

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ'NDE ZONGULDAK (1950-1960)

Doktora Tezi

Hasan KARAKUZU

Danışman

Doç. Dr. Ahmet OĞUZ

Nevşehir

Mayıs 2021

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ'NDE ZONGULDAK (1950-1960)
Hasan KARAKUZU
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı, Doktora, Mayıs 2021
Danışman: Doç. Dr. Ahmet OĞUZ

ÖZET

Demokrat Parti'nin iktidarı boyunca Zonguldak'ta siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda yaşanan önemli değişimler tezde incelenmiştir. Siyasi hayatta 1950 yılına kadar CHP'nin tek parti olarak önde olduğu Zonguldak'ta 1950, 1954 ve 1957 yılında yapılan genel seçimleri DP liste halinde kazanmıştır. Kentte, 1950-1960 yılları arasında DP ve CHP rekabetinin dışında Millet Partisi, Cumhuriyetçi Millet Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ve Hürriyet Partisi teşkilatlarını kurarak siyasette kendilerine yer edinse de Demokrat Parti'nin kalesi olan Zonguldak'ta pek varlık gösterememişlerdir. Sosyal alanda hastaneler, sağlık merkezleri ve sosyal tesisler hizmete açılmıştır. Kültürel alanda, eğitim çalışmaları öncelikli olarak ele alınmış ve Zonguldak'ın ilçesinden köylerine kadar yeni okullar inşa edilmiştir. Bu dönemde sosyal hayatın canlanması için yeni sinemalar açılmış, şehre gelen önemli sanatkarlardan Zeki Müren ve Hamiyet Yüceses gibi isimler konser vermiştir. Ayrıca Amasrayı Sevenler Derneği, Yardımsevenler Derneği gibi dernekler de organizasyonlar düzenleyerek tiyatro topluluklarının temsil vermesini sağlamıştır. Türkiye'de DP'nin iktidara gelmesi ile birlikte kentte başta Demokrat Zonguldak, Demokrat Türkiye, Sabah gibi DP yanlısı gazeteler yayın hayatına girmiştir. Zonguldak ekonomik hayatın köşe başlarından tarım, hayvancılık ve madenciliğin gelişmesi adına adımlar atılmıştır. Tarım ve hayvancılıkta yeni zirai tekniklerin kullanılması, tarımın teşvik edilmesi ve hayvancılığın ıslah edilmesi DP iktidarı tarafından desteklenmiştir. Kömür madenciliği konusunda başta yeni kömür yıkama tesisleri olmak üzere Zonguldak ve Ereğli limanları hizmete açılarak taşımada kolaylık sağlanmıştır. DP döneminde ulaşımda kara yolu, demir yolu, deniz yolunun dışında hava yolu da kullanılmaya başlanmıştır. Zonguldak'ta var olan sanayi tesislerinden Ereğli Kömür İşletmeleri genişletilmiş, yeni kurulan Çatalağzı Elektrik Santrali, Ateş Tuğla Fabrikası'nın üretimi artırılarak kent ve ülke ekonomisine katkıda bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler:

Demokrat Parti, Sosyal, Kültürel, Ekonomik, Siyasi.

ZONGULDAK IN THE DEMOCRAT PARTY PERIOD (1950-1960)

Hasan KARAKUZU

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences

Department of History, Ph. D., May 2021

Supervisor: Doç. Dr. Ahmet OĞUZ

ABSTRACT

During the rule of the Democratic Party, important changes have been experienced in political, social, cultural and economic fields in Zonguldak. In political life, until 1950, the CHP was ahead as the only party in Zonguldak, where DP won the general elections held in 1950, 1954 and 1957. In the city between 1950 and 1960, apart from the DP and CHP competition, the Nation Party, the Republican Nation Party, the Republican Peasant Nation Party and the Freedom Party by establishing their organizations, they have a place in politics. Hospitals, health centers and social facilities were opened in the social field. In the cultural field, educational studies were handled with priority and new schools were built from the district of Zonguldak to its villages. During this period, new cinemas were opened to revive social life, Zeki Müren and Hamiyet Yüceses, one of the important artists who came to the city, gave a concert. In addition, associations such as Amasrasi Lovers Association and Yardımsevenler Association have organized events and enabled theater groups to represent. DP-based newspapers was established with the coming to power in Turkey DP. Democratic Zonguldak, Turkey Democrat, entered the morning newspapers, such as broadcasting. With the establishment of these newspapers, the press, like politics, was divided into two poles.

Steps have been taken to develop agriculture, animal husbandry and mining, one of the cornerstones of the economic life in Zonguldak. The use of new agricultural techniques in agriculture and animal husbandry, the promotion of agriculture and the improvement of animal husbandry were supported by the DP government. Especially on coal mining firstly new coal washing facilities were opened, Zonguldak and Ereğli ports were put into service to making transportation easier. During the DP period, in addition to the highway, railroad and sea route, airways started to be used in transportation. Ereğli Coal Enterprises, one of the existing industrial facilities in Zonguldak, has been expanded, and the production of the newly established Çatalağzı Power Plant and Fire Brick Factory has been increased and contributed to the economy of the city and the country.

Keywords:

Democratic Party, Social, Cultural, Economic, Political.

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamda araştırma ve yazma süresi boyunca sürekli ilgi gösteren, kendilerine birçok kez gönderdiğim çalışmanın içerisindeki gereksiz ve uzun ayrıntıları okuyarak vaktinden feragat eden, çalışmanın bölümlerinin oluşturulmasında her türlü katkıyı sağlayan, başta danışmanım Sayın Doç. Dr. Ahmet Oğuz'a, görüşleriyle beni yönlendiren Sayın Prof. Dr. Mustafa Yılmaz'a ve Sayın Doç. Dr. Murat Kılıç'a, tezin son aşamasında çalışmamı satır satır okuyarak konuyla ilgili yeni bakış açıları kazanmamı sağlayan Sayın Prof. Dr. Yasemin Doğaner'e, çalışmama eleştiri ve önerileriyle yön veren Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ali Çakırbaş'a ve yüksek lisans dönemimden beri bana yol gösteren, tüm doktora süresince beni teşvik eden, bana karşı desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, beraber çalışmalar yaptığımız kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Esra Sarıkoyuncu Değerli'ye, bu süreçte manevi desteğini daima üzerimde hissettiğim aileme teşekkürü bir borç bilirim. Son olarak bana sürekli tezin ne zaman biteceğini sorarak beni çalışmam konusunda motive eden, gazete araştırmalarımnda yardımcı olan, tezimi defalarca okuyup gerekli düzeltmeleri yapmam konusunda bana katkıda bulunan, bu süreçte sabırla yanımda bana destek veren kıymetli Öğr. Gör. Tuğba Tüfekçi'ye teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	ii
TEZ YAZIM KLAUZUNA UYGUNLUK.....	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR.....	xiv
TABLolar LİSTESİ.....	xv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYASİ HAYAT

1. SİYASİ PARTİLER.....	7
1.1.DEMOKRAT PARTİ.....	7
1.1.1. Demokrat Parti'nin Zonguldak Teşkilatlanması ve Kongreleri.....	9
1.2.CUMHURİYET HALK PARTİSİ.....	13
1.2.1.Cumhuriyet Halk Partisi'nin Zonguldak Kongreleri.....	14
1.3.MİLLET PARTİSİ (CMP-CKMP).....	17
1.3.1.Millet Partisi'nin Zonguldak Teşkilatlanması ve Kongreleri.....	18
1.4. HÜRRİYET PARTİSİ.....	19
1.4.1. Hürriyet Partisi'nin Zonguldak Teşkilatlanması ve Kongreleri.....	21
1.5. SEÇİMLER VE MİLLETVEKİLİ ADAYLARININ BELİRLENMESİ.....	22
1.5.1. Milletvekili Adaylarının Belirlenmesi.....	23
1.5.1.1. DP'nin Milletvekili Adaylarının Belirlenmesi (1950-1951, 1954 ve 1957).....	23
1.5.1.2. CHP'nin Milletvekili Adaylarının Belirlenmesi (1950-1951, 1954 ve 1957).....	24
1.5.1.3. Millet Partisi'nin Milletvekili Adaylarının Belirlenmesi (1950-1951, 1954 ve 1957).....	26
1.5.1.4. Hürriyet Partisi'nin Milletvekili Adaylarının Belirlenmesi (1957).....	27
1.5.2. Seçim Propagandaları.....	28
1.5.2.1. Partilerin Seçim Propagandaları (1950).....	28

1.5.2.2. Partilerin Seçim Propagandaları (1951).....	31
1.5.2.3. Partilerin Seçim Propagandaları (1954).....	32
1.5.2.4. Partilerin Seçim Propagandaları (1957).....	33
1.5.3. SEÇİM SONUÇLARI.....	35
1.5.3.1. 1950-1951 Seçimleri.....	35
1.5.3.2. 1954 Seçimleri.....	37
1.5.3.3. 1957 Seçimleri.....	38
1.5.4. YEREL SEÇİMLER.....	39
1.5.4.1. Belediye Başkanlığı, Belediye Meclis Üyeliği Seçimleri.....	39
1.5.4.2. İl Genel Meclisi Seçimleri.....	42
1.5.4.3. Muhtar ve İhtiyar Heyeti Seçimleri.....	44
1.6. ZONGULDAK MİLLETVEKİLLERİ'NİN TBMM'DEKİ FAALİYETLERİ (1950-1960).....	46
1.6.1. Milletvekillerinin Kömür Hakkındaki Konuşmaları.....	49
1.6.2. Milletvekillerinin İşçi Ücretleri Üzerine Konuşmaları.....	52
1.6.3. Milletvekillerinin Maden Kanunu Hakkındaki Konuşmaları.....	56
1.6.4. Milletvekillerinin Çalışma Bakanlığı Hakkındaki Konuşmaları.....	58
1.6.5. Milletvekillerinin İşletmeler Bakanlığı ile Petrol Dairesi Başkanlığının Bütçesi Hakkındaki Konuşmaları.....	61
1.6.6. Milletvekillerinin Zonguldak ve Ereğli Limanı Hakkındaki Konuşmaları.....	64
1.6.7. Milletvekillerinin Zonguldak'taki Fabrikalar Hakkındaki Konuşmaları.....	65
1.7. ZİYARETLER.....	67
1.7.1. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Ziyaretleri.....	67
1.7.1.1. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Ziyareti (1950).....	67
1.7.1.2. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Ziyareti (1954).....	69
1.7.1.3. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Ziyareti (1956-1957).....	70
1.7.1.4. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Ziyareti (1958-1960).....	71
1.7.2. Yabancı Devlet Adamlarının Ziyaretleri.....	72
1.7.3. Başbakan Adnan Menderes'in Ziyaretleri.....	74
1.7.3.1. Başbakan Adnan Menderes'in Zonguldak Ziyareti (1956).....	74
1.7.3.2. Başbakan Adnan Menderes'in Zonguldak Ziyareti (1957).....	75
1.7.4. BAKANLARIN ZİYARETLERİ.....	77

1.7.4.1. Çalışma ve İşletmeler Bakanlarının Ziyaretleri.....	77
1.7.4.2. Milli Eğitim, Ulaştırma, Bayındırlık ve Sağlık Bakanlarının Ziyaretleri.....	80
1.7.4.3. Devlet Bakanı, Çeşitli Bakanlar ve Milletvekillerinin Ziyaretleri.....	81
1.7.5. YURT İÇİNDEN ZONGULDAK'A YAPILAN ZİYARETLER.....	82
1.7.5.1. İsmet İnönü'nün Zonguldak Ziyareti (1952).....	84
1.7.5.2. CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek'in Ziyareti ve Sonuçları (1955).....	85
1.7.6. 27 MAYIS 1960 İHTİLALİ VE ZONGULDAK.....	88

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL ve KÜLTÜREL HAYAT

2. ZONGULDAK'TA SOSYAL ve KÜLTÜREL HAYAT.....	92
2.1. İDARİ YAPI-NÜFUS.....	94
2.2. GÖÇMENLERİN İSKÂNI.....	103
2.2.1. Bulgar Göçmenlerinin İskân Edilmesi ve Göçmenlere Yapılan Yardımlar.....	103
2.3. SAĞLIK HİZMETLERİ.....	106
2.3.1. Zonguldak ve Çevresinde Sıhhi Durum.....	108
2.3.1.1. Verem ve Mücadele Süreci.....	110
2.3.1.2. Sıtma ve Diğer Hastalıklar (Tifo, Frengi, Şap Hastalığı, Boğmaca, Kuduz)...	113
2.3.1.3. Demokrat Parti Hükümetlerinin Sağlık Alanındaki Çalışmaları.....	114
2.4. DOĞAL AFETLER.....	116
2.4.1. Zonguldak ve Çevresinde Meydana Gelen Sel Felaketleri.....	116
2.4.2. Zonguldak ve Türkiye'de Meydana Gelen Doğal Afetler ile Yapılan Yardımlar...	119
2.5. BAYRAM KUTLAMALARI.....	123
2.5.1. 23 Nisan Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramı.....	123
2.5.2. 19 Mayıs Kutlamaları.....	126
2.5.3. 30 Ağustos Zafer Bayramı.....	128
2.5.4. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları.....	130
2.5.5. Uzun Mehmet Kömür Bayramı.....	132
2.5.6. Şehrin Kurtuluş Günü Kutlamaları.....	134
2.5.7. Kabotaj ve Denizcilik Bayramı.....	135
2.5.8. Hava Şehitlerini Anma Günü.....	137
2.5.9. Partilerin Kuruluş Yıldönümü Kutlamaları.....	138
2.5.10. Atatürk'ü Anma Günü.....	141

2.6. KÜLTÜREL HAYAT.....	142
2.6.1. Eğitim ve Öğretim.....	143
2.6.2. İlkokul.....	144
2.6.3. Ortaokul ve Lise.....	146
2.6.4. Yüksek Maadin ve Sanayi Mühendis Okulu ve Maden Teknik Okulu.....	148
2.6.5. Okullara Yapılan Yardımlar.....	150
2.7. DERNEK ve CEMİYETLER.....	151
2.7.1 KÜLTÜR DERNEKLERİ.....	152
2.7.1.1. Türk Büyüklerini Anma, Yaşatma Derneği.....	152
2.7.1.2. Türkiye Milli Talebe Federasyonu.....	153
2.7.1.3. Zonguldak Yüksek Tahsil Derneği ve Türk-Amerikan Dostluk Kültür Derneği.....	157
2.7.1.4. Türk Kadınlar Birliği (TKB).....	158
2.7.1.5. Milliyetçiler Derneği ve Komünizmle Mücadele Derneği.....	159
2.7.1.6. Halkevi.....	160
2.7.2. YARDIM DERNEKLERİ.....	164
2.7.2.1. Verem Savaş Derneği.....	164
2.7.2.2. Kızılay Cemiyeti.....	165
2.7.2.3. Yardım Sevenler Derneği.....	167
2.7.2.4. Amasrayı Sevenler Derneği.....	169
2.7.2.5. Çocuk Esirgeme Kurumu.....	171
2.8.CAMİİLER.....	173
2.9. BASIN.....	174
2.10. SİNEMA.....	178

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİK HAYAT

3. EKONOMİK HAYAT.....	182
3.1. ZİRAİ HAYAT.....	185
3.1.1. Tarım.....	185
3.1.2. Ziraat Kongreleri ve Öneriler.....	188
3.2. HAYVANCILIK.....	190
3.3. ORMANLAR.....	191

3.3.1. Devrek, Ereğli, Bartın, Karabük ve Yenice Orman İşletmeleri.....	192
3.4. TİCARET ve BANKACILIK.....	194
3.4.1. Esnaf Cemiyetleri.....	196
3.4.1.1. Terzi Esnafı Cemiyeti ve Zonguldak Pazarcılar Derneği.....	197
3.4.1.2. Zonguldak Ferdi Teşebbüsü Teşvik Cemiyeti, Ticaret ve Sanayi Odası, Zonguldak Gazeteciler Cemiyeti, Basın Yayın Birliği.....	198
3.5. SANAYİ.....	200
3.5.1. Zonguldak Kömür Havzası.....	201
3.5.2. EKİ (Ereğli Kömürleri İşletmesi).....	208
3.5.3. Çatalağzı Elektrik Santrali.....	211
3.5.4. Karabük Demir-Çelik Fabrikası ve Filyos Ateş Tuğla Fabrikası.....	214
3.5.5. Dış Yardımlar ve Zonguldak Kömür Havzası.....	216
3.6. MADEN OCAKLARINDA MEYDANA GELEN KAZALAR.....	219
3.6.1 Kozlu Maden Ocağında Meydana Gelen Kazalar.....	220
3.6.2. Gelik Ocağında Meydana Gelen Kazalar.....	222
3.6.3. Karadon, Kandilli, Çaydamar, Kilimli ve Dilaver Ocağında Meydana Gelen Kazalar.....	226
3.7. İŞÇİ MESELESİ.....	228
3.7.1. Zonguldak, İş ve İşçi Meselesi.....	229
3.7.2. İşçilerin Ev Sorunları.....	231
3.7.3. İşçilerin Ücret Sorunları.....	233
3.7.4. İşçilere Verilen Yardımlar.....	237
3.7.5. İşçi Temsilciliği, İşçi ve İş Bulma Kurumu.....	238
3.8. İŞÇİ SANDIK ve DERNEKLERİ.....	240
3.8.1. Amele Birliği.....	240
3.8.2. Zonguldak Maden İşçileri Sendikası (ZMİS).....	242
3.9. ZONGULDAK ve ÇEVRESİNDEKİ İMAR ÇALIŞMALARI.....	243
3.9.1. Zonguldak Belediyesi'nin Çalışmaları.....	244
3.9.2. Çaycuma, Bartın, Kilimli ve Çatalağzı Belediyesi'nin Çalışmaları.....	246
3.9.3. Kentte Elektrik Alanında Yapılan Çalışmalar.....	247
3.9.4. Posta, Telefon ve Telgraf Alanında Yapılan Çalışmalar.....	248
3.9.5. Su Getirilmesi Konusunda Yapılan Çalışmalar.....	250

3.10. ULAŞIM.....	251
3.10.1. Karayolu.....	251
3.10.2. Demiryolu.....	253
3.10.3. Denizyolu.....	255
3.10.4. Havayolu.....	259
SONUÇ.....	263
KAYNAKÇA.....	271
EKLER.....	308
ÖZGEÇMİŞ.....	325

KISALTMALAR LİSTESİ

AKİ	: Armutçuk Kömür İşletmeleri
BCA	: Başkanlık Cumhuriyet Arşivi
Bkz	: Bakınız
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CKMP	: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CMP	: Cumhuriyetçi Millet Partisi
Çev	: Çeviren
DP	: Demokrat Parti
EKİ	: Ereğli Kömür İşletmeleri
HP	: Hürriyet Partisi
KP	: Köylü Partisi
MP	: Millet Partisi
MTA	: Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TKB	: Türk Kadınlar Birliği
TMTF	: Türkiye Milli Talebe Federasyonu
TÜRK-İş	: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
ZMİS	: Zonguldak Maden İşçileri Sendikası

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. İskân ve Muhacirin DeFTERine Göre Zonguldak'a Yerleşenlerin Tam Listesi.....	105
Tablo 2. Ereğli Kömür İşletmesi'ne Göre Hasta ve Hastalık Sayısı.....	109
Tablo 3. Zonguldak ve İlçelerindeki Hastane ve Yatak Sayısı.....	109-110
Tablo 4. Zonguldak'ta 1927-1945 Yılları Arasında İlkokulda Kayıtlı Öğrenci Sayısı.....	145
Tablo 5. Zonguldak'ta 1952 Yılı İtibariyle Öğretmen ve Öğrenci Sayısı.....	147
Tablo 6. Devrek Orman İşletmesi'nde 1939-1948 Yılları Arasındaki Tomruk, Maden Direği, Kereste ve Odun Miktarı.....	192
Tablo 7. Havzadan Üretilen Kömür Miktarı/Ton.....	206
Tablo 8. EKİ'nin Kar-Zarar Tablosu.....	210
Tablo 9. 1950-1960 Yılları Arasında İş Kazaları.....	219
Tablo: 10. Havzadaki Ortalama İşçi Sayısı ve Aldıkları Ücretler.....	230
Tablo 11. Yeraltı Yevmiye Çizelgesi.....	234-235
Tablo 12. Yerüstü Yevmiye Çizelgesi.....	235
Tablo 13. Zonguldak-Ankara, Karabük-Zonguldak, Karabük-Filyos, Filyos-Zonguldak Arasındaki Tren Seferlerinin Tam, Yarım ve Öğrenci Fiyatları.....	255

GİRİŞ

“Zonguldak’ın derin toprakları altındaki serveti nedeniyle ne kadar kıymetli ise, bizim nazarımızda Zonguldak’ta o kadar çok kıymetli bir vilayetimizdir”

Mustafa Kemal Atatürk

1. Zonguldak’ın 1950 Yılına Kadar Kısa Tarihçesi

Zonguldak, Karadeniz bölgesinin batısında 31 ile 33 boylam, 41 ile 42 enlem daireleri arasında kalan bir ildir. Kent, doğuda Kastamonu, güney batıda Bolu, güney doğuda Çankırı ve kuzeyde Karadeniz ile çevrilmiştir. Zonguldak şehri geçmiş dönemlerde Tieum yani Filyos şehri arazisi üzerine kurulmuştur.¹ Şehrin ilk halkını, M.Ö. VII. yüzyılda Frig oymaklarının oluşturduğu Trak kavimlerinden Heter ve Maridyen gibi deniz kabileleri meydana getirmiştir.² Zonguldak ve çevresinde İyon siteleri gücünü kaybetmeye başlayınca Ereğli (Herakliye), Filyos (Tieum), Amasra (Sesamos), Kurcaşile (Kromma) şehirleri bağımsızlıklarını ilan etmiştir. Daha sonra Kastamonu (Paflagonya) ve Bolu (Bitinya) havalisi Frigyalıların egemenliğine girmiştir. Asurluların Doğu Anadolu’da güçlenerek Kimrileri batıya sürmesi ile başlayan süreç sonunda Kimriler M.Ö. 676’da Frigyalıları mağlup ederek bütün Karadeniz kıyılarını işgal etmiştir. Lidyalıların, Frigyalıları yenmesi üzerine ise Bolu ve Kastamonu çevresi Lidyalıların eline geçmiştir. Ancak M.Ö. 546’da İran istilasının başlaması üzerine Lidya ile Kimrilerin bölgedeki üstünlüğü son bulmuştur.³

Bu gelişmeler üzerine Zonguldak ve çevresi idari bakımdan Kapadokya Satraplığı’na bağlanmış, M.Ö. 5. yüzyılda bu satraplığın bölünmesi ile meydana gelen Bitinya Satraplığı’nın içinde yer almıştır. M.Ö. 334’te Büyük İskender, Persleri yenilgiye uğratarak Zonguldak’ı topraklarına katmıştır. Kent, M.Ö. 326’da Bitinya Krallığı, M.Ö. 74’te ise Roma’nın Ön Asya vilayeti durumuna gelmiştir. Roma’nın ikiye ayrılmasından sonra da Bizans sınırları içinde kalmıştır. On birinci yüzyılın sonunda Büyük Selçuklular ile Anadolu Selçukluları arasındaki çekişme sebebiyle şehir ve çevresi, Bizanslıların eline geçmiştir. On üçüncü yüzyılın sonlarında Bizans hakimiyetinin sona ermesi ile; Eflani, Devrek, Bartın, Safranbolu, Ulus ve Karabük

¹ Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948, Haz; İzzet Akyol-Gazanfer Kunt, Sayı: 7, Ocak 1949, 3.

² Ali Sarıkoyuncu, Millî Mücadelede Zonguldak ve Havalisi, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992, 1.

³ Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948, 4-5.

toprakları Candaroğulları Beyliği'nin sınırları içine girmiştir.⁴ Osmanlı Devleti'ni İmparatorluğa dönüştüren Fatih Sultan Mehmed'in Amasra ve Bartın'ı Cenevizlilerden alması ile şehirde gerçek anlamda Türk hakimiyeti hissedilmeye başlanmıştır. Zonguldak şehri, Osmanlı Devleti açısından kentte kömür madeninin bulunmasına kadar önemli sayılabilecek şehirlerden biri olarak görülmemiştir.⁵

Osmanlı Devleti'nde 1700'lere geldiğinde buharlı makinelerin gemilerde kullanılmaya başlanmasından sonra buhar elde edilebilmesi için maden kömürüne ihtiyaç duyulmasıyla birlikte kentin önemi artmıştır. Özellikle Tersaneden (Deniz Kuvvetleri) terhis edilen bahriye erlerine, İngiltere'den alınan kömürlerden parçalar verilerek memleketlerinde buna benzer kömür bulurlarsa Padişah Abdülmecid Han tarafından para ile ödüllendirileceği bildirilmiştir.⁶ Bunun üzerine Ereğli'de gemici Hacı İsmail tarafından 1822 yılında ilk defa taş kömürü bulunmuştur. Daha sonra 1829 yılında ikinci kez yine Ereğli'de Uzun Mehmet tarafından taş kömürü numunelerine ulaşılmıştır.⁷

Uzun Mehmet, Neyren deresinde bulduğu taşkömürü numunesini İstanbul'a götürmüştür. Numunelerin aranılan taşkömürü olduğu anlaşılınca durum saraya bildirilmiştir. Ereğli'de kömür varlığının araştırılması için Abdülmecid Han'ın kapıcıbaşlarından Ahmet Nazif ile idarecilerden Hasan Halife, 1848 yılında Ereğli'ye gelmiştir. Heyet, Ereğli'de Uzun Mehmet'in tarif ettiği yerlerde arama yaparak ilk kömür damarlarını bulmuştur. Bunun üzerine Abdülmecid Han 1848 tarihinde, Ereğli kömür madenlerinin ve arazilerinin kendi vakıf mülkleri arasına alınmasını bir ferman ile emretmiştir.⁸

Osmanlı Devleti'nde Zonguldak'ta kömürün bulunması yabancı devletlerin ilgisini çekmiştir. Bu bağlamda kömür havzası ile ilk ilgilenen İngilizler olmuştur. Galata'daki İngiliz sarrafları Haziran 1849'da yıllık otuz bin kuruşa havzayı kiralamış ve 1856 yılına kadar işletmiştir. Havzadaki yönetim 1859 yılında Hazine-i Hassa tarafından Yorgaki Zafırapolus adında bir kişiye verilmiştir. Zafırapolus'un sözleşmesi, 1860 yılında yolsuzluk yaptığı gerekçesiyle sona ermiş ve 1861 yılında maden yönetimi

---

⁴ Sarıkoyuncu, 2-5.

⁵ **Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948**, 8.

⁶ Bahri Savaşkan, **Zonguldak Maden Kömürü Havzası Tarihçesi 1829-1989**, Zonguldak: Türkiye Taşkömürü Kurumu, Eğitim Daire Başkanlığı Yayını, 1993, 3-4; Ahmet Ali Özeken, **Ereğli Kömür Havzası Tarihi 1848-1940**, İstanbul: Kenan Matbaası, 1944, 13-14.

⁷ Özeken, 14; Ekrem Murat Zaman, **Zonguldak İnsan, Mekân, Zaman**, Zonguldak: TMMOB Maden Mühendisleri, Odası Yayınları, 2012, 231.

⁸ Savaşkan, 5-6.

İngilizlere verilmiştir. Ancak İngilizlerin kömür miktarını arttırmak amacıyla üretimi düşürmesi üzerine İngiliz şirketinin sözleşmesi iptal edilmiştir. Bu olay üzerine Havzanın yönetimi 1882 yılında Fransızlara verilmiştir.⁹ II. Meşrutiyet sonrasında Havza yönetiminde köklü değişikliğe gidilmiştir. Havzanın idaresi Bahriye Nezaretinden alınarak önce Nafia, sonra Ticaret, Ziraat ve Maadin Nezaretine devredilmiştir. Maden idaresinin resmi adı Maden-i Hümayun Nazırlığı iken, Maden Umum Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir. İdari ve teknik görevlere Bahriye Nezareti'ne bağlı subayların yerine sivil bürokratlar atanmıştır.¹⁰

I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla yurt çapında başlayan işgaller Zonguldak'a da sirayet etmiştir. Zonguldak ve kömür havzası önce Almanların, daha sonra Fransızların hakimiyeti altına girmiştir.¹¹ Millî Mücadele döneminde işgallere engel olabilmek amacıyla Yüzbaşı Ethem Bey başkanlığında 28 Ekim 1919 tarihinde Zonguldak Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuştur. Cemiyetin başkanlık görevini daha sonra Müftü İbrahim Efendi üstlenmiştir. Cemiyet Başkanı Müftü İbrahim Efendi, Zonguldak'taki yerleşim yerlerini köy köy, kasaba kasaba dolaşarak askere çağırılan gençleri, din görevlilerini ve tüm halkı seferber etmiştir. Ayrıca cemiyet belirli aralıklarla yöre hakkında Büyük Millet Meclisine raporlar göndermiştir. Bu raporlarda Zonguldak'taki Fransız, İtalyan ve İngiliz nüfuz bölgeleri ile kenti işgal eden Fransız askerlerinin faaliyetleri, sayısı, askeri araç-gereçleri hakkında bilgiler verilmiştir.¹² Şehirde Müftü İbrahim Efendi dışında Bartın'da Müftü Hacı Mehmet Efendi, Devrek'te müftü Abdullah Sabri Efendi, Ereğli'de Müftü Mehmet, Müderris Nimet ve Safranbolu Müftüsü Said Efendi toplumunun işgale karşı birlik olmasında etkin rol oynamıştır.¹³ Gösterilen bu mücadele sonunda şehir 21 Haziran 1920 yılında işgal güçlerinden temizlenmiştir. Şehrin kurtuluş günü olan 21 Haziran günü kentte her yıl coşku içinde kutlanmıştır.

---

⁹ Sarıkoyuncu, 20-22.

¹⁰ Attila Aytekin, **Zonguldak-Ereğli Kömür Havzası İşçileri 1848-1922**, 1. Basım, İstanbul: Yordam Kitap, 2007, 36.

¹¹ Ömer Akdağ, İstiklal Savaşının İlk Safhasında Mitingler (Kasım 1918-Haziran 1919), **Türkler**, Cilt 15, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, 748-753.

¹² Rahmi Çiçek, Millî Mücadelede Batı Karadeniz, **Türkler**, Cilt 15, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, 682-683.

¹³ Ali Sarıkoyuncu, Mustafa Kemal ve Millî Mücadele'de Din Adamları, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt XIII, Sayı 39, Kasım 1997, 992.

Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra Zonguldak¹⁴ kömür havzasına Türkiye İş Bankası girmiş, ocakları satın alarak modern yöntemlerle kömür üretimine başlanmıştır. Tek parti iktidarında Havzada; 1926 yılında Maden Kömür İşleri, 1929 yılında Kozlu Kömür İşleri ve Kilimli Kömür Madenleri, 1935 yılında Kireçlik Maden Kömürleri kurulmuştur.¹⁵ Havzaya verilen önem sayesinde Ereğli Madenleri Müdürlüğü, 1930 yılında Havza-i Fahmiye Müdürlüğü'ne (Kömür Havzası Müdürlüğü) dönüştürülerek İktisat Vekaleti Maden Umum Müdürlüğü'ne bağlanmıştır.¹⁶ Yapısal değişikliğin ardından havzanın yönetiminde tekrar değişikliğe gidilerek Havza-i Fahmiye Müdüriyeti teşkilatı 1939 yılına kadar görevini sürdürmüştür. Adı geçen yıldan itibaren havzanın yönetimi Mıntika İktisat Müdürlüğü'ne devredilmiştir.¹⁷ Kömür havzası müdürlüğü Zonguldak, Kozlu, Kilimli, Ereğli ve Amasra olmak üzere beş bölgeye ayrılarak idare edilmiştir.¹⁸

Belirlenen bu bölgeler içerisinde çalışan işçilerin performansını daha verimli bir şekilde kullanabilmeleri için amele köyü projelerinin hayata geçirilmesine gayret gösterilmiştir. Bu proje ile ustabaşı, teknisyen, şef gibi nitelikli elemanların yanı sıra yeraltında çalışan kazmacıların ocak yakınlarında aileleri ile yaşayabilecekleri evler inşa edilmesi planlanmıştır. Aynı zamanda köylerde yaşayan işçilerin ocaklara ulaşımının kolay bir şekilde yapılabilmesi için bağlantı yollarının yapımına başlanmıştır. İfade edilen girişimler 1948 yılında Marshall yardımları kapsamında verilen kredi ile gerçekleştirilmiştir. Diğer bir önemli gelişme ise 1947 yılı sonunda havzada ücretli iş mükellefiyetinin kaldırılması ile serbest iş rejimine geçilmesi

---

¹⁴ Zonguldak adının nereden geldiği konusunda çeşitli görüşler vardır. Bu görüşlerden birincisine göre; Maden kömürünün işletilmeye başladığı 1848 yılından önce Zonguldak sahilleri ve il merkezinin bulunduğu saha sazlık ve bataklıktı. Bu sazlık ve bataklıklar, tabii olarak birer sıtma kaynağı olduğu için çevre köy halkı buraya titreten yer anlamında Zonguldak veya Zonklatan ismini vermiştir. Bu isim de zamanla Zonguldak olmuştur. İkinci görüşe göre; Zonguldak'ın sazlıkları kaplı olması sebebi ile sazlık ve bataklık anlamında Zonguldak, Zungalık veya Zungurluk denilmiştir. İlk önce gemiciler tarafından kullanılan bu isimler; şehrin kuruluşu ile halkın ağzında zamanla değişerek bugün kullanılan Zonguldak'a dönüşmüştür. Kent, idari bakımdan 1831 yılında Kastamonu sancağı içerisinde yer almıştır. 1876'da merkez sancağına bağlı bir köy iken, 1877'de Bolu sancağının Ereğli kazasının bir nahiyesi durumuna gelmiş ve 1896'da Bolu sancağının kazası olmuştur. Kent 14 Mayıs 1920'de müstakil mutasarrıflık olarak Bartın, Hamidiye (Devrek) ve Ereğli'den oluşmuştur. Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra 1 Nisan 1924'te ilk il olmuş ve şehre 1927 yılında Safranbolu kazası da bağlanmıştır. Bkz; Sarıkoyuncu, **Millî Mücadelede Zonguldak ve Havalisi**, 6-8.

¹⁵ Savaşkan, 42, 44.

¹⁶ Zaman, 224.

¹⁷ Özeke, 22-23.

¹⁸ Zaman, 224.

olmuştur. Bu da işçilerin moral ve motivasyonunu arttırarak üretimin artmasını sağlamıştır.¹⁹

Zonguldak bir işçi kenti olduğundan kentte işçilere yönelik tesislerin yapılması ve işçileri kömür tesisleri etrafında yerleştirmeye yönelik adımların atılması, Cumhuriyet Hükümetlerinin kente verdiği önem ve değeri göstermektedir. Diğer taraftan kömürün sanayi ve enerji alanında kullanılması, Zonguldak'a çok fazla tesis yatırımının yapılmasını sağlamıştır. 1950 yılına kadar olan süreçte CHP Hükümetleri şehri ihmal etmemiş fakat Mükellefiyet (Zorunlu Çalıştırma)'in yani madenlerde 18-35 yaş arasındaki erkeklerin zorunlu çalıştırılmaları şehirde vatandaşlar arasında tepkiye yol açmıştır. Bu durum da halk tepkisini ilk fırsatta yani 14 Mayıs 1950 seçimlerinde göstermiştir. Zonguldak'ta yirmi yedi yıllık CHP iktidarı sona ermiş ve şehir DP'nin 10 yıl boyunca güvendiği oy depolarından birine dönüşmüştür.

2. Araştırmanın Amacı, Yöntemi, Kapsamı ve Takdimi

Türkiye'nin 1950'li yıllarda en önemli sanayi şehirlerinden birisi olan Zonguldak'ta Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte siyasi, sosyal ve ekonomik anlamda çok büyük değişimler yaşanmıştır. Çalışmada Zonguldak'ta Demokrat Partili yıllarda yaşanan bu değişim ve dönüşümün ortaya konulması amaçlanmıştır. Hazırlanan bu çalışma ile kentin bilinmeyen veya eksik kalan bir döneminin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir.

Bu çalışmada literatür taraması kapsamında Demokrat Parti dönemini konu alan eserler incelenmiştir. Çalışmada; başta arşiv belgeleri (Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Başkanlık Cumhuriyet Arşivi, Kızılay Arşivi, TBMM Arşivi), TBMM Zabıt Ceridesi, gazeteler (Yerel basından; Zonguldak, Yeni Zonguldak, Yeni Ses, Türkün Sesi, Demokrat Türkiye, Cep Gazetesi, Küçük Gazete, Sabah, Yeni Karabük, Şafak; ulusal basından ise Cumhuriyet ve Milliyet), dergi ve kitaplardan yararlanılmıştır. Ayrıca sözlü tarih çalışmasında Zonguldak'ta CHP ve DP parti üyeliğinde bulunan kişilerin bakış açısından olaylar tarihi gerçeklik ışığında aktarılmıştır. Görüşülen kişilere kent tarihi hakkında sorular yöneltilmiştir. DP'nin iktidara gelmesi ile kentte ve maden ocaklarında ne gibi değişimler olduğu bu kişilerin gözünden anlatılmıştır. Görüşülen kişilerin bizatihi olayları yaşamış ve olaylara tanıklık etmiş kişiler olarak seçilmesine

---

¹⁹ Nurşen Gürboğa, Emek, Sermaye ve Mekân Üretimi: Zonguldak Kömür Havzasında Amele Köyleri Projeleri, **Toplumsal Tarih**, Sayı: 164, 2007, 34-35.

özen gösterilmiştir. Bu şekilde sözlü tarih çalışması yapılmıştır. Kent tarihi alanında daha önce yapılan çalışmalar da gözden geçirilmiştir.

Konu ile ilgili literatür taraması yapıldığında Zonguldak ile ilgili 1950-1960 yılları arasında kapsamlı bir araştırma yapılmadığı görülmüştür. Bu durum da dikkate alındığında konu olarak “Demokrat Parti Döneminde Zonguldak” belirlenmiştir. Çalışmanın sınırının belirlenmesinde; Türk siyasal hayatında Demokrat Parti dönemi diye adlandırılan 1950-1960 yılları temel alınmıştır. Demokrat Parti’nin iktidara gelmesi ile Türkiye’de yaşanan değişimlerin Zonguldak’a yansımaları üzerinde durulmuştur. Ayrıca tek parti dönemi ile çok partili dönemin kente olan katkılarına da değinilmiştir.

Tez girişten sonra üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde, Zonguldak’ın siyasal yapısı ele alınarak Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, Millet Partisi (Cumhuriyetçi Millet Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi) ile Hürriyet Partisi’nin teşkilatlanmalarından bahsedilmiştir. Genel seçimlerde partilerin aday belirleme ve ne gibi bir propaganda yolunu seçtikleri üzerinde durulmuştur. Seçim sonuçlarının partiler açısından değerlendirilmesi ve seçilen milletvekillerin Mecliste Zonguldak adına yaptıkları konuşmalardan, kanun tekliflerinden, yazılı-sözlü önergelerinden bahsedilmiştir. Aynı zamanda yerel seçimler ve sonuçlarına değinilmiştir. Son olarak başta Cumhurbaşkanı, devlet başkanları, başbakan olmak üzere siyasi ziyaretlerden bahsedilmiştir.

İkinci bölümde, kentin sosyo-kültürel yapısı başlığı altında eğitim, sağlık, basın, sivil toplum kuruluşları ele alınmıştır. Ayrıca Türkiye’nin diğer illerinde meydana gelen sel, deprem gibi doğal afetlerde Zonguldak ilinin yaptığı yardımlar anlatılmıştır. Yine aynı şekilde 1950-1952 yıllarında Bulgaristan’dan Türkiye’ye gelen göçmenlere yapılan yardımlara değinilmiştir.

Üçüncü bölümde, şehrin ekonomik yapısı üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda tarım, hayvancılık, sanayi ve ticaret, ulaşım alanındaki gelişmelerle birlikte işçilere verilen haklardan söz edilmiştir. Özellikle maden ocaklarından daha fazla kömür çıkarılması için gösterilen çabalar ve Cumhurbaşkanı, Başbakan, bakanların katkıları anlatılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYASİ HAYAT

1. SİYASİ PARTİLER

Siyasi partiler bölümü altında Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, Millet Partisi daha sonra Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ile Hürriyet Partisi'nin kentteki teşkilatlanmaları, seçimlerde aday yoklamaları ile partilerin seçim propagandaları, seçim sonuçları, yerel seçimler, Zonguldak milletvekillerinin TBMM'deki faaliyetleri, Zonguldak'a yapılan önemli ziyaretler üzerinde durulmuştur.

1.1. DEMOKRAT PARTİ

Demokrat Parti'nin Türk siyasal hayatına adım atmasına giden süreç 1945 yılı ortalarından itibaren belirginleşmeye başlamıştır. Özellikle 21 Mayıs'ta başlayan bütçe görüşmeleri sırasında Adnan Menderes, Feridun Fikri Düşünsel, Hikmet Bayur, Emin Sazak gibi milletvekilleri bütçe açığı dolayısı ile artan devlet borçları, ölçsüz emisyon, hayat pahalılığı, dar gelirlilerin ve memurların acı durumu, vurgunculuk, karaborsa, vergi sisteminin verimsizlik ve adaletsizliği konusunda hükümeti sert bir şekilde eleştiren konuşmalar yapmıştır. Konuşmaların sona erdiği 29 Mayıs'ta yapılan bütçe oylamasında 368 milletvekili lehte, 5 milletvekili aleyhte oy vermiştir.²⁰

Diğer kanun da 14 Mayıs'ta görüşülmesine başlanan Toprak Kanunu olmuştur. Bu kanunun 17. ve 21. maddelerinin görüşülmesi sırasında Adnan Menderes ve Refik Koraltan yaptığı eleştirilerle maddelerin yumuşatılmasını istemiştir. Ancak Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nun çıktığı günlerde Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuad Köprülü'nün verdiği önerge parti grubu tarafından reddedilmiştir.²¹ Önergeleri reddedilen milletvekillerinden Adnan Menderes ile Fuat

---

²⁰ Cem Eroğul, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, Birinci Basım, İstanbul: Yordam Kitap, 2014, 11-12; Tefik Çavdar, **Demokrat Parti, Cumhuriyet Dönemi Ansiklopedisi**, Cilt. 8, İletişim Yayınları, 2064.

²¹ Eroğul, 13-14.

Köprülü Vatan gazetesine millet denetiminin sağlanması, insan hak ve hürriyetlerinin güvenceye bağlanması, antidemokratik hükümlerin kaldırılması gibi liberal ve demokratik hakların sağlanması konusundaki görüşleri üzerine iki milletvekili 21 Eylül'de partiden ihraç edilmiştir. Refik Koraltan da bu duruma kayıtsız kalamamış ve adı geçen gazeteye verdiği demeç sonucunda parti ile ilişkisi kesilmiştir. Son olarak Celal Bayar partiden istifa etmiş ve Bayar basına verdiği demeçle 1 Aralık'ta yeni bir parti kuracaklarını açıklamıştır. Bayar'ın sözlerinden sonra 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti kurulmuştur.²²

Çok partili hayata geçişin ardından kurulan DP hızlı bir teşkilatlanma sürecine girmiş ve il örgütlerini oluşturmaya başlamıştır. İlk kurucular kurulu 2 Şubat 1946 günü Samsun'da Emekli Kurmay Albay Şefik Avni Özdoğru başkanlığında kurulmuştur. Ethem Menderes 4 Şubat'ta Aydın, Avukat Zühtü Velibeşe de 5 Şubat'ta Ankara, 12 Şubat'ta Doktor Hayri Üstündağ İzmir'de il teşkilatlarını kurmuştur. Parti kuruluşundan 1.5 ay sonra 16 il ve 36 ilçede, 3 ay sonra 26 il ve 75 ilçede teşkilatını tamamlamıştır.²³ DP'nin hızlı teşkilatlanması karşısında, CHP ülkeyi 23 bölgeye ayırmış ve her birine bir parti müfettişi göndermiştir. Bu parti müfettişleri, gittikleri bölgede CHP'den DP'ye doğru başlayan akımı durdurmaya, illerde devlet idaresini DP'ye karşı kullanmaya başlamıştır. Buna rağmen gayretler boşa çıkmış ve DP bütün Türkiye'de hızlı bir şekilde örgütlenmeye devam etmiştir.²⁴ DP'nin yurt çapında hızlı bir şekilde teşkilatlanmasına karşı partinin süreli bir yayın organı olmaması karşısında merkez ile taşra örgütü arasındaki ilişkiler genelgeler aracılığıyla yürütülmek zorunda kalmıştır. Bu sorunun giderilmesi adına Genel Başkan Celal Bayar, 7 Nisan 1946 tarihinde teşkilatına gönderdiği genelgeyle Hürses ve Vatan gazetelerinin takip edilmesini ve daha sonra 23 Mayıs 1946 tarihinde başka bir genelgeyle Vatan, Yenisabah, Tasvir gazetelerinin mutlaka okunmasını istemiştir.²⁵ Böylece genel merkez; teşkilatların bilgilendirilmesini, genel siyasi yaklaşımını partililere ulaştırmaya çalışmıştır.

Demokrat Parti'nin siyasi eğilimleri liberal olmakla birlikte çeşitli sebeplerle CHP'ye kızgınlık duyan köylü, işadamı, işçi, memur ve muhafazakar insanların partiye

---

²² Eroğul, 15-16; Serhan Yücel, **Demokrat Parti**, Birinci Baskı, İstanbul: Ülke Kitapları, 2001, 50.

²³ Yücel, 52.

²⁴ Celal Bayar, **Başvekilim Adnan Menderes**, İsmet Bozdağ (hızr.), 1. Baskı, İstanbul: Truva Yayınları, 2010, 68-69.

²⁵ Fehmi Akın, **Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş**, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2009, 86.

yönelmesi sonucunda kısa süre içinde teşkilatlanmasını sağlayabilmiştir.²⁶ Bu şartlar altında yapılan 1950 seçimleri ile DP, 27 yıllık CHP'nin tek parti iktidarına son vermiştir. Seçim sonucunda CHP, iktidarı demokrasinin gerektirdiği şekilde sorunsuz bir şekilde DP'ye devretmiştir.²⁷ Meclisin ilk toplantısında Celal Bayar Cumhurbaşkanı, Refik Koraltan TBMM Başkanı²⁸ ve 9 Haziran 1950 tarihinde Adnan Menderes Demokrat Parti Genel Başkanı seçilmiştir.²⁹

1.1.1. Demokrat Parti'nin Zonguldak Teşkilatlanması ve Kongreleri

Demokrat Parti Zonguldak il teşkilatı 18 Haziran 1946 tarihinde Maksut Çivi başkanlığında Avukat Abdurrahman Boyacıgiller, tüccar Mustafa Tamer ve Mahmud Ulusoy, Dr. Mustafa Hiçsevmez'in üyeliği ile kurulmuştur.³⁰

Parti'nin 14 Mayıs zaferinin ardından yapılan Zonguldak il kongresi Başbakan Adnan Menderes, TBMM Başkanı Refik Koraltan ve diğer milletvekillerinden oluşan bir heyetin³¹ katılımıyla yapılmıştır. Heyet, yol güzergâhı boyunca ve Zonguldak'a geldiğinde de binlerce işçinin tezahüratları ile karşılanmıştır.³² Heyet üyeleri alkışlar ve tezahüratlar eşliğinde Demokrat Parti il binasına gitmiştir. Başbakan Adnan Menderes halkın ısrarına dayanamayarak bu büyük sevgi, katlanılan zahmet ve

²⁶ H. Bayram Kaçmazoğlu, **Demokrat Parti Dönemi Toplumsal Tartışmaları**, İstanbul: Doğu Kitabevi, 2012, 127.

²⁷ Mustafa Yılmaz, *Siyaset ve Demokrasi*, **KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Cilt II, Sayı 1, Bahar 2000, 83. (ss. 73-87); Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu* adlı eserinde 14 Mayıs 1950 seçim sonucunda gerçekleşen iktidar değişikliğini bir referandum olarak yorumlamıştır. Ayrıca Lewis'in diğer tespiti de bu kadar uzun bir dönemin ardından hangi parti olsa muhtemelen iktidardan uzaklaştırılacağı şeklinde olmuştur. Bkz; Bernard Lewis, **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, 5. Baskı, Boğaç Babür Turna (çev.) Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2011, 422.

²⁸ Çavdar, 2068.

²⁹ Eroğul, 89.

³⁰ **Cumhuriyet**, Sayı 7841, s. 3, İstanbul 15 Haziran 1946; Başka bir kaynakta ise Demokrat Parti il teşkilatının 18 Haziran 1946'da parti beyannamesini Hükümete verdiği ve Zonguldak'ta Maksut Çivi, Mustafa Tamer, Mahmut Ulusoy, Suat Başol, Abdurrahman Boyacıgiller, Dr. Mustafa Hiçşönmez ve Hakkı Hilalci'dan oluştuğu yazılmıştır. Bkz; Çağlar Tan, 20. Yüzyılın İlk Yarısında Zonguldak: Gündelik Yaşam ve Siyaset, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı**, 2015, 108.

³¹ Bu heyet içerisinde; Devlet Bakanı Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, Çalışma Bakanı Nuri Özsan, İşletmeler Bakanı Hakkı Gedik, Ordu Milletvekili Feyzi Boztepe, Kocaeli milletvekili Etem Vassaf Akın, Samsun milletvekili Naci Berkman, İçel milletvekili Hüseyin Fırat, Denizli milletvekili Eyüp Şahin yer almıştır. Bkz; **Milliyet**, Sayı 415, s. 1, 3, İstanbul 23 Haziran 1951.

³² Heyeti karşılayan resmi görevliler arasında; Heyeti Bolu sınırında Bolu valisi, Zonguldak il sınırı Dorukhan'da Zonguldak Valisi Safaattin Karanakçı, Zonguldak Milletvekili Suat Başol, Ali Rıza İncealemdaroğlu, Belediye ve Demokrat Parti Başkanı Hakkı Hilalci, Cumhuriyet Halk Partisi İl Başkanı Cemal Türkili, Havza İşletme müdür yardımcıları yer almıştır. Ankara köprüsü önünde bir yoğun bir halk kütlesi ile Zonguldak milletvekillerinden Muammer Alakant, Abdurrahman Boyacıgiller, Kayseri Milletvekili Kâmil Gündeş, Ereğli Kömürleri İşletmeleri Genel Müdürü Bekir Vehbi Ergene, Millet Partisi Başkanı bulunmuştur. Bkz; **Milliyet**, Sayı 415, s. 1, 3, İstanbul 23 Haziran 1951.

coşkulu karşılamayla birlikte söyleyeceği biricik kelimenin candan teşekkür olduğunu dile getirmiş ve 2 gün burada kalacağını, kendileriyle çeşitli meseleler üzerinde görüşeceğini bildirerek teşekkür etmiştir.³³ Kongre vesilesiyle Zonguldak'ta bulunan Başbakan Adnan Menderes öğleden önce bazı heyetleri kabul etmiş ve ardından CHP il merkezini ziyaret etmiştir.³⁴ Başbakan Adnan Menderes'in CHP il binasını ziyaret etmesi; seçim öncesinde yaşanan gerginliklerin seçim ile sınırlı kaldığını, iktidar-muhalefet ilişkilerinin iyileştirilmesi adına çaba sarf ettiğini ve muhalefete karşı yapıcı bir tutum sergilediğini göstermiştir.

Başbakan'ın yaptığı ziyaretler sonrasında Demokrat Parti'nin Zonguldak il kongresi Halkevi sinema salonunda başlamıştır. İl Başkanı Hakkı Hilalci'nin konuşmasıyla kongre açılmış ve kongreye 139 delegenin katıldığı açıklanmıştır. Kongre çalışmalarını akşam vaktine kadar sürdürmüştür.³⁵ Partinin il kongresi ertesi gün Halkevi salonunda çalışmalarına kaldığı yerden devam etmiştir. Ancak kongrede yerel basından ulusal basına taşınan tartışmaların yaşanması sonrası kongre iki gruba ayrılmıştır. İl idare kurulu başkanı Hakkı Hilalci, Zonguldak Milletvekili Ali Rıza İncealemdaroğlu ile Fehmi Açıksöz altmış yedi delege ile kongreyi terkederek Demokrat Parti il merkezine gitmiş ve yeni kongre toplamıştır. Bu ikinci kongrede genel merkezden Demokrat Parti Milletvekili Kâmil Gündeş gözlemci olarak bulunmuştur. Kongrede yapılan seçimle idare kuruluna Hakkı Hilalci, Mustafa Tamer, Vedat Kosal, Kadri Kalsu, Turgut İdil, Abdülkadir Karadeniz, Ulvi Yüzüak, Mehmet Sezginli ve İlyas Demiröz seçilmiştir. Diğer kongre de Halkevi sinemasında toplantıya devam etmiştir. Ancak yaşanan gelişmeler nedeniyle iki kongreye de Başbakan Adnan Menderes ve heyeti katılmamıştır.³⁶

Tartışmaların ışığında iki gruba ayrılan parti mensupları ayrı ayrı kongre düzenlemiştir. Kongreyi yakından takip eden genel merkez, iki kongrenin de gayri meşru olduğuna karar vererek yeni kongrenin 7 Ekim 1951 tarihinde yapılmasını Demokrat Parti Zonguldak il teşkilatına bildirmiştir.³⁷ Belirlenen tarihte yapılan kongrede idare kuruluna Mehmed Çivi, Mustafa Tamer, İhsan Özalp, Cahit Gürol, Şevket Arslan, İlyas Demiröz, Ali Dedeoğlu seçilmiştir. İdare Kurulu üyeleri arasında

³³ **Milliyet**, Sayı 415, s. 1, 3, İstanbul 23 Haziran 1951.

³⁴ **Milliyet**, Sayı 416, s. 3, İstanbul 24 Haziran 1951.

³⁵ **Milliyet**, Sayı 416, s. 1, 3, İstanbul 24 Haziran 1951.

³⁶ **Milliyet**, Sayı 417, s. 1, 3, İstanbul 25 Haziran 1951.

³⁷ **Cumhuriyet**, Sayı 9758, s. 1, 3, İstanbul 3 Ekim 1951.

yapılan seçimde ise Mehmed Çivi başkanlığa, Mustafa Tamer ikinci başkanlığa seçilmiştir.³⁸

Partinin 1952 yılı kongresi öncesinde il başkanı Mehmet Çivi'nin görevden ayrılması üzerine, Başkanlığa Mustafa Tamer seçilmiştir. Kongreye Devlet Bakanı Muammer Alakant da katılarak konuşma yapmıştır.³⁹ Alakant, konuşmasında ağırlıklı olarak seçimlerden önce vatandaşların karşısına çıkarak vaatlerde bulduklarını ve bu vaatlerden biri olan seçimlerin serbest ve müdahale olmadan yapılması konusunun 1951 yılında yapılan ara seçimlerde gözler önüne konulduğunu ve verilen sözlerin hayata geçirildiğini söylemiştir. Ayrıca Alakant, Demokrat Parti'nin iktidara geldiğinden beri yüz milyonlarca lira ayırdıklarını ve şeker, yol, sayım vergisinden seksen milyon lira indirim yaptıklarını ifade etmiştir. İktidara geldiklerinde dini kurumların şeref ve itibarını arttıracakları sözünü altı aylık imam-hatib kursları yerine üç senelik imam-hatib kursları açarak hayata geçirdiklerini anlatmıştır.⁴⁰ Konuşmanın ardından yapılan seçimde yeni üye⁴¹ ve başkan seçilmiştir. Başkanlığa Mustafa Tamer'in yerine Dr. Hakkı Türsan ve ikinci başkanlığa Murat Sezgin seçilmiştir.⁴²

1955 yılı kongresinin 5 Haziran Pazar günü yapılacağı gazeteler vasıtasıyla duyurulmuştur.⁴³ Adı geçen tarihte kongre İşletmeler Bakanı Samed Ağaoğlu, kent milletvekilleri⁴⁴ ve delegelerin katılımı ile yapılmıştır. Kongrede, İşletmeler Bakanı Samed Ağaoğlu, genç demokrasimizin kalesi Zonguldak'ta bulunmanın derin hazzı içinde olduğunu ifade ederek kömür havzasının son zamanlarda bazı suni krizlere maruz kaldığını ve bu krizlerin yerinde müdahalelerle tamamen bertaraf edildiğini belirtmiştir. Ayrıca elde edilen kömür üretimini göğüs kabartıcı bir sonuç olarak tanımlamış, inşası bitirilmek üzere olan 2 lavvar (kömür yıkama tesisi) ve üretilen kömürü kısa bir zaman süresinde yükleyebilecek Avrupa çapında modern liman tesislerini de meydana getirdiklerini anlatmıştır. Ağaoğlu, Zonguldak'ın ilçesi Karabük hakkında da Karabük'te var olan fabrikanın üretimini üç katına çıkartacak

³⁸ **Yeni Zonguldak**, Sayı 1 (1215), s. 2, Zonguldak 6 Aralık 1951.

³⁹ **Cumhuriyet**, Sayı 10062, s. 1, 3, İstanbul 4 Ağustos 1952.

⁴⁰ **Cumhuriyet**, Sayı 10062, s. 6, İstanbul 4 Ağustos 1952; **Milliyet**, Sayı 804, s. 1, 7, İstanbul 4 Ağustos 1952.

⁴¹ Üyeler isimleri; Mustafa Diken, Hakkı Türsan, Murat Sezgin, Adnan Tanyeri, Cemal Cevrek, Mustafa Ulusoy, Fehmi Sözer, İsmail Berk, Kazım Vardar'dır. Bkz; **Yeni Zonguldak**, Sayı 46, s. 1, Zonguldak 9 Ağustos 1952.

⁴² **Yeni Zonguldak**, Sayı 46, s. 1, Zonguldak 9 Ağustos 1952.

⁴³ **Kozlunun Sesi**, Sayı 1, s. 3, Zonguldak 28 Mayıs 1955.

⁴⁴ Zonguldak milletvekilleri; Nusret Kirişcioğlu, Sebati Ataman, Suad Başol, Edibe Sayar, Sabih Duralı, Avni Yurdabayrak, Hüseyin Balık'tır. Bkz; **Cumhuriyet**, Sayı 11083, s. 7, İstanbul 6 Haziran 1955.

tesislerin bir kısmının tamamlanmak üzere olduğunu, Çatalağzı elektrik santrali tesislerinin inşasının hızlı bir şekilde ilerlediğini ve bu haşmetli görünüşü ile Zonguldak, istikbalde, Avrupa çapında ağır bir sanayi merkezi olmak yolunda olduğuna vurgu yapmıştır. Ağaoğlu konuşmasını bitirdikten sonra kent milletvekilleri de konuşma yapmış olmasına rağmen gazetelerde milletvekillerinin konuşmalarına yer verilmediği tespit edilmiştir.⁴⁵

Devam eden parti içindeki hizipleşmelerden dolayı genel merkez tarafından Zonguldak il teşkilat başkanlığına Dr. Reşat Tuncel ve idare heyetine de Mustafa Tamer, Mehmet Sezgingil, Cemal Gevrek, Hüsnü Kalafat, Ömer Lütfü Apler, Dr. Tahir Remzi Balkan, Kemal Yıldırım ve Vedat Cumalı getirilmiştir.⁴⁶ 1959 yılı kongresinde yapılan konuşmalarda ağırlıklı olarak Zonguldak'ın üvey evlat muamelesi gördüğü eleştirisinde bulunulmuştur. Fakat Bayındırlık Bakanı da Zonguldak'ın üvey evlat muamelesi görmediği cevabını vermiştir.⁴⁷

Her ne kadar konu kapatılmış olsa da parti teşkilatı içinde başlayan bu hizipçilik olayına genel merkez el atarak il başkanı Dr. Reşat Tuncel'i görevden almıştır.⁴⁸

Konunun peşini bırakmayan genel merkez, Zonguldak'taki parti teşkilatı incelemesi için Kayseri Milletvekili Fikri Apaydın'ı görevlendirmiştir. Apaydın, Zonguldak'a gelerek incelemelere başlamış⁴⁹ ve ilçe teşkilatları olan Çaycuma, Bartın, Ulus, Eflani, Safranbolu, Karabük, Devrek ve Ereğli'de yaptığı incelemeleri tamamlayarak Zonguldak'a gelmiştir.⁵⁰ Apaydın, kent tamamlanmış incelemelerini bitirdikten sonra Ankara'ya dönmüştür.⁵¹

Daha sonra Demokrat Parti milletvekillerinden Samet Ağaoğlu ile Emin Kalafat, il teşkilatı ile ilgili meseleler üzerinde inceleme yapmak üzere kente gelmiştir. Tahkik heyeti olarak görevlendiren iki Milletvekili Demokrat Parti il idare kurulu başkan ve üyelerini ve daha sonra da partinin ilçe idare kurulu başkanlarını kabul ederek fikir alışverişinde bulunmuştur.⁵² Samet Ağaoğlu partililere hitaben yaptığı konuşmada partililer arasında şahsi anlaşmazlıklara son verilmesi gerektiğini ifade ederek birlik

⁴⁵ **Cumhuriyet**, Sayı 11083, s. 7, İstanbul 6 Haziran 1955.

⁴⁶ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1130, s. 1-2, Zonguldak 26 Ağustos 1958.

⁴⁷ **Milliyet**, Sayı 3172, s. 5, İstanbul 9 Mart 1959.

⁴⁸ **Cumhuriyet**, Sayı 12675, s. 3, İstanbul 7 Kasım 1959; **Milliyet**, Sayı 3410, s. 5, İstanbul 7 Kasım 1959.

⁴⁹ **Yeni Karabük**, Sayı 1924, s. 1, Karabük 12 Kasım 1959.

⁵⁰ **Sabah**, Sayı 3014, s. 1-2, Zonguldak 16 Kasım 1959.

⁵¹ **Şafak**, Sayı 23/136, s. 1, Zonguldak 18 Kasım 1959.

⁵² **Demokrat Türkiye**, Sayı 1600, s. 1-2, Zonguldak 23 Mart 1960.

ve beraberliğin üzerinde durmuştur. Kentte bulunan Samet Ağaoğlu ve Emin Kalafat, işletme genel müdürünü kabul ederek işletmenin üretimi hakkında bilgi almıştır. Heyet, Zonguldak milletvekilleri ile görüşerek onların fikirlerini almış ve milletvekillerini ayrı ayrı dinlemiştir. Daha sonra Mustafa Tamer başkanlığındaki il idare kurulu üyeleri ile görüşmüştür. Son olarak Ağaoğlu ve Kalafat ilçe başkanları ile görüşmüştür.⁵³

Samet Ağaoğlu, Emin Kalafat, Namık Gedik ve Celal Yardımcı'dan oluşan heyet raporlarını hazırlayıp genel merkeze vermiştir.⁵⁴ Raporun sunulması sonrasında hizipçilik olayı ilk önce il başkanı, daha sonra da Vali Ekmel Çetiner'in istifasına sebep olmuş ve il idare kurulu genel merkez tarafından feshedilmiştir. İl idare kurulu genel merkez tarafından görevlendirilen Kömür İşletmesi Kozlu Bölgesi Maden Mühendisi Suat Seyhun başkanlığında yeniden teşkilatlandırılmıştır.⁵⁵ Sonuç olarak hizipçilik olayı il başkanı ile valiyi koltuğundan etmiştir.

1.2. CUMHURİYET HALK PARTİSİ

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Türkiye Cumhuriyeti Devletiyle özdeşleşmiş bir parti olduğu için Cumhuriyetin ilan edildiği tarihten itibaren yapılan inkılaplarda öncü rolü oynamış ve inkılapların halka benimsetilmesinde önemli görevler üstlenmiştir. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra sancak (liva)ların da vilayetlere dönüştürülmesiyle, il sayısı 74'e çıkarılmıştır. Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF), bu illeri 14 mıntıkaya ayırıp her birinin başına birer müfettiş atayarak genel bir örgütlenmeye gitmiştir. Bu 14 mıntıkanın birinci bölgesinde Zonguldak ile Ankara, Kastamonu, Sinop, Çankırı, Çorum, Kırşehir, Yozgat ve Kayseri yer almıştır.⁵⁶

Partinin kuruluş sürecine baktığımızda; Kurtuluş Savaşı'nın zafere ulaşmasında birinci derecede rolü olan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin isim değiştirmesiyle 11 Eylül 1923 yılında parti Halk Fırkası ismiyle kurulmuştur. Böylece 1919 yılında başlayan ilk direnişle başlayan siyasal örgütlenme süreci, 1923 yılında bir siyasi partinin doğuşu ile hayata geçirilmiştir.⁵⁷ Fırka daha sonra 10 Kasım 1924

⁵³ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1601, s. 1-2, Zonguldak 24 Mart 1960.

⁵⁴ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1614, s. 1-2, Zonguldak 12 Nisan 1960.

⁵⁵ **Milliyet**, Sayı 3566, s. 1, İstanbul 13 Nisan 1960.

⁵⁶ Mete Tunçay, Cumhuriyet Halk Partisi (1923-1950), **Cumhuriyet Dönemi Ansiklopedisi**, İletişim Yayınları, 8. Cilt, 2019.

⁵⁷ Fikret Bila, **CHP 1919-2009**, 4. Baskı, İstanbul: Doğan Kitap, 2008, 36.

yılında Cumhuriyet Halk Fırkası, 1935 yılında ise Cumhuriyet Halk Partisi'ne dönüşmüştür.⁵⁸

1.2.1. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Zonguldak Kongreleri

CHP, 14 Mayıs 1950 seçimleri sonucunda iktidarı kaybettikten sonra sekizinci kurultayını gerçekleştirmiştir.⁵⁹ Genel merkez kongresinde Zonguldak ilini parti teşkilatından oluşturulan bir heyet⁶⁰ temsil etmiştir. Bu arada Zonguldak il teşkilatında başkan Dr. Reşat Tanyeri'nin yerine eczacı Cemal Türkili seçilmiştir.⁶¹

Genel merkez kongresini yaptıktan sonra sıra il kongrelerine gelmiştir. Zonguldak il kongresi de 1 Temmuz 1951 Pazar günü Vali Safaeddin Karanakçı, İl İdare Kurulu Başkanı Cemal Türkili, Genel merkez temsilcisi Naci Rollas, Demokrat-Millet Partili yöneticiler ve delegelerin katılımıyla yapılmıştır. Kongrede il idare kurulu⁶² ve kurultay delegeleri⁶³ seçilmiştir. Partinin 1952 yılı kongresi 1 Temmuz Pazar günü milletvekilleri,⁶⁴ vali, belediye başkanı ve partililerin katılımıyla yapılmıştır. Kongre, idare heyeti⁶⁵ seçimi yapılarak sona ermiştir. 1951 ve 1952 yılı kongrelerine katılan kişi ve partilere bakıldığında, kentte demokrasi rüzgârları esmiş, partiler arasındaki dostluk ve demokratik siyaset gelişmiştir.

---

⁵⁸ Mehmet Seyitdanlıoğlu, Türk Siyasal Kültürünün Oluşması; Siyasi Partiler ve Siyasal Haklar, **Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü Atatürk Dönemi (1920-1938)**, 1. Baskı, Cilt: 1, Ankara: TTK Basımevi, 2009, 171.

⁵⁹ **Zonguldak**, Sayı 1150, s. 1, Zonguldak 30 Haziran 1950.

⁶⁰ Kongrede Zonguldak C.H.P. teşkilatını merkezde Cemal Türkili, Tahir Karauğuz, Mithat Altıok, İlhan Soyak, Rebi Barkın ve ilçelerden Mustafa Zeren (Çaycuma), Muzaffer Hançerli (Devrek), Kadri Yılmaz (Ereğli), Ziya Akıncı (Ulus), bucaklardan Hasan Tezcan (Kozlu), Lütfi Polathoğlu (Karabük), İzzet Çakmaklı (Kilimli) temsil edecekti. Ayrıca Bartın delegesi Mehmed Okur İstanbul'da tedavi altında olduğundan kurultaya gidememiştir. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1150, s. 1, Zonguldak 30 Haziran 1950.

⁶¹ **Zonguldak**, Sayı 1150, s. 1, Zonguldak 30 Haziran 1950.

⁶² İl idare kurulu; Cemal Türkili, Sabri Koçer, Fuat Sirel, Nuri Soyer, Tahir Karauğuz, Turgut Güneri, İzzet Türkçelik, İsmet Ağartan, İshak Demirel, Ali Yapar, Hüseyin Ricaloğlu'ndan oluşmuştur. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1198, s. 1, Zonguldak 1 Temmuz 1951.

⁶³ Kurultay delegeliğine ise; İhsan Soyak, Cemal Türkili, Mehmet Okur, Cemal Caymaz, Hakkı Turna, Kadri Yılmaz, Mustafa Zeren, Nermin Kartav, Akın Karauğuz, Cihat Aytun, Sadi Karayazıcı, Rebi Barkın, Sabri Koçer, Fuat Sirel, Galib Samancıoğlu, Cemal Aliş, Muzaffer Hançer, Nahiddin Erkan, Ziya Akıncı, Zeki Ede, Hasan Tezcan, Cemal Çağlayan, Halit Güneri, Hulusi Yeşilbaş, Turhan Tinay, Enver Güvener, Emin Erişirgil seçilmiştir. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1198, s. 1, Zonguldak 1 Temmuz 1951.

⁶⁴ Kongreye katılan milletvekillerinin isimleri şöyledir; Trabzon milletvekili Faik Ahmet Barutçu, Ordu milletvekili Hamdi Orhan, Kırşehir milletvekili Halil Sezai Erkut'tur. Bkz; **Milliyet**, Sayı 423, s. 1, 3, İstanbul 2 Temmuz 1951.

⁶⁵ Yeni idare heyeti; İbrahim Cemal Türkili, Sabri Koçer, Fuad Sirel, Nuri Soyer, Tahir Karauğuz, Turgut Güneri, İzzet Türkçelik, İsmet Ağartan, İshak Demirel, Ali Yapar ve Hüseyin Recaoğlu'dan meydana gelmiştir. Bkz; **Cumhuriyet**, Sayı 9670, s. 1, İstanbul 2 Temmuz 1951.

İl teşkilatı gençlik ve kadın kollarının faaliyete geçerek aktif rol alması için çaba göstermiştir. Bu bağlamda; merkezde Fatih Saykan başkanlığında gençlik teşkilatı⁶⁶ meydana getirilmiştir. İl idare kurulu başkanı İsmail Ergener de gençlik ve kadın kolları ile görüşmeler⁶⁷ yaparak toplantılar yapılmasına karar vermiştir.⁶⁸ Yapılan toplantılardan sonra Ulus ilçesinde de Sami Ulus başkanlığında gençlik teşkilatı kurulmuştur.⁶⁹

Kadın kollarının⁷⁰ kurulması için de genel merkez tarafından parti meclisi üyesi ve kadın kolları organizatörü Mebrure Aksoley görevlendirilmiştir.⁷¹ Aksoley, kentte yaptığı çalışmalar sonucunda Zonguldak il kadın kurulunu Suphiye Orancı başkanlığında kurmuştur.⁷² Kadın kolu, parti il merkezinde her hafta çarşamba günleri toplantı yapma kararı almıştır.⁷³ Bu doğrultuda merkez ilçe kadın kolu faaliyetlerini hızlandırmış ve Terakki Mahallesi kadın kolu faal heyetini seçmiştir.⁷⁴

Zonguldak il kadın kolu başkanı Suphiye Orancı, diğer ilçe ve bucaklarda kadın kollarının durumunu incelemeye devam etmiştir. Bu maksatla Ulus'a giderek buradaki kadın kollarının faaliyetlerini incelemiştir.⁷⁵ Aynı zamanda kadın kolu, merkezde hem teşkilatın birlikteliğini sağlamak hem de partiye gelir sağlamak amacıyla 8 Kasım 1956 günü on beş kişilik yemekli bir toplantı düzenlemeye karar vermiştir.⁷⁶ Şehir kulübünde düzenlenecek bu yemeğin eğlenceli geçmesi için çaba gösterilmiş,⁷⁷ dönerli gece veya zerde pilav gecesi oldukça eğlenceli geçmiş ve gece geç saatlere kadar sürmüştür.⁷⁸

---

⁶⁶ Gençlik Teşkilatı; Başkan Fatin Saykan, yazar Dr. Bülend Akbal, hesapçı Meral Çelen ve üye olarak Uzman Nazif Kuşçu, Teknik Okuldan Ali Şahin, Yüksek ticaretten Feyzullah Keskin, madenci Kemal Özer, Avni Gürsoy, şoför Selahattin Ertan'dan meydana gelmiştir. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1306, s. 1, Zonguldak 12 Haziran 1953.

⁶⁷ **Zonguldak**, Sayı 1310, s. 1, Zonguldak 22 Temmuz 1953.

⁶⁸ **İleri Zonguldak**, Sayı 3, s. 1, Zonguldak 9 Ekim 1953.

⁶⁹ Ulus gençlik teşkilatı; Başkan Sami Ulus, yazar Kenan Geçtürk, hesapçı Zihni Kuru ve üyeler Sadi Eren, Şakir Gültekin, İbrahim Güngören, Muharrem Başalı'dan meydana gelmiştir. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1315, s. 1, Zonguldak 5 Eylül 1953.

⁷⁰ Kadın kollarının kurulması için CHP 1949 yılında harekete geçmiştir. Kadın kollarının teşkilatının tasarısı için bkz; **Başkanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)**, Fon Kodu: 490.1.0.0, Yer No:454.1871.1, 24.12.1949, 3-4.

⁷¹ **Yeni Ses**, Sayı 95, s. 1, Zonguldak 4 Temmuz 1956.

⁷² **Yeni Ses**, Sayı 97, s. 3, Zonguldak 18 Temmuz 1956.

⁷³ **Yeni Ses**, Sayı 99, s. 1, Zonguldak 8 Ağustos 1956.

⁷⁴ **Yeni Ses**, Sayı 54, s. 1, Zonguldak 19 Ekim 1955.

⁷⁵ **Yeni Ses**, Sayı 110, s. 1, Zonguldak 24 Ekim 1956.

⁷⁶ **Yeni Ses**, Sayı 111, s. 1, Zonguldak 31 Ekim 1956.

⁷⁷ **Yeni Ses**, Sayı 112, s. 1, Zonguldak 7 Kasım 1956.

⁷⁸ **Yeni Ses**, Sayı 113, s. 1, Zonguldak 14 Kasım 1956.

Kadın kollarının kurulmasının ardından 1957 yılında il kongresi düzenlenmiştir. Bu kongrede Genel Başkan İsmet İnönü'nün gönderdiği mesaj ve Parti Genel Sekreteri Kasım Gülek'in açıklamaları dikkati çekmiştir. İnönü kongreye gönderdiği mesajında Zonguldak'a yapılan yatırımlar, işçilerin çalışkanlığı üzerinde durmuştur. Ayrıca Demokrat Parti iktidarının denetimindeki radyoda ve adı geçen partinin kendileri aleyhindeki yalan ve iftiraların milletin sağ duyusu sayesinde düzeltilebileceğine vurgu yapmıştır.⁷⁹

Genel Başkan'ın mesajının okunmasından sonra Kasım Gülek; Demokrat Parti'nin izlediği siyaset, kömür, işçi hak ve sorunları üzerine konuşma yapmıştır. Gülek, ilk olarak kongrede konuşanların ses kaydını alan polislerle teşekkür ederek söze başlamış, daha sonra Demokrat Parti Genel Başkanı Adnan Menderes'in içte ve dışta siyasi bezirgânlar olduğu söylemi üzerine kendisini ispata davet ederek delilleri varsa açıklaması gerektiğini, yoksa sadece iftira olarak kalacağına vurgu yapmıştır. Kömür konusunda kendisine uzmanlar tarafından rakamların verildiğini, CHP'nin hazırladığı amenajman (düzenleme) planı ile havzada erişilmesi gereken gelişmenin duraklamasının başlıca sebebinin politika olduğunu söylemiştir. Bu konuda yapılması gereken en acil tedbirin havzadan politikayı ve partizanlığı kaldırmak olduğuna dikkat çekmiştir. Havzada kömür üretimin düşmesinde birinci derecede rol oynayan faktörün işinin ehli mühendisler yerine tecrübesiz mühendislerin işe alınmış olduğunu dile getirmiştir. Gülek, diğer bir konu olarak işçi ücretlerinin düşüklüğü ve yapılan zamların azlığı konusunda iktidarı eleştirmiştir. Ayrıca Zonguldak limanının bir sene geç açıldığını belirterek davetiyelerin bile elinde olduğunu iddia etmiştir. Son olarak CHP'nin iktidara geldiğinde hürriyeti kısıtlayan kanunları değiştireceğini, İkinci Meclis ve Anayasa Mahkemesini kuracağını söylemiştir.⁸⁰ Kasım Gülek'in söylemlerinden en dikkati çeken bölümü, üç sene sonra gerçekleşen 27 Mayıs darbesinden sonra 2. Meclis ve Anayasa Mahkemesi'nin kurulmuş olmasıdır. Bu sözler darbenin arkasında CHP'nin olduğu iddialarını gündeme getirmiş ve kamuoyunda sıklıkla tartışılmasına sebebiyet vermiştir.

---

⁷⁹ **Milliyet**, Sayı 3053, s. 1, 7, İstanbul 10 Kasım 1958; **Cumhuriyet**, Sayı 12318, s. 1, 5, İstanbul 10 Kasım 1958.

⁸⁰ **Milliyet**, Sayı 2624, s. 1,5, İstanbul 2 Eylül 1957; **Cumhuriyet**, Sayı 11889, s. 1, 5, İstanbul 2 Eylül 1957.

Yapılan konuşmadan sonra kongrede Necati Duman başkanlığında⁸¹ yeni idare kurulu⁸² oluşturulmuştur. Parti Genel Sekreteri Kasım Gülek de kongrenin sona ermesi üzerine kentten ayrılarak Ankara'ya gitmiştir.⁸³

1.3. MİLLET PARTİSİ (CMP-CKMP)

Millet Partisi, Demokrat Parti'den ayrılan veya çıkarılan milletvekilleri Fevzi Çakmak, Enis Akaygen, Hikmet Bayur, Kenan Öner, Osman Nuri Köni ve Sadık Aldoğan öncülüğünde 20 Temmuz 1948 tarihinde kurulmuştur. Partinin Genel Başkanlığına Hikmet Bayur ve Onursal Genel Başkanlığa Fevzi Çakmak seçilmiştir.⁸⁴ Parti, siyasal alanda liberal görüşleri savunmasına karşılık, kültürel konularda muhafazakâr bir tutum benimsemiştir. Başlangıçta toplum tarafından karşılık bulmasına rağmen partinin iki güçlü kurucusu Kenan Öner ile Fevzi Çakmak'ın 1950 seçimleri öncesi vefat etmesi, partinin güç kaybetmesine yol açmıştır. Parti, 1950 yılında yapılan seçimlerde 240.209 oy ile 1 milletvekili çıkarabilmiş, daha sonra 2 milletvekilinin katılımıyla sayı 3'e çıkmıştır. Partinin seçimde uğradığı başarısızlıktan sonra delegeler 1950, 1951 ve 1952 kongrelerinde anayasanın değiştirilmesini, demokratik rejimi daha istikrarlı kılacak ve halkın temsilini daha iyi gerçekleştirecek nispi temsil sisteminin kabul edilmesini savunmuştur. Ayrıca delegeler siyasi sorumluluğun geçmişi kapsamı ilkesini desteklemiştir.⁸⁵

Partinin 1953 yılı kongresinde ise sert tartışmalar yaşanmış, zaman zaman delegeler ile gazeteciler arasında kavgalar meydana gelmiştir. Kongre sırasında Hikmet Bayur, partinin Kemalizm aleyhtarı bir tutum benimsediğini ileri sürerek partiden istifa etmiştir.⁸⁶ Parti, yaşanan sıkıntılar sonrasında bütün teşkilatları ile 9 Temmuz 1953 tarihinde geçici olarak kapatılmıştır. Parti hakkındaki kesin kararı ise Ankara 3. Asliye Ceza Mahkemesi vermiş ve 27 Ocak 1954 tarihinde resmi olarak kapatılmıştır. Bu

⁸¹ **Yeni Ses**, Sayı 154, s. 1, Zonguldak 4 Eylül 1957; **Milliyet**, Sayı 2634, s. 1, İstanbul 12 Eylül 1957.

⁸² Yeni idare kurulu; Necati Duman (İl Başkanı Opr. Dr.), Hayri Aksoy (Eski Ağır Ceza Başkanı), Sabahattin Onat (Karabük İlçe Başkanı-Avukat), Nafiz Ögüt (Eski Zonguldak Cumhuriyet Savcısı), Ata Germen (İl Kurulu Üyesi-Avukat), Necmi Ergener (Ereğli İlçe Başkanı-Madenci), Burhan Karaçelik (Merkez İlçe Başkanı-Avukat), Ahmet Güner (Eski Merkez İlçe Başkanı-Gazeteci), Mustafa Zeren (Çaycuma İlçe Başkanı-Tüccar), Hüseyin Balık (Zonguldak Milletvekili). Bu adayların dışında iki aday da Genel merkez tarafından belirleneceği açıklanmıştır. Bkz; **Yeni Ses**, Sayı 159, s. 1, Zonguldak 2 Ekim 1957; **Cumhuriyet**, Sayı 11889, s. 5, İstanbul 4 Ekim 1957.

⁸³ **Cumhuriyet**, Sayı 11889, s. 5, İstanbul 2 Eylül 1957.

⁸⁴ Erol Tuncer, **1950 Seçimleri**, Ankara: TESAV, 2010, 53.

⁸⁵ Kemal Karpat, **Türk Demokrasi Tarihi**, (Sosyal, Kültürel, Ekonomik Temeller), 2. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, 2012, 508-509.

⁸⁶ Karpat, 510.

durum üzerine parti üyeleri 10 Şubat 1954 tarihinde Cumhuriyetçi Millet Partisi'ni kurmuştur.⁸⁷ Diğer bir gelişme de İstanbul Milletvekili Tahsin Demiray ile Cezmi Türk birleşerek kendi aralarında aldıkları karar sonucu Köylü Partisi adında yeni bir parti kurmasıyla yaşanmıştır. Bu parti 1958 yılında Millet Partisi ile birleşerek Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi adını almıştır.⁸⁸

1.3.1. Millet Partisi'nin Zonguldak Teşkilatlanması ve Kongreleri

Millet Partisi'nin Zonguldak teşkilatı il idare kurulu Bahaddin Dökerel başkanlığında, üyeler Suad Güney, Halil İçlek, Ragıp Eren, Kemal Şenol, Halil Gözneli, Şemseddin Yüksel'den meydana gelmiştir. Parti, kent merkezinde teşkilatını tamamladıktan sonra Bartın, Safranbolu, Karabük'te teşkilatlanma girişimlerine başlamıştır.⁸⁹ Partinin resmi açılışı ise 11 Kasım 1950 Cumartesi günü Milletvekili Osman Bölükbaşı, General Sadık Aldoğan, Ahmet Tahtakılıç ve Raif Ogan'ın katılımıyla gerçekleştirilmiştir.⁹⁰

Parti adını Cumhuriyetçi Millet Partisi olarak değiştirdikten sonra Genel Başkan Osman Bölükbaşı il kongresine katılmak için yola çıkmıştır. Zonguldak güzergahı üzerindeki yerlerde vatandaşların ısrarlarını kıramayarak vatandaşlara seslenmiştir. Bu yerlerinden biri olan Gerede'de köylülerin ısrarına dayanamayarak yaptığı konuşmada; CHP'nin milletin güvenini kaybettiğini, DP'nin ise milletin hayrına bir kanunu 6 senede çıkaramadığını ancak milletvekili zammını altı dakikada çıkardığını, DP'nin iktidara gelince hiçbir şeyin değişmediğini sadece İnönü'nün gidip Bayar'ın geldiğini, Günaltay'ın gidip Menderes'in geldiğini idarenin aynı idare olduğunu söyleyerek her iki partinin izlediği siyaseti sert bir şekilde eleştirmiştir.⁹¹

Kente ulaşan Bölükbaşı'nın katılımıyla il kongresi 27 Mayıs 1956 Pazar günü yapılmıştır. Kongre sırasında konuşma yapan Fuat Arna, Abdurrahman Boyacıgiller, Mehmet Mahmutoğlu, Ahmet Bilgin ve Osman Bölükbaşı ağırlıklı olarak iş ve işçi meselesi üzerinde söylemlerde bulunmuştur. Bölükbaşı, konuşması esnasında sesinin emniyet tarafından tele alındığını ifade ederek "*Halk Partisi zamanında hiç olmazsa bu dert yoktu, şimdi ise bir de bu biçim telli demokrasi karşısındayız*" diyerek DP'nin muhalefet üzerindeki sert ve müdahaleci kontrol politikasını eleştirmiştir. Ayrıca

---

⁸⁷ Yücel, 97.

⁸⁸ Ali Fuad Başgil, **27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri**, 3. Baskı, İstanbul: Kubbealtı, 2014, 102-103.

⁸⁹ **Zonguldak**, Sayı 1155, s. 2, Zonguldak 11 Ağustos 1950.

⁹⁰ **Zonguldak**, Sayı 1168, s. 1, Zonguldak 10 Kasım 1950.

⁹¹ **Milliyet**, Sayı 2166, s. 1, İstanbul 27 Mayıs 1956.

konusması sırasında CHP ile birleşme iddialarına karşılık hiç kimse ile işbirliği içinde olmadıklarını söyleyerek⁹² olası iş birliği girişimlerine de kapıyı kapatmıştır. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP)'nin bucak, köy, semt ocağı kongrelerinde üyeler tarafından Zonguldak'ın ve Türkiye'nin içinde bulunduğu durum ile DP'nin takip etmiş olduğu politika hakkında yaşanan dönemin anlaşılması açısından değerli konuşmalar yapılmıştır.

Partinin 6 Ocak 1956 Pazar günü yapılan Mithatpaşa semt ocağında, Zonguldak valisinin DP dışındaki partilere yönelik tutumu eleştirilmiştir.⁹³ Özellikle Vali Ekmel Çetiner'in DP dışındaki partilerin kongrelerine katılmaması, davetlerine icabet etmemesi, bayram kutlamalarında protokolde muhalefet partilerine yer vermemesi, muhalefet partilerinin kuruluş yıl dönümü gibi etkinliklere katılmaması muhalefetin tepkisine yol açmıştır.

Karaelmas semt ocağının 28 Temmuz 1957 Pazar günü yapılan kongresinde konuşan üyelerden Ali Hava, Ali Çebi, Adnan Türker, Fahri Kararslan, Hakkı Yağcı, Recai Altınay, Aslan Sürmen Demokrat Parti zihniyetinden şikâyet ederek bugün müesseselerin gereksiz müdür ve müdürçüklerden geçilmediğini, aynı zamanda da istenilen verimin alınmadığını, adı geçen kişilerin lüks arabalar içinde saltanat sürdüklerini buna karşılık işçilerin geçim sıkıntısı çektiklerini dile getirmiştir. Diğer bir konuşmacı eski DP Milletvekili Abdurrahman Boyacıgiller, ülkede ilaç yokken ilaç karşılığı döviz, para bulunmazken milletvekili hanımlarının 30.000 lirayı bulan Avrupa seyahati yapmalarını eleştirmiştir.⁹⁴

1.4. HÜRRİYET PARTİSİ

Hürriyet Partisi, Demokrat Parti içinden filizlenmiş bir parti olarak siyasi hayata katılmıştır. Partinin kurulma sürecinde Ekrem Alican, Enver Güreli ve Fethi Çelikbaş'ın da içinde olduğu 11 milletvekili basına ispat hakkı tanınmasını ve böylelikle yayın organlarının kolay bir şekilde sansür edilmesinin önüne geçilmesini istemiştir. Bu 11 kişinin sayısı zamanla 19'a yükselmiş, partide yükselen aykırı seslerin önüne geçmek için bu 19 kişiden dokuzu partiden ihraç edilmiş ve 10'u da kendi isteğiyle partiden istifa etmiştir. İhraç veya istifa eden milletvekilleri yeni bir

---

⁹² **Milliyet**, Sayı 2167, s. 1, 5, İstanbul 28 Mayıs 1956; **Yeni Ses**, Sayı 90, s. 1-2, Zonguldak 30 Mayıs 1956.

⁹³ **Yeni Ses**, Sayı 87, s. 1, Zonguldak 9 Mayıs 1956.

⁹⁴ **Yeni Ses**, Sayı 151, s. 3, Zonguldak 14 Ağustos 1957.

parti kurmaya 7 Kasım 1955 tarihinde karar vermiş ve partiyi 20 Aralık 1955'te kurmuştur. Partinin Genel Başkanlığı'na Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, ikinci başkanlığa Enver Güreli, Genel Sekreterliğe İbrahim Öktem getirilerek görev dağılımı yapılmıştır. Parti yayın organı ve propaganda aracı olarak ise Yeni Gün gazetesini kullanmıştır.⁹⁵

Parti, Anadolu'da teşkilatlanmasına başlayarak ilk olarak 31 Ocak 1956'da Erzurum'da il teşkilatını kurmuştur. Ülke çapında teşkilatlanmasını sürdüren parti, 27 Ekim 1957 genel seçimlerinde oyların %3.8'ini almış ve sadece Burdur'da milletvekili çıkarabilmiştir. Bu sonuç partide hayal kırıklığı yaratmış, bu durum karşısında parti yöneticileri muhalefet partileri arasında güç birliğini görüşmek üzere 24 Kasım 1958 Pazartesi günü olağanüstü toplantı kararı almıştır.⁹⁶ Toplantıda 175 evet oyuna karşı, 5 hayır oyuyla iltihak (katılma, birleşme) ve fesih kararı kabul edilmiştir. Kararın verdiği mutlulukla Genel Başkan Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, bu ruhun millette olduğu sürece ülkede demokrasinin gölgelenemeyeceğini söyleyerek⁹⁷ demokrasiye olan sarsılmaz bağlılığını vurgulamıştır.

20 Aralık 1955 Salı günü kurulan partinin siyasi yaşamı 24 Kasım 1958 Pazartesi günü sona ermiş⁹⁸ ve CHP'ye katılmıştır. CHP Genel Başkanı İnönü de DP'den Necati Diken ile Avni Yurdabayrak ve Hürriyet Partisi'nden Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, Fethi Çelikbaş, Turan Güneş, Hamdullah Suphi Tanrıöver, İbrahim Öktem, Ziyad Ebüzziya, Cihat Baban, Emin Paksüt, Alim Sipahioğlu, Hamza Eroğlu'nun partisine katılması dolayısı ile güç birliğinin gerçekleşmesinden memnuniyet duymuştur. Asıl mesele Hürriyet Partisi'nin CHP'ye katılmasına rağmen partiyi destekleyen vatandaşların koşulsuz bir şekilde alınan karar gereği CHP'ye mi yoksa, bu kararı kabul etmeyerek diğer partilere mi yöneleceği olmuştur. Bu noktada DP hemen harekete geçmiş, HP'lilerin kendi partilerine katılması için teşkilatlara genelge göndererek partiye katılmak isteyenlere azami kolaylığın gösterilmesini istemiştir.⁹⁹

---

⁹⁵ Serhan Yücel, **Demokrat Parti**, s. 110-112; Bkz; Feridun Ergin, Hürriyet Partisi, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, İletişim Yayınları, 8. Cilt, 2087-2088.

⁹⁶ Rıfki Salim Burçak, **On Yılın Anıları (1950-1960)**, Birinci Baskı, Ankara: Demokratlar Kulübü Yayınları, 1998, 340-342.

⁹⁷ **Milliyet**, Sayı 3068, s. 1, 5, İstanbul 25 Kasım 1958.

⁹⁸ **Cumhuriyet**, Sayı 12333, s. 1, İstanbul 25 Kasım 1958.

⁹⁹ **Milliyet**, Sayı 3069, s. 1, 5, İstanbul 26 Kasım 1958.

1.4.1. Hürriyet Partisi'nin Zonguldak Teşkilatlanması ve Kongreleri

Hürriyet Partisi yöneticileri yaptığı toplantılar ile illerde kurulacak idare heyetleri meselesini görüşmüş ve genel idare kurulundan illere gidecek heyetlerin kurulmasına karar vermiştir. Buna göre; ilk olarak İstanbul, Ankara, Ege bölgesi ile diğer bazı illerde heyetlerin hemen kurulacağı ve diğer illerin heyetlerinin de zaman içerisinde kurulacağı açıklanmıştır.¹⁰⁰ Bu kapsamda İbrahim Öktem İstanbul, Ekrem Hayri Üstündağ Bursa, Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu ile Raif Aybars Eskişehir, Şekip İnan Hatay, Adana ve İçel'de parti teşkilatı kurmaları için görevlendirilmiştir.¹⁰¹ Bu doğrultuda Parti Zonguldak ile birlikte 16 ilde¹⁰² örgütlenmesini tamamlamıştır. Genel merkez partiye yeni üye olacaklar hakkında il teşkilatlarına genelge göndererek yapılması gereken uygulamaları bildirmiştir. Genelgede; çevresinde kötü şöhrete sahip kişilerin partiye kabul edilmemeleri, diğer partilerden istifa edenlerin ise parti tüzüğüne uygun ise kabul edilmeleri istenilmiştir.¹⁰³

Parti gün geçtikçe illerdeki teşkilatlanmasını tamamlamış, bu illerden biri olan Zonguldak il teşkilatı da eski Vali ve Çanakkale Milletvekili Safaeddin Karanakçı ile Dr. İbrahim Öktem'in gayretleri sayesinde 24 Ocak 1956 yılında kurulmuştur.¹⁰⁴ Zonguldak il teşkilatı; Başkan Turgut Güneri ve üyeler Cihad Gürol, Sabri Sarıoğlu, Abdülkadir Terzioğlu, Celal Ateş, Memduha Atınç, Hamid İz, Azmi Günel, Mehmed İncirci, Hayat Erkişi, Ramiz Acar'dan meydana gelmiştir. İl teşkilatının kurulmasından sonra merkez ilçe teşkilatı da Osman Nuri Aslan, Nejad Muhsinoğlu, Remzi Esener, Bilal Azizoglu, İlyas Demiröz, Şeref Batır, Turgut Erer'in öncülüğünde kurulmuştur.¹⁰⁵ İlçelerden Bartın, Ulus, Eflani, Safranbolu ve Devrek kazalarında da teşkilat kurulmasına gayret gösterilmiştir.¹⁰⁶

¹⁰⁰ **Yeni Karabük**, Sayı 799, s. 1-2, Karabük 28 Aralık 1955.

¹⁰¹ **Yeni Karabük**, Sayı 801, s. 1, Karabük 30 Aralık 1955.

¹⁰² Bu iller; Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Burdur, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, İçel, İstanbul, İzmir, Hatay, Manisa, Sakarya, Samsun'dur. Bkz; **Cumhuriyet**, Sayı 11313, s. 1, 5, İstanbul 25 Ocak 1956.

¹⁰³ **Cumhuriyet**, Sayı 11313, s. 1, 5, İstanbul 25 Ocak 1956.

¹⁰⁴ **Yeni Ses**, Sayı 72, s. 1, Zonguldak 25 Ocak 1956; **Yeni Ses** gazetesi bir ay sonraki nüshasında partinin 20 Şubat günü Ali Rıza Barlı Apartmanı No: 2 adlı dairede açılışını yaptığını okuyucularına duyurmuştur. **Yeni Ses**, Sayı 76, s. 1, Zonguldak 22 Şubat 1956.

¹⁰⁵ **Cumhuriyet**, Sayı 11312, s. 1, 5, İstanbul 24 Ocak 1956.

¹⁰⁶ **Yeni Ses**, Sayı 123, s. 1, Zonguldak 23 Ocak 1957.

1.5. SEÇİMLER VE MİLLETVEKİLİ ADAYLARININ BELİRLENMESİ

Osmanlı İmparatorluğu'nda demokratik modernleşmenin gelişim seyrine bakıldığında; Yunan isyanından sonra Sisam adasında da isyan çıkması üzerine adanın idaresi 1832 tarihinde 4 nahiyeden seçilen eşraf temsilcileri ve onların oluşturacağı Meclis yanında Babıali'nin belirleyeceği Fenerli bir Rum beyine bırakılması ile başlamıştır. Ayrıca Sisam adasına verilen özerk statü 1861'den itibaren Beyrut'a, 1867'den itibaren Girit'e verilmesiyle süreç devam etmiştir.¹⁰⁷ Bu bağlamda oluşan özgürlük ortamında ülkede Meşrutiyet'in ilan edilmesi sonrası, gelişen demokrasi ikliminde ilk seçimler 1877 yılında yapılmıştır. Seçimler, seçim kanunu hazırlanamadığı için 28 Ekim 1876 tarihinde yürürlüğe konulan Talimat-ı Muvakkate (Geçici Talimat)'ye göre yapılmıştır. Bu talimatın ardından 2 Ocak 1877 tarihinde yalnızca İstanbul ve çevresinde yapılacak seçimlerde uygulanacak esasları belirlemek üzere bir beyanname yayınlamıştır. Daha sonra yapılan 1908 seçimleri, 2 Ağustos 1908 tarihinde yürürlüğe konulan İntihab-ı Mebusan Kanun-ı Muvakkatı (Mebus Seçimi Geçici Kanunu)'na göre gerçekleştirilmiştir. Adı geçen kanun ile 1908, 1912, 1914 ve 1919 seçimleri yapılmıştır. Cumhuriyet döneminde ise 1942 yılında çıkarılan 4320 sayılı Mebus Seçim Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu kanun sadece 1943 seçimlerinde uygulanmış ve 1946'da çıkarılan 4918 sayılı milletvekili seçimi kanunuyla yürürlükten kaldırılmıştır. Adı geçen 4918 sayılı kanunun ise 1950 yılında çıkarılan 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu kanun ile seçimler, tek dereceli ve liste usulüne göre yapılmıştır.¹⁰⁸ Tek dereceli seçim sistemi ise 1946, 1950, 1954 ve 1957 seçimlerinde uygulanmıştır.¹⁰⁹

Çalışmanın ana konusu olan Demokrat Parti döneminde 1950,1954, 1957 genel ve 1951 ara dönem milletvekili seçimleri yapılmıştır. Nüfus sayımları dikkate alınarak 1950 seçimlerinde Zonguldak'ta bir önceki seçim döneminde 9 olan milletvekili sayısı 10'a,¹¹⁰ 1954 yılında 11'e ve 1957 yılında 12'ye çıkarılmıştır.¹¹¹

¹⁰⁷ Ahmet Oğuz, **Birinci Meşrutiyet Kanun-ı Esasi ve Meclis-i Mebusan**, Ankara: Grafiker Yayınları, 2010, 104-105.

¹⁰⁸ Erol Tuncer, **Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)**, Ankara: TESAV, 2003, 25, 27-29.

¹⁰⁹ Tuncer, **Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)**, 107-108, 111.

¹¹⁰ **Cumhuriyet**, Sayı 9209, s. 1, 3, İstanbul 30 Mart 1950.

¹¹¹ **Yeni Ses**, Sayı 155, s. 2, Zonguldak 11 Eylül 1957.

1.5.1. Milletvekili Adaylarının Belirlenmesi

Bu başlık altında Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, Millet Partisi (Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi) ve Hürriyet Partisi'nin milletvekili adaylarını belirlemede aradığı şartları ve aday belirleme süreçleri ele alınmıştır.

1.5.1.1. DP'nin Milletvekili Adaylarının Belirlenmesi (1950, 1951, 1954 ve 1957)

Demokrat Parti yönetimi, 1950 seçimlerinde adayların belirlenmesi için illerde toplantı yapılmasını istemiştir. Bu çerçevede 8 Şubat 1950 tarihinde yapılan toplantılarda komitelerin işleyiş biçimi tespit edilmiştir. Buna göre adayları belirleyen komiteler; il idare kurulu üyeleri, il yedek üyeler, ilçelerin idare kurulu üyeleri, bucak başkanları, her ilçeden kura ile belirlenecek 5 ocak temsilcisi, o ilin kurultay delegeleri, partili kuruluşlar, belediye daimî komisyonu üyeleri, partili belediye başkanlarından oluşmuştur. Komite toplantıları, bölge müfettişleri veya Genel Merkez tarafından görevlendirilen bir temsilci başkanlığında yapılmıştır. Parti, 487 milletvekilliği için 312 aday belirlemiş ve 16-17 Nisan 1950'de yaptığı toplantılarda da kendisine bırakılan %30 oranında parti kontenjan adaylarını belirlemiştir. Kesin aday listeleri ise 22 Nisan 1950'de seçim kuruluna teslim edilmiştir.¹¹² Zonguldak'ta DP'den Muammer Alakant, Avni Yurdabayrak, Cemal Kıpçak, Abdurrahman Boyacıgiller, Ali Rıza İncealemdaroğlu, Fehmi Açıksöz, Hüseyin Balık, Rifat Sivişoğlu, Suat Başol ve Maksud Çivi aday gösterilmiştir.¹¹³

Parti, 1951 yılında yapılan ara seçimlerde Zonguldak'tan yüksek maden mühendisi ve Zonguldak Kömür Havzası eski Genel Müdürü Esat Kerimoğlu'nu aday göstermiştir.¹¹⁴ 14 Mayıs 1950 seçimlerinde Zonguldak'tan milletvekili seçilen Muammer Alakant, Haziran 1952'de TBMM'ye bu tarihten sonra ara seçimlerin yapılmaması hakkında önerge vermiş ve kabul edilmiştir. Bu önerge ile DP'nin 10

¹¹² Süleyman Güngör, 14 Mayıs 1950 Seçimleri ve CHP'de Bunalım, **SDE Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 21, 2010, 194-195. Kenan Olgun "Türkiye'de Cumhuriyet İlanından 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları" adlı makalesinde DP'nin aday tespitinde adayların % 80'ini illerin, % 20'sini de Genel Merkezin belirlemesi ilkesini benimsediğini ve aday listesini 24 Nisan'da, partinin seçim beyannamesini de 8 Mayıs'ta ilan ettiğini belirtmiştir. Bkz; Kenan Olgun, Türkiye'de Cumhuriyet İlanından 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt: XXVII, Sayı: 79, 28-29.

¹¹³ **Zonguldak**, Sayı 1144, s. 2, Zonguldak 23 Mayıs 1950.

¹¹⁴ **Cumhuriyet**, Sayı 9715, s. 5, İstanbul 18 Ağustos 1951; **Milliyet**, Sayı 469, s. 1, 3, İstanbul 21 Ağustos 1951; 21 Eylül günü Konya'da 2, Trabzon, Malatya, Sivas, Denizli ve Zonguldak'ta 1 milletvekili ara seçimi yapılacağından partiler Maliye Bakanlığı'ndan üç yüz elli bin liralık ek ödenek istemiştir. Bkz; **Milliyet**, Sayı 740, s. 7, İstanbul 30 Mayıs 1952.

yıllık iktidarı süresince 1951 yılı hariç herhangi bir milletvekilliği ara seçimi yapılmamıştır.¹¹⁵

Parti, 2 Mayıs 1954 yılında yapılan seçimler öncesinde yoklama kurullarını toplayarak kazanan adayları belirlemiştir. İl teşkilatında milletvekilliği yoklamasını Hüseyin Balık, Suad Başol, Avni Yurdabayrak, Hakkı Hilalci, Edibe Sayar, Cemal Zühtü Aysan, Abdullah Akın, Hüseyin Ulus, Rifat Sivişoğlu kazanmıştır. Ancak genel merkez Cemal Zühtü Aysan, Abdullah Akın, Rifat Sivişoğlu, Hüseyin Ulus'u aday göstermeyerek liste dışında bırakmıştır. Partinin ilan ettiği kesin listede ise Avni Yurdabayrak, Suat Başol, Nusret Kirişçiöglü, Hakkı Hilalci, Necati Diken, Hüseyin Balık, Edibe Sayar, Cemal Kıpçak, Sabih Duralı, Sebati Ataman yer almıştır.¹¹⁶ Parti adaylarının eski milletvekili, belediye başkanı, İşçi Sendikaları Başkanı, Çatalağzı Elektrik Santrali Müdürü, avukat ve valiler arasından seçildiği tespit edilmiştir.

1957 genel seçimleri öncesinde DP'nin yaptığı aday yoklamasını Sebati Ataman, Avni Yurdabayrak, Hüseyin Ulus, Mustafa Saraç, Necati Tanyolaç, Tahir Öktem, Suat Başol, Abdullah Akın, Ali Kaya kazanmıştır. Yapılan yoklamada 1954 yılında milletvekilliği yapan Sabih Duralı, Hakkı Hilalci, Cemal Kıpçak, Nusret Kirişçiöglü ve Edibe Sayar listeye girememiştir.¹¹⁷ Partinin son şeklini vererek ilan ettiği listede; Sebati Ataman, Necati Diken, Avni Yurdabayrak, Suad Başol, Cemal Zühtü Aysan, Hulusi Timur, Necati Tanyolaç, Tahir Öktem, Abdullah Akın, Mustafa Saraç, Hüseyin Ulus, Ali Kaya kendine yer bulabilmiştir.¹¹⁸ Milletvekillerinin mesleklerine bakıldığında eski milletvekili, Ereğli İşletmeleri Genel Müdürü, İller Bankası Müdür Yardımcısı, DP ilçe başkanı, Çalışma Bakanı Müsteşarı, eczacı, avukat, Belediye Başkanı olduğu görülmüştür.

1.5.1.2. CHP'nin Milletvekili Adaylarının Belirlenmesi (1950, 1951, 1954 ve 1957)

CHP tüzüğünde başlangıçta milletvekili adaylarının belirlenmesi yetkisi Fırka Divanına aitken, bu yetki 1927'den itibaren CHP Genel Başkanı, CHP Başkanvekili ve CHP Genel Sekreterinden oluşan Umumi Riyaset Heyeti'ne verilmiştir. Tek

---

¹¹⁵ **Milliyet**, Sayı 760, s. 1, 7, İstanbul 19 Haziran 1952.

¹¹⁶ **Milliyet**, Sayı 1398, s. 7, İstanbul 29 Mart 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-15, s. 1, 3, Zonguldak 30 Mart 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-26, s. 1, Zonguldak 13 Nisan 1954; **Milliyet**, Sayı 1413, s. 7, İstanbul 13 Nisan 1954.

¹¹⁷ **Milliyet**, Sayı 2656, s. 1,5, İstanbul 4 Ekim 1957; **Cumhuriyet**, Sayı 11921, s. 5, İstanbul 4 Ekim 1957.

¹¹⁸ **Türkün Sesi**, Sayı 1452, s. 1, Zonguldak 4 Ekim 1957; **Cumhuriyet**, Sayı 11925, s. 5, İstanbul 8 Ekim 1957; **Milliyet**, Sayı 2660, s. 5, İstanbul 8 Ekim 1957; **Türkün Sesi**, Sayı 1457, s. 3, Zonguldak 10 Ekim 1957.

partinin hüküm sürdüğü Atatürk döneminde Atatürk, İsmet İnönü döneminde İnönü tarafından genellikle milletvekilleri adayları belirlenmiştir.¹¹⁹ Tek parti döneminde milletvekili seçimlerinde milletvekili adayları seçimlere bir hafta kala belirlenmiş ve seçimlerden birkaç gün önce adaylar açıklanmıştır. Bunun sonucu olarak milletvekili adayları seçim kampanyası yapmak gibi bir durumları söz konusu olmamıştır. Ancak yine de propaganda amaçlı her il, ilçe, bucak, nahiye, köy ve semtlerde parti bayrakları ve afişler asılmıştır. Bu bakımdan tek parti döneminde yapılan seçimler yarışmasız, olaysız ve sakin olarak geçmiştir.¹²⁰

CHP 1950 seçimlerinde milletvekili adaylarını 17 Nisan'da belirlemesine rağmen listeyi 22 Nisan'da duyurmuş, seçim beyannamesini de 28 Nisan'da ilan etmiştir.¹²¹ Listede Akif Eyidoğan, Sabri Koçer, Naim Kromer, Orhan Seyfi Orhon, Halid Aksoy, Midhat Altıok, Sebati Ataman, Rebi Barkın, Necati Duman, İhsan Soyak aday gösterilmiştir.¹²² Adayların mesleklerine bakıldığında eski milletvekili, CHP Divan üyesi, CHP Kütahya Müfettişi, Nüfus Genel Müdürü, Çalışma Bakanlığı Danışma Kurulu üyesi, Zonguldak Memleket Hastaevi Başhekimi, EKİ Genel Müdürü olduğu görülmüştür.

DP döneminin ilk ve tek ara seçimi 16 Eylül 1951 yılında İstanbul, İzmir, Bursa şehirlerinin aralarında olduğu 17 ilde 20 milletvekilliği için yapılmıştır.¹²³ Bu iller arasında yer alan Zonguldak'ta da boş olan 1 milletvekilliği için yapılan aday yoklaması sonucunda¹²⁴ Dr. Kemal Satır¹²⁵ aday gösterilmiştir.

2 Mayıs 1954 tarihinde yapılacak seçimlerde ise aday olmak isteyen vatandaşlara yardımcı olması adına CHP İl Başkanlığı tarafından tebliğ yayınlamıştır. Tebliğde başvuruların yapılması sırasında izlenecek yol maddeler halinde izah edilmiştir. Buna göre; 1) 2 Mayıs 1954'te yapılacağı söylenen milletvekilleri seçimi için aday kaydı

---

¹¹⁹ Mustafa Yılmaz, Sened-i İttifak'tan Demokrat Parti'ye Demokrasi İçin Atılan Adımlar, **KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, Bahar 1999, 49.

¹²⁰ Uyar, 257-258, 259.

¹²¹ Olgun, 27.

¹²² **Zonguldak**, Sayı 1141, s. 1, Zonguldak 9 Mayıs 1950.

¹²³ **Milliyet**, Sayı 322, s. 1, İstanbul 24 Mart 1951; **Cumhuriyet**, Sayı 9570, s. 3, İstanbul 26 Mart 1951; **Sabah**, Sayı 160, s. 1, Zonguldak 24 Nisan 1951.

¹²⁴ **Zonguldak**, Sayı 1201, s. 2, Zonguldak 3 Ağustos 1951.

¹²⁵ **Cumhuriyet**, Sayı 9714, s. 6, İstanbul 17 Ağustos 1951; Dr. Kemal Satır'ın biyografisi şöyledir; Dr. Kemal Satır 1911 yılında Adana'da doğmuştur, serbest doktorluk yaparken İl Genel Meclisinde, Belediye Meclisi üyesi olarak görev yapmıştır. Bu görevlerin dışında Adana Halkevi Başkanlığı, Cumhuriyet Halk Partisi İl İdare Kurulu üyeliğinde bulunmuştur. Adana milletvekilliği yapmış, parti müfettişliklerinde ve genel idare kurulu üyeliği görevlerini yerine getirmiştir. Şemseddin Günaltay'ın başbakanlığı döneminde Ulaştırma Bakanı olarak görev yapmıştır. Evli ve üç çocuk babasıdır. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1203, s. 1, Zonguldak 17 Ağustos 1951.

işlemine başlandığı, 2) Parti adayları olmak isteyen kişiler aday olmak istediği il başkanlığına en geç 24 Mart 1954 günü saat 20.00'a kadar başvuracağı, 3) CHP milletvekilleri adaylık yönetmeliğine göre; adaylık için en çok 2 il'e müracaat edilebileceği, 4) Adaylık için başvurular il başkanlıklarından alacakları 2 nüsha talepnameyi kendi el yazılarıyla doldurarak işaretli yeri imzalayacağı ve fotoğraflarını yapıştıracağı, 5) Yoklamanın il ve ilçelerde 28 Mart 1954 Pazar günü saat 10.00'da yapılacağı¹²⁶ adaylara bildirilmiştir. Parti il teşkilatının yaptığı milletvekilliği aday yoklaması sonucunda Zonguldak'tan Necati Duman, Ahmed Güner, Hüseyin Özbek, Necmi Ergener, Hakkı Turna, Cemal Caymaz, Fuad Bilgin, Kazım Sargın, Fahreddin Ergüvenç, Sabri Koçer, Tal'at Tan aday gösterilmiştir.¹²⁷ Adayların mesleklerine bakıldığında doktor, gazeteci, Belediye Başkanı, madenci, yazar ve milletvekili olduğu görülmüştür.

27 Ekim 1957 tarihinde yapılacak milletvekilliği genel seçimlerinde adaylığını koyacak partililerin en geç 21 Eylül 1957 tarihine kadar Zonguldak İl Başkanlığı'na başvurması gerektiği duyurulmuştur.¹²⁸ Kentte CHP adına seçimleri yönetme görevi 1954'te olduğu gibi İsmail Ergener'e verilmiş; yardımcılıklarına da Yekta Tüzün, Mustafa Orak ve Mehmet Ünlütürk getirilmiştir.¹²⁹ İl teşkilatı yaptığı aday yoklaması sonucunda Hüseyin Balık, Hayri Aksoy, Rebi Barkın, Necati Duman, Necmi Ergener, Ata Germen, Ahmet Güner, Burhan Karaçelik, Sabahattin Onat, Nafiz Öğüt, Şevket Turgut ve Mustafa Zeren'i aday göstermiştir.¹³⁰ Adayların eski milletvekili, Ağır Ceza Başkanı, doktor, avukat, gazeteci, mühendis ve tüccar gibi meslek grubundan oldukları tespit edilmiştir.

1.5.1.3. Millet Partisi'nin Milletvekili Adaylarının Belirlenmesi (1950, 1951, 1954 ve 1957)

Millet Partisi, Zonguldak'ta teşkilatlanmasını tamamlayamadığı için 1950 genel seçimlerinde kentte aday gösterememiştir. Ancak 16 Eylül 1951 yılında yapılacak ara seçimlerde Sadrettin Tospi'yi milletvekili adayları olarak açıklamıştır.¹³¹ Ayrıca parti

¹²⁶ **Zonguldak**, Sayı 1324-1, s. 2, Zonguldak 9 Mart 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-4, s. 2, Zonguldak 12 Mart 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-5, s. 2, Zonguldak 13 Mart 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-8, s. 2, Zonguldak 17 Mart 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-10, s. 2, Zonguldak 19 Mart 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-11, s. 2, Zonguldak 20 Mart 1954.

¹²⁷ **Zonguldak**, Sayı 1324-15, s. 1, Zonguldak 30 Mart 1954.

¹²⁸ **Yeni Ses**, Sayı 156, s. 1, Zonguldak 18 Eylül 1957.

¹²⁹ **Yeni Ses**, Sayı 157, s. 1, Zonguldak 25 Eylül 1957.

¹³⁰ **Türkün Sesi**, Sayı 1457, s. 3, Zonguldak 10 Ekim 1957.

¹³¹ **Milliyet**, Sayı 460, s. 3, İstanbul 19 Ağustos 1951.

açısından diğere bir husus da Bitlis, Bilecik, Sivas'ta teşkilatı olmadığından Gümüşhane, Çanakkale ve Muğla'da ise il teşkilatının mali sıkıntı içinde olması sebebiyle bu illerde aday gösterememesi olmuştur.¹³²

1954 seçimlerine Cumhuriyetçi Millet Partisi adıyla giren parti, seçimlerde aday yoklamasının 2 Nisan 1954 tarihinde yapılacağını, adayların 29 Mart 1954 tarihine kadar il veya genel kurul sekreterliklerine başvuru yapabileceklerini ilan etmiştir.¹³³

Zonguldak'ta yapılan aday yoklamasında Abdurrahman Boyacıgiller, Zeki Kayhaoğlu, Muammer Keskinel, Necati Gökyiğit, Suad Yılmaz, Zafer Arslankan ve Ragıp Ertem seçilmiştir.¹³⁴ Genel merkez de Halil Altınok, Ragıp Kurtman, Avni Dümer ile Niyazi Acun'u belirlemiştir.¹³⁵ Adayların mesleklerine bakıldığında eski milletvekili, emekli vali, avukat, mühendis, iktisatçı, doktor, tüccar ile yazarın olduğu dikkati çekmiştir.

Partinin 1957 seçimleri için Zonguldak'ta yaptığı aday yoklamasını Halil Altınok, Rifat Sivişoğlu, Halil Kabadayı, Yusuf Sarı, Bahattin Dökerel, Yakup Kefeli, Safai Kırıkoglu, Mahir Çelebi, Tahsin Alışır kazanmıştır. Genel Merkez kontenjanından Orhan Arsal, Abdurrahman Boyacıgiller ve Dr. Muammer Seçkinel aday gösterilmiştir.¹³⁶ İlerleyen tarihlerde bu listeden Yusuf Sarı, Mahir Çelebi, Orhan Arsal, Muammer Seçkinel'in yerine Mahir Çelebi, Suat Güney, Muhsin Güloğlu, Ekrem Ultav aday gösterilmiştir.¹³⁷ Partinin aday belirleme sürecinde yoklamayı kazanan adayların birkaçını liste dışı bırakması, kontenjan adaylarında değişikliğe gitmesi dikkati çekmiştir. Adayların mesleklerine bakıldığında ise müteahhit, mühendis, eski milletvekili, tüccar ve avukatın yer aldığı görülmüştür.

1.5.1.4. Hürriyet Partisi'nin Milletvekili Adaylarının Belirlenmesi (1957)

Hürriyet Partisi'nin gelişmesi ve büyümesi sürecinde Demokrat Parti'den istifa eden milletvekilleri önemli rol oynamıştır. Partinin kamuoyunda güçlenmesi, adından söz ettirmesi ve partiye katılım sağlamada milletvekilleri etkili olmuştur. Bu

¹³² **Cumhuriyet**, Sayı 9713, s. 1, 4, İstanbul 16 Ağustos 1951.

¹³³ **Cumhuriyet**, Sayı 10644, s. 6, İstanbul 17 Mart 1954.

¹³⁴ **Zonguldak**, Sayı 1324-22, s. 1, Zonguldak 6 Nisan 1954.

¹³⁵ **Milliyet**, Sayı 1413, s. 6, İstanbul 13 Nisan 1954.

¹³⁶ **Yeni Ses**, Sayı 158, s. 2, Zonguldak 28 Eylül 1957; **Milliyet**, Sayı 2656, s. 1, Zonguldak 4 Ekim 1957.

¹³⁷ **Cumhuriyet**, Sayı 11925, s. 5, İstanbul 8 Ekim 1957; **Milliyet**, Sayı 2660, s. 5, İstanbul 8 Ekim 1957; **Türkün Sesi**, Sayı 1457, s. 3, Zonguldak 10 Ekim 1957.

milletvekilllerinden Cemal Kıpçak¹³⁸ ve Fehmi Açıksöz¹³⁹ Zonguldak'ta Demokrat Parti'den seçilmiş, ilerleyen dönemde partiden ihraç edilerek Hürriyet Partisi'ne katılmıştır.

Parti, 1957 seçimleri için belirlediği kesin aday listesini 8 Ekim 1957 Salı günü Yüksek Seçim Kurulu'na teslim etmiştir. Genel Sekreter İbrahim Öktem, basın toplantısı yaparak seçim ve adaylar hakkında genel bir değerlendirmede bulunmuştur. Öktem; partinin seçimlere 56 ilde 530 adayla katılacağını, ancak adaylardan sadece 38'inin 2 ayrı ilden aday gösterildiğini ve geriye kalan 492 adayın her birinin tek ilin listesine alındığını ifade etmiştir. Ayrıca Ağrı, Van, Mardin, Maraş, Sivas, Bolu, Sinob, Tekirdağ, Afyon, Kırşehir ve Nevşehir'de seçimlere girilmeyeceğinden bu illerde aday gösterilmediğini açıklamıştır.¹⁴⁰

Zonguldak'ta ise Gökşin Sipahioğlu, Turgut Güneri, Tarık As, Abdülkadir Karadeniz, Hüseyin Cahid Gürol, Celal Ateş, Hilmi Gülay, Nejat Muhsinoğlu, Kemal Tümer, Abdülkadir Telcioğlu, Osman Nuri, Azmi Gürel aday gösterilmiştir.¹⁴¹ Milletvekili adaylarının mesleklerine bakıldığında gazeteci, madenci, avukat, nakliyecisi, ziraat mühendisi, orman mühendisi, mensucat (tekstil) mühendisi, tüccar olduğu görülmüştür.

1.5.2. Seçim Propagandaları

Seçim propagandası başlığı altında 1950, 1954, 1957 yılında yapılan genel ve 1951 yılındaki ara seçimde DP, CHP ve MP'nin propaganda yöntemleri üzerinde durulmuştur.

1.5.2.1. Partilerin Seçim Propagandaları (1950)

Demokrat Parti'nin kurulması ve seçim süreçlerinde izlediği politika sayesinde yeni propaganda usulleri ortaya çıkmıştır. Bu propagandalar arasında; eski seçimlerin durgun ve sessiz havasına alışan milletin birdenbire büyük meydan mitingleri, ayağına kadar gelen politikacıları görmesi, yol yapma, su getirme gibi vaatler ileri sürmesi yer almıştır. Bu yapılanlardan başka parti yönetici ve üyelerinin vatandaşın ayağına gitmesinin yanı sıra miting, toplantı ve seçim gezileri yapması CHP'yi tedirgin

¹³⁸ **Cumhuriyet**, Sayı 11801, s. 2, İstanbul 3 Haziran 1957.

¹³⁹ **Cumhuriyet**, Sayı 11702, s. 1, 5, İstanbul 22 Şubat 1957.

¹⁴⁰ **Cumhuriyet**, Sayı 11925, s. 1, 4, İstanbul 8 Ekim 1957.

¹⁴¹ **Cumhuriyet**, Sayı 11925, s. 5, İstanbul 8 Ekim 1957; **Milliyet**, Sayı 2660, s. 5, İstanbul 8 Ekim 1957; **Yeni Ses**, Sayı 161, s. 1, Zonguldak 9 Ekim 1957; **Türkün Sesi**, Sayı 1457, s. 3, Zonguldak 10 Ekim 1957.

etmiştir. Yeni propaganda usullerinin halktan karşılık bulması DP ve CHP arasında var olan gerilimi arttırmış ve seçim sonuna kadar sürmesine yol açmıştır.¹⁴²

Demokrat Parti seçim kampanyasını kişi üzerine değil, millet üzerine inşa etmiştir. Parti yönetici ve milletvekili adayları ülkeyi baştanbaşa gezerek, yaptıkları demokrasi ve hürriyet mücadelesini anlatmıştır.¹⁴³ DP halka bir şeyler vaat ederek halkın his ve isteklerine tercüman olmuş, bir anlamda köylere ve uçlara inerek siyaseti halka götürmüştür.¹⁴⁴ Ayrıca seçimler öncesinde ülkenin tanınmış aydınlarından Ahmet Emin Yalman, Nadir Nadi, Halide Edip Adıvar; bürokratlardan Yargıtay Başkanı Halil Özyörük, Millî Mücadele kahramanlarından Ali Fuat Cebesoy, Sinan Tekelioğlu, Onuncu Yıl Marşı'nın yazarları Faruk Nafiz Çamlıbel ile Behçet Kemal Çağlar'ın da aralarında olduğu pek çok kişinin DP'ye destek vermesi toplumda partinin etkisini güçlendirmiştir.¹⁴⁵

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu partisi CHP, 14 Mayıs'ta yapılacak seçimler için kampanyayı Genel Başkan İsmet İnönü'nün kişiliği ve liderliği üzerine kurgulamıştır.¹⁴⁶ İnönü, ilk seçim konuşmasını 23 Mart 1950'de yapmış ve parti seçim beyanamesini 27 Nisan 1950'de "*Takdir Milletimizindir*" başlığı ile kamuoyuna duyurmuştur.¹⁴⁷ Kampanya ve propaganda aşamasında parti yöneticileri kapalı salon toplantıları ve açık hava mitingleri düzenleyerek ülkeyi karış karış gezmiştir. CHP lideri İnönü propaganda kapsamında anayasa değişikliği, demokrasinin geliştirilmesi, dış politika ve muhalefetin şiddet politikası hakkında konuşmalar yapmıştır.¹⁴⁸ Zonguldak'ta da CHP'yi destekleyen Zonguldak gazetesi "*Oyu'nu, İnönü ve Lozan Kahramanının başında bulunduğu partiye ver. O Parti: Altıok'da timsalini bulan en ileri fikirler partisi: Cumhuriyet Halk Partisi'dir*"¹⁴⁹ başlığı ile kent sakinlerinin CHP'ye oy vermeleri çağrısında bulunmuştur.

Zonguldak'ta DP, CHP ve MP arasındaki son gelişmeleri, partilerin mitingleri ve seçimde öne çıkan unsurları Cumhuriyet gazetesinden Şahabeddin Uzunkaya,

---

¹⁴² Yücel, 55.

¹⁴³ Yücel, 77.

¹⁴⁴ Şevket Süreyya Aydemir, **İkinci Adam**, Cilt II, 11. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2011, 485.

¹⁴⁵ Hakkı Uyar, **Demokrat Parti İktidarında CHP 1950-1960**, İstanbul: Doğan Kitap, 2017, 13.

¹⁴⁶ Burçak, 42.

¹⁴⁷ Güngör, 195, 199.

¹⁴⁸ Filiz Çolak, Türkiye'de Çok Partili Hayat Geçiş ve Demokrat Parti (1945-1960), **Türkler**, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, Cilt: 16, 2002, 780-781.

¹⁴⁹ **Zonguldak**, Sayı 1141, s. 1, Zonguldak 9 Mayıs 1950; Seçim propagandalarının yapılması esnasında cadde ve sokaklarda kalabalığa sebep olduğundan il seçim kurulu propaganda yapılmasını yasaklamıştır. Bkz; **Cumhuriyet**, Sayı 9250, s. 5, İstanbul 10 Mayıs 1950.

“Zonguldak’ta Neticeler İşçiye Bağlı” adlı makalesinde değerlendirmiştir. Uzunkaya, Zonguldak’ta seçimlerin arifesinde kentte DP ile CHP arasında şiddetli bir seçim mücadelesinin sürdüğünü, her iki partinin ana konusunu Ereğli Kömür İşletmesi’nin dolayısıyla işçilerin oluşturduğunu ifade etmiştir. Bu konuda CHP Hoparlörleri Ereğli Kömür İşletmeleri (EKİ) ve İhsan Soyak’ı överken, buna karşılık DP hoparlörlerinden aksini iddia eden konuşmalar yapıldığını belirtmiştir. Yazar, şehirdeki havadan CHP’nin seçimi kazanmak için yalnızca işçilere güvendiği yorumunda bulunmuştur. Uzunkaya makalesinde CHP’nin gösterdiği adayların ise halk arasında iyi karşılanmadığını ve başka vilayetlerin aksine hiç yerli aday bulunmayan listeye halkın eski valiler listesi adını taktığı eleştirisini dile getirmiştir. Listede Akif İyidoğan, Mithat Altıok ve Halid Aksoy gibi hep Zonguldak’ta valilik yapmış isimlerin olduğunu ve dört eski milletvekilinin bulunduğunu da belirtmiştir. Ancak halk arasında listelerin açıklanmasının ardından tarafsız olan kesimin Demokrat Parti’ye meyiletmeğe başladığını ve aynı zamanda Zonguldak’ta uygulanan iş mükellefiyeti köylünün ve işçinin canını yaktığından DP’nin önde olduğuna dikkat çekmiştir. Yazar bununla birlikte CHP’nin bu durumu ortada iken, DP’nin seçimi kazanmak için canla başla çalışarak, parti mensuplarının köylere dolaşarak vatandaşları bilgilendirdiğini, pazar kurulduğu günlerde açık hava toplantıları düzenlediğini ifade etmiştir. Demokrat Parti’nin bütün gücünü işçi ve köylülerin oluşturduğundan bahisle teşkilat merkezinin sabah-akşam bu gruplarla dolu olduğunu dile getirmiştir. DP mitinglerinin dolup taşıdığını, CHP’nin ise تنها olduğunu ve çoğu zaman halkın gelmesi için para dağıttıklarının bile söylendiğini belirtmiştir.

Yazar, gezdiği yerler arasında Demokrat Parti’nin özellikle Bartın, Devrek ve Safranbolu ilçelerinde güçlü olduğunu, CHP’nin Ereğli’de kuvvetli olduğunu görmüştür. Demokrat Parti’nin aday listesi incelendiğinde; Zonguldak’ın her ilçesinden birer aday bulunmasına özellikle dikkat edildiğini belirterek Ali Rıza İncealemdaroğlu, Muammer Alakant, Maksud Çivi, Cemal Kıpçak, Suad Başol, Hüseyin Balık, Abdurrahman Boyacıgiller, Avni Yurdabayrak, Fehmi Açıksöz, Rifat Sivişoğlu’ndan her birinin bir kaza tarafından desteklendiğini söylemiştir. Yazar seçimlerde Demokrat Parti’nin kazanma ihtimalinin oldukça yüksek olduğunu belirttiikten sonra seçimin tüm Türkiye’de olduğu gibi Zonguldak’ta da CHP ve DP

arasında geçeceğini belirterek yazısına son vermiştir.¹⁵⁰ Yazarın, 1950 seçimini DP'nin kazanacağı öngörüsünde bulunması 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan seçim sonuçlarıyla örtüşmüştür. Bu bakımdan yazarın objektif bir değerlendirmede bulunduğunu ve Zonguldak siyasetini iyi takip ettiğini söyleyebiliriz.

1.5.2.2. Partilerin Seçim Propagandaları (1951)

DP'nin Zonguldak il teşkilatı ikiye bölündüğü için Ankara'dan Bolu milletvekilleri Zuhuri Danışman ile Mahmud Güçbilmez, Ankara milletvekili Şevki Hasırcı durumun düzeltilmesi için kente gelmiştir. Bu üç milletvekili DP'nin Zonguldak seçim çalışmalarını yönetmiş ve partililer arasındaki kırgınlığın bitirilerek seçimi kazanmak için çaba sarfetmiştir. Parti aday ve temsilcileri kentte yaptıkları konuşmalarda CHP'yi komünizm taraftarlığı yapmakla itham etmiştir. Ayrıca halka broşürler dağıtarak¹⁵¹ CHP'yi Sovyetlerin izlediği komünizm yolunu takip etmekle suçlamışlardır.

Demokrat Parti tarafından propaganda kapsamında parasız olarak Zafer gazetesinin 5 Eylül tarihli köy ilavesi dağıtılmıştır.¹⁵² Bu ilave incelendiğinde Cumhuriyet Halk Partisi'ne ağır ithamlarda bulunduğu görülmüştür. Örnek olarak CHP'nin halka korku pompalayarak seçimleri kazanmayı istediği, din üzerinden mesaj verilerek ezanın Arapça okunmasına son verileceği, mahkemeler kurularak DP'ye oy verenlerin cezalandırılacağı gösterilebilir. Bu yüzden seçimlerde vatandaşın Demokrat Parti'ye sahip çıkarak oy vermesi ve hürriyet ortamının devam etmesi istenilmiştir.

Seçim çalışmaları kapsamında 11 Eylül 1951 Salı günü Zonguldak'a gelen İşçileri Bakanı Namık Gedik parti binasında konuşma yapmıştır. Gedik, konuşmasının başında kendi dönemlerinde seçim propagandası yolu ile halka baskı yapılmadığını, baskının DP'nin değil CHP'nin eseri olduğunu ifade etmiştir. Bu duruma örnek olarak 1946 seçimlerini, 1950 zorlamalarını ve 14 Mayıs İnkılabını göstermiştir.¹⁵³

Diğer bir parti olan Millet Partisi'nde Karabük il Başkanı Yakup Kefeli Kilimli ve Kozlu'da seçim propagandası kapsamında yaptığı konuşmada CHP'nin siyasetinin komünizme doğru gittiğini ve İnönü'nün yolundan giden herkesin komünist olduğu şeklinde suçlayıcı ithamlarda bulunmuştur. Bu sözlerin duyulması üzerine konuşma

---

¹⁵⁰ Şahabeddin Uzunkaya, "Zonguldak'ta Neticeler İşçiye Bağlı", **Cumhuriyet**, Sayı 9239, s. 5, İstanbul 29 Nisan 1950.

¹⁵¹ **Cumhuriyet**, Sayı 9725, s. 1, 4, İstanbul 28 Ağustos 1951.

¹⁵² **Cumhuriyet**, Sayı 9734, s. 1, 5, İstanbul 6 Eylül 1951.

¹⁵³ **Milliyet**, Sayı 481, s. 3, İstanbul 11 Eylül 1951.

zabıt altına alınarak savcılığa verilmiştir. Bu gelişmenin dışında parti adayları diğer adaylar gibi köy köy, kaza kaza dolaşarak propagandaya devam etmiştir.¹⁵⁴

1951 seçimi öncesinde “Zonguldak, Kastamonu, Sinop, Sivas ve Gümüşhane’de Kim Kazanacak?” başlığı altında Cumhuriyet gazetesinden Faruk Fenik, partilerin durumlarını değerlendirmiştir. Fenik, Zonguldak’ın ara seçimler bakımından en heyecanlı vilayet olduğunu belirterek 14 Mayıs’ta büyük bir oyla seçimi kazanan DP’nin seçimi rahat kazanacağına inandığı için elini kolunu sallaya sallaya seçime gittiğini söylemiştir. DP’nin güvencesinin Ereğli Kömür İşletmeleri’nde çalışan 2500 işçinin oluşturduğunu söyleyerek bayram dolayısı ile bütün işçiye izin verildiğini ve köylere gönderildiğini ifade etmiştir. DP’nin 14.000 oyu garanti gördüğünü, ancak çıkarmış olduğu aday Esad Kerimol’un DP taraftarlarınca yeterli bulunmadığı görüşünü dile getirmiştir. Fenik, yazısının devamında CHP adayı Kemal Satır’ın yaptığı çalışmaları överek dinamik, enerjik bir adam olduğunu, konuştuğu yerlerde halkı arkasından sürüklediğini vurgulamıştır.¹⁵⁵

1.5.2.3. Partilerin Seçim Propagandaları (1954)

Demokrat Parti 2 Mayıs 1954 Pazar günü yapılacak seçimlerde 1950-1954 yıllarında yaptığı limanlar, köprüler, karayolları, köy içme suları, köylüyü çiftçi yapan traktörleşme gibi konuları hatırlatarak vatandaştan oy istemiştir.¹⁵⁶ Bu icraatlardan biri olan limanlar kısmında Zonguldak ve Ereğli limanlarından bahsedilmiştir. Diğer bir konu olan tarım alanında ise zirai kredilerin verilmesinin kolaylaştırılarak arttırılması, traktörün köye sokulup yaygınlaşması gibi meseleler de seçim çalışmaları kapsamında dile getirilmiştir.¹⁵⁷ Parti ayrıca seçim afişleri hazırlayarak “*Kalkınan Türkiye*” adlı bir beyaz kitap bastırmıştır. Bu kitapta başlıklar alfabetik şekilde sıralanarak “F” harfinde, fiat politikası, “P” harfinde pahalılığa karşı mücadele, pamuk ihracı, para siyaseti, petrol kanunu, PTT gibi konulardan dikkat çekici şekilde bahsedilmiştir.¹⁵⁸

Partinin Zonguldak teşkilatı ise kentte siyasi toplantı ve mitingler yaparak vatandaşa yapacakları hizmetleri anlatmıştır. Mitinglerde konuşanlar genellikle CHP’yi işçi politikası üzerinden eleştirmiştir. Cumhuriyet gazetesi ise seçim haberinde CHP’nin

¹⁵⁴ Cumhuriyet, Sayı 9725, s. 1, 4, İstanbul 28 Ağustos 1951.

¹⁵⁵ Faruk Fenik, “Zonguldak, Kastamonu, Sinop, Sivas ve Gümüşhane’de Kim Kazanacak?”, Cumhuriyet, Sayı 9740, s. 5, İstanbul 12 Eylül 1951.

¹⁵⁶ Yücel, 105-106.

¹⁵⁷ Burçak, 202, 204.

¹⁵⁸ Cumhuriyet, Sayı 10639, s. 1, 8, İstanbul 12 Mart 1954.

şehir içindeki şansının, şehir dışına çıkıldığında zayıfladığını, DP'nin şehir içinden ziyade şehir dışında büyük bir oy potansiyeline sahip olduğunu aktarmıştır.¹⁵⁹

CHP ise seçim kampanyasını İsmet İnönü, DP ile Menderes'in partizanlığı, ekonomik konular ile Petrol Kanunu'nun yeni bir kapitülasyon olduğu üzerine inşa etmiştir.¹⁶⁰ Ancak CHP, MP gibi muhalif parti sözcülerinin yabancı sermaye, petrol kanunları dolayısıyla "memleket satıldı, vatan toprakları peşkeş çekildi" gibi ifadeler söylemeleri üzerine muhalefet partilerinin radyodan konuşma yapması iktidar tarafından yasaklanmıştır.¹⁶¹ Bu karar doğrultusunda muhalefetin seçmene ulaşma aracı elinden alınmıştır.

Seçim yarışı partiler arasında tüm hızıyla yaşanırken Zonguldak gazetesi de sütunlarında seçmenlere yönelik olarak 2 Mayıs 1954 Pazar günü milletvekili seçimi yapılacağını ve oy vermenin seçmenin vazifesi olduğunu hatırlatmıştır.¹⁶² Kentte DP, CHP ve CMP arasındaki propaganda savaşında parti yöneticileri ve milletvekili adayları konuşmalarını hoparlör vasıtasıyla vatandaşlara ulaştırabilmiştir. Konuşma saatlerinde cadde ve sokaklar boydan boya dinleyicilerle dolmuştur. CHP'li ve CMP'li konuşmacılar DP iktidarını tenkid ederken, DP yöneticileri bu söylemlere ve eleştirilere cevap vermiştir.¹⁶³ Şehir merkezinde yapılanların yanı sıra milletvekili adayları ve partili gruplar ilçe, bucak ve köyleri dolaşarak partilerine oy istemiştir.¹⁶⁴

1.5.2.4. Partilerin Seçim Propagandaları (1957)

Demokrat Parti, 1957 yılı seçimlerinde kampanyasına 12 Ekim 1957 günü başlamış ve on bir gün sürmüştür. Kampanya sırasında Celal Bayar, parti yöneticilerinin birbirlerinden bağımsız olarak ayrı ayrı yerlere giderek daha çok yere daha kısa sürede gidilmesini istemiştir. Adnan Menderes de seçimlerde vatandaşın oyunu alabilmek amacıyla Erzurum, Kars, Trabzon, Rize, Giresun, Ordu, Samsun, Sinop, Amasya, Elâzığ, Kayseri, Manisa, İzmir ve İstanbul'da miting yapmıştır. Menderes miting ve toplantılarda; memleket kalkınması, muhalefetin hırçınlığı, pahalılığın nedenleri ve

¹⁵⁹ **Cumhuriyet**, Sayı 10653, s. 8, İstanbul 26 Mart 1954.

¹⁶⁰ Yücel, 105.

¹⁶¹ Ali Esen Minkari, **Demirkırat Belgesine Dair**, (YY): Demokratlar Kulübü Yayınları 5, 11.

¹⁶² **Zonguldak**, Sayı 1324-5, s. 2, Zonguldak 13 Mart 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-7, s. 4, Zonguldak 16 Mart 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-8, s. 3, Zonguldak 17 Mart 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-10, s. 3, Zonguldak 19 Mart 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-13, s. 3, Zonguldak 23 Mart 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-15, s. 3, Zonguldak 30 Mart 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-18, s. 2, Zonguldak 2 Nisan 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-20, s. 4, Zonguldak 5 Nisan 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-22, s. 4, Zonguldak 6 Nisan 1954.

¹⁶³ **Zonguldak**, Sayı 1324-23, s. 1, Zonguldak 9 Nisan 1954.

¹⁶⁴ **Zonguldak**, Sayı 1324-25, s. 1, Zonguldak 12 Nisan 1954.

çözüm önerileri, 1946 seçimleri ve CHP'nin geçmişine getirilen eleştiriler, ispat hakkı, İsmet İnönü'ye verilen cevaplar, Moskova radyosunun yaptığı Türkçe yayınlarda CHP'ye oy verilmesini istemesi, sorunların ancak güçlü iktidarlarla çözüleceği gibi konular üzerinde söylem geliştirmiştir. CHP ise propagandasını Genel Başkan İsmet İnönü'nün şahsiyeti ve onun söyledikleri sözler üzerine oturtmuştur. CHP; 1957 seçimlerinde rejim ve demokrasi sorunu büyümeye devam etmektedir, iktisadi kalkınma Demokratların en büyük yalanıdır, iktidar radyoyu kendi borazanı haline getirmiştir, hayat pahalılığı sürmektedir ve DP'nin muhalefete düşerek belki normale dönebileceği gibi konular üzerinde durmuştur.¹⁶⁵ Parti Zonguldak'ta milletvekili seçimlerini kazanabilmek için miting ve toplantılar yapmıştır. Bu doğrultuda 30 Eylül 1957 Pazartesi günü Devrek ilçesinde yapılan mitingde milletvekili adayı Ata Germen, Nafiz Öğüt ve Ulus ilçe başkanı Mahir Erünsal konuşma yapmıştır. Konuşmacılar CHP'nin bu ülkeyi ve Zonguldak kömür havzasını yabancı işgalinden kurtardığını, Türkiye'nin dört bir tarafını demir ağlarla ördüğünü, II. Dünya Savaşı gibi bir savaştan kimsenin burnunun dahi kanamadan ayrıldığını belirterek geçmişte yapılanları hatırlatmıştır. Bugün ise DP hükümeti döneminde hayat pahalılığının artık çekilmez bir duruma geldiğini, iktisadi politikanın yanlış düzende gittiğini ve iktidarın değiştirilme zamanının geldiğine dikkat çekmiştir.¹⁶⁶

Diğer bir parti olan CMP'nin 14 Ekim 1957 Pazartesi günü düzenlediği mitingte konuşan eski Milletvekili Abdurrahman Boyacıgiller,¹⁶⁷ adaylardan Muhsin Eroğlu, Ekrem Ultav, Bahaddin Dökerel ve Yakup Kefeli konuşma yapmıştır. Konuşmaların odak noktasını iktidar partisi DP ile ana muhalefet partisi CHP'ye yönelik eleştiriler teşkil etmiştir.¹⁶⁸ Partinin Devrek'te organize ettiği mitingde konuşan Abdurrahman Boyacıgiller iktidarı programsızlıkla itham etmiş ve kendilerinin seçimi kazanmaları halinde modern kanunların memlekette hâkim kılınacağını, eğitim sisteminde reform yapılacağını, karaborsa ve rüşvetin kökünü kazıyacakları vaadinde bulunmuştur.¹⁶⁹

Seçimler yaklaştıkça partiler arasında gerginliklerden doğan tartışma ve kavgalar yaşanmıştır. Bu kavgalardan birisi de Başvirancuma'da CMP adayı Abdurrahman Boyacıgiller ile DP adayı Suat Başol arasında meydana gelmiştir. Olay Abdurrahman

---

¹⁶⁵ Yücel, 125-127.

¹⁶⁶ **Yeni Ses**, Sayı 159, s. 1, Zonguldak 2 Ekim 1957.

¹⁶⁷ Abdurrahman Boyacıgiller daha sonra partisinden istifa etmiştir. Bkz; **Milliyet**, Sayı 3237, s. 1, İstanbul 15 Mayıs 1959.

¹⁶⁸ **Cumhuriyet**, Sayı 11931, s. 1, 5, İstanbul 14 Ekim 1957.

¹⁶⁹ **Milliyet**, Sayı 2660, s. 3, İstanbul 8 Ekim 1957.

Boyacıgiller'in DP'nin miting yaptığı alanda Suat Başol'a CMP beyannamesini vermek istemesinden çıkmıştır. Suat Başol'un beyannameyi almak istememesi ile başlayan sözlü tartışma daha sonra tekme tokat kavgaya dönüşmüştür. Kavga esnasında Başol yere düşmüş, Boyacıgiller'in de kravatı kopmuştur.¹⁷⁰ Partilerin propaganda mücadelesi bazen adaylar arasında sözlü tartışmaların çıkmasına yol açmış, bazen de kavgalara sebep olmuştur. Ancak bu tatsız gelişmeler partililerin araya girmesiyle kısa süre içinde sona ermiştir. Böylece seçimler olaysız bir şekilde tamamlanabilmiştir.

1950, 1951, 1954 ve 1957 yıllarında gerçekleşen seçimlerde yapılan propagandalar değerlendirildiğinde; muhalefet tarafından iktidar partisi Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu, Petrol Kanunu, Halkevlerinin kapatılması, CHP'nin mallarına el konulması, Basın Kanunları, hayat pahalılığı konularında eleştirilmiştir. Demokrat Parti de ülke çapında yaptığı limanlar, yollar, köprüler, tarım alanında gelişmeler, üniversitelerin açılması ve genel anlamda her alanda ileriye gittiğine yönelik cevaplar vererek muhalefetin eleştirilerini bastırmaya ve halk üzerindeki etkilerini azaltmaya çalışmıştır. Zonguldak ili özelinde seçim propagandalarını incelediğimizde, buranın bir işçi memleketi olduğu ve işçilere yönelik vaatlerin ön plana çıktığını söyleyebiliriz. Bu vaatlerden en önemlileri arasında; işçi ücretlerinin düşük olmasından dolayı işçilere zam yapılacağı, hayat şartlarının iyileştirileceği, işçi evlerinin inşa edilmesinin hızlanacağı yer almıştır.

1.5.3. SEÇİM SONUÇLARI

Bu başlık altında 1950, 1954, 1957 genel seçimleri ile 1951 yılında 17 ilde 20 milletvekilliği için gerçekleştirilen ara seçim incelenmiştir.

1.5.3.1. 1950-1951 Seçimleri

1950 seçimlerinde DP (Demokrat Parti), CHP (Cumhuriyet Halk Partisi), MP (Millet Partisi), MKP (Milli Kalkınma Partisi), TSDP (Türk Sosyal Demokrat Partisi), İÇP (İşçi ve Çiftçi Partisi), TESTP (Toprak Emlak ve Serbest Teşebbüs Partisi) olmak üzere 7 parti mücadele etmiştir.¹⁷¹ Seçim sonucunda DP %53.35 ile 408, CHP %39.78 ile 69, MP %3.02 ile 1, bağımsızlar %3.85 ile 9 milletvekili çıkarmıştır.¹⁷²

¹⁷⁰ *Milliyet*, Sayı 2671, s. 1, İstanbul 19 Ekim 1957.

¹⁷¹ Şerafettin Turan, *İsmet İnönü Yaşamı, Dönemi ve Kişiliği*, İkinci Basım, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2003, 308.

¹⁷² Cemal Aygen, *Memleketimizdeki Seçimler ve Neticeleri*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 1, Mart 1962, 205.

Zonguldak'ta ise DP %63.50, CHP %36.49 oy oranı¹⁷³ elde ederek kentteki 10 milletvekilliğinin tamamını DP'li adaylar Muammer Alakant, Avni Yurdabayrak, Cemal Kıpçak, Abdurrahman Boyacıgiller, Ali Rıza İncealemdaroğlu, Fehmi Açıksöz, Hüseyin Balık, Rifat Sivişoğlu, Suat Başol ve Maksud Çivi kazanmıştır. DP listesinde yer alan Maksut Çivi'nin vefat etmesi üzerine en fazla oy olan Sebati Ataman CHP listesinden seçilmiştir.¹⁷⁴ Ancak seçim tutanağı TBMM'de yapılan görüşmeler sonucunda kabul edilmemiş ve böylece milletvekilliği başlamadan sona ermiştir.¹⁷⁵ Seçim sonuçları DP için zafer olarak ilan edilirken, CHP için ise tam bir hüsrana olarak nitelendirilmiştir. CHP'nin seçimi kaybetmesinde; İsmet İnönü'nün geniş kapsamlı ve ekonomik liberalleşmeyi başlatmasına rağmen, bizzat İnönü'nün simgesi olduğu tek parti yönetiminin seçmenler üzerindeki algısı ve halkın CHP'nin yeni görünümüne inanmaması etkili olmuştur.¹⁷⁶ Ayrıca seçim sonucunda Cumhurbaşkanı İsmet İnönü Ankara'da kaybetmiş, Meclise Malatya'dan seçilerek girebilmiştir. Bununla birlikte Başbakan Şemsettin Günaltay dışında kabinden hiçbir üye de seçilememiştir. İşte bu seçim sonuçları CHP'de adeta şok etkisi meydana getirmiştir.¹⁷⁷ Diğer taraftan DP seçimden zaferle ayrılmasını ve millet iradesinin sandığa yansımalarını millete teşekkür ettiği beyannameinde anlatmıştır.¹⁷⁸ Seçimde büyük bir yenilgiye uğrayan CHP'yi kentte destekleyen Zonguldak gazetesi "*Milletimizin Kararı*" manşetini kullanarak Demokrat Parti'yi seçim başarısından dolayı tebrik etmiştir.¹⁷⁹ Gazete her ne kadar CHP taraftarı yayınlar yapmış olsa da seçim sonucunda DP'nin başarısını kutlamıştır.

---

¹⁷³ Aygen, 287.

¹⁷⁴ **Zonguldak**, Sayı 1144, s. 2, Zonguldak 23 Mayıs 1950.

¹⁷⁵ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM IX. Dönem 1950-1954**, VII. Cilt, Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No: 18, 1160; Sebati Ataman, kendisinin milletvekili tutanağının kabul edilip edilmemesi tartışmaları sırasında kürsüye gelerek konuşma yapmıştır. Ataman; Zonguldak seçimlerinin neticesinin şuurunu vicdanında taşıdığını ve bundan sonraki hareket tarzında daima kendisi için ilham kaynağı olarak göz önünde tutacağını söyleyerek sözlerine başlamıştır. Daha sonra Zonguldak seçimleri sonucunda Maksut Çivi'nin vefatı gibi beklenmedik bir olay sonucu milletvekili sıfatıyla, adeta bir ölünün hakkını gasp ederek gelmiş gibi olmaktan üzüntü duyduğunu ifade etmiştir. Konuşmasına devam ederek Safranbolulu olduğunu, Zonguldak'ın memleketi olduğundan söz ederek teyzesinin bile kendisine oy vermediğini, ancak seçim neticesinde çoğunluğu kazanan partinin bir adayının vefat etmesi nedeniyle kendisinin milletvekili olarak Meclise gelmesinin hazin bir durum olduğunu anlatmıştır. Konuşmaların tamamlanmasından sonra yapılan oylamada Sebati Ataman'ın milletvekilliği mazbatasını kabul edilmemiştir. Bkz; **TBMM Zabıt Ceridesi**, 9. Dönem, 1. Cilt, 18. Birleşim, Tarih: 7.7.1950, 457, 464, 466.

¹⁷⁶ Erik Jan Zürcher, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, Yasemin Saner Gönen (çev.), 21. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2007, 316.

¹⁷⁷ Rıfkı Salım Burçak, **Türkiye'de Milli İradenin Zaferi**, Demokratlar Kulübü Yayınları: 8, Ankara: TBMM Basımevi Müdürlüğü, 1994, 20.

¹⁷⁸ **Zonguldak**, Sayı 1144, s. 1-2, Zonguldak 23 Mayıs 1950.

¹⁷⁹ **Zonguldak**, Sayı 1143, s. 1, Zonguldak 16 Mayıs 1950.

Bu durum kentteki demokrasi ikliminin geliştiğinin ve ilerlediğinin göstergesi olmuştur.

DP döneminin tek ara seçimi 16 Eylül 1951 tarihinde 17 ilde¹⁸⁰ 20 milletvekilliği için yapılmıştır. Seçimde DP %52.69 oy ile 18, CHP %38.65 oy ile 2 (Sivas ve Sinop) milletvekilliği kazanmıştır.¹⁸¹ Ara seçim sonucunda DP 68.178, CHP 37.819 ve MP 9.906 oy almıştır.¹⁸² Böylece Zonguldak'tan milletvekilliğini DP adayı Esat Kerimol kazanmıştır.¹⁸³

1.5.3.2. 1954 Seçimleri

2 Mayıs 1954 Pazar günü yapılan seçimlere DP, CHP, MP, Köylü Partisi ve İşçi Partisi katılmıştır.¹⁸⁴ Seçimde DP %58.42 ile 503, CHP %35.11 ile 31, CMP %5.28 ile 5, bağımsız adaylar %0.62 ile 2 milletvekilliği kazanmıştır. Köylü Partisi %0.56 ve İşçi Partisi ise %0.91 ile milletvekili çıkaramamıştır.¹⁸⁵ Zonguldak'ta DP %66.82, CHP %27.36 ve CMP %5.82 oy oranı elde etmiştir.¹⁸⁶ Rakamlardan da anlaşılacağı üzere kentteki 11 milletvekilliğinin tamamını DP adayları Fuat Köprülü, Hüseyin Balık, Suat Başol, Avni Yurdabayrak, Cemal Kıpçak, Nusret Kirişcioğlu, Sebati Ataman, Hakkı Hilalci, Edibe Sayar, Necati Diken kazanmıştır.¹⁸⁷

Seçim sonuçlarının DP lehine sonuçlanmasından sonra DP Genel Başkanlığı yayınladığı tebliğde partinin iktidara gelmesini sağlayan vatandaşlara teşekkür etmiştir. Ayrıca partinin önceki yıllarda olduğu gibi bundan sonra da üstün gayretle halka hizmete devam edeceği belirtilmiştir. CHP Genel Başkanlığı da seçim sonuçları tam olarak kesinleşmemesine rağmen elde edilen sonuçlarla ilgili bir tebliğ yayımlayarak değerlendirmede bulunmuştur.¹⁸⁸ Tebliđe, CHP'nin Mecliste DP karşısında muhalefet görevi üstleneceğini ve vatandaşların verdiği kararı 4 yıl boyunca gözlemleyeceklerini, partililerin de bu durumu sorgulayacakları ifade edilmiştir.

¹⁸⁰ Bu illerden Aydın'dan üç, İstanbul'dan iki, Balıkesir, Bilecik, Bitlis, Bursa, Çanakkale, Denizli, Eskişehir, Gümüşhane, İzmir, Kastamonu, Kırşehir, Muğla, Sinop, Sivas ve Zonguldak'tan da birer milletvekili seçimi yapılacaktır. Bzk; Yücel, 93.

¹⁸¹ Yücel, 93.

¹⁸² **Cumhuriyet**, Sayı 9742, s. 6, İstanbul 17 Eylül 1951.

¹⁸³ **BCA**, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 77.514.7, 27.09.1951, 2; Esat Kerimol 25 Mayıs 1952 tarihinde vefat etmiş, yerine başka bir milletvekilinin seçilmesi 5 Haziran 1952 tarihinde TBMM Başkanlığı'na bildirilmiştir. Bzk; **BCA**, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 77.514.23, 11.06.1952, 2, 4.

¹⁸⁴ Turan, 338.

¹⁸⁵ **Zonguldak**, Sayı 1324-49, s. 1-2, Zonguldak 24 Mayıs 1954.

¹⁸⁶ Aygen, 287.

¹⁸⁷ **BCA**, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 78.516.14, 06.05.1954, 1-2; **Milliyet**, Sayı 1433, s. 7, İstanbul 3 Mayıs 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-36, s. 1, Zonguldak 4 Mayıs 1954.

¹⁸⁸ **Zonguldak**, Sayı 1324-37, s. 1, Zonguldak 6 Mayıs 1954.

1.5.3.3. 1957 Seçimleri

DP üst yönetimi Nisan veya Mayıs 1958 yılında olması gereken genel seçimlerin 27 Ekim 1957 tarihinde yapılmasına karar vermiştir. DP aynı zamanda muhalefetin işbirliğini önlemek için seçim kanununda “Her seçim çevresinde adayın gösterileceği, bağımsız ve kendi partilerinden istifa edenlerin başka partilere giremeyeceği, karma listenin yapılamayacağını” içeren değişikliğe gitmiştir. Bu durum üzerine CHP harekete geçerek HP ve CMP ile iş birliği zeminini aramış, ancak partiler arasında uzlaşma olmayınca partiler seçime tek başına girmiştir.¹⁸⁹

Seçim sonucunda Türkiye genelinde DP %47.70 ile 424, CHP %40.82 ile 178, CMP %7.19 ile 4 ve HP % 3.86 ile 4 milletvekili çıkarmıştır.¹⁹⁰ Zonguldak'ta ise DP % 53.16, CHP %32.01, CMP %8.30 ve HP %1.51 oy oranı elde etmiştir.¹⁹¹ Alınan sonuçla kentteki 12 milletvekilliğinin tamamını DP'li adaylar Sebati Ataman, Necati Diken, Avni Yurdabayrak, Suat Başol, Cemal Zühtü Aysan, Hulusi Timur, Necati Tanyolaç, Tahir Öktem, Abdullah Akın, Mustafa Saraç, Hüseyin Ulus ile Ali Kaya kazanmıştır.¹⁹²

Seçim sonuçlarının genel değerlendirmesine bakıldığında; 1957 seçimlerinde DP'nin oy kaybetmesinin arkasında döviz darlığı yüzünden ihtiyaç maddelerinin piyasada bulunamamasının ülkede büyük bir sıkıntı yaratması, 1955 yılının sonlarında ispat hakkının verilmemesi üzerine DP'den kopan Hürriyet Partililerin seçimlerde devlet nüfuzunun kötüye kullanıldığı yolundaki propagandası etkili olmuştur. Ayrıca 28 ilde milletvekili yoklamaları yapılmayarak adaylar genel idare kurulu tarafından belirlenmiştir. Bu 28 ilin 14'ünde tamamen, 3 ilde de kısmen seçimi kaybetmiştir. Aday yoklaması yapılan 39 ilin ise sadece 6'sında kayıp yaşanmıştır. Tüm bu gerekçelerle Demokrat Parti'nin oyu %56.6'dan %47.3'e düşmüştür. En büyük rakibi CHP'nin oyu ise %34.8'den %40.6'ya çıkmış ve Meclisteki milletvekili sayısını 30'dan 173'e yükseltmiştir.¹⁹³ Diğer taraftan başta CHP olmak üzere seçimlerin radyoda erken açıklanması, bazı seçim kütüğü hatalarının ortaya çıkması, basın ve

¹⁸⁹ Hakkı Uyar, **Demokrat Parti İktidarında CHP 1950-1960**, 217, 228, 230; Yücel, 124-125.

¹⁹⁰ **Yeni Ses**, Sayı 169, s. 1, Zonguldak 20 Kasım 1957; **Milliyet**, Sayı 2683, s. 1, 5, İstanbul 31 Ekim 1957.

¹⁹¹ Aygen, 287.

¹⁹² **Milliyet**, Sayı 2681, s. 5, İstanbul 29 Ekim 1957; **Türkün Sesi**, Sayı 1476, s. 2, Zonguldak 1 Kasım 1957.

¹⁹³ Rıfıkı Salim Burçak, **27 Mayıs Üzerine Görüşler**, Ankara: Demokrat Kulübü Yayınları, 1991, 22-23.

aydın çevresinde seçimlerin dürüst yapılmadığının konuşulması¹⁹⁴ muhalefet partileri tarafından eleştirilmiştir. Her ne kadar CHP tarafından seçimler hakkında çeşitli iddialar ortaya atılmış olsa da Demokrat Parti, 1954 yılı seçim sonuçlarına nazaran oy oranının düşmesine rağmen yine de iktidarda kalmayı sürdürmüştür.

Türkiye genelinde yapılan 1950, 1951, 1954 ve 1957 yılı milletvekilleri seçim sonuçları Zonguldak'ta da benzer bir şekilde gerçekleşmiş ve yapılan seçimleri DP kazanmıştır. Hatta Zonguldak'taki toplamda otuz üç milletvekilliğinin tamamı DP'den çıkmıştır. Alınan bu sonuçlar, DP'nin izlediği siyasetin halk tarafından kabul gördüğünü ortaya koymuştur.

1.5.4. YEREL SEÇİMLER

Bu başlık altında Zonguldak'ta belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği, il genel meclisi, muhtar ve ihtiyar heyeti seçimleri hakkında bilgi verilmiştir.

1.5.4.1. Belediye Başkanlığı, Belediye Meclis Üyeliği Seçimleri

Demokrat Parti'nin on yıllık iktidarı süresince belediye başkanlığı, belediye meclisi, il genel meclisi seçimleri milletvekili seçimlerinde olduğu gibi partilerin aday belirleme ve propagandalarına sahne olmuştur.

Belediye seçimleri, milletvekilleri seçimlerine göre yöresel sorunların konuşulması, adayların tepeden verilen karar ile değil de halkın isteğinin göz önünde bulundurularak kararlaştırılması dolayısı ile daha heyecanlı olmuş ve vatandaşların ilgisini çekmiştir. Seçimler sırasında yerel basından önemli ölçüde yararlanıldığı gibi, seçmenlere hitaben broşürler de yayınlanmıştır. Bu dönemde Belediye Meclisi adaylarının mesleki dağılımında tüccar, fabrikatör, çiftlik sahibi, avukat, veteriner, eczacı, çiftçi, tuhafiyeci, kunduracı, aktar, nalbur gibi mesleklerin yer aldığı görülmüştür. Seçim günlerinde adaylar halk kürsülerinde konuşmalar yapmış, halkevlerinde konferanslar vermiş, seçim çevreleri afişlerle ve bayraklarla donatılmıştır. Yerel gazetelerde seçimlere ve seçimlerde oy kullanmaya yönelik bilgilendirici yazılara yer verilmiştir.¹⁹⁵

Bu propaganda usulleri ile belediye seçimleri 3 Eylül 1950 tarihinde yapılmış ve DP 560 belediye başkanlığı kazanmıştır.¹⁹⁶ Zonguldak'ta da 54 belediye meclis

---

¹⁹⁴ Ali Esen Minkari, 25.

¹⁹⁵ Hakkı Uyar, **Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Partisi**, İstanbul: Boyut Yayıncılık, 2012, 260.

¹⁹⁶ Yücel, 86.

üyeliğinden 27 asıl ve 26 yedek üyeliği DP kazanmış,¹⁹⁷ CHP ise 1 yedek üye elde etmiştir.¹⁹⁸ İlçelerden Kozlu'da 46 üyelikten 23 asıl ve 18 yedek üyeliği DP kazanmıştır. CHP burada sadece 5 yedek üyelik kazanılabilmektedir. Devrek'te 14 belediye meclis üyeliğinin tamamını DP kazanmıştır. Çaycuma'da 12 asıl ve 4 yedek üyeliği DP kazanmıştır. CHP ise 8 yedek üyeliği elde etmiştir. Ulus'ta 12 asıl ve 5 yedek üyeliği CHP elde ederken 7 yedek üyeliği DP kazanmıştır.¹⁹⁹ Sonuçlara baktığımızda Zonguldak ve ilçelerinde yapılan belediye meclis üyeliği genel seçimlerin bir yansıması şeklinde sonuçlanmıştır. Demokrat Parti, genel seçimlerde elde ettiği başarıyı yerel seçimlerde de tekrar ederek hem üye sayısında hem de belediye başkanlıklarında CHP'ye karşı olan üstünlüğünü pekiştirmiştir.

Belediye meclisleri de toplanarak belediye başkanlarını seçmiştir. Yeni başkan olarak Zonguldak merkezde Hakkı Hilalci,²⁰⁰ Bartın'da eski Başkan Kemal Samancıoğlu,²⁰¹ Safranbolu'da eski Başkan Cemal Caymaz, Ulus'ta eski Başkan Ziya Akıncı, Devrek'te Abdullah Akın, Ereğli'de Avukat Subhi Konak, Kozlu'da Adnan Tanyeri, Karabük'te Tarık As,²⁰² Çaycuma'da Ömer Kalaycı seçilmiştir.²⁰³

Seçim sırasında ilçelerde bazı sıkıntılar yaşanmış, durum partiler tarafından il seçim kuruluna bildirilmiştir. Devrek'te DP'lilerin seçimde yolsuzluk yaptığı, milletvekili Rıfat Sivişoğlu'nun kanunen yasak olan günlerde propaganda yaptığı gerekçesi ile CHP ilçe başkanlığı seçim kuruluna itirazda bulunarak seçimin iptalini istemiştir. Buna karşın Bartın'da seçimde yolsuzluk yapıldığı gerekçesiyle DP ilçe başkanlığı seçimin iptali istemiyle önce ilçe, daha sonra da il seçim kuruluna başvurmuştur. Ancak başvurusu her iki seçim kurulu tarafından da reddedilmiştir.²⁰⁴ Son olarak

---

¹⁹⁷ Demokrat Parti'den adaylığı kazanan üyelerin isimleri şöyledir; Nazım Baysal, Galip Özen, Salih Yurdakoş, Recai Alparslan, İhsan Birinci, Şefik Efes, Ulvi Yüzak, Vehbi Ayas, Ömer Öztürk, Mehdi Yönder, Sedat Ertuğ, Mehmet Çivi, Mustafa Tamer, Fehmi İlkkuş, Abidin Yavuzer, Kasım Avcı, Hüseyin Yazıcı, Nihad Arkat, Şevket Ölçmen, Şerafeddin Erel, Alay Yüksel, Tafıl Türkkkan, Asım Gürhan, M.Ali Ağartan, Mevlüüd Dedeoğlu, Neşet Sayar, İsmail Işıklar. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1159, s. 1, Zonguldak 5 Eylül 1950.

¹⁹⁸ Cumhuriyet Halk Partisinin kazandığı adayın ismi ise İshak Demirel'dir. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1159, s. 1, Zonguldak 5 Eylül 1950.

¹⁹⁹ **Zonguldak**, Sayı 1159, s. 1, Zonguldak 5 Eylül 1950.

²⁰⁰ Hakkı Hilalci'nin başkanlığı 20 Eylül 1950 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 89'uncu maddesine göre onaylamıştır. Bkz; **BCA**, Fon Kodu: 30.11.1.0, Yer No: 217.35.4, 30.09.1950, 2-3.

²⁰¹ Bartın Belediye Başkanı Kemal Samancıoğlu hükümetin manevi şahsiyetini tahkir etmek suçuyla yargılandığı ağır ceza mahkemesince hakkında beraat kararı verilmiş ve karar Yargıtay tarafından onaylanmıştır. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1308, s. 1, Zonguldak 8 Temmuz 1953.

²⁰² **Zonguldak**, Sayı 1160, s. 1, Zonguldak 15 Eylül 1950.

²⁰³ **Zonguldak**, Sayı 1161, s. 2, Zonguldak 21 Eylül 1950.

²⁰⁴ **Zonguldak**, Sayı 1160, s. 1, Zonguldak 15 Eylül 1950.

Yüksek Seçim Kurulu da il seçim kurulunun verdiği red kararını onamıştır.²⁰⁵ Böylece DP ve CHP'nin bütün itirazları reddedilerek seçimlerin adil bir şekilde gerçekleştiği açıklanmış, partilerin başvuruları sonuçsuz kalmıştır.

Zonguldak'ta Kilimli'nin belediye olmasından sonra belediye meclisi üyeliği ve başkanlığı için 24 Şubat 1952'de yapılacak seçimden zaferle ayrılmak için partiler aday gösterme hazırlığına başlamıştır.²⁰⁶ Seçim sonucunda DP 1 belediye meclis üyesi ve CHP 20 belediye meclis üyeliği kazanmıştır. Yedek üyeliklerden DP 14 ve CHP 7 üyelik elde etmiştir.²⁰⁷ Kilimli Belediye Meclisi, 3 Mart 1952 Pazartesi günü yaptığı toplantıda başkanlığa Mehmet Ünlütürk'ü seçmiştir.²⁰⁸

Zonguldak'ta ise Belediye Başkanı Hakkı Hilalci'nin DP'den milletvekili adaylığını koyması üzerine boş bulunan Belediye başkanlığı için yapılan seçimi DP'den Mustafa Tamer kazanmıştır.²⁰⁹

13 Kasım 1955 tarihinde yapılacak seçimleri protesto ederek katılmama kararı alan CHP ve CMP'nin dışında kalan DP ve müstakil adayların 24 Ekim 1955 Pazartesi gününe kadar il seçim kuruluna başvurmaları duyurulmuştur. Müstakil adaylar yaşanan durumdan faydalanmak için kendi aralarında 2.005 lira para toplamış, basın ve mali komiteler oluşturarak propagandalarında başarılı olmak için gayret göstermiştir. DP²¹⁰ ve Müstakilleri adaylarını²¹¹ belirleyerek il seçim kuruluna teslim

---

²⁰⁵ **Zonguldak**, Sayı 1165, s. 1, Zonguldak 20 Ekim 1950.

²⁰⁶ **Yeni Zonguldak**, Sayı 9, s. 1, Zonguldak 24 Ocak 1952 Perşembe, 1.

²⁰⁷ **Yeni Zonguldak**, Sayı 14, s. 1-2, Zonguldak 28 Şubat 1952; **Cumhuriyet**, Sayı 9903, s. 5, İstanbul 25 Şubat 1952.

²⁰⁸ **Yeni Zonguldak**, Sayı 15, s. 2, Zonguldak 6 Mart 1952.

²⁰⁹ **Cumhuriyet**, Sayı 10653, s. 3, İstanbul 26 Mart 1954.

²¹⁰ Demokrat Parti'nin adaylarının isimleri; Necati Tanyolaç (D.P. İl Başkanı-Eczacı), Mustafa Tamer (Belediye Başkanı), Ülfet Ayas (Doktor), Vedat Kosal (Noter), Mustafa Saraç (Avukat), Memduha Atınç (Avukat), Mustafa Diken (Müteahhit), Nihat Aras (Doktor), Ramiz Karakaş (Denizcilik Bank Acentası), Osman Demirel (Tüccar), Halit Güner (Ticaret Odası Başkanı), Recai Alpaslan (T.T. Bankası Müdürü), Şevket Direkçi, Mehmet Bükey (Gazeteci), Ahmet Ataç (Terzi), İsmail Işıklar (Tüccar), Kemal Akay (Tüccar), Şükrü Usman (Gazeteci), Mehmet Sezgingil (İnşaat Müteahhidi), Tahsin Zaman (Tüccar), Hüseyin Yılmaz (Muhtar), Şerafettin Yüksel (Tüccar), İsmail İpek (Tüccar), Mehmet Cankuş (Tüccar), Hüseyin Yazıcı (Tüccar), Mevlüt Dedeoğlu (Tüccar), Mehmet Mısırlıoğlu (Tüccar), Hilmi Paçayemez (Yorgancı). Bkz; **Şafak**, Sayı 4, s. 1, Zonguldak 26 Ekim 1955.

²¹¹ Müstakillerin adayları; Nihat Güney (Serbest Doktor), Ömer Lütfi Tümer (Avukat), Osman Nuri Arslan (Kimya Yüksek Mühendisi), Ramiz Acar (Nakliyatçı), Sabri Şanoğlu (Emekli Başkatip), Mevlüt Aksan (İnşaat Müteahhidi), Celal Ateş (Ziraat Yüksek Mühendisi), Şeref Batur (Şeref Mağazası Sahibi), M. Kemal Tümer (Orman Yüksek Mühendisi), Nazım Baysal (Foto Baysal), Osman Zaman (Tüccar), Mehmet Ali Öcal (Serbest Muhasebeci), Mehmet İnciroğlu (Voluo Acentası), Sultan Hamit Bıyık (Komisyöncü), İsmail Gedik (Serbest Muhasebeci), Bilal Azizoğlu (Müteahhit), Mustafa Erkişi (Müteahhit, Nakliyecisi), Niyazi Kırık (Terakki Mahallesi Muhtarı), Yusuf Gürkan (Tüccar), Kemal Şensöz (Şöför), Mehmet Yıldız (Yedek Parçacı), Harun Çakmak (Komisyöncü), Dursun Ağaryılmaz (Yorgancı), Nazmi Çanakçı (Bakkal), Mustafa Küçük (Bakkal), Hayri Göksel (Terzi), İsmail Marangoz (Bakkal), Mehmet Kuşçu (Motorcu)'dur. Bkz; **Şafak**, Sayı 4, s. 1, Zonguldak 26 Ekim 1955.

etmiştir. Yapılan seçimde; DP adayları Kilimli, Çaycuma, Filyos, Karabük, Amasra, Ereğli, Safranbolu ve Eflani’de; müstakiller de Devrek, Bartın ve Ulus ilçelerinde tam liste halinde, merkezde 28 üyelikten 16’sını DP, 12’sini de müstakiller kazanmıştır. Kozlu’da da 12 müstakil adaya karşı 4 DP’li aday seçimi kazanmıştır.²¹² Kozlu’da DP yetkililerinin seçime yaptığı itiraz Yüksek Seçim Kurulu tarafından reddedilerek seçimi müstakillerin kazandığı onaylanmıştır.²¹³ Diğer taraftan Bartın Belediye Başkanlığı kazanan Kemal Samancıoğlu’nun başkanlığı Valilik tarafından onaylanmadığı için Samancıoğlu başkanlıktan çekilmek zorunda kalmıştır.²¹⁴ Kozlu’da da Belediye Başkanı Mustafa Şimşek, 1 Haziran 1956 Cuma günü yapılan meclis toplantısında 8’e karşı 13 oyla başkanlıktan düşürülmüştür.²¹⁵ Böylece iki başkan da seçilmelerine rağmen farklı sebeplerle de olsa başkanlık görevinden uzaklaştırılmıştır.

Zonguldak’ta ise Belediye Başkanlığı görevinde bulunan Mustafa Tamer seçimi kazanarak görevine devam etmiştir.²¹⁶ İlçelerden Devrek’te Belediye başkanı olarak görev yapan Muzaffer Hançer’in vefat etmesi üzerine yeni belediye başkanı olarak Hakkı Turna seçilmiştir.²¹⁷ Zonguldak’ın Merkez, Devrek, Ulus, Ereğli, Bartın, Çaycuma, Safranbolu ilçeleri ile Karabük ve Kozlu bucağında 29 Kasım 1959 yılında yapılan belediye meclis üyeliği seçiminde 163 meclis üyeliğinden 117’sini DP, yirmi 28’ini CHP ve 18’ini de bağımsızlar kazanmıştır.²¹⁸

1.5.4.2. İl Genel Meclisi Seçimleri

Türkiye genelinde olduğu gibi Zonguldak’ta da 15 Ekim 1950’de yapılacak il genel meclisi üyeleri seçimi için partilerin teşkilatları hareketlenmeye başlamıştır. Partiler adaylıklarını koyacak kişilerin parti merkezlerine başvurmaları gerektiğini ilan etmiştir. Ayrıca partiler, aday listelerinin 24 Eylül 1950 günü seçim kuruluna verileceğini açıklamıştır.²¹⁹ Yapılan il genel meclisi seçiminde Türkiye genelinde DP

²¹² **Cumhuriyet**, Sayı 11242, s. 1, 5, İstanbul 15 Kasım 1955; **Sabah**, Sayı 1776, s. 1-2, Zonguldak 15 Kasım 1955.

²¹³ **Yeni Ses**, Sayı 69, s. 1, Zonguldak 4 Ocak 1956.

²¹⁴ **Yeni Ses**, Sayı 74, s. 1, Zonguldak 8 Şubat 1956.

²¹⁵ **Yeni Ses**, Sayı 91, s. 1, Zonguldak 6 Haziran 1956.

²¹⁶ **BCA**, Fon Kodu: 30.11.1.0, Yer No: 254.43.24, 16.12.1955, 2.

²¹⁷ **Şafak**, Sayı 23/60, s. 1, Zonguldak 21 Ağustos 1959.

²¹⁸ **BCA**, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 52.312.7, Tarih: 29.11. 1959, 65.

²¹⁹ **Zonguldak**, Sayı 1160, s. 1, Zonguldak 15 Eylül 1950.

51 il ve 341 ilçede 956 üye, CHP 11 il ve 122 ilçede 286 üye, MP ise 6 ilçede 15 üye kazanmıştır.²²⁰

Zonguldak'ta ise merkezdeki 4 asıl ve 5 yedek üyeliğin tamamını DP,²²¹ Devrek'te 4 asıl üyeliği DP,²²² Safranbolu'da 4 asıl ve 4 yedek üyeliğin tamamını DP,²²³ Bartın'da 4 asıl ve 3 yedek üyeliği DP,²²⁴ 1 yedek üyeliği CHP²²⁵; Ereğli'de 3 asıl ve 4 yedek üyeliğin tamamı DP,²²⁶ Çaycuma'da 3 asıl ve 3 yedek üyeliği DP adayları kazanmıştır.²²⁷ Sonuç olarak il genel meclisi seçimlerinde DP 24 ve CHP 1 asli üye²²⁸ çıkarması ile DP, milletvekilliği ve belediye seçimlerinden sonraki üçüncü zaferini elde etmiştir.

25 Eylül 1955 Pazar günü yapılacak il genel meclis seçimleri için Adalet Bakanlığı, seçim kurullarının 5 Ağustos'ta faaliyete geçeceği ve seçim kampanyasının ise 21 Ağustos'ta başlayacağını ilan etmiştir.²²⁹ Zonguldak'ta yayın yapan Yeni Ses gazetesi vatandaşların oy kullanmaları adına teşvik edici yazılar yazmıştır. Ayrıca vatandaşların oy kullanabilmesi için yapacağı işlemleri anlatmış ve 24 Mayıs 1955 tarihine kadar muhtarlığa başvurarak kütüğe kayıtlı olup olmadığını öğrenmeleri gerektiği uyarısında da bulunmuştur.²³⁰

Demokrat Parti'nin muhalefeti sindirme politikasına tepki olarak CMP 3 Ağustos'ta, CHP de 5 Ağustos'ta seçime katılmama kararı alarak seçimleri boykot etmiştir.²³¹ DP

²²⁰ **Zonguldak**, Sayı 1166, s. 1, Zonguldak 28 Ekim 1950.

²²¹ Asıl üyelerin isimleri; Faruk Sümer, Kadir Kansu, Cemil Köktürk, Hüseyin Yazıcı'dır. Yedek üyelerin ise Mehmed Özdal, Fehmi Sözen, Etehem Demirci, Mehmed Bayrak'tır. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1165, s. 1, 3, Zonguldak 20 Ekim 1950.

²²² Asıl üyelerin isimleri; Hakkı Sivişoğlu, Mustafa Diker, Osman Ören, Akif Çağalı'dır. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1165, s. 1, 3, Zonguldak 20 Ekim 1950.

²²³ Asıl üyelerin isimleri; Mehmed Öztürk, Sâlim Kale, Mahri Atik, Kâzım Özer'dir. Yedek üyeliklerin isimleri; Abdi Karakaşoğlu, Cafer Bayrakdaroğlu, Mehmed As, Ömer Lütfi Alper'dir. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1165, s. 1, 3, Zonguldak 20 Ekim 1950.

²²⁴ Asıl üyelerin isimleri; Behçet Gencalp, Hasan Taş, Selahattin Karaçelik, İbrahim Somaklı'dır. Yedek üyelerin isimleri; Hilmi Işık, Nuri Alemdar, Nuri İzmirli'dir. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1165, s. 1, 3, Zonguldak 20 Ekim 1950.

²²⁵ CHP'li yedek üyenin adı Mehmet Okur'dur. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1165, s. 1, 3, Zonguldak 20 Ekim 1950.

²²⁶ Asıl üyelerin isimleri; Abdülkadir Karadeniz, Emin Yazıcı, Ahmed Sümer'dir. Yedek üyelerin isimleri; Kâmil Pehlivan, Hamdi Ergun, İsmail Güler, Taceddin Gracci'dir. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1165, s. 1, 3, Zonguldak 20 Ekim 1950.

²²⁷ Asıl üyelerin isimleri; Eşref Uzaldı, Ali Kalaycı, Şefik Kantarcı'dır. Yedek üyelerin isimleri; Sait Köktürk, Ahmed Kaya, Tahsin Aydın'dır. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1165, s. 1, 3, Zonguldak 20 Ekim 1950.

²²⁸ **BCA**, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 51.309.9, Dosya Ek. 5, Tarih: 1955, 4.

²²⁹ **Cep Gazetesi**, Sayı 13, s. 3, Zonguldak 13 Ağustos 1955.

²³⁰ **Yeni Ses**, Sayı 29, s. 1, Zonguldak 4 Mayıs 1955.

²³¹ **Yeni Ses**, Sayı 43, s. 1-2, Zonguldak 10 Ağustos 1955 Çarşamba.

il genel meclisi adaylarını²³² belirleyerek listeyi seçim kuruluna teslim etmiştir. 25 Eylül 1955'te yapılan seçim sonucunda Türkiye genelindeki 1486 üyenin 1379'unu DP, 7'sini de KP (Köylü Partisi), 100'ünü bağımsız adaylar kazanmıştır. Zonguldak'ta ise 30 asil ve 30 yedek il genel meclisi üyeliğinin tamamını DP kazanmıştır.²³³ 1950 ve 1955 yıllarında yapılan il genel meclisi seçimlerinde DP ezici bir üstünlük sağlamıştır. Hem milletvekili hem de il genel meclisi seçimlerinde DP'nin zaferi sonrasında Zonguldak DP'nin kalelerinden biri olarak lanse edilmeye başlanmıştır.

1.5.4.3. Muhtar ve İhtiyar Heyeti Seçimleri

Demokrat Parti döneminde yerelde yapılan ilk seçim muhtar ve ihtiyar heyeti seçimleri olmuştur. 13 Ağustos 1950'de yapılan muhtar seçimlerinde DP 19.052, CHP 13.152, MP 130, İşçi ve Çiftçi Partisi 2, bağımsızlar 2049 ve karışık listeden 1424 aday muhtar seçilmiştir.²³⁴

Zonguldak'ta yapılan seçime katılma oranı şehir ve kasabalarda düşük görünse de köylerde büyük halk yığınları sandığa koşmuştur. Zonguldak merkez mahalle, merkez köyler, Kilimli, Kozlu, Beycuma'da CHP'den 25 ve DP'de 28 aday seçimi kazanmıştır. Ereğli'de; 121 köyden 6 merkez mahallesiyle birlikte 78 köyde CHP adayları kazanmıştır. Devrek'te; 2 merkez mahallesinde ve 95 köyün 71'inde CHP adaylarına oy verilmiştir. Çaycuma'da; 76 köyün 46'sında CHP ve merkezde 2 mahalle ile 23 köyde DP adayları ve 10 bağımsız aday seçilmiştir. Ulus; Merkez Mahallesi ile 66 köyden 39'u CHP'ye ve 27'si DP'ye oy vermiştir. Ancak Safranbolu'da ve Karabük'te CHP'li eski muhtarlardan çoğunun kazandığı görülmüştür.²³⁵ Genel olarak Zonguldak'ta muhtar ve ihtiyar heyetleri seçiminde

---

²³² Demokrat Parti'nin il genel meclisi adaylarının isimleri; Zonguldak merkez ilçesinden Ahmet Ataç, Hasan Bayrak, Mustafa Diken, Mustafa Gösteri, Ramiz Karakaş (asil) ve Mehmet Kermen, Cemil Köktürk, Davut Şener, Hüseyin Yüksel (yedek üye), Bartın ilçesinden Rahmi Çığ, Selahattin Karaçelik, Behçet Gençalp, Hasan Tuş (asil) ve Halil Çetin, Mustafa Genç, Yedigâr Kutoğlu (yedek üye), Çaycuma ilçesinden Ali Kalaycı, Sait Köktürk, Eşref Özaldı, Mehmet Özaldı (asil) ve Sadık Dinler, Ahmet Kaya, Şefik Kantar, Süleyman Nebi (yedek üye), Devrek ilçesinden Mithat Ak, Hüsamettin Batur, Akif Çağalı, Muammer Kesimer (asil) ve Abdullah Aygün, Talat Albayrak, Kemal Güney, Baki Şekerci (yedek üye), Kdz. Ereğli'den Hakkı Bayram, Halim Karadeniz, Hasan Karahan, Necati Tanyolaç (asil) ve Arif Alkan, İsmail Gürel, Tacettin Hallaççı, İsmail Oktay (yedek üye), Eflani ilçesinden Hüseyin Altıntepe, Mustafa Bulut (asil) ve Cemal Oğuz, Hasan Yılmaz (yedek üye), Karabük ilçesinden Ömer Lütfi Alper, Feyzi Fırat, Mehmet Yirmibeş (asil) ve Vahit Akköy, Mehmet Çetin Tahsin Özkazanç (yedek üye), Safranbolu ilçesinden Mustafa İşözen, İsmail Özkan (asil) ve Ömer An, Vasfi Büberoğlu (yedek üye), Ulus ilçesinden Hüseyin Açıkgöz, Adil Ulus (asil) ve Ahmet Okçu, Ali Ulusoy (yedek üye)'dur. Bkz; **Yeni Ses**, Sayı 48, s. 4, Zonguldak 7 Eylül 1955.

²³³ **BCA**, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 51.309.9, Dosya Ek. 5, Tarih: 1955, 2, 4.

²³⁴ Yücel, 86.

²³⁵ **Zonguldak**, Sayı 1156, s. 1, Zonguldak 15 Ağustos 1950; CHP Zonguldak İl Başkanlığı kendi partisinden seçilen muhtarlara 3 Eylül 1950'de başarı dileklerini içeren şu yazıyı göndermiştir: "13

çoğunluğu CHP elde etmiştir. Ara seçimler diyebileceğimiz 1952 yılında yapılan Kilimli ve Gelik²³⁶ ile 1953'te Alaplı merkez muhtar seçimini büyük çoğunlukla yine CHP adayları kazanmıştır.²³⁷

Demokrat Parti döneminde köy muhtar ve ihtiyar meclisi seçimlerinin ikincisi 7 Kasım 1954 tarihinde yapılmıştır. Türkiye genelinde 34.470 muhtarlıktan 26.669'unu DP, 5608'ini CHP, 101'ini CMP, 19'unu TKP, 362 muhtarlığı ise bağımsız adaylar kazanmıştır.²³⁸ Zonguldak'ta ise 742 muhtarlıktan 557'sini DP, 93'ünü CHP, 91 muhtarlığı bağımsız adaylar kazanmıştır. Şehir ve kasabalarda yapılan ihtiyar heyeti seçimlerinde 4583 muhtarlıktan 3611'ini DP, 809'unu CHP, 9'unu CMP, 2'sini TKP, 119'unu bağımsız adaylar ve 32'sini karma listedekiler kazanmıştır. Zonguldak'ta ise 53 ihtiyar heyetinden 31'ini DP, 15'ini CHP, 7'sini de bağımsızlar kazanmıştır.²³⁹

1954-1959 yılları arasında muhtarlık ve ihtiyar heyeti seçimleri devam etmiştir. Bu seçimlerden 1956 yılında Beycuma'nın Karapınar köyündeki seçimi CHP,²⁴⁰ Karaelmas mahallesinde DP,²⁴¹ Devrek'in Yeniköy mahallesinde CHP kazanmıştır.²⁴² DP adayları 1957 yılında Tefen bucağı merkez mahallesinde,²⁴³ Bahçelievler, Çaydamar ve Dilaver mahallesinde²⁴⁴ ve 1958'te Filyos bucağına bağlı Akpınar köyünde muhtarlık seçimini kazanmıştır.²⁴⁵

1959 yılında Ereğli'ye bağlı Dedeler köyü muhtarlığını, Merkeze bağlı Ayiçi köyü mahalle muhtar ihtiyar heyeti ve Kuzyaka mahalle ihtiyar heyeti seçimini, Çaycuma'ya bağlı Aşağı İhsaniye Muhtarlığı seçimini DP adayları kazanmıştır.

Ağustos 1950 Pazartesi günü köyünüzde yapılan seçim neticesinde CHP'mizin adayı olarak muhtar seçilmiş bulunuyorsunuz. Köyünüz halkının itimad ve sevgisini topladığınızın bir delili olarak kazandığınız bu seçim neticesinden Partimizin kıymetli bir ferdi olmanız dolayısıyla içten gelen bir sevinç ve iftihar duymaktayız. Sizi ve mesai arkadaşlarınız heyet üyelerini tebrik eder, ileri çalışmalarınız için başarılar dilerim.” Bkz; Zonguldak, Sayı 1159, s. 1-2, Zonguldak 5 Eylül 1950.

²³⁶ **Yeni Zonguldak**, Sayı 29, s. 1, Zonguldak 27 Mayıs 1952.

²³⁷ **Zonguldak**, Sayı 1300, s. 1, Zonguldak 25 Nisan 1953.

²³⁸ **BCA**, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 67.422.1, Dosya Ek. 5, Tarih: 13.11.1954, 1; Adalet Bakanlığı'nın ilan ettiği ihtiyar heyeti, köylerdeki muhtar ve ihtiyar meclisi seçim sonuçlarında seçimi yapılan mahalle ihtiyar heyeti sayısının dört bin beş yüz yirmi üç, DP'nin kazandığı mahalle ihtiyar heyeti sayısının üç bin dört yüz on, CHP'nin yedi yüz yetmiş beş, CMP'nin on bir, KP'nin yüz yirmi altı ve karışıkların iki yüz olduğu belirtilmiştir. Köy muhtarlık seçiminde otuz dört bin iki yüz on bir muhtarlıktan DP'nin yirmi altı bin yüz doksan bir, CHP'nin beş bin dokuz yüz kırk üç, CMP'nin yüz otuz beş, KP'nin kırk iki, bağımsız adayların bin dokuz yüz muhtarlık kazandığı ifade edilmiştir. Detaylı bilgi için bkz; **Aynı Tarihi**, No 252, s. 2-4, Ankara Kasım 1954.

²³⁹ **BCA**, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 67.422.1, Tarih: 13.11.1954, 2-4, 11.

²⁴⁰ **Yeni Ses**, Sayı 71, s. 3, Zonguldak 18 Ocak 1956.

²⁴¹ **Yeni Ses**, Sayı 93, s. 1, Zonguldak 20 Haziran 1956.

²⁴² **Yeni Ses**, Sayı 143, Zonguldak 19 Haziran 1957.

²⁴³ **Türkün Sesi**, Sayı 1318, s.1, Zonguldak 21 Haziran 1957.

²⁴⁴ **Türkün Sesi**, Sayı 1448, s. 1, Zonguldak 30 Eylül 1957.

²⁴⁵ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1224, s. 1, Zonguldak 16 Aralık 1958.

Karabük'e bağlı Hüseyinbeyoğlu köyü muhtarlığını CHP adayı ve Çaycuma'ya bağlı Burunkaya muhtarlığı seçimini müstakil aday almıştır.²⁴⁶ 1960 yılında Devrek ilçesine bağlı Melekler köyü muhtar ve ihtiyar meclisi, Tefen mahallesi muhtarlığı ile Namazgah mahalle muhtarlığı seçimini CHP, Çekemez mahallesi muhtarlığı ile Safranbolu ilçesine bağlı Kant köyü muhtarlığını DP adayı kazanmıştır.²⁴⁷ Böylece DP on yıllık iktidarında kentte yapılan yerel seçimlerde CHP'ye karşı açık bir zafer elde etmiştir. Seçimlerde elde edilen sonuçlarla birlikte şehirde tek partinin hakimiyetini sona erdirmiştir. Aynı zamanda iktidarı boyunca halkın teveccühünü kazanarak seçim başarılarını tekrarlamıştır.

1.6. ZONGULDAK MİLLETVEKİLLERİNİN TBMM'DEKİ FAALİYETLERİ (1950-1960)

Demokrat Parti döneminde 1950, 1954 ve 1957 yılında yapılan milletvekili seçimlerinde aday gösterilen 33 adayın tamamını DP adayları kazanmıştır. 1946 yılı seçimlerinde CHP'nin 9 milletvekilliğini²⁴⁸ kazanmasına rağmen DP ilk seçimde on milletvekilliğini kazanmıştır. Aslında bu sonuç kimilerine göre sürpriz, kimilerine göre ise olması gereken hatta geç elde edilmiş bir sonuç olarak değerlendirilmiştir. DP'nin zaferine Zonguldak özelinde bakıldığında 27 Şubat 1940 yılında Resmî gazetede yayımlanan 3780 sayılı kanun gereğince Ereğli Kömür Havzasında Ücretli İş Mükellefiyeti Hakkında Karar²⁴⁹ büyük oranda etkili olmuştur. Mükellefiyet kararı Zonguldak'ta iş, güç sahibi olmayan ve ailesinin az çok madende çalışmış olan 17 yaşından 45 yaşına kadar olan vatandaşların zorla madenlerde çalıştırılması halkın büyük tepkisine sebep olmuştur. Bu yüzden bu kararın kaldırılmasına karar verilerek Zonguldak halkının tepkileri azaltılmaya çalışılmıştır.

²⁴⁶ BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 52.312.6, Tarih: 29.11. 1959, 14, 29, 130.

²⁴⁷ BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 52.313.2, Tarih: 13.03.1960, 15, 40.

²⁴⁸ TBMM Albümü, 1. Cilt-1920-1950, Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No: 1, 2010, 508-509.

²⁴⁹ Kararın ikinci maddesinde “Zonguldak Vilayeti ahalisinden kömür işlerinde az çok çalışmış olan veya bu işlerde çalışmayı adet edinmiş, ailelere mensup olup çalışma yaşına gelmiş bulunan veya hiçbir işle meşgul olmayanlarla diğer vilayetler halkından maden işlerinde mesai ve bilgilerinden istifade edilebilecek ihtisas erbabı, sanatkâr ve işçi bilumum vatandaşlara tatbik olunur.” Dokuzuncu maddesinde “Bu vatandaşların adı, babasının adı, soyadı, doğum tarihi, bulunduğu vilayet, kaza, nahiye ve köyü, hangi tarihlerde ve hangi iş yerinde ne kadar müddet için iş başında hazır bulunacağı gösterilir.” On altıncı maddesinde “Kendilerine iş mükellefiyeti tahmil edilenlerin listeleri o mahallin en büyük Mülkiye Amirine tevdi olunur. Bu listeleri alan en büyük Mülkiye Amiri tebligatı ifa ettikten sonra mükelleflerin listelerinde yazılı tarihlerde ve gösterilen iş yerlerinde hazır bulunmalarını temin eder. Bu mükellefiyeti mazeretsiz ifadan imtina edenler hakkında 3780 numaralı kanunun 54'üncü maddesi mucibince tatbikat yapılır”. Detaylı maddeleri için bkz; Resmî Gazete, Sayı 4444, s. 13405-13406, Ankara 27 Şubat 1940.

Mükellefiyet kararının kaldırılması 19 Ağustos 1946 tarihinde kabul edilmiş, ancak 1 Eylül 1947 yılına kadar kanun yürürlükte kalmıştır. Bu süre içinde iş mükellefiyetinin Safranbolu ve Ulus ilçeleriyle Bartın ilçesinin Kompos, Tekkeönü, Ömerler, Karaman, Danışmant, İlyasgeçidi, Kızılkilise, Gömeç, Aydınlar, Cumalar, Söğütlü, Türabi, Hoca, Esbey, İmamlar, Demirciler, Kumaçorak, Aydoğmuş, Gürobi, Tekkeönüova, Ziyaret, Katırcılar, Hisar, Kapusuyu, Bacı, Ören, Başköy, Çardak köyleri ve Ereğli ilçesinin Pançez, Şıh, Gülünç, Kepez, Kestaneci, Kırmacı, Yukarıhocalar köyleri hariç olmak üzere Zonguldak ili ahalisinden maden işlerinde az çok çalışmış olan veya yılın bütün mevsimlerinde devamlı olarak ticaret veya sanatlarıyla meşgul olmayan 17 yaşından 45 yaşına kadar erkek nüfusa uygulanacağı belirtilmiştir.²⁵⁰ 1946 yılından 1950'ye giden 4 yıllık süre içinde mükellefiyet kararının kömür madeninde çalışan işçiler ve aileleri üzerindeki baskıcı uygulamaları ile II. Dünya Savaşı'nın getirdiği ekonomik sıkıntıların vatandaşlar nezdinde derinden hissedilmesi halkın siyasi tercihinin CHP'den DP'ye kaymasında etkili olmuştur.

DP'nin iktidara geldiği 14 Mayıs 1950 tarihinden iktidardan indirildiği 27 Mayıs 1960 darbesine kadar olan süreçte Zonguldak, maden ve işçi haklarıyla ilgili 7 kanun çıkarılmıştır. Bu kanunlar şunlardır; İşçilere hafta tatili ve tatil günlerinde ücret ödenmesi,²⁵¹ İş kanununun 5518 sayılı kanuna tadil edilen on üçüncü maddesinin altıncı fıkrasının değiştirilmesi,²⁵² İş kanunu bazı maddelerinin değiştirilmesi, Maden kanunu, İhtiyarlık sigortası kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi, bazı maddelerinin kaldırılması ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi,²⁵³ İş kazalarıyla meslek hastalıkları ve analık sigortaları kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna 2 muvakkat (geçici) madde eklenmesi, Hafta tatili hakkındaki kanunun 3. maddesinin tadili ve 4. maddesine bir fıkra eklenmesi, İşçilere hafta tatili ve genel tatil günlerinde ücret ödenmesi hakkındaki kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi,²⁵⁴ Maluliyet, ihtiyarlık ve ölüm sigortaları, İş kazalarıyla meslek hastalıkları ve analık sigortaları hakkındaki kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi, bir maddesinin

---

²⁵⁰ **BCA**, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 111.52.15, Tarih: 19.08.1946, 1-2.

²⁵¹ **Düster**, Üçüncü Tertip, Cilt: 32, Kasım 1950-Ekim 1951, Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası 1951, 1932-1934.

²⁵² **Düster**, Üçüncü Tertip, Cilt: 33, Kasım 1951-Ekim 1952, Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası, 1952, 207.

²⁵³ **Düster**, Üçüncü Tertip, Cilt: 35, Kasım 1953-Ekim 1954, Ankara: Başvekalet Devlet Matbaası, 1954, 1156-1160, 1169-1222, 1739-1748.

²⁵⁴ **Düster**, Üçüncü Tertip, Cilt: 37, Kasım 1955-Ekim 1956, Ankara: Başvekalet Devlet Matbaası, 1956, 1121-1122, 1126, 1305-1306.

kaldırılması ve aynı kanuna bir madde eklenmesi ve 5564 sayılı kanunun 5. maddesinin değiştirilmesi, Madenlerin aranma ve işletilmesi hakkındaki 4268 sayılı kanunun 2. maddesinin değiştirilmesi,²⁵⁵ Maden kanununun 73'üncü maddesinin tadili,²⁵⁶ İş kanununun 47. maddesinin tadiline ve bu kanuna 3 madde eklenmesi, İş kanununun 13. maddesinin 5. fıkrasının tadili, İşçi ve işveren sendikaları ile sendika birlikleri hakkında kanuna ek kanundur.²⁵⁷

Parti 10 yıllık iktidar süresi içinde Zonguldak ve Ereğli kömür havzasında uygulanması adına 8 tane karar ve kararname çıkarmıştır. Bunları detaylıca incelediğimizde; Ereğli kömür havzasına lüzumu olan maden direklerinin temini için orman katiyat ve nakliyat işlerinde ücretli iş mükellefiyeti tesisine ve nakil vasıtalarına ücretli çalışma mecburiyeti tahmil edilmesine dair K/199 sayılı kararın kaldırılması hakkındaki K/827 sayılı karar, Maden kömürü fiyatlarının ayarlanmasına dair olan K/834 sayılı karar,²⁵⁸ İş uyuşmazlıklarını uzlaştırma ve tahkim tüzüğü, Zonguldak ve Ereğli Havza-i Fahmiyesinde (Maden sahası) mevcut kömür tozlarının amele menafii umumiyesine olarak furuhtuna dair olan 114 sayılı kanunda yazılı kömür tozları hakkında, 3/4431 ve 3/8306 sayılı kararlarıyla yürürlüğe konulmuş olan, iş kazalarıyla meslek hastalıkları ve analık sigortaları prim tarifelerinin, 1 Ocak 1952 tarihinde yürürlükten kaldırılmasına ve aynı tarihten itibaren uygulanacak yeni tarifeler, İş kanunuyla bu kanunun bazı maddelerini değiştiren 5518 sayılı kanun hükümlerinin bazı iş mahallerine ve iş kollarına da tahmili, Ereğli kömür havzası maden ocaklarında çalışan işçilerin sıhhi ihtiyaçlarının teminine dair olan tüzüğün 4. maddesini değiştiren tüzük,²⁵⁹ İşçilerin sağlığını koruma ve iş emniyeti nizamnamesinin 6. maddesinin tadiline dair nizamname, Maden işletmelerinde alınacak emniyet tedbirleri hakkındaki nizamname, Ereğli kömür havzası maden işletmesi sahası devletin amme hizmeti dahilinde olduğundan hususi şahısların bu yerlerdeki iktisabın menedilmesi,²⁶⁰ İş ve İş

---

²⁵⁵ **Düstur**, Üçüncü Tertip, Cilt: 38, Kasım 1956-Ekim 1957, Ankara: Başvekalet Devlet Matbaası, 1957, 355-371, 426-437, 1301-1302.

²⁵⁶ **Resmî Gazete**, Sayı 10133, s. 20979, Ankara 12 Şubat 1959.

²⁵⁷ **Resmî Gazete**, Sayı 10219, s. 21775-21776, Ankara 1 Haziran 1959.

²⁵⁸ **Düstur**, Üçüncü Tertip, Cilt: 32, Kasım 1950-Ekim 1951, Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası 1951, 1301-1302, 1824.

²⁵⁹ **Düstur**, Üçüncü Tertip, Cilt: 33, Kasım 1951-Ekim 1952, Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası, 1952, 138-164, 299-300, 463-469, 1365-1367, 1460-1461.

²⁶⁰ **Düstur**, Üçüncü Tertip, Cilt: 34, Kasım 1952-Ekim 1953, Ankara: Başvekalet Devlet Matbaası, 1953, 502-503, 1792-1867, 1879-1883.

Bulma Kurumu mahalli danışma komisyonları hakkındaki nizamname,²⁶¹ İşçi sağlığını koruma ve iş emniyeti nizamnamesinin muaddel (değiştirilen) 6. maddesine bazı hükümler ilavesine dair olan nizamname, Karadeniz bölgesi, Zonguldak, Gümüşhane ve Sivas vilayetlerinin bir kısım bölgelerindeki halka buğday, mısır ve un satışının el değiştirmeden yapılmasının temini,²⁶² İş Kanununun 5518 sayılı kanunla muaddel (değiştirilen) 1. maddesinin tefsirine mahal bulunmadığı hakkında,²⁶³ İşçilerin sağlığını koruma ve iş emniyeti nizamnamesinin 34. maddesinin c ve ç fıkralarının tadili bu maddeye bazı fıkralar ilavesine dair olan nizamname,²⁶⁴ Zonguldak Limanı nizamnamesinin yürürlüğe konulması²⁶⁵ hakkında karar ve kararnameler olduğu görülmüştür.

Yukarıda bahsedilen kanun, kararname ve kararların kabul edilmesinde DP iktidarının Zonguldak ve kömür havzasına verdiği önemin yanı sıra Zonguldak milletvekillerinin kent sorunlarını Meclise taşıyarak gündeme getirmesi ve Meclisteki konuşmaların yerel basın ile ulusal basında yer alması etkili olmuştur. Milletvekilleri kent meseleleri diyebileceğimiz kömür, işçi, işçi ücreti, işçi evleri, işçi sağlığı, işsizlik sigortası, ihtiyarlık sigortası, işçi sendikaları gibi konularda görüşlerini ifade ederek sorunların çözümüne katkıda bulunmuştur.

1.6.1. Milletvekillerinin Kömür Hakkındaki Konuşmaları

Zonguldak milletvekillerinden Rifat Sivişoğlu, Cemal Kıpçak, Hüseyin Balık, Cemal Zühtü Aysan kömür miktarı hakkında konuşma yapmış, yazılı ve sözlü soru önermeleri vererek daha fazla kömür üretilmesi adına yapıcı sözler söylemiştir.

Zonguldak Milletvekili Abdurrahman Boyacıgiller tarafından Zonguldak ve Ereğli Havza-i Fahmiyesinde mevcut kömür tozlarının amele menafii umumiyesine olarak furuhtuna dair olan 114 sayılı kanunun 2. ve 4. maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi hazırlamış ve bu kanun teklifini Meclisin gündemine taşımıştır. Buna karşıt görüş olarak Rifat Sivişoğlu ise kömür tozlarının esas itibariyle Ereğli Kömür İşletmeleri (EKİ)'nin çıkartmakta bulunduğu kömür kitesinden ayrılmış tozlar olduğu

²⁶¹ **Düster**, Üçüncü Tertip, Cilt: 35, Kasım 1953-Ekim 1954, Ankara: Başvekalet Devlet Matbaası, 1954, 526-528.

²⁶² **Düster**, Üçüncü Tertip, Cilt: 36, Kasım 1954-Ekim 1955, Ankara: Başvekalet Devlet Matbaası, 1955, 204-205, 1968-1970.

²⁶³ **Düster**, Üçüncü Tertip, Cilt: 37, Kasım 1955-Ekim 1956, Ankara: Başvekalet Devlet Matbaası, 1956, 1263.

²⁶⁴ **Düster**, Üçüncü Tertip, Cilt: 38, Kasım 1956-Ekim 1957, Ankara: Başvekalet Devlet Matbaası, 1957, 407-410.

²⁶⁵ **Resmî Gazete**, Sayı 9980, s. 19971-19975, Ankara 13 Ağustos 1958.

için mülkiyetinin EKİ'ye ait olduğunu ve bu kömür tozlarını işletmeden ayıracak bir hükmün mevcut olmadığını dile getirmiştir. Ayrıca işletmenin kömür tozlarının EKİ'nin mülkiyetinden alınmasına veya bir başka yere devredilmesine onay vermediğini söylemiştir. Ancak Sivişoğlu'nun yapmış olduğu açıklamalara ve teklifin Meclis gündemine alınmamasını istememesine rağmen yapılan oylama sonucunda teklifi kabul edilmemiştir.²⁶⁶

Cemal Kıpçak, dere yataklarında biriken ve seller geldikçe denize sürüklenen kömür tozlarının amele yararına verilmesini öngören kanun şartlarının yerine getirilmesi için neler düşünüldüğü ve alınan tedbirlerin neler olduğu hakkında Çalışma Bakanı Nuri Özsan'ın cevaplandırması için yazılı soru önergesi vermiştir.²⁶⁷ Çalışma Bakanı Nuri Özsan, soruları şu şekilde cevaplandırmıştır:

1) 114 sayılı kanunun açıklanmasına yer olmadığı hakkında Büyük Millet Meclisince kabul edilen 15 Şubat 1952 gün ve 1774 sayılı kararda “*Amele menfaatine tahsis edilecek tozların siparişleri tarafından tesahum edilmeyen kömür tozları*” olduğunun belirtilmiş bulunduğu ve halen kaçak tozlara yedi lira fiyat tayin olunarak bunların yıkanmış kömürlere %10 oranında karıştırılarak satılmakta olduğu ve bu itibarla EKİ tarafından hesap edilmeyen ve amele yararına verilmesi mümkün kömür tozunun mevcut olmadığı,

2) Halen santrifüj esasına dayanan ve siklon adı verilen tesisatın kömür işletmesinin çeşitli yerlerinde kurulmak suretiyle ince kömürün kaybolmasına kısmen engel olduğu,

3) Diğer taraftan randımsız ve zayıflatıcı eski yıkama tesisatı yerine kurulmakta olan modern tesislerle havzada üretilmekte olan kömürlerin bütün cinslerinin en iyi şekilde kıymetlendirilmesi ve zayıflatacılara meydan verilmemesi hususunun yerine getirileceğini söyleyerek cevaplarını vermiştir.²⁶⁸

Cemal Kıpçak, kenti ilgilendiren başka bir soru önergesinde; Zonguldak'ın doğusunda Kuruçay ile civarındaki taş kömürü sahasında MTA Enstitüsü'nün veya hususi teşebbüsün 1 sene evvel arama faaliyetine geçmesi hususunda ne düşünüldüğünün İktisat ve Ticaret Bakanı Sıtkı Yırcalı tarafından cevaplandırılmasını istemiştir. İktisat ve Ticaret Bakanı Sıtkı Yırcalı, 6309 sayılı Maden Kanunu'nun 156. maddesi

²⁶⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 12. Cilt, 33. Birleşim, Tarih: 30.01.1952, 399-400.

²⁶⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 14. Cilt, 54. Birleşim, Tarih: 28.03.1952, 63.

²⁶⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 15. Cilt, 71. Birleşim, Tarih: 12.05.1952, 196.

gereğince özel teşebbüsün faaliyetine verilmek üzere serbest hale gelecek maden ve sahaların 2 senelik sürenin bitiminde bakanlık tarafından ele alınabileceğini ifade etmiştir. 6309 sayılı kanun gereğince layihasında belirtilen politikanın esaslarına göre, ülkenin kalkınmasında büyük rolü olan taş kömürü üretiminin ilerlemesi bakımından özel sektöre geniş faaliyet imkânının verildiğini belirtmiştir. 6309 sayılı kanununun 156. maddesinin hükmü, kanunun yayınlanmasından önce MTA Enstitüsü'nce inceleme ve aramalara başlanmıştır. Fakat henüz incelemelerin tamamlandığı sahaların faaliyete açılmasında Bakanlıkça bir sıkıntı görülmediği açıklanmıştır.²⁶⁹

Hüseyin Balık, Zonguldak kömür istihsaline ve hangi esasa göre yürütüldüğüne dair çimento fabrikalarının inşaa seyirleri hakkında değerlendirmelerde bulunmuştur. Hüseyin Balık, Zonguldak kömürleri meselesinde; kendisinin Zonguldak'ın içinden biri olarak kentin amenajman projesinin 1950'den önce düzenlendiğini ve her sene geliştirilmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Eğer amenajman planının gerektirdiği masraflar yapılırsa 5.000.000 ton daha fazla üretim yapılarak 500.000.000 lira gelir elde edileceğini açıklamıştır. Orta yerdeki gerçeğin kömür üretiminde yaşanan azlık ve fabrikaların kömür ihtiyacı olduğuna dikkat çekerek havzada reform yapılarak yeni kömür çıkarma metodlarının hayata geçirilmesini istemiştir. Bartın çimento fabrikası konusunda, kendisinin bir Bartınlı olarak durumu takip ettiğini ve şu ana kadar fabrikanın inşaa sürecinin iyi gitmediğini belirtmiştir.²⁷⁰

CHP sözcüsü Rıza Tekeli Zonguldak hakkında eleştirel konuşma yapmıştır. Tekeli konuşmasında Zonguldak Kömür Havzasında, CHP zamanında hazırlanmış planların uygulanması ile 1958 senesinde 5.000.000 ton kömür elde edilmesi gerekirken rakamın 4.000.000 tonda kaldığını söylemiştir. Bu konuşmanın üzerine Cemal Zühtü Aysan kürsüye gelerek bu rakamın hatalı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca konuşmasında 1957 senesi sonunda 4.000.000 ton satılık kömür elde edildiğini, 1958 senesi sonunda da bu rakamın 5.000.000'u aşacağını ifade etmiştir. Diğer bir konu olarak Zonguldak kömür havzasının 160.000.000 lira zarar ettiğinin söylenmesi üzerine bu rakamın 160.000.000 değil 120.000.000 lira olduğunu belirtmiştir. Demokrat Parti iktidarında kömür havzasında üretimin 10.000.000'dan 15.000.000 tona çıkacağını ve 10.000.000 tonluk satılık kömür elde edileceğini söyleyerek konuşmasına son vermiştir.²⁷¹ Cemal

²⁶⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 5. Cilt, 40. Birleşim, Tarih: 14.02.1955, 95.

²⁷⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 19. Cilt, 66. Birleşim, Tarih: 10.05.1957, 95-97.

²⁷¹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 2. Cilt, 48. Birleşim, Tarih: 27.02.1958, 1065-1066.

Zühtü Aysan'ın ifade ettiği üretim miktarına ulaşamadığı gibi 1957 yılından sonra satılabilir kömür üretiminde düşüş meydana gelmiştir. Kömür üretimi ve miktarı hakkında 3. bölümde detaylı bilgi verilecektir.

1.6.2. Milletvekillerinin İşçi Ücretleri Üzerine Konuşmaları

İşçilerin ücretleri arttırılarak daha konforlu bir hayat sürmeleri adına kent milletvekillerinden Avni Yurdabayrak, Suat Başol, Cemal Kıpçak, Necati Diken, Necati Tanyolaç konuşma yapmış, sözlü ve yazılı soru önergeleriyle meseleyi Meclis gündemine taşımıştır. Böylece işçi ücretlerinin düşüklüğü konusu ulusal basında da yer bulmuştur.

Adı geçen milletvekillerinden Avni Yurdabayrak, işçilere hafta ve genel tatil günlerinde ücret ödenmesi kanununun 1. maddesi hakkındaki görüşlerini ifade etmiştir. Konuşmasının başında ülkenin sanayi bölgesi içinde yer alan bir ilinin milletvekili olmasından dolayı Türk işçisini refah ve saadete kavuşturmayı hedefleyen bu kanun dolayısıyla söz aldığını söylemiştir. Yurdabayrak, kanunun maddelerine geçildiğinde kendisinin tam ücret uygulamasını savunacağını açıklamıştır. Konuşmasına devam ederek, Zonguldak'ta çalışan işçilerin çalıştıkları yerlere 50-60 km mesafelerden geldiğini, trenin, kamyonun arıza veya kaza yapması durumunda işe geç kalacakların mazeretlerinin meşru sayılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu mesele hakkında önerge vereceğini, böylece işçilerin mağdur edilmesinin önüne geçileceğini savunmuştur. Avni Yurdabayrak, söylediği gibi kanunun 1. maddesi hakkında önerge vermiştir. Önerge yapılan oylama sonucunda reddedilmiştir. Kanunun 1. maddesi ise olduğu şekli ile kabul edilmiştir.²⁷²

Suat Başol, işçilere hafta tatili ve genel tatil günlerinde ücret verilmesi hakkında kanun tasarısı, Çalışma ve Bütçe komisyonları raporları hakkında fikirlerini dile getirmiştir. Başol, konuşmasında milli irade ile işbaşına gelen DP Hükümetinin işçi davalarından birini ele aldığını görmekle iftihar ettiğini söylemiştir. Ülkedeki çalışma hayatını, işverenlerle işçi münasebetlerini adalet prensiplerine uygun olarak kanun yolu ile düzeltmenin, çalışanların hayat seviyelerinin ülkedeki iktisadi imkânlarla uygun olarak yükseltmenin amaçları olduğunu ifade etmiştir. Başol, bununla birlikte Karabük Demir-Çelik Fabrikaları, Filyos Ateş Tuğla Fabrikası, Çatalağzı Santrali ve EKİ'de münavebeli (dönüşümlü) ve daimî olarak çalışan işçilerin tek şikâyetlerinin sosyal

²⁷² TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 9. Cilt, 112. Birleşim, Tarih: 09.08.1951, 775, 778, 786-787.

adaletsizlik olduğuna dikkat çekmiştir. Konuşmasının devamında istirahatın her çalışan insan gibi işçinin de hakkı olduğunu ifade ettikten sonra işçilerin yevmiyesinin az olmasından ve paraya olan şiddetli ihtiyaçları yüzünden haftada 1 gün dahi istirahat edemediklerinin altını çizmiştir. Konuşmasının sonunda ise kanunun kabul edilmesi gerektiğini söyleyerek sözlerine son vermiştir.²⁷³ Kanun 254 milletvekilinin oyu ile kabul edilmiştir. Kanunun kabul edilmesi için Zonguldak milletvekillerinden Fehmi Açıksöz, Suat Başol, Abdurrahman Boyacıgiller, Cemal Kıpçak, Rifat Sivişoğlu, Avni Yurdabayrak evet oyu vermiştir. Kentin diğer milletvekillerinden Yunus Muammer Alakant, Hüseyin Balık ve Ali Rıza İncealemdaroğlu oylamaya katılmamıştır.²⁷⁴ Cemal Kıpçak, işçilere hafta tatili ve genel tatil günlerinde ücret ödenmesi hakkındaki kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında değerlendirmede bulunmuştur. Konuşmasının başında hayatının işçilerle geçtiğini söyledikten sonra özellikle devlet sermayesiyle yönetilen işletmelerden biri olan Zonguldak'ta işçi ücretlerinin düzeltilmesine ihtiyaç duyulduğunu dile getirmiştir. Kıpçak konuşmasına devam ederek işçiye yemek verilmesinin kanuni bir görev olmadığını, ancak devlet işletmelerinde sosyal olarak güzel bir adet olduğunu söylemiştir. Ayrıca tatil günlerinde verilen yemek parasının verilir verilmeyeceğini veya ne şekilde verileceğinin kanunda açık bir şekilde yazılması gerektiğini vurgulamıştır. Böylece işçinin hak edeceği ücreti alacağını söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.²⁷⁵ Bu konuşma üzerine Çalışma Komisyonu Başkanı Mehmet Ünalı; işverenin işçisine işletmenin çalıştığı günlerde yemek ücretini verdiğini, eğer işletme çalışmadığı günlerde verdiği yemek ücretini vermek isterse bunu hesaplayıp kanun hükümlerine göre işçilerin ücretlerine ilave edilebileceğini söylemiştir.²⁷⁶ Cemal Kıpçak'ın konuşması, Mehmet Ünalı'nın ifade ettiği üzere kanun üzerinde herhangi bir değişikliğe yol açmamıştır. Bu olay üzerine Suat Başol da işçilere hafta tatili günlerinde ücret ödenmesi hakkındaki kanunun 6. maddesi hakkında konuşma yapmıştır. Başol, yemek meselesinin İktisadi Devlet Teşekküllerinde çözüldüğünü, EKİ'de, Soma ve Garb Linyitlerinde çalışan yeraltı ve yerüstü işçilerine düzenli olarak yemek verildiği için kanuna böyle bir madde eklenmesine gerek olmadığını örnek vererek izah etmiştir. Başol, Dünya Sağlık Teşkilatı'nın Genel Sekreteri'nin Türkiye ve Zonguldak ziyareti

²⁷³ TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 9. Cilt, 111. Birleşim, Tarih: 08.08.1951, 736-737.

²⁷⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 9. Cilt, 112. Birleşim, Tarih: 09.08.1951, 838, 840.

²⁷⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 12. Cilt, 74. Birleşim, Tarih: 08.06.1956, 248-249, 259.

²⁷⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 12. Cilt, 74. Birleşim, Tarih: 08.06.1956, 259.

ile ilgili söylediği sözlerden duyduğu memnuniyeti yeniden hatırlatmıştır. Son olarak kanun maddesine tekrar dönerek yemek işinin 1940 yılından beri devam eden bir uygulama olduğunu hatırlatarak kanunda böyle bir maddeye yer verilmesinin hatalı olduğunu söylemiştir.²⁷⁷

Suat Başol'un da ifade ettiği üzere altıncı maddede yer alan “*Yukarıdaki 1, 2, 3, 4 ve 5. maddeler gereğince tatil günleri tam gündelik alacak olan işçiler, eğer öteden beri yemek verilmekte ise tatil günü dahi yemek verilir*” ibaresi kanundan çıkarılarak altıncı madde “*Bu kanun neşri (yayınlandığı) tarihinden meriyete (yürürlüğe) girer*” şeklinde kabul edilmiştir.²⁷⁸

Avni Yurdabayrak, Zonguldak maden işçilerine zam yapılıp yapılmadığına dair Sanayi Bakanı Sebati Ataman'ın cevaplandırması için sözlü soru önergesi vermiştir. Ataman, Zonguldak maden işçilerine fiilen zam yaptıklarını söylemiştir. Kömür madenleri gibi ağır iş yerlerinde çalışan işçilere bugün verilmekte olan miktardan daha fazla miktarda ücret vermek, bu işçilerin hayat şartlarını, refah seviyelerini yükseltmek için elinden gelen bütün gayreti sarf etmekte olduklarını ve bu gayretlerinin devam edeceğini söylemiştir. Bakan konuşmasına devam ederek, Zonguldak'ta yapılan zammın yeraltı ve yerüstü olmak üzere iki açıdan yapıldığını açıklamıştır. Zonguldak havzasında en az ücreti alan işçinin yevmiyesini bile belli bir seviyeye çıkardıklarını belirtmiştir. Yer altı işçisi ve yeraltı kazmacısı olarak sınıflandırma yaptıklarını ifade etmiştir. Yeraltında çalışanlara 6.5 lira, yeraltı kazmacılarına 7.25 lirayı asgari ücret olarak verdiklerini belirtmiştir. Bütün yapılan zamlarla birlikte ortalama işçi ücreti 20.3 liraya çıktığını, yer üstünde 6 lira, yeraltında 6.5 lira, kazmacı ücretinin 7.25 lira olduğunu ifade etmiştir. Hükümetin işçinin refahını artırmak için gece gündüz çalıştığını söyleyerek konuşmasına son vermiştir.²⁷⁹

Zonguldak milletvekilleri Necati Diken, Mustafa Saraç, Bursa Milletvekili Recep Kırım ve 2 arkadaşı yıllık ücretli izin kanunu teklifi vermiştir. Kentin milletvekillerinden Hulusi Timur, yıllık ücretli izin kanunu görüşülürken iş hayatı ve iş sağlığının korunması hakkında değerlendirme yapmıştır. Timur, kanun ile hedeflenen amacın Türk işçisinin sağlığını koruma ve verimliliğini artırarak sanayiinin gelişmesi olduğunu söylemiştir. Konuşmasında ayrıca 1951 yılında kabul

²⁷⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 12. Cilt, 74. Birleşim, Tarih: 08.06.1956, 258, 260.

²⁷⁸ Resmî Gazete, Sayı 9332, s. 14553, Ankara 14 Haziran 1956.

²⁷⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 10. Cilt, 7. Birleşim, Tarih: 27.11.1959, 199-202.

edilerek 1956 yılında bazı değişiklikler yapılan hafta tatili ve resmî tatil günleri ile Türk işçisine 66.5 gün hiç çalışmadığı halde yevmiyesinin tam olarak verildiğini hatırlatmıştır. Kanunun kabul edilmesinden önce Türk işçisi ücretsiz geçen hafta tatili ve resmî tatil günlerinin baskısı altında bulunduğundan milli ve dini bayramların dahi bir musibetmiş gibi karşıladığını, ancak kabul edilen kanunla işçinin artık işinin başına daha moralli döndüğüne dikkat çekmiştir.²⁸⁰

Diğer Milletvekili Necati Tanyolaç, yıllık ücretli izin kanununun 5. maddesi hakkında konuşma gerçekleştirmiştir. Tanyolaç, maddede bütün işçiler için uygulanacak izin müddetinin teklif edildiğini, ancak sanayide çalışan işçilerle, yeraltında çalışan bir maden işçisinin, tekstil sanayiinde çalışan bir işçinin mesai bakımından ve dinlenme bakımından izin sürelerinin aynı olmaması gerektiğini belirtmiştir. Yeraltında çalışan maden işçileri için daha fazla izin süresinin olması gerektiğine dikkat çekmiştir. Hatta bu konuda kanun maddesinin düzeltilmesi için bir önerge sunmuştur.²⁸¹

Necati Tanyolaç'ın sözlerine Çalışma Bakanı Haluk Şalman kürsüye gelerek cevap vermiştir. Tanyolaç, yer altı işçilerinin büyük bir kısmının münavebeli (dönüşümlü) işçiler olduğunu, bu işçilerin esasen 45 gün maden ocaklarında çalıştığını ve 45 günü de evinde, köyünde geçirdiğini belirtmiştir. Bu yüzden kanundaki izin sürelerine ilişkin hükümlerin değiştirilmemesini ve bu sürelerde iş türlerine, iş kollarına göre bir ayırım yapıldığı takdirde, bunun çeşitli anlaşmazlıklara yol açacağını, birtakım işlerin hafif, bir kısmının ağır olduğuna dair tartışmalara sebep olacağına dikkat çekerek kanundaki izin sürelerinin aynen korunmasını istemiştir.²⁸²

Yıllık ücretli izin kanununun 5. maddesi a) Bir yıldan 5 yıla kadar olanlara yılda 12 gün, b) 5 yıldan fazla ve 15 yıldan az olanlara yılda 18 gün, c) 15 yıldan fazla olanlara 24 gün yıllık ücretli izin verilir şeklindeydi. Bu maddenin maden işçileri lehinde değiştirilmesi için Zonguldak milletvekillerinden Necati Tanyolaç, Suat Başol ve Hüseyin Ulus önerge vermiştir. Bu önerge şu şekildeydi; a) Bir yıldan 5 yıla kadar olanlara yılda 15 gün, b) 5 yıldan fazla ve 15 yıldan az olanlara yılda 22 gün, c) 15 yıldan fazla olanlara 30 gün yıllık ücretli izin verilir. Fakat 3 milletvekilinin verdiği önerge oylama sonucunda reddedilmiştir. Sonuç olarak madde olduğu şekli ile kalmıştır.²⁸³

²⁸⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 13. Cilt, 55. Birleşim, Tarih: 11.4.1960, 104-105.

²⁸¹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 13. Cilt, 55. Birleşim, Tarih: 11.04.1960, 109.

²⁸² TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 13. Cilt, 55. Birleşim, Tarih: 11.04.1960, 110.

²⁸³ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 13. Cilt, 55. Birleşim, Tarih: 11.04.1960, 117.

1.6.3. Milletvekillerinin Maden Kanunu Hakkındaki Konuşmaları

Kent milletvekillerinden Suat Başol, Hüseyin Balık, Cemal Kıpçak maden kanunu hakkında konuşma yaparak; kömür tozlarının değerlendirilmesi, Zonguldak'ta kömürü çıkartan işletmelerin daha modern hale getirilmesi konusunda görüşlerini açıklamışlardır. Milletvekillerinin görüşleri doğrultusunda DP döneminde yeni tesislerin açılması sağlanmıştır. Bu da kömür üretimini arttırmış ve Zonguldak'ın ülke ekonomisine daha fazla katkıda bulunmasına yardımcı olmuştur.

Kent milletvekillerinden Suat Başol, Zonguldak'ta kömürlerin yıkanmasından doğan kömür tozlarının maden kömürü tozlarından sayılması ile ilgili Maliye, Çalışma, İşçileri ve Adalet Komisyonu raporları hakkında konuşma yapmıştır. Konuşmasında kömür tozu ve kömürün su ile karıştırılmasından oluşan şlamın farklı olduğu üzerinde durmuştur. I. Dünya Savaşı başlayınca kömür fiyatlarının oynaması üzerine adeta çamur haline gelen bu tozların 10 liradan satıldığını fakat amelenin koynuna metelik girmediğini üzülmeye belirtmiştir. I. Dünya Savaşı'nın ardından Fransızların, İtalyanların Türkiye'den gittiğini, ferdi teşebbüs ve sermayenin elindeki ocakları da devletin satın aldığını, lavvarlar (kömür yıkama tesisi) kurduğunu ve çeşitli yerlerde tesisler yaparak kömürlerin yıkandığını söylemiştir. Başol, var olan lavvarların 75 senelik, 50 senelik olduğunu ve bunların amorti edildiğini ancak fakir bir millet olduğumuz ve Havza zarar ettiği için yeni lavvarlar yaptırılmadığından şikâyet etmiştir.

Kömürler yıkanırken lavvarları istediği şekilde ayarlamamanın işletmenin elinde olduğunu, lavvarı ayarlayanların işçiler, ustalar, mühendisler olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak 114 numaralı kanun yürürlüğe girdiği zaman tarif edilen kömür tozunun şlam olmadığını, toz ve şlam arasındaki farkın da bundan ileri geldiğini vurgulamıştır. Şlam diye tabir edilen kömürün hepsinin denize gitmediğini ve bir kısmının kaldığını, bunların %11-12 oranında kömür külü içerdiğini ifade etmiştir. Bu bakımdan miktarlar değişse de şlamın denize gittiği konusunda herkesin fikrinin ortak olduğunu altını çizmiştir. Sorunun çözümü için Hükümetin Marshall yardımından yararlanarak Kilimli, Üzülmeye, Kandilli ve Zonguldak'ın içinde bulunduğu yerler için 45.000.000 lira harcayıp kömür yıkama tesisi yapacağını ve 1954'te tamamlanacağını anlatmıştır. Konuşmasında böylece şlam diye bir şeyin kalmayacağını özellikle altını çizmiştir.²⁸⁴

²⁸⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 13. Cilt, 34. Birleşim, Tarih: 01.02.1952, 16-18.

Hüseyin Balık, Amasra'daki Dökük ve Tarlaağzı ocakları ile Kurucaşile'deki İdareağzı, Azdavay ve Söğütözü kömür ocaklarının işletilmesi hakkında İşletmeler Bakanlığı'nın ne düşündüğüne dair soru önergesi vermiştir. Soru önergesi hakkında İşletmeler ve Çalışma Bakanı Nuri Özsan konuşmasında; Tarlaağzı kömürü hakkında Zonguldak Havzasının diğer ocaklarının ayarında olmadığını ve uçucu maddesinin fazla olduğunu belirtmiştir. Bu bölgedeki kömürlerin deniz yoluyla gönderildiği ve daha çok İstanbul tarafına sevk edildiği bilgisini vermiştir. Amasra Kömürleri İşletmesi'nin ise iktisadi ve fen bakımının yanı sıra nakil işindeki masraflardan dolayı elverişli olmadığını dile getirmiştir. Son olarak Kurucaşile bölgesinde sondajlar yapılarak kömür miktarının tespit edilmesi gerektiğini, rezerv tespit edilmeden işletme konusunda kesin bir şey söylememenin mümkün olamayacağına dikkat çekmiştir.²⁸⁵

Cemal Kıpçak, Maden Kanunu'nun 32. maddesi hakkında konuşma yapmıştır. Kıpçak, madenlerin denetiminin öncelikle maden mühendisinin görevi olduğunu, maden mühendisi bulunmadığı takdirde teknisyenin bu denetimi yapabileceği ve maden mühendisi bulunduğu anda da denetimin maden mühendisi tarafından yapılması gerektiğine vurgu yapmıştır. Konuşmasına devam ederek gönlünün madenlerin tahrip edilmesine razı olmadığını, bu durumu ancak yetkili bir maden mühendisinin düzeltebileceğine inandığını ifade etmiştir.²⁸⁶ Cemal Kıpçak, konuşmasını tamamladıktan sonra fikrini desteklemek adına otuz ikinci maddenin değiştirilmesi için önerge vermiştir. Önerge yapılan oylama sonucunda dikkate alınmıştır. Fakat daha sonra Hükümet önergeye katılmamış ve maddenin ilk hali değişikliğe uğramadan kabul edilmiştir.²⁸⁷

Camal Kıpçak, Maden Kanunu'nun diğer maddesi olan 145. maddesi hakkında görüşlerini ifade etmiştir. Ülkemizde jeolog ve maden mühendisine aynı haklar ve görevler verilmesinden dolayı Cemal Kıpçak, yaptığı konuşmada arama konusunda jeolog ile maden mühendisinin farklı meslekler olduğunu söylemiş ve jeoloğa verilen sorumluluğun açıklığa kavuşturulmasını istemiştir. Bu sebeple dünyada hiçbir maden kanununda madenci ve jeoloğun aynı şekilde görev aldığı görülmediğini ifade ederek maddenin kabul edilmemesini istemiştir. Ancak yaptığı tavsiyelere rağmen madde aynı şekli ile kabul edilmiştir.²⁸⁸

²⁸⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 16. Cilt, 87. Birleşim, Tarih: 19.06.1952, 321-323.

²⁸⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 29.Cilt, 56. Birleşim, Tarih: 03.03.1954, 94-97.

²⁸⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 29.Cilt, 56. Birleşim, Tarih: 03.03.1954, 98-99.

²⁸⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 29.Cilt, 56. Birleşim, Tarih: 03.03.1954, 129-130.

1.6.4. Milletvekillerinin Çalışma Bakanlığı Hakkındaki Konuşmaları

Zonguldak milletvekillerinden Abdurrahman Boyacıgiller, Suat Başol, Hüseyin Balık ve Hulusi Timur Çalışma Bakanlığı bütçe görüşmeleri esnasında söz alarak işçi ücretleri, havzanın tesis bakımından daha iyi bir hale getirilmesi, işçi sigortaları, işçilerin sağlık ve emniyet tedbirleri konusunda konuşma yapmışlar, sözlü ve yazılı soru önergeleri vermişlerdir. Bu yapılan konuşmalar sayesinde Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Devlet Bakanlarının katılımıyla yeni tesisler hizmete açılmıştır. Aynı zamanda işçilerin haklarının iyileştirilmesi için işçi sigortaları kanunu kabul edilmiş ve işçi ücretlerinde artış yaşanmıştır.

Abdurrahman Boyacıgiller, İşletmeler Bakanı Muhlis Ete ve Çalışma Bakanı Hulusi Köymen'in Zonguldak, Karabük, Filyos kömür işletmelerinde çalışmakta olan maden amelelerinin çeşitli yönlerden bugünkü durumları ile grev hakkı, işçi ve ihtiyarlık sigortaları, işçi ücretleri, havzanın makineleşmesi, işçi bulma kurumları, asgari ücret hakkında ne düşünüldüğüne dair yazılı soru önergesi vermiştir. İşletmeler Bakanı Muhlis Ete, kendi bakanlığını ilgilendiren konulara açıklık getirmiştir.

Muhlis Ete, maden ocaklarında çalışan münavebeli (dönüşümlü) işçilere iş için müracaatlarında prevü (işçi kadrosu) fazlası denilerek iş verilmediğini ifade etmiştir. Bu işçilerin geleceğiyle kimin meşgul olacağı ve bunlara nasıl iş bulanacağı sorusuna; EKİ'nin büyük miktarda işçi kullanan bir müessese olduğundan dolayı işçi tedarikinin Zonguldak ili dâhilinde birçok bölgelerde köylere kadar götürülmüş yaygın teşkilata sahip bir servis tarafından yürütüldüğünü söylemiştir. Bakan, işletmede daimî ve münavebeli 2 kısım işçi olduğunu, daimî işçilerin sanatkâr ve kalifiye işçilerden oluştuğunu ve sayılarının münavebeli işçilerden fazla olduğunu belirtmiştir. Münavebeli işçilerin a ve b grubu olarak ikiye ayrıldığını, bu grupların 45 günlük devreler halinde münavebe ile çalıştıklarını söylemiştir. Bakan konuşmasını örneklendirerek a grubu işçilerinin ocaklarda çalışırken b grubu işçilerinin köylerinde çalıştığını, a grubu 45 günlük devreyi bitirince köyelerine götürüldüğünü, b grubuna dâhil olan işçilerin ocaklara getirildiğini ve her grupta 10.000-10.500 işçi olduğunun bilgisini vermiştir. Bir grubun işe çağırılmasından 15-20 gün önce müessesenin işçi ihtiyaç miktarının tespit edildiğini ve zamanı geldiğinde işçilerin üretim bölgelerine sevk olunduğunu açıklamıştır. Ancak bazı zamanlarda sevk olunan işçilerin günün ihtiyacından fazla olduğunun gözlemlendiğinden, bunların işletme vasıtasıyla tekrar köyelerine götürüldüğünü de sözlerine ilave etmiştir.

Zonguldak'ta yapılan araştırma ve yıllarca süren incelemelere dayanarak işçilerin grevden, hastalık ve sakatlık sigortalarından önce ücretlerinin hayat pahalılığına uygun şartlara getirilmesinin istendiği ve işletmelerdeki sosyal adaletsizliklerin varlığından şikâyetçi olmaları konusunda; Bakan Muhlis Ete, havzada çalışan işçilere verilen ücretin 1939'da 111, 1940'ta 120, 1941'de 186, 1942'de 151, 1943'te 150, 1944'te 193, 1945'te 218, 1946'da 218, 1947'de 278, 1948'de 302, 1949'da 301, 1950'de 304 (İlk 6 aylık ortalama) lira olduğunu açıklamıştır. Bakan, rakamlarda da görüldüğü üzere Havzada işçi ücretlerinin gittikçe yükselen bir artış kaydettiği yorumunda bulunmuştur.

Çalışma Bakanı Hulusi Köymen de kendi bakanlığını ilgilendiren sorulara cevap vermiştir. Hulusi Köymen; İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun İstanbul, Ankara, İzmir gibi yerlerde teşkilatı olmasına rağmen Zonguldak'ta neden şube açılmamış olduğu sorusuna kömür işletmesinin işçi ihtiyacını, mükellefiyet zamanında işletme içinde kurulan ve halen de faaliyette bulunan bir teşkilat vasıtasıyla karşılamaya devam etmesini ve kömür sanayii dışında büyük sayıda işçiye ihtiyaç gösteren iş yerlerinin bu bölgede olmadığı için kurulmadığını ifade etmiştir. Havzanın makineleşmesi yüzünden insan emeğine duyulan ihtiyacın azalması ve bunun neticesi olarak işçilerin işsiz kalması karşısında Hükümetin düşündüğü tedbirlerle ilgili soruda; Kömür üretiminin mümkün olduğu kadar makineleşmesinin teşvik edilmesi gerektiğini söylemiştir. Eski usul ve vasıtalarla yapılmakta olan üretimin hem işçi verimliliğini düşürdüğünü hem de bunun sonucu olarak işçi ücretlerinin seviyesinin yetersiz kalmasına sebep olduğunu dile getirmiştir. İşçilerin verimliliğinin artmasını işçi ücretlerinin artmasını, iş kârının çoğalmasını ve mamülleri üreten sektörlerin iş hacimlerinin genişleyeceğini ifade etmiştir. Asgari ücret usulünün uygulanması konusunda ise; İş Kanunu'nda değiştirilen 32. maddesine dayanılarak hazırlanan asgari ücret yönetmeliğinin 8 Ocak 1951'den itibaren yürürlüğe girdiğini söylemiştir.²⁸⁹

Suat Başol, Çalışma Bakanlığı'nın 1955 yılı bütçesinin görüşülmesi sırasında Zonguldak'ın sorunları ve işçi meseleleri üzerine bir konuşma yapmıştır. Karabük Demir-Çelik fabrikaları, diğer taraftan Filyos Ateş Tuğla Fabrikası, Çatalağzı Elektrik Santrali, 60.000-70.000 vatandaşı geçindiren, çoluk çocuğu ile 200.000 hatta 400.000

²⁸⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 5. Cilt, 43. Birleşim, Tarih: 14.02.1951, 155-160.

kişiyeye ekmek dağıtan EKİ'nin Zonguldak'ta olmasından iftihar duyduğunu söylemiştir. Çalışma Bakanlığı'nın devlet sektöründe çalışan işçiler için senede 1 maaş oranında temettü (kâr payı) ikramiyesi ve iktisadi devlet teşekküllerinde çalışan işçiler için senede 1 maaş ikramiye verilmesinin kabul edildiğini hatırlatmıştır.

Başol, Çalışma Bakanı'ndan işçilerin asgari ücretini belirleyen çizelgenin bir an önce hazırlanmasını ve bütün işletmelerde uygulanmasını rica etmiştir. Ayrıca işçilerin çok fazla şikâyet ettiği İş Kanunu'nun 6. ve 13. maddesinin işçilere verdiği eza ve cefanın çözülmesi tavsiyesinde bulunmuştur. Bir diğer mesele olan ihtiyarlık sigortası konusunda da yaş sınırının ülkenin iktisadi bünyesine uygun olmadığını, ağır işçilerde 50'ye, hafif işçilerde 55'e indirilmesi ve uzmanlar tarafından bu konunun bir daha incelenmesini istemiştir. İşçi sigortalarına bir çeki düzen verilmesi ve nitelikli işçi yetiştirilmesine önem verilmesi gerektiğini vurgulayarak konuşmasına son vermiştir.²⁹⁰

Hüseyin Balık, Çalışma Bakanlığı'nın 1955 yılı bütçesinin görüşülmesi esnasında işçi hakları üzerine konuşma yapmıştır. Zonguldak'ta, İktisat Bakanlığı'nın 1938 yılında çıkarılan Maden Nizamnamesine göre idare edildiğini söylemiştir. Maden Nizamnamesinin yerin altında 300-400 metre çalışan amelenin kontrolüne imkân vermediğini, yerin altında çalışan işçiyi kontrol eden müessesenin 1936 senesinden beri Zonguldak'ta olmadığını dile getirmiştir. Balık, Zonguldak'ta yetmiş bin işçinin var olduğuna dikkat çekerek kentte bugün işveren tarafından Maden Nizamnamesinin uygulanmadığını ifade etmiştir. İşverenin işçiyi istismar ettiğini, devlet tarafından işçinin sağlık durumunun işveren tarafından teminat alınıp alınmadığını kontrol eden bir müessesenin mevcut olmadığını ve bu konunun dikkate alınmasını istemiştir. Çalışma Bakanı Hayrettin Erkmen, Hüseyin Balık'ın iddiaları üzerine madenlerde çalışma emniyetini genel iş emniyeti olarak düşündüklerini ve bunları temin etmek konusunda tedbirler aldıklarını söylemiştir. Erkmen, madenlerde her ne şartta olursa olsun işçinin emniyetini sağlayacak tedbirlerin kontrolünü yapacak elemanları elde bulundurma konusunda kararlı olduklarını açıklamıştır.²⁹¹

Suat Başol, Çalışma Bakanlığı'nın 1956 yılı bütçesi sırasında işçi hak ve hukuku üzerine konuşma yapmıştır. Başol, DP iktidarı zamanında işçi hak ve hukukunun düzene girmesi için gayret gösterdiğini ve iktidarın işçiler için ücretli hafta tatili,

²⁹⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 5. Cilt, 50. Birleşim, Tarih: 26.02.1955, 857-859.

²⁹¹ TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 5. Cilt, 50. Birleşim, Tarih: 26.02.1955, 857, 863.

ihtiyarlık, analık sigortaları gibi kanunlarla işçilerin yararına işler yapıldığını ifade etmiştir. Zonguldak'ın önemli bir işçi kenti olmasının 1937'de başladığını ve CHP'nin yaptıklarının inkâr edilemeyeceğine de vurgu yapmıştır. Son olarak DP'nin Türk işçisi için ne yapılması gerekiyorsa yapmaya kararlı olduklarını söylemiştir.²⁹²

Muhalefet partisindeki milletvekilleri tarafından sendikaların idari makamlarca kapatılması eleştirilmiştir. Hulusi Timur ise Çalışma Bakanlığı'nın 1959 yılı bütçesinin görüşülmesi sırasında Çalışma Komisyonu adına bu eleştirilere cevap vermiştir. Timur, muhalefete mensup milletvekillerinin sendikalara yapılan baskılardan dolayı sendikaların kapatıldığını ve hatta partizan bir hoparlör haline getirildiğini iddia ettiklerini ancak 5018 sayılı Sendikalar Kanunu'nun 1. maddesinde ve bu maddenin devam eden diğer maddelerinde sendikaların siyasetle uğraşamayacakları, siyasi yayın ve propaganda yapamayacakları ve hiçbir siyasi kuruluşun faaliyetine alet olamayacakları, olanların ise mahkeme kararıyla kapatılacağına açık bir şekilde belirtildiğini ifade etmiştir. Bu durum karşısında idari makamlarca sendikaların kapatıldığı iddialarının gerçeği yansıtmadığını ve muhalefetin bu tarz söylemlerinin adliye mekanizmasına zarar verdiğini söylemiştir.²⁹³

1.6.5. Milletvekillerinin İşletmeler Bakanlığı ile Petrol Dairesi Başkanlığı'nın Bütçesi Hakkındaki Konuşmaları

Kent milletvekillerinden Hüseyin Balık, Nusret Kirişçioğlu, Cemal Kıpçak ve Suat Başol İşletmeler Bakanlığı ile Petrol Dairesi Başkanlığı'nın bütçesi görüşülürken söz alarak Zonguldak'ta faaliyet gösteren Ereğli Kömür İşletmeleri (EKİ), Karabük Demir-Çelik Fabrikası, Filyos Ateş Tuğla Fabrikası, Çatalağzı Elektrik Santrali ile bu işletmelerin üretiminin nasıl arttırılması gerektiğine dair değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Söz edilen milletvekillerinden Hüseyin Balık, İşletmeler Bakanlığı ile Petrol Dairesi Başkanlığı'nın 1955 yılı bütçe görüşmeleri sırasında Zonguldak'ı ilgilendiren konuları gündeme taşımıştır. Balık, Çaycuma ve Devrek'te elektrik meselesinin çözülmesi için elektrik tellerinin getirilmesi gerektiğini, ancak dövizsizlik yüzünden getirilemediğini söylemiştir. Sorunun çözümü için Etibank'tan 150 ton bakırın Almanya'ya tel haline getirilmesi için gönderilmesi gerektiğini anlatmıştır. Tel haline gelmiş olan bakırın Türkiye'ye getirtirilerek sorunun çözümünün sağlanacağını açıklamıştır. Başka bir

²⁹² TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 10. Cilt, 47. Birleşim, Tarih: 28.02.1956, 1134.

²⁹³ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 46. Birleşim, Tarih: 26.02.1959, 1040.

konu olarak, Devlet kurumlarında çalışan işçileri politikadan kurtaramadıklarını, bir parti ocak-bucak başkanının 400.000.000'luk bir müessesenin teknik bakımdan eleştirilmesine izin vermemeleri tavsiyesinde bulunmuştur. Ayrıca bir parti ocak-bucak başkanları istedi diye fabrikanın müdür, mühendisinin değiştirilmemesi gerektiği önerisinde bulunmuştur. Son söz olarak sorunun kişilerde değil, sistemde olduğunu belirterek milli müesseselerin siyasete alet olmaktan bir an evvel kurtarılmasını temenni etmiştir.²⁹⁴ Devrek ve Çaycuma'nın elektrik meselesi ise ilerleyen yıllarda çözülmüştür. Konu hakkında ikinci bölümde detaylı bilgi verilmiştir. Hüseyin Balık'ın konuşmasında değindiği konular hakkında kentlin diğer bir Milletvekili Rifat Sivişoğlu; genel ve katma bütçelerle özel idare ve belediyeler bütçelerinden ve İktisadi Devlet teşekküllerinden aylık ve ücret alan memur hizmetlilerinin siyasetle uğraşmayacaklarına dair kanun teklifi vermiştir. Fakat kanun teklifi İşçileri ile Adalet Komisyonları raporları doğrultusunda yapılan oylama sonucunda reddedilmiştir.²⁹⁵

Diğer bir Milletvekili Nusret Kirişçioğlu aynı kanunun bütçe görüşmeleri esnasında Zonguldak ve kömür konusunda bir değerlendirme yapmıştır. Kirişçioğlu, Zonguldak'ta ülkenin ihtiyacına yetecek kalite ve miktarda kömürün var olduğunu ancak bugünlerde işletmenin ülkenin kömür ihtiyacını karşılayamadığı için ithal kömür alımına gidilmesinden şikâyet etmiştir. Havzada kömür üretimini artırabilmek için yüksek mühendis, mühendis, işçi bakımından işletmeyi güçlendirmek ve eksik malzemelerin temin edilmesi konusunun çözülmesi tavsiyesinde bulunmuştur. İşçi meselesi hakkında nitelikli işçi bulmanın önemli olduğunu ifade etmiş, münavebeli işçileri daimî işçi haline getirebilmek için tedbirler alınması, işçi evleri meselesi ve yol sorununun halledilmesini önermiştir. Konuşmasının devamında Sağlık Bakanlığı'nın altmış bin işçisi bulunan Zonguldak'ın bütün ilçelerine bir an önce sağlık merkezi kurmasının faydalı olacağını söylemiştir.²⁹⁶

Petrol Dairesi Başkanlığı'nın 1955 yılı Bütçe Kanunu 273 oy ile kabul edilmiştir. Kanunun kabul edilmesi için Zonguldak milletvekillerinden Hüseyin Balık, Necati Diken, Sabih Duralı, Hakkı Hilalci, Cemal Kıpçak, Nusret Kirişçioğlu, Edibe Sayar

²⁹⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 5. Cilt, 51. Birleşim, Tarih: 27.02.1955, 935-936.

²⁹⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 6. Cilt, 69. Birleşim, Tarih: 27.04.1951, 297, 301.

²⁹⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 5. Cilt, 51. Birleşim, Tarih: 27.2.1955, 939-941.

evet oyu vermiştir. Kentin diğer milletvekillerinden Sebati Ataman, Suat Başol ve Avni Yurdabayrak oylamaya katılmamışlardır.²⁹⁷

Zonguldak milletvekillerinden Cemal Kıpçak, İşletmeler Bakanlığı ile Petrol Dairesi Başkanlığı'nın 1957 yılı bütçesinin görüşülmesi sırasında Zonguldak ve taş kömürü üzerine açıklamalarda bulunmuştur. Kıpçak, Zonguldak kömür işletmesinin amenajman planında belirtilen üretim miktarlarının; 1950 yılında 3.152.000, 1954'te 4.222.000, 1960'ta 5.140.000 ton olacağını söylemiştir. Ancak fiili üretim miktarının planda belirtilen rakamlara yaklaşmadığı iddiasında bulunmuştur. Kıpçak, eleştirilerine devam ederken kömür havzasına zamanında verilmeyen 200.000.000'lük ödeneğin, ülkeyi 450.000.000 lira tutarında bir zarara uğrattığını da ileri sürmüştür. Son olarak işletmelerin basit ihtiyaçlarının çözülmesi, teknik personelin huzur ve emniyetinin sağlanmasının üretime olumlu yansıtacağı kanaatinde olduğunu sözlerine eklemiştir.²⁹⁸

Cemal Kıpçak'ın konuşmasından sonra İşletmeler Bakanı Samet Ağaoğlu ileri sürülen iddialara cevap vermiştir. Üretimin artmaması konusundaki eleştirilere 1953'te 13.820, 1954'te 15.400, 1955'te 16.200, 1956'da 17.000, 1957'de 17.600 ton üretim yapıldığını söyleyerek yanıt vermiştir. Diğer taraftan 1950 yılında 4.360.598, 1951'de 4.721.589, 1952'de 4.846.342, 1953'te 5.654.326, 1954'te 5.711.253, 1955'te 300.000 ton kömüre mal olan büyük sel ve grizu hadiselerine rağmen 5.495.697, 1956'da 5.888.308 ton olduğunu söyleyerek üretimin durmadığına vurgu yapmıştır. Ayrıca amenajman planında belirtilen planların %95'inin tamamlandığını ve 2 büyük kömür yıkama tesisi ile liman tesislerinin bittiği bilgisini vermiştir.²⁹⁹

Petrol Dairesi Başkanlığı'nın 1957 yılı bütçe kanunu 325 oy ile kabul edilmiştir. Zonguldak milletvekillerinden Sebati Ataman, Suat Başol, Necati Diken, Hakkı Hilalci, Nusret Kirişçioğlu, Edibe Sayar ve Avni Yurdabayrak evet oyu vermiştir. Kentin diğer milletvekillerinden Hüseyin Balık, Sabih Duralı ve Cemal Kıpçak oylamaya katılmamıştır.³⁰⁰

Suat Başol, Sanayi Bakanlığı bütçesinin görüşülmesi esnasında CHP sözcüsü Rıza Tekeli'nin, Ereğli Kömür İşletmelerinin sürekli zarar ettiğini ve son 8 sene içinde Karabük Demir-Çelik Fabrikalarına 300.000 ton kapasiteli bir Kok Fabrikası dışında

²⁹⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 5. Cilt, 51. Birleşim, Tarih: 27.02.1955, 965-966, 968.

²⁹⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 17. Cilt, 48. Birleşim, Tarih: 27.02.1957, 1114-1115.

²⁹⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 17. Cilt, 48. Birleşim, Tarih: 27.02.1957, 1117.

³⁰⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 17. Cilt, 48. Birleşim, Tarih: 27.02.1957, 1193, 1195-1196.

bir şey yapılmadığını iddia etmesi üzerine konuşma yapmıştır. Başol, Rıza Tekeli'nin EKİ'nin zarar ettiği söylemine katıldığını ancak bu zararın oluşmasında işçilere yapılan zamların, sosyal alandaki gelişmelerin, maden direği teminin ve malzeme fiyatlarının etkili olduğunu söyleyerek konuya açıklık getirmiştir. Diğer bir mesele olarak Karabük Demir-Çelik Fabrikalarına 8 seneden beri sadece Kok Fabrikası'nın yapıldığı ifadesi üzerine bunun doğru olmadığını anlatmaya çalışmıştır. Başol, 1950 yılından beri Karabük Demir-Çelik Fabrikalarına santrifüj boru fabrikası, sinter tesisleri, haddehane, çelikhane tevsii gibi tesislerin kurulduğunu ve bu tesisler için 235.000.000 lira harcadığını ifade ederek iddiaların asılsız olduğunu örneklerle ortaya koymuştur. Ayrıca Karabük Demir-Çelik Fabrikası, Filyos Ateş Tuğlası Fabrikası, Çatalağzı Elektrik Fabrikası dışında yalnız kömür üretimine, amenajman planlarına yapılan yatırım miktarının 7 sene içerisinde 500.000.000 lirayı aştığı bilgisini vererek Rıza Tekeli'nin iddialarının doğru olmadığını izah etmiştir.³⁰¹

1.6.6. Milletvekillerinin Zonguldak ve Ereğli Limanı Hakkındaki Konuşmaları

Şehir için önemli projelerden biri olan Zonguldak ve Ereğli Limanlarının hayata geçirilmesi konusunda Türk ve yabancı işletmelerin liman inşaatları için sunmuş olduğu fiyatlar arasında farklılık olup olmadığı, ihale şartları üzerine Hüseyin Balık ile Cemal Kıpçak yazılı soru önergesi vererek meselenin açıklığa kavuşmasını sağlamıştır. İki milletvekili, İşletmeler Bakanı Muhlis Ete'nin cevaplandırması için 2 maddeden oluşan yazılı soru önergesi vermiştir. Soru önergesinde;

1) Zonguldak limanı ihalesinin 8. Meclis döneminde Türk firmalarına verileceği açıklanmıştır. Ancak Yol Yapı Limited Şirketi tarafından gerek Bakanlık ve gerekse Başbakanlığa yapılan başvurulara İşletmeler Bakanlığı tarafından hiç cevap verilmeden ihalenin Hollanda firmasına verilmesindeki sebepler nelerdir?

2) Hollanda firmasına verilen fiyatla Ereğli'de yapılmakta olan liman inşaatı karşılaştırıldığında Hazineye 12.000.000 liralık bir zarar meydana gelmiştir. Bu nedenle Şemsettin Günaltay kabinesinin sorumluluğu hakkında Başbakanlığın düşüncesi nedir?

İşletmeler Bakanı Muhlis Ete 1. soruya verdiği cevapta; Zonguldak limanının yapılması işinin yabancı bir firmaya verilmek üzere olduğu sıralarda Yol-Yapı Limited Şirketi'nin liman inşaatına talip olduğunu belirten bir başvuru yaptığını açıklamıştır.

³⁰¹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 46. Birleşim, Tarih: 26.02.1959, 1056-1057, 1061-1062.

Şirket; başvurusunda yabancı firmalardan 1.000.000 lira daha ucuza ve daha kısa sürede inşaatı yapacaklarını belirtmiştir. Başvuru karşısında EKİ, liman meselesinin 2 seneyi aşan bir süreden beri devam eden etüd, teklif ve inceleme safhalarını geçirerek nihai müzakere aşamasına geçtiğinden görüşülen firmalarla bir anlaşmaya varılmadığı takdirde yeni firmalarla görüşüleceğini ancak şu an için yapılacak bir şeyin olmadığını söylemiştir. Muhlis Ete, liman meselesinin doğrudan doğruya Bayındırlık Bakanlığı'nın üzerine bırakılmaması gerektiğini, limanın bir emirle 400.000 liralık kalorifer tesisatı yaptırıldıktan sonra ihaleye çıkarıldığının bilgisini vermiştir. Yazılı soru önergesindeki diğer bir konu olan Şemsettin Günaltay kabinesi hakkında ise, bir bakan kadar bir milletvekilinin de şerefine sahip insan olduğunu söyleyerek sözlerine son vermiştir.³⁰²

Bakan Muhlis Ete'nin cevabı üzerine Hüseyin Balık, Zonguldak limanı hakkında konuşma yapmıştır. Balık, Zonguldak limanı inşaatının başlaması sürecinde yapılan tekliflerin yerli, yabancı ve müşavir firma ayırt etmeden bütün tekliflerin kabul edildiğini ifade etmiştir. Konuşmasının devamında liman inşaatı sözleşmesinde Türkiye aleyhine bu anlaşmayı imzalayanların ortaya çıkarılmasını ve bundan sonraki ihalelerde Türk firmalarına da yer verilmesini rica etmiştir. Son olarak Türk firmasının 14.000.000 liraya yapabileceği bir işin 17.000.000 liraya yaptırıldığını söyleyerek 3.000.000 liranın suiistimal edildiğini eleştirerek konuşmasını tamamlamıştır.³⁰³

1.6.7. Milletvekillerinin Zonguldak'taki Fabrikalar Hakkındaki Konuşmaları

Zonguldak milletvekillerinden Tahir Öktem ve Suat Başol, Ereğli Demir-Çelik Fabrikaları Türk Anonim Şirketi ile Etibank Kömür İşletmeleri'nde yaşanan yolsuzluklarla ilgili olarak konuşma yapmış ve soru önergesi vermişlerdir. Konuşmalarda DP döneminde temeli atılan demir-çelik fabrikasının neden Ereğli'de kurulduğu ve Zonguldak Maden İşçileri Sendikası'nda yaşanan suistimler konusunda neler yapıldığına cevap aranılmıştır.

Ereğli Demir-Çelik Fabrikaları Türk Anonim Şirketi Kanunu görüşülürken Tahir Öktem, demir-çeliğin Türkiye ve dünyadaki önemi üzerine konuşma gerçekleştirmiştir. Öktem; demir-çelik üretimini anlamının medeniyet yolunda ilerlemek olduğunu ifade etmiştir. Fabrikanın kurulacağı yerin tespitinde yer, maliyet ve ucuzluk bakımından uluslararası firma tarafından yapılan inceleme sonucunda Kdz.

³⁰² TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 4. Cilt, 33. Birleşim, Tarih: 22.01.1951, 294-296.

³⁰³ TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 4. Cilt, 33. Birleşim, Tarih: 22.01.1951, 298-300.

Ereğli'nin seçilmesine karar verildiğini aktarmıştır. Bu fabrikanın Demokrat Parti iktidarının yatırımlarının en büyüğü olduğuna dikkat çekerek konuşmasına son vermiştir.³⁰⁴ Ereğli Demir-Çelik Fabrikaları Türk Anonim Şirketi Kanunu 250 oy ile kabul edilmiştir. Zonguldak milletvekillerinden Abdullah Akın, Sebati Ataman, Cemal Zühtü Aysan, Suat Başol, Ali Kaya, Tahir Öktem, Necati Tanyolaç, Hulusi Timur ve Hüseyin Ulus evet oyu vermiştir. Kentin diğer milletvekillerinden Necati Diken, Mustafa Saraç ve Avni Yurdabayrak ise oylamaya katılmamıştır.³⁰⁵

Zonguldak milletvekillerinden Suat Başol, Çalışma Bakanı Hasan Polatkan'ın cevaplandırması için soru önergesi vermiştir. Önergede; Zonguldak Etibank Kömürleri İşletmesi'nde yapılan suiistimalden Çalışma Bakanlığı'nın haberi olmuş mudur, haberi olmuş ise ne gibi bir uygulama yapılmıştır, görülen suiistimallerin niteliği ve miktarı ne kadardır ve sendikalarda bu gibi yolsuzlukları önlemek için düşünülen tedbirlerin neler olduğu sorulmuştur.

Çalışma Bakanı Hasan Polatkan, 12.724 üyesi bulunan Zonguldak Maden İşçileri Sendikası'nda bazı yolsuzluklar yapıldığının ihbar edilmesi üzerine 5018 sayılı Sendikalar Kanunu'nun 11. maddesine dayanılarak sendikanın hesap ve kayıtlarının bakanlık müfettişlerince incelendiğini söylemiştir. İnceleme sonunda sendikadaki büro memurlarından 6'sının kayıtları tahrif ettiği, gizli makbuz kullanmak gibi çeşitli yolsuzluklar yaptığı ve 8.000 lirayı aşan parayı zimmetine geçirdikleri tespit edilmiştir. Bu 6 memurun görevlerine son verilmesinin idare kurulundan talep edildiğini, haklarında Türk Ceza Kanunu'nun 345. maddesi gereğince zimmetlerine geçirdikleri paraları ödemeye mahkûm edilmeleri istenmiştir. Yapılan bu işlemler sonucunda hazırlanan raporun Zonguldak Cumhuriyet Savcılığına gönderildiğini belirtmiştir.

Diğer bir soruda, idare heyetinin sendika tüzüğünü yanlış anlaması yüzünden sendikayı 109.000 lira zarara uğrattığının ortaya çıkması üzerine bu paranın idare heyetinden tazmin edilmesi için yetkili mahkemeye gönderileceğini ifade etmiştir. Son olarak sendikalarda bu gibi yolsuzlukları önlemek için Sendikalar Kanunu'nun 11. maddesini, Cemiyetler Kanunu'nun 28. maddesini, Türk Ceza Kanunu'nun 510. maddesini örnek göstermiştir. Suistimallerin önlenmesi konusunda gösterilen hassasiyetin bir takım kötü niyetli şahıslar tarafından istismar edilmesine asla izin

³⁰⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 12. Cilt, 49. Birleşim, Tarih: 27.02.1960, 934-935.

³⁰⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 12. Cilt, 49. Birleşim, Tarih: 27.02.1960, 988-989, 991.

vermeyeceklerini ve sendika hürriyetini suç işleme hürriyeti şeklinde gören anlayışın vücut bulmasına meydan vermeyecek tedbirleri almaya devam edeceklerini vurgulamıştır.³⁰⁶

1.7. ZİYARETLER

Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra Zonguldak maden havzasının coğrafi, stratejik ve en önemlisi ekonomik değerinden dolayı devlet adamları kenti ziyaret etmiştir. Bu ziyaretlere bakıldığında; Maliye Bakanı Hasan Saka'nın 25 Mart 1923'te, İmar ve İskan Bakanı Celal Bayar'ın 1 Haziran 1926'da, Ziraat Bakanı Hayri Bey'in 6 Aralık 1928'de, İktisat Bakanı Rahmi Bey'in 24 Haziran 1928'de, Nafia Bakanı Recep Bey'in 8 Ağustos 1930'da İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın, Mustafa Kemal Paşa'nın 26 Ağustos 1931'de ve İsmet İnönü'nün 1933 yılında kente gelerek havzada incelemeler yaptığı görülmüştür.³⁰⁷ Demokrat Parti döneminde de Cumhurbaşkanı, Başbakan, yerli ve yabancı siyaset adamları kente yeni sanayi tesisleri kazandırmak, var olanları incelemek ve kömür tesislerini yakından görmek için şehri incelemeye gelmiştir. Ziyaretler başlığı altında; devlet adamlarının kentin doğal güzelliklerinden ziyade sanayi tesislerini gezip görmeleri ve bu ziyaretlerin kente katkıları ele alınmıştır.

1.7.1. CUMHURBAŞKANI CELAL BAYAR'IN ZİYARETLERİ

Cumhurbaşkanı Celal Bayar, yurt gezileri kapsamında Zonguldak kentini 1950, 1954, 1956, 1957, 1958 ve 1960 yıllarında ziyaret etmiştir. Bu ziyaretler genellikle kentte bulunan fabrikaları ve işletmeleri görmek, yeni kurulan tesislerin açılışına katılmak ve faaliyetteki tesisleri inceleme şeklinde gerçekleşmiştir.

1.7.1.1. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Ziyareti (1950)

Celal Bayar, 14 Mayıs 1950 seçimlerinde partisine oy toplamak adına Zonguldak'a gelmiş ve seçim sonucunda Cumhurbaşkanı olarak kenti ziyaret etmiştir. Eylül 1950'de Cumhurbaşkanı olarak kente geldiğinde kendisine Başbakan Adnan Menderes, Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek, Bayındırlık Bakanı Fahri Belen, Bolu milletvekili İhsan Gülez, Kütahya milletvekili Ahmed Gürsoy ve Rifat Sivişoğlu eşlik etmiştir. Bayar'ı kente ulaştığında Vali Safaeddin Karanakçı, Belediye Başkanı Hakkı

³⁰⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 3. Cilt, 16 Birleşim, Tarih: 08.12.1950, 111-112.

³⁰⁷ Hasan Karakuzu-Yücel Namal, Başbakan İsmet İnönü'nün Zonguldak Kömür Havzası Ziyaretinin Türk Basına Yansımaları, *Cappadocia Journal of History and Social Sciences*, Volume 2, Yıl 2014, 2-3.

Hilalci, EKİ Genel Müdürü ile çok sayıda vatandaş karşılaşmıştır. Cumhurbaşkanının gelişi Zonguldak'ta adeta bayram havası estirmiş, vatandaşlar Bayar'ı omuzlar üzerinde Belediye binasına götürmüş ve yol boyunca alkışlamışlardır. Cumhurbaşkanı ve beraberindeki heyet Zonguldak ziyareti kapsamında EKİ, Kozlu İncirharmanı kömür ocağı, Uzun Mehmed tesisleri, Çatalağzı Elektrik Santrali'nde incelemelerde bulunarak tesisler hakkında bilgi almıştır. Ayrıca EKİ Genel Müdürlüğü'nde yapılan toplantıda amenajman planı ile Zonguldak liman inşaatı üzerine verilen izahatı dinlemiştir.³⁰⁸

Cumhurbaşkanı ve heyeti; 2. gün kentte teşkilatı bulunan DP, MP ve CHP'yi ziyaret etmiştir.³⁰⁹ Cumhurbaşkanı Zonguldak'ta CHP il teşkilatının ziyareti sırasında yaptığı konuşmada; Ankara'nın ateşli siyasetinden uzak olarak hadiseleri soğukkanlılıkla takip eden partilileri görmekten memnuniyet duyduğunu ve böylece demokrasinin kökleşmesine yardımcı olacaklarını söylemiştir. Başbakan Adnan Menderes de Cumhurbaşkanının sözlerine aynen katıldığını, Türkiye'nin Tanzimat'tan bu yana medeniyete girmek çabası içerisinde olduğunu ve bu mücadelenin bir çağ değiştirme meselesi olduğunu ifade etmiştir. Başbakan, partiler arasındaki mücadeleleri şahsi mücadeleden çıkararak medeni bir mücadele haline, ancak karşılıklı sevgi ile getirilebileceğini vurgulamıştır. Cumhurbaşkanı ve Başbakan, CHP'lilerin gösterdikleri sevgiye teşekkür ederek parti ziyaretini tamamlamıştır.³¹⁰

Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes'in muhalif partileri ziyaret etmesi ise partiler arasındaki siyasi çekişmelerin, gerginliklerin ve atışmaların zayıflamasına, partiler arasındaki dostluğun güçlenmesine yardımcı olmuştur. Aynı zamanda bu ziyaret bir süreliğine de olsa partiler arasındaki gerginliklerin ertelenmesine hatta tartışmaların halının altına süpürülmesine zemin hazırlamıştır.

Cumhurbaşkanı Bayar, Eylül 1950'den sonra Aralık 1950 yılında da Zonguldak'ı ziyaret etmiştir. Ziyareti sırasında kendisine İşletmeler Bakanı Prof. Dr. Muhlis Ete, Ankara Milletvekili Mümtaz Faik Fenik, Manisa Milletvekili Kazım Taşkent ve Zonguldak milletvekilleri eşlik etmiştir. Cumhurbaşkanı ve heyeti kente ulaştığında Vali Safaeddin Karanakçı, İzmir Milletvekili Osman Kapani, EKİ Genel Müdürü

---

³⁰⁸ **Cumhuriyet**, Sayı 9389, s. 1, 3, İstanbul 26 Eylül 1950; **Zonguldak**, Sayı 1162, s. 1-2, Zonguldak 29 Eylül 1950.

³⁰⁹ **Cumhuriyet**, Sayı 9390, s. 1, 3, İstanbul 27 Eylül 1950.

³¹⁰ **Zonguldak**, Sayı 1162, s. 1-2, Zonguldak 29 Eylül 1950.

Yusuf Gürata, Belediye Başkanı Hakkı Hilalci ve vatandaşlar karşılaşmıştır.³¹¹ Cumhurbaşkanı Bayar ve heyeti, Karabük'e giderek Demir-Çelik Fabrikası'nda incelemede bulunmuştur. Bayar, Karabük Belediyesini ziyaret ettiği sırada halka hitap etmiştir. Konuşmasının başında kendisine gösterilen muhabbetten dolayı çok mutlu olduğunu söylemiştir. Bayar, Karabük'ün gelişmekte olan bir şehir olduğunu ve bu gelişmenin devam edeceğini söyleyerek Karabüklülere veda etmiştir. Cumhurbaşkanı Karabük'ten Zonguldak'a döndüğünde kentteki partileri ziyaret ederek hatıra defterlerine partiler arasında gördükleri iyi münasebetten dolayı çok memnun olduğunu yazmıştır.³¹²

Cumhurbaşkanının kentteki tesisleri yakından görmesi fabrikadaki eksikliklerin tespit edilmesini sağlamış, fabrikaların gerekli malzeme ve teçhizat ile güçlendirilmesine yardımcı olmuştur. Diğer taraftan muhalif partilerin ziyaret edilmesi Cumhurbaşkanının her partiye karşı tarafsız, adil ve eşit olduğunu göstermiştir.

1.7.1.2. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Ziyareti (1954)

Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Zonguldak'a gelmesi için Amasra gazetesi ve Amasrayı Sevenler Derneği çok ciddi gayret göstermiştir.³¹³ Adı geçen gazete ve dernek adına Başkan Tahir Karauğuz, Bayar'ın kente gelmesi için davet yazısı göndermiştir.³¹⁴ Zonguldak halkının ısrarları ve kentte yeni faaliyete geçecek elektrik santralini temelini atmak için Cumhurbaşkanı Celal Bayar 1 Haziran 1954 tarihinde kente gelmiştir. Elektrik santralini temel atma töreninde ilk sözü Etibank Genel Müdürü Cevat Aydınelli almıştır. Aydınelli, Çatalağzı elektrik santralini başta Zonguldak kömür havzası olmak üzere Karabük Demir-Çelik sanayiinin ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulduğunu söyleyerek söze başlamıştır. Diğer taraftan Kuzey-Batı Anadolu'nun elektrik ihtiyacı karşısında 1952 yılında yeni bir hat çekilerek İstanbul ile İzmit'in elektrik ihtiyacının bir kısmının karşılandığına dikkat çekmiştir. Tesisin yalnızca elektrik üretmeyeceğini aynı zamanda ticari değeri olmayan kömürleri yıkayarak ülke ekonomisine katkıda bulunacağına vurgu yapmıştır. Konuşmanın ardından Cumhurbaşkanı Bayar temele ilk harcı koymuş ve elektrik

³¹¹ **Zonguldak**, Sayı 1176, s. 1, Zonguldak 26 Aralık 1950.

³¹² **Zonguldak**, Sayı 1177, s. 1, Zonguldak 29 Aralık 1950.

³¹³ **Zonguldak**, Sayı 1324-47, s. 1, Zonguldak 21 Mayıs 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-50, s. 1, Zonguldak 25 Mayıs 1954.

³¹⁴ **Zonguldak**, Sayı 1324-54, s. 1, Zonguldak 7 Haziran 1954.

santral binasını gezmiştir. Bayar, fabrikayı gezdikten sonra hatıra defterine tesisin açılmasından duyduğu memnuniyetini ifade etmiştir.³¹⁵

Cumhurbaşkanı, Zonguldak'a 1954 yılında ikinci kez 2-4 Aralık tarihlerinde gelmiştir. Zonguldak'ta Ereğli Kömür İşletmelerini ziyaret etmiş ve bu esnada Cumhurbaşkanı'na işletmenin işleyişi hakkında EKİ Müdürü Cemal Zühtü Aysan tarafından bilgi verilmiştir. Buna göre; kentte Zonguldak, Çatalağzı ve Ereğli olmak üzere 3 büyük üretim grubu olduğu ifade edilerek Zonguldak'ta günde 12.000 ton tuvenan (ham kömür), Çatalağzı'nda 8.000 ton ham kömür ve Ereğli'de 3.000 ton ham kömür üretildiği bilgisi verilmiştir. Cumhurbaşkanı EKİ'deki incelemelerini tamamladıktan sonra Çatalağzı Elektrik Santrali,³¹⁶ Karadon, Gelik, Üzülmez'deki kok ve briket fabrikalarını; Karadon ve Rüzgarlımeşe'de inşa edilmekte olan işçi ve memur evlerini yakından görmüştür.³¹⁷

Cumhurbaşkanı Bayar, Zonguldak ziyareti sırasında Karabük'e de uğramış ve buradaki Demir-Çelik Fabrikası'nın üretimi hakkında Müdür Orhan Üçok tarafından kendisine bilgi verilmiştir. Orhan Üçok; fabrikanın üretim tesislerinde ham madde ürünleri, pikboru, kok ve çeşitli kok benzeri ürünler, süper fosfat imal edilerek piyasaya verildiğini söylemiştir. Cumhurbaşkanı daha sonra fabrikanın savurma boru imalathanesini gezmiş, savurma usulü ile boru yapılışını incelemiştir. Son olarak işçi evleri, sosyal tesisleri ve işçi temsilcileriyle görüşmüştür. Bayar, kentteki ziyaretlerini tamamladıktan sonra şehirden ayrılmıştır.³¹⁸

1.7.1.3. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Ziyareti (1956-1957)

Cumhurbaşkanı Celal Bayar, 19 Şubat 1956 Pazar günü Zonguldak'a gelmiştir.³¹⁹ Bayar; kentte kömür havzasını, Çatalağzı kömür yıkama tesisi ve termik santral ünitelerinin faaliyetini yakından incelemiştir. Daha sonra Zonguldak maden işçilerinin davetlisi olarak Deniz Kulübüne gitmiş ve akşam yemeğini işçilerle birlikte yemiştir.³²⁰ Yemek sırasında Maden İşçileri Sendikası Başkanı Ömer Karahasan, Cumhurbaşkanına övgü dolu sözler söylediği bir konuşma yapmıştır. Karahasan, Cumhurbaşkanının Zonguldak işçisine gösterdiği sevgi ve sempatinin Sakarya Savaşı

³¹⁵ **Ayın Tarihi**, No 247, s. 1-3, Ankara Haziran 1954.

³¹⁶ **Cumhuriyet**, Sayı 10900, s. 1, 6, İstanbul 3 Aralık 1954.

³¹⁷ **Cumhuriyet**, Sayı 10901, s. 1, 6, İstanbul 4 Aralık 1954.

³¹⁸ **Ayın Tarihi**, No 253, s. 10-11, Ankara Aralık 1954.

³¹⁹ **Yeni Ses**, Sayı 76, s. 1, Zonguldak 22 Şubat 1956.

³²⁰ **Cumhuriyet**, Sayı 11340, s. 3, İstanbul 21 Şubat 1956.

devam ederken çıkarılan 151 numaralı kanunla başladığını belirtmiştir. Konuşmasına devam ederek o tarihten bu yana gerek sosyal ve gerek hukuki bakımdan yapılan gelişmelerin sonucunda maden işçisinin yıldan yıla üretimi arttırdığını, görevini yaptığını ve bundan sonra da yapmaya devam edeceğini söyleyerek konuşmasına son vermiştir.³²¹ Bu yemeğin dikkat çeken noktası yalnız DP mensuplarının davet edilmesi, başka hiçbir siyasi parti başkan ve muhalif gazetecinin çağrılmaması olmuştur.³²² Demokrat Parti'nin özellikle CHP'yi köşeye sıkıştırma siyasetinin bir sonucu olarak Halkevlerinin kapatılması, CHP'nin mallarına el konulması gibi kanuni eylemler iki parti arasındaki gerginliğin tırmanmasına yol açmıştır. Bu gerginlik de Cumhurbaşkanı'nın Zonguldak ziyaretine yansımış ve sadece DP yanlısı kişiler yemeğe davet edilerek alenileştirilmiştir.

Cumhurbaşkanı Celal Bayar, 24-25 Mayıs 1957 tarihleri arasında Zonguldak'ı ziyaret etmiştir. Cumhurbaşkanı Zonguldak ziyareti kapsamında Karabük'teki Demir-Çelik Fabrikası'na gitmiştir. Fabrikanın üretimi hakkında kendisine 220.000 ton civarında ham demir, yeni yapılacak tesislerden sonra üretimin 700.000'e çıkacağı ve hadde mamulü üretiminin de 500.000 tonu bulacağı bilgisi verilmiştir. Ayrıca 3. yüksek fırının 1958 yılında işletmeye açılacağı ve boru fabrikasının kapasitesini 2 misline çıkarmak için gerekli tesislerin inşasına başlandığı ifade edilmiştir. Cumhurbaşkanı, Karabük Demir-Çelik tesislerini inceledikten sonra Zonguldak'a dönmüştür. Burada 625 m derinliğe sahip 2 numaralı Uzun Mehmed kuyusuna inerek ocağı yakından görme fırsatı bulmuştur. Bayar, Zonguldak ziyareti sırasında Çaydamar'daki işçilerin sosyal tesisleri içerisindeki mutfak, yemekhane, berber salonlarını incelemiş, yetkililere temizlik ve düzenden dolayı takdirlerini iletmiştir.³²³

1.7.1.4. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Ziyareti (1958-1960)

Cumhurbaşkanı Celal Bayar, 23 Nisan 1958 Çarşamba gününden itibaren Zonguldak'a gelerek sanayi tesislerini incelemiştir. Cumhurbaşkanı Bayar, ilk olarak Karabük Demir-Çelik Fabrikası hakkında bilgiler aldıktan sonra Zonguldak'a dönmüştür.³²⁴ Cumhurbaşkanına Ereğli Kömür İşletmeleri'nde Müdür Behzat Firuz tarafından üretim hakkında bilgi verilmiştir. Behzat Firuz, ham kömür üretiminin yıllık 6.000.000

³²¹ **Ayın Tarihi**, No 267, s. 33, Ankara Şubat 1956.

³²² **Yeni Ses**, Sayı 76, s. 1, Zonguldak 22 Şubat 1956.

³²³ **Ayın Tarihi**, No 282, s. 39-42, 46, Ankara Mayıs 1957.

³²⁴ **Sabah**, Sayı 2536, s. 1-2, Zonguldak 25 Nisan 1958.

tonu aştığını, gelecek 7.500.000 tona yükseleceğini ve satılabilir kömür miktarının 4.200.000 ton olduğunu açıklamıştır. Bayar, Zonguldak'ta sendika heyetleri; Ziraat, İş, Garanti, Emlak Kredi ve Osmanlı Bankası müdürleri ile görüşme yapmıştır.³²⁵

27 Mayıs darbesi öncesinde Cumhurbaşkanı Bayar, Zonguldak'a son kez Ocak 1960'ta gelmiştir.³²⁶ Cumhurbaşkanı Celal Bayar; Zonguldak gezisi kapsamında Yardımsevenler Derneği'ni, Kozlu kömür tesislerini, Çatalağzı elektrik santralinde kömür yıkama tesisi alanını ziyaret etmiştir.³²⁷ Cumhurbaşkanı'nın kent ziyareti, DP il teşkilatı içerisinde sürüp giden hizipleşmeleri yapanları korkutmuş ve DP Zonguldak teşkilatını yola getirme şeklinde algılanmıştır.

Vali konağındaki kabul resminde, DP il başkanı Dr. Reşat Tuncel'in Cumhurbaşkanı'nın huzuruna çıkıp dertlerini anlatamaması üzerine Zonguldak postanesinden vali konağına 10 civarında telgraf çekilmiştir. Ayrıca Dr. Reşat Tuncel taraftarı avukatlardan Kemal Yalçiner, Bayar'a hitaben bizi sizinle görüştürmüyorlar, ne günah işledik demesi üzerine Cumhurbaşkanı bu söyleme oldukça sert tepki vererek kente DP hizipçiliği ile uğraşmaya değil, dinlenmeye geldiğini söyleyip yaşanan duruma da oldukça sinirlenmiştir. Cumhurbaşkanı'nın sinirli hali geçince, hemen Fikri Apaydın'ın bu meseleye el atmasını bildirmiştir.³²⁸

Cumhurbaşkanı'nın son kez Zonguldak'ı ziyaret etmesi esnasında tatsız hadiseler yaşanmıştır. Bu hadiselere yakından tanıklık eden Bayar, durumun düzeltilmesi için Fikri Apaydın'ı görevlendirmiştir. Ancak DP il başkanlığındaki tartışmaların gittikçe büyümesi üzerine genel merkez tarafından Dr. Reşat Tuncel görevden alınmış ve Suat Seyhun il başkanı olmuştur. Alınan kararla teşkilat içindeki hizipçiliğin önüne geçilmek ve partiye aidiyetin güçlendirilmesi istenilmiştir. Suat Seyhun ise genel merkezin ataması ile Zonguldak DP il teşkilatının son başkanı olarak kayıtlara geçmiştir.

1.7.2. YABANCI DEVLET ADAMLARININ ZİYARETLERİ

Zonguldak, Türkiye'nin önemli sanayi şehirlerinden birisi olduğu için yabancı devlet adamları İstanbul, Ankara gibi şehirleri gezdikten sonra kente gelmiştir. Demokrat

³²⁵ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1028, s. 1-2, Zonguldak 26 Nisan 1958.

³²⁶ **Yeni Karabük**, Sayı 1979, s. 1, Karabük 29 Ocak 1960.

³²⁷ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1565, s. 1-2, Zonguldak 1 Şubat 1960.

³²⁸ **Akis**, Sayı 288, Cilt XVII, s. 9, Ankara 3 Şubat 1960.

Parti döneminde Zonguldak'ı; Irak Kralı II. Faysal, İran Şehinşahı Rıza Pehlevi ve Afgan Kralı Zahir Şah ziyaret etmiştir.

İlk olarak adı geçen devlet adamlarından Irak Kralı II. Faysal'ın, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın davetlisi olarak Türkiye'ye geleceği bildirilmiştir. Kral II. Faysal'ın İstanbul, Gaziantep, Giresun ve Zonguldak'ı ziyaret etmesi planlanmıştır.³²⁹ Bu kapsamda iki devlet başkanı Zonguldak'a gelerek 2 Temmuz 1955 tarihinde Karabük Demir-Çelik Fabrikası'ndaki yüksek fırınlar, santrifüj boru imalathaneleri, haddehaneler ve boru imal atölyelerini incelemiştir. Gezi sırasında II. Faysal'a üzerinde Irak bayrağı resmedilen bir pota hediye edilmiştir. Devlet başkanları, Zonguldak'ta ise kömür havzasını inceleyerek ziyareti tamamlamıştır.³³⁰

İkinci olarak, İran Şehinşahı Rıza Pehlevi 20 Mayıs 1956 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar ile Zonguldak'ın Karabük ilçesine gelmiştir. Burada Demir-Çelik Fabrikası ziyaret edilmiş ve Rıza Pehlevi'ye bir pota minyatürü ile bir masa örtüsü hediye edilmiştir.³³¹ Devlet Başkanları, Zonguldak'ta Çatalağzı Elektrik Santrali'ne ve Ereğli Kömür İşletmeleri'ne uğramıştır.³³² EKİ ziyareti sırasında Genel Müdür Muzaffer Ulusoy tarafından Rıza Pehlevi'ye madenci heykeli, eşi Süreyya Pehlevi'ye işlemeli bir şal hediye edilmiştir.³³³

Üçüncü olarak Afganistan Kralı Zahir Şah, 31 Ağustos 1957 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar ile Zonguldak'ı ziyaret etmiştir. İki devlet başkanı ilk olarak Karabük'teki Demir-Çelik Fabrikası'na gitmiştir. Burada, misafirlere fabrika müdürü Ali Çimen tarafından boru fabrikaları, kok fabrikaları, yüksek fırınlar, yeni haddehane inşaatı, demir ve çelik üniteleri hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Zahir Şah'a ziyaret esnasında hatıra olarak minyatür bir çelik döküm potası hediye edilmiştir. Karabük ziyaretinin ardından Zonguldak'a gelen devlet başkanları Ereğli Kömür İşletmeleri'ni ziyaret etmiştir. EKİ Genel Müdürlüğü tarafından Zahir Şah'a gümüşten üretilen bir madenci heykeli takdim edilmiştir.³³⁴

Yabancı devlet başkanlarının Zonguldak'ı ziyaret etmesi, kentin ekonomik ve kültürel açıdan önemini ortaya koymuştur. Bununla birlikte kente gelen yabancı misafirler Türkiye'nin sanayi merkezlerinden birini görmüş, tesisleri, üretim sahalarını, işçilerin

³²⁹ **Milliyet**, Sayı 1841, s. 1, İstanbul 2 Temmuz 1955.

³³⁰ **Ayın Tarihi**, No 260, s. 4-5, Ankara Temmuz 1955.

³³¹ **Milliyet**, Sayı 2160, s. 5, İstanbul 21 Mayıs 1956.

³³² **Terazi**, Sayı 1, s. 1, Zonguldak 23 Mayıs 1956; **Yeni Ses**, Sayı 89, s. 1, Zonguldak 23 Mayıs 1956.

³³³ **Ayın Tarihi**, No 270, s. 52, Ankara Mayıs 1956.

³³⁴ **Ayın Tarihi**, No 285, s. 79-80, Ankara Ağustos 1957.

çalışma şartlarını ve barınma merkezlerini yakından incelemiştir. Devlet başkanları Zonguldak'a girdiği andan itibaren vatandaşlar tarafından Türkiye-İrak, Türkiye-İran, Türkiye-Afganistan bayrakları ile karşılanmış ve vatandaşların sevgi tezahüratları devlet başkanlarını oldukça memnun etmiştir.

1.7.3. BAŞBAKAN ADNAN MENDERES'İN ZİYARETLERİ

Başbakan Adnan Menderes, 1950 yılında Cumhurbaşkanı ile Zonguldak'a gelmiştir. 1956 ve 1957 yıllarında ise tek başına kente ziyarette bulunmuştur.

1.7.3.1. Başbakan Adnan Menderes'in Zonguldak Ziyareti (1956)

Başbakan Adnan Menderes, Zonguldak'a Çatalağzı Elektrik Santral dağıtım tesisleri ile kömür yıkama tesislerinin açılış törenine katılmak için gelmiştir. Törende İşletmeler Bakanı Samed Ağaoğlu söz alarak muhalefetin; bitiremeyeceksiniz, bitiremeyecekler, yapamayacaksınız, yapamayacaklar, kullanamayacaksınız, kullanamıyorlar sesleri arasında yükselen bu medeniyet abidelerinin lüzumsuz endişelere verilen en güzel cevaplar olduğunu söyleyerek muhalefetin tutumunu eleştirmiştir. Konuşmasının devamında 1950 yılında iktidarı devraldıklarında 790.000.000 kw saatlik enerji üretildiğini, 1956 yılı itibariyle ise yaklaşık olarak iki 2.600.000.000 kw saatlik enerjiye yükseltildiğini açıklamıştır. Konuşmanın ardından Adnan Menderes, kurdeleyi keserek tesisi hizmete açmıştır.³³⁵

Başbakan Adnan Menderes, kent meydanında kendisini yağmur altında bekleyen vatandaşları kırmayarak bir konuşma yapmıştır. Menderes, inşaatı tamamlanan birinci kömür yıkama tesisi, inşaatı devam eden ikinci kömür yıkama tesisi, liman tesisleri ile Çatalağzı Elektrik Santrali'ni gezip göreceğini ifade etmiştir. Konuşmasının devamında Demokrat Parti iktidarının Zonguldak'a verdiği önemi rakamlar vererek dinleyicilere hatırlatmıştır. Bu bağlamda kömür havzasında inşa edilen 40.000.000 liraya mal olan liman tesisleri, 15.000.000 liralık birinci ve 25.000.000 liralık ikinci kömür yıkama tesisiyle birlikte havzaya genel olarak 300.000.000 liralık yatırım yapıldığını anlatmıştır. Konuşmasının son bölümünde DP iktidarını sürekli eleştiren muhalefete sert eleştirilerde bulunmuştur. Özellikle CHP ve basın iktidara yönelik tutumu karşısında; Menderes, memleket durmadan geliştiği halde sanki ülke zor durumdaymış gibi konuşma ve yayınlar yapılmasını bir perde oyunu olarak nitelendirmiştir. Menderes, hürriyet hürriyet diye bağırانların her alanda hürriyeti

³³⁵ **Cumhuriyet**, Sayı 11380, s. 1, 3, İstanbul 1 Nisan 1956.

suiistimal ettiklerini ve basının da bu yalanlarla gazetelerini doldurduklarından şikâyet ederek konuşmasına son vermiştir.³³⁶ Başbakan Zonguldak'ta yaptığı konuşma ile muhalefetin eleştirilerine cevap vermiştir. Bu eleştirilerin haksız olduğunu Zonguldak'a yapılan yatırımları örnek göstererek izah etmiştir.

Başbakan Adnan Menderes, Zonguldak'ta konuşmasını yaptıktan sonra Karabük'e giderek belediye binasında konuşma yapmıştır. Konuşmasında fabrika ve işçilerin önemine değinerek başlayan Menderes, fabrikalar sayesinde memleketin geliştiğini, Türk işçisinin zekâ ve kabiliyetinin Türkiye'yi Batı'nın çağdaşı haline getirdiğini anlatmıştır. Menderes, muhalefeti ve muhalefeti destekleyen basını eleştirerek basının istediğini yazmakta özgür olduğunu ancak gerçeği hiçe saymadan vatandaşları bilgilendirmesi gerektiğinin üzerinde durmuştur.³³⁷

Başbakan konuşmanın ardından Karabük Demir-Çelik Fabrikası'ndaki kok fabrikaları, yüksek fırınlı çelikhane, haddehane, boru fabrikaları, sülfürik asit ve süper fosfat tesislerini ziyaret etmiştir. Başbakana ziyaret sırasında yetkililer tarafından 1950 yılında 70.000 ton olan üretimin 1956 yılında 106.000 tona yükseldiği bilgisi verilmiştir. Ayrıca fabrikada 1955 yılında 507.000 ton kok, 202.000 ton ham demir, 180.000 ton külçe çelik, 150.000 ton çeşitli hadde mamulü, 16.500 ton boru, 18.000 ton sülfürik asit ve 18.000 ton da süper fosfat üretildiği söylenmiştir. Bu bilgilerden başka Karabük fabrikalarının üretim kapasitesini 600.000 tona çıkarmak için yeni bir yüksek fırın sinter tesisatı ilavesi ve çelikhane tevsii yapılmasının düşünüldüğü ifade edilmiştir.³³⁸

1.7.3.2. Başbakan Adnan Menderes'in Zonguldak Ziyareti (1957)

Başbakan Adnan Menderes 6-8 Ağustos 1957 tarihinde Zonguldak'a liman tesisleri ile kömür yıkama tesisleri ve Filyos'ta yeni sinter tesislerinin açılışını yapmak üzere gelmiştir.³³⁹ Ziyareti sırasında Başbakan'a bakan, milletvekilleri, devletin önemli kademesindeki bürokrat ve dönemin dikkat çeken gazetecilerinden oluşan bir heyet³⁴⁰

³³⁶ **Cumhuriyet**, Sayı 11379, s. 1, 5, İstanbul 31 Mart 1956.

³³⁷ **Milliyet**, Sayı 2113, s. 1, 5, İstanbul 2 Nisan 1956; Başbakan'ın konuşması sırasında geçen "bedbahlar ve katiller" ibaresinin yanlış kaydedildiğini ve doğrusunun "bedbahlar ve gafiller" olduğu Anadolu Ajansı tarafından düzeltilmiştir. Bkz; **Cumhuriyet**, Sayı 11382, s. 3, İstanbul 3 Nisan 1956.

³³⁸ **Ayın Tarihi**, No 269, s. 2-3, Ankara Nisan 1956.

³³⁹ **Türkün Sesi**, Sayı 1401, s. 1-2, Zonguldak 3 Ağustos 1957.

³⁴⁰ Heyet içerisinde yer alanlar için bkz; **BCA**, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 2.6.4, 08.08.1957, 8-9.

eşlik etmiştir. Ziyaret ve konaklama programı³⁴¹ çerçevesinde kentte gidilecek ve kalınacak yerler belirlenmiştir.

Başbakan Adnan Menderes'in, kömür yıkama tesisleri ve liman sahasına gelmesi ile tören başlamıştır. Tören sırasında Etibank Genel Müdür Yardımcısı Emin İplikçi, açılan tesislerin amenajman planı çerçevesinde yapılan önemli tesisler olduğuna dikkat çekerek havzaya 1950 yılından 1956 yılına kadar 400.000.0000 liranın üzerinde para harcadığını söylemiştir. Ardından EKİ Genel Müdürü Muzaffer Ulusoy; Zonguldak'ta Kozlu, Çaydamar ve Asmadilaver ocaklarında günde 12.000 ton kömür yıkandığını ifade etmiştir. Ulusoy, yapılan bu tesislerle çok küçük kömür zerrelere kadar yıkanabildiği için kömür zayıflığının önleneceğini belirtmiştir. Zonguldak limanının inşaa edilmesi için 33.900.000 lira, liman direği ve eşya satın alınması için 6.200.000 lira harcadığı bilgisini vermiştir. Konuşmasının devamında liman inşaatıyla birlikte on bin tonluk gemilerin rahatça manevra yapabileceğini, rıhtımda boşaltılan malzemenin vapurlardan doğrudan vagon veya kamyonlara kolay bir şekilde yüklenebileceğine dikkat çekmiştir.³⁴²

EKİ Genel Müdürü Muzaffer Ulusoy konuşmasını bitirdikten sonra Sanayi Bakanı Samet Ağaoğlu kürsüye gelmiştir. Ağaoğlu konuşmasının başında üzerinde buldukları toprakların milli iktisadi kalkınmanın en önemli iki unsuru olan demir ve kömürü işleyen topraklar olduğunu belirttikten sonra Zonguldak'ın Türk milli müdafaasının ve Türk milli ekonomisinin en önemli merkezlerinden birisi olduğunu vurgulamıştır. Ağaoğlu, Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 1950 yılında havzada günlük üretimin 10.000 ton olduğunu, 1957 yılında günlük üretimin 6.500.000 tona yükseldiğinin altını çizmiştir. Son olarak havzaya yapılan yatırımlarla milli kalkınmanın en önemli unsurlarından taş ve linyit kömürü üretimindeki büyük artış sayesinde artık Türkiye'de bir kömür davasının olmadığına vurgu yapmıştır. Sanayi Bakanı'nın konuşmasından sonra Başbakan Adnan Menderes yeni liman tesislerini ve kömür yıkama tesisini hizmete açmıştır.³⁴³

Başbakan Adnan Menderes, 7 Ağustos 1957 tarihinde yeni manyezit ve krom manyezit tesislerine temel atmak ve Ateş Tuğla Fabrikası tevsiyatını işletmeye açmak için

---

³⁴¹ Başbakan'ın ziyaret programı için bkz; **BCA**, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 2.6.4, 08.08.1957, 1-5.

³⁴² **Ayın Tarihi**, No 285, s. 8-10, Ankara Ağustos 1957.

³⁴³ **Ayın Tarihi**, No 285, s. 10-12, Ankara Ağustos 1957; Liman için otuz dört milyon ve kömür yıkama tesisinin açılmasına yirmi beş milyon lira harcanmıştır. Bkz; **Türkün Sesi**, Sayı 1404, s. 1-2, Zonguldak 7 Ağustos 1957.

Filyos'a gelmiştir. Tören esnasında Sümerbank Genel Müdürü Mehmet Akın, yeni tesislerin 2.500.000 liraya mal olduğunu ve bu tesislerde 16.000 tuğla üretileceğini açıklamıştır. Yapılan tesislerle fabrikanın tüm kapasitesinin 28.000 tona ulaştığını da sözlerine ilave etmiştir. Konuşmanın ardından Başbakan, Filyos'ta yeni manyezit ve krom manyezit tesislerinin temeline ilk harcı koymuş, Ateş Tuğlası Fabrikası tevsiyatını da işletmeye açmıştır. Menderes programına devam ederek Bartın, Safranbolu ve Karabük'ü ziyaret etmiştir. Karabük'te Demir-Çelik Fabrikasına giderek kontinü çubuk, profil ve şerit haddehanesinin temelini atmıştır. Başbakan, Karabük Belediyesi'ni ziyaret ettiği sırada vatandaşların ısrarı üzerine kısa bir konuşma yapmıştır. Menderes, konuşmasının başında Zonguldak'ta liman tesislerini, kömür yıkama tesislerini açtıklarını ve Karabük'te yeni haddehanenin temelini attıklarını söylemiştir.³⁴⁴

Başbakan Adnan Menderes'in Zonguldak ziyaretleri Türk sanayisinin ve ekonomisinin kalkınması için gösterilen gayretlerin bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. Başbakan, Zonguldak'a kömür havzası, Demir-Çelik Fabrikası ile Ateş Tuğla Fabrikası'nı modern cihazlarla güçlendirmek, üretimi arttıracak yeni tesislerin temelini atmak veya açılışını yapmak üzere gelmiştir. Özellikle 1954-1955 yıllarında yaşanan kömür buhranından dolayı havzaya ciddi miktarda yatırım yapılarak üretimin artırıldığı Sanayi Bakanı Samed Ağaoğlu'nun sözlerine de yansımıştır.

1.7.4. BAKANLARIN ZİYARETLERİ

Demokrat Parti'nin on yıllık iktidarı süresince Çalışma, İşletmeler, Milli Eğitim, Adalet, Sağlık, Bayındırlık, Ulaştırma, Milli Savunma ve Devlet bakanları Zonguldak'ı ziyaret etmiştir. Bakanların ziyaretleri kenti yakından tanımalarını ve kentin sorunlarını anlamaları açısından faydalı olmuştur. Bu bakımdan bakanların ziyaretleri şehir için değerli ve önemli olmuştur.

1.7.4.1. Çalışma ve İşletmeler Bakanlarının Ziyaretleri

Demokrat Parti iktidarında Çalışma Bakanlığı yapan Nuri Özsan, Samed Ağaoğlu, Hayrettin Erkmen ile İşletmeler Bakanlığı yapan Muhlis Ete, Sıtkı Yırcalı ve Fethi Çelikbaş görev süreleri içerisinde kentteki sanayi işletmelerini ziyaret etmiştir. Adı geçen bakanlardan Nuri Özsan, 22 Nisan 1951 Pazar günü kente gelerek Kozlu'daki kömür ocağı tesislerini gezmiştir. Özsan, basına yaptığı açıklamada Zonguldak'ı

³⁴⁴ **Ayın Tarihi**, No 285, s. 12-14, Ankara Ağustos 1957.

beğendiğini ve buradaki işçi davasının güçlü olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca kendi partisi DP başta olmak üzere muhalif partilerden CHP ve MP il teşkilatlarına da uğramıştır.³⁴⁵ Daha önce ifade edildiği üzere Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Başbakan Adnan Menderes'in muhalif partileri ziyaret etmesi kendi partileri içerisinde bakanlık ve milletvekilleri yapan kişileri de etkilemiştir. Bu bağlamda Çalışma Bakanı Nuri Özsan da partiler arasındaki dostluğun güçlendirilmesi adına adım atarak muhalif partilere nezaket ziyaretinde bulunmuştur.

Nuri Özsan'dan sonra Çalışma Bakanı olan Samet Ağaoğlu, 15 Kasım 1952 Cumartesi günü kente gelerek pazar, pazartesi, salı günleri Ereğli Kömür İşletmelerinde incelemelerde bulunmuştur. Bakan, işçilerle ilgili yaptığı konuşmada işçilerin maddi ve manevi refahını ülkenin imkanları çerçevesinde partinin ve kendisinin en başta gelen gayesi olduğunu ifade etmiştir.³⁴⁶ Bakan, İstanbul'a geldikten sonra ziyaret hakkında yaptığı değerlendirmede incelemelerine ilk önce büyük bir üretim merkezi ve büyük bir işçi kitlesini barındıran Zonguldak'tan başladığını söylemiştir. Maden işçilerinin yararlanacağı mesken inşa etmek, derhal bir verem sanatoryumu kurulması için teşebbüse girişileceğini açıklamıştır.³⁴⁷

Samet Ağaoğlu'ndan sonra bakanlık görevine Hayrettin Erkmen getirilmiştir. Bakan, 25 Ağustos 1953 Salı günü şehre gelerek kömür bölgelerini, elektrik santralini ve işçilerin durumunu incelemiştir.³⁴⁸ Ziyaret sonrası yaptığı açıklamada; çalışma hayatının en önemli merkezlerinden biri ve hatta en önemlisinin Zonguldak olduğunu ifade ederek büyük bir işçi kitlesini bünyesinde barındıran kentin milli iktisat, milli kalkınma için en hayati madde olan kömüre sahip olduğundan öneminin büyük olduğuna vurgu yapmıştır. Ayrıca, aldığı bilgilere göre üretimin arttığını ve son 2 ay her gün 16.000 ton kömür elde edildiğini, bu yüzden yüksek üretim karşısında işçi ücretlerinin de ele alınarak hayat şartlarına uygun olması gerektiğini belirtmiştir.³⁴⁹ Bakanların söylediği sözler ve vaatlerinin yerine getirilip getirilmediği üçüncü bölümde, ekonomik hayat başlığı altında işçilerin sorunları ve çözülmesi için gösterilen çabalar şeklinde ele alınmıştır.

---

³⁴⁵ **Sabah**, Sayı 160, s. 1-2, Zonguldak 24 Nisan 1951.

³⁴⁶ **Yeni Zonguldak**, Sayı 69, s. 1, Zonguldak 19 Kasım 1952.

³⁴⁷ **Milliyet**, Sayı 910, s. 1, 7, İstanbul 21 Kasım 1952.

³⁴⁸ **Zonguldak**, Sayı 1314, s. 1, Zonguldak 29 Ağustos 1953.

³⁴⁹ **Milliyet**, Sayı 1183, s. 1, 7, İstanbul 26 Ağustos 1953; **Ayın Tarihi**, No 237, s. 37, Ankara Ağustos 1953.

Diğer bir bakanlık olarak İşletmeler Bakanı Muhlis Ete, Zonguldak ve Karabük ziyaretinden sonra³⁵⁰ verdiği demeçte; kömür ve demir-çelik işletmelerinin güçlendirilmesi gerektiğini ifade ettikten sonra işçilerin ve memurların işletme sınırları içinde parti politikalarıyla uğraşmamaları tavsiyesinde bulunmuştur.³⁵¹ Muhlis Ete'den sonra İşletmeler Bakanlığı'na Sıtkı Yırcalı getirilmiştir. Bakan 12 Kasım 1952 Salı günü³⁵² kente gelerek Asma ocağı, Dilaver ocağı, Kozlu yer üstü tesisleri, İhsaniye üretim bölgesi³⁵³ ve Çatalağzı Elektrik Santralini ziyaret ederek tesislerin faaliyetleri hakkında bilgi almıştır.³⁵⁴ Sıtkı Yırcalı Zonguldak'tan ayrılarak Karabük ilçesine gitmiş, burada Demir-Çelik Fabrikası'nda incelemelerde bulunmuş ve işçilerle görüşmüştür.³⁵⁵ Yırcalı, Bakanlığı sırasında son olarak Karabük'e Mart 1954'te gelerek Demir-Çelik Fabrikasını ziyaret etmiştir.³⁵⁶

Sıtkı Yırcalı'nın yerine İşletmeler Bakanlığı'na Fethi Çelikbaş getirilmiştir. Çelikbaş, 29 Mayıs 1954 Cumartesi günü Çatalağzı Elektrik Santrali'nde yeni tesislerin temelini atmak için kente gelmiştir.³⁵⁷ Bakan, yeni tesislerin temelini atmasının yanı sıra Amasra'daki Tarlaağzı³⁵⁸ ve merkezdeki Kandilli kömür ocağına ziyarette bulunmuştur.³⁵⁹ Temmuz 1954'te de kente gelerek kömür havzasında inceleme yapmıştır. İnceleme sonrasında EKİ'nin Azdavay, Kireçlik ve Amasra'daki tesis işlerinin çok iyi olduğunu ve arama işlemlerinin çalışmalarını hızlandırmak için yabancı firmaların uzmanlarından faydalanmaları gerektiği tavsiyesinde bulunmuştur.³⁶⁰ Fethi Çelikbaş, ziyareti tamamladıktan sonra Başbakan Adnan Menderes'in başkanlığında Kömür Tevzi ve Satış Müessesesi Genel Müdürü Eyüp Sabri Konak, Etibank Genel Müdürü Necdet Aydınelli, Zonguldak Kömür İşletmesi Müdürü Cemal Zühtü Aysan'ın katılımıyla toplantı yapılmıştır. Toplantıda İşletmeler Bakanı Fethi Çelikbaş, Zonguldak kömür havzasında yaptığı incelemeler hakkında bilgi vermiştir. Kömür havzasının daha fazla üretim yapması için gerek eleman gerekse

³⁵⁰ **Milliyet**, Sayı 59, s. 3, İstanbul 30 Haziran 1950; **Zonguldak**, Sayı 1150, s. 1, Zonguldak 30 Haziran 1950.

³⁵¹ **Zonguldak**, Sayı 1152, s. 1-2, Zonguldak 14 Temmuz 1950.

³⁵² **Yeni Zonguldak**, Sayı 67, s. 2, Zonguldak 8 Kasım 1952; **Yeni Zonguldak**, Sayı 68, s. 1, Zonguldak 12 Kasım 1952.

³⁵³ **Cumhuriyet**, Sayı 10161, s. 3, İstanbul 14 Kasım 1952.

³⁵⁴ **Milliyet**, Sayı 903, s. 7, İstanbul 14 Kasım 1952.

³⁵⁵ **Yeni Zonguldak**, Sayı 69, s. 1, Zonguldak 19 Kasım 1952.

³⁵⁶ **Zonguldak**, Sayı 1324-15, s. 1, Zonguldak 31 Mart 1954.

³⁵⁷ **Zonguldak**, Sayı 1324-51, s. 1, Zonguldak 26 Mayıs 1954.

³⁵⁸ **Öz Zonguldak**, Sayı 30, s. 1, Zonguldak 20 Temmuz 1954.

³⁵⁹ **Öz Zonguldak**, Sayı 31, s. 1, Zonguldak 21 Temmuz 1954.

³⁶⁰ **Milliyet**, Sayı 1514, s. 3, İstanbul 25 Temmuz 1954.

teknik elemanlar bakımından takviye edilmesi gerektiğinin üzerinde durmuştur.³⁶¹ Fakat sonrasında özellikle Zonguldak'ta kömür üretimin düşmesinden dolayı basında “*kömür buhranı var*” şeklindeki haberler sebebi ile Başbakan Adnan Menderes başkanlığında yapılan toplantı sonrasında Fethi Çelikbaş bakanlık görevinden alınarak yerine Samet Ağaoğlu getirilmiştir. Ağaoğlu, hem kömür üretimindeki sıkıntıyı gidermek hem de Karabük Demir-Çelik Fabrikası'nda incelemelerde bulunmak üzere kenti ziyaret etmiştir.³⁶²

Bakanların söylemleri üzerine kömür havzasında yabancı uzmanların çalıştırılıp çalıştırılmadığı hakkında arşiv belgeleri incelendiğinde; Ereğli Kömür İşletmesi'nde Alman vatandaşı Dr. Erich Schunke,³⁶³ Dr. Josef Welzel, W. Scherer, Alfred Klein,³⁶⁴ Hermann Wehülsdonk üç yıl,³⁶⁵ Hollanda vatandaşı Dr. Jeolog R.Patijn 1 yıl görev yaptığı anlaşılmıştır.³⁶⁶ Diğer bir Hollanda vatandaşı Johannes Gerrit Romeyn Zonguldak liman inşaatında kontrolör olarak toplam 2.5 yıl çalışmıştır.³⁶⁷ Bu uzmanlardan Alman uyruklular yüksek maden mühendisi, uzman, poryon görevinde olduğu; Hollanda uyrukluların sondaj işlerinde ve Zonguldak liman inşaatında kontrolörlük yaptığı tespit edilmiştir.

1.7.4.2. Milli Eğitim, Ulaştırma, Bayındırlık ve Sağlık Bakanlarının Ziyaretleri

Kömür havzasının öneminden dolayı Çalışma ve İşletmeler Bakanlarının ziyaretleri dışında Milli Eğitim, Sağlık, Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanları kendi konuları ile ilgili olarak kente gelerek incelemelerde bulunmuştur. Adı geçen bakanlardan Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri, 12 Temmuz 1952 Cumartesi günü şehre gelerek eğitim-öğretim konularında öğretmenlerin isteklerini dinlemiştir. Bakan, ziyaret esnasında Maden Teknik Okulu, Erkek Sanat Enstitüsü, Ticaret ve Mehmet Çelikel Lisesi, Kozlu'daki Kılıç Okulu ile Üzülmöz Okulu'nu gezmiştir. Ayrıca Komünizmle Savaş ve Milliyetçiler Derneklerinin düzenlediği “Milli Davalarımız” ve “Milliyetçilik'ten Ne Anlayacağız?” adlı konferansta konuşma yapmıştır.³⁶⁸

³⁶¹ **Milliyet**, Sayı 1516, s. 3, İstanbul 27 Temmuz 1954; **Öz Zonguldak**, Sayı 35, s. 1, Zonguldak 28 Temmuz 1954.

³⁶² **Cumhuriyet**, Sayı 10995, s. 3, İstanbul 8 Mart 1955.

³⁶³ **BCA**, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 129.65.6, Tarih: 28.08.1952, 1.

³⁶⁴ **BCA**, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 131.7.4, Tarih: 25.01.1953, 1-2.

³⁶⁵ **BCA**, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 131.16.1, Tarih: 28.02.1953, 1.

³⁶⁶ **BCA**, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 130.76.8, Tarih: 13.10.1952, 1.

³⁶⁷ **BCA**, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 130.98.6, Tarih: 30.12.1952, 1; **BCA**, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 135.25.7, Tarih: 15.03.1954, 1.

³⁶⁸ **Yeni Zonguldak**, Sayı 40, s. 1, Zonguldak 15 Temmuz 1952.

Yukarıda ifade edilen Bakanlardan Ulaştırma Bakanı Muzaffer Kurbanoglu, kente gelerek kömür tesislerinde incelemeler yapmıştır. Bakan, Çaydamar tesislerine gelerek pavyonlar, sinema salonu, yemekhane ile diğer sosyal tesisleri gezmiştir.³⁶⁹ Kurbanoglu ziyaret sırasında Başbakan Adnan Menderes'in kendisine Zonguldak'a giderek selamlarımı bildirirsin dediğini söyledikten sonra CHP'nin yalancı peygamberler gibi demokrasi oyununa çıkmasını eleştirmiştir.³⁷⁰

Eğitim Bakanı olarak daha önce Zonguldak'a gelen Tefik İleri, bu defa Bayındırlık Bakanı olarak kenti ziyaret etmiştir. İleri, ziyaret çerçevesinde aralarında işçilerin de olduğu vatandaşlara hitaben bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında DP iktidarının yaptıklarını anlatmış, CHP'nin eleştirilerinin haksız ve gerçekdışı olduğunu ifade etmiştir. Bakan, CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün partilerinin baraj yapma konusundaki eleştirilerine karşı, Türk köylüsünün barajın önemini kavradığını buna karşın muhalefetin kavrayamadığına dikkat çekmiştir. Son olarak İsmet Paşa'nın kulaklarının az işitmesine göndermede bulunarak *"Bu CHP'liler söylediklerini kulakları duymayan insandır"* diyerek konuşmasına son vermiştir.³⁷¹ İleri, görev süresi içinde bir kez daha kente gelerek Karabük, Safranbolu, Amasra, Bartın, Çaycuma, Filyos'ta yol ve eğitim işlerini dikkatli bir şekilde incelemiştir.³⁷²

Son olarak Sağlık Bakanı Dr. Lütfi Kırdar kente gelerek Ereğli, Bartın ve Amasra ilçesine uğramıştır. Ayrıca Devlet ve Göğüs Hastalıkları Hastanesinin eksiklikleri hakkında bilgi almıştır.³⁷³

1.7.4.3. Devlet Bakanı, Çeşitli Bakanların ve Milletvekillerin Ziyaretleri

Bu başlık altında; Devlet Bakanı Sıtkı Yırcalı ve Cemil Bengü, Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, İçişleri Bakanı Ethem Menderes, Milli Savunma Bakanı Şemi Ergin'in ziyaretleri irdelenmiştir. Devlet bakanlarından Sıtkı Yırcalı, Kasım 1952'de kente gelerek işçilerin yolunun yapılması ve mesken sahibi yapılması konusunda Cumhuriyet gazetesine açıklamalarda bulunmuştur. Yırcalı, özellikle üretimde nitelikli işçi davasını ve iskân işini çözmek için Zonguldak çevresindeki işçilerin köyleri ile kömür ocakları arasında yol yapılması ve onlara düzenli nakil vasıtalarının sağlanması bakımından Valilik ve Bayındırlık Bakanlığı ile ortak bir program

³⁶⁹ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1196, s. 1-2, Zonguldak 10 Ekim 1958.

³⁷⁰ **Cumhuriyet**, Sayı 12287, s. 1, 5, İstanbul 10 Ekim 1958.

³⁷¹ **Cumhuriyet**, Sayı 12575, s. 1, İstanbul 30 Haziran 1959.

³⁷² **Şafak**, Sayı 23/41, s. 1, 3, Zonguldak 30 Temmuz 1959.

³⁷³ **Sabah**, Sayı 2901, s. 1-2, Zonguldak 7 Temmuz 1959.

yapılmasına karar verildiğini açıklamıştır. Ayrıca uzak yerlerden gelen işçilerin de aileleri ile iş sahalarında ikamet etmelerini sağlamak amacıyla 1955 yılından itibaren her sene 1000 işçi evi yapılması için gerekli tedbirleri aldıklarını söylemiştir.³⁷⁴ Bakan Yırcalı'nın dile getirdiği vaatlerin yapılıp yapılmadığı üçüncü bölümde detaylı bir şekilde izah edilmiştir.

Diğer bir devlet bakanı Cemil Bengü de Kozlu ve Çatalağzı kömür ocaklarına inerek çalışmaları yakından görmüş ve görevlilerden teknik bilgi almıştır.³⁷⁵ Dışişleri Bakanı ve aynı zamanda 2 Mayıs 1954 seçimleri için Zonguldak'tan milletvekili adayı gösterilen Fuad Köprülü, seçim çalışmaları çerçevesinde kente gelerek 1000 adet işçi evinin bir bölümünün temel atma ve yarı kok fabrikasının yeniden işletmeye açılması törenine katılmıştır.³⁷⁶ Nisan 1956 yılında İçişleri Bakanı Ethem Menderes kente gelerek Çatalağzı tevsiatının açılış törenine katılmıştır.³⁷⁷ Son olarak Mayıs 1957'de Milli Savunma Bakanı Şemi Ergin Zonguldak'ta Karadon, Gelik, Üzülmez ve Çatalağzı kömür ocaklarını gezmiştir.³⁷⁸

Milletvekilleri de Zonguldak'a ziyarette bulunmuştur. Bu ziyaretler incelendiğinde ağırlıklı olarak Zonguldak milletvekilliğine aday gösterilen ve daha sonrasında seçimi kazanan vekillerin kenti ziyaret ettiği görülmüştür. Kente gelen milletvekilleri Demokrat Parti il kongresine katılmış; Karabük Demir-Çelik Fabrikası, Ereğli Kömür İşletmeleri, Kilimli, Gelik, Karadon, Asma, Dilaver ve Kandilli kömür ocaklarında incelemeler yapmıştır. Milletvekilleri TBMM'de konuşma, yazılı-sözlü soru önergesi, kanun teklifi vererek sorunları çözmeye çalışmıştır. Milletvekilleri mensubu olduğu partinin kentteki durumunu incelemiş, vatandaşların sorunlarını dinleyerek çözüm üretmiş, kömür işletmelerinin üretim tesislerini yakından görerek yeni tesislerin yapılmasını sağlamış; işçilerin ücret, yol ve mesken sorunlarının çözümüne katkıda bulunmuştur.

1.7.5. YURT İÇİNDEN ZONGULDAK'A YAPILAN ZİYARETLER

Zonguldak kömür havzası ekonomik değeri sebebiyle hem yurt içi hem de yurt dışından gelen ziyaretçilerin sıklıkla uğradığı bir şehir halini almıştır. Yurt içinden Haziran 1950'de havzanın durumunu incelemek için EKİ'nin eski genel müdürleri

³⁷⁴ *Cumhuriyet*, Sayı 10164, s. 6, İstanbul 17 Kasım 1952.

³⁷⁵ *Türkün Sesi*, Sayı 1417, s. 1, Zonguldak 23 Ağustos 1957.

³⁷⁶ *Zonguldak*, Sayı 1324-34, s. 1, Zonguldak 28 Nisan 1954.

³⁷⁷ *Cumhuriyet*, Sayı 11380, s. 3, İstanbul 1 Nisan 1956.

³⁷⁸ *Türkün Sesi*, Sayı 1294, s. 1, Zonguldak 24 Mayıs 1957.

Bekir Vehbi Ergene, Bedri Hüsnü Bekiroğlu, İş Bankası'nın Maden Kömür T.A.Ş. "Türkiş" Genel Müdürlerinden Nadir Hakkı Gönen, Etibank eski genel müdürü ve kömür havzasının eski müdürlerinden Reşid Osman Gencer, EKİ'de çalışan eski mühendislerden Cabir Sepen'den oluşan heyet kente gelmiştir.³⁷⁹

Zonguldak'a Nisan 1952 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Birliği Başmüfettişi Dr. Fadıl Gökçeören,³⁸⁰ Ocak 1953'te Köylü Partisi Genel Başkanı Remzi Oğuz Arık,³⁸¹ 1954 yılında eski Başbakan Şemseddin Günaltay ve EKİ eski Genel Müdürü İhsan Soyak gelmiştir.³⁸² Bu ziyaretlerden başka 23 Ekim 1954 tarihinde İstanbullu basın mensuplarının kente gelmesi sonucunda EKİ Genel Müdürü Cemal Zühtü Aysan basın toplantısı yaparak havza hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Aysan konuşmasında 1940 senesine kadar havzada bütün kömür madenlerinin kişi ve şirketler tarafından idare edildiğini ancak 1940 yılından sonra Etibank'a devredildiğini ifade etmiştir. Konuşmasına devam ederek havzada üretimi arttırmak ve yeni kömür rezervleri bulmak üzere hazırlanan amenajman planı çerçevesinde EKİ faaliyetinin Ereğli, Zonguldak ve Çatalağzı olarak gruplara ayrıldığını; Zonguldak grubunun Asma, Dilaver, Çaydamarı ile Çatalağzı grubunun Gelik ve Karadon grubundan meydana geldiğini anlatmıştır. Aysan, konuşmasını tamamladıktan sonra basın mensuplarına ocakların bulunduğu bölgeler gezdirilmiş ve çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir.³⁸³

İstanbullu basın mensupları 14 Ekim 1956 tarihinde 2. defa kente gelmiştir. Basın mensuplarına Genel Müdür Vekili Bahri Savaşkan ve Teknik Genel Müdür Yardımcısı Asaf Yenisey havza hakkında bilgi vermiştir. Yetkililer EKİ'nin Çatalağzı, Zonguldak ve Ereğli olarak 3 grupta faaliyet gösterdiğini; Çatalağzı bölgesindeki üretimin Gelik ve Karadon ocaklarında; Zonguldak bölgesindeki üretimin Üzülmez, Çaydamar ve Kozlu ocaklarında; Ereğli bölgesindeki üretimin Kandilli ve Armutçuk ocaklarında yapıldığını açıklamıştır. Bu bilgilerin dışında Zonguldak bölgesinde 520 ve Çatalağzı bölgesinde 350 evden oluşan işçi sitesinin tamamlandığının müjdesini vermiştir.³⁸⁴

Türkiye içinden diğer ziyaretlere bakıldığında Genelkurmay Başkanı, Deniz Kuvvetleri Komutanı, Amiral, Oramiral, Koramiral, Tuğamiral görev ve rütbesindeki

³⁷⁹ **Zonguldak**, Sayı 1148, s. 1, Zonguldak 16 Haziran 1950.

³⁸⁰ **Yeni Zonguldak**, Sayı 23, s. 1, Zonguldak 26 Nisan 1952.

³⁸¹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 78, s. 1, Zonguldak 19 Ocak 1953.

³⁸² **Zonguldak**, Sayı 1324-11, s. 1, Zonguldak 20 Mart 1954.

³⁸³ **Ayın Tarihi**, No 251, s. 54-56, Ankara Ekim 1954.

³⁸⁴ **Cumhuriyet**, Sayı 11572, s. 1, 5, İstanbul 15 Ekim 1956; **Ayın Tarihi**, No 275, s. 24-26, Ankara Ekim 1956.

ordu mensupları Karadeniz tatbikatı nedeniyle kente gelmiştir. Komutanlar Zonguldak ve Ereğli limanlarında demirleyen gemilerden inerek kent protokolünden vali, belediye başkanı ile önemli kurumlardan EKİ'yi ziyaret etmiştir. Kente 10 yıl içinde Nisan³⁸⁵ ve Temmuz 1951 yılında Genelkurmay Başkanı Org. Nuri Yamut ile Deniz Kuvvetleri Komutanı Tümamiral Sadık Altıncan;³⁸⁶ Amiral Refet Arnon Haziran 1955'te Giresun, Gelibolu, Gaziantep, Demirhisar ve Sultanhisar adında 5 muhripen oluşan harp filosu ile gelmiştir.³⁸⁷ Temmuz 1959 yılında Deniz Kuvvetlerinden Koramiral Zeki Özak kumandasında Tuğamiral Burhan Tarı, Deniz Kuvvetleri Harekat Başkanı Tuğamiral Asaf Şimşek, Harp Filosu Kumandanı Tuğamiral İzzet Saltun, Mayın Filosu Kumandanı Tuğamiral Emin İter'den oluşan heyet ile 8 parçadan oluşan harp filosu gelmiştir.³⁸⁸

1.7.5.1. İsmet İnönü'nün Zonguldak Ziyareti (1952)

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı İsmet İnönü'nün, 15 günlük Karadeniz seyahati kapsamında milletvekilleri Şemseddin Sirer, Kâmil Baran, Dr. Kemali Beyazid, Dr. Kemal Satır ve Cemil Barlas ile Zonguldak'a geleceği duyurulmuştur.³⁸⁹ Adı geçen milletvekillerine ek olarak Ordu Milletvekili Atıf Topaloğlu da kente gelmiştir. İnönü'nün kente gelmesi dolayısı ile şehir kulübünde davet verilmiştir. Davete katılanlar arasında Vali Ahmed Akbil, Belediye Başkanı Hakkı Hilalci, Demokrat Parti ve Millet Partisi başkanları ile 300 misafir yer almıştır.³⁹⁰

CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, Demokrat Parti'nin ilk dönemi diye ifade edilen bir dönemde kente gelmiştir. Kendisi için düzenlenen davete Zonguldak Valisi, Belediye Başkanı, DP ve MP il başkanlarının katılması Halkevlerinin kapatılması sonrasında iyice artan DP-CHP gerginliğinin azaltılmasına yönelik girişimler olarak gösterilebilir. İsmet İnönü'nün kente gelişinde gösterilen nezaket, partiler arası dostluk ve gerginlik siyasetinin azaltılmasına yönelik atılan adımlar olarak değerlendirilebilir. Ancak bir süre sonra CHP'nin mallarına el konulmasını öngören kanunun yasalaşmasıyla bu olumlu adımlar yarım kalmıştır. DP iktidarının sonuna kadar iki parti arasındaki gerginlik siyaseti de giderek artmış ve hoş olmayan olaylar yaşanmıştır.

³⁸⁵ *Milliyet*, Sayı 342, s. 3, İstanbul 13 Nisan 1951.

³⁸⁶ *Cumhuriyet*, Sayı 9690, s. 5, İstanbul 27 Temmuz 1951.

³⁸⁷ *Yeni Ses*, Sayı 32, s. 3, Zonguldak 1 Haziran 1955.

³⁸⁸ *Şafak*, Sayı 23/23, s. 1, Zonguldak 9 Temmuz 1959.

³⁸⁹ *Yeni Zonguldak*, Sayı 26, s. 1, Zonguldak 10 Mayıs 1952.

³⁹⁰ *Yeni Zonguldak*, Sayı 27, s. 1-2, Zonguldak 13 Mayıs 1952.

İsmet İnönü, 11 Mayıs 1952 Pazar günü Cumhuriyet meydanında vatandaşlara konuşma yapmıştır. İnönü, yaptığı konuşmada kömürün varlığına bağlı olarak ağır sanayiinin gelişmesi ve iktidar-muhalefet ilişkileri üzerinde durmuştur. İnönü, Zonguldak'ın öneminin kömürden geldiğini söyleyerek başlıca iktisadi bölgelerden biri olduğunu söylemiştir. Kentte demiryolu yapımına ağırlık verilerek Zonguldak ve Ereğli'de 2 liman inşaatına girişildiğini, Çatalağzı'nda ülkenin en mükemmel enerji tesisinin meydana getirildiğini, Karabük Demir-Çelik Fabrikası'nın ise “*başı başına bir alem*” olduğuna dikkat çekmiştir.

Konuşmasına devam ederken Zonguldak'ta işçi meselesinin özel bir öneme sahip olduğunu dile getirmiş ve işçi hayatının Cumhuriyete gelinceye kadar pek bakımsız ve iptidai olduğuna vurgu yapmıştır. İşçinin yemesi ve giyinmesinden başlayarak bütün sosyal ihtiyaçları için burada vücuda getirilen tesislerin iftihar edilebilecek kıymette olduğunu vurgulamıştır. Konuşmasının sonuna doğru bugünkü iktidarın muhalif partilerle gözü kapalı uğraşmak hastalığından kendini kurtaramadığı için ciddi işlere bakacak zamanı bulamadığı eleştirisinde bulunmuştur. İnönü demokratik rejimin sakin bir şekilde işlemesi, küçük gelirliler ve işçi kitlesinin büyük meselesi olduğunu söyledikten sonra iktidarı sakin bir anlayışa getirmek için muhalefet partilerini olarak çırpındıklarını söylemiştir. İnönü, iktidara geldiklerinde kentin özel meseleleri ile meşgul olacağını ifade ederek konuşmasına son vermiştir.³⁹¹

1.7.5.2. CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek'in Ziyareti ve Sonuçları (1955)

CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek, 12 Ağustos 1955 Cuma günü Karadeniz seyahati kapsamında³⁹² Zonguldak'a gelerek sel felaketine uğrayan yerleri gezmiş ve konuşma yapmıştır.³⁹³ Kasım Gülek'in Ereğli'den Zonguldak'a gelmesi sürecinde tatsız hadiseler yaşanmıştır. Gülek'i taşıyan vapur Ereğli'den kömür almak üzere limana demirlemiştir. Ancak 4 saat beklemesine rağmen sorun çözülemediği için Zonguldak'a gitmesi için bir motor bulunmuştur. Gülek'in motora bineceği sırada Demokrat Parti bucak idare heyeti ve belediye meclis üyesi Mustafa Teke, “*Kasım Gülek, Kasım Gülek, sana yuh olsun. Hem seçime girmiyorsun, hem de vatandaş vicdanını tahrik*

³⁹¹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 27, s. 1-2, Zonguldak 13 Mayıs 1952; **Cumhuriyet**, Sayı 9880, s. 5, İstanbul 12 Mayıs 1952; **Milliyet**, Sayı 722, s. 1, 7, İstanbul 12 Mayıs 1952.

³⁹² Kasım Gülek'in Karadeniz seyahatinde gideceği yerler; Çide, İnebolu, Abana, Sinop, Boyabab, Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize, Hopa, Ardahan, Kars ve Erzurum'dur. Bu yerlerde CHP kongrelerine katılacak ve konuşma yapacaktı. **Cumhuriyet**, Sayı 11146, s. 1, 7, İstanbul 11 Ağustos 1955.

³⁹³ **Yeni Ses**, Sayı 43, s. 1, Zonguldak 10 Ağustos 1955.

ediyorsun” diye bağırmıştır. Gülek’in isteği ile zabıt tutturulmuş ancak Gülek toplantıya yetişememe düşüncesiyle zabtı iptal ettirmiştir. Bu kez de DP’liler harekete geçerek Gülek’i Zonguldak’a götürecek vapurun balıkçı teknesi olduğunu ileri sürmüştür. Vapurun hareket etmesine polisler tarafından engel olunması sağlanmıştır. Daha sonra gitmesine izin verilen Gülek, Zonguldak’a ulaşmış ve kentte bir konuşma yapmıştır.³⁹⁴

Konuşması esnasında kentte meydana gelen sel felaketi ile ilgili olarak selden zarar gören vatandaşlara süratle yardım edilmesi gerektiğini ancak ilgili bakanların bugüne kadar hiçbir şey yapmadığı için eleştirmiştir. Gülek, konuşmasının devamında CHP’nin seçime katılmama kararını üzüntüyle aldığını söylemekle birlikte seçimlere girmiş olsalardı eğer birçok yerde de kazanacaklarını iddia etmiştir.³⁹⁵ Gülek, sele maruz kalan sahalarda inceleme yaparken kendisine Devrek Belediye Başkanı Abdullah Akın’ın münafık diye bağırması üzerine Belediye Başkanı taraftarları ile CHP’liler arasında kavga çıkmış ve polis olaya müdahale etmiştir. Polis kontrolünde Emniyet Müdürlüğü’ne götürülen Gülek, daha sonra emniyet güçleri tarafından vapura bindirilerek kentten ayrılmıştır.³⁹⁶

Zonguldak Gazeteciler Cemiyeti de olay hakkında 15 Ağustos 1955 tarihinde basın açıklaması yapmıştır. Cemiyet; Zonguldak’ta Kasım Gülek’e karşı cebir kullanılmadığını, Genel Sekreter’in ipe karakola sürüklendiğini, emniyet müdürünün gerekirse vurmaya yetkim vardır söyleminin, Gülek’in ölümle tehdit edildiği gibi ifadelerin tamamen asılsız olduğunu açıklamıştır. Açıklamanın ilerleyen bölümlerinde üst üste büyük sel felaketleri geçirmiş, birçok vatandaşın evleri yıkılmış ve çadırlarda zorunlu olarak ikamet eden bir şehre girerken Kasım Gülek’e nümayiş yapılması, küçük bir Türk bayrağı yanında on misli büyüklükte altı ok armaları ile Genel Sekreterin karşılanması vatandaşlar arasında Halk Partisine ve Genel Sekretere olan öfkeyi arttırdığı belirtilmiştir. Cemiyet açıklamasının sonunda; Kasım Gülek’in şehre daha önceden gelen milletvekilleri gibi üzüntülü bir şekilde gelseydi, halka karşı tahrik dili kullanmasa ve felakete karşı saygılı olsaydı böyle nahoş durumların

³⁹⁴ **Milliyet**, Sayı 1880, s. 1, İstanbul 13 Ağustos 1955.

³⁹⁵ **Cumhuriyet**, Sayı 11148, s. 1, İstanbul 13 Ağustos 1955.

³⁹⁶ **Milliyet**, Sayı 1880, s. 3, İstanbul 13 Ağustos 1955; Kasım Gülek’in olaylı ziyareti hakkında 22 Temmuz 2017’de görüştüğüm Kilimli eski Belediye Başkanı Mehmet Alaca, Gülek’e saldırı olmadığını, Ereğli’den Zonguldak’a geminin gönderilmediğini bu durum üzerine CHP’lilerin Gülek’i korumak için istasyona geldiği bilgisini vermiştir. **Mehmet Alaca**, Kilimli eski Belediye Başkanı, Görüşme Tarihi: 22 Temmuz 2017.

yaşanmayacağını ifade ederek görüşünü beyan etmiştir.³⁹⁷ Cemiyet, yapmış olduğu basın açıklaması ile Zonguldak'ta olayların çıkmasında ve daha sonra dallanıp budaklanmasında Gülek'in çok büyük payının olduğunu ortaya koymuştur.

Kasım Gülek, Zonguldak'a gelmeden önce İstanbul'da 1954 seçimleri hakkında yaptığı değerlendirme nedeniyle mahkeme kararı ile Sinop'ta tutuklanarak, İstanbul Paşakapısı cezaevine götürülmüştür. Mahkeme sürecinde Üsküdar Sulh Ceza Mahkemesi'ne sevk edilmiş ancak mahkeme Kasım Gülek'in tutukluluğunun devamına karar vermiştir. Bu durum üzerine Genel Sekreter'in avukatları Asliye Ceza Mahkemesi'ne başvurarak tutukluluğun kaldırılmasını istemesine rağmen talepleri reddedilmiştir.³⁹⁸ Gülek'in yetmiş bir saat süren tutukluluğu 187 avukatın yaptığı itiraz üzerine İstanbul 7. Asliye Ceza Mahkemesi'nin verdiği tahliye kararı ile son bulmuştur. Gülek'in tutuklandığı Sinop'ta tahliye haberi mutlulukla karşılanmış ve vatandaşlar bu haberi sokaklarda coşku içinde kutlamıştır.³⁹⁹ Tahliye haberinin olayların yaşandığı Zonguldak'ta duyulmasından sonra kentte bayram havası yaşanmış; vatandaşlar caddelerde, kahvelerde birbirlerini tebrik etmiş ve “*yaşasın adalet, yaşasın Gülek*” diye tezahüratta bulunmuştur.⁴⁰⁰

Kasım Gülek, Zonguldak seyahati esnasında kendisine hakaret eden Devrek Belediye Başkanı Abdullah Akın hakkında şikâyette bulunmuştur. Akın'ın Sulh Ceza Mahkemesi'nde yargılamasına başlanarak Gülek'i Ata Germen, Abdullah Akın'ı Mustafa Saraç savunmuştur.⁴⁰¹ Mahkeme sonucunda Kasım Gülek'e 12 Ağustos 1955 tarihinde Zonguldak'ta “*Milli münafık, yalancı pehlivan, yuh sana*” diyen Abdullah Akın 2 ay hapis, 250 lira para cezası ve 1.000 lira tazminata mahkûm edilmiştir.⁴⁰²

Kasım Gülek'e yapılan sözlü saldırının aktörü DP Devrek Belediye Başkanı Abdullah Akın ve avukatı Mustafa Saraç DP tarafından cezalandırılmak yerine Zonguldak'tan 11. Dönem (1957-1960)'de milletvekili yapılarak ödüllendirilmiştir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de iktidar-muhalefet ilişkilerinde karşı tarafa mensup kişilere yönelik yapılan konuşma, protesto, saldırı gibi eylemler kınanmak ya da cezalandırılmak yerine bu kişiler önemli görevlere getirilmiş ve parti üyesi diğer kişiler cesaretlendirilerek teşvik edilmiştir.

³⁹⁷ **Ayın Tarihi**, No 261, s. 12-13, Ankara Ağustos 1955.

³⁹⁸ **Cumhuriyet**, Sayı 11151, s. 1, 7, İstanbul 16 Ağustos 1955.

³⁹⁹ **Milliyet**, Sayı 1884, s. 1, 7, İstanbul 17 Ağustos 1955.

⁴⁰⁰ **Yeni Ses**, Sayı 44, s. 3, Zonguldak 17 Ağustos 1955.

⁴⁰¹ **Yeni Ses**, Sayı 75, s. 2, Zonguldak 15 Şubat 1956.

⁴⁰² **Yeni Ses**, Sayı 124, s. 1-2, Zonguldak 30 Ocak 1957.

1.7.6. 27 MAYIS 1960 İHTİLALİ VE ZONGULDAK

Demokrat Parti'nin 14 Mayıs 1950'de başlayan iktidarı 27 Mayıs 1960'ta gerçekleştirilen askeri darbe ile sona ermiştir. Ordu, darbe sonucunda yönetime el koymuş ve sıkıyönetim ilan ederek tüm Türkiye'de sokağa çıkma yasağı ilan etmiştir. Bu kentlerden biri olan Zonguldak'ta da belediye, valilik gibi önemli kamu kurumlarının başına askeri yetkililer getirilmiştir. Demokrat Parti'nin kente atadığı son vali olan Cemal Tarlan'ın Garnizon kumandanı Şükrü Türkarlan ile görüşmesi sonucunda idare doğal olarak Türkarlan'a teslim edilmiştir. Vali Cemal Tarlan da ordunun isteklerini yerine getirerek halkın daha sakin bir şekilde durumu karşılaması için alınan tedbirlere yardımcı olmuştur. Alınan tedbirler ışığında kentte 27 Mayıs hareketi benimsenmiş ve ilk tebliğin yayınlanmasından sonra sevinç başlamıştır. Dönemin yerel gazetelerinden Demokrat Türkiye Gazetesi kentte yaşanan coşku için *"İddia edebiliriz ki Zonguldak kadar sevinçle olayı karşılayan ve idarecilerinin nazik hareketleriyle olayı benimseyen vilayet azdır"*⁴⁰³ şeklindeki satırlarla durumu okuyucusuna yansıtmıştır.

Darbeye tanıklık eden Zonguldak sakinlerinden DP üyesi Yusuf Çebi ile yaptığım görüşmede kendisi ihtilali sabah öğrendiğini, 3 gün sokağa çıkma yasağının ilan edildiğini, valinin değişerek komutanların vali olduğunu, darbe gerçekleşince sevinen kimselerin davul zurna çaldığını ancak DP taraftarlarının herhangi bir tepki göstermediğini söylemiştir.⁴⁰⁴ Diğer bir tanık ise yine DP üyesi Hüsnü Kalafat vatandaşın ihtilal karşısında tepki göstermediğini kuzu gibi davrandığını, DP il teşkilatının herhangi bir zarar görmediğini ifade etmiştir.⁴⁰⁵

Kentte yönetimi devralan Zonguldak Kumandanlığı, hakimiyeti sağlamak için genelgeler yayınlamıştır. Genelgelerde öncelikle sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Vatandaşların yiyecek sorununun çözülmesi için Kumandanlık ve Zonguldak Belediye Başkanlığı'na bildiri göndermiştir. Bu bildiride; halkın 1 haftalık ihtiyacı düşünülerek fırınlar için tedbirlerin alınması, herkesin ikametgahına döndürülmesi, sokak ve caddelerde dolaşmanın yasak olduğu konusunda Belediye'nin üzerine düşen görevi yapması istenilmiştir. Kumandanlık daha sonra bir genelge daha yayınlamıştır.

⁴⁰³ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1697, s. 1-2, Zonguldak 30 Mayıs 1960.

⁴⁰⁴ **Yusuf Çebi**, Demokrat Parti eski üyesi, Görüşme Tarihi: 12 Mart 2017.

⁴⁰⁵ **Hüsnü Kalafat**, Demokrat Parti eski üyesi, Görüşme Tarihi: 27 Şubat 2017.

fırınlardan gece de üretime devam etmesini istemiş, 28 Mayıs 1960 sabah saat 05.00 itibariyle sokağa çıkma yasağının kaldırıldığını duyurmuştur.⁴⁰⁶

Zonguldak'ta il yönetimini devralan Şükrü Türkarıslan yerine askeri valiliğe 30 Mayıs 1960'ta Tuğgeneral Avni Okyay getirilmiştir.⁴⁰⁷ Askeri vali, kentte hayatın normale dönmesi için "Gösteri, emniyet ve asayiş ihlal edecek hareketlerde bulunmamak şartı ile her türlü spor müsabakalarına müsaade" edildiğini açıklayan 13 numaralı tebliği yayınlamıştır.⁴⁰⁸ Kentte faaliyet gösteren derneklerden Zonguldak Öğretmenler Birliği de 27 Mayıs İnkılabını Yayma Komisyonu kurmuştur. Bu komisyon 27 Mayıs İnkılabını şehrin merkez kaza, nahiye ve köylerine yayılması, kötü propagandaların silinmesi için vatandaşlara gazete, dergi ve beyannameler dağıtma kararı almıştır.⁴⁰⁹

27 Mayıs darbesinden sonra ülke yönetiminde söz sahibi olan Milli Birlik Komitesi, üniversite profesörlerinden oluşan bir heyeti görevlendirerek Anayasa tasarısını hazırlatmıştır. Anayasa, Kurucu Meclis tarafından kabul edilmiş ve 9 Temmuz 1961 tarihinde halkoyuna sunulmuştur. Halk oylamasında %61.49 evet, %38.51 hayır oyu ile anayasa kabul edilmiştir. Referanduma katılan 60 vilayetin 12 tanesi çoğunlukla hayır oyu kullanmıştır. Bu iller arasında; Aydın, Bolu, Bursa, Çorum, Denizli, Diyarbakır, İzmir, Kütahya, Manisa, Sakarya, Samsun ve Zonguldak yer almıştır. Zonguldak'ta yapılan oylamada 269.985 seçmenden 234.861'i oy kullanmıştır. Oylama sonucunda 123.202 hayır, 108.812 evet oyu kullanılmıştır.⁴¹⁰

Demokrat Parti'nin 10 yıl boyunca Zonguldak'a faydalı hizmetler yapması, kentin gelişmesi için ekonomik olarak desteklenmesi ve maden işçilerinin daha rahat bir yaşam sürmesi için çıkarılan kanun, kararnamelerin yanı sıra yeni işletme sahalarının açılması neticesinde 1950, 1954 ve 1957 seçimlerinde Zonguldak halkı partiye güvenoyu vererek tüm milletvekillerinin bu partiden çıkmasını sağlamıştır. Bu yüzden Zonguldak halkı darbe olduktan sonra oylamaya sunulan anayasaya karşı hayır oyu vererek tavrını göstermiştir. Böylelikle Zonguldak halkı DP'nin Karadeniz'deki kalesi yorumlarını haklı çıkarmış ve DP iktidarına sahip çıkmıştır.

⁴⁰⁶ Demokrat Türkiye, Sayı 1695, s. 1, Zonguldak 28 Mayıs 1960.

⁴⁰⁷ Demokrat Türkiye, Sayı 1698, s. 1-2, Zonguldak 31 Mayıs 1960.

⁴⁰⁸ Demokrat Türkiye, Sayı 1700, s. 1-2, Zonguldak 2 Haziran 1960.

⁴⁰⁹ Demokrat Türkiye, Sayı 1710, s. 1-2, Zonguldak 18 Haziran 1960.

⁴¹⁰ Aygen, 214-215, 287.

Tezin ilk bölümü olan siyasi hayat bahsinde 14 Mayıs 1950 tarihinde Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle başlayan süreç, il teşkilatı içindeki hizipçilik, muhalefet partilerine karşı takınılan tutum, milletvekili, bakan, siyasi parti başkanı, başbakan, cumhurbaşkanı ve yabancı devlet adamlarının ziyaretleri anlatılmıştır. Demokrat Parti'nin ilk dönemlerinde parti içi muhalefetinin güçlü olmasından dolayı il teşkilatı içerisinde meydana gelen ayrışma hat safhaya çıkmıştır. Parti içindeki çatlak seslerin azaltılması adına parti disiplini devreye sokularak il başkanları değiştirilmiştir. Ayrıca genel merkez tarafından bakanlar gönderilerek partililer arasındaki farklı fikir ve söylemlerin önüne geçebilmek amacıyla görüşmeler yapılmıştır. Her ne kadar bu görüşmeler yapılsa da 1960 yılının sonuna kadar il teşkilatı içindeki hizipçilik devam etmiştir.

Türkiye'de iktidar-muhalefet arasındaki gerginliğin yansımalarının örnekleri Zonguldak'ta da görülmüştür. Bunlardan ilki CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek'in 1955 yılı Zonguldak ziyaretinden önce İstanbul'da 1954 yılında yapılan seçimler hakkında yaptığı "seçimlerin ne şekilde cereyan ettiği biliniyor" söylemi karşısında kendisi hakkında dava açılması olmuştur. Gülek, Zonguldak'ta yaptığı ziyaretlerde de kente sokulmama gibi engellerle karşılaşmıştır. Zonguldak ziyareti sonrasında Sinop'ta tutuklanarak İstanbul Paşakapısı Cezaevine gönderilmiştir. Bu durum karşısında 187 CHP'li avukat kendisini savunmak için başvuruda bulunmuştur. Yaşanılan olay DP'nin muhalefeti yıldırma politikasını izlediğini, Kasım Gülek'in de CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'ye rağmen CHP teşkilatları tarafından sevildiğini göstermiştir.

Başka bir örnek de 1956 yılında çıkarılan Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hakkında Kanun sonrasında yaşanmıştır. Kanun gereğince muhalefet partilerinin kongrelerinde hükümet komiserleri görevlendirilerek konuşmalar kayda alınmıştır. Bu konuşmalarda hükümet yetkililerine veya hükümetin yapmış olduğu icraatlara karşı kötü sözler söyleyenler hakkında soruşturma başlatılmıştır. Bu durumun en somut örneği Osman Bölükbaşı'nın CMP'nin Zonguldak kongresinde konuşma yaptığı sırada sesinin kaydedilmesi karşısında ifade ettiği "Telli Demokrasi" söylemi olmuştur. Bu ifade de iktidarın, muhalefeti kontrol altında tutma politikasını devam ettirdiğini göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL ve KÜLTÜREL HAYAT

2. ZONGULDAK'TA SOSYAL ve KÜLTÜREL HAYAT

Tezin bu bölümünde kentin idari yapısı, sağlık hizmetleri, doğal afetler, kentte gerçekleştirilen bayram kutlamaları, eğitim-öğretim faaliyetleri, dernek ve cemiyetler, basın, sinema ve camilerden söz edilmiştir.

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Zonguldak, halkını ve ekonomik yapısını İsmail Habib Sevük 15 Birinciteşrin 1936 tarihinde yazdığı “Kömür Şehri” adlı makalesinde tasvir etmiştir. Sevük, yazısının başında Zonguldak’ın belkemiğinin çarşı olduğunu bu çarşının oldukça geniş, iki tarafında güzel vitrinli mağazalar bulunduğunu ve çarşının başında bir meydan olduğunu ifade etmiştir. Yazısının devamında Zonguldak halkına değinerek halkın amele, dar maaşlı memurlar, esnaf, patron ve uzman maaşlı olmak üzere 4 sınıftan oluştuğunu belirttikten sonra çarşıda gördüğü amelenin yüzünün gülmediğini ve yorgun yorgun yürüdüklerine dikkat çekmiştir. Yazısının son bölümünde Zonguldak’ta sebzedden ekmeğe kadar her şeyin dışarıdan geldiğini, şehrin dar olmasından dolayı ev kiralarının yüksek olduğunu belirtmiştir. Ayrıca çarşıdaki esnaf, dükkân ve mağaza işletenlerin durumlarından memnun olduğunu, patron ve uzman maaşlıların özel otomobillere sahip olduğu gibi taksilerin bile en son model ve radyolu olduğunu belirterek yazısına son vermiştir.⁴¹¹

II. Dünya Savaşı tüm dünya devletlerini etkilediği gibi savaşa katılmayan Türkiye’yi de askeri, ekonomik ve sosyal olarak etkilemiştir. Bu bağlamda askeri anlamda Türkiye genelinde yapılan uçaklara karşı karartma uygulaması, sığınaklara girme, savaş tatbikatları Zonguldak’ta da uygulanmıştır. Sosyal ve ekonomik anlamda ise gıda fiyatlarında artış yaşanması sonucunda kentte bakkallarda peynir bulunamamış

---

⁴¹¹ İsmail Habib Sevük, *Yurddan Yazılar (Üç Bölge: Fırattan Toroslara, Karadeniz Yalıları, Yukarı Doğu Diyarı)*, İstanbul: Cumhuriyet Matbaası, 1943, 153, 155.

bulunsa dahi iki kat fiyattan satılmış, tereyağ çok zor bulunabildiğinden sade yağ fiyatları yükselmiş; et, tavuk ve yumurtanın da fiyatı pahalılaştırmıştır.⁴¹² Ayrıca savaşın çocuklar üzerindeki etkisini de görmek mümkündür. Çocuklar savaş oyunları adı altında oyunlar oynamıştır. Bu oyunlardan birinde her çocuk bir devletin ismini almış, kimin ismi söylenirse o, ortadaki topu alarak diğer çocukları vurmaya çalışmıştır.⁴¹³

Savaş, maden işçileri üzerinde de etkili olmuştur. Özellikle kömür üretimini arttırmak amacıyla EKİ'de asker işçilerden faydalanılmıştır. Bununla birlikte Zonguldak'ın ilçesi Karabük'te kurulan Demir-Çelik Fabrikası'nda iş gücü eksikliğini kapatmak amacıyla hükümlü ve askerler çalıştırılmıştır.⁴¹⁴ Ayrıca Zonguldak kömür ocaklarında kadın işçiler de çalışmıştır. Örnek olarak Adalı Sultan, Topçu Emine, Kırdıkaçtı Zülfiye, Gülsüm Hatun verilebilir.⁴¹⁵ Savaşın sona ermesinden sonra 1948 yılında Ağır ve Tehlikeli İşler Tüzüğü'nün yayınlanmasından sonra yer üstünde ve yer altında çalışan kadınlar ile 18 yaşından küçüklerin çalıştırılması yasaklanmıştır.⁴¹⁶

Savaşın sonuna doğru işçi ve memurlar için Fener mahallesinde lojmanların yapılmasına başlanmıştır. Fener mahallesindeki vatandaşların okul, sinema, sosyal ve spor tesislerini kapsayan projenin temeli 1945 yılında atılmıştır. 1948 yılına gelindiğinde inşaatı bitirilen lojmanlara EKİ'deki memurlar ve Zonguldak limanında görev yapan Hollanda firmasının personeli yerleştirilmiştir. Bölgedeki Fransızların bıraktıkları izler mimari alanda olduğu gibi tarım alanında da kendisini göstermiştir. Öyle ki Fransızlar tarafından yetiştirilen tüysüz şeftali yani nektarin uzun yıllar kentte Fransız şeftalisi olarak anılmıştır.⁴¹⁷

Halkın ilgi gösterdiği sosyal aktiviteler arasında denize girmek, baloya katılmak, sinema, tiyatro, spor karşılaşmalarını izlemek yer almıştır. Zonguldak, deniz kenarında bir il olduğu için doğal plajlara sahiptir. Halk bu plajlardan Kapuz, Uzunkum, İnkum'u tercih etmiş ve Amasra kıyılarında da deniz girmiştir. Balolara ise genellikle üst tabaka veya elitist diyebileceğimiz kesim katılırken, sinemalara ve tiyatroya ekonomik koşulları uygun olan vatandaşlar gidebilmiştir. Balolara katılan kişiler dikkat çekebilmek adına İstanbul'dan son moda kıyafetler sipariş vermiş ve bu davetlere ciddi

---

⁴¹² Mehmet Seyda, **Yanartaş**, Cilt 1, İstanbul: Evrensel Basım Yayın, 2016, 176.

⁴¹³ Osman Atilla Poshor, **Fener'in Çocukları**, İstanbul: YGY, 2006, 20-21.

⁴¹⁴ Erol Çatma, **Asker İşçiler**, İstanbul: Ceylan Yayıncılık, 1998, 66, 116-117.

⁴¹⁵ Ahmet Naim, **Yeraltında Kırk Beş Sene (Bir Maden İşçisinin Anıları 1886-1931)**, Sina Çıladır (haz), İstanbul: Evrensel Basım Yayın, 2014, 54.

⁴¹⁶ Seyda, 113-114.

⁴¹⁷ Poshor, 13-14.

hazırlıklar yapmıştır. Bu durum nüfusunun büyük bir kesimi işçilerden oluşan Zonguldak halkı tarafından tepkiyle karşılanmaktaydı. Fakat Demokrat Parti dönemine gelindiğinde elitist grupla sade vatandaşlar arasındaki farklılığın giderilmesine gayret gösterilmiştir. Bu dönemde balolar artık şekil değiştirmiş, toplumsal sorunların çözülmesi adına bağışların toplandığı yardım gecelerine dönüşmüştür.

Halkın spora bakışı incelendiğinde kentte tenis, futbol ve basketbol karşılaşmalarının yapıldığı görülmüştür. Cumhuriyet hükümetlerinin gözde sanayi şehirlerinden birisi olan Zonguldak'ta kömür ocaklarını işleten yabancı şirketlerin de etkisiyle tenis sporu önem kazanmıştır. Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden sonra 1951 yılında Deniz Kulübü'nün üst kısmına 2 adet toprak tenis kortu yapıldıktan sonra kulübün ismi Deniz ve Tenis Kulübü olarak değiştirilmiştir. 1953 yılında adı geçen kulüp ikiye ayrılarak Tenis İhtisas Kulübü kurulmuştur. Zonguldak'ta tenis Fener Mahallesinde, Üzülmez bölgesinde, Kozlu-Kılıç Sitesinde oynanmıştır.⁴¹⁸ Tenisin dışında da futbol, basketbol takımları da kentin gençlerinin ilgi odaklarından biri olmuştur. Bu takımlardan en önemlileri arasında Kömürspor, Terakkispor, Işıkspor gibi kulüpler sayılabilir. Özellikle Zonguldak'ın futbol branşında Türkiye çapında adından söz ettirmesi 1960'lı yılların ortasından sonra başlamıştır.

2.1. İDARİ YAPI-NÜFUS

Zonguldak; tarihsel süreç içerisinde Çaycuma nahiyesine bağlı Gaca köyünün bir mahallesi iken 19 Ağustos 1899'da Devrek'ten 49 ve Ereğli'den 20 köyün kente bağlanmasıyla kaza haline getirilmiştir. Kentte, kaza olduğu 1899 tarihinden 1920 yılına kadar 21 kaymakam⁴¹⁹ görev yapmıştır. Şehir, 14 Mayıs 1920 tarihinde Mutasarrıflık, 1 Kasım 1923 tarihinde Valilik'e dönüştürülmüştür. Bu süreçte 11 mutasarrıf vekili, 1923'ten 1950 yılına kadar 3 vali vekili ve 11 vali görev yapmıştır.⁴²⁰ Genel olarak baktığımızda şehir idari açıdan 1950 yılına kadar kaza, mutasarrıflık ve valilik şeklinde yönetilmiştir. Tek parti döneminde şehirde Halid Aksoy gibi önemli valiler görev yaparak değerli hizmetlerde bulunmuştur.

---

⁴¹⁸ Poshor, 87, 270.

⁴¹⁹ Bu kaymakamların adları ve görev süreleri için bkz; **Doğu**, Sayı 82-96, Cild 15, s. 191-192, Zonguldak Eylül-Aralık 1949-Ocak-Ekim 1950.

⁴²⁰ Kentte görev yapan on bir mutasarrıf vekilinin isimleri, meslek ve görev süreleri için **Doğu**, Sayı 82-96, Cild 15, s. 191-192, Zonguldak Eylül-Aralık 1949-Ocak-Ekim 1950.

Demokrat Parti iktidarında kentte 9 vali görev yapmıştır. Bu valilerin isimleri; Daniş Yurdakul, Safaeddin Karanakçı, Ahmet Akbil, Servet Sürenkök, Kazım Arat, Ekmel Çetiner, Celalettin Ünseli, Turgut Eğilmez, Cemal Tarlan'dır.⁴²¹ CHP iktidarının kente atadığı son Vali Daniş Yurdakul 1 yıla yakın hizmette bulunmuştur.

Yurdakul, DP'nin yönetime gelmesinden kısa bir süre sonra merkez valiliğine çekilmiştir.⁴²²

Daniş Yurdakul'un ardından Safaeddin Karanakçı⁴²³ 25 Temmuz 1950'de kente gelmiş ve yeni vali olarak göreve başlamıştır. Karanakçı göreve başladığında; emri altındaki görevlilerin vatandaşa karşı sakin, sabırlı, hoşgörülü davranmaları ve partilere karşı tarafsız olmaları tavsiyesinde bulunduğu genelgeyi kamuoyuna açıklamıştır.⁴²⁴ Karanakçı, genelge doğrultusunda kentin sorunları ile yakından ilgilenmiş, bu doğrultuda vatandaşla birebir temas kurmuş, sorunlarını dinlemiş ve çözüm getirilmesi için gayret göstermiştir. Bu bağlamda Ağustos 1950'de Gaca köyüne gitmiş, burada işçilerin ulaşım konusundaki şikâyetlerini dinlemiş ve işçilerin işlerine rahat bir şekilde gelip gitmesi için yetkilileri görevlendirmiştir.⁴²⁵ Valinin kente yaptığı hizmetler Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri'nin de dikkatini çekmiştir. Valiye, Safranbolu ilçesinin Karabük bucağında bir ilkokul yaptırılmasına verdiği destek nedeni ile teşekkür etmiş ve başarılarının devamını dilemiştir.⁴²⁶ Karanakçı, 1.5 yıl süren Zonguldak valiliğinin ardından Çanakkale'ye vali olarak tayin edilmiştir.⁴²⁷

---

⁴²¹ Valiler sırası ile; Daniş Yurdakul (30.07.1949-07.07.1950), Seyfettin Karanakçı (25.07.1950-10.11.1951), Ahmet Akbil (29.02.1952-09.02.1953), Servet Sürenkök (18.04.1953-23.07.1954), Kazım Arat (03.01.1955-29.08.1955), Ekmel Çetiner (29.08.1955- 23.06.1956), H.Celalettin Ünseli (27.06.1956-07.01.1956), Turgut Eğilmez (22.05.1958-04.07.1959), Ekmel Çetiner (04.07.1959-05.04.1960) ve Cemal Tarlan (30.04.1960-31.05.1960) tarihleri arasında görev yapmıştır. Bkz; <http://www.zonguldak.gov.tr/valilerimiz>, Erişim Tarihi: 18 Ocak 2020.

⁴²² **Zonguldak**, Sayı 1151, s. 1, Zonguldak 7 Temmuz 1950.

⁴²³ Safaeddin Karanakçı'nın özgeçmişine bakıldığında; 1320'de İstanbul'da doğmuş, Bükreş ve İstanbul Hukuk Fakültesini bitirmiş, Fransızca, Romence ve İngilizce dillerini bildiği dikkati çekmiştir. Ayrıca daha önce yargıçlık, Tekel müfettişliği, İçişleri Mahalli İdareler Daire başkanlıklarında görev yapmıştır. Son olarak Ankara Bölgesi Emniyet Başmüfettişliği görevinden bulunduktan sonra Zonguldak Valisi olarak ataması yapılmıştır. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1152, s. 1, Zonguldak 14 Temmuz 1950.

⁴²⁴ **Zonguldak**, Sayı 1155, s. 1-2, Zonguldak 11 Ağustos 1950.

⁴²⁵ **Zonguldak**, Sayı 1156, s. 1, Zonguldak 15 Ağustos 1950.

⁴²⁶ **Zonguldak**, Sayı 1208, s. 1, Zonguldak 18 Ekim 1951.

⁴²⁷ **Zonguldak**, Sayı 1212, s. 1, Zonguldak 8 Kasım 1951.

Safaeddin Karanakçı'dan sonra Zonguldak'a Ahmed Akbil⁴²⁸ tayin edilerek 28 Şubat 1952'de görevine başlamıştır.⁴²⁹ Vali, ilk olarak Devrek'e giderek buradaki göçmen evlerini incelemiştir.⁴³⁰ Daha sonraki günlerde Ulus,⁴³¹ Kilimli ve Kozlu'ya giderek vatandaşın yol, su, elektrik gibi ihtiyaçlarının sağlanması konusundaki isteklerini dinlemiştir.⁴³² Vali, Yazı köyüne giderek okulları yerinde incelemiştir,⁴³³ Bartın ve Eflani'de yerel halkın ihtiyaçları ile yol çalışmalarının son durumunu görmüştür.⁴³⁴ Ziyaretlerine devam ederken yaptığı incelemelerin sonucunda Kurucaşile'de sağlık merkezi, okul, küçük okul otel yaptırılması, Tekkeönü mevki ile Kapısuyu köyüne su getirilmesi talimatını vermiştir.⁴³⁵ Ayrıca Kozlu'ya giderek işçi yatakhanelerini gezmiş ve ihtiyaçlarının giderilebilmesi için çalışmalar yapmıştır.⁴³⁶ Valinin özellikle ormanların yangından korunması için yaptığı çalışmalar Demokrat Parti iktidarının da dikkatini çekmiş ve Bakanlar Kurulu tarafından 10 Eylül 1952 tarihinde takdirname ile ödüllendirilmiştir.⁴³⁷ Vali Ahmed Akbil'in ödüllendirilmesi yaptığı faydalı çalışmaların yakından takip edildiğinin ve başarısının dikkati çektiğini göstermektedir. Ahmed Akbil, ödül almanın mutluluğu ile yaptığı hizmetlere devam etmiştir. Bartın ilçesi, Kozcağz ve Kumluca bucağı,⁴³⁸ Eflani,⁴³⁹ Safranbolu ilçesindeki Alveren köyüne giderek yol ve su tesislerinin yapılmasını yerinde incelemiştir.⁴⁴⁰ Vali, Kilimli bucağının Göbü-Kurt köyünde yapılan su tesislerinin açılışına katılmış, vatandaşların köye elektrik getirilmesi isteğine "1953 yılı içinde yerine getirilecek" diye cevap vermiştir.⁴⁴¹ Fakat Ahmed Akbil, görev süresi daha 1 yıl olmadan 22 Ocak 1953'te

---

⁴²⁸ Ahmed Akbil'in özgeçmişine bakıldığında; 1329 yılında İstanbul'da doğmuş, 1935 yılında Siyasal Bilgiler okulunu bitirerek 1.1.1935'te devlette çalışmaya başlamıştır. Daha sonra sırasıyla Dikmen Nahiye Müdürlüğünden sonra Meriç Kaymakamlığında mahalli idareler şube müdür yardımcılığında, Zatişleri ikinci şube müdürlüğünde, Kartal ve Kadıköy kaymakamı olarak görev yapmıştır. Bkz; **Yeni Zonguldak**, Sayı 10, s. 1, Zonguldak 31 Ocak 1952.

⁴²⁹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 14, s. 1, Zonguldak 28 Şubat 1952.

⁴³⁰ **Yeni Zonguldak**, Sayı 18, s. 1, Zonguldak 25 Mart 1952.

⁴³¹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 24, s. 1, Zonguldak 29 Nisan 1952.

⁴³² **Yeni Zonguldak**, Sayı 28, s. 1, Zonguldak 17 Mayıs 1952.

⁴³³ **Yeni Zonguldak**, Sayı 32, s. 1, Zonguldak 7 Haziran 1952.

⁴³⁴ **Yeni Zonguldak**, Sayı 34, s. 1, Zonguldak 20 Haziran 1952.

⁴³⁵ **Yeni Zonguldak**, Sayı 42, s. 1, Zonguldak 22 Temmuz 1952.

⁴³⁶ **Yeni Zonguldak**, Sayı 60, s. 1, Zonguldak 11 Ekim 1952.

⁴³⁷ **BCA**, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 130.72.18, 10.09.1952; **Yeni Zonguldak**, Sayı 65, s. 2, Zonguldak 20 Ekim 1952.

⁴³⁸ **Yeni Zonguldak**, Sayı 67, s. 2, Zonguldak 8 Kasım 1952.

⁴³⁹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 69, s. 1, Zonguldak 19 Kasım 1952.

⁴⁴⁰ **Yeni Zonguldak**, Sayı 72, s. 1, Zonguldak 13 Aralık 1952.

⁴⁴¹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 73, s. 1, Zonguldak 20 Aralık 1952.

merkez valiliğine çekilmiştir.⁴⁴² Valinin merkez valiliğine alınması kentte büyük üzüntü yaratmıştır. Özellikle Zonguldak'ın 750 köyünün 425'ine gitmesi ve ihtiyaçları bizzat yerinde görerek çözümler üretmesi nedeniyle kent sakinleri arasında adeta şok havası yaratmıştır.⁴⁴³

Ahmed Akbil'in ardından Servet Sürenkök yeni vali olarak göreve başlamıştır.⁴⁴⁴ Yeni Vali Servet Sürenkök de tıpkı önceki valiler gibi sorunları yerinde incelemeye gayret göstermiş ve kent civarında hiçbir yeri ayırt etmeden ziyaret etmiştir. Göreve başladıktan sonra ilk olarak Beycuma, Çaycuma, Karapınar, Bartın, Amasra, Ulus, Safranbolu ile Karabük'teki okulları ve hastaneleri incelemiştir.⁴⁴⁵ Kent civarında yaptığı incelemelere devam ederek Bartın'da Kız Enstitüsü'nün açmış olduğu sergiye katılmış, Amasra'da ise yol ve elektrik, Devrek'te de halkın dilek ve şikâyetlerini dinlemiştir.⁴⁴⁶ Vali, 1953 yılı içerisinde de ziyaret ve incelemelerine devam etmiştir. Bu kapsamda Kurucaşile'de özel idarenin yardımıyla yapılan oteli incelemiş, Tekkeönü köyü, Amasra ve Arıt'a giderek halkın sorunları ile ilgilenmiştir.⁴⁴⁷ Ayrıca Yenice'ye giderek köylerdeki vatandaşlarla görüşmüş,⁴⁴⁸ Çaycuma-Filyos, Tosunlar-Tefen, Çaycuma-Kırat arasında yapılan yolları inceleyerek hızlı bir şekilde bitirilmesi tavsiyesinde bulunmuştur.⁴⁴⁹ 1954 yılı içerisinde Ereğli'de yol çalışmalarını ve yeni açılan öğrenci yurdunu gözden geçirmiş,⁴⁵⁰ Çatalağzı-Filyos yolu⁴⁵¹ ile Beycuma, Ereğli, Alaplı'da yapılan okulları incelemiştir.⁴⁵² Servet Sürenkök yaptığı çalışmalara rağmen 13 Temmuz 1954 tarihinde emekliye sevk edilmiştir.⁴⁵³

Servet Sürenkök'ün ardından Kazım Arat yeni vali olarak atanmıştır. Arat, kısa süren valiliği sırasında Beycuma ve Çaycuma'da incelemelerde bulunduktan sonra Bartın'a gitmiştir. Bartın'da Atatürk ve Fatih okulları inşaatını gezmiş, Arıt yolunda

---

⁴⁴² **Yeni Zonguldak**, Sayı 80, s. 1, Zonguldak 2 Şubat 1953; Başbakanlık Arşivinde ise Ahmet Akbil'in 22 Kasım 1953 tarihinde merkez valisi olarak görev yapacağı belirtilmiştir. Bkz; **BCA**, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 131.1.9, 22.01.1953.

⁴⁴³ **Yeni Karabük**, Sayı 116, s. 1-2, Karabük 6 Şubat 1953.

⁴⁴⁴ **Milliyet**, Sayı 1050, s. 7, İstanbul 10 Nisan 1953; **Zonguldak**, Sayı 1299, s. 1, Zonguldak 13 Nisan 1953.

⁴⁴⁵ **Zonguldak**, Sayı 1302, s. 1, Zonguldak 11 Mayıs 1953.

⁴⁴⁶ **Zonguldak**, Sayı 1306, s. 1, Zonguldak 12 Haziran 1953.

⁴⁴⁷ **Zonguldak**, Sayı 1308, s. 1, Zonguldak 8 Temmuz 1953.

⁴⁴⁸ **Zonguldak**, Sayı 1310, s. 1, Zonguldak 22 Temmuz 1953.

⁴⁴⁹ **Zonguldak**, Sayı 1316, s. 1, Zonguldak 16 Eylül 1953.

⁴⁵⁰ **Zonguldak**, Sayı 1324-39, s. 1, Zonguldak 10 Mayıs 1954.

⁴⁵¹ **Öz Zonguldak**, Sayı 11, s. 1, Zonguldak 28 Haziran 1954.

⁴⁵² **Öz Zonguldak**, Sayı 25, s. 1, Zonguldak 14 Temmuz 1954.

⁴⁵³ **BCA**, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 136.63.2, 13.07.1954; **Milliyet**, Sayı 1511, s. 3, İstanbul 22 Temmuz 1954.

gözlemlerde bulunmuştur.⁴⁵⁴ Bu hizmetlerinin ardından kendisinin Seyhan Valisi olarak ataması yapılmıştır.⁴⁵⁵

Kazım Arat'ın ardından Ekmel Çetiner yeni vali olarak atanmış, 30 Ağustos 1955 tarihinde kente gelerek görevine başlamıştır.⁴⁵⁶ Çetiner, Zonguldak'ta büyük hasara yol açan sel felaketinden zarar gören yerlere giderek incelemelerde bulunmuş ve vatandaşlar ile görüşmüştür. Vali, sel sahasında görev yapan temizleme ekiplerine işlerin bir an önce bitirilmesi talimatını vermiştir.⁴⁵⁷ Vali, 6-7 Eylül tarihinde İstanbul ve İzmir'de meydana gelen üzücü olaylarda zarar gören vatandaşlar için bir yardım komitesi kurmuştur. Komite 1 günde 40.000 liralık yardım toplamış ve bu durumu telgrafla Başbakan Adnan Menderes'e bildirmiştir. Toplanan yardımların Ankara'daki Merkez Yardım Komitesi'ne gönderilmesine ve Ticaret Bankası Zonguldak şubesinde açılan hesaba yatırılmasına karar verilmiştir.⁴⁵⁸ Yaptığı çalışmalara rağmen Ekmel Çetiner'in valiliği de kısa sürmüştü ve kendisi Kocaeli Valiliğine tayin edilmiştir.⁴⁵⁹

Zonguldak valiliğine Ekmel Çetiner'in ardından Celalettin Ünseli⁴⁶⁰ atanmış ve 27 Haziran 1956 tarihinde görevine başlamıştır.⁴⁶¹ Vali, görevine başladıktan sonra Çatalağzı'na giderek Çatalağzı Okulu'nu ziyaret etmiş ve yol durumunu incelemiştir. Çatalağzı Belediye Başkanı İhsan Likoğlu'ndan bilgi edinmiş ve gördüklerinden memnun kalmıştır.⁴⁶² Vali, daha sonra Çaycuma'ya giderek kasabının elektrik işi ile yakından ilgilenmiştir. Kendisine verilen bilgide elektrik tellerinin 1 gün içerisinde çekileceği söylenmiştir.⁴⁶³ Görev süresi içerisinde Safranbolu'ya giderek okul, yol ve inşaatı bitmek üzere olan köprüyü incelemiştir. Buradan Bartın'a geçerek verem hastanesi ve okulu,⁴⁶⁴ Çaycuma-Filyos ile Filyos-Bartın yolunu, Ulus'ta yol ve su işleri ile yakından ilgilenmiştir.⁴⁶⁵ Ancak yine önceki valilerin başına gelen durum yeni

---

⁴⁵⁴ **Cep Gazetesi**, Sayı 9, s. 1, Zonguldak 9 Temmuz 1955.

⁴⁵⁵ **Yeni Ses**, Sayı 47, s. 2-3, Zonguldak 31 Ağustos 1955.

⁴⁵⁶ **Yeni Ses**, Sayı 47, s. 1, Zonguldak 31 Ağustos 1955; **Cep Gazetesi**, Sayı 16, s. 2, Zonguldak 3 Eylül 1955.

⁴⁵⁷ **Cep Gazetesi**, Sayı 16, s. 2, Zonguldak 3 Eylül 1955.

⁴⁵⁸ **Cep Gazetesi**, Sayı 19, s. 2, Zonguldak 24 Eylül 1955.

⁴⁵⁹ **Yeni Ses**, Sayı 94, s. 2, Zonguldak 27 Haziran 1956.

⁴⁶⁰ Yeni vali, Mülkiye mektebini bitirdikten sonra sırası ile Yenice Nahiye Müdürlüğü'nde, Gördes, Karaman, Nazimiye, Çine, Tire, İnegöl kaymakamlıklarında, Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde, Diyarbakır ve Bolu Valisi olarak görev yapmıştı. Bkz; **Cep Gazetesi**, Sayı 59, s. 1, Zonguldak 30 Haziran 1956.

⁴⁶¹ **Yeni Ses**, Sayı 95, s. 1, Zonguldak 4 Temmuz 1956.

⁴⁶² **Cep Gazetesi**, Sayı 83, s. 1, Zonguldak 12 Ocak 1957.

⁴⁶³ **Türkün Sesi**, Sayı 1184, s. 1, Zonguldak 14 Ocak 1957.

⁴⁶⁴ **Türkün Sesi**, Sayı 1255, s. 1-2, Zonguldak 9 Nisan 1957.

⁴⁶⁵ **Türkün Sesi**, Sayı 1324, s. 1-2, Zonguldak 28 Haziran 1957.

valinin de başına gelmiş ve göreve başlamasından kısa bir süre sonra merkez valiliğine çekilmiştir.⁴⁶⁶ Celalettin Ünseli'den sonra Zonguldak valisi olarak Turgut Eğilmez⁴⁶⁷ tayin edilmiş ve 22 Mayıs 1958 Perşembe günü kente gelmiştir.⁴⁶⁸ Göreve gelmesinden kısa bir süre sonra İstanbul yolunun önemli bir kısmını teşkil eden Alaplı-Akçakoca yolunu hizmete açmıştır. Böylece İstanbul yolunun mesafesi kısalmıştır.⁴⁶⁹ Vali, kent civarında gezi ve incelemelerine devam ederek Filyos-Çatalağzı, Filyos-Çaycuma'da yapılmakta olan yollar ile civardaki köylerin yol, okul ve içme suyu meselesini yerinde gözlemleyerek incelemiştir.⁴⁷⁰ Turgut Eğilmez'in valiliği kendisinin Mersin'e tayin edilmesi ile sona ermiştir.⁴⁷¹

Turgut Eğilmez'den sonra valiliğe ikinci kez Ekmel Çetiner atanmış⁴⁷² ve 4 Temmuz 1959 Cumartesi günü kente gelerek görevine başlamıştır.⁴⁷³ Görev süresi içinde 106 köprü'nün inşaatı tamamlanarak hizmete açılmıştır.⁴⁷⁴ Kısa süren görevinden istifa ederek ayrılmıştır. Görevinden ayrılmasında; Zonguldak DP teşkilatındaki hizipleri kışkırttığı yönünde yapılan şikâyetlerin olması ve İçişleri Bakanı Samet Ağaoğlu'nun isteği üzerine istifa ettiği gazetelerde yer almıştır.⁴⁷⁵ Bu haberlerin basında geniş yer bulması üzerine Çetiner, bu iddiaların asılsız olduğunu sadece kendi şahsi isteğiyle istifa ettiğini açıklamıştır.⁴⁷⁶

Ekmel Çetiner'in görevinden ayrılmasından sonra Demokrat Parti iktidarının Zonguldak'a atadığı son Vali Cemal Tarlan olmuştur. Tarlan, 13 Nisan 1960'ta tayin edilmiş⁴⁷⁷ ve 27 Mayıs darbesine kadar görevini sürdürmüştür. Vali, Işıkveren Santraline giderek incelemelerde bulunmuş, Kilimli nahiyesinin su ve okul ihtiyacı

---

⁴⁶⁶ **Yeni Ses**, Sayı 173, s. 1, Zonguldak 18 Aralık 1957.

⁴⁶⁷ Turgut Eğilmez, 1915 yılında İstanbul'da doğmuştur. Memuriyeti sırasında Kocaeli maliye memurluğu; Gölner, Bozova, Boyabat ve İznik kaymakamlıklarında uzun seneler mülkiye müfettişliği görevlerinde bulunmuştur. Zonguldak'a tayininden önce Tunceli ve Kırşehir Valisi olarak görev yapmıştır. Bkz; **Demokrat Türkiye**, Sayı 1045, s. 1-2, Zonguldak 15 Mayıs 1958.

⁴⁶⁸ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1052, s. 1, Zonguldak 23 Mayıs 1958.

⁴⁶⁹ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1184, s. 1-2, Zonguldak 29 Ekim 1958.

⁴⁷⁰ **Sabah**, Sayı 2732, s. 1-2, Zonguldak 15 Aralık 1958.

⁴⁷¹ **Şafak**, Sayı 23/19, s. 1, Zonguldak 4 Temmuz 1959.

⁴⁷² **Milliyet**, Sayı 3271, s. 1, İstanbul 21 Haziran 1959.

⁴⁷³ **Şafak**, Sayı 23/20, s. 1, Zonguldak 6 Temmuz 1959.

⁴⁷⁴ **Şafak**, Sayı 23/172, s. 1-2, Zonguldak 30 Aralık 1959.

⁴⁷⁵ **Milliyet**, Sayı 3560, s. 1, 5, İstanbul 7 Nisan 1960.

⁴⁷⁶ **Milliyet**, Sayı 3569, s. 5, İstanbul 16 Nisan 1960.

⁴⁷⁷ **BCA**, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 154.89.2, 13.04.1960; **Milliyet**, Sayı 3563, s. 1, İstanbul 10 Nisan 1960.

üzerinde durmuştur.⁴⁷⁸ Daha sonra Karabük ve Safranbolu’da incelemelerde bulunarak kentin ihtiyaçları hakkında bilgi sahibi olmuştur.⁴⁷⁹

Zonguldak’ın idari yapısı incelendiğinde DP döneminde 9 valinin görev yaptığı tespit edilmiştir. Bu döneme bakıldığında 10 yıl içerisinde şehre her sene yeni bir valinin tayin edildiği görülmüştür. Bu da valilerin şehre tam ayak uydurmadan yapacakları işlerin yarım kalmasına yol açmıştır. Fakat yeni göreve başlayan valinin, bir önceki vali döneminde başlatılan veya tamamlanmak üzere olan projelerin bitirilmesine gayret gösterdiği anlaşılmıştır. Çünkü şehre gelen her vali köy-köy, ilçe-ilçe gezerek sorunları yerinde incelemiştir. Böylece köylerin ve ilçelerin yol, su, elektrik, okul problemleri çözülmüştür.

Zonguldak ilinde valililerin dışında ilçelerde de kaymakamlar görev yapmıştır. On yıllık süreç içinde Devrek’te; İhsan Tek Mecidözü,⁴⁸⁰ Bedri Güven,⁴⁸¹ Nedim Kalıpçıoğlu, Ali Bayraktar, Kemalettin Kirpikçi, Nehmet Emin Şenöz,⁴⁸² Ereğli’de; Muhlis Babaoğlu, Mehmet Mefahir Behlülgil, Ertuğrul Süer, Ulvi Pınar, Şevket Gürses, Rahmi Atakan, Fikret Turgut Sayın,⁴⁸³Çaycuma’da; Kenan Kızıltan,⁴⁸⁴ Mehmed Tarca,⁴⁸⁵ Turan Bayat,⁴⁸⁶ Şerafettin Tarhan, Halit Tokulligil, Mehmet Özseçen, Temel Türkay,⁴⁸⁷ Ulus’ta; Midhad Vardal,⁴⁸⁸ Bartın’da; Haydar Ekinci,⁴⁸⁹ Fahri Gömülü,⁴⁹⁰ Safranbolu’da Hüseyin Kâmil Efes,⁴⁹¹ Ali Ulvi Pınar,⁴⁹² Karabük’te; İhsan Ertan,⁴⁹³ İlhami Erten,⁴⁹⁴ Selahattin Alkaş,⁴⁹⁵ Kurucaşile’de İbrahim Argun⁴⁹⁶ ve Eflani’de Nejdet Sümer, Rifat Alkan, Cahit Gündüz, İsmail Dokuzoğlu, Mehmet Özseçen, Mustafa Gedik, Adnan Kantek,

⁴⁷⁸ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1677, s. 1-2, Zonguldak 7 Mayıs 1960.

⁴⁷⁹ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1693, s. 1, Zonguldak 25 Mayıs 1960.

⁴⁸⁰ **Zonguldak**, Sayı 1159, s. 1, Zonguldak 5 Eylül 1950.

⁴⁸¹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 9, s. 2, Zonguldak 24 Ocak 1952.

⁴⁸² <http://www.devrek.gov.tr/gemiste-grev-yapmis-kaymakamlarimiz>, Erişim Tarihi: 12.04.2021.

⁴⁸³ <http://www.karadenizeregli.gov.tr/gorev-yapmis-kaymakamlarimiz>, Erişim Tarihi: 12.04.2021.

⁴⁸⁴ **Zonguldak**, Sayı 1174, s. 1, Zonguldak 19 Aralık 1950.

⁴⁸⁵ **Zonguldak**, Sayı 1159, s. 1, Zonguldak 5 Eylül 1950.

⁴⁸⁶ **Yeni Zonguldak**, Sayı 11, s. 3, Zonguldak 7 Şubat 1952.

⁴⁸⁷ <http://www.caycuma.gov.tr/eski-kaymakamlarimiz>, Erişim Tarihi: 12.04.2021.

⁴⁸⁸ **Zonguldak**, Sayı 1186, s. 1, Zonguldak 22 Şubat 1951.

⁴⁸⁹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 3 (1218), 20 Aralık 1951 Perşembe, 3.

⁴⁹⁰ **Zonguldak**, Sayı 1214, s. 2, Zonguldak 22 Kasım 1951.

⁴⁹¹ **Zonguldak**, Sayı 1213, s. 1, Zonguldak 15 Kasım 1951; **Yeni Zonguldak**, Sayı 53, s. 1, Zonguldak 6 Eylül 1952.

⁴⁹² **İleri Zonguldak**, Sayı 2, s. 1, Zonguldak 1 Ekim 1953.

⁴⁹³ **Zonguldak**, Sayı 1306, s. 1, Zonguldak 12 Haziran 1953.

⁴⁹⁴ **Zonguldak**, Sayı 1307, s. 2, Zonguldak 1 Temmuz 1953.

⁴⁹⁵ **Yeni Karabük**, Sayı 1908, s. 1, Karabük 9 Ekim 1959; **Yeni Karabük**, Sayı 1909, s. 1, Karabük 10 Ekim 1959.

⁴⁹⁶ **Şafak**, Sayı 23/84, s. 1, Zonguldak 18 Eylül 1959.

Kemal Katipoğlu⁴⁹⁷ görev yapmıştır. Kaymakamlar da görev yaptıkları ilçelerin temel problemleri olan yol, su, elektrik ve okul meselesini çözmeye çalışmıştır.

Zonguldak'ın nüfus yapısına ve idari teşkilatlanmasına bakıldığında 1927 nüfus sayımında idari olarak Merkez, Bartın, Devrek, Ereğli, Safranbolu; 1935 yılında Merkez, Bartın, Devrek, Ereğli, Safranbolu; 1940 yılında Merkez, Bartın, Devrek, Ereğli, Safranbolu; 1945 yılında Merkez, Bartın, Çaycuma, Devrek, Ereğli, Safranbolu, Ulus; 1950 yılında Merkez, Bartın, Çaycuma, Devrek, Ereğli, Safranbolu ve Ulus;⁴⁹⁸ 1955 yılında Merkez, Bartın, Çaycuma, Devrek, Eflani, Ereğli, Karabük, Safranbolu ve Ulus;⁴⁹⁹ 1960 yılında Merkez, Bartın,⁵⁰⁰ Çaycuma, Devrek, Eflani, Ereğli,⁵⁰¹ Karabük, Kurucaşile, Safranbolu ve Ulus ilçesinden meydana gelmiştir.⁵⁰²

Yıllar içerisinde ilçe sayısı artan kentin nüfusu ise 1927 nüfus sayımında 268.000, 1935 yılında 322.108, 1940 yılında 349.783, 1945 yılında 383.481, 1950 yılında 426.684,⁵⁰³ 1955 yılında 491.147⁵⁰⁴ ve 1960 yılında 569.059'a yükselmiştir.⁵⁰⁵ Kentin yaşam şekli hakkında bir diğer veri olarak şehir ve köylerdeki nüfus yoğunluğu önem arz etmektedir. 1935 yılında yapılan nüfus sayımında Türkiye genelinde şehir nüfus oranı %23.54 ve köy nüfus oranı %76.46; Zonguldak'ta ise şehir nüfus oranı %13.33 ve köy nüfus oranı %86.67 olarak Türkiye'nin aksine bir eğilim göstererek köy nüfus oranı artmıştır. 1950 yılında Türkiye'de şehir nüfus oranı %25.16 ve köy nüfus oranı %74.84 olarak gerçekleşmiştir.⁵⁰⁶ 1955 yılında Zonguldak'ta şehir nüfus oranı %19.39 ve köy nüfus oranı %80.61 iken⁵⁰⁷ Türkiye'de şehir nüfus oranı %28.79 ve köy nüfus

⁴⁹⁷ <http://www.eflani.gov.tr/ilcemizde-gorev-yapan-kaymakamlar>, Erişim Tarihi: 12.04.2021.

⁴⁹⁸ BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 76.480.5, Tarih: 26.04.1952, 60-61.

⁴⁹⁹ **23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı**, Yayın No: 412, Ankara 1961, 561.

⁵⁰⁰ Bartın ilçesinin nüfusun artmasında yeni kontrplak, kereste, kiremit ve çimento fabrikaların kurulması etkili olmuştur. Bkz; Metin Tuncel, Bartın, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, 5. Cilt, İstanbul, 1992, 89. (s. 87-90).

⁵⁰¹ Zonguldak'ın hem ekonomik hem de turizm açısından en önemli ilçelerinden biri olan Ereğli'nin gelişmesi ve büyümesi Ereğli-Demirçelik Fabrikası'nın kurulmasından sonra gerçekleşmiştir. Bu sayede ilçenin nüfusu 1960-1965 yıllarında iki katına çıkmıştır. Bkz; Metin Tuncel, Ereğli, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, 11. Cilt, İstanbul, 1995, 290. (s. 289-290).

⁵⁰² **23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı**, Yayın No: 444, Ankara 1963, 590.

⁵⁰³ BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 76.480.5, Tarih: 26.04.1952, 60-61.

⁵⁰⁴ **23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı**, 561.

⁵⁰⁵ **23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı**, 590.

⁵⁰⁶ BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 76.480.5, Tarih: 26.04.1952, 60-61. Zonguldak'ta 1935'te köy sayısı 723, ortalama köy nüfusu 385, her köye düşen yüz ölçümü 10.7; 1949 yılında köy sayısı 722, ortalama köy nüfusu 415, her köye düşen yüz ölçümü 10.5; 1945 yılında köy sayısı 420, ortalama köy nüfusu 449, her köye düşen yüz ölçümü 10.3 olmuştur. Bkz; **Yeni Zonguldak**, Sayı 22, s. 1, Zonguldak 22 Nisan 1952.

⁵⁰⁷ **23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı**, 561.

oranı % 71.21;⁵⁰⁸ 1960 yılında Zonguldak'ta şehir nüfus oranı %21.63 ve köy nüfus oranı %78.37 iken⁵⁰⁹ Türkiye'de şehir nüfus oranı % 31.92 ve köy nüfus oranı % 68.08 olduğu tespit edilmiştir.⁵¹⁰

Bu oranlar dikkatli bir şekilde incelendiğinde sanayileşme ile Türkiye genelinde şehirde yaşayan nüfus düzenli artış gösterirken, buna karşın tarım ve hayvancılık ile uğraşan köy nüfusu da azalmıştır. Zonguldak'ta ise sanayileşmenin etkilerinin hissedilmesiyle birlikte Türkiye genelinde de olduğu gibi şehir nüfus oranında artış yaşanırken köy nüfusunun oranı düzenli olarak azalış göstermiştir.

Zonguldak'taki kömür işletmelerinde daimî ve münavebeli (dönüşümlü) işçi olmak üzere iki grup halinde işçi çalıştırılmıştır. Daimî işçiler kent merkezi civarında, münavebeli işçilerin büyük bir kısmı köylerde yaşamlarını sürdürmekteydi. Münavebeli işçilerin kömür işletmeleri civarında oturabilmeleri adına pavyon denilen işçi barınma evleri yapılmıştır. Böylece münavebeli işçilerin kent merkezine yerleştirilmesiyle şehir nüfusunda artış meydana gelmiştir.

Zonguldak şehri Cumhuriyetin göz bebeği olan sanayi tesislerine sahip olduğu için 1950 yılı sonrasında da göç almaya devam etmiştir. Kente 1950-1955 yıllarında göç edenlerin beşte biri Trabzon'dan, onda biri Kastamonu'dan gelmiştir. 1955-1960 dönemine gelindiğinde il içi göçte ise %195 oranında artış görülmüştür.⁵¹¹ Şehrin merkezine bu denli yüksek oranda göç yaşanmasında madenlerde çalışmak üzere gelen işçiler ve ailelerinin yanı sıra fabrikaların da açılması etkili olmuştur.

Şehre işçi göçü yaşanması ve sahip olduğu maden yataklarına rağmen gelişmesinin sınırlı seviyede kalmasında kurulduğu yerin coğrafi özellikleri oldukça etkili olmuştur. Bu sebeple konut yapımında ciddi güçlükler yaşanmıştır. 1940-1950 yıllarında Üzülmaz semti ve Yayla mahallesi kurulmuştur. 1950-1960 yıllarında Yeşil, Bahçelievler ve Tepebaşı mahallerinin de kurulmasıyla şehir daha da genişlemiştir.⁵¹²

⁵⁰⁸<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210, İl ve Cinsiyete Göre İl/İlçe Merkezi, Belde/ Köy Nüfusu ve Nüfus Yoğunluğu, Erişim Tarihi: 09.06.2021>

⁵⁰⁹ 23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı, 590.

⁵¹⁰<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210, İl ve Cinsiyete Göre İl/İlçe Merkezi, Belde/ Köy Nüfusu ve Nüfus Yoğunluğu, Erişim Tarihi: 09.06.2021>

⁵¹¹ Hüseyin Koca, Zonguldak Havzası'nda Maden Kömürü Üretimi İle Başlayan Çalışma ve Kentleşme Koşullarının Yöre Halkı Üzerindeki Etkileri, **38. ICANAS Bildirileri**, II. Cilt: Çevre, Kentleşme, Sorunları ve Çözümleri, AKDYK Yayını, Ankara 2011, 595.

⁵¹² Metin Tuncel, Zonguldak, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, 44. Cilt, İstanbul, 2013, 503.

Adı geçen mahalleler günümüzde Zonguldak merkezde yer almakta olup, şehrin en önemli mahalleleri olma özelliğini korumaktadır. Günümüzde insanlar halen konut sahibi olmak için bu semtleri tercih etmektedir.

2.2. GÖÇMENLERİN İSKÂNİ

Türkiye-Bulgaristan arasında 1950 yılı ve öncesinde başlayan diplomatik sorunlar krize dönüşmüştür. Bulgar Hükümetinin ırkçı politikası sonucunda özellikle 1950-1951 yıllarında yüzbinlerce Türk anavatana göç etmek zorunda kalmıştır. Türkiye'nin tüm illerine arazi durumu, çalışma şartları, sosyo-kültürel yapısı dikkate alınarak göçmenler yerleştirilmiştir. Bu illerden biri olan Zonguldak'a da resmi kayıtlara göre 108 göçmen gelmiştir. Göçmenlerin iskân edilmesi, iş-güç sahibi yapılması, temel ihtiyaçlarının karşılanması ve kente uyum süreci için çalışmalar yapılmıştır.

2.2.1. Bulgar Göçmenlerinin İskân Edilmesi ve Göçmenlere Yapılan Yardımlar

Türkiye Cumhuriyeti, Bulgaristan'ın zorunlu göçe tabi tuttuğu Türkler için hazırlıkların yapılması ve gelen göçmenlerin illere dağıtılması kararını almıştır.⁵¹³ Konu hakkında İskân Genel Müdürü Yekta Aytan, 1950 yılı içinde Türkiye'ye 52.600 göçmen ve mülteci, 1951 senesinin başından beri her gün 800-900 arasında göçmenin geldiğini söylemiştir. Aytan, sözlerine devam ederek göçmenlerin Edirne üzerinden yurda giriş yaptığını ve burada biriken göçmenlerin gümrük, sağlık ve diğer muayeneleri yapıldıktan sonra İstanbul ve Tekirdağ yolu ile illere gönderildiğini ifade etmiştir. İstanbul'a gelen göçmenlerin Karadeniz ve Anadolu'nun çeşitli illerine, Tekirdağ'da bekleyen göçmenlerin İskenderun'a kadar uzanan vapurlarla Ege ve Akdeniz sahillerindeki illere gönderildiğini açıklamıştır. Göçmenlerin illere dağıtılırken mesleklerinin göz önünde bulundurulduğunu ve bu kriterden dolayı sanatkârların İstanbul, İzmir, Ankara, Kayseri, Zonguldak gibi sanayi sahalarına; tütün işleriyle uğraşanların Samsun bölgesine, bağ-bahçe işleriyle ilgilenenlerin Antalya'ya yerleştirildiğinden bahsetmiştir.⁵¹⁴

Zonguldak'a gelen göçmenler öncelikle hem Çaydamar EKİ'nin 200 yataklı pavyonuna hem de EKİ ve liman içinde ayrılan misafirhanelere yerleştirilmiştir. Göçmenlerin yemekleri, Göçmenlere Yardım Birliği Komitesi tarafından sağlanmıştır. Kente gelen ailelerden; 47 kişi Bartın'a, 89 kişi Safranbolu'ya gönderilerek iskân

⁵¹³ **Zonguldak**, Sayı 1171, s. 1, Zonguldak 21 Kasım 1950.

⁵¹⁴ **Milliyet**, Sayı 247, s. 2, İstanbul 7 Ocak 1951.

edilmiştir. Böylece Zonguldak'a toplamda 180 nüfuslu 41 aile gelmiştir.⁵¹⁵ İskanı sağlanan göçmenler için Zonguldak Valisi Safaeddin Karanakçı başkanlığında oluşturulan yardım komitesi, yardım seferberliği başlatmıştır. Yardımların tutarı ilk başta 14.000 lira,⁵¹⁶ daha sonra 17.000 liraya ulaşmıştır. Göçmenlere yardım kapsamında Filyos işçileri pazar günü gündeliğini vermiş ve Halkevi sineması 3 gün göçmenler yararına işletilerek 8 lirayı aşan bir gelir elde edilmiştir.⁵¹⁷ Ayrıca Zonguldak gazetesinde de “*Vatandaşlar! Göçmenlere yardım edelim*”⁵¹⁸ başlığı ile yardım teşvik edilmiştir.

Kentte faaliyet gösteren derneklerden Göçmenler Derneği, kırk bin lirayı aşan yardım toplamıştır. Vali Safaeddin Karanakçı ile eşi Fikret Hanım öncülüğünde yürütülen faaliyetler kapsamında konser düzenlenmiş ve 3.000 lira gelir elde edilmiştir.⁵¹⁹ Ziraat Bankası da göçmenlere 37.000 liralık kredi açmış ve ev inşaatı için de 27.000 lira vermiştir.⁵²⁰

Çaycuma ilçesine gönderilen 27 göçmen aile için 27 ev yaptırılması kararı alınmıştır. Bu kararla birlikte ilçedeki göçmenlere 450 dönümlük arsa parasız olarak verilmiş ve ev inşaatlarının temelleri törenle atılmıştır.⁵²¹ Bu yapılan yardımlardan başka istasyonda göçmenler için yapılan evlerden on tanesi⁵²² ve daha sonra geriye kalan 25 ev de tamamlanarak teslim edilmiştir.⁵²³

Zonguldak'ın diğer ilçelerinden Safranbolu ve Karabük'te iskân edilen 22 göçmen ailesi için yapılmakta olan evlerden 17'si tamamlanmış ve ailelere teslim edilmiştir. Ziraat Bankası tarafından göçmen çiftçilere 1.500 lira ödünç para verilerek manda, öküz, pulluk; 500 liralık tohumluk ve toplam 500 lira değerinde tarım aletleri almaları sağlanmıştır.⁵²⁴

Amerikan arşiv belgeleri incelendiğinde; Türkiye'nin bütçe ve Marshall Planı çerçevesinde Zonguldak'a 151.500 lira harcadığı, kentte yapılması gereken 121 evden

---

⁵¹⁵ **Zonguldak**, Sayı 1189, s. 1, Zonguldak 28 Şubat 1951.

⁵¹⁶ **Zonguldak**, Sayı 1172, s. 1, Zonguldak 12 Aralık 1950.

⁵¹⁷ **Zonguldak**, Sayı 1175, s. 1, Zonguldak 22 Aralık 1950.

⁵¹⁸ **Sabah**, Sayı 49, s. 4, Zonguldak 2 Ocak 1951.

⁵¹⁹ **Zonguldak**, Sayı 1178, s. 1, Zonguldak 16 Ocak 1951.

⁵²⁰ **Zonguldak**, Sayı 1209, s. 3, Zonguldak 25 Ekim 1951.

⁵²¹ **Zonguldak**, Sayı 1211, s. 3, Zonguldak 1 Kasım 1951.

⁵²² **Yeni Zonguldak**, Sayı 9, s. 2, Zonguldak 24 Ocak 1952.

⁵²³ **Yeni Zonguldak**, Sayı 38, s. 2, Zonguldak 5 Temmuz 1952.

⁵²⁴ **Karabük**, Sayı 1, s. 1, Karabük 28 Aralık 1951.

96 evin inşaatının tamamlandığı, 25 evin inşaatına devam edildiği ve bu yapılardan başka 11 yeni evin daha yapıldığından bahsedilmiştir.⁵²⁵

Zonguldak'a 1952 yılı itibariyle 29 aile ve 108 nüfus gelmiştir. Bu gelen göçmenlerin hepsi Türkiye'ye 1951 yılının Şubat ve Eylül ayları arasında Edirne sınır kapısından giriş yapmıştır. İskân edilen göçmenlerin mesleklerine bakıldığında; berber, ev kadını, tatlıcı, mobilyacı, memur, tenekeci, terzi, makinist, kasap, kunduracı, bozacı, sarraf, işçi, aşçı, terlikçi, makasçı ve çiftçi olduğu görülmüştür. Göçmenlerin meslek dağılımında görüldüğü üzere Zonguldak'a genellikle zanaatkar esnafın geldiği anlaşılmaktadır. Bu durum da Tablo 1'de ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 1. İskân ve Muhacirin Defterine Göre Zonguldak'a Yerleşenlerin Tam Listesi

Aile Reisinin		Mesleği	Türkiye'ye Girdiği İlk Tarih	Göçmen Kâğıdının Verildiği Yer ve Tarih	Yerleşme Tarihi	Kaç Kişi Geldiği
Adı	Soyadı					
Mehmet	Koç	Berber	19.03.1951	Edirne - 19.03.1951	1952	5
Behiye	Koç	Ev Kadını	19.03.1951	Edirne - 26.03.1951	1952	3
Yusuf	Coşkun	Tatlıcı	24.03.1951	Edirne - 26.03.1951	1952	2
Hüseyin	Yılmaz	Mobilyacı	14.03.1951	Edirne - 15.03.1951	1952	3
Ayşe	Gür	Ev Kadını	05.03.1951	Edirne - 06.03.1951	1952	4
Mustafa	Güngördü	Memur	24.03.1951	Edirne - 24.03.1951	1952	6
Mehmet	Ateş	Tenekeci	13.02.1951	Edirne - 14.02.1951	1952	3
Mehmet	Erdim	Terzi	15.03.1951	Edirne - 16.03.1951	1952	5
Mustafa	Çetin	Makinist	16.05.1951	Edirne - 17.05.1951	1952	5
Ahmet	Yılmaz	Kasap	28.02.1951	Edirne - 01.03.1951	1952	5
Şaban	Çelik	Kınduracı	28.02.1951	Edirne - 01.03.1951	1952	6
Emin	Altay	Bozacı	23.03.1951	Edirne - 24.03.1951	1952	5
Mehmet	Akar	Kunduracı	13.02.1951	Edirne - 14.02.1951	1952	4
Şevki	Akar	Kunduracı	12.02.1951	Edirne - 06.03.1951	1952	4
Eyüp	Hafiz	Sarraf	05.03.1951	Edirne - 06.03.1951	1952	5
Mehmet	Aygün	İşçi	03.02.1951	Edirne - 14.02.1951	1952	6
İsmet	Korkut	İşçi	07.07.1951	Edirne - 07.07.1951	1952	2
Niyazi	Kılıç	Tatlıcı	25.06.1951	Edirne - 26.06.1951	1952	3
Mürtecel	Korkut	Aşçı	07.07.1951	Edirne - 08.07.1951	1952	3
Necati	Akgün	Terlikçi	07.07.1951	Edirne - 08.07.1951	1952	4
Mehmet	Akiş	Tenekeci	24.03.1951	Edirne - 25.03.1951	1952	1
Mehmet	Altinel	Makasçı	17.09.1951	Edirne - 19.09.1951	1952	5
Abdullah	Çerkez	-----	23.03.1951	Edirne - 24.03.1951	1952	2
Muharem	Güler	-----	12.05.1951	Edirne - 13.05.1951	1952	6
Recap	Güneş	-----	23.03.1951	Edirne - 24.03.1951	1952	5
Mehmet	Kanlıoğlu	-----	21.03.1951	Edirne - 24.03.1951	1952	2
Mehmet	Gacal	-----	23.03.1951	Edirne - 24.03.1951	1952	3
Ali	Kayalı	Çiftçi	25.02.1951	Edirne - 27.02.1951	1952	1
Genel Toplam						108⁵²⁶

⁵²⁵ From Amembassy, Ankara To: The Department Of State, Washington, 782.00/10-1552, 15 October, 1952, Enclosure, 19-21.

⁵²⁶ İskân ve Muhacirin Defteri, No: 1, Kod: 271, 1-16.

Yapılan yardımlarla Zonguldak'a yerleşmesi temin edilen Bulgaristan Türkleri bazen kötü olaylarla da karşılaşmıştır. Bu olaylardan biri de Zonguldak'ın Meşrutiyet Mahallesi Rüzgarlımeşe mevkiinde yaşanmıştır. Göçmen evlerinde oturan Saime Akar, Vakfıkebirli Ali Osman Toros ve iki arkadaşı tarafından kaçırılmıştır. Fakat sonrasında olayın failleri hemen yakalanarak adalete teslim edilmiştir.⁵²⁷ Konu hakkında daha sonraki gazete nüshaları incelendiğinde bu kişilere ne ceza verildiği hakkında bilgiye rastlanmamıştır.

Bulgaristan Türkleri Zonguldak'a ilk geldiği günden itibaren Zonguldaklıların samimi ve içten sevgisiyle karşılaşmıştır. Göçmenlerin bir an evvel şehre uyum sağlamaları adına valiler başta olmak üzere şehirde seferberlik ilan edilmiştir. İlk olarak ev sorunlarının çözülmesi için uğraşmıştır. Daha sonra mesleklerine göre tarım arazisi veya dükkanlar verilmiştir. Ayrıca yardım geceleri düzenlenmiş, yardım komiteleri kurularak elde edilen paralar Türkiye Göçmen ve Mültecilere Yardım Derneği hesabına gönderilmiştir. Bu paralar da soydaşlarımız yararına kullanılarak Zonguldak'a yerleşmeleri sağlanmıştır.

2.3. SAĞLIK HİZMETLERİ

Osmanlı Devleti, Yıldırım Bayezid zamanında Bursa'da hasta tedavisi yanında orduya doktor yetiştirilmesi için Darültıbbı adında ilk sağlık kuruluşunu hizmete açmıştır. Daha sonra II. Mehmet döneminde Fatih Darüşşifası, Kanuni döneminde Süleymaniye medreseleri, II. Mahmut döneminde Tıphane-i Amire ve Cerrahane kurulmuştur. İlerleyen yıllarda sivil sağlık kurumlarına hekim, cerrah, eczacı yetiştirmek amacıyla Mekteb-i Mülkiye ve en önemli sağlık kurumlarından Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin açılması sağlık hizmetlerine yeni bir boyut getirmiştir. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde Osmanlı'dan kalan sağlık kuruluşları ile Sivas ve Ankara'daki kimyahaneler birleştirilerek kimya, bakteriyoloji, immunobiyoloji ve farmakoloji bölümlerinden oluşan Merkez Hıfzısıhha Enstitüsü meydana getirilmiştir.⁵²⁸

Bu bilgiler ışığında Cumhuriyetin ilan edildiği 1923 yılında doktor, eczacı, sıhhat memuru, ebe, hemşire, idare memuru sayılarına bakıldığında; 554 doktor, 69 eczacı, 560 sıhhat memuru, 136 ebe, 4 hemşire, 332 idare memuru olmak üzere toplam 1.665 kişinin görev yaptığı görülmüştür. 1937 yılında ise sağlık kurumlarında 1.391 doktor, 137 eczacı, 1.497 sıhhat memuru, 486 ebe, 356 hemşire, 777 idare memuru olmak

⁵²⁷ **Türkün Sesi**, Sayı 254, s. 2, Zonguldak 7 Ocak 1953.

⁵²⁸ Gencay Gürsoy, Sağlık, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt: 6-7, 1716-1721.

üzere toplam 4.644'e yükselmiştir.⁵²⁹ 1940 yılında hekim sayısı 2.378, 1945 yılında 3.886, 1950'de 6.895'e yükselmiştir. Hemşire sayısı 1940'ta 405, 1945'te 409'a çıkmışken 1950'de 137'ye düşerek azalış göstermiştir. Ebe sayısı 1940'ta 616, 1945'te 806, 1950'de 1.285'e yükselmiştir. Sağlık teknisyeni 1940'ta 1.493, 1945'te 1.632, 1950 yılında 4.018 olmuştur.

Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 1950 yılında uzman hekim sayısı 3.647, 1955'te 4.839, 1960'ta 5.217'ye yükselmiştir. Pratisyen hekim sayısı 1950 yılında 3.248, 1955'te 4.802, 1960'ta 4.609 olmuştur. Eczacı sayısı 1950'de 980, 1955'te 1.256, 1960'ta 4.606'ya yükselmiştir. Hemşire sayısı 1950'de 707, 1955'te 1.400, 1960'ta 2.420'ye yükselmiştir. Sağlık teknisyeni sayısı 1950'de 4.018, 1955'te 3.927, 1960'ta 3.890 olarak düzenli azalış göstermiştir.⁵³⁰

Zonguldak ilinde hemen her ilçeye yayılan maden ocaklarında çalışan işçilerin artmasıyla birlikte hastalıklar da artış göstermiştir. Bu hastalıklardan tifo, verem ve sıtma işçiler arasında yaygın bir şekilde görülmüştür. Bu hastalıklar bulaşıcı olduğu için işçiler arasında yayılması buradan da Zonguldak halkına bulaşması dönemin korkulan olaylarından biri haline gelmiştir. Demokrat Parti bu tehlikelerin farkında olup, şehre dönemi boyunca uzman hekim, pratisyen hekim, hemşire ve sağlık teknisyeni alımı yaparak bunun önüne geçmeye çalışmıştır.

CHP döneminde sağlık teşkilatında görev yapan doktor, hemşire, ebe, sağlık teknisyeni, eczacı sayısında dönemsel olarak artma veya azalma meydana gelmiştir. Dönemsel hastalıklardan tifo, verem, sıtma gibi hastalıkların tedavisi için II. Dünya Savaşı'nın toplumun her kesiminde hissedilen etkileri ve nüfusun artmasına bağlı olarak hastalıkların da artması sağlık mensuplarına olan ihtiyacı daha çok arttırmıştır. Bu bakımdan sağlık çalışanlarına duyulan ihtiyaç her dönemde önemini korumuştur. Diğer taraftan çalışanlar hastalıkların önlenmesinde etkin rol alarak hastalığın tüm topluma bulaşma riskini azaltmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin hâkim olduğu 1923-1950 döneminde numune hastaneleri, doğum ve çocuk bakımevleri ile dispanserler açılmıştır. Böylece kuduz, frengi, lepra, sıtma, verem, çiçek gibi bulaşıcı hastalıklarla mücadele edilebilmiştir. Bu hastalıklardan sıtma konusunda gösterilen gayret neticesinde 1923-1925 yılları

---

⁵²⁹ İlter Uzel, Sağlık, **Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü Atatürk Dönemi (1920-1938)**, Cilt:1, 1. Baskı, Ankara: TTK Basımevi, 2009, 318-319.

⁵³⁰ Gürsoy, 1724-1725.

arasında hastalığın görülme oranı %70, 1940'larda ise %10-11'e düşürülmüştür. Ancak II. Dünya Savaşı sırasında sıtma ilaçlarının satın alınmasında ortaya çıkan güçlükler ve genel sağlık koşullarının kötüleşmesi sonucunda sıtmanın görülme oranı 1942-1943 yıllarında tekrar yükselişe geçerek %32'ye kadar çıkmıştır. II. Dünya Savaşı'nın sona ermesi üzerine 1946'da çıkarılan Sıtma Savaş Kanunu, DDT ilacının yaygın bir şekilde kullanılması sayesinde 1956 yılında sıtma görülme oranı %0.8'e düşürülerek hastalık bitme noktasına gelmiştir. Diğer bir hastalık ise çok sayıda çocuk ölümlerine neden olan çiçek hastalığı olmuştur. Bu hastalıkla mücadele kapsamında etkili bir aşı kampanyası yürütülmüş ve bu hastalık da büyük oranda kontrol altına alınmıştır.⁵³¹

2.3.1. Zonguldak ve Çevresinde Sıhhi Durum

Zonguldak kenti kömür madeni sayesinde çok fazla sayıda işçinin çalıştığı bir merkeze dönüşmüştür. Bu durum işçilerin çeşitli hastalıklara yakalanmasına neden olmuş ve işçiler Bartın, Ereğli, Safranbolu ilçelerindeki hastanelerde tedavi edilmiştir. Hastanelerden başka Devrek, Çaycuma ve Ulus ilçelerinde işçi tedavi evleri açılmıştır.⁵³² Yeni açılan yardımcı sağlık kuruluşları hastanelerin yükünün azalmasında etkili olmuştur.

Zonguldak'ta kömür madenciliğinin yaygın olmasından dolayı meslek hastalıklarının görülmesinde artış meydana gelmiştir. Bu hastalıklardan biri olan tifüs konusunda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı 1945 yılının haziran ayında bir tebliğ yayınlamıştır. Tebliğ'de en fazla vakanın Gümüşhane, Konya, Erzurum, İstanbul, Kastamonu ve Zonguldak'ta görüldüğü belirtilmiştir.⁵³³ Bu durum üzerine Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Sadi Konuk Zonguldak'a gelerek kentte ve Türkiye'de görülen hastalıkların önlenmesinde alınan tedbirler hakkında aydınlatıcı bilgiler vermiştir. Sadi Konuk, sağlık teşkilatının tifüsle mücadele halinde olduğunu ve özellikle DDT'yi tifüsle mücadelede etkin bir şekilde kullandıklarını ifade etmiştir. İşçi kenti olan Zonguldak'ta çamaşırları DDT ilacı ile yıkattıklarını söyleyerek hastalığın önlenmesi adına gerekli tedbirlerin alındığını belirtmiştir.⁵³⁴

⁵³¹ Gürsoy, 1721-1722.

⁵³² Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948, 25.

⁵³³ Cumhuriyet, Sayı 7498, s. 3, İstanbul 3 Temmuz 1945.

⁵³⁴ Cumhuriyet, Sayı 7607, s. 1, 3, İstanbul 21 Ekim 1945.

İşçiler arasında ağırlıklı olarak görülen bir diğer hastalık da verem (tüberküloz)dir. Verem hastalığının dışında akciğer, hançere, kemik, beze, peritonit, barsak, sehayaya ve sinir hastalıkları görülmüştür. İl Sağlık Müdürlüğü'nün 1950 ve 1951 yıllarında işçilerin yakalandıkları hastalıklara ait istatistik Tablo 2'de şöyle gösterilmiştir:

Tablo 2. Ereğli Kömür İşletmesi'ne Göre Hasta ve Hastalık Sayısı

1950	1951 Altı Aylık	Hastalık	Devlet Hastanesi 951 Poliklinik Mesaisi
637	315	Akciğer	268
3	1	Hançere	----
81	35	Kemik	27
127	56	Beze	12
87	46	Peritonit, Barsak	38
10	5	Sehayaya	-----
----	-----	Sinir	3
945	415		348

Bu hastalıkların azaltılması için EKİ işçilerine süt dağıtmıştır. Zonguldak'ta sıtma ile mücadele edilmiştir. 1950-1951 yılında kentte sıtmalı köy adedi 31, Ereğli'de 65, Bartın'da 64, Ulus'ta 14, Safranbolu'da 56, Devrek'te 34, Çaycuma'da 45 olmak üzere toplam köy adedi 309 olmuştur.⁵³⁵ Bu dönemde Zonguldak'ta toplamda 721 köyden neredeyse yarısında sıtmalı hasta bulunması dikkati çekmiştir.

Zonguldak yüzölçümü bakımından küçük bir kent olduğu için hastalar hızlı bir şekilde hastanelere ulaştırılmıştır. Ancak kent merkezinde ve ilçelerdeki hastanelerin yatak sayısı hastaların ihtiyacını karşılayamamıştır. Bu durumu gösteren istatistiki veriler Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Zonguldak ve İlçelerindeki Hastane ve Yatak Sayısı

	Yatak Adedi	Yekun
Zonguldak'ta Devlet Hastanesi	120	150
Zonguldak'ta Verem Pavyonu	30	
Zonguldak'ta E.K.İ. Hastahanesi	214	
Zonguldak'ta Kozlu Dispanseri	25	
Zonguldak'ta Üzülmöz Dispanseri	25	
Zonguldak'ta Gelik Dispanseri	10	
Zonguldak'ta Kilimli Dispanseri	10	
Zonguldak'ta Kandilli Dispanseri	20	304
Karabük Fabrika Hastahanesi	100	100
Bartın Hastahane	25	
Safranbolu Hastahane	25	
Devrek Hastahane	5	
Çaycuma Hastahane	5	
Ulus Hastahane	5	

⁵³⁵ BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 76.480.5, 26.04.1952, 68-69.

Eflani Hastahane	5	70
		624 ⁵³⁶

Tabloda görüldüğü üzere Zonguldak merkezde Devlet Hastanesi, Ereğli Kömür İşletmeleri Hastanesi'nin yanı sıra Kozlu, Üzülmez, Gelik, Kilimli, Kandilli dispanserleri hastaların tedavi edilmesinde faydalı hizmetlerde bulunmuştur. Zonguldak'ın ilçelerinden Karabük, Bartın, Safranbolu, Devrek, Çaycuma, Ulus, Eflani'de yatak kapasitesi düşük olmakla birlikte hastaneler yer almaktaydı. Ancak bu hastaneler günümüz sağlık teşkilatında yer alan küçük poliklinikler şeklinde olup hastanelerde ilk müdahale yapıldıktan sonra hastanın durumu ciddi ise Zonguldak Devlet Hastanesi'ne gönderilmiştir. Zonguldak kentinde nüfus ile hastanelerdeki yatak sayısı dikkate alındığında hastane yatak sayısının yetersiz olduğu görülmüştür.

Zonguldak Devlet Hastanesi kayıtlarında 1952 yılında 4.047, 1953'te 4.173, 1954'te 4.991, 1955'te 5.117, 1956'da 5.621 ve 1957'de 6.251 kişi tedavi görmüştür. Hastanenin poliklinik servisine başvuranların sayısı 1952 yılında 18.670, 1953'te 19.240, 1954'te 26.240, 1955'te 28.482, 1956'da 31.582 ve 1957'de 41.809 kişi olmuştur.⁵³⁷ Hastane kayıtlarında yıllar geçtikçe hastanelere başvuran ve tedavi edilen kişi sayısında nüfus artışına bağlı olarak bir artış yaşanmıştır. Nüfus ile hasta sayısındaki artışta paralellik görülmüştür.

2.3.1.1. Verem ve Mücadele Süreci

Zonguldak'ta kömür işçilerinin maruz kaldığı en ciddi hastalıklardan birisi verem hastalığıdır. Veremle mücadele edilmesi için kentte çok ciddi önlemler alınmıştır. Bu kapsamda Zonguldak Devlet Hastanesi'nin yanında 25 yataklı yeni bir binanın yapılmasına 1946 yılında başlanmış ve 1949 yılında bitirilerek hizmete açılmıştır.⁵³⁸ Kentte faaliyet gösteren Verem Savaş Derneği de verem aşısı getirterek okullarda öğrencilerin ve il özel idare binasında vatandaşların aşılacağını açıklamıştır.⁵³⁹ Ayrıca dernek 30 yataklı Verem Bakımevi'ni yaptırarak Sağlık Bakanlığına devretmiş ve bakımevi 18 Aralık 1950 Pazartesi günü açılmıştır.⁵⁴⁰ Açılış töreninde konuşan Vali Safaeddin Karanakçı; veremin Türkiye ve dünya için bir afet olduğunu Birleşmiş Milletler Sağlık bülteninden aldığı rakamlara göre 1 yılda Türkiye'de verem

⁵³⁶ BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 76.480.5, 26.04.1952, 134-135.

⁵³⁷ Demokrat Türkiye, Sayı 936, s. 1-2, Zonguldak 4 Ocak 1958.

⁵³⁸ Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948, 26.

⁵³⁹ Zonguldak, Sayı 1136, s. 1, Zonguldak 7 Nisan 1950.

⁵⁴⁰ Zonguldak, Sayı 1173, s. 1, Zonguldak 15 Aralık 1950.

hastalığından 40.000 asker, 40.000 müstahsil, 40.000 kadın ve dünyada ise 5.000.000 kişinin hayatını kaybettiğini söylemiştir. Konuşmasının ilerleyen bölümünde Vali Karanakçı; veremin frengiden, hatta komünizmden bile çok büyük tehlike olduğundan bahsederek hükümet ve milletin el ele verdiğinde her türlü düşmanı yenebileceğine dikkat çekmiştir.⁵⁴¹

Türkiye genelinde verem konusunda duyarlılığı arttırmak, öğrencilerin bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi amacıyla okullarda konferanslar verilmiştir. Zonguldak'ta da Veremle Savaş Derneği Bakımevi Başhekimisi Dr. Hayati Selgen tarafından Gazi Okulu'nda konferans verilmiştir.⁵⁴² Zonguldak Belediye Başkanlığı da Zonguldak gazetesine verdiği ilanda; verem hastalığının bulaşıcı olduğunu, hastalığın zayıflama, hafif ateş, iştahsızlık, öksürük gibi belirtilerinin görüldüğünü söylemiştir. Ayrıca vatandaşın ellerini her yemekten evvel yıkaması⁵⁴³ tavsiyesinde bulunarak halkın uyarılması adına kamu görevini yerine getirmiştir. Zonguldak Valiliği de Zonguldak gazetesine verem aşısı konusunda ilan vermiştir. Bu ilanda; kente Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından bir sağlık ekibi gönderildiğini büyük küçük demeden herkesin BCG verem aşısını parasız bir şekilde yaptırabileceği belirtilmiştir.⁵⁴⁴

İl genelinde vereme karşı gösterilen gayretin yanı sıra Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı da kente 5 Temmuz 1951 tarihinde Ankara'dan bir sağlık heyeti göndermiş ve beg aşısını uygulamıştır.⁵⁴⁵ Zonguldak'ta 18 Şubat 1951 tarihinde açılan verem pavyonunda da 6 ay içinde 141 hasta tedavi edilmiş, 102 hasta sağlığına kavuşmuş, 10 hasta hayatını kaybetmiş ve hastaların pavyonda ortalama 40 gün yattığı tespit edilmiştir.⁵⁴⁶ Bu sağlık hizmetlerinin yanı sıra 16 Eylül 1951-30 Eylül 1951 tarihine kadar 15 gün içinde BCG aşısı yapılmıştır.⁵⁴⁷ Ayrıca Zonguldak'a 1 doktor ve 3 sağlık memurundan oluşan verem tarama ekibi gelerek tarama işlemine başlamıştır.⁵⁴⁸

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın bu çalışmalarının dışında verem afetini önlemek ve veremle mücadeleyi daha rasyonel bir hale getirmek amacıyla yeni bir

---

⁵⁴¹ **Zonguldak**, Sayı 1174, s. 1, Zonguldak 19 Aralık 1950.

⁵⁴² **Zonguldak**, Sayı 1177, Zonguldak 29 Aralık 1950.

⁵⁴³ **Zonguldak**, Sayı 1180, s. 2, Zonguldak 2 Şubat 1951.

⁵⁴⁴ **Zonguldak**, Sayı 1200, s. 2, Zonguldak 17 Temmuz 1951.

⁵⁴⁵ **Milliyet**, Sayı 429, s. 1, 3, İstanbul 18 Temmuz 1951.

⁵⁴⁶ **Cumhuriyet**, Sayı 9721, s. 4, İstanbul 24 Ağustos 1951.

⁵⁴⁷ **Milliyet**, Sayı 500, s. 6, İstanbul 3 Ekim 1951.

⁵⁴⁸ **Milliyet**, Sayı: 693, s. 2, İstanbul 13 Nisan 1952.

verem kanunu çıkarılması için Meclis'te görüşmelere başlanmıştır. Kanunda öne çıkan maddeler arasında;

- 1) Bütün ülkedeki verem savaşlarını düzenlemek ve denetlemek için Sağlık Bakanlığı'nda bir Verem Savaş Genel Müdürlüğü kurulması,
- 2) Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nda bir Verem Savaşı Komisyonunun kurulmasına ve bu komisyonun resmi, özel verem müessesese ve teşekküllerine bağlı ve Bakanlıkça seçilecek verem sahasında yetkili 9 tabip üye, ulusal verem savaş derneğinin kongresinde seçilecek üç temsilci, Milli Savunma, Milli Eğitim, Ulaştırma, Çalışma ve İşletmeler bakanlıkları ile Tıp Fakülteleriyle Veteriner Fakültesi'nin seçecekleri birer temsilciden meydana gelmesi,
- 3) Erzurum, Diyarbakır, Trabzon, Seyhan, Sivas, Ankara, Zonguldak, İstanbul ve İzmir illerinde birer Verem Savaşı Bölge Başkâtipliği'nin kurulması,
- 4) Devletçe kurulmuş Verem Savaş dispanserleri bulunmayan yerlerde bu savaşın, sağlık merkezlerinde yapılması,
- 5) Bakanlık, imkân bulunan yerlerde BCG veyahut etkililiği Bakanlıkça kabul edilmiş verem aşılarının veremli ana ve babadan doğan çocuklarla öğrenciler, askerler, işçiler vesaireye uygulanmasının zorunlu olması yer almıştır.⁵⁴⁹

Verem Tarama Kurulu Başkanı Dr. Saim Uludağ da yaptığı açıklamada okullarda verem taraması başladığını ve tarama kolunun gezici mikrofoto röntgen cihazıyla 5.000'den fazla film çektiğini, bu filmlerde açık tüberküloza rastlanmadığını açıklamıştır.⁵⁵⁰ Veremle etkin bir şekilde mücadele edebilmek ve hastalığı önlemek amacıyla verem tarama ekibi Zonguldak merkezden sonra Karabük ve Ulus'ta taramalara devam etmiştir.⁵⁵¹

Sağlık Bakanlığı ifade edilen çalışmalardan başka Türkiye'nin her ilinde olduğu gibi Zonguldak'ta da BCG verem aşısının uygulanması için istasyon kurmuştur. Bu sayede 3 doktor ve 40 sağlık memurundan oluşan sağlık heyeti Ereğli ilçesini baştanbaşa taramıştır. Heyet Zonguldak merkezde ise Gazi ve Mustafa Kemal Paşa Okulu ile Karaelmas Mahallesi'nde aşı uygulaması yapmıştır.⁵⁵² Demokrat Parti Hükümeti'nin uyguladığı sağlık politikası sayesinde veremle etkin bir şekilde mücadele edilmiş, hastalığın yayılma oranı azalmış ve hastaların tedavi edilme süreci kısaltılmıştır.

⁵⁴⁹ **Milliyet**, Sayı 619, s. 7, İstanbul 30 Ocak 1952.

⁵⁵⁰ **Yeni Zonguldak**, Sayı 24, s. 2, Zonguldak 29 Nisan 1952.

⁵⁵¹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 72, s. 2, Zonguldak 13 Aralık 1952.

⁵⁵² **Öz Zonguldak**, Sayı 22, s. 1, Zonguldak 10 Temmuz 1954.

2.3.1.2. Sıtma ve Diğer Hastalıklar (Tifo, Frengi, Şap Hastalığı, Boğmaca, Kuduz)

İkinci Dünya Savaşı sırasında ülke genelinde sıtma mücadelesi başlatılmıştır. Bu kapsamda Zonguldak'ta 1945 yılında 360.086 kişi muayene edilmiştir. Muayene sonucunda 35.715 kişide hastalık tespit edilmiştir. Hastaların tedavi edilmesinde ise 65 kilo atabrin, 2.068 adet ampul kinin ve korunma ilaçları kullanılmıştır. Ayrıca DDT aşısı yeni uygulanmaya başladığından sadece 68 kişiye yapılabilmektedir. Sıtma ile mücadelede 1948 yılında 310 köy ve 152.767 kişi sıtma kapsamına alınmıştır. Aynı sene içerisinde 35.345 kişi muayene edilmiş, 6.397 kişide hastalık tespit edilmiştir. Hastalığın etkisini azaltmak için 4.598 m kanal, 9.636 arık, 282 m³ çukur ve 1.520 m³ su boşaltılmıştır. Bu yapılanların yanı sıra köylerdeki bütün evlerde çeşitli haşaratla mücadele için 742.275 gram DDT ilacı ve 3.800 litre gaz yağı, 1.140 kg benzol, 14 kg malirol ve 9 kg filisol kullanılmıştır.⁵⁵³

1950 yılında nüfusun artması neticesinde Zonguldak 7 şube tabipliği ile idare edilmiştir. Kentte bu yılda 8.190 sıtmalı tedavi edilmiştir. Tedavi sürecinde 2.486 kg DDT, 500 kg saf DDT, 60 kg koloidal DDT, 15 adet haznesiz, 1 adet motörlü pülverizatör ile 1 adet mikroskop, 1 adet buzdolabı ve 61 kg da sulfaganidin kullanılmıştır. 1951 yılının ilk 7 ayında 5.572 sıtma hastası tedavi edilmiştir. Bu süreçte hastalara 2.280 kg DDT, 181 kg saf DDT, 58 kg sulfaganidin ve 10 kg sulfanilamid verilmiştir.⁵⁵⁴

Sıtmanın dışında kentte tifo, frengi, şap hastalığı, boğmaca ve kuduz vakaları da görülmüştür. Zonguldak merkezde yer alan Soğuksu çevresinde 6 tifo vakası tespit edildiğinden Belediye tarafından yeni bir çeşme yaptırılarak sular tahlil ettirilmiştir.⁵⁵⁵ Kentin bir diğer ilçesi Eflani'nin Ulugeçit ve Bedil köylerinde de 2 tifo vakası görülmüş ve sağlık memurları köylere giderek aşı yapmıştır.⁵⁵⁶ Zonguldak İl Sağlık Meclisi, Vali Yardımcısı Ali Rıza Ulusman başkanlığında toplanarak difteri, frengi gibi hastalıkların önlenmesi için toplantı yapmıştır.⁵⁵⁷ İl Sağlık Müdürü Dr. Ekrem Vidinli, alınan kararlar doğrultusunda Karabük ve Yenice'de⁵⁵⁸ yaptığı başarılı çalışmalar sayesinde Karabük'te difteri vakaları son bulmuştur.⁵⁵⁹

⁵⁵³ Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948, 26.

⁵⁵⁴ BCA, Fon Kodu: 30.1.0., Yer No: 117.737.8, Tarih: 31.08.1951, 29-30.

⁵⁵⁵ Zonguldak, Sayı 1155, s. 1, Zonguldak 11 Ağustos 1950.

⁵⁵⁶ Yeni Zonguldak, Sayı 18, s. 1, Zonguldak 25 Mart 1952.

⁵⁵⁷ Türkün Sesi, Sayı 1513, s. 1-2, Zonguldak 11 Aralık 1957.

⁵⁵⁸ Demokrat Türkiye, Sayı 952, s. 1-2, Zonguldak 23 Ocak 1958.

⁵⁵⁹ Demokrat Türkiye, Sayı 959, s. 1, Zonguldak 31 Ocak 1958.

Başka bir hastalık olan frenginin tedavisinde kullanılmak üzere Zonguldak'a 1950 yılında 1.000 ve 1951 yılı ağustos ayı sonuna kadar 1.500 şişe penicilin ilacı gönderilmiştir.⁵⁶⁰ Bartın ilçesinde de penicilin uygulamasına devam edilmiştir.⁵⁶¹ Boğmaca hastalığı ise bir süre kent civarında ve Bartın'a bağlı Serdar köyünde görülmüştür. Hastalık köydeki bütün çocukların aşılınması sayesinde engellenmiştir.⁵⁶²

Kentte özellikle hayvanlarda görülen şap hastalığı konusunda da gösterilen ciddi çaba sayesinde Ulus ilçesine bağlı Kumluca bucağında hastalık sona erdirilmiştir.⁵⁶³ İlerleyen tarihlerde de Çatalağzı ve Beycuma beldelerindeki hayvanlarda görülen hastalık birçok köyde harman faaliyetini etkilemiştir. Hastalığın yayılması alınan tedbirlerle önlenebilmiştir.⁵⁶⁴ Son olarak kuduz hastalığı Ereğli'de görülmüştür. Salgın karşısında her gün 15 kişi aşılanmıştır. Ayrıca kuduz köpek tarafından ısırılan 4 sığır ve 1 öküz itlaf edilmiştir.⁵⁶⁵ Yapılan aşılama kampanyası, ilaç getirtilmesi, insanların sağlık taramasından geçirilmesi gibi başarılı sağlık çalışmaları sayesinde kent merkezi, ilçe ve beldelerde görülen hastalıklar büyük oranda azaltılmıştır.

2.3.1.3. Demokrat Parti Hükümetlerinin Sağlık Alanındaki Çalışmaları

DP Hükümetleri, kentte yaşanan sağlık problemlerine karşı duyarlı davranmış ve gerekli tedbirlerin alınması için yetkilileri görevlendirmiştir. Partinin ilk yıllarında Valilik tarafından köylerdeki vatandaşların sağlık durumlarıyla ilgilenilmesi için gezici bir hekim ve cankurtaran görevlendirilmiştir.⁵⁶⁶ Bu yapılan girişimin yanı sıra İşçi Sigortaları Kurumu Genel Müdürlüğü, Uluslararası İş Bürosu'ndan Dr. Springer'i; Ankara, İstanbul, İzmir ve Zonguldak'ta bulunan sağlık kuruluşlarını incelemekle görevlendirmiştir.⁵⁶⁷ Yapılan incelemeler sonunda hazırlanan rapor doğrultusunda Zonguldak Devlet Hastanesi'ne 1951 yılında 20 yatak daha ilave edilerek kapasitesi 120 yatağa çıkarılmıştır. Ayrıca 1951 yılında bu hastaneye ek olarak inşa edilen binada 30 yataklı bir Verem Pavyonu açılmıştır.⁵⁶⁸

⁵⁶⁰ BCA, Fon Kodu: 30.1.0., Yer No: 117.737.8, Tarih: 31.08.1951, 30.

⁵⁶¹ Zonguldak, Sayı 1213, s. 2, Zonguldak 15 Kasım 1951.

⁵⁶² Yeni Zonguldak, Sayı 11, s. 2, Zonguldak 7 Şubat 1952.

⁵⁶³ Yeni Zonguldak, Sayı 2 (1215), s. 1, Zonguldak 13 Aralık 1951.

⁵⁶⁴ Türkün Sesi, Sayı 1394, s. 1-2, Zonguldak 26 Temmuz 1957.

⁵⁶⁵ Zonguldak, Sayı 1324-55, s. 2, Zonguldak 8 Haziran 1954.

⁵⁶⁶ Zonguldak, Sayı 1175, s. 1, Zonguldak 22 Aralık 1950.

⁵⁶⁷ Milliyet, Sayı 411, s. 1, 3, İstanbul 19 Haziran 1951.

⁵⁶⁸ BCA, Fon Kodu: 30.1.0., Yer No: 117.737.8, Tarih: 31.08.1951, 28.

Bu yapılanların yanı sıra Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, köylerin sağlık işlerini düzenlemek için Zonguldak'a 7 ebe görevlendirmiştir. Bu ebeler Ulus'ta Kumluca, Kozanlı ve Bartın'da Kozcağız, Çaycuma'da Karapınar, Devrek'te Çeltik, Ereğli'de Başveren, il merkezinde Aşağıçayır grup merkezlerinde görev yapmıştır. Zonguldak'ta 721 köy bulunduğundan 72 grup oluşturulmuştur. Bu gruplar; Zonguldak'ta 6, Bartın'da 21, Ereğli'de 12, Safranbolu'da 11, Çaycuma'da 7, Devrek'te 9, Ulus'ta 6 tanedir. Ayrıca bu grupların içinden Safranbolu'da 2 tanesinde, il merkezinde 2 tanesinde, Bartın'da ve Ereğli'de 1'er tanesinde olmak üzere 7 tanesinde 1'er ebe ile 1'er sağlık memuru hizmette bulundurulmuştur. Bu planlamada ilk önce merkeze uzak ve yolsuz köylere ebe ve sağlık memuru gönderilmiştir. Ebe ve memurlar, her ay birer defa grup köylerini dolaşarak bulaşıcı hastalıklar, aşı, doğum ve köylünün sağlık işleriyle ilgilenmiştir.⁵⁶⁹ Zonguldak Sağlık Müdürü Dr. Selahaddin Güvenç yaptığı açıklamada kentte 52 ihtisaslı hekim ve ilave 40 hekim, 18 eczacı, 1 kimyager, 60 sağlık memuru, 36 hemşirenin görev yaptığını söylemiştir.⁵⁷⁰

Yapılan çalışmalarını görmek üzere Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Behçet Uz Zonguldak'a gelmiştir. Bakan, ziyaret sırasında sağlık kuruluşları ve işçi sağlığını ilgilendiren konularda inceleme yapmıştır. Bu kapsamda Zonguldak Kömür İşletmeleri ile Karabük Demir-Çelik Fabrikasını ziyaret etmiştir. Buralardaki işçi sağlığı ve sosyal yardım alanındaki çalışmalardan memnun kalmıştır.⁵⁷¹

Hükümetin ifade edilen uygulamalarının yanı sıra kent çevresinde inşa edilmesi için çaba gösterilen hasta evi, hastane, dispanser, halk sağlığı merkezi, doğum ve çocuk bakımevlerinin yapımı tamamlanmıştır. Bu doğrultuda Devrek ilçesinde Orman İşletmesi idare binasının hastane olarak kullanılması kabul edilmiştir.⁵⁷² İhsaniye bucağında bir dispanser ve ilk tedavi merkezi açılmıştır.⁵⁷³ Ereğli ilçesinde de 20 yataklı Fikri Oğuz Doğum ve Çocuk Bakımevi 5 Temmuz 1957'de açılmıştır. Sağlık kuruluşunda başlangıçta 1 kadın uzman doktor, 1 hemşire ve 3 hastabakıcı görev yapmıştır.⁵⁷⁴

---

⁵⁶⁹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 19, s. 1, Zonguldak 1 Nisan 1952.

⁵⁷⁰ **Yeni Zonguldak**, Sayı 20, s. 1, 3, Zonguldak 10 Nisan 1952.

⁵⁷¹ **Milliyet**, Sayı 1533, s. 2, İstanbul 16 Ağustos 1954.

⁵⁷² **Zonguldak**, Sayı 1210, s. 1, Zonguldak 28 Ekim 1951.

⁵⁷³ **Yeni Ses**, Sayı 86, Zonguldak 2 Mayıs 1956.

⁵⁷⁴ **Yeni Ses**, Sayı 146, s. 1, Zonguldak 13 Temmuz 1957.

2.4. DOĞAL AFETLER

Bu başlık altında Zonguldak ve ilçelerinde meydana gelen sel ve deprem felaketlerinden bahsedilmiştir. Ayrıca ülkemizin diğer şehirlerinde yaşanan sel, yangın, deprem gibi doğal afetler dolayısı ile Zonguldak'tan gönderilen yardımlardan da söz edilmiştir.

2.4.1. Zonguldak ve Çevresinde Meydana Gelen Sel Felaketleri

Zonguldak'ta tek partili dönemde meydana gelen doğal afetler, çok partili dönemde de yaşanmaya devam etmiştir. Demokrat Parti döneminde 1951, 1952, 1953, 1954 ve 1955 yılının farklı aylarında coğrafi durumu ve iklim yapısından dolayı sel vakaları yaşanmıştır. 1951 yılında meydana gelen şiddetli yağışlar sonucunda Irmak-Zonguldak hattından Kayadibi-Tefen istasyonları arasında bir köprü yıkılmıştır. Köprünün tekrar ulaşımına açılması 4 günü bulmuştur.⁵⁷⁵ 1952 yılında Safranbolu ilçesinde doludan dolayı Davutlar, Kamış, Ilbarı, Acılar Obası, Gerer, Sarıyan köyleri %50-80 oranında zarar görmüştür. Hükümet, dolunun verdiği zararı azaltmak amacıyla köylülere Ziraat Bankası'ndan krediler sağlamıştır.⁵⁷⁶ Aynı yıl içerisinde Safranbolu'da aşırı yağın yağmurlar sonucunda Akçasu deresi taşmıştır. Bu yüzden tahıl pazarı, manifaturacılar çarşısı ve dükkanlar su altında kalmıştır. İlçede maddi zarar meydana gelmiş ve bir kadın hayatını kaybetmiştir.⁵⁷⁷

1953 yılında Zonguldak merkezde yer alan Soğuksu ve Kozlu semtleri sular altında kalmıştır. Belediye ve itfaiye ekipleri suları tahliye etmiş ve telefon hatlarını tekrar kullanılabilir hale getirmiştir.⁵⁷⁸ 1954 yılında yine Soğuksu semtinde 5 ev ile Meşrutiyet mahallesinde 1 kişinin evi yağışlar nedeniyle kullanılamaz hale gelmiştir. Alınan tedbirler sayesinde can kaybı yaşanmamıştır.⁵⁷⁹ 1955 yılının Temmuz ayında kent merkezinde yer alan Fevzi Paşa caddesindeki dükkânları sel suları basmış, ara sokaklardan gelen sular Gazi Paşa caddesini çamur seline dönüştürmüş, Terakki mahallesi ile Cumhuriyet caddesinde 200'den fazla dükkânda büyük maddi hasar meydana gelmiştir. Selin etkisinin derinden hissedilmesiyle Üzülmaz semtinde Dere mahallesi ve Asma semtinde dükkanlar sular altında kalmıştır. Yaşanan üzücü olay neticesinde 9 kişinin cesedi denizden çıkarılmıştır. Hükümet selden zarar gören

⁵⁷⁵ *Milliyet*, Sayı 407, s. 1, İstanbul 15 Haziran 1951.

⁵⁷⁶ *Yeni Zonguldak*, Sayı 31, s. 1, Zonguldak 3 Haziran 1952.

⁵⁷⁷ *Yeni Zonguldak*, Sayı 43, s. 1, Zonguldak 26 Temmuz 1952.

⁵⁷⁸ *Milliyet*, Sayı 1182, s. 1, 7, İstanbul 25 Ağustos 1953.

⁵⁷⁹ *Zonguldak*, Sayı 1324-58, s. 2, Zonguldak 11 Haziran 1954.

vatandaşlara yardım olarak çadır göndermiş ve vatandaşların bir bölümü okullara yerleştirilerek barınmaları sağlanmıştır.⁵⁸⁰

Kentte 3 Ağustos 1955'te aralıksız 34 saat süren yağışların sele dönüşmesi sonucu ilk önce Soğuksu semtinde 200 ev, daha sonra Cumhuriyet Caddesi, Gazi Paşa Caddesi ve Bağlık Caddeleri sular altında kalmıştır. 2 gün devam eden yağmurlar sonucunda Kozlu'da mevcut köprüler yıkılmış ve Zonguldak merkezde 2 kişi hayatını kaybetmiştir. Olayın etkilerini azaltmak ve halka yardımcı olmak adına Belediye ekmek fırınlarından ekmek çıkartılmasını sağlamış, aynı zamanda da şehrin sulardan temizlenmesi için çalışmalar yapmıştır. Bununla birlikte evsiz kalan 150 aileyi okullara yerleştirerek barınma sorununu çözmüştür. Hükümet yetkililerinden İçişleri Bakanı Samed Ağaoğlu ve İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedik kent ve çevresinde incelemelerde bulunmuştur.⁵⁸¹ Bakanlar Kdz. Ereğli'de selden 165 dükkânın zarar gördüğüne tanık olmuştur. Ayrıca Ereğli-Devrek arasındaki Kaynarca, Kekihisar ve Kurtsuyu köprülerinin de selden zarar görmesinden dolayı 1 kişinin hayatını kaybettiği öğrenilmiştir.⁵⁸²

Üzücü olaydan zarar gören vatandaşlara yardım edebilmek amacıyla Hükümet Kızılay'ı devreye sokarak kente 150 çadır, yiyecek ve 20.000 lira para göndermiştir.⁵⁸³ Kızılay merkezde Gazi İlkokulu'nda ve Kozlu'da selzedeler için aş ocakları açarak faydalı hizmetlerde bulunmuştur. Kızılay afet bölgesine başta gönderdiği yardımlar dışında 100.000 lira, 1.500 çadır, 500 battaniye ve 200 kişiye yetecek miktarda ilaç ve pansuman malzemesi göndermiştir. Ziraat Bankası da sel mağduru vatandaşlara 60.000.000 liralık uzun vadeli ve %3 faizli kredi vereceğini açıklamıştır.⁵⁸⁴ Ayrıca Millî Savunma Bakanlığı bölgeye askeri kamyon, kompresör göndermiş; askerler moloz ve enkazların kaldırılmasına yardımcı olmuştur.⁵⁸⁵

⁵⁸⁰ **Yeni Ses**, Sayı 42, s. 1, 3, Zonguldak 6 Temmuz 1955.

⁵⁸¹ **Cumhuriyet**, Sayı 11138, s. 1, 6, İstanbul 3 Ağustos 1955.

⁵⁸² **Ayın Tarihi**, No 261, s. 3-4, Ankara Ağustos 1955; Aynı günlü Cumhuriyet gazetesinde selin bilançosu şu şekilde okuyucuya duyurulmuştur: Zonguldak'ta otuz iki ev ve dükkân yıkılmış, iki yüz on dokuz ev ve üç yüz elli dükkânı su basmış, üç ölü, bir yaralı ve dokuz kayıp hadisesi yaşanmıştır. Bkz; **Cumhuriyet**, Sayı 11138, s. 6, İstanbul 3 Ağustos 1955.

⁵⁸³ **Cumhuriyet**, Sayı 11138, s. 6, İstanbul 3 Ağustos 1955.

⁵⁸⁴ **Cumhuriyet**, Sayı 11139, s. 1, 7, İstanbul 4 Ağustos 1955.

⁵⁸⁵ **Cumhuriyet**, Sayı 11140, s. 3, İstanbul 5 Ağustos 1955; Sel felaketi sebebiyle Avra M. Warren 3 Ağustos 1955 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Adnan Menderes'e üzüntülerini bildiren şu mektubu göndermişti: "*Son zamanlarda vukubulan şiddetli yağışlar ve binnetice husule gelen toprak kaymaları dolayısı ile Zonguldak şehrinin maruz kaldığı felaketi öğrenerek derin bir teessür dudum. Amerikan Hükümeti ve milleti namına Ekselansınıza ve sizin vasitanızla Zonguldak halkına, ızdırabınıza kalben iştirak ettiğimizi ve bu felaket netaicinin kısa bir zamanda bertaraf olunabilmesi temenni eylediğimizi ifade etmek isterim.*" **BCA**, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 126.810.3, 03.08.1955, 1-2. Bu

Yağışların 6 Ağustos'ta da devam etmesi sonucunda Gazi Paşa ve Fevzi Paşa Caddeleri, Soğuksu semti yeniden sular altında kalmıştır. Ayrıca Cumhuriyet caddesi, Gelik kömür ocağı ve İnağzı ocağına giden yollar kapanmış, Karadon bölgesindeki işçi pavyonlarını ve Kozlu nahiyelerini tamamen sel suları kaplamıştır.⁵⁸⁶ Şehirde sellerin yaptığı zararların giderilmesi için kentte 6 buldozer, 4 greyder, 11 damsel kamyon gönderilmiştir. Bununla birlikte belediye ekiplerinin desteği ile ocak bölgelerinde suların temizlenmesi için çalışılmıştır.⁵⁸⁷ Kentte bulunan İşletmeler Bakanı Samed Ağaoğlu da sel felaketi hakkında yapılanları doğrularak Ankara'dan getirilmiş ekskavatör, greyder ve buldozer gibi aletlerle işletme sahalarının bir hafta içinde temizliğini bitirmeye çalıştıklarını söylemiştir.⁵⁸⁸

11 Ağustos günü başlayan yağmurlar şehirde üçüncü defa sel baskınına yol açmıştır. Sel suları ile Acılık deresi yıkılmış, Soğuksu'da bazı semtleri su basmış ve Gelik bölgesinde de ocakların ağızı kapanmıştır. Selden dolayı Zonguldak-Kilimli yolunda heyelan meydana gelmiştir. Yolun 150 metrelik kısmı kapandığı için Ankara-Zonguldak treni yolcularını Çatalağzı'nda indirmek zorunda kalmıştır. Demir yolu ancak öğle saatlerinde açılarak seferlerin sorunsuz bir şekilde yapılabilmesi sağlanmıştır.⁵⁸⁹

İsmail Nafiz Alkan, Yeni Ses gazetesinde "Zonguldak'ın İmar Planı-Sel Felaketi Sebebiyle" adlı makale yazmıştır. Makalesinde Zonguldak'ın uğradığı sel felaketi nedeniyle şehrin imar planı hakkında değerlendirmelerde bulunmuştur. Alkan, Zonguldak Belediye Başkanı iken şehrin imar planını hazırlayan Hakkı Hilalci'nin şu an milletvekili olduğunu ancak hala imar planının yürürlüğe konulmadığını eleştirmiştir. Ayrıca yazar, Zonguldak'ın şehircilik yönünden en çok ihmale uğrayan ve üvey evlat muamelesi gören bir kent olduğuna dikkat çekmiştir.⁵⁹⁰

---

mektuba karşılık Başbakan Adnan Menderes Mr. Warren'e teşekkürlerini belirten mektubu göndermiştir. Mektupta; "*Zonguldak'ın maruz kaldığı felaket münasebetiyle hükümetimiz ve şahsınız adına bana göndermek lütfunda bulunduğunuz çok dostane mektuptan ziyadeyisiyle mütehassis oldum. Bu samimi alaka tezahürünü hükümete ve felaketzedelere derhal haber vereceğim. Şimdiden onlar ve şahsım namına size hararetle teşekkür eder ve bu teşekkürlerimizin hükümetinize de iblağına delaletinizi rica ederim, bilmukabele müveddetlerimi sunarım*" ifadeleri yer almıştır. **Ayn Tarihi**, No 261, s. 4, Ankara Ağustos 1955.

⁵⁸⁶ **Milliyet**, Sayı 1873, s. 1, 7, İstanbul 6 Ağustos 1955.

⁵⁸⁷ **Milliyet**, Sayı 1874, s. 7, İstanbul 7 Ağustos 1955.

⁵⁸⁸ **Cumhuriyet**, Sayı 11142, s. 1, 7, İstanbul 7 Ağustos 1955; **Milliyet**, Sayı 1874, s. 7, İstanbul 7 Ağustos 1955; **Ayn Tarihi**, No 261, s. 5, Ankara Ağustos 1955.

⁵⁸⁹ **Milliyet**, Sayı 1879, s. 1, İstanbul 12 Ağustos 1955.

⁵⁹⁰ İsmail Nafiz Alkan, "Zonguldak'ın İmar Planı-Sel Felaketi Sebebiyle", **Yeni Ses**, Sayı 44, s. 3, Zonguldak 17 Ağustos 1955.

Zonguldak'ta son olarak Ekim 1955'te gece yarısı başlayıp şiddetini attırarak devam eden yağmurlar merkezde yer alan Acılık ile Soğuksu semtlerindeki ev ve dükkanlardan 25-30 tanesinin zemin katlarını kaplamıştır.⁵⁹¹ Selden zarar gören ev ile dükkanlardaki sular Belediye ve emniyet teşkilatının çalışmaları sayesinde tahliye edilmiştir. Kızılay da selden zarar görenlere gıda maddesi ve çadır dağıtmıştır.⁵⁹²

Kızılay Genel Merkezi'nin yıllık raporlarında 1955 yılında meydana gelen sellerde Zonguldak'a 61.011.48 kuruş yardım, 150 çadır, 1.000 kat çamaşır, 500 battaniye, 200 ilaç ve pansuman malzemesi gönderildiği belirtilmiştir.⁵⁹³

Zonguldak şehri iklimi dolayısıyla çok yağış alan iller arasında yer almaktadır. Bu da şehirde sellere sebep olmuştur. Özellikle şiddetli yağmurlar yağdığında kentin alt yapısı yetersiz kalmıştır. Bu yüzden merkezde yer alan mahalle, cadde, sokaklar sular altında kalmıştır. Fakat bu sellerde maden ocaklarının sular altında kalması; işçilerin madende mahsur kalması, çalışmaların devam ettirilememesi gibi büyük sorunlar meydana getirdiğinden bu durum karşısında başta Hükümet yetkilileri, vali, belediye başkanı hemen olay yerine giderek işçilerin ve halkın yiyecek, giyecek ve barınma sorununu çözmüştür. Ayrıca Hükümet, Kızılay'ı devreye sokarak yardımların bir an evvel yapılmasını sağlamıştır.

2.4.2. Zonguldak ve Türkiye'de Meydana Gelen Doğal Afetler ile Yapılan Yardımlar

Demokrat Parti'nin 10 yıllık iktidarı sırasında Zonguldak'ta sel dışında deprem, yangın, kuraklık gibi doğal afetler yaşanmıştır. Ayrıca kent Eskişehir, Çankırı, Erzurum, Çanakkale, Sinop, Bursa'da meydana gelen deprem, sel, yangın, kuraklık gibi doğal afetler karşısında duyarsız kalamayarak bu illere de yardım eli uzatmıştır.

Doğal afetlerden biri olan depremden Zonguldak şehri kısmen etkilenmiştir. 26-27 Mayıs 1957 günlerinde meydana gelen zelzele nedeniyle şehirdeki bazı binaların duvarları çatlamış, köylerde bazı evlerin bacaları ve 2 katlı ahşap binaların duvarları hasar görmüştür. Herhangi bir can ve mal kaybı yaşanmamıştır.⁵⁹⁴ Başka bir doğal afet olarak Zonguldak ve civarında yangın, kuraklık hadiseleri meydana gelmiştir. Eflani ilçesinin Çelebiler mahallesinde yangın çıkmıştır. Yangından zarar görenlere her türlü

⁵⁹¹ *Cumhuriyet*, Sayı 11203, s. 1, 5, İstanbul 7 Ekim 1955.

⁵⁹² *Milliyet*, Sayı 1935, s. 1, 7, İstanbul 7 Ekim 1955.

⁵⁹³ Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezi, **1956 Umumi Kongresine Sunulan Rapor (26.4.1956)**, Ankara Güzel İstanbul Matbaası, 1956, 16-18.

⁵⁹⁴ *Yeni Ses*, Sayı 140, s. 1-2, Zonguldak 29 Mayıs 1957.

maddi ve manevi yardım yapılmıştır.⁵⁹⁵ Kuraklık hadisesi ise Zonguldak'ta Eylül 1950'de yaşanmış ve kuraklığın etkilerini azaltmak için Ziraat Bakanlığı kente 200 ton buğday göndermiştir.⁵⁹⁶ Bu buğdayın 20 tonu merkez, 60 tonu Bartın, 60 tonu Safranbolu, 35 tonu Ulus ve 25 tonu Çaycuma ilçesindeki çiftçilere verilmiştir. Ayrıca 1949 yılında İller Bankası kârından düşen 11.080.94 kuruş ile Çaycuma ilçesinin 1 köyüne traktör, Ereğli ilçesinin Gülüş köyüne de 1 sulama motoru alınmıştır.⁵⁹⁷

1950 yılından sonra ikinci kuraklık dönemi 1955 yılında yaşanmıştır. Bu durum karşısında Bakanlar Kurulu da 25 Temmuz 1955 tarihinde Karadeniz bölgesi halkına ve Zonguldak ilinin tamamı, Gümüşhane ve Sivas illerinin bazı ilçe, kasaba ve köylerine hükümetçe ucuz fiyatta yapılan buğday, mısır ve un satışlarının el değiştirmeden gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmasına karar vermiştir. Kararnamenin 1. maddesinde Karadeniz sahil bölgesinde ekmeğini evinde yapmak durumunda olan ve muhtaç durumda bulunan (memur, tüccar, subay ve aileleriyle muhtaç olmayan vatandaşlar hariç) halka ve Zonguldak ilinin tamamı, Gümüşhane ve Sivas illerinin bazı ilçe, kasaba ve köyleri halkının ihtiyacı için 20 kuruştan yapılacak buğday ve bu arada mısır ile yine 20 kuruşluk satış fiyatı üzerinden yapılacak unlara ait dağıtım, şahıs veya aile reisleri adına düzenlenecek ihtiyaç belgelerine göre verileceği ifade edilmiştir.⁵⁹⁸

Diğer bir doğal afet olarak Eskişehir'de Porsuk ve Sarısuyun yataklarının taşması sonucunda sel felaketi gerçekleşmiştir. Felaket sonucunda 100'lerce ev yıkılmış ve 20.000'den fazla vatandaş evsiz kalmıştır. Bu afet karşısında Türkiye genelinde başlayan yardım gayretlerine Zonguldak'ta faaliyet gösteren kamu, ticari ve yardım kuruluşları destek vermiştir. Bu kuruluşlardan Ereğli Kömür İşletmeleri elbise, battaniye ve giyecek eşya yardımında bulunmuştur. Ayrıca Ereğli Kömür İşletmeleri Mensupları Yardımlaşma Cemiyeti, Amele Birliği, CHP ve Halkevi de para yardımı yapmıştır. Bu yardımların yanı sıra Zonguldak Valisi Daniş Yurdakul başkanlığında kentin ileri gelen kurumlarından Belediye, EKİ, Halkevi, Ticaret Odası gibi derneklerin başkan ve yöneticilerinin katıldığı bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda EKİ ve işçi sendikaları 10.000, Amele Birliği 5.000 bin, Ereğli Kömür İşletmeleri

⁵⁹⁵ **Yeni Ses**, Sayı 99, s. 2, Zonguldak 8 Ağustos 1956.

⁵⁹⁶ **Zonguldak**, Sayı 1161, s. 2, Zonguldak 21 Eylül 1950.

⁵⁹⁷ **Zonguldak**, Sayı 1163, s. 1-2, Zonguldak 6 Ekim 1950.

⁵⁹⁸ **Resmî Gazete**, Sayı 9071, s. 12477-12478, Ankara 6 Ağustos 1955.

Memurları Yardımlaşma Derneği 2.000; CHP, Halkevi, Yüksek Maden Mühendisleri Birliği 1.000, maden teknisyenleri ve yardım dernekleri 500 lira yardım yapmıştır.⁵⁹⁹ İlerleyen tarihlerde Çankırı’da sel felaketi yaşanmış ve bunun sonucunda 11 kişi hayatını kaybetmiştir. Kentte maddi olarak 6.000.000 ila 11.000.000 lira civarında zarar meydana gelmiştir. Selzedelere yardım için Kızılay kente hemen çadır göndermiştir. Bu duruma kayıtsız kalmayan Zonguldak Valiliği, Vali Yardımcısı Ali Rıza Ulusman başkanlığında yardım komitesi oluşturmuştur. Komisyon aracılığı ile Çankırı’ya 10.000 lira tutarında ekmek, yağ, helva, reçel, zeytin, sabun, konserve ve un gönderilmiştir.⁶⁰⁰

Sel felaketlerinden başka depremlerin meydana gelmesi kentlerde maddi hasarların yanı sıra vatandaşlar üzerinde manevi hasarlara da yol açmıştır. Demokrat Parti’nin ilk yıllarında Çankırı, Kurşunlu ve Ilgaz’da meydana gelen depremde 56 vatandaş ölmüş ve 80 kişi yaralanmıştır. Deprem sonucunda 432 ev oturulamaz hale gelmiş ve çok sayıda hayvan telef olmuştur. Hükümet hemen harekete geçerek evsiz ve yiyeceksiz kalanlar için köylere yardım ekipleri göndermiştir. Depremden Kastamonu ve Kırşehir kentleri zarar görmüş, Zonguldak’ta da birkaç evin çatlamasından başka mal ve can kaybı olmamıştır.⁶⁰¹ Şubat 1952’de Erzurum’da vukua gelen depremden zarar gören vatandaşlara Zonguldak Yardımsevenler Derneği 500 lira yardımda bulunmuştur.⁶⁰²

Diğer bir deprem de 18 Mart 1953’te Çanakkale, Balıkesir, Bilecik, Bursa, Edirne, Eskişehir, Isparta, İzmir, Kırklareli, Manisa, Tekirdağ, Kütahya ve Zonguldak’ta meydana gelmiştir. Depremde 20 Mart akşamına kadar en çok zarar gören yerin Çanakkale’nin Yenice kazası olduğu ve burada 165 ölünün enkaz altından çıkartıldığı açıklanmıştır. Yenice’de vefat edenlerin dışında Çanakkale merkezde 2 kişi, Çan kazası merkezinde 1, Büyüknasa köyünde 3, Kalabalık köyünde 1, Kuzualan köyünde 3 kişi ve toplamda Çanakkale’de 173 kişi hayatını kaybetmiştir. Balıkesir’de en büyük hasarı gören Gönen ilçesinde 14 vatandaş hayatını kaybetmiştir. Kentte toplamda 36 ölü ve 20 yaralı tespit edilmiştir.⁶⁰³ Depremi derinden hisseden Çan-Yenice arasındaki zelzele felaketinde ölü sayısı 400, yaralı sayısı 600’e yaklaşmıştır. Çan-Yenice-Gönen

---

⁵⁹⁹ **Zonguldak**, Sayı 1130, s. 2, Zonguldak 14 Mart 1950.

⁶⁰⁰ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1054, s. 1-2, Zonguldak 26 Mayıs 1958.

⁶⁰¹ **Zonguldak**, Sayı 1203, s. 1, Zonguldak 17 Ağustos 1951.

⁶⁰² **Yeni Zonguldak**, Sayı 11, s. 3, Zonguldak 7 Şubat 1952.

⁶⁰³ **Milliyet**, Sayı 1030, s. 1, 7, İstanbul 21 Mart 1953.

civarında yer alan Çakırsofular, Gaipler, Asınalı, Derinli, Taban Dizman, Balcı, Tuzakçı, Ortaoba, Karacalar, Bakırlı köyleri tamamen yıkılmıştır.⁶⁰⁴

Gönen ve Yenice kazalarına Kızılay 4 uçakla ilaç, sağlık ekipleri ve Sümerbank tarafından 1.800 battaniye yollamıştır. Ayrıca Bayındırlık Bakanlığı ilk yardım olarak her iki kazaya 20.000'er lira; Çocuk Esirgeme Kurumu yiyecek, giyecek ve çocuk malzemeleri göndermiştir.⁶⁰⁵ Zonguldak'ta Vali Nabi Ersaka başkanlığında Ticaret Müdürü Fuad Sirel, Garanti Bankası Müdürü İsmail Özkazı, Kızılay Derneği İl Başkanı Azize Sirel, Yardım Sevenler Derneği Başkanı Nafia Savaşkan'dan oluşan bir yardım komitesi kurulmuştur. Komite tarafından Özel İdare ve Kozlu Belediyesi 2.000, Ereğli Kömür İşletmeleri 1.750, Zonguldak Belediyesi 1.500, Kilimli Belediyesi ve Çocuk Esirgeme Kurumu 1.000, Ticaret ve Sanayi Odası 500, Yardımsevenler Derneği 250 lira vermiş ve toplamda 10.000 lira toplanmıştır.⁶⁰⁶

Zonguldak'ta yardımların toplanmasına devam edilerek toplam tutar 46.583.14 kuruşa⁶⁰⁷ ulaştırılmıştır. Yapılan yardımların artmasıyla birlikte kentte toplanan para 72.653.40 bulmuştur. Bu paralar Merkezden 895.23 kuruş, Safranbolu'dan 681.81 kuruş, Ereğli'den 435 lira, Devrek'ten 1.221.93 kuruş, Çaycuma'dan 615.45 kuruş kira geliri olmak üzere toplam 3.649.42 kuruş olmuştur. Ayrıca ilk yardım adı altında 68.803.98 kuruş daha toplanmış ve toplam yardım 72.653.40 kuruşa ulaşmıştır.⁶⁰⁸

Son olarak Sinop'un Gerze ilçesinde ve Bursa'da yangın çıkmıştır. Gerze'de yangınlar sonucunda zarar gören vatandaşlar için CHP Safranbolu Gençlik Kolu tarafından müzayede yapılmıştır. Burada 1.151 lira gelir elde edilmiştir.⁶⁰⁹ Ayrıca Zonguldak Cezaevi mahkûmları tarafından da 150.000 lira toplanarak felaketzedelere gönderilmiştir.⁶¹⁰ Yangından zarar gören diğer kent Bursa için Zonguldak Valisi başkanlığında Komite oluşturulmuştur.⁶¹¹ Komite kentte 10.000 liraya yakın para toplamış ve Kızılay'dan pul alarak sinemalara dağıtmıştır. Elde edilen gelirler,

⁶⁰⁴ **Zonguldak**, Sayı 1297, s. 2, Zonguldak 23 Mart 1953.

⁶⁰⁵ **Milliyet**, Sayı 1030, s. 1, 7, İstanbul 21 Mart 1953.

⁶⁰⁶ **Zonguldak**, Sayı 1297, s. 5, Zonguldak 23 Mart 1953.

⁶⁰⁷ Bu paranın toplanması sırasında Zonguldak merkez yirmi bin lira, Bartın iki bin dokuz yüz altmış sekiz lira elli dokuz kuruş, Safranbolu on altı bin sekiz yüz seksen dokuz lira yetmiş beş kuruş, Ereğli dört bin altmış beş lira yirmi beş kuruş, Devrek bin sekiz yüz doksan altı lira altmış kuruş ve Çaycuma yedi yüz altmış iki lira doksan beş kuruş vermiştir. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1299, s. 2, Zonguldak 13 Nisan 1953.

⁶⁰⁸ **Zonguldak**, Sayı 1300, s. 1, Zonguldak 25 Nisan 1953.

⁶⁰⁹ **Yeni Ses**, Sayı 76, s. 1-2, Zonguldak 22 Şubat 1956.

⁶¹⁰ **Cep gazetesi**, Sayı 40, s. 2, Zonguldak 18 Şubat 1956.

⁶¹¹ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1130, s. 1-2, Zonguldak 26 Ağustos 1958.

yangından zarar gören vatandaşlara gönderilmiştir.⁶¹² Emniyet mensupları da Zonguldak Emniyet Müdürü Durmuş Yalçın'ın öncülüğünde 110 lira para toplayıp yangınzedeler için Türk Ticaret Bankası'nda açılan hesaba yatırmıştır.⁶¹³

Zonguldak sel afeti dışında deprem ve kuraklıkla da mücadele etmiştir. Sınırlı olarak kalan bu afetler Hükümetin hemen duruma el atmasıyla çözülmüştür. Diğer taraftan Zonguldak halkı ülkemizin başka şehirlerinde yaşanan deprem, sel, yangın gibi afetlere karşı duyarsız kalmamıştır. Bu doğrultuda Valilerin başkanlığında yardım komiteleri kurularak, vatandaşların bu komitelere bağışlarda bulunması sağlanmıştır. Toplanan yardımlar doğal afetlerden zarar görenlere ulaştırılmıştır. Zonguldak, kendi içinde yoğun sel felaketleriyle uğraşsa da başka şehirlere yapmış olduğu yardımlar halkının yardımseverliğinin bir göstergesidir.

2.5. BAYRAM KUTLAMALARI

Bayramlar, anma günleri ve törenler bir toplumu oluşturan bireylerin, birlik ve beraberlik duygusunu güçlendiren günler olduğu için önem taşımıştır. Bayram kavramını ilk olarak Kaşgarlı Mahmud yazmış olduğu Divan-ı Lügat-it Türk'te "eğlenme, gülme ve sevinme" olarak tarif etmiştir.⁶¹⁴ Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi bayramları 23 Nisan, 19 Mayıs, 30 Ağustos, 29 Ekim günleri olduğu gibi kent için önem taşıyan Uzun Mehmet Kömür Bayramı ile şehrin kurtuluş günü gösteriler eşliğinde kutlanmıştır. Bu bayramların dışında partilerin kurtuluş yıl dönümü, denizcilik, hava şehitlerini anma, veremle savaş haftası, Kıbrıs ve diğer önemli günlerde de törenler yapılmıştır. Böylece önemli gün ve haftaların hatırlanması sağlanmış, milli bilinç kazandırılmış, kent sakinlerinin birliği ve dayanışması arttırılmıştır.

2.5.1. 23 Nisan Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramı

23 Nisan 1920 yılında Meclisin açılmasıyla birlikte yeni bir Türk Devleti kurulmuştur. Bu günün milli bayram olarak kutlanmasına TBMM'de 23 Nisan 1921 tarihinde karar verilmiştir.⁶¹⁵ Böylece yeni kurulmuş olan devletin ulusal ve uluslararası alanda meşruluğunu pekiştirmek amaçlanmıştır. Bu önemli günün kutlanmasına hem tek parti

⁶¹² **Demokrat Türkiye**, Sayı 1135, s. 1-2, Zonguldak 1 Eylül 1958.

⁶¹³ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1139, s. 1, Zonguldak 5 Eylül 1958.

⁶¹⁴ Salim Koca, Eski Türklere Bayram ve Festivaller, **Türkler Ansiklopedisi**, Cilt 3, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, s. 51.

⁶¹⁵ Hasan Karakuzu, Yücel Namal, Cumhuriyetin Onuncu Yıl Kutlamaları: Zonguldak Örneği, **The Journal of Academic Social Science Studies**, Number 43, Spring I 2016, 495.

iktidarında hem de Demokrat Parti döneminde tüm yurttaki olduğu gibi Zonguldak'ta da devam edilmiştir. Zonguldak'ta 1952 yılında kutlama programı Zonguldak Valisi Ahmet Akbil tarafından kamuoyuyla paylaşılmıştır. Programa göre; 22 Nisan 1952 Salı gününden itibaren şehirdeki resmi-özel bütün binalarla ticarethaneler, her türlü taşıt araçları, caddeler, meydanlar bayraklarla donatılacak ve belediye tarafından şehrin büyük caddelerine günün anlam ve önemini belirten vecizeler asılacaktır. 23 Nisan 1952 Çarşamba günü sabahında Cumhuriyet meydanında öğrenciler yerlerini aldıktan sonra okullar tarafından Atatürk Anıtına çelenk koyulmuştur. Daha sonra İstiklal Marşı okunmuş ve günün önemini belirten konuşmalar yapılmıştır. Konuşmaların sona ermesinden sonra okullardan Gazi ilkokulu, Gazi Mustafa Kemal İlkokulu, Mithat Paşa İlkokulu, Namık Kemal İlkokulu, Otuz Ağustos İlkokulu, Mehmet Çelikel Lisesi, Ticaret Lisesi, Kız Enstitüsü, Erkek Sanat Enstitüsü sırası ile geçit yapmıştır. Bayram kutlamaları kapsamında Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından fakir öğrencilere şehir kulübünde 200 kişilik yemek verilmiştir.⁶¹⁶

1953 yılında kentte EKİ tarafından öğrencilere 5.500 külah şeker ve ocaklarda çalışan bütün işçilere helva dağıtılmıştır.⁶¹⁷ 1954 yılında Zonguldak'ta havanın da güzel olması dolayısı ile kutlamalar İstiklal Marşı'nın okunması ile başlamış ve daha sonra konuşmalara geçilmiştir. Ardından okullar alfabetik usule göre resmi geçit yapmıştır. Öğrenciler için yapılan balo da eğlenceli geçmiş ve törenlerin hafta içinde okullarda yapılmasına devam edilmiştir.⁶¹⁸ 1956 yılındaki tören okulların geçit töreni ile başlamış, öğrenci ve öğretmenler günün anlamına uygun konuşma yapmıştır. Program geçen yıllarda olduğu gibi usullere uygun olarak tamamlanmıştır.⁶¹⁹

1957 yılında tören, okulların katılımı ile neşe içerisinde şehir stadyumunda kutlanmıştır. Tören, İstiklal Marşı'nın okunması ile başlamış ve daha sonra günün önemini belirten konuşmayı Ticaret Lisesi Müdürü Ali Özeller yapmıştır. Öğrenciler adına ise Çelikel Lisesi'nden Aysal Baykara söz almıştır. Resmi geçitte okullardan Cumhuriyet, Gazi, Gazi Mustafa Kemal, Kapuz, Karaelmas, Mithatpaşa, Namık Kemal, On Temmuz, Otuz Ağustos, Rüzgarlımeşe ile Yayla Okulu, Erkek Sanat

---

⁶¹⁶ **Yeni Zonguldak**, Sayı 22, s. 3-4, Zonguldak 22 Nisan 1952.

⁶¹⁷ **Zonguldak**, Sayı 1300, s. 1, Zonguldak 25 Nisan 1953.

⁶¹⁸ **Zonguldak**, Sayı 1324-33, s. 2, 4, Zonguldak 27 Nisan 1954.

⁶¹⁹ **Yeni Ses**, Sayı 85, s. 1-2, Zonguldak 25 Nisan 1956.

Enstitüsü, Kız Sanat Enstitüsü ve Çelikel Lisesi katılmıştır.⁶²⁰ Kutlamalara gece de devam edilerek her yer süslenmiştir. Fakat fener alayı yapılmamıştır.⁶²¹

1958 yılında tören Hükümet Meydanı'nda okullar ve vatandaşların katılımı ile başlamıştır. Törenin devamında Rüzgarlımeşe Okulu'ndan Şennur Ece, Mithatpaşa Okulu'ndan Eyüp Gürdal ve Yayla Okulu'ndan Muradiye Engin şiir okumuştur. Ardından Cumhuriyet, Gazi, Kapuz, Bahçelievler, Gazi Mustafa Kemal, Karelmas, Mithatpaşa, Namık Kemal, Otuz Ağustos, On Temmuz, Rüzgarlımeşe, Yayla ilkokulları ile Zonguldak Orta Okulu, Kız ve Erkek Sanat Enstitüsü, Ticaret ve Çelikel Liseleri öğrencileri ellerinde dövizler ile geçit yapmıştır. Tören bittikten sonra halk meydanlarda eğlenceler düzenlemiş ve gece de meydanlarda milli oyunlar oynamıştır.⁶²²

1959 yılında günün planlı ve programlı bir şekilde kutlanması için başlanılan hazırlıklar⁶²³ doğrultusunda Milli Eğitim Müdür Yardımcısı ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Başkanı Rıfat Aksoy'un konuşma yapmasına karar verilmiştir. Ayrıca bütün illerde olduğu gibi Zonguldak kentinin sokakları da baştanbaşa bayraklarla donatılmış ve okullarda bayram için hazırlık yapılmıştır.⁶²⁴ Bayram günü sabahın erken saatlerinden itibaren vatandaşlar ile şehirdeki bütün ilkokul, ortaokul, lise ve enstitüler Cumhuriyet meydanındaki yerlerini almıştır. İlk olarak İstiklal Marşı okunarak bayrak göndere çekilmiştir. Daha önce belirtildiği üzere Milli Eğitim Müdürlüğü ve Çocuk Esirgeme Kurumu adına yetkili kişiler ile seçilen öğrenciler günün anlam ve önemini belirten konuşmalar yapmış ve şiirler okumuştur. Konuşmalar havanın soğuk ve kapalı olması dolayısıyla çocukların daha fazla üşümemeleri için kısa tutulmuştur. Daha sonra okullar alfabetik sıraya göre dizilerek öğrenciler geçit yapmıştır. Ayrıca bayramın hafta içinde okullarda müsamere, şiir ve kompozisyon yarışmaları düzenlenerek devam ettirilmesine karar verilmiştir.⁶²⁵

1960 yılında 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kırkıncı yıl dönümü dolayısı ile tüm Türkiye'de olduğu gibi Zonguldak'ta da kutlama programı ilan edilmiştir. Buna göre; 23 Nisan 1960 Cumartesi günü okullar, davetliler ve halkın Cumhuriyet Meydanı'nda toplanacağı; törenin lise beden eğitimi öğretmeni Mahir

⁶²⁰ **Türkün Sesi**, Sayı 1272, s. 1-2, Zonguldak 24 Nisan 1957.

⁶²¹ **Yeni Ses**, Sayı 136, s. 1, Zonguldak 24 Nisan 1957.

⁶²² **Demokrat Türkiye**, Sayı 1027, s. 1-2, Zonguldak 24 Nisan 1958.

⁶²³ **Sabah**, Sayı 2833, s. 1-2, Zonguldak 15 Nisan 1959.

⁶²⁴ **Sabah**, Sayı 2837, s. 1-2, Zonguldak 20 Nisan 1959.

⁶²⁵ **Sabah**, Sayı 2841, s. 1-2, Zonguldak 24 Nisan 1959.

Aksu tarafından yönetileceği; Karaelmas İlkokulu öğretmenlerinden Nebahat Güler Erel tarafından günün anlam ve önemini belirten konuşma yapılacağı; Mehmet Çelikel Lisesi, On Temmuz, Otuz Ağustos, Rüzgarlımeşe, Yayla İlkokullarından birer öğrencinin şiir okuyacağı ve son olarak okullar tarafından alfabetik sıraya göre geçit töreni yapılacağı açıklanmıştır.⁶²⁶ Açıklanan programa sadık kalınarak sabah saatlerinden itibaren okullar törene katılmıştır. Tören çok güzel geçtiği için 23 Nisan kentte adeta karnaval havası estirmiş ve festival özelliğine bürünmüştür.⁶²⁷

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Zonguldak'ta on yıl boyunca valilerin belirlemiş olduğu program doğrultusunda kutlanmıştır. Kutlamalar esnasında ve sonrasında herhangi bir olay yaşanmamıştır. İl protokolü, öğrenciler ve vatandaşların katılımıyla coşku içinde kutlanmıştır. Bu coşku kentte birlik, beraberlik ve dayanışmaya katkıda bulunmuştur.

2.5.2. 19 Mayıs Kutlamaları

Mustafa Kemal Paşa'nın 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmasıyla başlayan Millî Mücadele Harekâtı 30 Ağustos 1922'de Büyük Taarruzun zaferle sonuçlanmasıyla sona ermiştir. 19 Mayıs gününün milletçe unutulmaması ve kutlanmasına 1938 yılında başlanmıştır.

Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden sonraki ilk 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı seçimlere denk gelmiştir. Bu yüzden Millî Eğitim Bakanlığı da açıklama yaparak bayramın ertelendiğini kamuoyuna duyurmuştur.⁶²⁸ 1953 yılında kentte havalar kötü olduğundan tören 31 Mayıs'a ertelenmiştir. 31 Mayıs'taki törende atletizm karşılaşmaları yapılmıştır. Ayrıca Atölye Gençlik-Kandilli Tekatler takımını 4-3 yenerek kupa ödülünü kazanmıştır. Akşam da vatandaşlara gençler tarafından İstiklal Tablosu adlı müsamere sergilenmiş, şiirler ve monologlar okunmuş, fasıl heyeti tarafından şarkılar söylenmiştir. Son olarak Bir İlan Hatası piyesi de oynanmış ve tören böylece sona ermiştir.⁶²⁹

1955 yılında yapılan tören Vali Kazım Arat'ın konuşmasıyla başlamış, daha sora günün anlam ve önemine uygun konuşmalar yapılmıştır. Konuşmalardan sonra geçit merasimi ve spor gösterileri yapılmıştır. Tören esnasında askerlerin yaptıkları

⁶²⁶ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1668, s. 1-2, Zonguldak 22 Nisan 1960.

⁶²⁷ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1668, s. 1-2, Zonguldak 25 Nisan 1960.

⁶²⁸ **Zonguldak**, Sayı 1143, s. 1, Zonguldak 16 Mayıs 1950.

⁶²⁹ **Zonguldak**, Sayı 1305, s. 1, Zonguldak 6 Haziran 1953.

gösteriler coşkulu bir şekilde alkışlanmıştır.⁶³⁰ 1956 yılındaki tören, neşe içinde şehir stadında İl Milli Eğitim Müdürü'nün konuşması ile başlamıştır. Daha sonra öğrenciler ve askeri birlikler jimnastik gösterileri yapmıştır. Tören, havanın da güzel olmasıyla gün boyunca sürmüştür ve herhangi bir tatsız olay yaşanmamıştır.⁶³¹

1957 yılında tören için Cumhuriyet Meydanı'nda toplanılmış, alana çelenk konulmuştur. Daha sonra okullar sırası ile stadyuma girmiş ve İstiklal Marşı okunmuştur. Erkek Sanat Enstitü öğretmenlerinden Arslan Aka tarafından günün önemine uygun konuşma yapılmıştır. Törenin devamında Dağ Başı Duman Almış Marşı hep birlikte okunmuş ve geçit merasimi yapılmıştır. Öğrencilerin bando eşliğinde geçişi sonrasında kutlamalar sona ermiştir.⁶³² Diğer yılların aksine bu bayramda dikkati çeken konu muhalefet partilerinin temsilcilerine yer ayrılması olmuştur.⁶³³ Bu durumun yaşanmasında iktidar-muhalefet ilişkilerinin sertleşmesi ve yaşanan siyasi gerilimler etkili olmuştur.

1958 yılında bayramı kutlamak için okulların hepsi istasyonda toplanarak Atatürk anıtına çelenk koymuş ve saygı duruşunda bulunmuştur. Daha sonra İstiklal Marşı okunmuş, konuşmalar ve geçit töreni yapılmıştır. Son olarak kız ve erkek öğrenciler ile askerler tarafından gösteriler gerçekleştirilmiştir.⁶³⁴ 1960 yılındaki törenin basına verilen kutlama programında; bayramın bütün gençlik birlikleri ve okulların katılımı ile şehir stadyumunda günün önemini belirten konuşmalar, gösteriler ve resmi geçit yapılarak kutlanacağı ifade edilmiştir. Ayrıca tören kapsamında Çelikel ve Ticaret Lisesiyle birlikte enstitü ve ortaokulların da gösteri yapacağı açıklanmıştır. Bayramın kentte hissedilmesi için tüm şehrin dövizlerle süsleneyeceği ve bayrama katılan müesseselerin şehir stadında olacağı önemle vurgulanmıştır.⁶³⁵ Ancak DP iktidarı o dönemde ülkenin geçtiği sıkıntılı süreci göz önüne alarak bayramın sade bir şekilde kutlanmasına karar vermiştir. Buna göre bütün resmi daireler, tesisler ve müesseseler bayrak, dövizlerle süslenmiş ve resmi dairelerce Atatürk anıtına çelenk konulmuştur.⁶³⁶ Bu şekilde törenin kısa tutularak gösterilerin yasaklanması halk arasında üzüntüyle karşılanmış ve geçmiş yılların aksine sönük geçmiştir.

---

⁶³⁰ **Cep Gazetesi**, Sayı 2, s. 1, Zonguldak 21 Mayıs 1955.

⁶³¹ **Yeni Ses**, Sayı 89, s. 1, Zonguldak 23 Mayıs 1956.

⁶³² **Türkün Sesi**, Sayı 1290, s. 1-2, Zonguldak 20 Mayıs 1957.

⁶³³ **Yeni Ses**, Sayı 139, s. 1, Zonguldak 22 Mayıs 1957.

⁶³⁴ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1049, s. 1-2, Zonguldak 20 Mayıs 1958.

⁶³⁵ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1681, s. 1-2, Zonguldak 11 Mayıs 1960.

⁶³⁶ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1689, s. 1-2, Zonguldak 20 Mayıs 1960.

Zonguldak'ta 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı kutlamaları bazen havanın kötü olması, DP döneminde seçimlere denk gelmesi ve 1957 yılından sonra iktidar-muhalefet ilişkilerinin gerginleşmesi gibi sebeplerle coşkulu şekilde kutlanamamıştır. Ayrıca 1957 yılındaki kutlamalarda muhalefet parti temsilcilerine protokolde yer verilmemesi ve törenlerin kısa tutulmaya çalışılması kentte dikkat çeken bir diğer husus olmuştur. Bu durum DP dönemindeki iktidar-muhalefet arasında yaşanan ihtilafın son raddeye geldiğinin bir yansımasıdır.

2.5.3. 30 Ağustos Zafer Bayramı

19 Mayıs 1919'da başlayan Millî Mücadele Hareketi 30 Ağustos 1922 yılında sona ermiştir. Bu önemli günün Zafer Bayramı olarak kutlanmasına 1926 yılında başlanmıştır.

1950 yılında 30 Ağustos Zafer Bayramı, Cumhuriyet Meydanı'nda başlamıştır. Daha sonra Yükseköğretim Gençliğini temsil eden bir genç ile Garnizon komutanı günün anlam ve önemini belirten konuşma yapmıştır. Geçit törenin yapılmasından sonra tören sona ermiş ve gece de fener alayı yapılmıştır.⁶³⁷ 1952 yılında Zonguldak ve çevresinde törenler canlı, parlak ve coşku içinde kutlanmıştır.⁶³⁸ 1953 yılında bayram, hazırlanan bayram programına bağlı kalınarak gerçekleştirilmiştir.⁶³⁹ 1954 yılında kente Ankara'dan Tugay bandosu gelerek bayrama katılmış, gece ise kutlama kapsamında İnci Salonu'nda ordu adına bir balo verilerek bayram sona ermiştir.⁶⁴⁰ 1955 yılında bayram kutlamalarında teğmen tarafından günün anlam ve önemini belirten konuşma yapılmıştır. Daha sonra resmi geçit töreni yapılmış ve böylece kutlamalar sona ermiştir.⁶⁴¹

1957 yılında bayram hazırlıkları kapsamında şehir donatılarak taklarla süslenmiştir. Bayram dolayısı ile resmi daireler tatil edilmiş,⁶⁴² Vilayet komitesi toplantı yaparak kutlama programını belirlemiştir. Buna göre; Resmi dairelerle, müesseseler, partiler çarşı iskele, liman, istasyon, cadde ve meydanlar, evler ve deniz vasıtalarının bayraklarla donatılacağı; Cumhuriyet meydanına gidilerek Atatürk heykeline çelenk konacağı; Geçit merasimine bando, malul gaziler, askeri birlikler, EKİ teşekkülleri,

⁶³⁷ **Zonguldak**, Sayı 1158, s. 1, Zonguldak 29 Ağustos 1950.

⁶³⁸ **Yeni Zonguldak**, Sayı 51, s. 1, Zonguldak 30 Ağustos 1952.

⁶³⁹ **Zonguldak**, Sayı 1314, s. 1, Zonguldak 29 Ağustos 1953.

⁶⁴⁰ **Zonguldak**, Sayı 9, s. 1, Zonguldak 1 Eylül 1954.

⁶⁴¹ **Yeni Ses**, Sayı 47, s. 1, Zonguldak 31 Ağustos 1955.

⁶⁴² **Türkün Sesi**, Sayı 1422, s. 1-2, Zonguldak 29 Ağustos 1957.

sporcular, halk teşekkülleri, Belediye İtfaiyesi, motorlu halk teşekküllerinin katılacağı ve bu şekilde törenin sona ereceği; Bayramın kutlanmasına öğleden sonra devam edilerek Cumhuriyet Meydanı'nda milli oyunların oynanacağı; Gece ise Garnizon Kumandanlığı ve EKİ tarafından karada ve denizde fener gösterilerinin yapılacağı ilan edilmiştir. Açıklanan programa bağlı kalınarak Cumhuriyet meydanında toplanan il protokol üyeleri ve kalabalığın İstiklal Marşı'nı okuması ile tören başlamıştır. Daha sonra ordu adına Ast. Avni Cerrahoğlu konuşmuş ve hemen ardından geçit merasiminde askeri birlikler, EKİ alayı, bekçiler, işçiler, itfaiyeciler yürümüştür. Geçit merasiminden sonra tören sona ermiş olsa da öğleden sonra halk meydanlarda milli oyunlar oynayarak bayramı kutlamıştır.⁶⁴³

1958 yılında Vilayet Kutlama Komitesi tarafından kutlama programı hazırlanmıştır. Programa göre; Resmi daireler, müesseseler, partiler, çarşı, iskele, istasyon, cadde ve meydanlar, evler ve deniz araçları bayraklarla donatılmış; Cumhuriyet meydanında il protokol üyeleri ve vatandaşlar yerlerini almıştır. Meydanda Atatürk Anıtına çelenk konulduktan sonra İstiklal Marşı okunmuş ve geçit merasiminde bando, malul gaziler, askeri birlikler, EKİ teşekkülleri, sporcular, halk teşekkülleri, Belediye itfaiyesi, motorlu halk teşekkülleri geçiş yapmıştır. Öğleden sonra Cumhuriyet meydanında milli oyunlar oynanmıştır. Gece ise Garnizon Kumandanlığı ve EKİ tarafından karada ve denizde fener alayı düzenlenmiştir.⁶⁴⁴

1959 yılında da önceki yıllarda olduğu gibi Vilayet Kutlama Komitesi tarafından program hazırlanmıştır. Buna göre; Resmi ve özel binalar ile meydanlar, caddeler ve deniz vasıtalarının bayraklarla donatılacağı; Cumhuriyet meydanında toplanacak il protokol üyeleri ve vatandaşların katılımı ile İstiklal Marşı'nın okunacağı; Atatürk heykeline çelenk konacağı ve günün önemine uygun konuşmalar yapılacağı; birlik ve teşekküllerin geçit merasimi yapacağı; Gece de bayram kutlamasına devam edileceği resmi ve özel binalarla meydanların aydınlatılarak fener alaylarının düzenleneceği ve Cumhuriyet meydanında eğlenceler yapılacağı açıklanmıştır.⁶⁴⁵ Belirtilen program doğrultusunda bayram töreni; Cumhuriyet Meydanı'nda toplanan il protokol üyelerinin katılımı ve İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başlamıştır. Daha sonra Atatürk anıtına çelenk konulmuş ve günün anlamına uygun olarak Yzb. Celal Küçük konuşma

⁶⁴³ **Türkün Sesi**, Sayı 1423, s. 1-2, Zonguldak 30 Ağustos 1957.

⁶⁴⁴ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1134, s. 1-2, Zonguldak 30 Ağustos 1958.

⁶⁴⁵ **Şafak**, Sayı 23/67, s. 4, Zonguldak 29 Ağustos 1959.

yapmıştır. Geçit merasimine geçilerek EKİ kömür alayı, piyadeler, spor kulüpleri geçiş yapmıştır. Kutlamalara devam edildiği için şehrin bütün resmi ve özel binalar ile meydanları gece boyunca baştan başa aydınlatılmıştır. Ayrıca kentin meydanlarında milli oyunlar oynanmış ve askerler tarafından fener alayları yapılmıştır.⁶⁴⁶

30 Ağustos Zafer Bayramı Zonguldak'ta il protokolü, askerler ve vatandaşların katılımıyla yapılmıştır. Dönemin yerel gazetelerinde ilan edilen programlar incelendiğinde ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerine yer verilmediği görülmüştür.

2.5.4. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

Osmanlı aydınları, Balkan Savaşları döneminde bütün milletin duygularını kucaklayacak bir güne ihtiyaç duyulduğu gerekçesiyle Osmanlı Devleti'nin kuruluş günü olan 30 Aralık'ı İstiklal-i Osmani adı altında 1913 yılından başlayarak 1923 yılına kadar kutlamıştır. Bu kutlamaların yerini Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte 29 Ekim günü almıştır. Cumhuriyetin ilan edildiği 29 Ekim gününün kutlanmasına TBMM'nin 8 Şubat 1925 tarihli oturumunda karar verilmiştir. Karar, Resmî Gazete'de 23 Nisan 1925 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten sonra, 29 Ekim günü hem yurt içinde hem de yurt dışında kutlanmaya başlanmıştır.⁶⁴⁷ CHP döneminde başlayan kutlamalar DP iktidarında devam etmiş, milletin birlik ve beraberliği arttırılmaya çalışılmıştır.

1950 yılında Cumhuriyetin ilan edilmesinin yirmi yedinci yılı Zonguldak Valisi Safaeddin Karanakçı öncülüğünde organize edilerek kutlanmıştır. Karanakçı, kentteki siyasi partileri ziyaret etmiştir. Ayrıca parti temsilcileri de birbirlerinin il başkanlıklarına giderek bayramlarını tebrik etmiştir. Bayram kutlamaları kapsamında gece Öğretmenler Birliği tarafından CHP salonunda büyük bir balo yapılmıştır.⁶⁴⁸

1952 yılında bayram kent ve ilçelerinde halkın sevinç gösterileri eşliğinde tören ve gösterilerle kutlanmıştır.⁶⁴⁹ 1955 yılında bayram askeri kıta, okullar ve meslek derneklerinin geçit merasimi ile başlamış ve güzel bir şekilde kutlanmıştır. Kutlamalar esnasında herhangi bir aksaklık yaşanmamasına rağmen okulların geçişi sırasında boy sıralamasına dikkat edilmemesi ve bir kısım öğrencilerin kıyafetinin özensiz olması

⁶⁴⁶ Şafak, Sayı 23/68, s. 1-2, Zonguldak 31 Ağustos 1959.

⁶⁴⁷ Hasan Karakuzu, Yücel Namal, Cumhuriyetin Onuncu Yıl Kutlamaları: Zonguldak Örneği, 494-495.

⁶⁴⁸ Zonguldak, Sayı 1167, s. 1, Zonguldak 3 Kasım 1950.

⁶⁴⁹ Yeni Zonguldak, Sayı 65, s. 1-2, Zonguldak 29 Ekim 1952.

gibi dikkat çekici olaylar göze çarpmıştır.⁶⁵⁰ Ayrıca kutlama programı kapsamında Kilimlişpor yararına Deniz Kulübü'nde 20.30'dan gece 03.00'a kadar Cumhuriyet Balosu düzenlenmiştir.⁶⁵¹ 1956 yılında bayram, Zonguldak Valisi Celalettin Ünseli'nin günün anlam ve önemini belirten konuşmasıyla başlamıştır. Daha sonra ilkokul, ortaokul, lise, enstitü öğrencileri ve askeri kıtalar geçit merasimi yapmıştır. Kentte ticari faaliyet gösteren şoför, kahveci, kunduracı, terzi dernekleri de birer kamyonla geçit merasimine katılmıştır. Sonuç olarak bayram güzel bir şekilde kutlanmıştır.⁶⁵² Kentte yayın yapan yerel gazetelerden Cep gazetesi bayramı "*Cumhuriyet 33 Yaşında, Yeni Türkiye Devleti bir Halk Devletidir, Halk'ın Devletidir*"⁶⁵³ şeklindeki manşeti ile okuyucularına duyurmuştur.

1958 yılında bayram kutlamaları için Vilayet Kutlama Komitesi tarafından program hazırlanmıştır. Buna göre; Bayramın 28 Ekim 1958 Salı günü başlayacağı, Atatürk anıtına çelenk konulacağı; Bayram başladıktan sonra limanda bulunan araçların düdüğü çalacağı, gece şehrin taklarla donatılacağı ve halkın meydanlarda milli oyunlar oynayacağı; Geçit töreninin 29 Ekim 1958 Çarşamba günü yapılacağı duyurulmuştur.⁶⁵⁴ Duyurulan program gereğince; Cumhuriyetin otuz beşinci yıl dönümü kentte yoğun katılımı kutlanmıştır. Törende İstiklal Marşı'nın okunmasından sonra ortaokul öğretmenlerinden Ali İhsan Aydın konuşma yapmıştır. Daha sonra Sanat Enstitüsü son sınıf öğrencisi Erol Ertan, On Temmuz Okulu'ndan Tuncay Yenigün, Gazi Mustafa Kemal Okulu'ndan Sevim Dinç, Otuz Ağustos Okulu'ndan Önder Akbay, Mithat Paşa Okulu'ndan Orhan Aydın ve Namık Kemal Okulu'ndan Birsan Köse şiir okumuştur. Geçit merasimine geçilerek okullar, askeri birlikler ve resmi kuruluşlar geçit yapmıştır. Son olarak şehrin meydanlarında milli oyunlar oynanmıştır.⁶⁵⁵

1959 yılında Vali yardımcılarında Arif Onursal'ın başkanlığında bayramın kusursuz bir şekilde kutlanması için komisyon kurulmuştur.⁶⁵⁶ Komisyon tarafından hazırlanan programa göre; Garnizon Kumandanlığı tarafından bir merasim kıtası, EKİ bandosu ile orta dereceli okulların izcileri, yavrukurtlar, her okuldan Milli Eğitim Müdürlüğü'nce belirlenecek öğrenci grubunun sabah saatlerinde Gazi İlkokulu

---

⁶⁵⁰ **Yeni Ses**, Sayı 56, s. 1-2, Zonguldak 1 Kasım 1955.

⁶⁵¹ **Yeni Ses**, Sayı 57, s. 2, Zonguldak 3 Kasım 1955.

⁶⁵² **Yeni Ses**, Sayı 111, s. 1-2, Zonguldak 31 Ekim 1956.

⁶⁵³ **Cep Gazetesi**, Sayı 75, s. 1, Zonguldak 27 Ekim 1956.

⁶⁵⁴ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1183, s. 1-2, Zonguldak 28 Ekim 1958.

⁶⁵⁵ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1185, s. 1-2, Zonguldak 30 Ekim 1958.

⁶⁵⁶ **Şafak**, Sayı 23/143, s. 1-2, Zonguldak 22 Ekim 1959.

bahçesinde toplanarak Atatürk anıtına gideceği; İstiklal Marşı'nın okunacağı ve anıta çelenk konulacağı; Zonguldak Belediyesi tarafından yirmi bir pare top atışı ile bayramın başladığının ilan edileceği; Günün anlam ve önemine uygun olarak konuşmalar yapılacağı ve şiirler okunacağı; Geçit merasimine geçildiğinde sıra ile askeri kıta malul gaziler, izciler, öğrenciler, sporcular, EKİ avcı alayı, esnaf teşekküllerinin geçiş yapacağı; Kutlamaların sonunda Beden Terbiyesi Bölge Başkanlığı tarafından futbol maçları organize edileceği ve gece fener alayları yapılacağı açıklanmıştır.⁶⁵⁷

Vilayet kutlama komitesinin açıkladığı program doğrultusunda bayram törenine il protokol üyeleri, okullar, vatandaşlar ile işçiler katılmıştır. Törende İstiklal Marşı okunmuş; hemen sonra günün önemine uygun olarak konuşmalar yapılmış ve şiirler okunmuştur. Geçit merasimine geçilerek askeri birlik, öğrenci, izci, sporcu, EKİ kömür alayı, esnaf teşekkülleri geçiş yapmıştır. Bayram dolayısı ile maden işçileri milli oyunlar oynamıştır. Kutlamalara devam edilerek gece ise şehirdeki geçit ve meydanlara dikilen taklar kenti baştan başa aydınlatmıştır. Ayrıca fener alayları yapılarak bayram neşe içinde kutlanmıştır.⁶⁵⁸

2.5.5. Uzun Mehmet Kömür Bayramı

Zonguldak'ta Madenciler Günü bir Hristiyan Bayramı olan Santa Barbara Yontusu/Bayramı adıyla anılmaktaydı. Bu da kentteki Türkçü aydınları rahatsız etmekteydi. Bu düşünceyle hareket eden Halkevi araştırma komisyonu üyesi aydınlar Hristiyan Bayramını Türkleştirmek adına 1932 yılında 8 Kasım'ı Uzun Mehmet Kömür Bayramı olarak ilan etmiştir.⁶⁵⁹ Bu bayram, ilan edildiği tarihten itibaren Zonguldak'ta yerel bayram olarak kutlanmaya başlanmıştır.

1950 yılına gelindiğinde bayram, 8 Kasım Çarşamba günü Maden İşçileri Sendikası tarafından organize edilen tören ve gösterilerle kutlanmıştır. Bu bağlamda sabahın erken saatlerinde çocuk bahçesinde toplanan işçi birlikleri, sendika üyeleri, Maden Teknik Okulu, Ticaret Lisesi, ilkokul ve işletme mensupları ellerinde çelenklerle Gazipaşa caddesinden geçerek Uzun Mehmed Parkı'na gitmiştir. Burada hep birlikte İstiklal Marşı okunmuş; hemen ardından Maden İşçileri Sendikası adına Ali Galip

⁶⁵⁷ Şafak, Sayı 23/118, s. 1-2, Zonguldak 28 Ekim 1959.

⁶⁵⁸ Şafak, Sayı 120, s. 1-2, Zonguldak 30 Ekim 1959.

⁶⁵⁹ Ahmet Efiloğlu, Çağlar Tan, Tek Parti Dönemi Uzun Mehmet Kömür Bayramı Kutlamaları, **Journal of History Studies**, Volume 8, Issue 3, September 2016, 28.

Özkan, Uzun Mehmet ve kömür üzerine konuşma yapmıştır. Kozlu işçilerinden Kemal Erdal da Madenci Marşı ile Uzun Mehmet'e adlı 2 şiir okumuştur. Tören Uzun Mehmet abidesine çelenk konularak sona ermiştir. Bu bayram önceki yıllarda Halkevi ve Zonguldak Türk Büyüklerini Anma, Yaşatma Derneği tarafından Ankara Halkevi'nde tören ve gar gazinosunda kömür gecesi yapılarak; 1950 yılında ise Türk İşçileri Sendikası öncülüğünde⁶⁶⁰ Zonguldak Halkevinde kutlanmıştır.⁶⁶¹

1951 yılında sabahın erken saatlerinde Cumhuriyet Meydanı'nda toplanılarak Zonguldak Maden Teknik Okulu'na gidilmiştir. Burada İstiklal Marşı okunmuş ve Uzun Mehmed ile ilgili konuşmalar yapılmıştır. Hep birlikte Madenci Marşı söylenerek program sona ermiştir.⁶⁶² 1952 yılında Zonguldak Maden Teknik Okulu'nda başlayan törene il protokol üyeleri, Zonguldak Maden Teknik Okulu öğrencileri, EKİ'den işçi birliği üyeleri ve bando katılmıştır. Tören İstiklal Marşı'nın okunması ile başlamış, Uzun Mehmed'in kömürü bulması hakkında konuşmalar yapılarak devam etmiştir. Program hep birlikte Madenci Marşı okunmasıyla sona ermiştir.⁶⁶³ 1953 yılında bayram programı kapsamında gençler Kozlu'daki Uzun Mehmed kuyusundan başlayarak 8 km yolu geçmiş ve tören esnasında Zonguldak Teknik Okulu'nda hazır bulunmuştur. İstiklal Marşı'nın okunması ile program başlamıştır. Daha sonra Uzun Mehmed'i Anma ve Kömür Bayramı hakkında konuşmalar yapılmıştır. Son olarak Uzun Mehmed Anıtı'na gidilerek çelenk konulmuş ve program sona ermiştir.⁶⁶⁴

Bayram, 1957 yılında yine önceki yıllarda olduğu gibi Zonguldak Maden Teknik Okulu bahçesinde ve salonunda yapılan törenle kutlanmıştır. Tören esnasında Uzun Mehmet adına dikilmiş anıta çelenk konulmuştur. İlerleyen saatlerde Teknik Okul salonunda kömürün bulunuşu hakkında konuşmalar yapılarak Uzun Mehmed anılmıştır.⁶⁶⁵ 1958 yılında yani Uzun Mehmed'in kömürü buluşunun yüz yirmi dokuzuncu yıl dönümü törenine Vali Turgut Eğilmez ve il protokol üyeleri, öğrenci birlik temsilcileri ile vatandaşlar katılmıştır. Tören Maden Teknik Okulu salonunda İstiklal Marşı'nın okunması ile başlamış, günün önemine uygun konuşmalar yapılmış ve Uzun Mehmed abidesine çelenk konulmuştur. Son olarak hep birlikte Madenci

---

⁶⁶⁰ **Zonguldak**, Sayı 1168, s. 1, Zonguldak 10 Kasım 1950.

⁶⁶¹ **Doğu**, Sayı 82-96, Cild 15, s. 175-176, Zonguldak Eylül-Aralık 1949-Ocak-Ekim 1950.

⁶⁶² **Zonguldak**, Sayı 1212, s. 1, Zonguldak 8 Kasım 1951.

⁶⁶³ **Yeni Zonguldak**, Sayı 67, s. 2, Zonguldak 8 Kasım 1952.

⁶⁶⁴ **Cumhuriyet**, Sayı 10516, s. 3, İstanbul 9 Kasım 1953.

⁶⁶⁵ **Türkün Sesi**, Sayı 1482, s. 1, Zonguldak 8 Kasım 1957.

Marşı'nın okunması ile tören sona ermiştir.⁶⁶⁶ 1959 yılında Zonguldak'ta kömürün Uzun Mehmed tarafından bulunmasının yüz otuzuncu yıl dönümü Maden Teknik Okulu Öğrenci Cemiyeti'nin hazırladığı programla kutlanmıştır. Törene Vali Ekmel Çetiner, Belediye Başkanı Mustafa Tamer, EKİ Genel Müdürü Behzat Firuz, Maden Teknik Okulu ve Çelikel Lisesi öğretmenleri ile öğrencileri katılmıştır.⁶⁶⁷ Tören esnasında Uzun Mehmed'in torunu Halit Uzun Mehmed tarafından dedesi ve havzanın ilk dönemlerine ait bazı hatıralar anlatılmıştır. Konuşmanın ardından tören sona ermiştir.⁶⁶⁸

Zonguldak'ın tarihini ve talihini değiştiren gelişme olan kömürün bulunması 8 Kasım 1932 yılında kutlanmaya başlanmıştır. Bayram, Halkevi'nin öncülüğünde 1950 yılına kadar Ankara'da kutlanmıştır. Fakat Halkevlerinin 1951 yılında kapatılmasından sonra Zonguldak'ta Maden Teknik Okulu'nda kutlanmaya devam edilmiştir. DP döneminde 8 Kasım günü Kömür Bayramı'ndan ziyade Uzun Mehmed'i Anma Günü'ne dönüşmüştür.

2.5.6. Şehrin Kurtuluş Günü Kutlamaları

Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı'nı kaybettikten sonra yurdun dört bir tarafı İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar ve Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir. Bu devletlerden Fransızlar da Zonguldak kentinde işgale başlamıştır. Mustafa Kemal Paşa öncülüğünde başlatılan milli mücadele hareketi kapsamında Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri kurularak düşmana karşı mücadele edilmiştir. Zonguldak'ta kurulan bu cemiyet ve halkın birlikteliği sayesinde 21 Haziran 1921 tarihinde şehir Fransızlardan temizlenmiştir. 21 Haziran tarihi, kentin düşman işgalinden kurtulduğu gün olduğu için bu önemli günün unutulmaması ve yaşatılması adına törenler ve etkinlikler düzenlenmiştir. CHP'nin iktidar olduğu 1923 yılından 1950 yılına kadar olan Kurtuluş Günü etkinliklerine özen gösterilmiş ve bu önemli gün vatandaşların katılımıyla daha coşkulu bir şekilde kutlanmıştır.

1950 yılında şehrin kurtuluş günü olan 21 Haziran, ilk olarak Zonguldak Halkevi'nde ve daha sonra Türk Büyüklerini Anma, Yaşatma Derneği'nde yapılan programla kutlanmıştır. Ancak geçmiş senelere göre biraz sessiz, sakin ve sönük geçmiştir.⁶⁶⁹

⁶⁶⁶ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1194, s. 1-2, Zonguldak 10 Kasım 1958.

⁶⁶⁷ **Şafak**, Sayı 23/127, s. 1, 4, Zonguldak 9 Kasım 1959.

⁶⁶⁸ **Cumhuriyet**, Sayı 12677, s. 3, İstanbul 9 Kasım 1959.

⁶⁶⁹ **Zonguldak**, Sayı 1149, s. 1, Zonguldak 23 Haziran 1950.

1951 yılında şehrin kurtuluş gününü Zonguldak gazetesi “21 Haziran: Mütareke ile Zonguldak’a gelen Fransız kuvvetinin, milli irade karşısında memleketimizden çekildiği günün 29’uncu yıl dönümüdür” başlığıyla okuyucularına duyurmuştur.⁶⁷⁰

1957 yılında Zonguldak’ın otuz yedinci kurtuluş yıl dönümünde hiçbir tören yapılmamıştır. Neden tören yapılmadığı hakkında gazetelerde herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Ancak bu durum kent çevresinde üzüntü yaratmıştır.⁶⁷¹ 1959 yılında kentten yerel gazetelerinden Şafak gazetesi “21 Haziran 1921’de işgal faciası sona ermiş, Havzamız istiladan kurtulmuştu” manşetini atarak şehrin düşman işgalinden kurtuluşuna yer verilmiştir.⁶⁷²

Demokrat Parti döneminde Zonguldak’ın kurtuluş günü kutlamaları CHP dönemine göre biraz sönük geçmiştir. Kentin yerel gazeteleri de Kurtuluş Günleri’nde yaptıkları yayınlarda bu güne özel küçük bilgiler vermekle yetinmiştir. Bir diğer dikkati çeken husus da il protokolü ve vatandaşların bu güne gereken önemi göstermemesi olmuştur.

2.5.7. Kabotaj ve Denizcilik Bayramı

Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kıyılarındaki limanlar arasında yapılan deniz taşımacılığı hakkının yalnız kendi bayrağını taşıyan gemilere tanınmasını sağlayan Kabotaj Kanunu 1 Temmuz 1926’da kabul edilmiştir. Bu kanun ile Türk kıyılarında deniz taşımacılığı, limanlar arası yükleme, gemi işlemeciliği ve taşımacılığı Türk vatandaşlarına ve Türk gemilerine verilmiştir. Kabotaj hakkının Türkiye’ye geçmesini sağlayan 1 Temmuz tarihi ilk olarak 1935 yılında Denizcilik Bayramı, daha sonra 1939 yılında Kabotaj ve Denizcilik Bayramı olarak kutlanmıştır.⁶⁷³

Bayramın kutlanmasına özellikle denize kıyısı olan illerde devam edilmiştir. 1951 yılında Zonguldak şehri bayraklarla donatılmış, öğleden sonra deniz şenlikleri yapılmış ve bayram coşku içinde sona ermiştir.⁶⁷⁴ 1953 yılında bayram şehirde parlak tören ve gösterilerle kutlanmıştır.⁶⁷⁵ 1954 yılında bayram, havanın yağışlı olmasından dolayı 4 Temmuz’a ertelenmiştir.⁶⁷⁶ Bu tarihte yapılan kutlamada denizciler ve gençler tarafından gösteriler sergilenmiştir.⁶⁷⁷ 1955 yılında bayram, denizcilerin gösterileri

⁶⁷⁰ Zonguldak, Sayı 1196, s. 1, Zonguldak 12 Haziran 1951.

⁶⁷¹ Türkün Sesi, Sayı 1319, s. 1, Zonguldak 22 Haziran 1957.

⁶⁷² Şafak, Sayı 23/8, s. 1-2, Zonguldak 22 Haziran 1959.

⁶⁷³ Ahmet Fidan, Dünden Bu Güne Kabotaj ve Türk Denizciliğindeki Yeni İvmelenmeler, **Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi**, Cilt: 7, Sayı: 2, Yaz 2014, 62.

⁶⁷⁴ Zonguldak, Sayı 1198, s. 1, Zonguldak 1 Temmuz 1951.

⁶⁷⁵ Zonguldak, Sayı 1307, s. 1, Zonguldak 1 Temmuz 1953.

⁶⁷⁶ Öz Zonguldak, Sayı 15, s. 1, Zonguldak 2 Temmuz 1954.

⁶⁷⁷ Öz Zonguldak, Sayı 22, s. 1, Zonguldak 10 Temmuz 1954.

eşliğinde vatandaşlar ile kutlanmıştır.⁶⁷⁸ 1956 yılında bayram için hazırlanan programa göre; belediye iskelesinde toplanılarak Cumhuriyet alanına gidilmiştir. Program İstiklal Marşı'nın okunması ile başlamıştır. Daha sonra Atatürk abidesine çelenk konulması esnasında deniz araçları da düdük çalmıştır. Programın devamında Ticaret Lisesi'nden Kazım Özel konuşma yapmıştır. Hemen ardından Vali Celalettin Ünseli'nin öncülüğünde bir heyet şehit düşen denizciler için denize bir buket atmıştır. Program deniz yarışlarının yapılmasından sonra sona ermiştir.⁶⁷⁹

1957 yılında bayram Cumhuriyet alanından başlamış ve sonra deniz şehitlerinin aziz hatırası için denize çelenk atılmıştır. Bundan sonra deniz yarışmaları ve eğlenceler yapılmıştır.⁶⁸⁰ 1958 yılında iskelede toplanan başta il protokolünden Vali Yardımcısı Necmettin Öner ve vatandaşlar Atatürk anıtına gitmiştir. Bayram, İstiklal Marşı'nın okunmasından sonra başlamıştır. Hemen ardından liman başkanı konuşma yapmış ve şehitler anısına denize çelenk atılmıştır. Program kapsamında son olarak deniz yarışmaları yapılmıştır.⁶⁸¹

1959 yılında bayramın planlı bir şekilde organize edilmesi için Vilayet Kutlama Komitesi program hazırlamıştır. Bu programa göre; Kutlama törenine İstiklal Marşı'nın okunmasından sonra bayrağın direğe çekilmesi ile başlanacağı; Denizciler ve törene katılan teşekküller tarafından hazırlanan çelenklerin Atatürk heykeline konulacağı; Liman Başkanı Ekmel İlhami Kulen tarafından günün anlam ve önemini belirten konuşma yapıldıktan sonra şehitlerin aziz hatırası için denize çelenk atılacağı; Öğleden sonra deniz yarışları ve deniz eğlenceleri yapılarak kazananlara ödül verileceği ilan edilmiştir.⁶⁸² Vilayet Kutlama Komitesi tarafından ilan edilen program; İstiklal Marşı'nın okunması ve bayrağın göndere çekilmesi ile başlamıştır. Bu sırada limandaki bütün gemiler ve deniz araçları düdük çalmıştır. Daha sonra Atatürk heykeline çelenk konulmuş ve Liman Başkanı Ekmel İlhami Kulen günün önemini ifade eden konuşma yapmıştır. Ardından şehitlerin hatırasına denize çelenk atılmıştır. Programın ilerleyen saatlerinde çeşitli kategorilerde sandal, takma motor, yüzme, yağlı direk ve ördek yarışı gibi deniz yarışmaları yapılmıştır. Yarışmalar sonunda dereceye girenlere ödül verilmiştir.⁶⁸³

---

⁶⁷⁸ **Yeni Ses**, Sayı 38, s. 1, Zonguldak 6 Temmuz 1955.

⁶⁷⁹ **Türkün Sesi**, Sayı 1028, s. 2, Zonguldak 2 Temmuz 1956.

⁶⁸⁰ **Türkün Sesi**, Sayı 1327, s. 1-2, Zonguldak 1 Temmuz 1957.

⁶⁸¹ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1083, s. 1-2, Zonguldak 2 Temmuz 1958.

⁶⁸² **Şafak**, Sayı 23/16, s. 1, 3, Zonguldak 1 Temmuz 1959.

⁶⁸³ **Şafak**, Sayı 23/17, s. 1, 4, Zonguldak 2 Temmuz 1959.

2.5.8. Hava Şehitlerini Anma Günü

14 Şubat 1914'te Suriye'nin Taberiye Gölü civarında Pilot Yzb. Fethi Bey ve gözetleyicisi Üsteğmen Sadık Bey'in uçağının düşmesi sonucunda 2 askerimiz şehit olmuştur. Bu üzücü olayın üzerinden 2 yıl geçtikten sonra İstanbul Fatih Parkı'nda 1916 yılında şehit düşen havacı askerlerimiz için anma töreni düzenlenmiştir. Hava Şehitleri Anma Günü'nün resmi bir gün olarak kabul edilmesinin tarihçesine bakıldığında, 27 Ocak 1923 tarihinde Binbaşı Fazıl Bey'in uçağının düşmesiyle birlikte bu tarihin anma günü olarak kabul edildiği görülmüştür. Geleneksel anlamda hava şehitlerini anmak için tören düzenlenmesine 1926 yılında başlanmıştır. 1926 yılından 1935 yılına kadar her yılın 27 Ocak gününde Hava Şehitleri'ni Anma Günü adıyla törenler düzenlenmiştir. Ancak Türk Hava Kurumu'nun 1935 yılında yaptığı altıncı kurultayda daha önce her yılın 27 Ocak'ın da olan anma günü değiştirilmiştir. Buna göre; İzmir'in işgal edilmesi sonrasında Miralay Fethi ve gazeteci Hasan Tahsin ile beraberindeki dokuz kişinin şehit edildiği 15 Mayıs tarihi Hava Şehitleri'ni Anma Günü olarak kabul edilmiştir.⁶⁸⁴

Zonguldak yerel gazetelerinde bu önemli gün için 1956 yılına kadar bir habere rastlanmamıştır. Bu bağlamda 1956 yılının 15 Mayıs gününde Zonguldak'ta, Türk Hava Kurumu tarafından yapılan etkinliklerle hava şehitleri anılmıştır.⁶⁸⁵ 1957 yılında hava şehitlerini anmak için bir program hazırlanmıştır. Bu kapsamda; Cumhuriyet alanında askeri birlikler, okullar toplanarak İstiklal Marşı'nın okunacağı; Bayrakların yarıya indirilip tekrar göndere çekileceği; Bir subayın günün önemini belirten bir konuşma yapacağı açıklanmıştır.⁶⁸⁶ Açıklanan program doğrultusunda törene; hükümet meydanında okulların yanı sıra kent protokol üyelerinden vali, belediye başkanı, jandarma kumandanı, emniyet müdürü ve vatandaşlar katılmıştır. İstiklal Marşı'nın okunması ile başlayan tören, Teğmen Baki Karatepe'nin şehitliğin kutsallığını anlattığı konuşma ile devam etmiştir. Son olarak Mehmet Çelikel Lisesi 3 D sınıfından Sabit Demir, Behçet Kemal Çağlar'ın Kartal'ın Ölümü adlı şiiri okumuş ve tören sona ermiştir.⁶⁸⁷

---

⁶⁸⁴ Detaylı bilgi için bkz; Cengiz Tatar, **Türk Havacılık Tarihi (1909-1954), Millî Mücadele Dönemi Öncesi ve Sonrası Türk Havacılığı**, Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Afyon Karahisar 2018.

⁶⁸⁵ **Yeni Ses**, Sayı 88, s. 2, Zonguldak 16 Mayıs 1956.

⁶⁸⁶ **Türkün Sesi**, Sayı 1286, s. 1, Zonguldak 15 Mayıs 1957.

⁶⁸⁷ **Türkün Sesi**, Sayı 1287, s. 1-2, Zonguldak 16 Mayıs 1957.

1958 yılında Hava Şehitlerini Anma Günü, Cumhuriyet meydanında toplanan il protokol üyeleri ve vatandaşların katılımıyla yapılmıştır. Tören, İstiklal Marşı'nın okunması ile başlamıştır. Ardından Yzb. Celal Küçük ve On Temmuz Okulu'ndan Saffet Taşkın adlı öğrenci konuşma yapmış, Yayla Okulu'ndan Mürü Görgülü ve Karaelmas İlkokulu'ndan Hüsniye Görgülü şiir okumuştur. Törenin sonunda bir manga asker saygı atışı yapmıştır.⁶⁸⁸

1960 yılında tören için detaylı program hazırlanmıştır. Bu programa göre; Tören Cumhuriyet meydanında askeri ve mülki erkan, askeri müfreze, okul, havacılık mensupları, esnaf cemiyetleri ve vatandaşların katılımıyla yapılacağı; Törenin top atılmasıyla başlayacağı, bu sırada deniz ve kara araçlarının düdüklerini çalacağı, resmi binalardaki bayrakların yarıya indirileceği ve bir dakikalık saygı duruşunda bulunulacağı; Saygı duruşundan sonra yarıya indirilen bayrakların göndere çekileceği; Hemen ardından düzenleme komitesi tarafından belirlenen kişilerin günün önemine ilişkin konuşma yapacağı; Son olarak bando tarafından hazin bir marş çalınacağı ve törenin bir manga askerin havaya manevra fişeği atmasıyla sona ereceği ilan edilmiştir.⁶⁸⁹ İlan edilen programa göre tören; Cumhuriyet meydanında askeri birlik, okullardan birer grup izcinin katılımıyla İstiklal Marşı'nın okunması ile başlamıştır. Daha sonra Yzb. Celal Küçük günün önemini belirten konuşma yapmış ve öğrenciler de şiir okumuştur. Tören, EKİ bandosu tarafından çalınan marşın ardından sona ermiştir.⁶⁹⁰

2.5.9. Partilerin Kuruluş Yıldönümü Kutlamaları

Zonguldak'ta faaliyet gösteren partilerden özellikle Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi ve Hürriyet Partisi'nin kuruluş yıl dönümleri kentte törenler yapılarak kutlanmıştır. Bu bağlamda Demokrat Parti'nin kurulduğu 7 Ocak tarihi tören, etkinlik ve gösterilerle kutlanmıştır. 1956 yılında partinin 10. kuruluş yıl dönümünü kutlamak için DP Vilayet İdare Heyeti tarafından program hazırlanmıştır. Buna göre; Kutlamaya Zonguldak milletvekilleri ve bütün ilçe idare heyeti başkanlarının katılacağı; 7 Ocak Cumartesi günü DP vilayet binasının bayraklarla donatılacağı, parti üyelerinin Atatürk anıtına çelenk koyacağı ve Zonguldak DP vilayet teşkilatının kurucusu Maksut Çivi'nin mezarının ziyaret edileceği; Programın devamında DP lokalinde bir toplantı

⁶⁸⁸ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1046, s. 1-2, Zonguldak 16 Mayıs 1958.

⁶⁸⁹ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1683, s. 1-2, Zonguldak 14 Mayıs 1960.

⁶⁹⁰ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1684, s. 1-2, Zonguldak 16 Mayıs 1960.

yapılacağı ve DP Vilayet Heyeti'nin kokteyl parti düzenleyeceği açıklanmıştır.⁶⁹¹ Açıklanan program doğrultusunda DP'nin 10. kuruluş yıl dönümü kutlanmıştır. Kutlamada dikkati çeken nokta CHP'nin kuruluş yıl dönümüne katılmayan Vali Ekmel Çetiner'in parti binasına gelerek partililerin yıl dönümünü tebrik etmesi olmuştur.⁶⁹² Ayrıca yerel gazetelerden Cep gazetesi de DP'nin 10. kuruluş yıl dönümünü “*Bugün Demokrat Parti Kuruluşunun Onuncu Yıl Dönümüdür, Hepimize Kutlu Olsun*” manşetiyle okuyucuya duyurmuştur.⁶⁹³

DP'nin 11. kuruluş yıl dönümü için vilayet teşkilatı tarafından kutlama programı hazırlanmıştır. Bu programa göre; Kutlamaların 7 Ocak Pazartesi günü parti lokalinde yapılacağı ve gece ise deniz kulübünde bir kokteyl verileceği belirtilmiştir.⁶⁹⁴ Belirlenen program doğrultusunda partinin 11. yıl dönümü bütün teşkilatta heyecanlı bir şekilde kutlanmıştır. Kutlama esnasında özellikle milli iradeyi hâkim kılmak, azim ve iman bütün teşkilat kademelerinde hararetle vurgulanmıştır.⁶⁹⁵ Yıl dönümü kapsamında Zonguldak Teşkilat Başkanı Necati Tanyolaç 8 Ocak 1957 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar'a; partinin 11. kuruluş yıl dönümünün gündüz ve gece, partili ve davetlilerin katılımıyla kutlandığını ifade eden bir telgraf göndermiştir. Cumhurbaşkanı Bayar ise 9 Ocak 1957 tarihinde Necati Tanyolaç'ı tebrik eden bir telgraf iletmiştir.⁶⁹⁶

Partinin 12. kuruluş yıl dönümü için Zonguldak il teşkilatı; Ramiz Karakaş başkanlığında Selma Erkut, Perihan Likoğlu, İbrahim Somaklı, Ahmet Ataç ve Fazıl Ocakçı'dan oluşan Kutlama Komitesi oluşturmuştur. Komite Ramiz Karakaş'ın başkanlığında yaptığı ilk toplantıda; 12. yıl dönümü için konuşmalar yapılmasını, şiirler okunarak günün öneminin belirtilmesi ve gece ise kokteyl parti verilmesi kararını almıştır.⁶⁹⁷ Partinin kuruluş yıl dönümünde alınan kararlar doğrultusunda partililer teşkilat binasında bir araya gelmiştir. Günün anlamına uygun olarak Ramiz Karakaş, Halit Taşman, Perihan Likoğlu, Selma Erkut, Vedat Cumalı, Mustafa Saraç konuşma yapmıştır. Teşkilat binasında yapılan törenden sonra gece ise deniz kulübünde kokteyl verilmiş ve bu sırada şiirler okunmuştur.⁶⁹⁸ Partinin 13. kuruluş yıl

---

⁶⁹¹ **Türkün Sesi**, Sayı 887, s. 1, Zonguldak 5 Ocak 1956.

⁶⁹² **Yeni Ses**, Sayı 70, s. 2, Zonguldak 11 Ocak 1956.

⁶⁹³ **Cep Gazetesi**, Sayı 34, s. 1, Zonguldak 7 Ocak 1956.

⁶⁹⁴ **Cep Gazetesi**, Sayı 82, s. 1, Zonguldak 5 Ocak 1957.

⁶⁹⁵ **Cep Gazetesi**, Sayı 83, s. 1, Zonguldak 12 Ocak 1957.

⁶⁹⁶ **Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi**, Yer No: 3/8-29, Fihrist No: 4972, 9-10.

⁶⁹⁷ **Türkün Sesi**, Sayı 1529, s. 1, Zonguldak 30 Aralık 1957.

⁶⁹⁸ **Demokrat Türkiye**, Sayı 939, s. 1-2, Zonguldak 8 Ocak 1958.

dönümü ise Karabük'te ilçe başkanlığında partililer tarafından eğlence yapılarak kutlanmıştır.⁶⁹⁹

Zonguldak'ta diğer bir parti Cumhuriyet Halk Partisi'nin kuruluş yıl dönümü ise 9 Eylül'de etkinlikler yapılarak kutlanmıştır. Bu bağlamda partinin 29. yıl dönümü parti binasında üyelerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Tören sırasında üyelerden Tahir Karağuz kürsüye gelerek Türk milletini bağımsızlığa kavuşturan Atatürk'ün Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'yle başladığı Kurtuluş Savaşı'nı zaferle sonuçlandırdıktan sonra cemiyeti Cumhuriyet Halk Partisi'ne çevirerek yeni bir çağ açtığına vurgu yapmıştır. Programın sonunda Genel Başkan İsmet İnönü'ye ve CHP Genel Sekreterliği'ne kutlama telgrafları çekilmiştir.⁷⁰⁰

1953 yılında partinin 30. yıl dönümü için il teşkilatı tarafından program hazırlanmıştır. Buna göre; yıl dönümünün partililer tarafından tören ve gösteriler yapılarak kutlanacağı açıklanmıştır.⁷⁰¹ Açıklanan program doğrultusunda; kent merkezinde ve parti teşkilatında etkinlikler yapılmıştır. Bu kapsamda İl İdare Kurulu Başkanı İbrahim Bozkurt, partililerin yıl dönümünü kutlamıştır. Daha sonra il idare kurulu üyelerinden Tahir Karağuz, Millî Mücadele yıllarından başlayarak partinin 30 yıllık hizmetinden ve geçirdiği safhalardan bahsetmiştir. Hemen ardından gençlik kolu adına gençler konuşma yapmış ve bu konuşmaların tamamı hoparlörden yayınlanmıştır. Programın sonunda teşkilat üyeleri Cumhuriyet meydanına giderek Atatürk heykeline çelenk koymuştur.⁷⁰²

1955 yılına gelindiğinde ise partinin 32. yıl dönümü, Zonguldak'ta merkez il ve ilçe idare üyelerinin katıldığı törenlerle kutlanmıştır. Tören sabahında; Mehmet Ünlütürk, Ahmed Güner, Saadet Peçen, Haydar Akyüz, Münür Peçen tarafından Atatürk heykeline bir çelenk, İnönü heykeline bir buket konulmuştur. Daha sonra il başkanı Opr. Dr. Necati Duman başta olmak üzere üyelerden Burhan Karaçelik, Fatih Saykan, Asım Sur, Behzat Baruönü ve Ahmet Güner günün önemine uygun konuşmalar yapmıştır. Akşam ise il teşkilatı tarafından şehir kulübünde partililere yemek verilmiştir.⁷⁰³ 1956 yılında partinin 33. kuruluş yıl dönümü il teşkilatında ve şehir

---

⁶⁹⁹ **Yeni Karabük**, Sayı 1710, s. 1, Karabük 8 Ocak 1959; **Yeni Karabük**, Sayı 1711, s. 1, Karabük 9 Ocak 1959.

⁷⁰⁰ **Yeni Zonguldak**, Sayı 54, s. 1-2, Zonguldak 9 Eylül 1952.

⁷⁰¹ **Zonguldak**, Sayı 1315, s. 1, Zonguldak 5 Eylül 1953.

⁷⁰² **Zonguldak**, Sayı 1316, s. 1-2, Zonguldak 16 Eylül 1953.

⁷⁰³ **Yeni Ses**, Sayı 49, s. 1, Zonguldak 14 Eylül 1955.

kulübünde toplantılar yapılarak kutlanmıştır.⁷⁰⁴ DP bahsinde belirttiğimiz üzere bu yılki törende Zonguldak Valisinin CHP'nin toplantısına katılmayıp, DP'nin yıl dönümüne katılmış olması dikkati çekmiştir.

Son olarak kısa sürede olsa kentte varlığını hissettiren Hürriyet Partisi kuruluş yıl dönümünü kutlamıştır. Parti yıl dönümü kapsamında hazırladığı programda; Atatürk anıtına çelenk koyacağını, öğleden sonra parti binasında tebrikleri kabul edeceğini ve akşam ise şehir kulübünde partililere yemek vereceğini duyurmuştur.⁷⁰⁵ Duyurulan program doğrultusunda partinin kuruluş yıl dönümünde Atatürk anıtına çelenk koyulmuştur. İl Başkanı Turgut Güneri misafirleri bizzat karşılayarak ikramlarda bulunmuş ve akşam da şehir kulübünde yemek verilmiştir.⁷⁰⁶

Zonguldak'ta DP, CHP ve HP'nin kuruluş yıl dönümleri partililerin katılımıyla il teşkilat binalarında etkinlikler yapılarak kutlanmıştır. Bu dönemde iktidar-muhalefet arasında yaşanan gerginliğin bir diğer yansıması da bu etkinliklerde görülmüştür. Demokrat Parti dönemi içerisinde valilik görevine iki defa getirilen Ekmel Çetiner'in 1956 yılında DP'nin kuruluş yıl dönümü kutlamalarına katılmasına rağmen diğer muhalif partilerin kutlama, yemek, balo gibi etkinliklerinin hiçbirine katılmaması Zonguldak'taki siyasi ayrışmanın sonuçlarından biri olmuştur.

2.5.10. Atatürk'ü Anma Günü

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanı olan Mustafa Kemal Atatürk 10 Kasım 1938 yılında vefat etmiştir. Atatürk'ün ülkesine yaptığı hizmetlerin unutulmaması, yaşatılması adına 10 Kasım günlerinde anma törenleri düzenlenmiştir. Ülkenin her köşesinde olduğu gibi Zonguldak'ta da yapılan törenlerle bu üzücü günde genellikle Atatürk'ün şahsiyeti, eserleri ve ülkeye kazandırdıkları hakkında konuşmalar yapılmıştır. Bu önemli gün yeni kuşakların Atatürk'ü tanınmasına ve minnetle yâd etmesine vesile olmuştur.

Zonguldak'ta Atatürk'ün ölümünün 16. yıl dönümü dolayısı ile Öğretmenler Birliği idare heyeti tarafından Belediye sinemasında anma gecesi düzenlenmiştir.⁷⁰⁷ 19. ölüm yıl dönümünde ise Maden Teknik Okulu Talebe Cemiyeti tarafından Zonguldak Maden Teknik Okulu'nun salonunda anma töreni gerçekleştirilmiştir. Törende günün

⁷⁰⁴ *Yeni Ses*, Sayı 70, s. 2, Zonguldak 11 Ocak 1956.

⁷⁰⁵ *Türkün Sesi*, Sayı 1192, s. 1, Zonguldak 23 Ocak 1957.

⁷⁰⁶ *Türkün Sesi*, Sayı 1193, s. 1-2, Zonguldak 24 Ocak 1957.

⁷⁰⁷ *Cep Gazetesi*, Sayı 26, s. 2, Zonguldak 10 Kasım 1955.

önemine uygun konuşmalar yapılmış ve şiirler okunmuştur. Ayrıca Atatürk anıtına gidilerek çelenk konulmuştur. Teknik okul dışında Zonguldak'taki okul ve liselerde de tören düzenlenmiştir.⁷⁰⁸ Bu yapılanlardan başka il genelinde bayraklar yarıya indirilmiş, ayrıca kentte varlığını sürdüren siyasi parti ve dernekler de Atatürk anıtına giderek çelenk koymuştur.⁷⁰⁹

Atatürk'ün 20. ölüm yıl dönümünde Milli Talebe Federasyonu Teknik Okul Öğrenci Cemiyeti tarafından Teknik Okul salonunda anma töreni yapılmıştır. Törene Vali Turgut Eğilmez başta olmak üzere il protokol üyeleri, öğrenciler ve vatandaşlar katılmıştır. Tören İstiklal Marşı ile başlamış, anma sırasında öğrenciler tarafından Atatürk ve eserlerine dair konuşmalar yapılmış ve şiirler okunmuştur. Daha sonra Atatürk anıtına gidilerek heykele çelenk konulmuştur. Merkezde yapılan törenlerin yanı sıra bütün okullarda ayrı ayrı anma törenleri düzenlenmiş ve konferanslar verilmiştir.⁷¹⁰

Atatürk'ün ölümünün 21. ölüm yıl dönümü, Zonguldak'ta Maden Teknik Okulu Talebe Cemiyeti tarafından organize edilmiştir. Törene il protokol üyeleri, öğrenci, izci grupları ve vatandaşlar katılmıştır. Atatürk'ün hayata gözlerini yumduğu saat 09.05'te siren sesi çalınarak bayraklar yarıya indirilmiştir. Daha sonra Atatürk'ün otobiyografisi ve ülkede yaptığı hizmetler anlatılmış, şiirler okunmuştur. Tören Maden Teknik Okulu'nda sona erdikten sonra hep birlikte Cumhuriyet meydanına gidilerek Atatürk anıtına çelenk konulmuştur. Anma programına gece de devam edilerek Belediye Sineması'nda Atatürk'ün şahsiyeti, eserleri, inkılapları hakkında konuşmalar yapılmış ve şiirler okunmuştur.⁷¹¹

2.6. KÜLTÜREL HAYAT

Zonguldak; Cumhuriyetin ilk ili olması sebebiyle ve kömürün varlığı sayesinde siyasi, sosyal ve ekonomik alanda gelişme göstermiştir. Bu durum kültürel alanda da etkisini göstermiştir. Kurtuluş Savaşı'nın başında 1 mektep ve 3 hocadan oluşan Zonguldak eğitim teşkilatı; tek parti olarak ifade edilen Atatürk ve İsmet İnönü dönemlerinde 4 ilkokul, 2 lise, 2 enstitü ve 1 teknik okulun hizmete sokulmasıyla kısmen de olsa güçlendirilmiştir.⁷¹²

⁷⁰⁸ **Türkün Sesi**, Sayı 1485, s. 1-2, Zonguldak 11 Kasım 1957.

⁷⁰⁹ **Yeni Ses**, Sayı 168, s. 1, Zonguldak 13 Kasım 1957.

⁷¹⁰ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1195, s. 1-2, Zonguldak 11 Kasım 1958.

⁷¹¹ **Şafak**, Sayı 23/129, s. 1, 3, Zonguldak 11 Kasım 1959.

⁷¹² **Doğu**, Sayı 82-96, Cild 15, s. 165, Zonguldak Eylül-Aralık 1949-Ocak-Ekim 1950.

Kentte genç-yaşlı bütün vatandaşların okuma ihtiyacına kolayca erişebilmesi için gazete, dergi ve kitap satan işletmeler faaliyet göstermiştir. Şehirdeki kültürel zenginliğin gelişmişliğini anlamak açısından günlük gazetelerden Ulus, Cumhuriyet, Son Posta, Akşam, Yeni Sabah, Vatan, Vakit, Tan, Tasvir-i Efkar ve mizah gazeteleri olarak Hemşeri, Köroğlu, Karikatür, Babacan, Şaka, Karagöz, Akbaba ile Amcabey yayım hayatını sürdürmüştür. Dergi olarak ise Doğu, Eviş, Yıldız, Stat, Yedigün, Çınaraltı, Gökbörü, Model, Perde ve Sahne, Türk-İslam Ansiklopedisi, Kırmızı-Beyaz, Ülkü, Türk Yurdu, Yapı, Gerçek, Holivut Dünyası, Foto Magazin, Yarım, Endüstri, Millet, Harman, Yürüyüş, Yücel, İnsan, Yeni Adam, Yurt ve Dünya okuyucuyla buluşturulmuştur. Yabancı dergilerden de Cephe, Sinyal, İmaj, Paradi, İllüste; çocuk dergilerinden ise Çocuk Haftası, 1001 Roman, Dört İzci, Çocuk Dünyası, Çocuk ve Afacan⁷¹³'in satılması kentin kültür hayatına ve okur-yazarlık oranının artmasına katkıda bulunmuştur.

2.6.1. Eğitim ve Öğretim

Mustafa Kemal Paşa'nın eğitime verdiği önem dolayısıyla I. Maarif Kongresiyle başlayan süreç eğitim-öğretim alanında inkılâpların yapılmasıyla hız kazanmıştır. Bu kapsamda köylerde ilk okulların, ilçe ve kent merkezlerinde orta okulların, kent merkezlerinde teknik okul, lise ve enstitülerin açılması birincil öncelik olarak görülmüştür.

CHP'nin iktidarda olduğu 1950 yılında Türkiye'de ilkokulların sayısı 17.428, öğretmen sayısı 8.900, öğrenci sayısı 1.951.039'u bulmuştur. Aynı yılda ortaokul sayısı 406, lise sayısı 88, öğretmen sayısı 5.364 olmuştur. Kentte öğrenci sayısı olarak 22.529 öğrenci eğitim-öğrenim görmüştür. Orta dereceli 28 teknik okulda 4.488 öğretmen ve 53.289 öğrenci; Orta dereceli ve 39'u Kız Enstitüsü olmak üzere 187 sanat okulunda 2.960 öğretmen ve 28.114 öğrenci; Orta dereceli ticaret okullarında 249 öğretmen ve 2.066 öğrenci eğitim hayatına devam etmiştir. Şehir öğretmen okullarında 145 öğretmen ve 2.212 öğrenci, köy enstitülerinde ise 627 öğretmen görev yapmış ve 20.272 öğrenci öğrenim görmüştür.⁷¹⁴

DP'nin iktidarda olduğu 10 sene sonunda 24.244'ü resmi, 154'ü özel ilkokul olmak üzere toplam sayı 24.398'e; öğrenci sayısı 2.866.501'e; özel ilkokullarda ise öğrenci sayısı 25.057'ye ve bu ilkokullardaki toplam öğretmen sayısı da 62.526'ya

⁷¹³ Doğu, Sayı 5, s. 51, Zonguldak Mart-Nisan 1943, 6 Şubat 1943.

⁷¹⁴ Aydemir, 371.

yükselmiştir. Bu dönemde ortaokul sayısında görev yapan öğretmen sayısı 2.947 ve eğitim-öğrenim gören öğrenci sayısı da 66.953'e çıkmıştır.⁷¹⁵ Mesleki ve teknik eğitim veren okul sayısı 530, öğrenci sayısı 108.000 ve öğretmen sayısı da 8.333 olmuştur. Bu okulların yanı sıra yükseköğretimde de 1953 yılında SBF içinde TODAİE, 10 Mart 1954 tarihinde İstanbul Teknik Üniversitesi'ne bağlı 1 teknik okul, 15 Kasım 1956'da Ortadoğu Teknik Üniversitesi, 5 Haziran 1957 tarihinde Ankara'da Gülhane Askeri Tıp Akademisi, 23 Temmuz 1957'de Erzurum'da Atatürk Üniversitesi ve 12 Haziran 1959'da Ankara Sosyal Hizmetler Akademisi açılmıştır.⁷¹⁶ Bu açılan yeni fakülte ve yüksekokullarla birlikte 1959-1960 yılında fakülte ve yüksekokul sayısı 49, öğretim üyesi sayısı 3.911 ve öğrenci sayısı 54.069'a çıkmıştır.⁷¹⁷

Yukarıda açıklanan bilgiler doğrultusunda Zonguldak'ta da eğitim-öğretim alanında benzer gelişmeler yaşanmıştır. Bu bağlamda 721 köyü bulunan Zonguldak'ta İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan verilere göre Merkez, Bartın, Çaycuma, Devrek, Ereğli, Safranbolu ve Ulus'ta okulu bulunan köy sayısı 345, okulu bulunmayan köy sayısı 376'yı bulmuştur. İstatistiklerde en fazla okulu bulunan köyün Devrek'te, okulu bulunmayan köyün Bartın'da olması dikkati çekmiştir.⁷¹⁸ Zonguldak'ın maden şehri olmasından dolayı kente işçi göçünün yoğun bir şekilde yaşanmasıyla birlikte DP döneminde öğrenci, öğretmen ve okul sayılarında artış gözlemlenmiştir.

2.6.2. İlkokul

Zonguldak'ta Cumhuriyet öncesi okul olmadığı için öğrenciler kente yakın Bolu, İstanbul gibi illere gönderilerek eğitimlerini devam ettirebilmiştir. Kentte 1925 ve 1931 yılında ortaokul; Zonguldak, Ereğli, Bartın, Devrek, Safranbolu'da 1924-1929 yılları arasında ise 129 ilkokul açılmıştır.⁷¹⁹ Ayrıca kömür işletmesinde çalışıp üretim bölgelerine yakın yerlerde oturan memur ve işçilerin ilköğretim çağında bulunan çocuklarının okumalarını sağlamak üzere üretim bölgelerinde beşer sınıflı ilkokullar açılmıştır. Bu okullar Kandilli, Kozlu, Üzülmaz, Gelik, Kilimli bölgelerinde otuz öğretmen ile eğitim-öğretim faaliyetini sürdürmüştür. Diğer taraftan kentte 1927-1945

---

⁷¹⁵ Mustafa Albayrak, D.P. Hükümetlerinin Politikaları (1950-1960), **Türkler**, Cilt: 16, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, 860.

⁷¹⁶ Albayrak, 860-861.

⁷¹⁷ Ali Esen Minkari, 1950-1960 Yıllarında İktisadi Kalkınma ve Gelişme, Demokratlar Kulübü Yayınları: 6, s. 56.

⁷¹⁸ **BCA**, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 76.480.5, 26.04.1952, 66-67.

⁷¹⁹ **Cumhuriyetin On Yılında Zonguldak ve Maden Kömürü Havzası**, Zonguldak Ticaret ve Sanayi Odası, 29 Teşrinievvel 1933, 238, 240.

yılları arasında ilkokullara devam eden öğrenci sayısı ise 224.444 olmuştur. Bu durum Tablo 4’te detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 4. Zonguldak’ta 1927-1945 Yılları Arasında İlkokulda Kayıtlı Öğrenci Sayısı

Zonguldak’ta 1927-1945 Yılları Arasında İlkokullara Kayıtlı Öğrenci Sayısı	
1927-1928	9002
1928-1929	9471
1929-1930	7506
1930-1931	8666
1931-1932	10361
1933-1934	12896
1934-1935	14600
1935-1936	16291
1936-1937	16613
1937-1938	16833
1939-1940	16771
1940-1941	15338
1941-1942	15018
1942-1943	16031
1943-1944	17317
1944-1945	21730
Toplam	224.444 ⁷²⁰

Tablo incelendiğinde yıllar içinde yeni okulların açılması neticesinde öğrenci sayısında artış yaşandığı gözlemlenmektedir. Bu durum kent sakinleri arasında memnuniyet yaratmış ve öğrencilerin yaşadıkları yerde okuyabilmelerine olanak sağlanmıştır.

Demokrat Parti’nin iktidara geldiği 1950-1951 yılı eğitim-öğretim döneminde 24 ilkokul, köylerde 347 ilkokul; 1951-1952 yılında 24 ilkokul, köylerde 346 ilkokul;⁷²¹ 1952-1953 yılında Zonguldak merkezde 6 ilkokul, 2 lise, 2 enstitü, 1 teknik okul, 372 ilkokul,⁷²² 15 ortaokul eğitim-öğretim faaliyetini yürütmüştür. Bu okullarda 511 öğretmen ile 54 eğitim görev yapmıştır.⁷²³ Daha sonraki yıllarda okulların yaptırılmasına gayret gösterilerek 1953 yılında EKİ tarafından ilkokul,⁷²⁴ 1957 yılında Karaelmas⁷²⁵ ve 1958 yılında Kozlu’da Uzun Mehmet İlkokulu açılmıştır.⁷²⁶

Yeni okulların açılması sonucunda artan kapasiteler sayesinde öğrenciler yaşadıkları yerlere yakın okullarda okumuştur. Ancak kentte eğitim-öğretimin sağlanması

⁷²⁰ Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948, 19-20.

⁷²¹ Yeni Zonguldak, Sayı 82, s. 1, Zonguldak 15 Şubat 1953.

⁷²² Yeni Zonguldak, Sayı 24, s. 1, Zonguldak 29 Nisan 1952.

⁷²³ Yeni Zonguldak, Sayı 25, s. 1-2, Zonguldak 3 Mayıs 1952.

⁷²⁴ Türkün Sesi, Sayı 328, s. 1, Zonguldak 30 Eylül 1953.

⁷²⁵ Türkün Sesi, Sayı 1459, s. 1, Zonguldak 14 Ekim 1957.

⁷²⁶ Demokrat Türkiye, Sayı 1166, s. 2, Zonguldak 7 Ekim 1958.

konusunda ögretmensizlikten dolayı 40 civarında köy okulunun açılmaması gibi bazı olumsuz gelişmeler yaşanmıştır.⁷²⁷ Bu durum hakkında Milli Eğitim Bakan Vekili Tevfik İleri Muğla'nın Milas ilçesinde bir lisenin temel atma törenine katıldığı sırada açıklamada bulunmuştur. İleri konuşması sırasında Türkiye'nin 35.305 köyünün 16.067 tanesinde 1 ilkokul binası ve her köyden 46'sında okul olmadığından bu köylerde yaşayan 938.470 okul çağındaki çocuğun “kara cahil” kaldığından söz etmiştir. Bakan konuşmasının devamında, eğitim-öğretimden yoksun kalan köylü çocuklarının en fazla olduğu on ilin Erzurum, Sivas, Samsun, Trabzon, Zonguldak, Diyarbakır, Ankara, Ordu, Giresun ve Urfa olduğuna dikkat çekmiştir. Bakan'ın açıkladığı tabloda Zonguldak'ın 10 il arasında eğitim-öğretim alamayan 29.021 öğrenci ile 5. sırada yer aldığı görülmüştür.⁷²⁸

DP döneminde kent merkezi ve çevresinde yeni ilkokullar açılmıştır. Fakat Zonguldak'ın köyleri ile merkez arasındaki karayolu bağlantı yollarının olmamasından dolayı köylerde yeterli sayıda okul yapılamamıştır. Bu durum da köylerdeki okul çağındaki çocukların okula gidememesine ve cahil kalmasına sebep olmuştur.

2.6.3. Ortaokul ve Lise

Demokrat Parti'nin eğitim politikası çerçevesinde ortaokul sayısının artırılmasına önem verilmiştir. Bu bağlamda 1953'te Ulus Ortaokulu,⁷²⁹ 1958 yılında Kilimli Ortaokulu,⁷³⁰ Kandilli Ortaokulu,⁷³¹ Zonguldak Koleji⁷³² ve 1959 yılında Amasra Ortaokulu açılmıştır.⁷³³ Fakat bu sayılan okullara rağmen nüfus artış hızına göre okul sayısı yetersiz kalmıştır.

Kentte ilk lise ise Mehmet Çelikel'in girişimiyle 3 Ekim 1938'de tamamlanıp eğitim-öğretime açılan Mehmet Çelikel Lisesi olmuştur. Lise 1938-1939 döneminden itibaren eğitim-öğretime başlamış ve daha sonraki yıllarda kentin en önemli lisesi haline gelmiştir. Kentin diğer bir lisesi Ticaret Lisesi 1946-1947 eğitim-öğretim döneminde

⁷²⁷ **Cumhuriyet**, Sayı 12670, s. 1, 5, İstanbul 2 Kasım 1959.

⁷²⁸ **Akis**, Sayı 237, Cilt XV, s. 20, Ankara 30 Haziran 1959.

⁷²⁹ **İleri Zonguldak**, Sayı 1, s. 2, Zonguldak 24 Eylül 1953.

⁷³⁰ **Demokrat Türkiye**, Sayı 974, s. 1-2, Zonguldak 18 Şubat 1958.

⁷³¹ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1166, s. 1-2, Zonguldak 7 Ekim 1958.

⁷³² **Demokrat Türkiye**, Sayı 1177, s. 1-2, Zonguldak 21 Ekim 1958.

⁷³³ **Şafak**, Sayı 23/122, s. 1, Zonguldak 2 Kasım 1959.

35 öğrenci ile eğitime başlamıştır. Lise ilk mezunlarını ise 1948-1949 dönemi sonunda vermiştir.⁷³⁴

Demokrat Parti dönemine gelindiğinde kentte 1952 yılı itibariyle Mehmet Çelikel ve Ticaret Lisesi, Kız ve Erkek Sanat Enstitüsü, Bartın, Ereğli ve Safranbolu Akşam Kız Sanat Okulu, Ereğli Erkek Orta Sanat Okulu, Bartın, Çaycuma, Devrek, Ereğli ve Safranbolu Ortaokulu ile Demir-Çelik Özel Ortaokulu eğitim-öğretim faaliyetinde bulunmuştur. Adı geçen okullarda 154 öğretmen görev yapmıştır. Ayrıca 1.606 erkek ve 861 kız öğrenci eğitim-öğretim görmüştür. Bu durum Tablo 5'te detaylıca gösterilmiştir.

Tablo 5. Zonguldak'ta 1952 Yılı İtibariyle Öğretmen ve Öğrenci Sayısı

Okullar	Öğretmen	Öğrenci		
		Erkek	Kız	Hepsi
Mehmet Çelikel Lisesi	39	530	139	669
Ticaret Lisesi	14	120	14	134
Kız Sanat Enstitüsü	18	---	227	227
Erkek Sanat Enstitüsü	19	384	---	384
Bartın Ortaokulu	9	75	27	102
Bartın Akşam Kız Sanat Okulu	3	---	95	95
Çaycuma Ortaokulu	5	43	12	55
Devrek Ortaokulu	5	56	12	68
Ereğli Ortaokulu	6	50	26	76
Ereğli Erkek Orta Sanat Okulu	10	84	---	84
Ereğli Akşam Kız Sanat Okulu	3	---	185	185
Safranbolu Ortaokulu	6	68	11	79
Safranbolu Akşam Kız Sanat Okulu	2	---	69	69
Demir Çelik Özel Ortaokulu	15	194	44	238
Hepsi	154	1606	861	2465 ⁷³⁵

Millî Eğitim Bakanlığı; 1953 yılında lise, ortaokul, sanat ve öğretmen okullarında öğrenci kaydınının 28 Ağustos'ta alınacağını ve derslerin 28 Eylül'de başlayacağını açıklamıştır. Ayrıca Bakanlık okullarda uygulanması gereken sınav yöntemini belirlediği genelgeyi de okullara göndermiştir. Buna göre; sınavlarda başarı oranını arttırmak, sınav korkusunu azaltmak için öğretmenlerin öğrencileri sıkmadan sorular sorması ve soruları bilemeyen öğrencilere yalnız başına beş dakikalık bir dinlenme hakkı tanınması istenmiştir.⁷³⁶ 1957-1958 dönemine gelindiğinde Millî Eğitim Bakanlığı okullarda sınav günlerini tespit ettiği genelgeyi okullara göndermiştir. Genelgede; Güz döneminde resmi liseler ile Türk özel okullarında 1 Eylül'de Türkçe

⁷³⁴ Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948, 20-21

⁷³⁵ Yeni Zonguldak, Sayı 25, s. 1-2, Zonguldak 3 Mayıs 1952.

⁷³⁶ Zonguldak, Sayı 1302, s. 1, Zonguldak 11 Mayıs 1953.

kompozisyon, 2 Eylül'de Fen Kolu Matematik, 3 Eylül'de Edebiyat Kolu'nda Türk Dili ve Edebiyat Kolu için Tarih veya Felsefe, 5 Eylül'de Fen Kolu Bilgisi için Fizik veya Tabiat Bilgisi'nde yazılı sınavlar yapılacağı açıklanmıştır. Bahar döneminde ise 5 Haziran'da kompozisyon, 6 Haziran'da Fen Kolu Matematik, 7 Haziran'da Edebiyat Kolları için Türk Dili ve Edebiyatı, 9 Haziran'da Edebiyat Kolu için Tarih veya Felsefe, 10 Haziran'da Fen Kolu için Fizik veya Tabiat Bilgisi sınavı yapılacağı belirtilmiştir.⁷³⁷

Demokrat Parti döneminde Zonguldak'ta gerek orta okul gerekse lise sayısında ciddi bir artış yaşanmamıştır. Hizmet veren orta okullara ilave olarak gazetelere yansıyan verilere göre 5 orta okul açılmış ve yeni bir lise yapılmamıştır. Lise eğitimi; Mehmet Çelikel Lisesi ve Ticaret Lisesi bünyesinde verilmiştir.

2.6.4. Yüksek Maadin ve Sanayi Mühendis Okulu ile Maden Teknik Okulu

Türkiye'deki ilk maden mühendisliği okulu olan Yüksek Maadin ve Sanayi Mühendis Okulu, havzada maden mühendisi yetiştirmek ve mühendis ihtiyacını karşılamak amacıyla 1924 yılında Zonguldak'ta açılmıştır. Okula 1924-1925, 1925-1926 ve 1926-1927 dönemlerinde lise son sınıf öğrencileri; 1927-1928 ve 1928-1929 dönemlerinde ise sadece lise mezunları arasından sınavla parasız yatılı öğrenci kayıtları yaptırılmıştır.⁷³⁸ Okul, Türkiye ve Zonguldak'a 1927-1931 yılları arasında eğitim-öğretim dönemi boyunca toplamda 70 mühendis kazandırmıştır.⁷³⁹ Cumhuriyetin ilan edilmesinden bir sene sonra açılan okul son olarak 1930-1931 yılında mezunlarını vermiştir. Ancak okul, 1929 yılında meydana gelen dünya ekonomik bunalımının etkisi ve mühendis fazlalığı gerekçe gösterilerek geçici olarak kapatılmıştır. Öğrencilerin mağdur olmaması için okulu bitiremeyen hepsi lise mezunu olan üç sınıfın öğrencileri İstanbul'daki yüksekokullara nakledilerek eğitimlerini sürdürmeleri sağlanmıştır.⁷⁴⁰

CHP döneminde Zonguldak'a verilen önem dolayısı ile madenlere mühendis yardımcısı ve jeometr yetiştirmek amacıyla 1930 senesinde Yüksek Maadin ve Sanayi Okulu'na ilave olarak Maden Okulu açılmıştır. Bu okulda 1931-1932 ve 1932-1933 yıllarında 2 dönemde 35 kişiye başçavuş eğitimi verilerek maden sahalarına teknik

⁷³⁷ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1040, s. 1-2, Zonguldak 9 Mayıs 1958.

⁷³⁸ Ekrem Murat Zaman, **Zonguldak Kömür Havzasının İki Yüzyılı**, Ankara: TBMMOB Maden Mühendisi Odası, 2004, 74-75.

⁷³⁹ **Cumhuriyetin Onuncu Yılında Zonguldak ve Maden Kömür Havzası**, 138.

⁷⁴⁰ Zaman, 75.

personel yetiştirilmiştir. Ayrıca yüksek maden mühendisi ve maden meslek okullarında eğitim alan gençler; yurt dışında eğitim almaları için Fransa, Belçika, Almanya, Avusturya ve Macaristan'a gönderilmiştir. Bu gençler yurt dışı eğitimleri sonucu yurda dönmüş ve maden üretim tesislerinde görev almışlardır.⁷⁴¹ Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü'nün kurulmasının ardından okulun idaresi MTA'ya devredilmiştir. Maden Okulu, MTA'ya bağlı olarak Maden Meslek Okulu ve Maden Başçavuş Okulu olmak üzere yeniden açılmıştır. Daha sonra Maden Meslek Okulu bünyesinde Teknisyen Bölümü'ne de yer verilmiştir.⁷⁴² Demokrat Parti dönemine gelindiğinde Zonguldak Maden Teknik Okulu faaliyetini sürdürmüş ve adı geçen okula girebilmek sınavla gerçekleştiği için kazanan öğrenciler listelerde ilan edilmiştir. Listede 1950-1951 eğitim-öğretim yılı giriş sınav sonuçlarına göre okulu burslu 20 öğrenci, burssuz 13 öğrenci kazanmıştır. Ayrıca yedek olarak 25 öğrencinin daha başvuru yapabileceği açıklanmıştır.⁷⁴³

Zonguldak Maden Teknik Okulu, Millî Eğitim Bakanlığı'nın aldığı karar gereği yönetmeliği yeniden düzenlenmiş, öğretim süresi 4 yıla çıkarılarak yüksekokul haline getirilmiştir. Yeni düzenleme çerçevesinde; her ders yılının 2 yarısıyla ayrılmasına, 1. yarıyılın 10 hafta sürmesine ve her sınıfın yılsonunda 60'ar gün madenlerde pratik çalışma yapmasına karar verilmiştir.⁷⁴⁴ 1954 yılı eğitim-öğretim dönemi sonunda öğrenciler staj yapmak üzere⁷⁴⁵ Almanya maden ocaklarına gönderilmiştir. Almanya'ya, okulunu başarıyla bitiren 16 öğrenci gitmiş ve buradan yurda uzman unvanı ile dönmüştür.⁷⁴⁶ Maden Teknik Okulu'nun mezun sayılarına bakıldığında; 1950-1951 eğitim-öğretim yılında 12, 1951-1952 yılında 10, 1952-1953 yılında 8, 1953-1954 yılında 20, 1954-1955 yılında 20 ve 1955-1956 yılında 6 mezun verdiği görülmüştür.⁷⁴⁷

Şehirde Zonguldak Maden Teknik Okulu dışında, Zonguldak Kız Enstitüsü, Bartın Sanat Okulu, Safranbolu Akşam Kız Sanat Okulu ve Karabük Kız Sanat Enstitüsü eğitim-öğretim faaliyetinde bulunmuştur.

---

⁷⁴¹ **Cumhuriyetin Onuncu Yılında Zonguldak ve Maden Kömür Havzası**, 143, 145.

⁷⁴² Zaman, 75-76.

⁷⁴³ **Zonguldak**, Sayı 1165, s. 4, Zonguldak 20 Ekim 1950.

⁷⁴⁴ **Zonguldak**, Sayı 1214, s. 3, Zonguldak 22 Kasım 1951.

⁷⁴⁵ **Zonguldak**, Sayı 1324-37, s. 2, Zonguldak 6 Mayıs 1954.

⁷⁴⁶ **Öz Zonguldak**, Sayı 9, s. 1, Zonguldak 25 Haziran 1954.

⁷⁴⁷ **Demokrat Türkiye**, Sayı 946, s. 1, Zonguldak 16 Ocak 1958.

2.6.5. Okullara Yapılan Yardımlar

Zonguldak'ta okullara yapılan yardımlar devletin desteği, derneklerin girişimi ve şirketlerin bağışları sayesinde gerçekleştirilmiştir. Kentte etkin derneklerden birisi olan Çocuk Esirgeme Kurumu okulların tatile girmesiyle birlikte 300 yoksul çocuğa ayakkabı ile önlük dağıtmıştır.⁷⁴⁸ Ereğli Kömür İşletmeleri, memur ve işçilerinin ilkokula devam eden çocuklarına okul araç-gereci, elbise, önlük, ayakkabı, günde 1 öğün yemek ve öğrenci başına ayda 5.000 lira harçlık vermek için bütçesine 300.000 lira ödenek koyduğunu açıklamıştır.⁷⁴⁹ Karabük Okul Aile Birliği 135 fakir çocuğa öğle yemeğini temin etmiş; 200 çocuğa kitap, defter ve kalem gibi kırtasiye ihtiyaçlarını dağıtmıştır.⁷⁵⁰ Bu yardımlardan başka Zonguldak'ın Eflani bucağının Karacapınar köyüne okuma odası kurularak içine 300'e yakın kitap konmuştur.⁷⁵¹ Kentte ticari faaliyet gösteren Osman ve Rifat Gürdal Şirketi, Gazi Okulu'ndaki yoksul çocuklara dağıtılmak üzere 190 çift çorap, 80 kurdele bağışlamıştır.⁷⁵² Otuz Ağustos İlkokulu Öğrencileri Koruma Cemiyeti 23 Nisan Çocuk Bayramı'nda 95 fakir çocuğa yardımda bulunmuştur.⁷⁵³ Kapuz İlkokulu Öğrencilerini Koruma Derneği 120 öğrenciye ders araç gereçleri dağıtmış, ayrıca 35 öğrenciye de elbise yardımı yapmıştır.⁷⁵⁴ Diğer bir dernek olan Kızılay; okullarda öğrencilere yağ, peynir, süt tozu, sıcak süt ve sandviç vermiştir.⁷⁵⁵

Demokrat Parti Hükümetleri, ülkenin kültür seviyesinin yükselmesi için köylerde gezici kütüphaneler açmış ve köylüleri ilgilendiren 200-300 cild eser bu kütüphanelere konulmuştur.⁷⁵⁶ Ereğli'de 30 öğrenci kapasiteli yetiştirme yurdu tamamlanarak hizmete açılmıştır.⁷⁵⁷ Zonguldak Milli Eğitim Müdürlüğü de 1957 yılında okullara 820.000 lira harcanacağını, bu para ile Namık Kemal, Rüzgarlımeşe ve On Temmuz Okullarının yeniden yapılacağını ve bazı okulların tamir ettirileceğini açıklamıştır.⁷⁵⁸ Aynı zamanda kentte 47 okulun inşa ve tamir ettirilmesi için 495.588 kuruş ödenek

⁷⁴⁸ **Cumhuriyet**, Sayı 7463, s. 3, İstanbul 29 Mayıs 1945.

⁷⁴⁹ **Cumhuriyet**, Sayı 7594, s. 2, İstanbul 8 Ekim 1945.

⁷⁵⁰ **Yeni Zonguldak**, Sayı 12, s. 2, Zonguldak 14 Şubat 1952.

⁷⁵¹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 46, s. 1, Zonguldak 9 Ağustos 1952.

⁷⁵² **Zonguldak**, Sayı 1324-33, s. 1, Zonguldak 27 Nisan 1954.

⁷⁵³ **Cep Gazetesi**, Sayı 51, s. 3, Zonguldak 5 Mayıs 1956.

⁷⁵⁴ **Türkün Sesi**, Sayı 1181, s. 1, Zonguldak 10 Ocak 1957.

⁷⁵⁵ **Türkün Sesi**, Sayı 1214, s. 1, Zonguldak 20 Şubat 1957.

⁷⁵⁶ **Zonguldak**, Sayı 1297, s. 1, Zonguldak 23 Mart 1953.

⁷⁵⁷ **Zonguldak**, Sayı 1324-28, s. 1, Zonguldak 16 Nisan 1954.

⁷⁵⁸ **Türkün Sesi**, Sayı 1247, s. 1, Zonguldak 30 Mart 1957.

ayrılmıştır. Yeniden tamir ettirilecek 35 köy ilkokulu⁷⁵⁹ için 294.543 lira ödenek verilmiştir.⁷⁶⁰ Zonguldak Valiliği de 1958 yılında köy okullarının tamir edilmesi için bütçeden Bartın'ın 10, Kurucaşile'nin 2, Çaycuma'nın 6 ve Karabük'ün 2 köyüne 11.012.31 kuruş olmak üzere toplam 71.830.25 kuruş ek ödenek vermiştir. Okulların onarımı için daha önce verilen paralarla birlikte toplamda 200.000 liraya yakın bir ödenek ayrılmıştır.⁷⁶¹ Bu yapılanlar hem kentte hem de köylerde okul sayısını arttırmış, hiç okulu olmayan köylerde okulların açılmasını sağlamıştır.

2.7. DERNEK ve CEMİYETLER

Dernek, uzun tarihsel süreç içinde ortaya çıkan ve gelişen bir kurum olarak adlandırılmakla beraber genel anlamı ile birden çok kişinin kendi istekleriyle belirli bir amaç doğrultusunda bir araya gelerek oluşturdukları bir örgütlenme olarak da ifade edilmektedir.⁷⁶² Dernek kurmanın Osmanlı Devleti'nde uygulanması II. Meşrutiyet ile başlamış ve Anayasa'nın 120. maddesinde yer alarak dernek kurma Anayasal güvence altına alınmıştır. Dernek kurma özgürlüğüne yönelik ilk düzenleme 14 Haziran 1909'da İçtimaatı Umumi Kanunu ile gerçekleşmiştir. Daha sonra 3 Ağustos 1909'da Cemiyetler Kanunu ve 5 Mart 1912'de toplantıların nasıl yapılacağını gösteren Tecemmuat Hakkında Muvakkat Kanunu kabul edilerek yürürlüğe konulmuştur.⁷⁶³ Cemiyetler Kanunu, 15 Eylül 1923'te çıkarılan 387 sayılı yasa ile değiştirilerek dernek kurmanın kısıtlanmasına karar verilmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun kabul edilmesi dernek kurmayı kolaylaştırmış ancak bu durum uzun sürmemiş ve 1938 yılında kabul edilen 3512 sayılı yasa ile yeniden dernek kurmada kısıtlama anlayışı kabul edilmiştir. 1953 yılında 6187 sayılı Vicdan ve Toplanma Hürriyeti'nin Korunması hakkında kanun çıkarılmış ve dini amaçları kullanarak yapılacak toplantıların kısıtlanması yoluna gidilmiştir. Cemiyetler Kanunu'nda zaman içerisinde yapılan düzenlemeler dikkate alındığında dernek kurma senelere göre artış göstermiştir. Bu doğrultuda

⁷⁵⁹ Bu okulların buldukları köyler merkezde; Göbü, Muslu, Dere köyü, Gaca, Eflani; Yalacık, Mülâyim, Gökgöz, Çavuşlu, Devrek; Velibeyler, Çağlar, Karakoçlu, Çaycuma; Yukarıdere, Şeyhoğlu, Çömlekçi, Sandallar, Göynükbala, Ulus, Orma, Ağaköyü, Dive; Kurucaşile, Canbukaraman, Tekkeönü, Ereğli; Kaymaklar, Tekkeikebir, Deliler, Cemaller, Ortaköy, Karabük; Karaağaç, Bağbaşı, Derebaşı, Kalvuzlar, Bartın; Gözpinarı, Hacıosmanoğlu, Çakırömerağa, Safranbolu; Toprakcuma, Kuzyakahacılar'dır. Bkz; **Şafak**, Sayı 23/66, s. 1-2, Zonguldak 28 Ağustos 1959.

⁷⁶⁰ **Şafak**, Sayı 23/66, s. 1-2, Zonguldak 28 Ağustos 1959.

⁷⁶¹ **Yeni Karabük**, Sayı 1574, s. 1, Karabük 26 Temmuz 1958.

⁷⁶² Fikret Toksöz, Dernekler, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt: 2, İletişim Yayınları, 366.

⁷⁶³ Toksöz, 372.

Türkiye’de 1938’de 205, 1946’da 733, 1950’de 2.011, 1955’te 7.086, 1960’ta 18.958 dernek kurulmuştur.⁷⁶⁴

2.7.1 KÜLTÜR DERNEKLERİ

Kültür Dernekleri başlığı altında; Türk Büyüklerini Anma, Yaşatma Derneği, Türkiye Milli Talebe Federasyonu, Zonguldak Yüksek Tahsil Derneği, Türk Kadınlar Birliği, Milliyetçiler Derneği, Türk-Amerikan Dostluk Kültür Derneği ve Türk Kültür Derneği’nden bahsedilmiştir.

2.7.1.1. Türk Büyüklerini Anma, Yaşatma Derneği

Türk Büyüklerini Anma, Yaşatma Derneği; Türk tarihinde kendisine yer edinmiş devlet adamları, şair, yazar gibi değerli şahsiyetler için toplantılar düzenleyerek anma ve yaşatılması adına törenler düzenlemiştir. Ayrıca Türk büyüklerinin resimlerinin yer aldığı posta pulları bastırılmıştır.

Dernek tarafından Ziya Gökalp, Abdülhak Hamid Tarhan ve İsmail Safa için anma törenleri tertip edilmiştir. Adı geçen Türk büyüklerinden Ziya Gökalp’in ölümünün yirmi altıncı ve doğumunun yetmiş beşinci yıl dönümü İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerin yanı sıra birçok kentte törenler yapılarak anılmıştır. Bu illerden biri olan Zonguldak’ta yapılan törende Behçet Kemal Çağlar, Ziya Gökalp hakkında konuşma yapmış ve şiirler okumuştur. Dernek diğer ünlü şairlerden Abdülhak Hamid Tarhan’ın doksan dokuzuncu doğum yılı ile İsmail Safa’nın ellinci ölüm yıl dönümünde anma günü düzenlemiştir. Törende şairlerin hayat hikayelerinden bahsedilmiş ve şiirleri okunarak yad edilmiştir. Derneğin başkanı Tahir Karauğuz,⁷⁶⁵ sahibi olduğu Doğu dergisinde ünlü Türk yazar, şair, siyaset ve bilim adamları hakkında yazılar yayımlayarak Türk kültür ve medeniyetinin güncelliğinin korunmasına katkıda bulunmuştur. Derneğin faaliyetleri arasında söylenebilecek diğer bir girişim de pul bastırmak olmuştur. Özellikle Farabi, Abdülhak Hamid Tarhan, Ziya Gökalp, Mehmed Akif, Mevlâna, Alparslan, Kore şehitleri ve göçmenler için hatıra pulu bastırmıştır.⁷⁶⁶

⁷⁶⁴ Toksöz, 373-374.

⁷⁶⁵ Tahir Karauğuz’un başkanı olduğu Türk Büyüklerini Anma, Yaşatma Derneği’nin yönetim kurulu şu isimlerden oluşmuştur: Tahir Karauğuz, İsfendiyar Baruönü, Safvet Onur, İzzet Çakmaklı, Ziya Özkaynak, Hüsnü Ertuğrul, Rana Okur, Aydın Köksal, Şerife Köksaldı, Behçet Akın, Recai Okur. Bkz; **Doğu**, Cild 15, Sayı 82-96, s. 132, Zonguldak Eylül-Aralık 1949-Ocak-Ekim 1950.

⁷⁶⁶ **Doğu**, Cild 15, Sayı 82-96, s. 131-132, Zonguldak Eylül-Aralık 1949-Ocak-Ekim 1950; **Zonguldak**, Sayı 1178, s. 1, Zonguldak 16 Ocak 1951; **Zonguldak**, Sayı 1213, s. 1, Zonguldak 15 Kasım 1951; **Yeni Zonguldak**, Sayı 9, s. 1, 3, Zonguldak 24 Ocak 1952.

Derneğin çalışmaları hakkında ilerleyen yıllarda gazete nüshalarında yeterli bilgi ve belgeye rastlanmamıştır.

2.7.1.2 Türkiye Milli Talebe Federasyonu (TMTF)

Milli Talebe Federasyonu yaptığı kongreler ve aldığı kararlar ile döneminde en etkili derneklerden birisi olmuştur. Dernek öğrenciler, eğitim hakkı ve Kıbrıs gibi milli meselelerde takınmış olduğu tavır ile Demokrat Parti hükümetiyle karşı karşıya gelmiştir. Dernek, kongrelerini her yıl değişik illerde düzenlemiştir. Bu illerden biri olan Zonguldak'ta da 25 Mart 1951'de 7. kongrenin yapılması için derneğin İstanbul teşkilâtı kente gelmiştir.⁷⁶⁷ Ancak İçişleri Bakanlığı, Zonguldak Valiliğine gönderdiği yazıda kongrenin yapılmasına izin verilmemesini istemiştir. Kararın gözden geçirilmesi için Federasyon Başkanı Oğuz Altan ve İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Başkanı Temel Enderoğlu Zonguldak Valisi Safaeddin Karanakçı ile görüşmek için kente gelmiştir.⁷⁶⁸

Bu görüşme sonucunda kongrenin yapılmasına izin verilmiş ve kongrenin 25-29 Mart 1951 tarihleri arasında Zonguldak Teknik Okulu'nda yapılacağı açıklanmıştır.⁷⁶⁹ Dernek kongre çalışmalarında; 1) Türk yüksek tahsil gençliğinin komünizm ve irtica ile mücadelede hattıhareketinin tesbiti, 2) Atatürk'e ve Türk inkılaplarına yöneltilen hücumlar karşısında yüksek tahsil gençliğinin durumu, 3) Dünya Gençlik Birliğinin 1951'de Amerika'da yapılacak içtimasına (kongresine) katılacak delegelerin seçimi, 4) Talebe bandosu, 5) Talebe sitesi, 6) Münevver işsizliği ve yüksekokul öğretim yönetmeliklerinin tadili, 7) Anadolu'yu fikren ve fiilen kalkındırma programı, 8) Dünya Üniversite Birliği Türkiye Milli Komisyonun teşkili, 9) Türkiye Milli Talebe Federasyonu ana tüzüğünün tadili üzerinde yoğunlaşılması kararlarını almıştır.⁷⁷⁰

Kongre başladıktan sonra Divan Başkanlığına Babür Arun seçilmiştir. Kongre çalışmaları esnasında üyelere bazılarını komünizm ve irtica ile mücadele edilmesi konusunda oylama yapılmasını istemiştir. Fakat yapılan oylama sonucunda konunun görüşülmesi reddedilmiştir. Kongre, çalışmalarına devam ederek komisyonları

---

⁷⁶⁷ **Milliyet**, Sayı 320, s. 1, İstanbul 22 Mart 1951; Demokrat Parti döneminin bir diğer önemli derneği ise Milli Türk Talebe Birliği olmuştur. Dernek temel amacını; Türk milli bilincini geliştirerek gençlik arasında yayılmasını sağlamak ve aynı zamanda Türkçülüğe karşı fikirlerle mücadele etmek olarak belirlemiştir. Bkz; İsmail Öz, **Demokrat Parti'nin Gençlik Politikaları ve Gençlik Teşkilatı 1946-1960**, İstanbul: C Planı Akademi, 2015, 69.

⁷⁶⁸ **Milliyet**, Sayı 321, s. 5, İstanbul 23 Mart 1951.

⁷⁶⁹ **Milliyet**, Sayı 322, s. 5, İstanbul 24 Mart 1951.

⁷⁷⁰ **Milliyet**, Sayı 323, s. 5, İstanbul 25 Mart 1951.

oluşturmuştur.⁷⁷¹ Türkiye Milli Gençlik Komitesi'nin kurulması için oluşturulan komisyon şu esasları belirlemiştir; 1) Gençlik Komitesi'nin, İstanbul'da bulunan Milli İşçi Sendikaları Birliği ile Türkiye Milli Talebe Federasyonu tarafından kurulmasına karar verilmiştir. 2) Komite; Türkiye'de birbirinden farklı bünyelere sahip gençlik hareketlerini birleştirmek, gençlik komite ve teşekkülleriyle temaslar yapmak, yurtdışı gençlik hareketlerinin gelişmesine ve ilerlemesine yardım etmek amacını belirlemiştir. 3) Komitenin üyelerinin 18-35 yaş arasındaki işçi, çiftçi ve öğrencilerden oluşacağı açıklanmıştır.

Diğer bir komisyon olarak Anadolu'yu fikren ve fiilen kalkındırma komisyonu da rapor hazırlamış ve köylünün geliştirilmesi adına yapılacakları anlatmıştır. Raporunda dikkati çeken maddeler arasında; a) Köylü anlayışla şehirli anlayış arasındaki farkın ortadan kaldırılması, b) Köylüyü her cepheden yetiştirmek için halen sayısı yirmi biri bulunan Köy Enstitülerinin bu davada birer kalkınma istasyonu olarak tespit edilip, bu enstitülerin buldukları bölgelerde mevcut köylerin (içtimai, iktisadi, zirai) durumları hakkında bilgi veren broşürlerin hazırlanması, c) Köylerde öğrenci ve üniversiteliler için tatil aylarında mecburi çalışma konması ve buna ait bir kanun tasarisinin hazırlanması, d) Köylere günlük gazete yollanması ve hatta satılmayan gazetelerin kilo ile alınarak parasız yollanması, e) Bütün öğretmen birlikleriyle iş birliği yapılması, f) Köylere gönderilecek her türlü yayının posta ücretinden muaf tutulması ve özellikle Köy Enstitüleri üzerinde hassasiyetle durulması yer almıştır.⁷⁷²

Komünizmle Mücadele Komisyonu da rapor hazırlayarak komünizmin yayılmasını engellemek ve tel'in etmek için çok önemli kararlar almıştır. Bunlardan bazıları şöyledir; a) Komünizmi telkin eden yayınları boykot etmek, b) Komünistleri kahraman sıfatına çıkarmamaya dikkat etmek ve komünist damgası vurulurken çok hassas davranmak, c) Hükümetin bu mücadele yolunda alacağı kararlarda kendisine yardımcı olmak, d) Konferanslarla mücadeleyi takviye etmek, e) Komünizm aleyhtarı yayınların tutulmasına çalışmak, f) Milli varlığımızı tehlikeye sürükleyecek hareketleri cezalandıran maddelerin arttırılması için hükümet nezdinde teşebbüse geçmek, g) İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği tarafından düzenlenmekte olan ve bir milliyetçilik doktrininin yapılmasını amaç edinen milliyetçiler kongresini federasyon

⁷⁷¹ **Milliyet**, Sayı 324, s. 1, 5, İstanbul 26 Mart 1951.

⁷⁷² **Milliyet**, Sayı 324, s. 1, 5, İstanbul 27 Mart 1951.

tarafından her bakımdan desteklemek alınmış olunan kararlar da en önemli görülenlerdendir.⁷⁷³

İrtica ile Mücadele Komisyonu rapor hazırlayarak, irticayı “*Türk milletini muasır dünya medeniyetine çıkaracak faaliyetleri baltalayan her türlü fiili ve kavli hareketler irticadır*” şeklinde tanımlamıştır.⁷⁷⁴

Kongrede komisyonların raporlarının kabul edilmesinin ardından başkanlık seçimine geçilmiştir. Seçimde Federasyon Başkanlığına Orhan Arıman,⁷⁷⁵ 2. Başkanlığa Ali İhsan Çelikkan⁷⁷⁶ ve üyeliklere Cavid Gürsoy, Ali Güven, Orhan Yıldırım, Bozkurt Benderlioğlu, Babür Arun, Rahmi Erdem, Reyhan Polat, Altan Göle, İlhan Yetkin, Dündar Tünay, Mümtaz Soruh, Orhan Aldıkaçtı, Cemal Yılmazbaşar seçildikten sonra kongre sona ermiştir.⁷⁷⁷

Türk Milli Talebe Federasyonu, 6 yıl aradan sonra 13. kongresini yeniden Zonguldak'ta 1957 yılının Mart ayında yapılmasına karar vermiştir.⁷⁷⁸ Kongre Zonguldak Maden Teknik Okulu'nda çalışmalarına başlamıştır.⁷⁷⁹ Divan başkanlığı sırasında yaşanan tartışmaların ardından Aydın Tansel salondan dışarı çıkarılmıştır. Aydın Tansel'in dışarı çıkarılması üzerine İstanbul delegeleri de durumu protesto ederek salonu terk etmiştir. İstanbullu delegeler kongre başkanının değişmesini istemiş, şartları kabul edilmediği takdirde kongreyi tamamen terk edeceklerini açıklamıştır.⁷⁸⁰ Bunun üzerine Divan başkanlığı seçimi tekrar yapılmış ve başkanlığa İhsan Kurt seçilmiştir. Sorunun çözülmesinden sonra kongrenin gündemi⁷⁸¹

⁷⁷³ **Milliyet**, Sayı 325, s. 5, İstanbul 28 Mart 1951.

⁷⁷⁴ **Milliyet**, Sayı 327, s. 5, İstanbul 30 Mart 1951.

⁷⁷⁵ Türkiye Mili Talebe Federasyonu başkanlığına seçilen Orhan Arıman'ın kısaca hayat hikâyesinden bahsetmek gerekirse Balıkesir'de 1936 yılında doğmuştur. Eğitimi sırasında Sen Benua Lisesi, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesini bitirmiştir. Matematik öğretmeni olarak Sen Benua Lisesinde görev yapmakta olup evlidir. Orhan Arıman daha önce İstanbul Fen Fakültesinde Talebe Cemiyeti Başkanlığı, İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği'nde Başkanvekilliği, 1947, 1948, 1949 senelerinde art arda Üniversite Talebe Birliği Başkanlığı yapmıştır. Orhan Arıman Dünya öğrenci kongresine katılmış ve İstanbul'da toplanan öğrenci federasyonunun konseyine ait Türkiye Düzenleme Komitesinin başkanlığını yapmıştır. Ayrıca Türkiye Milli Talebe Federasyonu'nda genel idare kurulu üyeliğinde de bulunmuştur. Arıman Fransızca, İngilizce ve İtalyanca dillerini bilmektedir. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1192, s. 1, Zonguldak 13 Nisan 1951.

⁷⁷⁶ İkinci Başkanlık görevine seçilen Ali İhsan Çelikkan ise Adapazarı'nda 1926 yılında dünyaya gelmiştir. Çelikkan, Kabataş Lisesi mezunu ve Ankara Hukuk Fakültesi'nde öğrencidir. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1192, s. 1, Zonguldak 13 Nisan 1951.

⁷⁷⁷ **Cumhuriyet**, Sayı 9574, s. 1, 3, İstanbul 30 Mart 1951.

⁷⁷⁸ **Yeni Ses**, Sayı 122, s. 1, Zonguldak 16 Ocak 1957; **Milliyet**, Sayı 2459, s. 1, İstanbul 19 Mart 1957.

⁷⁷⁹ **Cumhuriyet**, Sayı 11732, s. 3, İstanbul 24 Mart 1957.

⁷⁸⁰ **Milliyet**, Sayı 2467, s. 1, İstanbul 27 Mart 1957.

⁷⁸¹ Kongrenin gündemi on üç maddeden oluşmuş ve bu maddeler şu şekilde ifade edilmiştir: a) Turizm Müdürlüğü'nün çalışmaları, b) Müzik komisyonu, c) Folklor ve gösteri komisyonu raporu, d) Talebe hakları komisyonu raporu, e) Yüksek Tahsil Gençliği çalışma müdürlüğü statüsü, f) İl Başkanlık

belirlenmiş ve bu doğrultuda çalışmalara devam edilmiştir. Kongreye katılan delegeler Teknik Okulun soğuk olması ve Türkiye çapında koro, folklor, edebiyat, tiyatro, temsiller düzenlendiği halde bu duruma karşı şehrin ilgisiz kalmasından şikâyet etmiştir.⁷⁸² Kongrede Federasyon başkanlığına Ankara Üniversitesi Talebe Birliği'nden Etem Özden seçilmiş ve kongre sona ermiştir.⁷⁸³

Federasyon, milli meselelerde aktif rol alarak devletin her zaman yanında olduğunu belirtmiştir. Bunun bir göstergesi olarak da Türkiye ve Yunanistan'ı karşı karşıya getiren Kıbrıs Türklerinin yaşamış olduğu sorunlar karşısında hükümetin yanında yer almıştır. Federasyon Kıbrıs Türklerine destek olmak için “*Kıbrıs Mitingleri*” adı altında bütün yurtda mitinglerin yapılması için çalışmalara başlamıştır. Federasyon 1954 yılında mitinglerin İzmir, Çanakkale, Elâzığ, Antalya ve Zonguldak'ta yapılmasına karar vermiştir.⁷⁸⁴

Aradan dört yıl geçtikten sonra Zonguldak'ta 1958 yılının Temmuz ayında Kıbrıs mitingi düzenlenmiştir. Mitinge Kıbrıs Türklerinin lideri Dr. Fazıl Küçük, TMTF eski Başkanı Ethem Özdemir ile aynı federasyonun Kıbrıs kolu başkanı Ferit Ünal Kahramanoğlu katılmıştır.⁷⁸⁵ Zonguldak Cumhuriyet meydanında düzenlenen mitingte Kıbrıs Türktür Partisi Başkanı Dr. Fazıl Küçük konuşma yapmıştır. Fazıl Küçük, konuşmasının başında geçici bir süreliğine verilen ve seksen bin şehidin döktüğü kanla kazanılan Kıbrıs'ı tekrar geri almak istediklerini ifade etmiştir. Hükümet, TBMM ve millet olarak bu davayı ele aldıklarını açıklamıştır. Küçük, kendilerinin bayraklarına sahip olmak için çalıştıklarını ancak Rumlar gibi arkadan vurmadıklarını, masum kadın ve çocukları süngülemediklerinden bahsetmiştir. Daha sonra ölümün vatan için olması gerektiğini ve Türk milletinin hürriyetini kan dökmekle kazandığından söz etmiştir. Konuşmasının sonunda Kıbrıs Türklerinin hiçbir zaman Yunan idaresine girmeyeceğini, bu idareye girmektense ölmenin daha iyi olacağını vurgulamıştır. Sözlerine; “Ya Taksim Ya Ölüm” diyerek son vermiştir.⁷⁸⁶

---

muhasabe raporu, g) Beynelmillel talebe konferansları, h) Basın-yayın komisyonu raporu, ı) İkinci başkanlık çalışma raporu, i) Beynelmillel münasebetler bürosu raporu, j) Genel faaliyet raporu k) Tüzükte yapılacak değişiklikler, k) Murakabe raporu. Bkz; **Yeni Ses**, Sayı 132, s. 1, Zonguldak 27 Mart 1957.

⁷⁸² **Yeni Ses**, Sayı 132, s. 1, Zonguldak 27 Mart 1957.

⁷⁸³ **Cumhuriyet**, Sayı 11738, s. 1, İstanbul 30 Mart 1957.

⁷⁸⁴ **Milliyet**, Sayı 1547, s. 1, İstanbul 30 Ağustos 1954.

⁷⁸⁵ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1089, s. 1, Zonguldak 9 Temmuz 1958.

⁷⁸⁶ **Cumhuriyet**, Sayı 12192, s. 1, 5, İstanbul 7 Temmuz 1958; **Demokrat Türkiye**, Sayı 1087, s. 1, Zonguldak 7 Temmuz 1958.

2.7.1.3. Zonguldak Yüksek Tahsil Derneği ve Türk-Amerikan Dostluk Kültür Derneği

Zonguldak Yüksek Tahsil Derneği, kentte faaliyet gösteren derneklerden birisi olup gençliğin buluşma merkezlerinden olmuştur. Dernek; öğrenciler için faydalı kurslar açarak derneğe gelir sağlamıştır. Yardım konserleri düzenleyerek ihtiyaç sahibi öğrencilere burs vermiş ve topluma faydalı hizmetlerde bulunmuştur.

Derneğin faaliyetlerinden yardım konserleri düzenleme organizasyonu kapsamında 1-2 Temmuz 1954 tarihinde Zeki Müren Zonguldak'a gelerek konser vermiştir.⁷⁸⁷

Dernek Başkanı Maksude Çubukçu, derneğe sağlanan yardımlar sayesinde okuttukları öğrencilere yardımların verildiğini söylemiştir.⁷⁸⁸

Dernek öğrencilere faydalı olması için 10 Temmuz'da başlayıp 28 Ağustos 1958'de sona eren kurslar açmıştır. Kurslarda orta, lise ve benzeri okulların birinci, ikinci, üçüncü sınıfları için bütün dersler gösterilmiştir. Kurslara katılım 20 lira bağış karşılığında olmuş ancak bir dersten fazla derse katılmak isteyen kişi her ders için bir sefere mahsus olmak üzere 10 lira vermiştir.⁷⁸⁹

Diğer bir dernek Türk-Amerikan ilişkilerinin gelişmesine bağlı olarak kurulan Türk-Amerikan Dostluk ve Kültür Derneği'dir. Dernek, Zonguldak'ta 22 Haziran 1957 Cumartesi günü Amerikan Kültür Ateşesi Mr. Kelwin'in katılımıyla açılmıştır. Mr. Kelwin tören sırasında derneğin Zonguldak aydınlarının kültürel ihtiyaçlarını temin bakımından faydalı olacağını, şehrin gelişmesi bakımından büyük hizmetler yapacağını söylemiştir. Dernek Genel Sekreteri Nejat Muhsinoğlu ise derneğin haftanın belli günlerinde kültürel konular üzerinde görüşmek üzere toplantılar yapacağını, İngilizce ve Türkçe dil kursları açacağını açıklamıştır.⁷⁹⁰ Muhsinoğlu, ayrıca kursların başlangıçta 2 şube olarak başlayacağını ve 3 ay boyunca 36 saat ders vereceğini söylemiştir.⁷⁹¹

Zonguldak Yüksek Tahsil Derneği ve Türk-Amerikan Dostluk Kültür Derneği şehrin kültürel açıdan gelişmesine katkıda bulunmuştur. Aynı zamanda iki dernek de

⁷⁸⁷ **Öz Zonguldak**, Sayı 14, s. 1, Zonguldak 1 Haziran 1954.

⁷⁸⁸ **Türkün Sesi**, Sayı 1201, s. 1, Zonguldak 5 Şubat 1957.

⁷⁸⁹ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1092, s. 1-2, Zonguldak 12 Temmuz 1958.

⁷⁹⁰ **Türkün Sesi**, Sayı 1320, s. 1-2, Zonguldak 24 Haziran 1957; **Yeni Ses**, Sayı 144, s. 2, Zonguldak 26 Haziran 1957.

⁷⁹¹ **Demokrat Türkiye**, Sayı 985, s. 1-2, Zonguldak 3 Mart 1958.

öğrencilere burs vermiş; İngilizce, Türkçe ve okuma-yazma kursları açarak faydalı hizmetlerde bulunmuştur.

2.7.1.4. Türk Kadınlar Birliği (TKB)

Türk Kadınlar Birliği, Demokrat Parti döneminde kadın haklarının korunması, savunulması ve iyileştirilmesi adına faaliyetlerde bulunmuş önde gelen derneklerden olmuştur. Birliğin Genel Başkanı Mualla Anıl, Karadeniz seyahatine⁷⁹² çıktığı esnada Zonguldak'a da uğramıştır. Mualla Anıl, Zonguldak'ta çoğunluğunu kadınların oluşturduğu toplantıda konuşma yapmıştır. Konuşmanın ardından Edibe Sayar, Faize Sağlar, Müdrike Coşansu, Yurdanur Nemlioğlu, Naciye Sağular'dan oluşan yönetim kurulu öncülüğünde Zonguldak Türk Kadınlar Birliği kurulmuştur.⁷⁹³ Zonguldak şubesinden sonra Karabük, Safranbolu,⁷⁹⁴ Bartın,⁷⁹⁵ Ereğli ve Devrek şubesi de açılmıştır.⁷⁹⁶ Derneğin faaliyetleri büyük bir toplum kesimi tarafından desteklenmiştir. Fakat Zonguldak Şube Başkanı Selma Erkut ile Saime Yönder'in Demokrat Parti propagandası yaptığı konusundaki iddialar nedeniyle de eleştiri almıştır.⁷⁹⁷ Bu söylemlere rağmen görevlerini sürdürmeye devam etmişlerdir.

Türk Kadınlar Birliği'nin en önemli kollarından birisi Eğitim Kolu'dur. Birliğin Eğitim Kolu, genç kız ve kadınlarımız için öğretim kursu ile kız ve kadınların okuyup yazmayı öğrenmeleri adına haftada en az 1'er saat olmak üzere 3 aylık bir kurs açmıştır. Eğitim Kolu Başkanı Maksude Çubukçu kursa 40 kişi kaydedileceğini ve bu kişilere kalem, defter ile silgi verileceğini söylemiştir.⁷⁹⁸ Zonguldak Şube Başkanı Edibe Sayar, Cumhurbaşkanı Celal Bayar'a Birliğin okuma-yazma bilmeyen kadınları fikren kalkındırmak için ilköğretim kursu açtığını ve kursa 35 kadın öğrenci kaydedildiğini telgrafla bildirmiştir. Cumhurbaşkanı Bayar, Genel Kâtib Nurullah İhsan Tolon aracılığıyla bu hayırlı teşebbüs için başarı dileğinde bulunmuştur.⁷⁹⁹

TKB Zonguldak şubesi toplum yararına çeşitli kurslar düzenlemiştir. Bu kapsamda 11 Haziran 1956 tarihinden itibaren orta 1, 2, 3 ve lise 1, 2 ile 3'üncü sınıf öğrencilerinin katılacağı kursun açılacağını duyurmuştur. Kursta haftada 2 ders olarak Matematik,

⁷⁹² **Cumhuriyet**, Sayı 10048, s. 1, İstanbul 21 Temmuz 1952.

⁷⁹³ **Yeni Zonguldak**, Sayı 43, s. 1, Zonguldak 26 Temmuz 1952.

⁷⁹⁴ **Yeni Zonguldak**, Sayı 44, s. 1, Zonguldak 29 Temmuz 1952.

⁷⁹⁵ **Yeni Zonguldak**, Sayı 50, s. 2, Zonguldak 26 Ağustos 1952.

⁷⁹⁶ **Yeni Ses**, Sayı 131, s. 1, Zonguldak 20 Mart 1957.

⁷⁹⁷ **Yeni Ses**, Sayı 164, s. 2, Zonguldak 19 Ekim 1957.

⁷⁹⁸ **Yeni Zonguldak**, Sayı 59, s. 1-2, Zonguldak 7 Ekim 1952.

⁷⁹⁹ **Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi**, Yer No: 3/3-22, Fihrist No: 1385, 1-2.

Geometri ile Fizik, Kimya derslerinin verileceği ve öğrencilerden aylık olarak 10'ar lira ücret alınacağı açıklanmıştır.⁸⁰⁰ Kentte hiç okuma-yazma bilmeyen kadınlar için Salı, Perşembe ve Cuma günleri olmak üzere haftada 3 gün kurs düzenlenmiş ve kadınlara okuma-yazma öğretilmiştir.⁸⁰¹ Birlik, cezaevindeki kadınlar için de okuma-yazma kursu açmış ve kursu başarı ile bitirenlere diplomaları verilmiştir.⁸⁰² Birliğin Filyos şubesi de okuma-yazma kursları açmış,⁸⁰³ el işleri ve dikiş sergisi düzenlemiş,⁸⁰⁴ Ramazan dolayısı ile fakir halka gıda dağıtımını yapmıştır.⁸⁰⁵

Türk Kadınlar Birliği Zonguldak'taki en faal derneklerinden birisi olarak başta kadın ve kız çocukları olmak üzere toplumun her kesimine yardımcı olmak adına okuma-yazma kursları düzenleyerek kentte okuma-yazma oranının artmasına ve eğitim seviyesinin yükselmesine yardımcı olmuştur.

2.7.1.5. Milliyetçiler Derneği ve Komünizmle Mücadele Derneği

Milliyetçiler Derneği, gençler arasında komünistlik propagandasını önlemek, ülkenin manevi değerlerini, örf ve adetlerini korumak üzere kurulmuştur.⁸⁰⁶ Dernek isminden de anlaşılacağı üzere milli şahsiyetleri anma günleri, Türkiye ve Türklük için hayati meselelerde sorumluluk alarak mitingler düzenlemek gibi faaliyetlerde bulunmuştur. Derneğin Zonguldak şubesi milli şahsiyetlerden Ziya Gökalp'in ölüm yıl dönümünde anma töreni düzenlemiştir.⁸⁰⁷

Kore'de Kunuri muharebelerinde elde edilen başarı nedeniyle bu zaferi hatırlatmak ve kutlamak için toplantı düzenlemiştir. Toplantıda Kore gazilerinden Muğla Milletvekili Natic Poyrazoğlu, Kore'de Türk askerinin şanlı menkıbelerini anlatmıştır.⁸⁰⁸

Türkiye'nin NATO'ya girmesi dış politikanın yanı sıra iç politikayı da etkilemiştir. Bunun sonucunda Demokrat Parti iktidarı 1952 yılının ortalarından itibaren aşırı sol ve aşırı sağ akımların üzerine gitmeye başlamıştır. Başbakan Adnan Menderes, 17-18 Ocak 1953 tarihinde yaptığı konuşmalarda irtica ve komünizme karşı sert eleştirilerde bulunmuştur. Başbakan Menderes'in Gaziantep'te yaptığı konuşmadan sonra Ankara Savcılığı, Türk Milliyetçiler Derneği'nin tüzük ve faaliyetlerinin Cemiyetler

⁸⁰⁰ **Türkün Sesi**, Sayı 1028, s. 2, Zonguldak 2 Temmuz 1956.

⁸⁰¹ **Türkün Sesi**, Sayı 1187, s. 1, Zonguldak 17 Ocak 1957.

⁸⁰² **Şafak**, Sayı 23/18, s. 1-2, Zonguldak 3 Temmuz 1959.

⁸⁰³ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1211, s. 1, Zonguldak 29 Kasım 1958.

⁸⁰⁴ **Sabah**, Sayı 2799, s. 1, Zonguldak 3 Mart 1959.

⁸⁰⁵ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1583, s. 1-2, Zonguldak 1 Mart 1960.

⁸⁰⁶ Başgil, s. 100-101.

⁸⁰⁷ **Yeni Zonguldak**, Sayı 59, s. 1, Zonguldak 7 Ekim 1952.

⁸⁰⁸ **Yeni Zonguldak**, Sayı 70, s. 1, Zonguldak 29 Kasım 1952.

Kanunu'nun 33. maddesine aykırı görerek dernek hakkında kovuşturma başlatmıştır.⁸⁰⁹ Savcılığın başlattığı kovuşturma sonucunda ilk önce derneğin bütün il, ilçelerdeki şubeleri mühürlenmiştir. Ayrıca malları koruma altına alınmıştır. Derneğin Zonguldak şubesi de mühürlenerek faaliyetlerine son verilmiş ve Milliyetçiler Derneği 23 Ocak 1953'te kapatılmıştır.⁸¹⁰

Derneğin kapatılma kararına Genel Başkan Said Bilgiç Sulh Ceza Mahkemesine başvurarak itiraz etmiştir. Ancak yapılan itiraz mahkemenin yaptığı değerlendirme sonucunda reddedilmiştir. Derneğin yöneticileri konumunda olan Demokrat Parti milletvekillerinden Said Bilgiç ve Tahsin Tolay'ın partiden ihraç edilmeleri için Yüksek Haysiyet Divanına verilmiştir.⁸¹¹ Bu iki isim 31 Ocak 1953 Cumartesi günü partiden ihraç edilmiş ve mesele de böylece kapanmıştır.⁸¹²

Zonguldak'ta faaliyet gösteren derneklerden biri de Komünizmle Mücadele Derneği olmuştur. Dernek, Bahattin Dökerel, Nurettin Görtunca, Zeki Kandemiroğlu, Bahaddin Açıklı ve Yaşar Tüzün öncülüğünde kurulmuştur. Derneğin faaliyetleri arasında komünizm aleyhtarı film gösterimleri ile "Komünizme Karşı Türklük" adlı on beş günlük bir gazete çıkarılması yer almıştır. Ayrıca "Yalman'a Cevap ve Türk Gencine Açık Mektup", "Komünist Nedir?", "Komünizmin İç Yüzü", "Kızıl Cennet Masalı" ve "Mehmet Emin Yurdakul" adındaki eserleri yayınlamıştır. Komünizm aleyhtarı, Türk Milliyetçiliğinin güçlendirilmesi adına yararlı çalışmalarda bulunan dernek faaliyetlerine 1953 yılında son vermiştir.⁸¹³ Derneğin faaliyetlerine son vermesinde; Milliyetçiler Derneği'nin kapatılmasının yanı sıra siyasi iktidarın da Milliyetçi dernekler üzerindeki baskılarını arttırmış olması etkili olmuştur.

2.7.1.6. Halkevi

Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti iktidarına kadar olan 27 yıllık süre içerisinde tek parti olarak yönetime hâkim olmuştur. Parti kurduğu kültür kurumları aracılığı ile inkılâpların halk tarafından benimsenmesine çalışmıştır. Bu kültür kurumlarından

---

⁸⁰⁹ Yücel, 96.

⁸¹⁰ Eroğul, s. 122; Ali Fuad Başgil'e göre derneğin kapatılmasında; Türk milliyetçiliğine karşı duran yazılarıyla bilinen Vatan gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman'ın Malatya'da Hüseyin Üzmez tarafından vurularak yaralanması sonucunda tutulan zabıtlarda çocuğun bu türden fikirleri milliyetçilerden aldığı iddia edilerek bu çocuğun suçunun bütün teşkilata yüklenmek istenmesi temel gerekçe olmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz; Başgil, 102.

⁸¹¹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 80, s. 1, Zonguldak 2 Şubat 1953.

⁸¹² Burçak, 139-141.

⁸¹³ Murat Kılıç, Liberalleşme Sürecinde Türk Milliyetçiliği ve Türk Milliyetçiler Derneği (1945-1953), Doktora Tezi, Isparta, **Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı**, 2011, 175-176.

birisi olan Halkevi de bütün illerde örgütlenerek toplumun bilinçlenmesine ve inkılâpların halk tarafından kabul görmesine yardımcı olmuştur. Halkevleri 19 Şubat 1932’de açıldığında sadece 14 ilde şubesi faaliyete başlamışken 24 Haziran 1932’de 20 yeni Halkevi daha eklenmiş ve toplam sayısı 34’e yükselmiştir. Bu yeni açılan Halkevlerinden biri de Zonguldak’ta; CHP Zonguldak İl Parti Başkanı Mithat Akif Bey başkanlığında kurulmuştur. Zonguldak şubesi; Dil ve Edebiyat Kolu, Güzel Sanat Kolu, Gösteri ve Tiyatro Kolu, Spor Kolu, Sosyal Yardım Kolu, Köycülük Kolu, Kütüphane ve Yayın Kolu, Halk Dershaneleri ve Kurslar Kolu, Tarih ve Müze Kolu olmak üzere 9 kol şeklinde faaliyette bulunmuştur.⁸¹⁴

Topluma yararlı hizmetler yapabilmek için Halkevi Zonguldak şubesi; sanat, teknik, spor, resim ve heykel, müzik, söz, İngilizce, Fransızca ile Almanca kursu açmıştır.⁸¹⁵ Bu kursların yanı sıra Halkevinde okutulmak ve sahnede oynatılmak üzere Sahne, Tiyatroda Diksiyon, Tiyatroda Makyaj, Tarihte Halk Tiyatrosu, Temaşası ve Eğlenceleri, Attila, Babaların Günahı, Beş Devir, Cumhuriyet Çocukları, Gelin Alayı, Devrim Yolcuları, Kanun Adamı, 30 Ağustos, Uzun Mehmet, Vatan ve Vazife, Vazife, Yarım Osman, Yapışkanlar, Züğürtler, Venedik Taciri, Kafa Tamircisi, İnanmak, İhtiyar Kız, Andaval Palas, Akıl İdare Kameli adlı kitap ve piyesler temin edilerek öğrenciler ile vatandaşlara faydalı olması sağlanmıştır.⁸¹⁶

CHP’nin Bolu, Düzce ve Zonguldak illerinden sorumlu bölge müfettişi Denizli Milletvekili Abidin Ege yazdığı raporlarda halkevleri, halkodaları ve çalışmalarını hakkında detaylı bilgiler vermiştir. Abidin Ege raporunda; Zonguldak ilindeki halkevlerinin düzenli faaliyet gösterdiğini, binanın her türlü imkana ve güzel bir sinemaya sahip olduğunu belirtmiştir. Abidin Ege raporunda; sinemada Yardımsevenler, Çocuk Esirgeme Kurumu, fakir çocuklar için kurulan Okul Aile Birlikleri, Gençler Birliği Talebe Yurdu gibi hayır kurumlarına yardım için çalışıldığını ifade etmiştir. Sinemada ayrıca toplantılar yapıldığını, milli oyunlar oynandığını ve piyesler sergilendiğini ilave etmiştir. Halkevinde; İngilizce, Fransızca, Almanca gibi üç dilin öğretilmesi için kurs düzenlendiği gibi müzik, resim, spor, milli temsil, milli saz kurslarının verildiğini dile getirmiştir. Merkezdeki Halkevi’nin zengin bir kütüphaneye sahip olduğu tüm vatandaşların yararlanması için açıldığını ve

---

⁸¹⁴ Özcan Aldıbaş, Zonguldak Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951), Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, **Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı**, 2016, 64,66-67.

⁸¹⁵ **BCA**, Fon Kodu: 490.01, Yer No: 1059.1070.2, 12.10.1950, 2-3.

⁸¹⁶ **BCA**, Fon Kodu: 490.01, Yer No: 926.605.1, 25.04.1950, 4-5.

gençlerin her gün burayı doldurarak kitap okuduklarından söz etmiştir. İlçelerdeki Halkevleri'nin merkez kadar güçlü olmadığını, Ereğli ve Bartın Halkevleri'nin inşaatının tamamlanmadığını belirtmiştir. Diğer ilçelerden Safranbolu ile Karabük Halkevleri'nin çalışmalarının iyi seviyede olduğunu, Devrek, Çaycuma ve Ulus ilçelerinde ise Halkevleri'nin daha faydalı çalışmalar yapabilmesi için parti ilçe idare kurulları ile iş birliğine gidilmesine ihtiyaç duyulduğundan bahsetmiştir.⁸¹⁷

Halkevleri Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü dönemlerinde bir kültür merkezi işlevi görmesine rağmen Adnan Menderes döneminde zamanla bu özelliğini yitirmiştir. 1932 yılında kurulup 1951 yılında kapatılan Halkevlerinin kapatılma süreci Mecliste sert tartışmaların yaşanmasına neden olmuştur. Maliye Bakanı Halil Ayan Mecliste Halkevlerinin mallarına nasıl el konulacağı hakkında yaptığı konuşmada 1951 yılına kadar devlet bütçelerinde Halkevleri için verilmiş olan paraların toplamının 10.000.000 lirayı bulduğunu ve bu paraların Halk Partisi tarafından alınıp kullanılmasını ise kanun yoluyla bir nevi gasb olarak nitelemiştir.⁸¹⁸ DP'lilerin bu söylemlerine karşı CHP ise Halkevlerinin partinin bir kolu olarak kurulduğunu ve yardım yoluyla da olsa, artık mülk haline geldiğini ve bunun Anayasanın teminatı altında bulunduğunu söylemiştir.⁸¹⁹ Tartışmaların sonucunda Halkevleri kanunu olarak adlandırılan "*Resmi daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesihtir derneklere ait olup siyasi partilere terk edilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye dair kanun*" teklifi 8 Ağustos 1951'de 3 hayır oyuna karşılık 362 evet oyu ile kabul edilmiştir.⁸²⁰ Yasanın kabulü ile CHP'nin elinde bulunan malların bir bölümü ve 57.000.629.491 kuruş hazineye devredilmiştir.⁸²¹

Kanun, kabul edilmesine rağmen Halkevlerinin nasıl kullanılacağı hakkında bir karara varılamamıştır. Bakanlar Kurulu aldığı karar ile Halkevlerinin kullanılmasını valilerin emrine bırakmıştır. Valiler bulunduğu ilin ihtiyaçlarını göz önünde tutarak

---

⁸¹⁷ **BCA**, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 150.158.13, 72, 75-76.

⁸¹⁸ **Zonguldak**, Sayı 1160, s. 1, Zonguldak 15 Eylül 1950.

⁸¹⁹ Yasemin Doğaner, Atatürk İnkılabının Yerleşmesinde Halkevlerinin Rolü, **KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Cilt III, Sayı 2, Güz 2000, 93.

⁸²⁰ **Milliyet**, Sayı 450, s. 1, 3, İstanbul 9 Ağustos 1951.

⁸²¹ Salahaddin Bakan, Hakan Özdemir, Türkiye'de 1946-1960 Dönemi İktidar-Muhalefet İlişkileri: Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Demokrat Parti (D.P)'ye Karşı, **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, 2013, 385.

halkevlerinin hastane, okul veya toplantı salonu olmasına karar vermiştir.⁸²² Halkevlerinin mallarının paylaşımı konusunda diğer illerde yaşanan gelişmelerin benzerleri Zonguldak'ta da yaşanmıştır. Zonguldak ve ilçelerindeki Halkevine ait malların paylaşılması konusu kurumlar arasında tartışmalara yol açmıştır. Sonunda Safranbolu Halkevi'nin Safranbolu Belediyesine ve Kız Enstitüsü'nün de bulunduğu binanın Millî Eğitim Bakanlığı'na devredilmesine karar verilmiştir.⁸²³ Ereğli Halkevi binası Milli Savunma Bakanlığı'na, Bartın'daki Halkevi binası Maliye Bakanlığı'na, Devrek Halkevi'nin Devrek Belediyesi'ne, Kilimli Halkevi binası Özel İdare'ye, Kozlu Halkevi Kozlu Belediyesi'ne kira ile verilmiştir.⁸²⁴ Son olarak Bakanlar Kurulu 5 Ağustos 1953 tarihinde Devrek Halkevi binasının emniyet dairesi olarak kullanılmasına karar vermiştir.⁸²⁵

Halkevlerinin kapatılmasından sonra DP ve CHP arasındaki gerilimi arttıran en önemli gelişme CHP'nin mallarının hazineye devredilmesi hakkında kanun olmuştur. Kanun teklifini hazırlamak üzere Samet Ağaoglu, Muammer Alakant, Halil Özyörük, Hamit Şevket İnce ve Akif Sarıoğlu'ndan oluşan bir komisyon kurulmuştur. Komisyon tarafından hazırlanan kanun teklifi 14 Aralık 1953'te Meclis'te görüşülmüştür.⁸²⁶ Yapılan oylama sonucunda Cumhuriyet Halk Partisi'nin Haksız İktisaplarının İadesi Hakkındaki Kanun teklifi 341 milletvekilinin kabul, 5 milletvekilinin red oyu vermesi ile kabul edilmiştir. Kanun 15 Aralık'ta Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından onaylanmış ve 16 Aralık'ta Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Ayrıca Maliye Bakanlığı da bir tebliğ yayımlayarak CHP'nin mallarının 29 Aralık 1953 tarihine kadar mal sandıklarına devredilmesi gerektiğini bildirmiştir.⁸²⁷ Yürürlüğe giren yasaya göre; Halk Partisi'nin sahip olduğu bütün taşınır ve taşınmaz mallar ile paralar, öteki değerler, haklar ve alacaklar hazineye devredilmiştir. Yalnızca salt parti binası olarak kullanılan yerlerdeki taşınabilir eşyadan parti çalışmaları için gerekli oldukları Maliye Bakanlığınca kabul edilecek olanlar CHP'ye bırakılmıştır.⁸²⁸ Bu

⁸²² **Zonguldak**, Sayı 1214, s. 2, Zonguldak 22 Kasım 1951.

⁸²³ **Yeni Zonguldak**, Sayı 1221, s. 2, Zonguldak 10 Ocak 1952.

⁸²⁴ **Yeni Zonguldak**, Sayı 23, s. 1, 3, Zonguldak 26 Nisan 1952.

⁸²⁵ **BCA**, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 133.66.1, 05.08.1953.

⁸²⁶ Burçak, 176-177.

⁸²⁷ Uyar, **Demokrat Parti İktidarında CHP 1950-1960**, 102.

⁸²⁸ Turan, 321; Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın CHP'nin hazineye devredilmesi hakkında görüşü şu şekilde olmuştur: Bu kanunun Meclise gelmemesi için uğraştığını fakat teşkilatın çok fazla baskısından dolayı kanunun müzakerelerine geçildiğini söylemiştir. Kanunun kabul edilmesine rağmen yine de kanunu onaylamak istemediğini belirtmiş ancak Menderes ile arasında sürekli bir anlaşmazlık olduğu söylentileri üzerine kararından vazgeçtiğini açıklamıştır. Bkz; Bayar, 199-200.

bağlamda Bakanlar Kurulu 20 Aralık 1956 tarihinde CHP'nin eski binasının Yardımsevenler Derneği'ne satılmasına karar vermiştir.⁸²⁹

Halkevlerinin kapatılması ve CHP'nin mallarına el konularak hazineye devredilmesi hakkındaki kanunlar Türkiye'deki siyasi atmosferin gittikçe sertleştiğini göstermektedir. Ayrıca iktidarın muhalefet partileri üzerindeki baskısının da yıllar ilerledikçe daha da artacağıının işaretleri olmuştur.

2.7.2. YARDIM DERNEKLERİ

Yardım dernekleri başlığı altında; Verem Savaş Derneği, Kızılay Cemiyeti, Yardım Sevenler Derneği, Amasra'yı Sevenler Derneği, Çocuk Esirgeme Kurumu, Karabük Kalkınma Derneği, Ulus Kalkınma Derneği (Ulus Kalkınma ve Ortaokul Onarma ve Yaşatma Derneği), Çaycuma'da Ortaokul Yapım ve Onarım Derneği, Zonguldak Kız Enstitüsü ve Öğrencilerini Koruma Cemiyeti ve Okul Aile Birliği'nden bahsedilmiştir.

2.7.2.1. Veremle Savaş Derneği

Zonguldak'ta yardım derneği adı altında faaliyet gösteren derneklerden Veremle Savaş Derneği; kent sakinlerinin verem hastalığına karşı dikkatini çekmek, vatandaşları vereme karşı bilgilendirmek ve uyarmak amacıyla gazetelere "*Yurttaş! Verem Savaşa katılarak aramızdaki veremlileri kurtarmak kendi sağlığımızı sigorta etmek demektedir. Sizi sigorta etmek üzere ziyaret edecek memurumuzu geri çevirmeyin,*⁸³⁰ *Veremden korunmak için BCG aşısı ol,*⁸³¹ *Yurddaş verem savaşa üye ol!*⁸³² *Vatandaş! Veremle savaş derneğine yardım et*"⁸³³ şeklinde ilanlar vermiştir. Dernek bu girişiminin yanı sıra vatandaşları sağlık taramasından geçirmiş ve yılbaşı gibi önemli günlerde balolar düzenleyerek bağış toplamıştır.

1950 yılında düzenlenen baloya kentin ileri gelen kamu görevlilerinden Zonguldak Valisi Daniş Yurdakul, Vali yardımcısı Vedat Özdeş, Cumhuriyet Başsavcısı Kemal Tan, Etibank Genel Müdürü Ferit Nazmi Gürman, EKİ Genel Müdürü İhsan Soyak, hâkim ve savcı katılmıştır. Ayrıca baloya kentin ileri gelen erkani, tüccarlar ile seçkin davetli topluluğu iştirak etmiştir.⁸³⁴

⁸²⁹ BCA, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 145.101.11.

⁸³⁰ Zonguldak, Sayı 1165, s. 2, Zonguldak 20 Ekim 1950.

⁸³¹ Sabah, Sayı 446, s. 4, Zonguldak 13 Şubat 1952.

⁸³² Yeni Zonguldak, Sayı 15, s. 4, Zonguldak 6 Mart 1952.

⁸³³ Türkün Sesi, Sayı 328, s. 4, Zonguldak 30 Eylül 1953; Türkün Sesi, Sayı 346, s. 4, Zonguldak 30 Kasım 1953.

⁸³⁴ Türk Sesi, Sayı 550, s. 2, Zonguldak 1 Ocak 1950.

Türkiye genelinde sürdürülen ve maden işçileri arasında sıklıkla görülen verem hastalığı Zonguldak'ta ciddi mücadele sonucunda önlenebilmiştir. Bu durum gazete sayfalarına da yansımış ve 1953 yılından sonra veremle ilgili bilgilere rastlanmamıştır.

2.7.2.2. Kızılay Cemiyeti

Kızılay'ın tarihçesine bakıldığında; 22 Ağustos 1864 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesine göre kurulan Kızılhaç Teşkilatının benzeri olarak Osmanlı Devleti tarafından 11 Haziran 1868 tarihinde Mecruhın ve Marza-yi Askeriyye ve Muavenet Cemiyeti resmen hayata geçirilmiştir. Ancak bu cemiyetin 1877 yılına kadar olumlu faaliyet gösterememesi üzerine 14 Nisan 1877 yılında Osmanlı Hilaliahmer (Kızılay) Cemiyeti kurulmuştur. Cumhuriyetin ilanından sonra cemiyetin ismi 1923 yılında Türkiye Hilaliahmer Cemiyeti, 1935 yılında Türkiye Kızılay Cemiyeti ve 1947 yılında Türkiye Kızılay Derneği olarak değiştirilmiştir.⁸³⁵

Cemiyetin, Zonguldak şubesi 23 Temmuz 1916 tarihinde Zühtü Bey'in gayretleriyle faaliyete başlamıştır.⁸³⁶ Osmanlı Devleti zamanında kurulan şube Cumhuriyet döneminde de toplumsal olaylarda sorumluluğu üzerine alarak kent sakinlerine yardımda bulunmuştur. Dernek, Kızılay gecesi düzenleyerek bağış toplamış ve toplanan paraları yardıma muhtaç insanlara dağıtmıştır.⁸³⁷ Ayrıca vatandaşların Kızılay'a üye olması ve bağış yapmasını teşvik etmek amacıyla "*Yurttaş! Kızılay üye ol, çünkü o gün kara gün dostudur,*⁸³⁸ *Vatandaş! Kızılay'a üye ol,*⁸³⁹ *Vatandaş, kara gün dostu Kızılay'a yardım etmeği milli bir vazife bilelim,*⁸⁴⁰ *Vatandaş Kızılay'a yardım et,*⁸⁴¹ *Vatandaş! Bütün felaketlerde imdada yetişecek olan Kızılay'a üye*

⁸³⁵ Mesut Çapa, Kızılay, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, 25. Cilt, Ankara, 2002, 544-546.

⁸³⁶ Yücel Namal-Hasan Karakuzu, Zonguldak'ta Hilal-i Ahmer Cemiyeti (1911-1938), İstanbul: Emre Yayınları, 2017, 60.

⁸³⁷ **Yeni Ses**, Sayı 113, s. 3, Zonguldak 14 Kasım 1956; **Yeni Ses**, Sayı 128, s. 1-2, Zonguldak 27 Şubat 1957.

⁸³⁸ **Zonguldak**, Sayı 1148, s. 2, Zonguldak 16 Haziran 1950.

⁸³⁹ **Türk Sesi**, Sayı 751, s. 2, Zonguldak 21 Ağustos 1950; **Yeni Zonguldak**, Sayı 13, s. 4, Zonguldak 21 Şubat 1952; **Türkün Sesi**, Sayı 254, s. 4, Zonguldak 7 Ocak 1953; **Yeni Ses**, Sayı 37, s. 4, Zonguldak 29 Haziran 1955; **Yeni Ses**, Sayı 48, s. 4, Zonguldak 7 Eylül 1955; **Demokrat Türkiye**, Sayı 1061, s. 2, Zonguldak 3 Haziran 1958; **Demokrat Türkiye**, Sayı 1070, s. 2, Zonguldak 13 Haziran 1958; **Demokrat Türkiye**, Sayı 1160, s. 2, Zonguldak 30 Eylül 1958; **Demokrat Türkiye**, Sayı 1199, s. 2, Zonguldak 15 Kasım 1958; **Demokrat Türkiye**, Sayı 1606, s. 2, Zonguldak 2 Nisan 1960; **Demokrat Türkiye**, Sayı 1608, s. 2, Zonguldak 5 Nisan 1960; **Demokrat Türkiye**, Sayı 1610, s. 2, Zonguldak 7 Nisan 1960.

⁸⁴⁰ **Zonguldak**, Sayı 1184, s. 2, Zonguldak 16 Şubat 1951; **Zonguldak**, Sayı 1185, s. 2, Zonguldak 20 Şubat 1951; **Zonguldak**, Sayı 1188, s. 2, Zonguldak 26 Şubat 1951.

⁸⁴¹ **Türkün Sesi**, Sayı 152, s. 4, Zonguldak 9 Ocak 1952; **Türkün Sesi**, Sayı 328, s. 3, Zonguldak 30 Eylül 1953; **Türkün Sesi**, Sayı 582, s. 4, Zonguldak 3 Ocak 1955; **Türkün Sesi**, Sayı 1179, s. 4,

olalım,⁸⁴² *Vatandaş! Kara gün dostu Kızılay'a üye ol!*,⁸⁴³ *Kızılay kara gün dostudur*,⁸⁴⁴ *Vatandaş! Kara günlerde yoksulların, kimsesizlerin, felaketzedelerin imdadına koşan Kızılay'a üye ol!*,⁸⁴⁵ *Kızılay'a üye ol!*"⁸⁴⁶ şeklinde gazetelerde reklamlara yer verilmiştir.

Kızılay, Zonguldak ve ilçelerinde meydana gelen doğal afetlerde zarar gören vatandaşlara gerekli ihtiyaç malzemesi, para, yiyecek ve giyecek yardımında bulunmuştur. Bu bağlamda dernek, yangından zarar gören ilçelerden Devrek'e 18 Haziran 1951 tarihinde 500 lira, Safranbolu'ya 16 Ağustos 1951 tarihinde 500 lira,⁸⁴⁷ Ereğli'ye 21 Ocak 1953 tarihinde 500 lira,⁸⁴⁸ Bartın'a 800 lira, Safranbolu'ya 600 lira,⁸⁴⁹ 1956 yılında Bartın'a 200 lira, Eflani'ye 300 battaniye, 300 çamaşır, 80 çadır ve fener, 100 kg fasulye, pirinç, margarin ve peynir, Safranbolu'ya 600 lira, Zonguldak'a 1.550 lira yardım yapmıştır.⁸⁵⁰ 1958 yılında Bartın'a 1.708 lira, Çaycuma'ya 700 lira, Devrek'e 700 lira, Kdz. Ereğli'ye 2.700 lira, Eflani'ye 200 lira, Safranbolu'ya 200 lira ve Zonguldak'a 100 lira,⁸⁵¹ 1960 yılında Zonguldak şubesine iki defa 2.300 lira yardım göndermiştir.⁸⁵²

Kızılay yardım faaliyetlerinden başka öğrencilerin dinlenmeleri için Zonguldak'a bağlı Ereğli ve Amasra'da gençlik kampları açmıştır. Derneğin 1952 yılında Türkiye genelinde açtığı 13 sağlık kampından biri olan Amasra'da kampa katılan öğrencilerin sağlıklı beslenmeleri sonucunda 1 ila 3 arasında kilo aldıkları Zonguldak şubesinin genel merkeze yazdığı raporlarda belirtilmiştir.⁸⁵³ Ayrıca 1955 yılında Amasra kampı;

Zonguldak 5 Ocak 1957; **Türkün Sesi**, Sayı 1298, s. 4, Zonguldak 29 Mayıs 1957; **Şafak**, Sayı 23/86, s. 4, Zonguldak 21 Eylül 1959.

⁸⁴² **Sabah**, Sayı 332, s. 4, Zonguldak 21 Ekim 1951; **Sabah**, Sayı 357, s. 4, Zonguldak 15 Kasım 1951; **Sabah**, Sayı 446, s. 4, Zonguldak 13 Şubat 1952.

⁸⁴³ **Zonguldak**, Sayı 1213, s. 4, Zonguldak 15 Kasım 1951; **Türkün Sesi**, Sayı 1177, s. 3, Zonguldak 1 Ocak 1957.

⁸⁴⁴ **Türkün Sesi**, Sayı 1179, s. 3, Zonguldak 5 Ocak 1957.

⁸⁴⁵ **Yeni Zonguldak**, Sayı 20, s. 4, Zonguldak 10 Nisan 1952.

⁸⁴⁶ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1096, s. 2, Zonguldak 18 Temmuz 1958; **Demokrat Türkiye**, Sayı 992, s. 2, Zonguldak 11 Mart 1958; **Demokrat Türkiye**, Sayı 1036, s. 2, Zonguldak 5 Mayıs 1958; **Demokrat Türkiye**, Sayı 1060, s. 2, Zonguldak 2 Haziran 1958; **Demokrat Türkiye**, Sayı 1061, s. 2, Zonguldak 3 Haziran 1958; **Demokrat Türkiye**, Sayı 1167, s. 2, Zonguldak 8 Ekim 1958, 2; **Şafak**, Sayı 23/132, s. 4, Zonguldak 14 Kasım 1959.

⁸⁴⁷ **Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Kurulunun 1952 Kongresine Sunduğu Rapor**, 12.

⁸⁴⁸ **Kızılay Dergisi**, Sayı 44, s. 13, Ankara Temmuz 1953.

⁸⁴⁹ **Türkiye Kızılay Cemiyeti 1956 Umumi Kongresine Sunulan Rapor 26.4.1956 Tarihli Rapor**, 18, 20.

⁸⁵⁰ **Türkiye Kızılay Cemiyeti 1957 Umumi Kongresine Sunulan Rapor 19.4.1957**, 19-21, 24-25.

⁸⁵¹ **Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezi, 1961 Umumi Kongresine Sunulan Rapor 27.4.1961**, Ankara: Güzel Sanatlar Matbaası, 1961, 8-9.

⁸⁵² **Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkez ve Müesseseleri 1958 Yılı Raporu**, 104-106, 108-109.

⁸⁵³ **Türkiye Kızılay Cemiyeti 1954 Umumi Kongresine Sunulan Rapor, 18.6.1954**, 64.

öğrencilerin maddi ve manevi sahada gelişmelerini sağlamak, vereme yakalanma olasılığı yüksek görülen zayıf bünyeli öğrencilerin gelişimlerine katkıda bulunmak gibi toplum yararına faaliyetlerine devam etmiştir.⁸⁵⁴ Yeniden 1959 senesinde Amasra gençlik kampı açılmış ve öğrencilere yararlı hizmetler yapmıştır.⁸⁵⁵ Ereğli’de açılan öğrenci kampı 2 devre halinde ve 20’şer gün olarak 90 öğrencinin katılacağı şekilde planlanmıştır. Kampta öğrencilerin iyi beslenmeleri, dinlenmeleri, eğlenmeleri ve öğrencilerin yıl içindeki derslerini tekrar niteliğindeki eğitimi için gereken bütün tedbirler alınmış ve verimli bir kampın geçmesi sağlanmıştır.⁸⁵⁶ Zonguldak Kızılay şubesi öğrencilere faydalı olmak adına yeni nesillerin bilinçlendirilmesi ve sağlıklı büyümeleri için öğrenci kampları açmıştır. Böylece gençlerin bedensel ve ruhsal gelişimine katkıda bulunmuştur.

2.7.2.3. Yardım Sevenler Derneği

Türk kadını, Kurtuluş Savaşı’nda nice fedakârlıklar göstermiş ve yeni kurulan Cumhuriyette modernleşmenin de sembolü olmuştur. Atatürk dönemi Kırklareli milletvekili Dr. Fuat Umay Ankara’da kadınlara 29 Ocak 1928 tarihinde madden ve manen iyi durumu olmayan kadınların korunmasının sadece bir kadın derneğinin kurulmasıyla gerçekleşebileceğini açıklamıştır. Bu çağrı doğrultusunda kadınlar, Dr. Umay’ın başkanı olduğu Himaye-i Etfal Cemiyeti’nde toplanarak bir komisyon kurmuştur. Komisyon, kurulacak derneğin adının Himaye-i Etfal Kadın Yardım Cemiyeti olmasını kararlaştırmıştır. Üyelerini⁸⁵⁷ kadınların oluşturduğu derneğin başkanlığına Dr. Fuat Umay seçilmiştir. Böylece dernek 19 Şubat 1928 tarihinde yapılan toplantı ile resmi olarak kurulmuştur. Mustafa Kemal Atatürk, kadınların yaptığı özverili çalışmalardan etkilenerek 1938 yılında derneğin adını Yardım Sevenler Derneği olarak değiştirmiştir.⁸⁵⁸

Zonguldak Yardım Sevenler Derneği; Halkevi ve Çocuk Esirgeme Kurumu’ndan sonra kentte kurulan üçüncü sivil toplum kuruluşudur. Dernek, kadınlara yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda kadınları iş hayatına

⁸⁵⁴ Türkiye Kızılay Cemiyeti 1956 Umumi Kongresine Sunulan Rapor, 26.4.1956 Rapor, 61-62.

⁸⁵⁵ Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkez ve Müesseseleri 1958 Yılı Raporu, Ankara: Ankara Basım ve Ciltevi, 1959, 139.

⁸⁵⁶ Şafak, Sayı 23/32, s. 1, Zonguldak 20 Temmuz 1959.

⁸⁵⁷ Derneğin üyelerinin isimleri; Mevhibe İnönü, Fitnat Çakmak, Nevber Seviktekin, Tezer Taşkıran, Reşide Bayar, Sevda And, Süreyya Ağaoğlu, Seza Lostar, Melahat Özbudun, Belkıs Odman, Nimet Uybadın’dır. Bkz; <http://www.tysd.org.tr/tarihce/>, Erişim Tarihi: 24 Temmuz 2019.

⁸⁵⁸ <http://www.tysd.org.tr/tarihce/>, Erişim Tarihi: 24 Temmuz 2019.

kazandırarak evlerine ekmek götürmeleri adına biçki ve dikiş kursları düzenlemiştir. Bu kursları bitiren kadınlar iş sahibi olmuş ve ev ekonomisine destek olabilmişlerdir. Dernek, asıl amacı kadınlara yardım etmek olsa da aynı zamanda kent merkezi ve civarında yaşanan doğal afetlerde de sorumluluk alarak afetzedelere para, gıda, giyecek ve çeşitli yardımlarda bulunmuştur.

Dernek yardım faaliyetleri kapsamında Zonguldak'ta yaşayan fakir ve yoksul vatandaşlara, giyecek, yiyecek ve para yardımında bulunmuştur. Dernek, 1951 yılı içinde fakir ve yoksul vatandaşlara 3.274.07 kuruş yardım etmiştir.⁸⁵⁹ 1957 yılının temmuz ayı içerisinde birkaç kere yardımlarda bulunmuştur. Bu yardımlardan ilkinde fakir vatandaşlardan 217 kişiye 800 kg pirinç, 612 kg zeytinyağı, 50 kg şeker olmak üzere toplam 68.611.30 kuruş⁸⁶⁰ ve ikincisinde ise fakir vatandaşlara 8.756.85 kuruş tutarında gıda yardımı yaptığını duyurmuştur.⁸⁶¹

Derneğin Zonguldak şubesi Türkiye'nin çeşitli illerinde meydana gelen doğal afetlere karşı kayıtsız kalmamıştır. Bu kapsamda 1951 yılı içinde Erzurum'da meydana gelen depremde zarar gören vatandaşlara 1.523.39 kuruş,⁸⁶² 1957 yılında Fethiye'deki depremden etkilenen vatandaşlara 93 parça halinde 895.55 kuruş tutarında eşya⁸⁶³ ve Bolu felaketzedelerine 1.003 lira değerinde 173 parça giyim eşyası göndermiştir.⁸⁶⁴ Dernek 1957 yılında Ankara'da meydana gelen sel hadisesi karşısında selzedelere yardım için 1.200 lira tutarında basma, kaput bezi; öğrenciler için siyah saten, erkek gömlekleri, kazaklar, 25 çift çorap ve kadın gecelikleri gibi giyecekler göndererek yardımda bulunmuştur.⁸⁶⁵

Dernek yardımlarını düzenli bir şekilde yapabilmek amacıyla çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur. Bu faaliyetlerin içerisinde balo düzenlemek, sergi açmak ve dönemin meşhur sanatçılarını şehre getirerek konser verdirmek yer almıştır. Bu bağlamda düzenlenen baloda piyango çekilişi düzenlenerek derneğe gelir elde edilmiştir.⁸⁶⁶ Başka bir faaliyet olarak sergi açılması noktasında Dernek Başkanı Fikret Karanakçı

---

⁸⁵⁹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 19, s. 2, Zonguldak 1 Nisan 1952.

⁸⁶⁰ **Türkün Sesi**, Sayı 1331, s. 1, Zonguldak 6 Temmuz 1957; **Yeni Ses**, Sayı 146, s. 3, Zonguldak 13 Temmuz 1957.

⁸⁶¹ **Türkün Sesi**, Sayı 1339, s. 1, Zonguldak 20 Temmuz 1957.

⁸⁶² **Yeni Zonguldak**, Sayı 19, s. 2, Zonguldak 1 Nisan 1952.

⁸⁶³ **Cep Gazetesi**, Sayı 98, s. 1, Zonguldak 27 Nisan 1957; **Yeni Ses**, Sayı 137, s. 1, Zonguldak 8 Mayıs 1957.

⁸⁶⁴ **Türkün Sesi**, Sayı 1313, s. 1, Zonguldak 15 Haziran 1957.

⁸⁶⁵ **Türkün Sesi**, Sayı 1437, s. 2-3, Zonguldak 17 Eylül 1957.

⁸⁶⁶ **Zonguldak**, Sayı 1213, s. 2, Zonguldak 15 Kasım 1951.

öncülüğünde Ankara’da Bartın, Amasra el işleriyle oyma ceviz işleri, gece elbiseleri, yatak takımları, başörtüleri, bluzler, elbiseler, çantalar, abajurlar ve minyatür bebeklerin olduğu sergi açılarak derneğe maddi destek sağlanmıştır.⁸⁶⁷ Son olarak dernek, Türkiye’nin ve kentin tanınan sanatçılarının katıldığı konser organizasyonları düzenlemiştir. Bu kapsamda Halkevi sinema salonunda radyo sanatçıları⁸⁶⁸ ile meşhur ses sanatçılarından Hamiyet Yüceses Belediye salonunda konser vermiştir.⁸⁶⁹ Derneğin Zonguldak şubesi yaptığı faydalı çalışmalar ile Türkiye’deki bütün şubeler arasında 147.900 lira gelir elde ederek 1. olmuştur. Diğer şubelerden elde ettiği gelir derecesine göre İstanbul şubesi ikinci ve İzmir şubesi üçüncü olmuştur.⁸⁷⁰

2.7.2.4. Amasra’yı Sevenler Derneği

Amasrayı Sevenler Derneği kentin önde gelen isimlerinden Tahir Karauğuz, Hakkı Özkömür, Basri Sıdal, Mahmud Ulusoy, Mustafa Tamer, Celil Tamer, Ramiz Karakaş, Vecihat Simberk, Radi Gizli, Şemsi İz, Faruk Sümer, Ziya Özkaynak’ın öncülüğünde kurulmuştur. Derneğin tüzüğünde amacı; Amasra’yı tanıtmak, tarihi eserlerini koruma ve plan, harita, su, yol, elektrik, maden, liman, demir yolu, turizm ve her bakımdan sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınma ve gelişmesi, güzelleşmesi, ilerlemesi, yükselmesi yolunda çalışmak olarak belirtilmiştir.⁸⁷¹

Dernek, tüzüğünde belirttiği üzere kentin kültürel ve tarihi mirasının korunması, ülkenin tanınmış simalarını kente davet ederek şehrin adının ulusal basında yer almasını sağlamanın yanında kendine kaynak yaratmak için balo ve konser de düzenlemiştir. Dernek Amasra’nın tarihi mirasının korunması adına Amasra’da Arkeoloji Müzesi’nin kurulması için önce Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri’den yardım istemiştir. Tevfik İleri’den yardımcı olacağını sözünün alınması üzerine⁸⁷² Ankara’da Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü Cahit Kınay ile görüşülmüştür. Kınay, müjdeli haberi vererek Amasra’da müzenin kurulması için Kastamonu Müzeler Müdürü Ahmet Gökoğlu’nu görevlendirdiğini açıklamıştır.⁸⁷³ Gökoğlu, Zonguldak’ta Vali Ahmed Akbil ile yaptığı görüşmede Amasra’da bir arkeoloji müzesi ile Etnografya

⁸⁶⁷ **Zonguldak**, Sayı 1196, s. 1, Zonguldak 12 Haziran 1951.

⁸⁶⁸ **Yeni Zonguldak**, Sayı 21, s. 1, Zonguldak 19 Nisan 1952.

⁸⁶⁹ **Yeni Ses**, Sayı 89, s. 2, Zonguldak 23 Mayıs 1956.

⁸⁷⁰ **Zonguldak**, Sayı 1305, s. 1, Zonguldak 6 Haziran 1953.

⁸⁷¹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 23, s. 1-2, Zonguldak 26 Nisan 1952; Derneğin dört bölüm ve otuz sekiz maddeden oluşan tüzüğü hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz; **Yeni Zonguldak**, Sayı 24, s. 4, Zonguldak 29 Nisan 1952.

⁸⁷² **Yeni Zonguldak**, Sayı 41, s. 1, Zonguldak 19 Temmuz 1952.

⁸⁷³ **Yeni Zonguldak**, Sayı 50, s. 1-2, Zonguldak 26 Ağustos 1952.

müzesinin kurulması konusunda fikir birliğine varmıştır.⁸⁷⁴ Özellikle belirtmek gerekirse Tahir Karauğuz'un öncülüğünde başlatılan müze kurulması fikri nihayet 1955 yılında belediye binasında küçük bir salonda faaliyete geçerek başarıya ulaşmıştır.⁸⁷⁵

Derneğin yararlı çalışmalarından bir diğeri Amasra'ya uçak seferlerinin başlatılması için Devlet Hava Yolları Genel Müdürlüğü'ne yazılar göndererek yardım istemek olmuştur. Bu doğrultuda dernek başkanı Tahir Karauğuz 1 Eylül 1953 tarihinde Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü'ne gönderdiği telgrafta; Ankara-Kokaksu (Amasra) hava seferlerinin açılması, Samsun-Ankara seferleri için Kokaksu'da bir durak kurulması ya da doğrudan Amasra için seferlerin açılması isteğinde bulunmuştur. Devlet Havayolları Genel Müdürü Rıza Çerçel, telgrafa mümkün olan kısa süre içerisinde Kokaksu Meydanını incelettireceği cevabını vermiştir.⁸⁷⁶ Daha sonra yapılan incelemeler sonunda Kokaksu hava alanı uçuşlara hazır hale getirilmiştir. Konu hakkında üçüncü bölümde yer alan hava yolu ulaşım başlığı altında detaylı bilgi verilmiştir.

Derneğin başka bir faaliyeti de tanınmış kişileri şehre davet etmek, balo ve konser organizasyonu düzenleyerek bütçesini zenginleştirmek olmuştur. Bu maksatla dernek 1952 yılında Avrupa güzellik kraliçesi seçilen Günseli Başar'ı kente davet etmiştir.⁸⁷⁷ Başar, 27 Eylül 1952 tarihinde kente geldiğinde kendisi adına Deniz Kulübünde yemek verilmiştir. Yemeğe il protokolünden Vali Ahmed Akbil, Belediye Başkanı Hakkı Hilalci, Basın Birliği Başkanı Tahir Karauğuz, Kadınlar Birliği üyeleri ile birçok davetli katılmıştır. Günseli Başar, kent civarında yaptığı ziyaretlerin ilk günü olan cumartesi günü Kozlu'dan Çatalağzı'na kadar maden sahalarını gezerek yetkililerden bilgi almıştır. Ayrıca Mehmet Çelikel Lisesi, yatı evi, Kız Sanat Enstitüsü'nü ziyaret etmiştir. Başar, pazar günü Bartın'a giderek Amasra'nın tarihi ve turistik yerlerini incelemiştir. Üçüncü gün Pazartesi ise, Bartın'ı gezerek Zonguldak ziyaretini tamamlamıştır.⁸⁷⁸ Bu şekilde tanınmış bir kişinin kente gelmesi şehrin tanıtımını ve daha fazla yerli ziyaretçinin gelmesini sağlamıştır.

---

⁸⁷⁴ **Yeni Zonguldak**, Sayı 69, s. 2, Zonguldak 19 Kasım 1952.

⁸⁷⁵ <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=AMR01&DistId=MRK>, Erişim Tarihi: 8 Ağustos 2020.

⁸⁷⁶ **Zonguldak**, Sayı 1316, s. 1-2, Zonguldak 16 Eylül 1953.

⁸⁷⁷ **Yeni Zonguldak**, Sayı 56, s. 1-2, Zonguldak 20 Eylül 1952.

⁸⁷⁸ **Yeni Zonguldak**, Sayı 58, s. 3, Zonguldak 4 Ekim 1952.

Son olarak dernek gelir getirmesi için balo organize etmiştir. Derneğin Eylül 1952’de verdiği baloya kent merkezinin yanı sıra Ankara ve İstanbul’dan birçok aile gelmiştir.⁸⁷⁹ Balo eğlence içinde geçmiş, gece piyango çekilişinin yapılmasının ardından sona ermiştir.⁸⁸⁰ Yine aynı düşüncelerle Haziran 1953’te tanınmış sanatçılardan Hamiyet Yüceses sahneye çıkarılmıştır.⁸⁸¹ Derneğin faaliyetleri hakkında daha sonraki yıllarda gazetelerde herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Bu durumun sebebi, derneğin başkanı Tahir Karauğuz’un sahibi olduğu Zonguldak gazetesinin 1954 yılında yayın hayatına son vermesidir. Diğer gazetelerde de derneğin faaliyetlerine rastlanmamıştır bu da derneğin kentteki faaliyetlerinin azaldığının bir göstergesidir.

2.7.2.5. Çocuk Esirgeme Kurumu

Çocuk Esirgeme Kurumu, Türkiye genelinde açtığı şubeler ile fakir çocuklara yiyecek, giyecek, yardımında bulunmak ve onların barınabilecekleri yurtlar açmak için gayret göstermiştir. Bu bağlamda Zonguldak şubesi de öğretim gören öğrencilere yardım kapsamında 23 Nisan dolayısı ile çocuklara verilmesi için okullara ayakkabı ve çorap dağıtmıştır. Kurum; Milli Eğitim Müdürlüğü’ne 100 çift ayakkabı ile 100 çift çorap; Gazi Mustafa Kemal Okulu’na yetmiş 5 çift ayakkabı ile 95 çift çorap; Gazi Okulu’na 75 fotin, 96 çorap; Cumhuriyet Okulu’na 60 çift fotin, 78 çorap; Karaelmas Okulu’na 75 çift fotin, 95 çift çorap; Rüzgârlı Meşe Okulu’na 85 çift fotin, 103 çorap; Namık Kemal Okulu’na 55 fotin, 73 çorap; Otuz Ağustos Okulu’na 65 çift fotin, 83 çorap; Mithat Paşa’ya 45 fotin, 62 çorap; Ulus Okulu’na 30 fotin ve çorap; Karabük’e 51 fotin ve çorap; Gaca, Beycuma, Ayvatlar, Çatalağzı, On Temmuz, Kapuz, Yayla okullarına da ayakkabı ve çorap vermiştir. Ayrıca cezaevindeki fakir çocuklara da 15’er çift fotin ve çorap hediye etmiştir.⁸⁸²

Kurum, ilkokul çağındaki öğrencilere yardımda bulunmaya devam ederek yoksul çocuklara 2.000 çift ayakkabı vermiş ve 25.790 lira tutarında maddi destek sağlamıştır.⁸⁸³ Okula giden öğrencilerden Yayla Okulu’na 136 fotin ve 50 çift çorap,

⁸⁷⁹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 50, s. 2, Zonguldak 26 Ağustos 1952.

⁸⁸⁰ **Yeni Zonguldak**, Sayı 52, s. 1, Zonguldak 2 Eylül 1952.

⁸⁸¹ Ayrıca Sevim Tan, Esmâ Engin, Münir Nureddin, İsmail Demirdöğen, Türk sanatkarı Babuş, halk türküleri sanatkarı Aysel Coşkunel, udi-cümbüş Selahattin Erköse, ses sanatçısı Mediha Demirkıran, kemani Arslan Hepgür ve kanuni Ahmet Şenol’un da yer alacağı açıklanmıştır. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1305, s. 2, Zonguldak 6 Haziran 1953.

⁸⁸² **Türkün Sesi**, Sayı 1262, s. 1, Zonguldak 17 Nisan 1957.

⁸⁸³ **Türkün Sesi**, Sayı 1318, s. 1-2, Zonguldak 21 Haziran 1957.

Gazi Okulu'na 350 fotin ve 240 çift çorap, On Temmuz Okulu'na 65 çift fotin ve 85 çift çorap, Gazi Mustafa Kemal Okulu'na 370 çift fotin ve 230 çift çorap, Mithat Paşa Okulu'na 145 çift fotin ve 170 çift çorap, 30 Ağustos Okulu'na 270 çift fotin ve çorap, Namık Kemal Okulu'na 200 çift fotin ve 120 çift çorap, Rüzgarlımeşe Okulu'na 100 çift ayakkabı ve çorap, Karaelmas Okulu'na 360 çift ayakkabı ve 280 çift çorap, Cumhuriyet Okulu'na 60 çift ayakkabı ve 70 çift çorap, Ayvatlar Köy Okulu'na 20 çift ayakkabı ve çorap, Husunlar Okulu'na 20 çift ayakkabı ve çorap, Karabük Okulu'na 50 çift ayakkabı ve çorap, Ulus Okulu'na 30 çift ayakkabı ve çorap, Kapuz Okulu'na 128 çift ayakkabı ve çorap yardımıyla bulunmuştur. Ayrıca muhtaç çocuklara 290 çift fotin ve 270 çift çorap dağıtmıştır.⁸⁸⁴

Kurum, çocuklar için önemli kabul edilen günlerden 23 Nisan Milli Hakimiyet Bayramı'nda Bahçelievler Okulu'na 21, Beycuma Okulu'na 31, Cumhuriyet Okulu'na 82, Gazi Okulu'na 81, Gazi Mustafa Kemal Okulu'na 63, Kapuz Okulu'na 51, Karaelmas Okulu'na 98, Mithat Paşa Okulu'na 52, Namık Kemal Okulu'na 72, On Temmuz Okulu'na 68, Otuz Ağustos Okulu'na 72, Rüzgarlımeşe Okulu'na 52 çift ayakkabı ve çorap vermiştir.⁸⁸⁵

Yukarıda örneklerle anlatıldığı üzere kurum birincil amaç olarak öğrencilere yardımlarda bulunarak onların sorunlarının çözümüne katkıda bulunmuştur. Bu yardımları yaparken kendine kaynak oluşturabilmesi için gazetelere “*Vatandaş Çocuk Esirgeme Kurumunu unutma,*⁸⁸⁶ *Vatandaş Çocuk Esirgeme Kurumuna Üye Ol!*,⁸⁸⁷ *Vatandaş! Çocuk Esirgeme Kurumuna üye ol, bu hayır müessesesine en büyük hizmeti ifa etmiş olursun,*⁸⁸⁸ *Zonguldak Çocuk Esirgeme Kurumu, kimsesiz çocuklara yardım maksadı ile maddi ve kullanılmış eşya yardımlarınızı makbuz karşılığında memnuniyetle kabul edecek*”⁸⁸⁹ şeklinde ilanlar vererek vatandaşın kuruma yardıma bulunmasını teşvik etmiştir. Gazete ilanlarının vatandaşlar üzerindeki olumlu etkisi sayesinde kuruma Ocak 1956 ile 31 Ağustos 1956 tarihleri arasında; müesseselerden

⁸⁸⁴ **Türkün Sesi**, Sayı 1449, s. 1-2, Zonguldak 1 Ekim 1957.

⁸⁸⁵ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1019, s. 1, Zonguldak 11 Nisan 1958.

⁸⁸⁶ **Türkün Sesi**, Sayı 254, s. 3, Zonguldak 7 Ocak 1953; **Demokrat Türkiye**, Sayı 1156, s. 2, Zonguldak 25 Eylül 1958; **Demokrat Türkiye**, Sayı 1160, s. 2, Zonguldak 30 Eylül 1958; **Demokrat Türkiye**, Sayı 1167, s. 2, Zonguldak 8 Ekim 1958.

⁸⁸⁷ **Türkün Sesi**, Sayı 1184, s. 3, Zonguldak 14 Ocak 1957.

⁸⁸⁸ **Türkün Sesi**, Sayı 1177, s. 2, Zonguldak 1 Ocak 1957; **Türkün Sesi**, Sayı 1424, s. 4, Zonguldak 2 Eylül 1957; **Şafak**, Sayı 23/7, s. 3, Zonguldak 15 Haziran 1959.

⁸⁸⁹ **Türkün Sesi**, Sayı 731, s. 2, Zonguldak 30 Haziran 1955; **Türkün Sesi**, Sayı 1028, s. 2, Zonguldak 2 Temmuz 1956; **Türkün Sesi**, Sayı 1179, s. 2, Zonguldak 5 Ocak 1957; **Türkün Sesi**, Sayı 1298, s. 4, Zonguldak 29 Mayıs 1957; **Türkün Sesi**, Sayı 1234, s. 4, Zonguldak 15 Mart 1957.

yapılan bağış 8.920 lira, hayırseverlerden 3.723 lira, gazete-dergi satışından 1.341 lira, pul satışından 1.293 lira, kiralardan 660 lira ve çeşitli gelirlerden 60.876 lira olmak üzere toplam 22.813 lira gelir elde etmiştir.⁸⁹⁰

Kurumun faaliyetleri arasında yer alan çocukların barınmaları için çocuk sarayının temeli 23 Nisan 1956 Pazartesi günü atılmıştır.⁸⁹¹ Çocuk sarayı 1957 yılında bitirilmiş⁸⁹² ancak tam anlamıyla kullanılabilmesi 12 Aralık 1959'da gerçekleşmiştir.⁸⁹³ Böylece çocuk sarayının bitirilmesiyle birlikte çocuklar kalabilecekleri bir merkeze kavuşmuştur. Bu durum kurumun 1957 yılı kongresinde konuşan kongre üyeleri tarafından olumlu karşılanmış ve çocuk bahçesinin ucuza yaptırılmasından da övgüyle söz edilmiştir.⁸⁹⁴

2.7.2.6. CAMİLER

Demokrat Parti iktidarının toplumsal alanda yaptığı uygulamalardan birisi vatandaşların dini hassasiyetine özen göstermesi noktasında camiler inşa ettirmesi olmuştur. Bu doğrultuda Zonguldak ve civarında çok sayıda camii inşa ettirilerek vatandaşın hizmetine sunulmuştur. Bu camiler arasında 1950 yılında Kozlu Cami,⁸⁹⁵ Ulu Cami, 1951 yılında İnamiye Cami,⁸⁹⁶ 1952 yılında Kayabaşı Cami,⁸⁹⁷ Mehmet Çelikel Cami,⁸⁹⁸ 1956 yılında Elvanpazarcık Cami⁸⁹⁹ ibadete açılmıştır.

Bu camilerin yaptırılmasında halkın bağışları ve camii yaptırma dernekleri etkin rol üstlenmiştir. Bu derneklerden Yardım Sevenler Derneği, 1951 yılı içinde Ulu Cami'ye 5.000 lira, İhsaniye Camii'ne 1.025 lira yardımda bulunmuştur.⁹⁰⁰ Çatalağzı Cami Yaptırma Derneği, camiinin yapımına katkıda bulunması için güreş yarışması düzenlemiştir. Güreşlerden elde edilen paranın bir kısmı güreşçilere eşit şekilde dağıtılmış ve geriye kalan para derneğe aktarılmıştır.⁹⁰¹ Bu organizasyonla hem milli

⁸⁹⁰ **Cep Gazetesi**, Sayı 68, s. 1-2, Zonguldak 8 Eylül 1956.

⁸⁹¹ **Cep Gazetesi**, Sayı 52, s. 1-2, Zonguldak 11 Mayıs 1956.

⁸⁹² **Yeni Ses**, Sayı 136, s. 1, 3, Zonguldak 24 Nisan 1957; **Türkün Sesi**, Sayı 1318, s. 1-2, Zonguldak 21 Haziran 1957.

⁸⁹³ **Şafak**, Sayı 23/158, s. 1, 3, Zonguldak 14 Aralık 1959.

⁸⁹⁴ Üyelerin isimleri; Mehmet Sezgingil, Orhan Oral, Kenan Belir, Şevket Alışır, Selam Erkut, Yunus Demirel, Hami Pulat, Cihat Övül, Rifat Güner, Sami Bayram, Ali Aytacı'tır. Bkz; **Türkün Sesi**, Sayı 1452, s. 1, 3, Zonguldak 4 Ekim 1957.

⁸⁹⁵ **Zonguldak**, Sayı 1142, s. 1, Zonguldak 12 Mayıs 1950.

⁸⁹⁶ **Zonguldak**, Sayı 1200, s. 1, Zonguldak 17 Temmuz 1951.

⁸⁹⁷ **Yeni Zonguldak**, Sayı 11, s. 4, Zonguldak 7 Şubat 1952.

⁸⁹⁸ **Yeni Zonguldak**, Sayı 11, s. 2, Zonguldak 7 Şubat 1952.

⁸⁹⁹ **Yeni Ses**, Sayı 108, s. 1, Zonguldak 10 Ekim 1956.

⁹⁰⁰ **Yeni Zonguldak**, Sayı 19, s. 2, Zonguldak 1 Nisan 1952.

⁹⁰¹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 45, s. 3, Zonguldak 2 Ağustos 1952.

sporumuz güreşin yaşatılması devam ettirilmiş hem de camii yapımına yardım sağlanmıştır.

2.8. BASIN

Basın dünyasındaki gelişme Avrupa'da Gutenberg'in 1455'te ilk kitap olarak İncil'i basması ile başlamıştır. Osmanlı Devleti'nde ise ilk olarak 1494 yılında Hz. Musa'nın Beş Kitap adlı kutsal kitabı neşredilmiştir. Yayıncılık anlamında Türkiye'de ilk kitap Vankulu Lügatı, ilk gazete Fransızca olarak yayınlanan Bulletin de Nouvelles (Haberler Bülteni), Türkçe olarak yayınlanan ilk gazete 11 Kasım 1831'de Takvim-i Vekayi ve Türk vatandaşlarının kendi teşebbüsleri ile çıkardığı ilk özel gazete 21 Ekim 1860 yılında çıkarılan Tercüman-ı Ahval olmuştur.⁹⁰²

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'nı kaybetmesinden sonra basın toplum üzerinde etkili bir araç olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu bakımdan Anadolu'da Millî Mücadele hareketinin haklılığını duyurmak için 14 Eylül 1919'da İrade-i Milliye ve 10 Ocak 1920'de Hakimiyet-i Milliye gazeteleri çıkarılmıştır. Bu dönemde adı geçen gazetelerin dışında Yeni Gün, Öğüt, İslam Bolşevik, Yeni Dünya, Tan, Türkiye Komünist, Seyyare-i Yeni Dünya, Sebilürreşat ve Peyam-ı Sabah gazeteleri yayınlanmıştır.⁹⁰³ Millî Mücadele'nin başarılı olmasından sonra ise Cumhuriyet, Son Telgraf, Son Posta, Zaman, Hergün, Hürriyet, Zafer ve Milliyet gazeteleri yayın hayatına girmiştir.⁹⁰⁴

Bu gazetelerin yayınlanmasının yanı sıra Atatürk dönemi diye ifade edilen 1923-1938 yılları arasında; komünist propaganda yapan, inkılâplara muhalefet eden, kamuoyunun huzurunu bozan, din propagandası yapan, komşu ve dost ülkeler aleyhinde ve Türkiye'nin dış politikasına zarar veren yayınların engellenmesi adına 152 karar çıkarılarak milli birlik ve bütünlüğe zarar verici yayınlara son verilmiştir.⁹⁰⁵ İsmet İnönü dönemine gelindiğinde 1938-1945 yılları arasında da komünist propaganda, Ermenilik-Kürtçülük ve diğer bölücü yayınlar, dış politika aleyhine yapılan yayınlar, dini propaganda yapan yayınlar, ülke aleyhinde ve komu oyunun huzurunu bozucu

---

⁹⁰² Ali Gevgili, Türkiye Basını, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt 1, İletişim Yayınları, 203- 204.

⁹⁰³ Gevgili, 213.

⁹⁰⁴ Gevgili, 214-216, 220.

⁹⁰⁵ Mustafa Yılmaz, Cumhuriyet Döneminde Bakanlar Kurulu Kararı ile Yasaklanan Yayınlar 1923-1945-I-, **Kebikeç**, Sayı 6, 1998, 59-60.

yayımların yasaklanması adına 65 karar alınmıştır.⁹⁰⁶ İsmet İnönü'nün ikinci dönemi olan 1945-1949 yılları arasında; komünist propaganda, bölücülük, ülkenin siyasi bütünlüğünü bozucu, diğer ülkelerle olan ilişkilere zarar verici, Türkçülük ve irticai yayımların yasaklanması adına 112 karar alınarak⁹⁰⁷ zararlı yayımların önüne geçilmeye çalışılmıştır. Böylece hem ülke içinde vatandaşlar arasındaki bütünlüğün korunmasına gayret edilmiş, hem de yabancı devletlerle olan ilişkilerin zarar görmemesi adına tedbirler hayata geçirilmiştir.

Genel olarak söylemek gerekirse Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde basın ve yayın hayatının gelişmesinin yansımaları kent gazeteleri üzerinde de etkisini göstermiştir. Bu kentlerden biri olan Zonguldak'ta ise Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra Tahir Karauğuz öncülüğünde Zonguldak, Kömür gazetesi ile Doğu dergisi çıkarılmıştır. Karauğuz, aynı zamanda CHP İl İdare Kurulu ve İl Daimî Komisyon üyesi olduğu için CHP Genel Sekreterliğine kentte çıkarılan gazeteler hakkında bilgi vermiştir. Buna göre Zonguldak'ta; Demokrat Zonguldak, Demokrat Postası, İşçi Sendikası, Halkın Dostu, Bartın, Türk Sesi, Sendika, Zonguldak-Kömür gazeteleri ve Doğu Dergisi yayımlanmıştır. Bu gazeteler hakkında detaylı bilgiler aşağıda verilmiştir:

a) Demokrat Zonguldak: Bu gazetenin sahibi Demokrat Parti İl İdare Kurulu Başkanı Hakkı Hilalci, gazetenin başlıca yazarı Vedat Köksal'dır. Gazetenin ilk sayısı 1948 yılında yayınlanmıştır. Gazete 37.5 x 28 en boyunda, 4 sayfa ve pazar hariç her gün yayınlanmıştır. Gazete Demokrat Parti İl İdare Kurulu üyesi Mustafa Tamer'in sahibi olduğu Doğu Basımevinde ve zaman zaman da başka basımevlerinde basılmıştır. Sayısı 10 kuruşa, yıllığı 2.800 kuruşa ve 6 aylığı 1.400 kuruş ücretle satılmıştır.

b) Demokrat Postası: Gazetenin sahibi olan Demokrat Parti üyesi Mehmet Bükey, gazetenin ilk sayısını 1950 yılında çıkarmıştır. Demokrat Parti İl İdare Kurulundan Halit Taşman gazetenin başyazarlığını üstlenmiştir. Yazı işlerini EKİ memurlarından Abdülkadir Teloğlu yönetmiştir. Gazete 47.5 x 34 en boyunda 4 sayfa olarak Çarşamba ve Cumartesi günleri yayınlanmış, Ali Bingöl Basımevi'nde basılmıştır. Gazetenin sayısı 10 kuruşa, yıllığı 100 ve 6 aylığı 500 kuruşa satışa sunulmuştur.

---

⁹⁰⁶ Mustafa Yılmaz, İsmet İnönü Döneminde Bakanlar Kurulu Kararı İle Yasaklanan Yayınlar 1938-1945, *Türk Kültürü Araştırmaları Dr. Orhan F. Köprülü'ye Armağan*, Yıl XXXIV/1-2, Ankara, 1998, 190.

⁹⁰⁷ Mustafa Yılmaz, İsmet İnönü Döneminde Bakanlar Kurulu Kararı İle Yasaklanan Yayınlar (1945-1949), *KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Cilt III, Sayı 2, Güz 2000, 38. (ss. 35-62).

c) İşçi Sendikası: Gazetenin sahibi İşçi Sendikası; gazetenin başyazarlığını Ali Galib Özkan yapmış ve yazı işlerini Sendika Başkanı Mustafa Koçer yönetmiştir. Gazetenin ilk sayısı 1947 yılında çıkarılmıştır. Gazete 49.5 x 34 en boyunda, 4 sayfa ve çarşamba günü yayınlanmıştır. Gazetenin sayısı 10 kuruşa, yıllığı 500 ve 6 aylığı 250 kuruşa satılmıştır. Gazete ağırlıklı olarak işçi konuları üzerinde yayın yapmıştır.

d) Halk Dostu: Gazetenin sahibi İhsan Ersözlü'dür. Ancak gazeteyi asıl çıkaran basıldığı Birgün basımevinin de ortağı olan EKİ mühendislerinden Niyazi Durusoy'dur. Gazete 1949 yılında yayın hayatına başlamıştır. Gazete 28.5 x 40 en-boyunda ve 4 sayfa halinde yayımlanmıştır.

e) Bartın Gazetesi: Gazete eski milletvekillerinden Cemal Aliş tarafından kurulmuştur. Gazetenin ilk sayısı 1924 yılında yayınlanmıştır. Gazete 37.5 x 53.5 boyutunda, 4 sayfa ve Perşembe günleri çıkarılmıştır. Gazetenin sayısı 5 kuruş, yıllığı 250 kuruş, 6 aylığı 130 ve 3 aylığı 70 kuruştan satılmıştır.

f) Türk Sesi: Gazetenin sahibi Ali Bingöl, aynı zamanda yazı işleri müdürü olarak gazetenin ilk sayısını 1946 yılında yayınlamıştır. Gazete 34.5 x 50.5 boyutundadır. Sayısı 10, yıllığı 3.200, 6 aylığı 1.700 kuruştan satışa sunulmuştur. Gazetenin baş yazarlığını uzun süre Halid Taşman yapmış, daha sonra bu göreve Turhan Tinay getirilmiştir. Gazete sahibi Ali Bingöl, CHP'nin 1950 yılında iktidarı kaybetmesinden sonra partiden eskisi gibi para ve kâğıt yardımlarının alamamasını gerekçe göstererek gazetenin günlük olarak değil haftalık olarak çıkarılmasına karar vermiştir.

g) Zonguldak-Kömür Gazeteleri: Bu iki gazetenin sahibi olan Tahir Karauğuz, aynı zamanda yazı işleri müdürlüğü görevini üstlenerek Zonguldak gazetesini 1923 yılında, Kömür gazetesini 1940 yılında çıkarmaya başlamıştır. Zonguldak gazetesinin boyutu 40.5 x 50 şeklinde, 2 ve 4 sayfa olarak haftada 1-2 defa çıkarılmıştır. Kömür gazetesi ise 15 günde bir şekilde basılmıştır ve gazete 29 x 40 boyutunda, tek yaprak ve 4 sayfa halinde yayımlanmıştır.

h) Doğu Dergisi: Doğu dergisinin sahibi ve yazı işleri müdürü Tahir Karauğuz'dur. Karauğuz, derginin ilk sayısını 1942 yılında çıkarmıştır. Zonguldak'ta ilk basımevini kuran, ilk gazete, dergi ve kitap çıkaran kişi olarak Zonguldak basın tarihine adını altın harflerle yazdırmıştır.

Karauğuz, Zonguldak'ta CHP propagandası yapmak ve partiyi savunmak için CHP Genel Merkezi'nden dizme makinesi istemiştir. Karauğuz genel merkeze gerekçe olarak bu dizme makinesinin kendisine verilmesi halinde DP'ye yakınlığıyla bilinen

Demokrat Gazetesine karşı kendi gazetesinde CHP'yi savunmalarının daha kolay olacağını ileri sürmüştür. CHP Genel Merkezi adına Genel Sekreter Kasım Gülek, bu isteğe karşılık maddi darlık yüzünden hiçbir partili gazeteye maddi yardım yapılamayacağı cevabını vermiştir. Fakat Zonguldak'ta CHP'yi destekleyici yayınlar yapan Türk Sesi gazetesine 23 Şubat 1950 tarihinde 500 kg kâğıt, 6 Mayıs 1950 tarihinde 300 kg kâğıt yardımı yapmıştır.⁹⁰⁸ Türk Sesi Gazetesine yapılan kâğıt yardımlarının da uzun süreli olmamasından dolayı gazete, günlük olarak değil haftalık olarak basılma kararı almıştır.

Yukarıda ifade edilen gazete ve dergilerin dışında Demokrat Parti döneminde Zonguldak basınında; Yeni Zonguldak, Okul Sesi, Gürses, Küçük Gazete, Halkın Sesi, Güneş, 14 Mayıs, Yarın, İleri Zonguldak, Karadeniz Postası, Akın, Hamle, Hür İstikbal, Zonguldak Gençlik, Öz Zonguldak, İstikbal, Matrak, Yeni Ses, Günün Sesi Zonguldak Akşam Postası, Direksiyon, Öğretmen Gazetesi, Cep Gazetesi, Demokrat Türkiye, Şafak, Haftalık Zonguldak, Terazî, Hürses, Ortaokul'dan Sesler, Zonguldak Esnaf Sesi gazeteleri yayın yapmıştır. Söz konusu dönemde kentte; Demir ve Çelik, Meşale, Adım, Yeni Aydın dergileri de çıkarılmıştır.⁹⁰⁹ Yazılı basın kent genelinde yeni gazete ve dergilerin çıkarılmasıyla birlikte gelişmiştir. Aynı zamanda da farklı görüşe sahip gazete, dergilerin yayınlanması kentte demokrasi iklim ve kültürünün ilerlemesine katkıda bulunmuştur.

Diğer taraftan çok sayıda yeni gazete ve dergilerin çıkmasının yanı sıra daha önce ifade edilen Atatürk, İsmet İnönü dönemlerinde yaşanan basın kısıtlamalarına ve yasaklamalarına DP iktidarında da devam edilmiştir. Bu kapsamda; komünist propaganda, kürtcülük propagandası, Türklüğe karşı hareket, devlet büyükleri aleyhinde yayın, misyonerlik ve dini propaganda, komşu ülkeler aleyhinde yapılan yayınlar yasaklanmıştır. Bu yayınlardan Komünist propagandası yapan 53 dergi, 36 kitap, 34 gazete, 18 broşür, 15 bülten, 6 beyanname, 4 mektup, 3 rapor, 3 kartpostal, 2

---

⁹⁰⁸ **BCA**, Fon Kodu: 490.01, Yer No: 1384.595.1, 4-7, 122, 130, 146, 152; Doğu dergisi, 29 Ekim 1942'de yayın hayatına başlamış, 1951 yılında son sayısını çıkararak yayın hayatına son vermiştir. Dergide; ağırlıklı olarak Türkcülük fikrine katkı sağlayacak yazılar olmak üzere kent, bölge ve ulusal konular hakkında da makalelere yer verilmiştir. Bkz; Yücel Namal-Hasan Karakuzu, Türkcülüğün Zonguldak'tan Yükselen Sesi: Doğu Dergisi, **1. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu, Sempozyum Bildiri Kitabı**, Ankara 2017, 233.

⁹⁰⁹ Dilşad Yırsutimur, Zonguldak Basın Tarihi (1923-2007), Yüksek Lisans Tezi, **Sakarya, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı**, 2008, 21-45, 137-139.

piyes olmak üzere 47 yasaklama kararı alınmıştır.⁹¹⁰ Tüm bu yasaklamaların temel amacı; ülkenin iç huzurunun sağlanması, vatandaşlar arasında ayrımcılığın önüne geçilmesi ve dış politikanın zarar görmemesi olmuştur.

2.9. SİNEMA

Zonguldak, cemiyet ve sanat hayatı bakımından ülkenin önde gelen şehirlerden biri olmuştur. Dönemin merakla beklenen filmleri İstanbul, Ankara gibi yerlerde gösterime girdikten hemen sonra Zonguldak'ta yer alan sinemalarda halk ile buluşturulmuştur. Kentte Halkevi, EKİ, Yıldız, Gül, Ferrahbahçe, Belediye, Yeni, Güney, Hilal, Yeni Lale, Zevk ve Yeni Melek sinemalarının varlığı sayesinde Demokrat Parti dönemini incelediğimiz on senelik süre boyunca çok sayıda film gösterilmiştir.

Bu sinemalardan Halkevi Sineması'nda Cesur Yüzbaşı, İztrab Yılları,⁹¹¹ Dökülen Yıllar, Esir Kız,⁹¹² Broadway Perileri,⁹¹³ İngiliz Kemal;⁹¹⁴ Yıldız Sineması'nda ilk film olarak Renkli Fiesta Filmi⁹¹⁵ ve EKİ sinemasında Zonguldak Liman İnşaatı projesi filmi;⁹¹⁶ Gül Sineması'nda Son Gece⁹¹⁷ ve Bir Yabancı Gibi;⁹¹⁸ Ferrahbahçe Sineması'nda⁹¹⁹ Garip Ömer,⁹²⁰ Cennet Yolcuları,⁹²¹ Tarzan Yamyamlar Arasında,⁹²² Dişi Cengâver;⁹²³ Belediye Sineması'nda; Sönen Gözler,⁹²⁴ Casuslar Kampı,⁹²⁵ Silahşörlere Kraliçesi,⁹²⁶ Arslan Tarzan,⁹²⁷ Vahşi Arzu,⁹²⁸ Kahraman Asi,⁹²⁹ Kıbrıs

⁹¹⁰ Mustafa Yılmaz, Yasemin Doğaner, Demokrat Parti Döneminde Bakanlar Kurulu Kararı İle Yasaklanan Yayınlar, **Kebikeç**, Sayı 22, 2006, 158. (ss. 151-204).

⁹¹¹ **Zonguldak**, Sayı 1180, s. 2, Zonguldak 2 Şubat 1951; **Zonguldak**, Sayı 1181, s. 1, Zonguldak 4 Şubat 1951; **Zonguldak**, Sayı 1182, s. 2, Zonguldak 6 Şubat 1951; **Zonguldak**, Sayı 1183, s. 2, Zonguldak 7 Şubat 1951.

⁹¹² **Zonguldak**, Sayı 1184, s. 2, Zonguldak 16 Şubat 1951; **Zonguldak**, Sayı 1185, s. 2, Zonguldak 20 Şubat 1951; **Zonguldak**, Sayı 1186, s. 2, Zonguldak 22 Şubat 1951.

⁹¹³ **Zonguldak**, Sayı 1187, s. 2, Zonguldak 23 Şubat 1951; **Zonguldak**, Sayı 1188, s. 2, Zonguldak 26 Şubat 1951; **Zonguldak**, Sayı 1189, s. 2, Zonguldak 28 Şubat 1951.

⁹¹⁴ **Yeni Zonguldak**, Sayı 77, s. 4, Zonguldak 12 Ocak 1953; **Yeni Zonguldak**, Sayı 78, s. 4, Zonguldak 19 Ocak 1953.

⁹¹⁵ **Zonguldak**, Sayı 1181, s. 1, Zonguldak 4 Şubat 1951.

⁹¹⁶ **Yeni Zonguldak**, Sayı 50, s. 2, Zonguldak 26 Ağustos 1952.

⁹¹⁷ **Zonguldak**, Sayı 1298, s. 1, Zonguldak 30 Mart 1953.

⁹¹⁸ **Türkün Sesi**, Sayı 1425, s. 3, Zonguldak 3 Eylül 1957.

⁹¹⁹ **Zonguldak**, Sayı 1307, s. 1, Zonguldak 24 Haziran 1953.

⁹²⁰ **Türkün Sesi**, Sayı 1311, s. 3, Zonguldak 13 Haziran 1957.

⁹²¹ **Türkün Sesi**, Sayı 1408, s. 3, Zonguldak 13 Ağustos 1957.

⁹²² **Türkün Sesi**, Sayı 1412, s. 3, Zonguldak 17 Ağustos 1957.

⁹²³ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1075, s. 2, Zonguldak 19 Haziran 1958.

⁹²⁴ **Cep Gazetesi**, Sayı 8, s. 4, Zonguldak 2 Temmuz 1955.

⁹²⁵ **Türkün Sesi**, Sayı 1280, s. 3, Zonguldak 8 Mayıs 1957.

⁹²⁶ **Türkün Sesi**, Sayı 1303, s. 3, Zonguldak 5 Haziran 1957.

⁹²⁷ **Türkün Sesi**, Sayı 1047, s. 3, Zonguldak 12 Ağustos 1957.

⁹²⁸ **Türkün Sesi**, Sayı 1431, s. 2, Zonguldak 10 Eylül 1957.

⁹²⁹ **Türkün Sesi**, Sayı 1477, s. 2, Zonguldak 2 Kasım 1957.

Şehitleri,⁹³⁰ Yeni Sinema'da; Tarzan Kara Kaplana Karşı,⁹³¹ Hırsız Prens,⁹³² Ormanlar Mabudesi,⁹³³ Mahbube,⁹³⁴ Yaseminin Çilesi,⁹³⁵ Ümitsiz Saatler,⁹³⁶ Yosman'ın İntikamı,⁹³⁷ Dişi Örümcek,⁹³⁸ Meçhul Katil,⁹³⁹ Mombasa Katili Cornel Vilde,⁹⁴⁰ Dev Adam,⁹⁴¹ Roma'daki Sevgili,⁹⁴² Görmeyen Gözler,⁹⁴³ Harp ve Sulh,⁹⁴⁴ Güney Sineması'nda; Çöl Definesi,⁹⁴⁵ Kısmet,⁹⁴⁶ Tarzan,⁹⁴⁷ Kilitli Kapı,⁹⁴⁸ Kubala Asi Futbolcu,⁹⁴⁹ Civan Ali,⁹⁵⁰ Hilal Sineması'nda Kralın Silahşörleri,⁹⁵¹ Phffft,⁹⁵² İpek Maskeli Kadın,⁹⁵³ Yeni Lale Sineması'nda Kanun Namına,⁹⁵⁴ Öldüren Şehir,⁹⁵⁵ Zevk Sineması'nda Üç Kurşun,⁹⁵⁶ Kapıcının Kızı,⁹⁵⁷ Yeni Melek Sineması'nda Tirepeze,⁹⁵⁸ 7 Kardeş, 7 Gelin,⁹⁵⁹ Kadınlar Hapishanesinde İsyân,⁹⁶⁰ Ölüm Makinesi Robot,⁹⁶¹

⁹³⁰ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1199, s. 2, Zonguldak 15 Kasım 1958.

⁹³¹ **Türkün Sesi**, Sayı 1290, s. 3, Zonguldak 20 Mayıs 1957.

⁹³² **Türkün Sesi**, Sayı 1311, s. 3, Zonguldak 13 Haziran 1957.

⁹³³ **Türkün Sesi**, Sayı 1392, s. 3, Zonguldak 24 Temmuz 1957.

⁹³⁴ **Türkün Sesi**, Sayı 1452, s. 2, Zonguldak 4 Ekim 1957.

⁹³⁵ **Demokrat Türkiye**, Sayı 949, s. 2, Zonguldak 20 Ocak 1958.

⁹³⁶ **Demokrat Türkiye**, Sayı 953, s. 2, Zonguldak 24 Ocak 1958.

⁹³⁷ **Demokrat Türkiye**, Sayı 960, s. 2, Zonguldak 1 Şubat 1958.

⁹³⁸ **Demokrat Türkiye**, Sayı 992, s. 2, Zonguldak 11 Mart 1958.

⁹³⁹ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1007, s. 2, Zonguldak 28 Mart 1958.

⁹⁴⁰ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1015, s. 2, Zonguldak 5 Nisan 1958.

⁹⁴¹ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1027, s. 2, Zonguldak 24 Nisan 1958.

⁹⁴² **Demokrat Türkiye**, Sayı 1193, s. 2, Zonguldak 8 Kasım 1958.

⁹⁴³ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1194, s. 2, Zonguldak 10 Kasım 1958.

⁹⁴⁴ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1199, s. 2, Zonguldak 15 Kasım 1958.

⁹⁴⁵ **Türkün Sesi**, Sayı 1303, s. 3, Zonguldak 5 Haziran 1957.

⁹⁴⁶ **Türkün Sesi**, Sayı 1047, s. 3, Zonguldak 12 Ağustos 1957; **Türkün Sesi**, Sayı 1408, s. 3, Zonguldak 13 Ağustos 1957.

⁹⁴⁷ **Türkün Sesi**, Sayı 1414, s. 3, Zonguldak 20 Ağustos 1957.

⁹⁴⁸ **Türkün Sesi**, Sayı 1452, s. 2, Zonguldak 4 Ekim 1957.

⁹⁴⁹ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1061, s. 2, Zonguldak 3 Haziran 1958.

⁹⁵⁰ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1096, s. 2, Zonguldak 18 Temmuz 1958.

⁹⁵¹ **Türkün Sesi**, Sayı 1047, s. 3, Zonguldak 12 Ağustos 1957; **Türkün Sesi**, Sayı 1408, s. 3, Zonguldak 13 Ağustos 1957.

⁹⁵² **Türkün Sesi**, Sayı 1412, s. 3, Zonguldak 17 Ağustos 1957.

⁹⁵³ **Türkün Sesi**, Sayı 1414, s. 3, Zonguldak 20 Ağustos 1957.

⁹⁵⁴ **Türkün Sesi**, Sayı 1408, s. 3, Zonguldak 13 Ağustos 1957; **Türkün Sesi**, Sayı 1412, s. 3, Zonguldak 17 Ağustos 1957.

⁹⁵⁵ **Türkün Sesi**, Sayı 1414, s. 3, Zonguldak 20 Ağustos 1957.

⁹⁵⁶ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1045, s. 2, Zonguldak 15 Mayıs 1958.

⁹⁵⁷ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1193, s. 2, Zonguldak 8 Kasım 1958.

⁹⁵⁸ **Türkün Sesi**, Sayı 1280, s. 3, Zonguldak 8 Mayıs 1957.

⁹⁵⁹ **Türkün Sesi**, Sayı 1290, s. 3, Zonguldak 20 Mayıs 1957.

⁹⁶⁰ **Türkün Sesi**, Sayı 1303, s. 3, Zonguldak 5 Haziran 1957.

⁹⁶¹ **Türkün Sesi**, Sayı 1311, s. 3, Zonguldak 13 Haziran 1957.

Trablus Korsanları,⁹⁶² Casus Kadın,⁹⁶³ Günahkâr Mabude,⁹⁶⁴ Kahraman Prens⁹⁶⁵ filmleri izleyiciyle buluşturulmuştur.

Sinemalar dışında Zonguldak'ta Şeref Alpago başkanlığında kurulan Milli Eğitim-Öğretici Filmler şubesi okullarda yararlı filmleri göstermeye başlamıştır. Bu bağlamda Kasım-Aralık 1953 ve Ocak-Şubat 1954 tarihleri arasında okullarda Bir Okulun Günlük Hayatı, Vücut Yapısı, Traktör, Tavuk Yetiştirmek, Tarım Kooperatifleri, Teknik ve Ticaret Okulu Kursları, Verem Hastalığı, Nezlenin İtirafı, Bebeğin Temizliği adlı filmleri öğrenci, öğretmen, öğrenci velisi ve halk tarafından izlemiştir.⁹⁶⁶ Zonguldak'ta film gösterimlerinin yapılmasının yanı sıra film de çekilmiştir. Zonguldak Faciası adlı filmin sahneleri Kozlu ocaklarında ve kentin önemli mekanlarında çekilmiştir. Filmde dönemin önemli oyuncularında yer alan Belgin Doruk, Turan Seyfioğlu, Neriman Köksal rol almıştır.⁹⁶⁷

Tezin ikinci bölümünde Zonguldak'ın sosyal ve kültürel yapısı incelenerek kente özgü konular ele alınmıştır. Bu bağlamda Zonguldak ilinin idari yapısında kente atanan valililerin neredeyse 1 yılı doldurmadan ayrılmaları, merkeze çekilmeleri veya başka bir İl'e vali olarak tayin edilmesi dikkati çekmiştir. Bu durum DP tarafında valilerin tam olarak görevlerini yerine getiremediği izlenimi yaratsa da aslında valilerin kısa süren görev süresi içerisinde halk tarafından sevildiğini hatta valilerin merkeze çekilmesinin halkta şaşkınlık uyandırdığı görülmüştür.

Kentin nüfus yapısı Türkiye'nin de giderek sanayileşmesi sonucunda değişime uğramıştır. Köylü nüfusun yıllar geçtikçe azaldığı, buna karşın kentli nüfusun arttığı görülmüştür. Bu durum Türkiye'de meydana gelen değişimin Zonguldak'a da sirayet ettiğini göstermiştir. Kentin nüfus yapısının değişmesinde dönüşümlü çalışan işçilerin yıllar içerisinde kömür işletmelerine yakın yerlerde yapılan işçi evlerine taşınması da etkili olmuştur. Böylece işçinin kent merkezine yerleşmesi nüfus yapısını değiştirmiş ve işçinin sosyal yaşam olanakları da gelişmiştir.

Zonguldak halkının büyük çoğunluğu madenlerde çalıştığı için maden kazaları da kentte sıklıkla meydana gelmiştir. Sadece DP döneminde 67.719 madenci yaralanmış ve 918 madenci hayatını kaybetmiştir. Bu sebeple halk maden ocaklarında meydana

---

⁹⁶² **Türkün Sesi**, Sayı 1441, s. 3, Zonguldak 21 Eylül 1957.

⁹⁶³ **Türkün Sesi**, Sayı 1443, s. 3, Zonguldak 24 Eylül 1957.

⁹⁶⁴ **Türkün Sesi**, Sayı 1447, s. 3, Zonguldak 28 Eylül 1957.

⁹⁶⁵ **Demokrat Türkiye**, Sayı 949, s.2, Zonguldak 20 Ocak 1958.

⁹⁶⁶ **Zonguldak**, Sayı 1324-1, s. 3, Zonguldak 9 Mart 1954.

⁹⁶⁷ **Zonguldak**, Sayı 1324-15, s. 1, Zonguldak 30 Mart 1954.

gelen kazalar dolayısı ile yaşanan can kayıpları, işçilerin erken iş göremezlik durumuyla karşı karşıya kalması, işçilerde kalıcı hastalıklara yol açması gibi sebeplerle madenlerde çalışmak istememiştir. Bu durumdan dolayı ilerleyen yıllarda Zonguldak'tan Almanya'ya yoğun işçi göçü yaşanmıştır.

Türkiye'de iktidar-muhalefet arasındaki siyasi gerginlik sosyal alana da taşınmıştır. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti için önemli kabul edilen günlerin ve partilerin kuruluş yıl dönümleri kutlamaları sırasında da etkisini göstermiştir. Zonguldak'ta kutlanılan milli bayramlarda valiler tarafından muhalefet parti temsilcilerine yer verilmemiştir. Ayrıca valilerin DP'nin kuruluş yıl dönümü kutlamalarına katılırken, muhalefet partilerinin yıl dönümü etkinliklerine katılmaması kentte siyasi ayrışmanın gözle görülür sonuçlarından biri olmuştur.

Sosyal ve kültürel hayatta dikkati çeken bir başka nokta da Zonguldak halkının sinema, tiyatro ve spora olan ilgisi olmuştur. Kentte 1950 yılına kadar sınırlı sayıda denilebilecek sinema sayısı DP döneminde ciddi bir miktarda artış göstermiştir. Şehre tiyatro kumpanyaları da gelerek oyunlar sahnelemiş ve seyirciler tarafından beğeni kazanmıştır. Spor branşında ise tenis, futbol ve basketbol oyunları da halk tarafından sahiplenilen ve benimsenilen eğlenceler olmuştur. Aynı zamanda kentte basın hayatının da gelişmesi; farklı anlayıştaki gazete ve dergilerin yayın yapması sosyal demokrasinin bir örneği olduğu gibi, şehrin halkının sosyal ve kültürel anlamda gelişmişliğini de göstermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİK HAYAT

3. EKONOMİK HAYAT

Ekonomik hayat başlığı altında; Zonguldak'ta tarım, hayvancılık, sanayi, ticaret ve bankacılık, esnaf cemiyetleri, ormanlar, maden ocaklarında meydana gelen kazalar, işçi meselesi, işçi dernekleri, imar çalışmaları ve ulaşımdan söz edilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında görülen tarımda yaşanan gelişmeler Cumhuriyetin ilk yıllarında da etkisini devam ettirmiştir. Nüfus sayımları dikkatli bir şekilde incelendiğinde bu durum açık bir şekilde görülmüştür. Türkiye Cumhuriyeti'nde 1927 yılı nüfus sayımında vatandaşların %67.7'sinin tarım kesiminde yaşadığı ve bir çiftçi ailesine düşen ekili arazi miktarının ortalamasının 24.9 dönüm olduğu tespit edilmiştir. Tarım sayımında yedinci bölge olarak ifade edilen Karadeniz Bölgesi'nde Rize, Samsun, Sinop, Trabzon, Ordu, Giresun, Gümüşhane, Kastamonu ve Zonguldak illerinde çiftçi ailesine düşen ekili arazi miktarı ortalaması Türkiye ortalamasının altında kalarak 14.9 dönüm olmuştur. 1927 yılında yalnızca toprağı bulunan çiftçi aileleri kapsayan tarım sayımı yapılmıştır. Aynı yıl yapılan nüfus sayımı da incelendiğinde ülke genelinde ailelerin %17'sinin topraksız olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda topraksız köylüye ve göçmenlere 1923-1934 yılları arasında toplam 787.234 dönüm arazi dağıtılmıştır.⁹⁶⁸

Ülkeyi uzun yıllar tek parti olarak yöneten CHP'nin 1950 seçimlerini kaybetmesi veya DP'nin zafer kazanması ekonomik hayatta köklü değişimlerin yaşanmasını sağlamıştır. DP iktidarı ülke nüfusunun büyük çoğunluğunu köy ve köylünün oluşturduğundan hareketle tarımsal alanda yaşayan nüfusu kalkındırmadan ülkenin kalkınamayacağı görüşü ile tarımı ele almıştır. Bu bağlamda DP iktidarı zirai üretimi

---

⁹⁶⁸ Murat Koraltürk, Türkiye Ekonomisi (1923-1960), **Türkler**, Cilt:17, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, 584-585.

arttırmak amacıyla ekim alanlarını genişletmek, toprağın verim gücünü çoğaltmak, ziraati modern makine ve araçlarla donatarak köylüye yeni ziraat metotlarını öğretmek, topraksız köylüyü toprak sahibi yapmak ve zirai mücadeleyi daha etkili kılmak için köylüye ucuz kredi vermiştir. Bu politikanın sonucunda 1950’de 14.542.002 hektardan ibaret olan tarla mahsulleri ekim sahası 1959 yılında %60 artışla 23.164.000 hektara yükselmiştir. Ayrıca hububat üretimi 1950’de 7.769.000 iken 1959’da 14.250.000 ton artış sağlanmıştır.⁹⁶⁹

DP iktidarı döneminde devlete ait toprakların dağıtılması şeklinde uygulamaya konulan toprak reformu büyük bir hızla sürdürülmüş, 1951-1960 yılları arasında yerleşik halka dağıtılan toprak alanların genişliği 16.300.911 dönüme ulaşmıştır. Bu dönemde arazilerin ekilip sürülebilmesi için traktör sayısında önemli artışlar yaşanmıştır. Traktör sayısı 1957 yılında 5 kat artarak 44.144’ü bulmuş ancak parça sıkıntısı ve döviz dar boğazı yüzünden 1960 yılında 42.136’ya düşmüştür. Tarımda kullanılan biçer döver sayısı da 1950 yılına göre 6 kattan fazla artışla 1959 yılında 6.281’e yükselmişse de döviz darboğazı yüzünden 1960 yılında 5.554’e düşmüştür. Diğer bir gelişme olarak CHP döneminde başlayıp DP döneminde devam eden ABD’den alınan Marshall Yardımları sayesinde milyonlarca dolar Türkiye’de tarımın gelişmesinde kullanılmıştır.⁹⁷⁰

Sanayi alanında ise Mustafa Kemal Paşa’nın “Siyasi, askeri zaferler ne kadar büyük olursa olsun ekonomik zaferlerle taçlandırılmazlarsa kazanılacak başarılar yaşayamaz ve sürekli olamaz” sözünden hareketle I. İktisat Kongresi ile Türkiye Cumhuriyet’inde kalkınma hamleleri başlatılmıştır. Kongrede alınan kararlar doğrultusunda öncelikle hammaddesi yurt içinde olan fabrikaların kurulmasına ve devlet bankalarının açılmasına başlanmıştır. Bu doğrultuda Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası ile Türkiye İş Bankası faaliyete geçerek fabrika, işletme ve tesis açacak olan kişilere krediler vermiştir. Böylece devlet yatırımlarının yanı sıra iş adamı, sanayici, tüccarlar da fabrikalar kurmuştur. Karma ekonomi modelinin benimsendiği 1930 yılına kadar olan süreçte Endüstriyi Teşvik Kanunu çıkarılarak üretici, sanayici ve iş adamları desteklenmiştir.

1930’lu yıllarda ABD’de başlayıp Türkiye’yi de etkisi altına alan ekonomik krizin zorlamasıyla karma ekonomi modelinden devletçi ekonomi modeline geçilmiştir.

---

⁹⁶⁹ Burçak, 764.

⁹⁷⁰ Albayrak, 857.

Devletçi ekonomi modelinin uygulandığı süreçte yabancı şirketlerin elinde olan kurum, kuruluş ve şirketler parayla satın alınarak millileştirilmiştir.⁹⁷¹ Yapılan hamlelere bakıldığında; 1) 1931 yılında Mudanya-Bursa Demiryolu Türk Anonim Şirketi, 2) 1933 yılında İstanbul Türk Anonim Su Şirketi, 3) 1933 yılında İzmir Rıhtım Şirketi, 4) 1934 yılında İzmir-Afyon ve Manisa-Bandırma hattı, 5) 1934 yılında İstanbul Rıhtım, Dok ve Antrepo Türk Anonim Şirketi, 6) 1935 yılında Aydın Demiryolu Şirketi, 7) 1936 yılında İstanbul Telefon Türk Anonim Şirketi, 8) 1937 yılında Ereğli Şirketi (Ereğli Limanı, Zonguldak-Çatalağzı Demiryolu Hattı, Maden İşletmeleri ve bunlarla ilgili her türlü hak ve tesisler) 9) 1937 yılında İzmir Telefon Türk Anonim Şirketi, 10) 1938 yılında Üsküdar ve Kadıköy Türk Anonim Şirketi, 11) 1938 yılında İstanbul Türk Anonim Elektrik Şirketi, 12) 1939 yılında İstanbul Tramvay Şirketi, 13) 1939 yılında Ankara Elektrik, Ankara Havagazı ve Adana Elektrik Türk Anonim Şirketi, 14) 1939 yılında Bursa ve Müteahhit Türk Anonim Şirketleri ile Mersin Elektrik Anonim Şirketi⁹⁷² gibi çok önemli demiryolu, su, liman, telefon, maden, tramvay, elektrik ve hava gazı şirketleri yabancıların elinden alınarak millileştirilmiş ve Türkiye Cumhuriyeti'ne kazandırılmıştır. İsmet İnönü döneminde ise II. Dünya Savaşı'nın da etkisiyle devletçilik politikası doğrultusunda yatırımlara devam edilmiştir.

14 Mayıs 1950'de iktidarı sorunsuz bir şekilde devralan DP liberal ekonominin tüm unsurlarını benimsemekle beraber, devlet yatırımlarını da desteklemiştir. Özellikle karayollarının yapılması, enerji ve çimento sanayiinin kurulması, barajların inşa edilmesi bu yatırımların simgesi olmuştur. Karayolu ağının gelişmesi ülkenin ticari alanına dinamizm getirmiş ve ekonominin gelişmesini sağlamıştır.⁹⁷³ Parti, 1954 yılına kadar liberal politikaları benimsemiş olmasına rağmen adı geçen tarihten sonra devletçi ve müdahaleci iktisat politikaları uygulamıştır.⁹⁷⁴ Liberal politikadan devletçi ve müdahaleci politikaya dönülmesinde; döviz dar boğazına girilmesi, fiyat istikrarsızlığı ve enflasyonla mücadele edebilmek etkili olmuştur.

---

⁹⁷¹ Tefik Çavdar; adı geçen işletmelerin millileştirme olarak adlandırma yerine satın alınarak kamu mülkiyetine geçirilmiş olan yabancı şirketlerin kamulaştırıldığı ya da devletleştirildiği şeklinde ifade etmenin daha uygun olduğu görüşündedir. Çünkü; millileştirmenin bir devrim sonucu el konulan tesisler için kullanılmasının daha doğru olacağını düşüncesindedir. Bkz; Tefik Çavdar, **Bir İnkılabın Günbatımı (1908-2008)**, Ankara: İmge Kitabevi, 2008, 160.

⁹⁷² Taner Timur, **Türk Devrimi ve Sonrası**, 7. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, 2013, 143-144.

⁹⁷³ Tefik Çavdar, **Türkiye Ekonomisinin Tarihi (1900-1960)**, İstanbul: İmge Kitabevi, 2003, 383.

⁹⁷⁴ Zahide Sungur, **Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikaları ve Kalkınma Çabaları**, Ankara: Gece Kitaplığı, 2015, 47.

3.1. ZİRAİ HAYAT

Demokrat Parti, ilk iktidar yıllarında tarıma önem vermesiyle birlikte ıslah edilmiş tarım yöntemlerinin kullanımını yaygınlaştırarak ekili alanların genişletilmesini sağlamıştır. Aynı zamanda hava koşullarının da iyi gitmesiyle tarımsal üretimde artış gerçekleşmiştir. Ancak iklimin kötüleşmesi neticesinde tarımda ithal dönemi başlamış ve bu yüzden 1954 yılında buğday ithal edilmek zorunda kalınmıştır. Diğer taraftan ülkenin ekonomik olarak zorlanmaya başladığı 1958 yılı sonları ile 1959 yılının başlarında IMF'nin sunduğu istikrar programının kabul edilmesi ile 359.000.000 dolarlık yardım alınmıştır. Bu gelen para çiftçinin durumunu iyileştirirken, yükselen fiyatlar kentleri olumsuz şekilde etkilemiştir.⁹⁷⁵ Bu bağlamda Demokrat Parti döneminde Zonguldak'ta zirai hayat bölümünde; tarım ve hayvancılık alanında yapılan uygulamalar ele alınarak, kent ve çevresindeki ekili-dikili araziler ile birlikte hayvan üretiminde elde edilen gelirler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1.1. Tarım

Zonguldak ilinin toprak yapısı killi, kumlu, kalkerli ve arızalı olduğu için tarıma elverişli arazi sıkıntısı yaşanmıştır. Kentin sahip olduğu 744.900 hektar sahanın; ancak %25.3'ü tarla ve %18'i sebze bahçeleri olarak kullanılmıştır.⁹⁷⁶ Zonguldak'taki nüfusun %85'i geçimini çiftçilikle uğraşarak sağlamıştır. Ancak tarıma açılan arazi çok dar ve genel olarak yamaçlar üzerinde meydana getirilen orman açmalarından oluşmuştur. Bu yüzden işlenen arazinin çoğunun toprakları yağın yağmurlarla derelere doğru akıp gittiğinden yeniden arazi kazanılması için çalılıklar ve ormanlar tahrip edilmiştir.

Zirai işletmecilik bakımından kentin diğer bir özelliği de Milli Korunma Kanunu gereğince 18 yaşından 50 yaşına kadar bütün çiftçi erkekler maden amele mükellefiyetine tabi tutulmuştur. Bunun sonucu olarak ziraat işlerinin çoğu kadınlar tarafından yapılmış ve erkekler maden ocaklarında münavebeli (dönüşümlü) olarak çalışmıştır.⁹⁷⁷

Zonguldak ili ve ilçelerinin ekonomik gelişmişlik düzeyi hakkında Ziraat Bankası Müfettişi Rıdvan Rızvanoğlu'nun yazdığı "Zonguldak ve Hinterlandının Ekonomik

⁹⁷⁵ Erik Jan Zürcher, 332, 349.

⁹⁷⁶ Necip Tesal, **Zonguldak Vilayetine İktisadi Ehemmiyeti**, İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1957, 62.

⁹⁷⁷ **Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948**, 21-22.

Bünyesi ve Kalkınma İmkânları Üzerinden Bir İnceleme” adlı eserde değerli bilgiler yer almıştır. Rızvanoğlu eserinde Zonguldak ilinin Bartın, Ereğli, Safranbolu, Çaycuma, Devrek, Ulus ilçelerindeki bucak ve köy nüfusu, nüfus yoğunluğu, çiftçi ailesi, köy adedi, ekilen arazi ve yüz ölçümlerinden bahsetmiştir. Eserde Zonguldak, Bartın, Ereğli, Safranbolu, Çaycuma, Devrek ve Ulus’ta; bucak ve köy nüfusunun toplam 363.213, köy adedinin 721, çiftçi ailesinin 55.136 ve ekilen arazinin 2.264.610 dekar olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca ziraate elverişli tarla oranı %20, bağ ve bahçenin oranı %2 olarak belirtilmiştir. Arazinin diğer kısmı ormanlık, mera ve ziraat elverişsiz araziden oluşmuştur. Bu bilgiler göz önüne alındığında Zonguldak’ta ziraate elverişli arazinin %22 gibi çok az oranda olduğu dikkati çekmiştir. Kentte tarım ürünlerinin ekilmesi ve dikilmesi daha çok hayati ihtiyaçların sağlanması şeklinde gerçekleşmiştir. Kentin tarıma bakışı irdelendiğinde bucak ve köy nüfusu, köy adedi, çiftçi ailesi ve ekilen arazinin en fazla olduğu ilçenin Bartın olduğu görülmüştür. Bu durumun sebebi Bartın’ın tarıma elverişli arazisinin Zonguldak merkez ve diğer ilçelerine göre daha fazla olmasıdır. Bu avantajından dolayı burada yaşayan vatandaşların öncelikli geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olmuştur. 1950-1951 yıllarında Zonguldak’ta 2.265 ton ve Bartın’da 26.515 ton buğday, mısır, arpa, yulaf, bakla, darı, çavdar, fasulye üretilmiştir.⁹⁷⁸ Bartın’da daha fazla hububat ve bakliyat üretilmesinde yer şekillerinin ve arazi yapısının tarıma elverişli olması etkili olmuştur.

Zonguldak, Bartın ve Safranbolu’da tarım ile uğraşan vatandaşlar bankalardan zirai kredi çekerek üretimlerini sürdürebilmiştir. Vatandaşlar banka ipoteği ve şahısları kefil olarak gösterip kredi alabilmiştir. 1949-1951 yılları arasında adı geçen yerlerde banka, şahıs ipoteğinin sayısının 357 olduğu tespit edilmiştir.⁹⁷⁹ Tarımla uğraşan vatandaşlar ürünlerini üretebilmek, daha iyi mahsul alabilmek için bankalardan borç almış ve karşılığında banka kendisini garanti altına alabilmek amacıyla tarla, bağ, bahçe gibi arazileri ipotek altına almış ya da vatandaşın kefil gösterdiği kişilerin arazileri ipotek altına almıştır.

Zonguldak’ta arazi ve hava şartlarının uygunluğu ölçüsünde tarla mahsullerinden buğday, arpa, çavdar, yulaf, kaplıca, mısır, darı, pirinç, mahlut; bakliyattan bakla, bezelye, nohut, fasulye, mercimek, börülce, fiğ, burçak; sını bitkilerden patates,

⁹⁷⁸ BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 76.480.5, 26.04.1952, 55-56.

⁹⁷⁹ BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 76.480.5, 26.04.1952, 73.

kenevir, keten, soğan, sarımsak; meyvelerden üzüm, kavun, karpuz ve fındık, fıstık, badem, ceviz ve diğer meyveler yetiştirilmiştir.

Kentte elverişli tarım arazileri az olsa da şehrin gıda ihtiyacının karşılanması kısmen sağlanabilmiştir. Zonguldak'ta 1950-1953 yılları arasında 399.313 ton hububat, 13.071 ton bakliyat, 53.345 ton sınai bitkiler, 106.254 ton meyve üretilmiştir.⁹⁸⁰ Demokrat Parti'nin köylüye ve tarıma verdiği önem sayesinde kentte ilerleyen dönemde üretimde artış meydana gelmiştir.

Ziraat Bakanlığı ayrıca Zonguldak il sınırları dahilindeki tarım arazilerini incelemiş ve bu arazilerde zirai gelişmenin uygun olacağına karar vermiştir. Bakanlık, kent civarında iklim ve toprak bakımından elverişli olan yerlerde meyveciliğin teşvik edilmesi için kararlar almıştır. Bu kararlar arasında; suni gübrenin 300 tondan 500 tona çıkarılması ve halen mevcut bulunan 200 ton suni gübrenin ihtiyaç sahiplerine dağıtılması yer almıştır. Ayrıca tarım arazilerinde kullanılmak üzere 2 döver makine ile 1 traktörün verilmesi kabul edilmiştir.⁹⁸¹

Bakanlık kentte tarımın daha iyi hâle gelmesi için tetkik ve istişare heyeti üyelerinden Vahdi Yurtmen'in başkanlığında 7 kişilik heyetle bir araya gelmiştir. Bu heyetkiler arasında tarla ziraati mühendisi, meyvecilik uzmanı, mücadele mühendisi, sığırcılık uzmanı, teknik, ziraat ve veteriner müdürleri bulunmaktadır. Heyet, 24 Mayıs 1958'de Zonguldak'a gelerek tarım arazilerinde incelemelerde bulunmuştur.⁹⁸² Bir ay sonra il zirai koordinasyon komitesi bir araya gelmiştir. Vali Yardımcısı Ali Rıza Ulusman'ın başkanlığında Ziraat Bankası Müdürü Salih Güven, vilayet, ziraat ve veteriner müdürlerinin katıldığı toplantıda Zonguldak'ın genel zirai çalışmaları ele alınmıştır.⁹⁸³ Yapılan çalışmaların sonucunda Zonguldak İl Ziraat Müdürlüğü 1958 yılında hububat ve bakliyat üretim miktarının 383.000 ton olduğunu, 1959 yılında ise üretimin 551.000 ton civarında olacağı tahmininde bulunmuştur.⁹⁸⁴

Zonguldak'ta iklim şartları ve arazi yapısına rağmen meyveciliğin geliştirilmesine özen gösterilmiştir. Zonguldak ilçelerinden Safranbolu'da yapınca, misket, sultani ve çavuş üzümleri üretilmiştir.⁹⁸⁵ Kentte meyve üretimi konusunda Vehbi Ayas, "Zonguldak'ta Meyvacılık" adlı makalesinde üretilen ürünler hakkında

---

⁹⁸⁰ Tesal, 62-64

⁹⁸¹ **Demokrat Türkiye**, Sayı 965, s. 1-2, Zonguldak 7 Şubat 1958.

⁹⁸² **Demokrat Türkiye**, Sayı 1054, s. 1-2, Zonguldak 26 Mayıs 1958.

⁹⁸³ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1064, s. 2, Zonguldak 6 Haziran 1958.

⁹⁸⁴ **Şafak**, Sayı 23/73, s. 1, Zonguldak 5 Eylül 1959.

⁹⁸⁵ **Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948**, 21-22.

değerlendirmelerde bulunmuştur. Ayas, resmi kayıtlara göre kentte 1948-1949 yılında armut, elma, erik, kiraz, vişne, şeftali, fındık, ceviz, kestane ağaçlarından 10.962.710 kg ürün alındığını söylemiştir. Ayas, kentin meyve bakımından çok zengin olduğunu ifade etmekle birlikte yaş meyve ihracatının düşük olduğuna dikkat çekmiştir. Ayrıca yazar, Bartın ve Çaycuma ilçesinin fidanlık kurulması için uygun olduğunu, ancak parasızlık yüzünden tam anlamıyla faaliyete geçilemediği eleştirisinde bulunmuştur.⁹⁸⁶ Yazarın bahsettiği yaş meyve ihracatının düşük olması, il genelinde meyve çeşitliliği olsa da üretimin sadece kent halkına yetebilecek düzeyde yapıldığını göstermektedir.

Kentte meyveciliğin gelişmesi amacıyla ilk olarak Bartın fidanlığından halka meyve fidanı dağıtılmasına başlanmıştır.⁹⁸⁷ Daha sonra Zonguldak Demokrat Parti İl Başkanı Ramiz Karakaşoğlu, Ziraat Bakanı Nedim Ökmen ile görüşmüştür. Görüşme sırasında Ökmen, Zonguldak'ta ziraatten ziyade meyveciliğin geliştirilmesi gerektiğini belirtmiş ve baharda 4 kişilik bir uzmanın incelemelerde bulunmak üzere Zonguldak'a gönderileceğini söylemiştir.⁹⁸⁸ Yapılan tüm çabalara rağmen kentte meyve, sebze, hububat ve bakliyat konusunda yeterli üretim gerçekleştirilememiştir. Bu yüzden meyve, sebze, hububat ve bakliyat diğer illerden getirtirilerek vatandaşlara ulaştırılmıştır.

3.1.2. Ziraat Kongreleri ve Öneriler

Zonguldak'ta ziraatın gelişmesi adına kongreler yapılmış, raporlar hazırlanmış ve tavsiye kararları alınmıştır. Kentte 1954 yılında yapılan I. İktisat Kongresi'nde; tapulama işlerinin düzenlenmesi, çiftçiye kredi temin edilmesi, tohumluk verilmesi, kimyevi gübre kullanılması, haşerelerle mücadele edilmesi, çiftçinin teknik ziraat aletleri ile güçlendirilmesi, yeni üretim sahaları açılması; meyveciliğin, bağcılığın, sebzeçiliğin ve yağlı tohum ziraatının teşvik edilmesi gibi tavsiye kararlar alınmıştır.⁹⁸⁹ 1956 yılında yapılan Ziraat Kongresi'nde, Teknik Zirai Müdürlüğü'nde yapılan uygulamalar rapor haline getirilmiştir.⁹⁹⁰ Raporda; 1956 yılında yapılan uygulamalardan şu şekilde bahsedilmiştir.

---

⁹⁸⁶ Vehbi Ayas, "Zonguldak'ta Meyvacılık", **Cep Gazetesi**, Sayı 22, s. 3, Zonguldak 15 Ekim 1955.

⁹⁸⁷ **Türkün Sesi**, Sayı 1405, s. 1-2, Zonguldak 8 Ağustos 1957.

⁹⁸⁸ **Demokrat Türkiye**, Sayı 960, s. 1, Zonguldak 1 Şubat 1958.

⁹⁸⁹ Tesal, 116.

⁹⁹⁰ **Türkün Sesi**, Sayı 1201, s. 1-2, Zonguldak 5 Şubat 1957.

Tarla ziraatı alanında; 1) Çiftçi tohumluklarının ıslahı amacı ile ıslah istasyonlarından 800 kg buğday, 200 kg arpa tohumluğu getirilerek yirmi çiftçiye verilmiştir. 2) 2.000 ton buğday tohumluğu selektör ve triyörlerden geçirilerek temizlenmiş ve ilaçlanmıştır. 3) 5234 sayılı kanuna göre doğal afetlerden zarar gören Eflani kazası için çiftçilere 100 ton tohumluk buğday dağıtılmıştır. 4) 1.000 kg Amerikan melez mısır tohumluğu Samsun ıslah istasyonundan getirilerek denemeleri yaptırılmıştır. 5) Teknik esaslara göre toprak işleminin gösterilmesi amacı ile Teknik Ziraat Müdürlüğü'ne ait traktör ve ekipmanlar ile 672 dekar arazi ekime hazırlanmıştır. 6) Çiftçilerin kimyevi gübre kullanmasını teşvik etmek için 2.000 kg süper fosfat gübresi ile buğday ve mısır üzerinde gübre denemeleri yaptırılmıştır. 7) Bakliyatın toprağı azotça zenginleştirilmesi, teşvik ve temin amacıyla konferanslar verilmiştir.⁹⁹¹ 8) Ketan ziraatında kimyevi gübre kullanılmasını temin için denemeler yapılmıştır. 9) Klavuzlar köyü arazisinin sulama projesi yaptırılmıştır. 10) Teknik Ziraat Müdürlüğü'ne ait motopomplara sulama denemeleri yaptırılmıştır. 11) Tohumları parasız vererek 476 dönümlük yoncalık tesis getirilmiştir. 12) 235 adet çeşitli zirai alet ve makinelerin çiftçiye verilmesi sağlanmıştır. 13) Çiftçi elinde bulunan traktörlerin iç ve dış lastiklerin temin edilmesine çalışılmıştır.⁹⁹²

Raporda ayrıca bağ-bahçe ziraatı için; 1) Çiftçilere 15.325 çeşit meyve fidanı getirilerek 575 dönüm meyve bahçesi meydana getirilmiştir. 2) 5.000 adet fındık fidanı parasız olarak dağıtılmıştır. 3) Bartın fidanlığına gelecek yıllarda dağıtılmak üzere 50.000 çöğürün aşısı getirilmiş ve fidanlığın her türlü bakımı yaptırılmıştır. 4) Meyve bahçelerinde kimyevi gübre denemeleri yaptırılmıştır. 5) Çiftçi bahçelerinde budama, aralama ve aşı uygulamaları gerçekleştirilmiştir. 6) Safranbolu kazasının köylerine verilmek üzere 10.000 asma çubuğu ve merkez kazasının Himmetoğlu köyü için 10.000 yerli köklü bağ çubuğu getirilmiştir. 7) Bartın fidanlığından 20.000 cins sebze fidesi sebzeçilere dağıtılmıştır. 8) Bartın fidanlığında 42 dekar üzerinde sebzeçilik yapılmış, buradan 86 ton çeşitli sebze üretilerek piyasaya sunulmuştur. Tarım ürünlerinin haşereye karşı mücadelesi için; 1) Meyve bahçelerinde hiyponamota karşı 414 kg DDT'li generol ve 190 kg arsinet kullanılarak 83.195 adet çeşitli meyve ağacı ilaçlanmıştır.⁹⁹³ 2) Kapokepsaya karşı (Elma iç kurdu) 489 kg DDT gezerol

⁹⁹¹ **Türkün Sesi**, Sayı 1202, s. 1-2, Zonguldak 6 Şubat 1957.

⁹⁹² **Türkün Sesi**, Sayı 1203, s. 1-2, Zonguldak 7 Şubat 1957.

⁹⁹³ **Türkün Sesi**, Sayı 1203, s. 1-2, Zonguldak 7 Şubat 1957.

kullanılarak 79.820 adet çeşitli meyve ağacı ilaçlanmıştır. 3) Ficikladium ilacı ile 5.000 adet armut ağacı ilaçlanmıştır. 4) Mahsullere geniş miktarda zarar veren domuz ile mücadelede 1.679 adet domuz itlaf edilmiştir. Tarımla uğraşan vatandaşların bilgilendirilmesi için kaza merkezlerinde ve köylerde konferanslar verilmiştir.⁹⁹⁴

Zonguldaklı ziraatçiler, Kasım 1959'da Türkiye Ziraatçiler Cemiyeti'nin düzenlediği toplantıya katılmıştır. Toplantı sırasında tüm ziraatçileri ilgilendiren kararlar alınmıştır. Buna göre; Bölge ziraat okullarının Millî Eğitim Bakanlığı bünyesine alınarak Ziraat kolejleri haline getirilmesi, zirai ilaçlardaki fahiş kârların kaldırılması, her ilçede bir ziraat laboratuvarı kurulması, traktör yedek parçaların ucuzlatılması ve zirai sendikaların kurulması temennisinde bulunulmuştur.⁹⁹⁵ Zonguldak Ziraat Müdürlüğü, toplantı sonrasında köylüye tohumluk dağıtımına başlamıştır. Aynı zamanda ekimlik hububat ve köylünün çift hayvanlarının beslenmesini sağlayacak ürünler dağıtılmıştır. Ziraat Müdürlüğü ekipleri tohumları dağıtırken, köylüye tohumların toprağa ekilişini anlatmış ve köylüyü haşerattan korunması için ilaçlanan tohumların yiyeceklere karıştırılmaması konusunda uyarmıştır.⁹⁹⁶ Ziraat Kongresi'nde alınan kararların bir bölümü uygulanabilmiş ve bu doğrultuda çiftçiye tohum desteği sağlanmıştır.

3.2. HAYVANCILIK

Demokrat Parti iktidarı hayvancılığın geliştirilmesine büyük önem vermiştir. Partinin 10 yıllık iktidarında canlı hayvan sayılarında ciddi miktarda artış gerçekleşmiştir. Canlı hayvanlardan koyun sayısı 23.400.000'den 34.400.000'e, keçi sayısı 18.400.000'den 24.600.000'e, sığır sayısı 10.100.000'den 12.400.000'e, manda sayısı ise 947.000'den 1.100.000'e çıkarılmıştır.⁹⁹⁷

Türkiye genelinde hayvancılık ilerlemesine rağmen Zonguldak'ta arazi şartlarının uygun olmaması, mera ve otlığın az olması sebebiyle belirli hayvanlar yetiştirilebilmiştir. 1948 yılı itibariyle kentte toplamda 535.536 koyun, kıl keçisi, tiftik keçisi, sığır, manda, katır, merkep gibi hayvanlar beslenmiştir. Özellikle katır, merkep gibi hayvanlardan taşımacılık konusunda yararlanılmıştır.⁹⁹⁸ 1951 yılında koyun, kıl

⁹⁹⁴ **Türkün Sesi**, Sayı 1204, s. 1-2, Zonguldak 8 Şubat 1957.

⁹⁹⁵ **Cumhuriyet**, Sayı 12677, s. 3, İstanbul 9 Kasım 1959.

⁹⁹⁶ **Şafak**, Sayı 23/139, s. 1, 4, Zonguldak 21 Kasım 1959.

⁹⁹⁷ Zahide Sungur, 64.

⁹⁹⁸ **Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948**, 22.

keçisi, tiftik keçisi, sığır, manda, at, merkep, katır sayısı 469.430'a düşmüştür.⁹⁹⁹ Kentin ilçelerinden Safranbolu'da mera ve otlakların fazla olması hayvancılığı kolaylaştırmıştır. Özellikle köylerde yaşayan vatandaşlar geçimlerini hayvancılık yaparak sağlamıştır. Zonguldak'ın genel arazi yapısı dikkate alındığında Safranbolu halkının hayvancılık, Bartın halkının ise geçimini tarım yaparak sağladığı görülmüştür.

Zonguldak'ta tarım, hayvancılık ve ticaretin geliştirilmesi için 1954 yılında I. İktisat Kongresi düzenlenmiştir. Kongrede hayvancılığın geliştirilmesi için mevcut hayvanların iyi bakılması, üretimin hızlandırılması, verimlerinin artırılması için tedbirler alınması temennisinde bulunulmuştur.¹⁰⁰⁰ Kentte 1957 yılında yapılan Ziraat Kongresi'nde ise 1956 yılında hayvancılık alanında yapılan çalışmalar rapor haline getirilmiştir. Raporda yapılan uygulamalar arasında; yonca ziraatını yaymak için 476 dönüm yoncalık meydana getirildiği belirtilmiştir. İyi cins tavuk ırklarını yaymak, fenni tavukçuluğu göstermek amacı ile merkez ve Ulus kazasında kümesler yaptırılmıştır. Fenni arıcılığı yaymak amacı ile 220 arı kovana dağıtılmıştır.¹⁰⁰¹

Hayvanların hastalıklarına karşı aşı uygulaması ve ıslahı konusunda da çalışmalar yürütülmüştür. Bu kapsamda Zonguldak Veteriner Müdürlüğü tarafından mücadele ekipleri köylerde hayvan hastalıklarına karşı koruyucu aşı uygulamasına başlamıştır. Hayvanların aşılması sonucunda hastalıklı hayvan sayısında azalma meydana gelmiştir.¹⁰⁰² Kümes hayvancılığının gelişmesi için Zonguldak ve Bartın'da kurulan kümeslerden alınan yumurtalar köylere dağıtılarak tavuk cinsinin ıslah edilmesine gayret edilmiştir. Zonguldak, Bartın ve diğer ilçelerde cins civciv yetiştiren şahıslar tarafından tavuk çiftlikleri kurulmuştur.¹⁰⁰³ Hayvancılık konusunda yapılan hamlelere rağmen Zonguldak'ta hayvancılık gelişme gösterememiştir.

3.3. ORMANLAR

Zonguldak, önemli kömür ve demir madenlerine sahip olduğu için yerli ve yabancı misafirler tarafından sıklıkla ziyaret edilen bir şehir olmuştur. Bu misafirlerden Ord. Prof. Dr. Gerhard Kessler, kente gelerek incelemelerde bulunmuştur. Özellikle kenti ziyareti sırasında kendisinin dikkatini çeken noktalardan birisi ormanların Türkiye'nin

---

⁹⁹⁹ BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 76.480.5, 26.04.1952, 48.

¹⁰⁰⁰ Tesal, 116.

¹⁰⁰¹ **Türkün Sesi**, Sayı 1203, s. 2, Zonguldak 7 Şubat 1957.

¹⁰⁰² **Şafak**, Sayı 23/63, s. 1-2, Zonguldak 25 Ağustos 1959.

¹⁰⁰³ **Sabah**, Sayı 2799, s. 1-2, Zonguldak 3 Mart 1959.

birçok yerinin aksine Zonguldak'ta tahrip edilmemesi olmuştur. Çünkü kentte kömür çıkarıldığından yakacak olarak odun elde etmek için ormanların tahrip edilmediğini ve maden ocaklarında kullanılan direklerin de Finlandiya'dan temin edildiğini tespit etmiştir. Bu yüzden şehrin güzel ormanlarla çevrili kaldığını ve ormanlara zarar verilmediğini ifade etmiştir.¹⁰⁰⁴ Bu durum şehirde ormancılığın ilerlemesi adına Devrek, Ereğli, Bartın, Karabük ve Yenice Orman İşletmelerinin kurulmasına zemin hazırlamıştır.

3.3.1.Devrek, Ereğli, Bartın, Karabük ve Yenice Orman İşletmeleri

Zonguldak'ta; Devrek, Ereğli, Bartın, Karabük ve Yenice Orman İşletmeleri faaliyette bulunmuştur. Bu işletmelerden Devrek Orman İşletmesi 25 Aralık 1938'de kurulmuştur. Bu işletme; Babadağ, Zonguldak, Çaycuma, Tefen, Kayadibi, Akçasu, Beldibi, Dirgine, Karadere ve Aksu şeklinde bölgelere ayrılarak idare edilmiştir. Devrek Orman İşletmesi 1939-1940 yılından itibaren kamyon ve araba yolları yaptırarak orman yangınlarının önlenmesine ve enkazların temizlenmesine yardımcı olmuştur. İşletmenin diğer bir faydası da ürettiği tomruk, maden direği, kereste ve odunun özellikle maden ocaklarında kullanılması sayesinde kömür üretiminin artması sağlanmıştır. Ancak II. Dünya Savaşı'nda üretim azalmışsa da savaş sonrası yeniden üretimde artış meydana gelmiştir. Tablo 6'da detaylı olarak bu durum gösterilmiştir.

Tablo 6. Devrek Orman İşletmesi'nde 1939-1948 Yılları Arasındaki Tomruk, Maden Direği, Kereste ve Odun Miktarı

Senesi	Tomruk M ³	Maden Direk M ³	Kereste M ³	Odun Kental
1939-1940	-	5612	-	826.000
1940-1941	7	9277	5	16.093
1941-1942	1202	9208	-	83.471
1942-1943	4158	18376	446	113.342
1943-1944	2938	66315	1821	443.381
1944-1945	2386	24191	2147	410.807
1945-1946	5815	29015	9916	732.929
1947	7967	20604	3679	1303.943
1948	10689	11297	-	752.280 ¹⁰⁰⁵

Devrek Orman İşletmesi'ne 1951 yılında köylünün ihtiyacı için 4.083 m³ tomruk, 472.000 kental yakacak odun, piyasa ihtiyacı için 19.790 m³ tomruk, 8.530 m³ metreküp maden direği, 80.000 kental odun ve köylü pazar satış ihtiyacı için 20.000

¹⁰⁰⁴ Gerhard Kessler, Zonguldak ve Karabük'te Çalışma Şartları, Ekmel Zâdil (çev), **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı 2, 1949, 12.

¹⁰⁰⁵ **Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948**, 28-29.

kental odun verilmiştir.¹⁰⁰⁶ İşletme, 1956 yılında 27.158 m³ tomruk üreterek depolara taşımıştır. Bu nakliye işinde 1.531.542 lira harcanmış, köylülere ise 1.050.542 lira ödenmiştir. İşletmenin diğer faaliyetleri arasında 25 km'lik orman yolunun yeniden yapılması ve 212 km'lik yolun düzeltilmesi yer almıştır.¹⁰⁰⁷

Zonguldak'ta faaliyet gösteren Ereğli Orman İşletmesi 1945 yılında kurulmuştur. Ancak ilerleyen yıllarda Devrek Orman İşletmesi çatısı altına girmiştir. İşletme, maden kömürü sahasında bulunduğundan dolayı ocaklar için gerekli olan maden direklerinin bir kısmını temin etmiş ve kibrit sanayisinin gelişmesine yardımcı olmuştur. Ayrıca odun ihtiyacı, mangal kömürü, balta, kazma, kürek saplarının temin edilmesinde faydası olmuştur.¹⁰⁰⁸

Bartın Orman İşletmesi ise 1943 yılı sonlarına doğru 14 hektarlık saha üzerinde kurulmuştur. İşletme Ulupınar, Ulus, Yenihan, Kocanaz, Kayadibi, Gürpınarı, Göveles adları ile 7 bölgeye ayrılmıştır. İşletme maden direği, kavak tomruğu, kayın tomruğu, tomruk ve kereste ihtiyaçlarının yanı sıra Ulus ve Bartın ilçelerine bağlı 200'den fazla köyün yakacak ve kullanacak odun ihtiyacını karşılamıştır.¹⁰⁰⁹ İşletmeye 1951 yılında köylünün ihtiyacı için 2.360 m³ tomruk, 572.000 kental yakacak odun, piyasa ihtiyacı için 5.290 m³ tomruk, 2.800 m³ maden direği, 4.000 kental odun ve köylü pazar satışı ihtiyacı için de 10.000 kental odun verilmiştir.¹⁰¹⁰

Karabük Orman İşletmesi ise, 18 Aralık 1937'de kurulduğu için Zonguldak'ın en eski işletmesi olarak kabul edilmiştir. İşletmede 1947 yılında 51.650 m³ tomruk, 10.758 m³ kereste, 5.485 m³ direk ve 579.718 m³ odun üretimi gerçekleşmiştir. Ayrıca Karabük Orman İşletmesi diğer orman işletmelerinden farklı olarak 220 km telefon hattı, 382 km kamyon yolu, 93 km araba yolu ve 22 km dekovil yolu yapmıştır.¹⁰¹¹ İşletmeye 1951 yılında köylünün ihtiyacı için 3.205 m³ tomruk, 400.000 kental odun, piyasa ihtiyacı için 21.260 m³ tomruk, 1.140 m³ maden direği, 86.000 kental odun ve köylü pazar satış ihtiyacı için de 5.000 kental odun verilmiştir.¹⁰¹²

Zonguldak'ta 1954 yılında düzenlenen I. İktisat Kongresi'nde ormancılığın geliştirilmesine de değinilmiştir. Kongrede; il ormanlarının tahribini önlemek ve

¹⁰⁰⁶ BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 117.737.8, 31.08.1951, 36.

¹⁰⁰⁷ **Aydın Tarihi**, No 278, s. 58, Ankara Ocak 1957.

¹⁰⁰⁸ **Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948**, 30-31.

¹⁰⁰⁹ **Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948**, 32, 78.

¹⁰¹⁰ BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 117.737.8, 31.08.1951, 36-37.

¹⁰¹¹ **Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948**, 32, 78.

¹⁰¹² BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 117.737.8, 31.08.1951, 36-37.

köylünün ihtiyacını karşılamak için geniş ziraat sistemi yerine bahçe ziraatının tercih edilmesi, özellikle meyveciliğin ve fındık ziraatının teşvik edilmesi, Tefen ve Filyos vadilerinde kavaklıklar yapılarak kereste ihtiyacının sağlanması, ocak yerine kömür yakan sobanın kullanılması tavsiye edilmiştir. Bu kararlardan başka ormancılığın iyileştirilmesi için; orman sahalarında gelişigüzel meskenler yapılmasının önlenmesi, yeni ormanlar yetiştirilmesi, tarla açmak için orman tahribine engel olunması ve toprağa muhtaç çiftçiye entansif ziraatın öğretilmesi kararı alınmıştır.

Zonguldak, Bartın, Ereğli, Devrek, Safranbolu orman işletmelerinin 1954 yılı istatistiklerine göre faydalanılan orman hektarı 454.765 hektar olarak gerçekleşmiştir. Zonguldak'ın ormanları Karabük, Devrek, Bartın ve Yenice'de bulunan orman işletmeleri tarafından idare edilmiştir. Bu işletmelerden Karabük İşletmesi Karabük, Safranbolu, Eflani'yi; Devrek İşletmesi Devrek, Ereğli, Çaycuma, Zonguldak'ı, Bartın İşletmesi Bartın ve Ulus'u; Yenice İşletmesi Karabük'ün bir kısmını içermiştir. Adı geçen işletmeler 1954-1956 yıllarında çam, köknar, kayın, meşe, kavak, kestane ağaçlarından 303.040 m³ tomruk üretmiştir.¹⁰¹³ Adı geçen işletmelerde 1954-1956 yıllarında çam, meşe, köknar ağacından 2.755 m³ maden direği; kayın, çam, köknar, meşe ağacından 5.828 m³ tel direği üretilmiştir. Ayrıca bu işletmelerde 13.586 m³ sanayi odunu ve 4.581.455 kental yakacak odun piyasaya sunulmuştur.¹⁰¹⁴ İşletmeler arasında Yenice Orman İşletmesi en fazla sanayi odunu, Bartın Orman İşletmesi yakacak odun üretiminde ilk sırada yer almıştır. Zonguldak'ta yer alan orman işletmeleri; yakacak odun üretilmesine, orman yangınlarının önlenmesine ve ürettiği maden direkleri sayesinde kömür üretiminin artmasına destek olmuştur.

3.4. TİCARET ve BANKACILIK

Zonguldak kentinde Ticaret ve Sanayi Odası 1919'da faaliyetine başlamasına rağmen resmi olarak 14 Şubat 1920 yılında kurulmuştur. Zonguldak'ın 1924 yılında il olmasından sonra 1928 yılında Devrek Ticaret ve Sanayi Odası, 1932 yılında Ereğli Ticaret ve Sanayi Odası Zonguldak'a bağlanmıştır.¹⁰¹⁵ Zonguldak şehrinin ticari hayatına bakıldığında; demircilik, kalaycılık, marangozluk, kunduracılık, yemenicilik gibi küçük sanatlar ile uğraşıldığı görülmüştür. İlçelerden Safranbolu'da şarapçılık,

---

¹⁰¹³ Tesal, 68, 71-72, 116.

¹⁰¹⁴ Tesal, 73-74.

¹⁰¹⁵ Hamdi Genç, Cumhuriyetin İlk Yıllarında Zonguldak'ta Nüfus, Ticaret ve Sanayi (1920-1932), **ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 6, Sayı 12, 2010, 143.

Ereğli’de meyve ve sebze konserveciliği, Bartın’da ise peynircilik yapılarak aileler geçimlerini sağlamıştır.¹⁰¹⁶

Zonguldak Şimendifer İdaresi kayıtlarında kent ve çevresinden 151.852 ton ihracat, 106.220 ton ithalat yapıldığı tespit edilmiştir. Ticaret Odası kayıtlarına göre 1952 yılında Zonguldak’ta; 137 adet bakkal, sebzeçi esnafı; 41 adet lokanta, otel, şekerci esnafı; 45 adet demir, doğramacı esnafı; 132 adet manifatura, tuhafiyeci esnafı; 44 adet züccaciye, hırdavat, kırtasiye esnafı, 8 adet tıbbi eşya, mahrukat, inşaat esnafı; 42 adet nakliyecisi, sigortacı esnafı ticaretle uğraşmıştır.¹⁰¹⁷ Kentin ihraç ürünleri arasında maden kömürü, döküm kumu, bakkaliye, çimento, gaz, benzin, toprak, muhtelif kreozat; ithal ettiği ürünler arasında canlı hayvan, dinamit, sebze-meyve, taze balık, kum, kok, demir, un, kereste, boru, saç, arpa, mısır gibi çeşitli ürünler yer almıştır.

1960 yılına gelindiğinde 4.850 kişinin ticaretle uğraştığı, bunun il nüfusuna oranının %8 olduğu buna karşın Türkiye için bu oranın %15 olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir.¹⁰¹⁸ Zonguldak’ta belli başlı esnaf teşekkülleri olmasına rağmen kömür ve demirin her alanda kullanılması şehirde ticaret hayatının gelişmesine yardımcı olmuştur. Kömür, sanayide ve evlerde kullanılmasının yanı sıra elektrik santralinde enerji üretiminde de kullanılmıştır. Bu enerji başta İstanbul gibi büyük şehirlere verilerek enerjinin yurt içinden sağlanması ülke genelinde dışa bağımlılığın azalmasına yardımcı olmuştur.

Zonguldak şehri, kömürün yaygın olarak kullanılması ve ticari hayatı etkilemesinden dolayı bankacılık sektörünün ilk geliştiği illerden biri olarak görülmüştür. Dönemin sanayi ve ticaret açısından hareketli şehirlerinden biri olan Zonguldak’ta bankacılık sektöründe önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bankalar kentte şubeler açarak ticari hayatın canlanmasına katkıda bulunmuştur. Ziraat Bankası 1889 yılında Bartın, Ereğli, Devrek, Safranbolu ve 1913 yılında Zonguldak’ta ilk şubelerini açarak faaliyete geçmiştir. Ziraat Bankası’ndan sonra 1928 yılında İş Bankası ve 1933 yılında Zonguldak Yardım Bankası; Bartın’da Ziraat Bankası, İş Bankası, Adapazarı Türk-Ticaret Bankası; Ereğli’de Ziraat Bankası, Safranbolu’da Ziraat Bankası, Adapazarı Türk Ticaret Bankası ve Devrek’te Ziraat Bankası şube açmıştır.¹⁰¹⁹ Karabük’te 1951

---

¹⁰¹⁶ Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948, 14.

¹⁰¹⁷ BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 76.480.5, 26.04.1952, 74-76.

¹⁰¹⁸ Mecdi Emiroğlu, Zonguldak’ta Endüstri ve İşgücü Münasebetleri, **Coğrafya Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 1, 1966’dan ayrı basım, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1966, 211.

¹⁰¹⁹ Tesal, 111.

yılında Yapı Kredi Bankası¹⁰²⁰ ve 1952 yılında Ziraat Bankası şubelerini faaliyete geçirmiştir.¹⁰²¹

Banka şubeleri açılmasına devam edilerek Bakanlar Kurulu kararıyla 26 Mart 1953 tarihinde Türkiye Emlak Kredi Bankası Zonguldak'ta,¹⁰²² 26 Şubat 1954'te Türk Ekspres Bank Bartın'da,¹⁰²³ 15 Haziran 1954 tarihinde Türk Ticaret Bankası Zonguldak'ta,¹⁰²⁴ 14 Nisan 1955 tarihinde Türkiye İş Bankası Kdz. Ereğli'de,¹⁰²⁵ 24 Şubat 1956 tarihinde Halk Bankası Zonguldak'ta,¹⁰²⁶ 19 Nisan 1956 tarihinde Türk Ticaret Bankası Kozlu'da,¹⁰²⁷ 3 Eylül 1956 tarihinde Türk Ticaret Bankası'nın Bartın'da şube açmasına karar verilmiştir.¹⁰²⁸ Adı geçen bankalardan Türk Ticaret Bankası Bartın Şubesi,¹⁰²⁹ Halk Bankası Zonguldak Şubesi,¹⁰³⁰ Muhabank Devrek Şubesi 1957 yılında,¹⁰³¹ Garanti Bankası Ereğli¹⁰³² ve Devrek Şubeleri 1958 yılında¹⁰³³ ve Ziraat Bankası Soğuksu Şubesi 1959 yılında¹⁰³⁴ faaliyete geçerek tarım, ticaret ve diğer işlerle uğraşan vatandaşların uğrak yeri haline gelmiştir. Bankaların varlığı, kent merkezi ve ilçelerinde ekonomik hayatın devamlılığının sağlanmasına katkıda bulunmuştur.

3.4.1. Esnaf Cemiyetleri

Zonguldak şehrinde toplumsal ve ekonomik hayatın önemli unsurlarından esnaf ve zanaatkarların varlığı cemiyet, dernek ve birlik olma anlayışını beraberinde getirmiştir. Kentte çeşitli mesleklere sahip vatandaşlar olduğundan bunların bağlı olduğu cemiyet, dernek, sendika, birlik, kooperatif ve odalar esnafın birliğinin sağlanmasına ve haklarının korunmasına yardımcı olmuştur. Zonguldak'ta Terzi Esnafı Cemiyeti, Zonguldak Pazarcılar Derneği, Şoförler Derneği, Ekmek ve Simit İşçileri Sendikası,

¹⁰²⁰ **Zonguldak**, Sayı 1193, s. 1, Zonguldak 27 Nisan 1951.

¹⁰²¹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 58, s. 5, Zonguldak 4 Ekim 1952.

¹⁰²² **BCA**, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 131.22.17, 26.03.1953.

¹⁰²³ **BCA**, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 137.98.10, 26.11.1954.

¹⁰²⁴ **BCA**, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 136.55.19, 15.06.1954; **Cumhuriyet**, Sayı 10869, s. 2, İstanbul 2 Kasım 1954.

¹⁰²⁵ **BCA**, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 139.35.14, 14.04.1955.

¹⁰²⁶ **BCA**, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 144.97.4, 24.11.1956.

¹⁰²⁷ **Cep Gazetesi**, Sayı 49, s. 1, Zonguldak 21 Nisan 1956; **Yeni Ses**, Sayı 85, s. 1-2, Zonguldak 25 Nisan 1956.

¹⁰²⁸ **BCA**, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 144.73.13, 03.09.1956.

¹⁰²⁹ **Cep Gazetesi**, Sayı 88, s. 1, Zonguldak 16 Şubat 1957; **Türkün Sesi**, Sayı 1210, s. 1, Zonguldak 16 Şubat 1957.

¹⁰³⁰ **Cep Gazetesi**, Sayı 93, s. 1, Zonguldak 23 Mart 1957.

¹⁰³¹ **Türkün Sesi**, Sayı 1443, s. 1-2, Zonguldak 24 Eylül 1957.

¹⁰³² **Demokrat Türkiye**, Sayı 1043, s. 1, Zonguldak 13 Mayıs 1958.

¹⁰³³ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1197, s. 1-2, Zonguldak 13 Kasım 1958.

¹⁰³⁴ **Şafak**, Sayı 23/148, s. 1, 4, Zonguldak 2 Aralık 1959.

Zonguldak Kahveciler ve Lokantacılar Cemiyeti, Zonguldak Kunduracı Sanatkârları Dernekleri Birliği, Zonguldak Esnaf Kefalet Kooperatifi, Zonguldak Ferdi Teşebbüsü Teşvik Cemiyeti, Ticaret ve Sanayi Odası, Zonguldak Gazeteciler Cemiyeti ve Basın-Yayın Birliği etkin olarak faaliyette bulunmuştur.

3.4.1.1. Terzi Esnafı Cemiyeti ve Zonguldak Pazarcılar Derneği

Terzi Esnafı Cemiyeti, Zonguldak'ın Ulus ilçesinde 4 Mart 1950 tarihinde Ali Aldaş başkanlığında kurulmuştur. Cemiyet tüzüğünde amacını; a) Terzilerin meslek bilgilerini ve sanat iktidarlarını yükseltmek, b) Cemiyetin mensupları arasındaki birlik bağlarını sevgi, ahenk ve dayanışmayı kuvvetlendirmek, c) Cemiyetin mensuplarına kabiliyetine göre iş temin etmek, d) Cemiyet mensupları ve alakalıları arasında, esnaflık işlerinden doğan anlaşmazlıkları barışçıl bir şekilde halletmek, e) Cemiyete kayıtlı usta ve kalfaları ve diğer hizmet erbabını, hizmetleri derecelerine göre sınıflara ayırarak ellerine fotoğraflı nüfus cüzdanı vermek, f) Mevsim ve rayice göre belediye, ticaret ve sanayi odasının tasdiki ile gündelikleri tayin ve tasdik etmek, g) İcabında cemiyet mensuplarına tarh olunan vergi ve resimler hakkında, dilediklerini hükümete bildirmek, h) İşçilerin hastalık, kaza, maluliyet, doğum, ölüm, her türlü ihtiyaç ve ihtiyarlıklarında kendilerine ve ailelerine yardım etmek, i) Esnaftan biri hakkında hükümetçe bilgi alınması ve birinin kefalete bağlanması; icap ederse yardım ve tahsilata yardım etmek, j) Cemiyet mensuplarına sosyal yardım, bakım, sinema, eşya piyangosu, balo, temsil, gezinti, eğlence ve yarışma düzenlemek olarak açıklamıştır.¹⁰³⁵

Terzilerin birliğinin ve haklarının savunulması adına faaliyet gösteren cemiyetten sonra kentte pazarcı esnafının sorunlarının çözülmesi, belediye ile olan ilişkilerinin sağlıklı olarak yürütülmesi ve esnaflar arasındaki dayanışmayı sağlamak için Zonguldak Pazarcılar Derneği kurulmuştur. Derneğin 8 Ocak 1956 Pazar günü gerçekleştirdiği ilk kongresinde konuşan kişiler Zonguldak Belediyesi'nin tentene kurmadığı için bakkaliye ve yiyeceklerin ıslandığını söyleyerek, pazarcının bu sebeple hasta olması gibi keyfi uygulamalardan şikâyet etmiştir. Konuşmaların ardından yönetim kurulu¹⁰³⁶ seçimi yapılarak kongre, hükümet komiserinin denetimi ve

¹⁰³⁵ Terzi Esnafı Cemiyeti'nin 44 maddeden oluşan tüzüğü için Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1142, s. 1-2, Zonguldak 12 Mayıs 1950.

¹⁰³⁶ Yönetim kurulu şu isimlerden oluşmuştur: Hamit Bıyık, Cemil Şehirli, Hamit Keleş, Mehmet Kırıcı, Sait Çağlar, Muzaffer Küçük, Sefer Kurt. Bkz; **Yeni Ses**, Sayı 70, s. 1-2, Zonguldak 11 Ocak 1956.

gözetiminde sona ermiştir. Derneğin üyelerinden Ahmet Güner, Sultan Hamit Bıyık, Cemal Şehirli Belediye Başkanı Mustafa Tamer'i ziyaret ederek esnafları ilgilendiren konularda görüşme yapmıştır.

Görüşülen konular arasında; Pazar yerinin iki tarafta olmasından dolayı esnafın zarar gördüğü ifade edilerek Pazar yerinin bir yerde olması gerektiği fikri ileri sürülmüştür. Belediye Başkanı Mustafa Tamer, meselenin çözümü konusunda pazarcılara daimî dükkanlar temin edileceğini ve Ereğli Kömür İşletmeleri deposu sahasında bir pazar yerinin kurulacağını açıklamıştır. Pazar yerinin elektrik ve susuz olmasından dolayı temizliğinin yapılamaması sorunu da pazar yerine elektrik ve su verileceğinin ifade edilmesi üzerine çözüme kavuşmuştur. Pazar yerine giden yolların durumunun incelenerek yolların düzeltilmesi için bütçeye 70.000 liraya yakın ödenek ayrıldığı belirtilmesi üzerine esnaf üyeleri Belediye Başkanı Mustafa Tamer ile yaptıkları görüşmeden memnun kalarak ayrılmıştır.¹⁰³⁷

3.4.1.2. Zonguldak Ferdi Teşebbüsü Teşvik Cemiyeti, Ticaret ve Sanayi Odası, Zonguldak Gazeteciler Cemiyeti, Basın-Yayın Birliği

Zonguldak'ta vatandaşların özgürce iş kurabilmeleri ve ticaret yapabilmeleri için Halit Güner başkanlığında Ferdi Teşebbüsü Teşvik Cemiyeti kurulmuştur. Cemiyet tüzüğünde amacını; a) Zonguldak ilinde iktisadi sahalarda ve özellikle sanayide ferdi teşebbüsü teşvik etmek, b) Ferdi teşebbüsler için lüzumlu imkân ve vasıtaları hazırlamak, c) Memleketin başka illerinden ve dışarıdan Zonguldak'a gelecek müteşebbislerin girişecekleri teşebbüslere Zonguldaklıların katılımını sağlamak, d) Zonguldaklıların iktisadi ve sanayi sahasındaki sorunların çözümüne yardım etmek, e) Bu amaç ve gayelerin gerçekleşmesi için yayınlarda bulunmak ve konferanslar düzenlemek olarak açıklamıştır.¹⁰³⁸ Diğer bir dernek olarak Zonguldak Ticaret ve Sanayi Odası ticaretle uğraşan esnafın bir birlik altında toplanmasını ve üyeler arasındaki dayanışmayı sağlamak için faaliyetlerde bulunmuştur.

Basın-yayın alanında 1949 yılında Zonguldak Gazeteciler Cemiyeti ülkenin ilk kurulan gazeteci örgütlerinden birisi olmuştur.¹⁰³⁹ Bu da Zonguldak'ta özgürlükçü düşünceye ne kadar önem verildiğinin göstergesidir. Cemiyet yapmış olduğu genel kurul, toplantı, kongrelerde gazetecilerin sorunları üzerinde durmuş ve çözüm önerileri

¹⁰³⁷ **Yeni Ses**, Sayı 74, s. 1-2, Zonguldak 8 Şubat 1956.

¹⁰³⁸ **Yeni Ses**, Sayı 142, s. 1-2, Zonguldak 12 Haziran 1957.

¹⁰³⁹ <http://zonguldakgazetecilercemiyeti.com/kunye>, Erişim Tarihi: 30 Temmuz 2019.

getirmiştir. Cemiyetin 2 Ekim 1955 tarihinde yaptığı kongrede,¹⁰⁴⁰ CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek'in Zonguldak'ı ziyareti sırasında yayınladığı Kasım Gülek'in mağdur gösterildiği beyannameye cemiyete üye bazı DP taraftarı gazetecilerin karşı beyanname yayınlaması üzerine tartışma yaşanmıştır. Daha sonra tartışmanın tatlıya bağlanması sonucunda asil üyelikler,¹⁰⁴¹ murakabe heyeti¹⁰⁴² ve haysiyet divanında¹⁰⁴³ görev alacak kişiler belli olmuştur.

Kentte, Tahir Karauğuz tarafından kurulan Basın-Yayın Birliği hem yerel hem de ulusal meselelerde aktif rol almıştır. Birlik; ilk genel kurulunu 6 Temmuz 1952 tarihinde gerçekleştirmiştir. Yönetim kurulu yaptığı ilk toplantıda Ankara, Safranbolu, Karabük ve İstanbul'da temsil kolları kurularak birliğin büyütülmesi yönünde karar almıştır.¹⁰⁴⁴ Birlik önemli konularda da sorumluluk alarak faaliyetlerde bulunmuştur. Bu bağlamda irtica'a ve ırkçılığa karşı milletçe başlatılan mücadeleye destek olmuştur. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nde düzenlenen toplantıda Zonguldak'ta Basın-Yayın Birliği'nin öncülüğünde bir Devrimciler Birliği kurulması kararı alınmıştır.¹⁰⁴⁵ Ancak Birlik Başkanı Tahir Karauğuz, CHP taraftarı yayın politikası izleyen Zonguldak gazetesini idare ettiğinden zamanla CHP'den beklediği desteği alamamaya başlamıştır. Karauğuz; çıkardığı gazete ve dergileri kapatarak şehirden uzaklaşmış, Amasrayı Sevenler ve Basın Yayın Birliği gibi derneklerin başlattığı projeler yarıda kalmıştır.

Zonguldak'ta bahsedilen kuruluşlar dışında da dernek, cemiyet, birlik ve kooperatiflerde faaliyet yürütmüştür. Bu bağlamda Şoförler Derneği,¹⁰⁴⁶ Zonguldak Kahveciler ve Lokantacılar Cemiyeti,¹⁰⁴⁷ Ekmek ve Simit İşçileri Sendikası,¹⁰⁴⁸

---

¹⁰⁴⁰ **Yeni Ses**, Sayı 49, s. 3, Zonguldak 14 Eylül 1955.

¹⁰⁴¹ Asil üyeliklere; Turhan Tinay, Ahmet Güner, Mustafa Saraç, Tarık Küçükoglu ve Osman İmre seçilmiştir. Bkz; **Şafak**, Sayı 1, s. 1, Zonguldak 8 Ekim 1955.

¹⁰⁴² Murakabe heyetine; Sabri Makuloğlu, Zeki Kan Demiroğlu ve Kadir Çınçın seçilmiştir. Bkz; **Şafak**, Sayı 1, s. 1, Zonguldak 8 Ekim 1955.

¹⁰⁴³ Haysiyet divanına; Bülent Aytan, Abdülkadir Telcioğlu ve Enver Güvener seçilmiştir. Bkz; **Şafak**, Sayı 1, s. 1, Zonguldak 8 Ekim 1955.

¹⁰⁴⁴ **Yeni Zonguldak**, Sayı 39, s. 2, Zonguldak 8 Temmuz 1952.

¹⁰⁴⁵ **Yeni Zonguldak**, Sayı 82, s. 1, Zonguldak 15 Şubat 1953.

¹⁰⁴⁶ **Yeni Ses**, Sayı 81, s. 1, Zonguldak 28 Mart 1956.

¹⁰⁴⁷ Yeni idare heyetine; Hakkı Çakmak, Muharrem Güler, Hasan Çotar, Osman Karakullukçu, Şükrü Şardağ seçilmiştir. Bkz; **Yeni Ses**, Sayı 53, s. 2, Zonguldak 12 Ekim 1955.

¹⁰⁴⁸ **Yeni Ses**, Sayı 87, s. 2, Zonguldak 9 Mayıs 1956.

Zonguldak Kunduracı Sanatkarları Dernekleri Birliği,¹⁰⁴⁹ Zonguldak Esnaf ve Kefalet Kooperatifi kurularak kentte esnaflar arasındaki dayanışma güçlendirilmiştir.¹⁰⁵⁰

3. 5. SANAYİ

Demokrat Parti, yerli girişimcilerin teşvik edilerek ekonominin gelişmesine çalışmıştır. Ancak yerli girişimcilerden umduğunu bulamayınca yabancı yatırımcıların teşvik edilmesine yönelmiştir. Bu amaçla enerji kaynaklarının ve madenlerin işletilmesi, ulaştırma alanları ve diğer altyapı yatırımlarında yabancılara kolaylıklar sağlayan, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu çıkarılmıştır.

Parti, ekonomide asıl stratejisini tarımda makineleşme ve özellikle traktör kullanımında köklü değişiklikler yaparak gerçekleştirmiştir. Yine aynı şekilde tarımda işlenmemiş toprakların tarıma açılması ve Marshall yardımlarından yararlanılarak modern tarım araç-gereçlerinin kullanılmaya başlanması kırsal kesimde yaşayanları memnun etmiştir.¹⁰⁵¹ Aynı zamanda tarımda kullanılan traktör sayısı 1949 yılında 3.103 iken, 1958 yılında 43.872'ye çıkması da üretimi arttırmış ve yeni fabrikaların açılmasını sağlamıştır.¹⁰⁵²

Demokrat Parti döneminde sanayi alanında Manisa, Balıkesir, Antalya, Maraş, Adana, Aydın, Kayseri ve Konya'da fabrikalar açılarak yerli üretim güçlendirmeye çalışılmıştır. Bu fabrikaların yanı sıra Balıkesir, Aydın, Konya, Afyon, Gaziantep, Niğde, Zonguldak ve Kayseri'de çimento fabrikaları; Adapazarı, Burdur, Konya, Kastamonu, Amasya, Erzincan, Erzurum, Kayseri ve Kütahya'da şeker fabrikaları açılmıştır.¹⁰⁵³

Sanayi kuruluşlarından Makine Kimya Endüstrisi Kurumu, Denizcilik Bankası, Et ve Balık Kurumu, Türkiye Çimento Sanayi A.Ş., Azot Sanayi TAŞ Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı, T.C Turizm Bankası, Yem Sanayi Anonim Şirketi, Devlet Malzeme Ofisi, Türkiye Demir-Çelik Fabrikaları da yine bu dönemde kurulmuştur.¹⁰⁵⁴

¹⁰⁴⁹ **Yeni Ses**, Sayı 40, s. 1-2, Zonguldak 20 Temmuz 1955.

¹⁰⁵⁰ Kooperatifin ikinci başkanlığına Asım Şeker, muhasipliğe Dursun Ağırılımaz, katipliğe Mehmet Çagan, üyeliklere Hamit Salman, Mehmet Tartu ve Mehmet Başkal seçilmiştir. Bkz; **Yeni Ses**, Sayı 129, s. 1, 3, Zonguldak 6 Mart 1957.

¹⁰⁵¹ Süleyman İnan, Demokrat Parti Dönemi (1950-1960), **Yakın Dönem Türk Politik Tarihi**, Ankara: Anı Yayıncılık, 2007, 129-130.

¹⁰⁵² Cihat Göktepe, Menderes Dönemi (1950-1960), **Türkler**, Cilt: 16, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, 903.

¹⁰⁵³ Başgil, 87.

¹⁰⁵⁴ Albayrak, 855.

Bu sanayi kuruluşlarının dışında maden işletmeciliği konusunda da adımlar atılmıştır. Türkiye’de 1923 yılı öncesinde işletilen maden ocakları yabancı şirketler tarafından idare edilmiştir. Bu şirketlerden Ereğli Maden Şirketi’nin Fransız sermayesi, Kozlu Kömür Madenin İtalyan ve Yunan sermayesi ile; 1923 yılı sonrası döneme gelindiğinde Kozlu Kömür İşleri, Kilimli Kömür Madenleri yerli sermaye tarafından işletilmeye başlanmıştır.¹⁰⁵⁵

I. Beş Yıllık Sanayi Planı kapsamında Ereğli Kömürleri A.Ş Fransızlardan satın alınmış, daha sonra bütün özel şirketler Etibank’a ait bir işletme olan Ereğli Kömür İşletmelerinde birleştirilmiştir.¹⁰⁵⁶ II. Yıllık Sanayi Planı kapsamında da Ereğli-Zonguldak kömür havzasının ıslahı, Zonguldak Limanı ve Çatalağzı Elektrik Tesisleri yapılarak hizmete açılmıştır.¹⁰⁵⁷

Zonguldak kentinde 1954 yılında düzenlenen I. İktisat Kongresi’nde sanayiinin geliştirilmesi için; ikinci bir demir-çelik sanayiinin Ereğli’de kurulması, zanaatkârı bulunmayan kazalar için zanaatkâr yetiştirilmesi, Safranbolu’daki eski deri imalathanelerinin modernleştirilmesi ve çalışmalarının temin edilmesi, Bartın’da gemi inşaatının kolaylaştırılması için Boğaz deresinin temizlenmesi, kömür ocakları yanında iskan edilen işçilerin ailelerine dokumacılık ve halıcılık öğretilmesi tavsiyesinde bulunulmuştur.¹⁰⁵⁸

Tezin sanayi bahsinde; Zonguldak Kömür Havzası, Ereğli Kömürleri İşletmesi (EKİ), Çatalağzı Elektrik Santrali, Dış Yardımlar ve Zonguldak Kömür Havzası’nın modernize edilme süreci, şehre ve ülke ekonomisine katkıları anlatılmıştır.

3.5.1. Zonguldak Kömür Havzası

Zonguldak Kömür Havzası; Kandilli, Kireçlik, Kozlu, Çaydamarı, Üzülmez, Gelik, Karadon, Kilimli maden ocaklarının yer aldığı Ereğli’den İnebolu’ya kadar 200 km’yi aşan ve Kastamonu civarında bulunan üçgen şeklinde bir sahadan meydana gelmiştir. Bu sahada görünürde 390.000.000 ton, muhtemel 463.000.000 ton, mümkün 456.000.000 ton olmak üzere toplam 1.310.000.000 ton kömür rezervinin olduğu tahmin edilmiştir.¹⁰⁵⁹ Zonguldak’ta kömür ocaklarının işletmeye açıldığı 1848

---

¹⁰⁵⁵ Murat Turan, Madencilüğümüzün Tarihsel Gelişimi, **Cumhuriyet Tarihi Ansiklopedisi**, İletişim Yayınları, Cilt: 5, 1326, 1328.

¹⁰⁵⁶ Turan, 1336.

¹⁰⁵⁷ Şevket Süreyya Aydemir, **İkinci Adam, I. Cilt**, 14. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2012, 419.

¹⁰⁵⁸ Tesal, 116.

¹⁰⁵⁹ Görünürde rezerv; yapılmış sondajlarla, çıkarılmış mostralarla, açılmış galerilerden alınmış sonuçlarla, tanınmış damaların içerdikleri kömürdür. Muhtemel rezerv; görünür rezervin, jeolojik

tarihinden itibaren İngiltere, Fransa, Almanya, Rusya, İtalya ve Yunanistan devletleri havzada ocak işletme ruhsatları elde ederek kömür üretiminde bulunmuştur.¹⁰⁶⁰

Zonguldak Kömür Havzası, Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli enerji üretim merkezlerinden biri olduğundan sürekli olarak modern cihazlarla güçlendirilerek kömür üretiminin arttırılmasına çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 1940 yılından sonra EKİ uzman ve mühendisleri senelik kömür üretiminin 7.400.000 tona yükseltilmesini sağlayacak genel amenajman işinin planlandırma ve koordine edilmesine yönelik incelemelere başlamıştır. Bu incelemeler 1943 senesinde tamamlanmış ve havzanın genel amenajmanına yönelik 5'er senelik 2 devre olmak üzere 10 senelik projenin planlanması tamamlanmıştır. Amenajman planı ile kömür üretimini ve her işçinin verimini arttırarak maliyet fiyatını düşürmek amaçlanmıştır. Bu planlardan başka işlevini yitirmiş, dağınık ve kullanışsız bulunan tesisleri kaldırmak; Çaydamar, Kozlu, Karadon, Asma, Kandilli, Kireçli'de modern kömür tesisleri kurmak; Zonguldak, Çatalağzı ve Ereğli'de kömür hazırlama tesisi meydana getirerek üretimin arttırılması düşünülmüştür. Ayrıca kömürün güvenli bir şekilde yüklenip taşınmasının yapılması için Zonguldak'ta bir kömür yükleme limanı inşa etmek, bir kok fabrikası kurmak; yol, su ve lağım tesisatı gibi şehircilik hizmetlerini yerine getirmek de açıklanan plan arasında yer almıştır.

Amenajman (düzenleme) planının 1942-1952 yıllarını kapsayan birinci devresinde yapılacak işler şu şekilde açıklanmıştır. 1) Zonguldak'taki Çaydamar ocağının günlük azami kapasitesi 2.000 ton olacak. 2) Kozlu kömür tesisleri amenajmanı planında dağınık halde bulunan ocaklar kazılarak 5.500 ila 7.000 ton arası kömür verecek. 3) Biri Zonguldak'ta, diğeri Çatalağzı'nda olmak üzere 2 adet kömür yıkama tesisi kurulacak. Zonguldak lavvarı (Kömür yıkama tesisi) Kozlu, Çaydamar ve Asma tesislerinin kömürünü; Çatalağzı lavvarı ise Gelik, Karadon ocaklarının kömürünü yıkayacak. 4) Çatalağzı elektrik santralinin faaliyete geçmesiyle mekanizasyon ve elektrifikasyon uygulaması mümkün olduğu kadar hızlandırılacak ve genişletilecek. 5) Zonguldak limanı inşa edilerek 2 vapurun aynı anda yükleme yapması sağlanacak. Amenajman planının ikinci dönemi olan 1953 yılından 1957 yılına kadar yapılması

---

durumun makul saydığı mesafe ve derinliklere ulaşan kömürdür. Mümkün rezerv ise jeolojik durumlar dolayısı ile bulunması imkân dahilinde olan kömürdür. Bkz; Tesal, 76.

¹⁰⁶⁰ Zonguldak'a kömür havzasında yabancı sermayenin girmesi konusunda bkz; Ali Sarıkoyuncu, Emperyalizm ve Zonguldak Kömür Havzası, **OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi)**, Sayı 4, 1993, 309-332.

planlanan işler şu şekilde belirlenmiştir: 1) Kömür üretiminin artırılması için Karadon, Kandilli, Asma ve Kireçlik'te tesis yapılacak. 2) Kandilli ve Kireçlik tesislerinden gelecek kömürleri yıkamak üzere Ereğli'de lavvar (kömür yıkama tesisi) inşa edilecek. 3) Kok fabrikası kurulacak. 4) Merkez atölye ve ambarları yeni ihtiyaçlara göre teçhiz edilecekti.¹⁰⁶¹

Amenajman (düzenleme) planında yapılması düşünülen işlerin yanı sıra TBMM'de çıkarılan kanunlar hem Zonguldak'ı rahatlatmış hem de ülke ekonomisine katkıda bulunmuştur. Özellikle maden kömürü ihracının yasaklanması hakkındaki kararın kaldırılması piyasada memnuniyetle karşılanmıştır. Hükümet bu karar ile havzaya 160.000.000 lira ödenek sağlamıştır.¹⁰⁶² Diğer taraftan kömür havzasında I. Beş Yıllık Amenajman Planı'nın uygulamaya başlanılmasının ardından Kozlu'da açılan Uzun Mehmet kuyusundan ciddi bir miktarda kömür beklentisi oluşmuştur.¹⁰⁶³ Bu kuyunun açılmasıyla havzanın günlük kömür üretiminin 1950 yılında 16.000 tona, 1955 yılında 20.000 tona ve 1960 yılında 30.000 tona ulaşması hedeflenmiştir.¹⁰⁶⁴

Havzaya yapılan tesisler yabancı milletvekili ve gazetecilerin de dikkatini çekmiştir. Cumhuriyet gazetesi yazarı Ziya Işık, "Yabancı Gözü ile Kömür Havzamızdaki İnkişaf Başlığı" adlı makalesinde İngiliz İşçi Partisi milletvekillerinden ve Manchester Guardian gazetesi yazarlarından Philip Price ile yaptığı görüşmeden bahsetmiştir. Ziya Işık, Price'in 34 yıl önce vapurla geçerken inip şehri gezdiğini, Zonguldak'ın o zaman çok küçük ve önemsiz bir köy iken şimdi ise modern bir sanayi şehri olduğunu görmenin kendisini hayrete düşürdüğünü söylemiştir. Price, gördüğü tesislerin İngiltere'dekinden farklı olmadığını yalnız Zonguldak'taki işçi ile İngiltere'deki işçi arasında yerleşme farkı olduğuna dikkat çekmiştir. Price yerleşme farkını şöyle izah etmiştir: Zonguldak'takilerin bekâr ve geçici yerleşim yerlerinde oturduğunu, İngiltere'de ise işçinin ailesi ile birlikte kaldığını belirtmiş ve evi ile maden havzalarında çoğaldığını söylemiştir.¹⁰⁶⁵

Zonguldak kömür havzasında işçileri doğrudan ilgilendiren bir gelişme daha yaşanmış ve ücretli iş mükellefiyeti 1946 yılında kaldırılmıştır.¹⁰⁶⁶ Ekonomi Bakanı Tahsin

¹⁰⁶¹ **Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948**, 42, 44.

¹⁰⁶² **Cumhuriyet**, Sayı 7631, s. 2, İstanbul 14 Kasım 1945.

¹⁰⁶³ **Cumhuriyet**, Sayı 7648, s. 1, İstanbul 4 Aralık 1945.

¹⁰⁶⁴ **Cumhuriyet**, Sayı 7654, s. 1, 3, İstanbul 10 Aralık 1945.

¹⁰⁶⁵ Ziya Işık, "Yabancı Gözü İle Kömür Havzamızdaki İnkişaf Başlığı", **Cumhuriyet**, Sayı 7995, s. 3, İstanbul 21 Kasım 1946.

¹⁰⁶⁶ Zonguldak'ta Birinci Mükellefiyet (Zorunlu Çalıştırma) dönemi Ereğli Maden-i Hümayun Nizamnamesi gereği 24 Haziran 1867 tarihinde başlamıştır. Nizamname gereği; zorunlu çalıştırmaya

Bekir Balta Ereğli Kömürleri İşletmesi'ne gönderdiği mektupta; İkinci Dünya Savaşı'nın olağanüstü şartlarının gereği olarak konulan mecburi iş mükellefiyetinin 1918/1946 tarihli kararlar Ereğli Kömürleri İşletmesi'nde sona erdiğini belirtmiştir. Artık İş Mükellefiyeti Teşkilatının İşçi Tedarik Müdürlüğü şeklini aldığını ve amele gelen bölgelere birer memur gönderildiğini ifade etmiştir. Bu memurların, çalışmaya gelen ameleleri kaydederek her ay sırayla ve isteğe bağlı olarak ocaklara sevk edileceğini açıklamıştır.¹⁰⁶⁷

Alınan kararlarla kömür havzasının potansiyelinin artması üzerine Cumhuriyet gazetesi yazarı Hikmet Turhan Dağlıoğlu, "Kömür Havzamız Merkezinde İhtiyaçlar ve Başka Derdler" adlı makalesinde değerlendirmelerde bulunmuştur. Dağlıoğlu makalesinde; Ankara hariç tutulursa 20-25 yıl içinde hiçbir şehrin Zonguldak kadar gelişme göstermediğini ve şehrin nüfusunun giderek arttığını rakamlarla izah etmiştir. Buna göre; şehrin nüfusu 1927 yılında 11.790, 1935 yılında 20.603, 1940 yılında 27.792, 1945 yılında 33.880'e yükseldiğine dikkat çekmiştir. Dağlıoğlu yazısının ilerleyen bölümünde Marshall Planı gereğince havzaya harcanacak 50.000.000-60.000.000 lira ile üretimin en az 2 misline çıkacağını ve böylece kömürün Türkiye'nin en önemli ihraç ürünü olacağını iddia etmiştir. Son olarak Zonguldak limanının 1953 yılında tamamlanması ile şehrin Karadeniz'in en güzel merkezi haline geleceği öngörüsünde bulunmuştur.¹⁰⁶⁸

Zonguldak kömür havzasında üretimin artırılmasına yönelik projeler sonucunda 1951 yılında 1950 yılına göre 160.000 ton kömür daha fazla çıkarılmıştır.¹⁰⁶⁹ Ayrıca kentte bulunan Azdavay kömür tesislerinde 2 ana damar¹⁰⁷⁰ ve uzun süredir âtıl durumda bulunan Tarlaağzı kömür madenleri yeniden açılarak üretim başlatılmıştır.¹⁰⁷¹ Bu madenlerin faaliyete başlaması Türk sanayiinin büyük bir kömür buhranına girdiği yolunda basında çıkan haberlere karşın ticaret çevrelerince umut ışığı olarak görülmüştür. Aynı zamanda Kömür İşletmeleri Genel Müdürü Cemal Zühtü Aysan kömür buhranı iddiaları üzerine basın toplantısı düzenlemiştir. Aysan, havzada üretim

---

karşı çıkanlar devlet gücüyle ocaklara getirilerek çalıştırılmış ve kömür üretiminin sürekliliği sağlanmıştır. Söz konusu dönem yirmi bir yıl sürmüş ve 1888 yılında sona ermiştir. Doğu Karaoğuz, **Bir Zamanlar Zonguldak**, Ankara: Çaycuma Belediyesi Kent Kültürü Yayınları, 2017, 141-142.

¹⁰⁶⁷ Cumhuriyet, Sayı 8280, s. 3, İstanbul 3 Eylül 1947.

¹⁰⁶⁸ Hikmet Turhan Dağlıoğlu, "Kömür Havzamız Merkezinde İhtiyaçlar ve Başka Derdler", Cumhuriyet, Sayı 9256, s. 2, İstanbul 16 Mayıs 1950.

¹⁰⁶⁹ Yeni Zonguldak, Sayı 1221, s. 1, Zonguldak 10 Ocak 1952.

¹⁰⁷⁰ Zonguldak, Sayı 1324-61, s. 1, Zonguldak 15 Haziran 1954.

¹⁰⁷¹ Öz Zonguldak, Sayı 22, s. 1, Zonguldak 10 Temmuz 1954.

sıkıntısı olmadığını yıllar içinde artan kömür üretimini rakamlar vererek izah etmiştir. Aysan, havzada genel üretimin 1949 yılında tuvenan (ham kömür) olarak 4.181.000 ton, 1950 yılında 4.360.000 ton, 1951’de 4.729.000 ton, 1952’de 4.846.000 ton, 1953’te 5.654.000 ton, 1954 yılında 5.750.000 tona ulaştığını söyleyerek iddiaların doğru olmadığını belirtmiştir.¹⁰⁷²

Zonguldak’ta 1954 yılında düzenlenen I. İktisat Kongresi’nde de ilin kalkındırılması için maden ve sanayi sektörlerinin ön planda mütalaa edilmesi, kömür işletmesinin imtiyazına verilmiş sahaların belirlenmesi, sınırların dışında kalan yerlerde özel teşebbüsün maden araştırıp işletmesine izin verilmesi ve girişimcilerin maden kredisinden faydalandırılması kararı alınmıştır.¹⁰⁷³ Kent için en önemli proje olan birinci amenajman (düzenleme) projesinin bitirilememiş olması kömür üretimini doğrudan etkilemiştir. Projenin bitirilememesinin sebepleri arasında; Amerikan yardım idaresinin vermeyi taahhüt ettiği birçok ödenekleri zamanında yapmamış olması, yabancı müteahhitlerin Kore Savaşı’nın meydana getirdiği zorunluluk dolayısıyla kendi ülkelerinden malzeme ödeneklerini zamanında alamamış olmaları, başka tesislere de kredilerin zamanında açılmaması, hükümet bütçesinden yeterli ödeneğin sağlanamaması etkili olmuştur.¹⁰⁷⁴ Bu olumsuz gelişmelerin yanı sıra havzada çalışan işçilerin kendilerini geliştirmeleri, teknik ve mesleki bilgilerinin artırılması için 28 Haziran 1938 tarihinde “Sınai Müesseselerde ve Maden Ocaklarında Mesleki Kurslar Açılması”nı öngören yasa çerçevesinde kurslar düzenlenmiştir. EKİ’de bu kursların 1.si Zonguldak lavvarına yakın marangozhanede, ikincisi Merkez Atölyesinde gerçekleştirilmiştir.¹⁰⁷⁵ Demokrat Parti döneminde de kurs açılması uygulamasına devam edilmiş, maden işletmelerinde çalışan başçavuşların ellerindeki belgelerin İktisat ve Ticaret Bakanlığı tarafından onaylanması gerektiğinden nezaretçi kursları düzenlenmiştir. Çaydamar¹⁰⁷⁶ ve Üzülmaz bölgesinde düzenlenen kurslar sonucunda başarılı olanlar başçavuş, başarısız olanlar işçi olarak çalışmaya devam etmiştir. Üzülmaz bölgesinde yapılan sınav sonucunda 12 kişi mezun olarak başçavuş unvanı almıştır.¹⁰⁷⁷

¹⁰⁷² **Milliyet**, Sayı 1592, s. 2, İstanbul 24 Ekim 1954.

¹⁰⁷³ Tesal, 116.

¹⁰⁷⁴ **BCA**, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 110.694.9, 28.09.1955, 1.

¹⁰⁷⁵ Seyda, 113.

¹⁰⁷⁶ **Yeni Ses**, Sayı 50, s. 1-2, Zonguldak 21 Eylül 1955.

¹⁰⁷⁷ Bu kişiler; Akif Özdal, Halil Özgül, Adnan Türkan, Tevfik Miyanyedi, Ramazan Aydemir, Kasım Topcuoğlu, Ramazan Özbaş, Ziya Çapçı, İsmail Topçu, Niyazi Çakmak, Reşat Kalaycı, Salih İlkan’dır. Bkz; **Yeni Ses**, Sayı 115, s. 2, Zonguldak 28 Kasım 1956.

DP-CHP arasında başlayan gerginlik Zonguldak kömür havzası işçileri arasında da görülmüştür. İşçiler arasında başlayan partizanlık hareketlerine İşletmeler Bakanlığı bir genelge yayınlayarak son vermiştir. Genelgede; kömür işletmelerinde çalışan çeşitli hizmetlilerin siyasi partilerde başkan veya idare kurulu üyeliği ile delegelik hakkını aynı anda kullanması yasaklanmış, kullandıkları takdirde işletme camiasındaki görevi ile parti görevi arasında tercih yapmasına karar verilmiştir. Bununla birlikte işçilerin çalıştıkları kurumlar hakkında konuşması veya bilgi vermelerinin disiplin cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir.¹⁰⁷⁸ DP iktidara geldiğinde Zonguldak'ta gerçekleştirdiği icraatların başında EKİ'de Genel Müdür, şef ve idari kadrolarda değişiklik yapmak olmuştur. Bu sayede işçiler arasında partilerin başlamaması için önemli adımlar atılmıştır. İlerleyen yıllarda da genelgeler yayınlayarak işçiler arasında oluşabilecek çatışmanın önünü kesmiştir.

DP'nin yayınladığı bu genelge sayesinde işletmelerin parti çekişmelerinden uzak tutulması sağlanarak 1955 yılında tüvenan (ham kömür) üretimi 5.495.697 ton iken 1956 yılında üretim 5.888.308 tona ulaşmıştır.¹⁰⁷⁹ Demokrat Parti'nin 10 yıllık döneminde havzada kömür üretimi ve satılık kömür miktarı tablo 7'de detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 7. Havzadan Üretilen Kömür Miktarı/Ton

YIL	TÜVENAN KÖMÜR TON	SATILABİLİR
1950	4.360.598	2.832.243
1951	4.729.589	2.987.846
1952	4.846.342	3.010.312
1953	5.654.326	3.664.314
1954	5.711.253	3.690.125
1955	5.495.697	3.500.219
1956	5.888.308	3.717.718
1957	6.259.057	4.011.494
1958	6.550.218	4.074.887
1959	6.515.148	3.941.479
1960	6.307.057	3.652.959 ¹⁰⁸⁰

Bu tabloyu incelediğimizde; Havzada 1955, 1959, 1960 yıllarında çıkarılan ham kömür (tüvenan) üretiminde azalış olduğu görülmüştür. Üretimin azalmasının sebepleri arasında; gerekli malzemenin zamanında getirilmemesi, madencilik gelişmesi sebebiyle Zonguldak'taki işçilerin çalışmak için başka maden sahalarına

¹⁰⁷⁸ **Yeni Ses**, Sayı 95, s. 1-2, Zonguldak 4 Temmuz 1956.

¹⁰⁷⁹ **Türkün Sesi**, Sayı 1179, s. 1, Zonguldak 5 Ocak 1957.

¹⁰⁸⁰ Sina Çıladır, **Taşkömürü Havzasının Devletçilik Dönemi**, Kdz. Ereğli: Yaman Matbası, (Yayın tarihi yok), 51.

gitmesi ve bu duruma bağılı olarak nitelikli işçi azlığı yer almıştır. Diğer bir husus da tüvenan kömürün çıkarıldıktan sonra kullanılabilir hale getirilebilmesi için yapılan işlemlerdir. Bu işlemler sonrasında neredeyse çıkarılan ham kömürden yarısının satılabilir olduğu görülmektedir. Bu verilere göre havzada elde edilen kömürün kalitesinin çok yüksek olmadığını söyleyebiliriz.

Havzanın modernleştirilmesi konusunda temel meselelerden biri öncelikle kömür yıkama tesisleri yapmak ve denize akıtılan kömürün elde tutulmasını sağlamak olmuştur. Bu doğrultuda Zonguldak'ta üretilen ham kömür, içinde taş ve şist gibi yanmayan maddeler bulunduğundan, kömürün yıkanmaya sevk edilmesinden önce temizlenmesi ve parça büyüklüğüne göre tasnif edilmesi için kömür yıkama tesisi yapılmıştır. Bu tesislerde Karadon bölgesi ocaklarında üretilen ham kömür, Çatalağzı'nda tesis edilmiş bulunan Çatalağzı lavvarında; Kozlu ve Üzülmez ocaklarında üretilen ham kömür Zonguldak kömür yıkama tesisinde; Armutçuk bölgesi ocaklarında üretilen ham kömür Armutçuk kömür yıkama tesisinde; Amasra bölgesi ocaklarında üretilen ham kömür Amasra kömür yıkama tesislerinde yıkanmıştır. Özellikle 1956 yılında kurulan Çatalağzı, 1957 yılında kurulan Zonguldak ve 1960 yılında kurulan Armutçuk kömür yıkama tesisi sayesinde yıkama kapasitesi 2 katına çıkarılmıştır. Ayrıca flatasyon (kömür ayırma, zenginleştirme) tesislerinin modernleştirilmesi sayesinde 0-0.5 ebatlı kömürlerin zayıtı önlenmiştir.¹⁰⁸¹ Bu tesisin faaliyete geçmesi ile eski kömür yıkama tesisinin deniz akıttığı ve yılda 100.000 tonu geçen kömürün tasarruf edilmesi sağlanmıştır.¹⁰⁸²

Zonguldak'ta kömür üretimiyle gerçekleşen ekonomik hayatın sosyal hayata da yansımaları olmuştur. Bu bağlamda madenlerde kullanılan kavramlar mahalle, sokak, cadde isimleri olarak verilmiştir. Örneklerine baktığımızda; Kuyu Sokağı (Merkez), Kuyu Mevkisi (Kilimli), Havalandırma Sokağı (Kilimli), Bantüstü Sokağı/Mahallesi (Kilimli), Bantaltı Sokağı/Mahallesi (Kilimli), İkinci Makas ve Üçüncü Makas Mevkisi, İstasyon Caddesi, Işık Caddesi, Santral Caddesi, Trafo Caddesi (Kilimli), Fabrika Sokağı (Merkez), Erdemir Caddesi (Ereğli), Pavyon Sokağı (Merkez ve Kilimli), İşçi Sitesi (Kilimli), Ocakçılar Sokağı (Devrek), Uzun Mehmet Mahallesi (Ereğli), Uzun Mehmetler Caddesi (Gökçebey)¹⁰⁸³ isimlerinin verilmesi hem kömürün

---

¹⁰⁸¹ Çıladır, 48-49.

¹⁰⁸² Şafak, Sayı 23/57, s. 1-3, Zonguldak 18 Ağustos 1959.

¹⁰⁸³ Âdem Terzi, Kömürün Dili: "Zonguldak Yer Adlarının Oluşumunda Kömür Üretiminin Etkisi"-2-, **Türk Dili (Dil ve Edebiyat) Dergisi**, Cilt CX, Sayı 771, 2016, 101-104.

toplumsal hayata yansımalarının hem de kentte kömüre bağlı kültürün oluştuğunun göstergesidir.

3.5.2. EKİ (Ereğli Kömürleri İşletmesi)

Kömür, ilk defa Ereğli’de bulunduğu için idari teşkilat merkezi Ereğli’de kurulmuş ve bütün havzaya Ereğli Havza-i Fahmiyesi (Maden sahası) denilmiştir. Uzun yıllar yabancı firmaların etkisi altında çalışan havzaya ilk defa İş Bankası ile büyük Türk sermayesi girmiştir. Daha sonra 1 Mayıs 1937 yılında Etibank’ın bir kolu olarak kurulan ve Ereğli şirketini devralan Ereğli Kömürleri İşletmesi, 1940 yılında bütün havza işletmesini tek elde toplamıştır.¹⁰⁸⁴ Ereğli Kömürleri İşletmesi, 1943 yılından sonra kömür üretimi bakımından havzayı 5 büyük imalat bölgesine ayırmış ve her bölge bir başmühendisin yönetimine bırakılmıştır. Bu 5 bölge merkezde üretim grubu müdürlüğü altındaki bir müdürlüğe bağlanmıştır.

Havza 1948 yılı itibariyle Kandilli, Kozlu, Üzülmez, Gelik ve Kilimli kömür üretim merkezleri olarak 5’e ayrılmıştır. Bu merkezlerden Kandilli Bölgesi Kandilli, Çamlı, Armutçu bölümü; Kozlu Bölgesi İhsaniye, İncirharman, Kasaptarla bölümü; Üzülmez Bölgesi Dilaver, Asma, Çaydamar bölümü; Gelik bölgesi Gelik, Karadon bölümü ve Kilimli bölgesi Kilimli, İnağzı bölümlerinden oluşmuştur.¹⁰⁸⁵

Ereğli Kömürleri İşletmesi Müdürü İhsan Soyak, 1949 yılında havzadaki üretimi arttırmak için 1952 ve 1957 yıllarında bitirilecek 2 proje hazırlandığını açıklamıştır. Soyak, 1. projenin 5 senelik olduğunu, havzanın elektrikleştirilip makineleştirileceğini ve projenin 1952 yılında biteceğini ifade etmiştir. Bu planın uygulanması için Marshall Planı’ndan 58.500.000 dolarlık ödenek ayrıldığını ve bu şekilde üretimin %50 oranında artacağını söylemiştir. 2. projenin de 5 senelik olduğunu, projenin uygulanması için 180.000.000 liraya ihtiyaç olduğunu, projenin 1957 yılında tamamlanacağını ve ham kömür üretiminin 8.000.000-10.000.000 tona ulaşacağı öngörüsünde bulunmuştur.¹⁰⁸⁶

Demokrat Parti’nin 14 Mayıs 1950’de iktidara gelmesinden sonra işletmenin başına Yusuf Gürata getirilmiştir. Gürata göreve gelmesinden kısa bir süre sonra Zonguldak gazetesine verdiği demeçte; havzadaki üretim, işçi ve memur ücretlerinin düşüklüğü, işçilerin ev sıkıntısı ve partizanlık konularında açıklamalarda bulunmuştur. Genel

¹⁰⁸⁴ Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948, 34-36.

¹⁰⁸⁵ Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948, 36.

¹⁰⁸⁶ Cumhuriyet, Sayı 8814, s. 3, İstanbul 24 Şubat 1949.

müdür; 1950 yılında ham ve kok kömür üretimlerinde artış olduğunu söylemiştir. İşçi ve memur ücretlerinin düşüklüğü sorununu çözmek için ise işçilere %12 ve memurlara %5 oranında zam yapıldığını açıklamıştır. Özellikle havzada mevcut 15.477 daimî işçiden 8.007'sinin tamamen havzaya yerleştiğini, bu işçilerden 5.480'inin evli olduğunu ve 1.213'ünün işletme evlerinde oturduğunu ifade etmiştir.¹⁰⁸⁷ Konuşmasının sonunda müesseseye kesinlikle particiliği sokmayacağını; işletmede müdür, mühendis, işçinin ülkesinin hizmetkârı olması gerektiğini bu sebeplerle işletmeye particiliğin girmesinin çok zararlı olduğunu aksi takdirde her kim olursa olsun görmezden gelinmeyeceğini vurgulamıştır.¹⁰⁸⁸ Daha önce belirtildiği üzere havzada işçiler arasında partizanlığın önlenmesi adına DP tarafından 1956 yılında genelge yayınlanmıştır. Bu genelgeye göre işçilerin işletmedeki görevi ile parti görevi arasında tercih yapması istenmiştir. Böylece havzaya partizanlığın girmesi önlenmiş ve işçiler arasında oluşabilecek tartışmalar engellenmeye çalışılmıştır.

DP iktidara gelmesinden sonra Ereğli Kömür İşletmelerinde kömür üretimini arttırmak, işletmenin zarar etmesini önlemek, aynı zamanda CHP'li olduğu kabul edilen kişilerin görevden alınması ya da rütbe indirimi cezası ile cezalandırılma süreci başlamıştır. Bu duruma örnek olarak 1942-1950 yılları arasında EKİ Genel Müdürlüğü görevinde bulunan İhsan Soyak'ın yerine Yusuf Gürata'nın getirilmesi verilebilir.¹⁰⁸⁹ Yusuf Gürata'nın kısa süren müdürlüğü sonrasında EKİ'ye yeni müdür olarak Bekir Vehbi Ergene tayin edilmiştir.¹⁰⁹⁰ Kısa bir süre sonra yeniden müdür değişikliğine gidilerek Cemal Zühtü Aysan müdürlüğe getirilmiştir.¹⁰⁹¹ Aysan, bir basın toplantısı ile Havza hakkında bilgiler vermiştir. Aysan sözlerinin başında, havzanın Ereğli-Kandilli ve Karadon olmak üzere 3 gruba ayrıldığını belirttikten sonra Kozlu'da 5.500, Üzülmaz'de 4.500, Çaydamar'da 12.000, Ereğli-Kandilli'de 3.000, Karadon ve Gelik-Kilimli'de 8.000 ton kömür çıkarıldığını söylemiştir. Ayrıca yeraltı ve yerüstü tesisleri için 300.000.000 lira harcandığını da belirtmiştir.¹⁰⁹² DP 1950 yılında 7.421.699 lira zararla devr aldığı EKİ'yi iktidarının ilk yılı olan 1951'de 1.219.901 lira kadar zarara indirmiştir. Fakat sonrasında yapılan tüm müdahalelere rağmen zarar önlenememiş

---

¹⁰⁸⁷ **Zonguldak**, Sayı 1178, s. 1, Zonguldak 16 Ocak 1951.

¹⁰⁸⁸ **Zonguldak**, Sayı 1179, s. 1, Zonguldak 19 Ocak 1951.

¹⁰⁸⁹ Poshhor, 69.

¹⁰⁹⁰ **Cumhuriyet**, Sayı 9571, s. 1, İstanbul 27 Mart 1951.

¹⁰⁹¹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 80, s. 1, Zonguldak 2 Şubat 1953.

¹⁰⁹² **Yeni Zonguldak**, Sayı 86, s. 1, Zonguldak 16 Mart 1953; **Yeni Zonguldak**, Sayı 86, s. 1, Zonguldak 6 Mart 1953.

hatta katlanarak devam etmiştir. Hem İhsan Soyak'ın EKİ'de üretimi arttırmak için yaptığı projeler hem Marshall Planı kapsamında alınan yardımlar hem de Yusuf Gürata'nın işçilerin maaşlarında yapmış olduğu iyileştirmeler tesisin zarar etmesinin önüne geçememiştir.

Tüm bu yapılan olumlu gelişmelere rağmen işletme 1950-1960 yılları arasında sürekli zarar etmiştir. Bu durum tablo 8'de detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 8. EKİ'nin Kar-Zarar Tablosu

YIL	KÂR	ZARAR
1950	-	7.421.699
1951	-	1.219.901
1952	-	5.087.629
1953	-	12.753.515
1954	-	34.140.592
1955	-	42.688.136
1956	-	80.220.884
1957	-	131.043.690
1958	-	68.380.390
1959	-	50.603.042
1960	-	98.539.627 ¹⁰⁹³

İşletmede yıllar içinde meydana gelen bu zararı önlemek amacıyla sürekli olarak genel müdür değişikliğine gidilmiştir. Daha sonra zarar bilançolarının azaltılması için yapısal değişikliğe gidilerek Türkiye Kömür İşletmeleri adıyla işletme kurulmuştur. Ereğli Kömür İşletmeleri de bu işletmeye bağlanmıştır.

Ereğli Kömür İşletmelerinden sonra 2. büyük sanayi kuruluşunun faaliyete geçmesi için yapılan girişimler sonucunda Ereğli Demir-Çelik Fabrikası'nın kurulmasına karar verilmiştir.¹⁰⁹⁴ Kurulacak fabrika için Türkiye Cumhuriyeti ile Amerikan Coopers, Vestinghous, Elektrik İnternational Blaynoks grupları ile protokol imzalanmıştır.¹⁰⁹⁵

¹⁰⁹³ Çıladır, 55.

¹⁰⁹⁴ Şafak, Sayı 23/145, s. 1, Zonguldak 28 Kasım 1959.

¹⁰⁹⁵ İmzalanan protokole göre; 1) Kurulacak şirketin Türk ve Amerikan sermayesi ile meydana getirilecek. 2) Şirketin kurulması ile ilgili bulunan arazinin satın alınması, tesislerin kurulacağı saha üzerinde gereken teknik işlerin yürütülmesi ve fabrikanın kuruluşunu hızlandıracak faaliyetlerin bir an evvel yapılması amacı ile şirketin resmen kurulmasından sonra beş kişilik bir komite kurulacak ve bahsedilen işlerin bu komite tarafından yapılacaktır. 3) Türk ve Amerikan sermayesinin şirkete geniş ölçüde katılması protokol ile imza altına alınacaktır. 4) Tesislerin kurulmasından sonra birinci kademede iki yüz altmış sekiz bin ton levha ürün ve yüz on bin ton külçe üretim olunması ve bu kademedeki iki sene sonra ikinci kademeye geçilerek dört yüz seksen bin ton levha ile yüz yetmiş bin ton külçe üretim öngörülmüştür. Birinci ve ikinci kademelerin başarılı sonuç vermesi üzerine derhal diğer kademelerin uygulanmasına başlanacaktır. 5) Tesisler için gereken elemanlar mümkün olduğu nispette Türkiye'de yetiştirilecek ve ABD'de teknik eleman yetiştirilmesi için gereken tedbirler alınacaktır. 6) Şirketin esas mukavelesinin hazırlanması için hemen çalışmalara başlanacaktır. Ülkenin demir ve çelik sanayiinin ilerlemesi milli ekonomi bakımından önem arzettiğinden gerekli makinelerin gümrük vergilerinden muaf tutulması Hükümet tarafından kabul edilmiştir. Dış kredi sağlanması için gerekli girişimlere yakında

Ardından Ereğli’de Demir-Çelik Fabrikası’nın kurulması hakkındaki kararname kabul edilmiştir. Kararnamede; fabrikanın kurulmasında 200.000.000 dolar yabancı yardımı kullanılacağı, fabrikanın %49’unun devletin, %51’inin de özel teşebbüsün olacağı belirtilmiştir.¹⁰⁹⁶ Fabrikanın birinci aşamasının 1963 yılında, ikinci aşamasının 1964 yılında ve üçüncü aşamasının 1965 yılında tamamlanacağı açıklanmıştır. Ayrıca fabrikanın 1.500.000.000 liraya mal olacağı ve 5 yıl içinde tamamlandığında her yıl Türkiye’ye 150.000.000 dolarlık bir tasarruf sağlayacağı ifade edilmiştir.¹⁰⁹⁷ Fakat tesis 27 Mayıs darbesinin gerçekleşmesinden dolayı tamamlanamamıştır.

Ereğli’deki bir diğer önemli gelişme de Ereğli Kömürleri İşletmesi Kandilli üretim bölgesi iken müstakil bir işletme haline getirilen Armutçuk Kömürleri İşletmesi’nin kurulması olmuştur. İşletmede kömür üretimi 350.000-360.000 ton arasında iken 1958 yılında 658.000 tona yükselmiştir. İşletme ürettiği kömürleri hava hattı ile Armutçuk demir yolu güzergahına nakletmiş ve buradan vagonlara yüklenen kömür Ereğli limanındaki stoklara dökülerek gemilere yüklenmiştir. Ancak bu nakil ve yükleme tarzı masrafa yol açtığından yeni tesislerin yapılmasına karar verilmiştir. Bu tesis ile Zonguldak iskelesinde olduğu gibi kömür yükleme kayışı doğrudan doğruya gemilerin ambarlarına yükleme yapılabilmiş ve böylece havzanın genel üretimine katkıda bulunulmuştur.¹⁰⁹⁸

Kandilli’de amenajman planı gereğince Kandilli kömür yıkama tesisleri yaptırılarak hizmete açılmıştır.¹⁰⁹⁹ Modern kömür yıkama tesislerinin kurulmasıyla kömür üretimi arttırılmış ve çöpe giden kömürlerin kurtarılması sağlanarak oluşabilecek zararın önüne geçilmiştir.

3.5.3. Çatalağzı Elektrik Santrali

Zonguldak’ta CHP döneminde elektrik santralleri kurularak hem ülke hem de şehir ekonomisine katkıda bulunmuştur. Aynı zamanda bu santrallerden başta Zonguldak ve çevresi olmak üzere komşu illere de elektrik verilmiştir. Zonguldak’ta yer alan elektrik santralleri arasında; Gelik’te Ereğli Şirketi (1928), Kozlu’da Kömüriş (1928) ve Türk Kömür Madenleri (1924-1929), Üzülmez’de Maden Kömürü İşleri (1929) ve

---

başlanacağı, 1960 yılı Haziranına kadar bütün meselelerin çözülmesi ve şirketin kuracağı tesislerin inşasına başlanması için gereken tedbirler alınmıştır. **Şafak**, Sayı 23/151, s. 1, 3, Zonguldak 7 Aralık 1959.

¹⁰⁹⁶ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1676, s. 1, Zonguldak 6 Mayıs 1960.

¹⁰⁹⁷ **Sabah**, Sayı 3251, s. 1-2, Zonguldak 18 Ağustos 1960.

¹⁰⁹⁸ **Şafak**, Sayı 23/48, s. 1, 4, Zonguldak 7 Ağustos 1959.

¹⁰⁹⁹ **Şafak**, Sayı 23/170, s. 1-2, Zonguldak 28 Aralık 1959.

Kandilli’de Türk Kömür Madenleri (1929) şirketleri elektrik üretiminde bulunmuştur.¹¹⁰⁰

Çatalağzı’nda yeni bir elektrik santrali kurularak başta İstanbul ve Marmara bölgesine elektrik verilmesi amaçlanmıştır. Santralin temel atma töreninde konuşan Ekonomi Bakanı Fuad Sirmen tesisin 22.500.000 liraya mal olacağını söylemiştir. Konuşmasının devamında 1948 yılının ilk aylarında çalışmaya başlayacak santralin kömür havzasının günden güne artan enerji ihtiyacını karşılayacağını, Demir-Çelik Fabrikası’nın ihtiyacı olan elektriği buradan temin edeceğini, bu santral sayesinde Zonguldak-Karabük demir yolunun elektrik ihtiyacının karşılanmasına yardımcı olacağını ifade etmiştir. Sirmen son olarak santral sayesinde çok ucuza enerji elde edilebileceğinden kömür ve demir maliyetlerinin düşürüleceğine dikkat çekmiştir.¹¹⁰¹

Cumhuriyet gazetesi yazarı İsmail Habib Sevük, “Vatanın En Büyük Santrali” başlıklı makalesinde elektrik santralinin yerinin Çatalağzı olarak belirlenmesinde; kömüre en yakın yer olması, denize ve üretim sahasına yakın olması, Kilimli’den Ereğli’ye kadar elektrik sarf edecek yerlere yakın ve yerinin emniyetli olmasının etkili olduğunu yazmıştır.¹¹⁰²

Çatalağzı Elektrik Santrali hem Zonguldak hem de İzmit ve İstanbul’a enerji vereceği için temel atma törenine Cumhurbaşkanı Celal Bayar, İşletmeler Bakanı Fethi Çelikbaş gibi devletin en üst kademesi katılmıştır. Cumhurbaşkanı Bayar törende kürsüye gelerek santralin önemli bir teşebbüs olduğunu söylemiş, yetkilileri takdir ve tebrik ederek başarılarının devam etmesini dilemiştir. Daha sonra kürsüye İşletmeler Bakanı Fethi Çelikbaş gelerek Atatürk’ün 1930 yılında söylediği “*memleketi muasır medeniyet seviyesine çıkaracağız*” sözünün gerçekleşmesi için o zaman İktisat Bakanı olan Celal Bayar’ın özellikle enerji alanında çok çalıştığını ifade etmiştir. Çelikbaş konuşmasına devam ederek o tarihten bu yana uzun yıllar geçtiğini ancak son dört yıldan beri Türkiye’nin her yerinde enerji davası için termik ve hidroelektrik santraller kurmak amacıyla gayret gösterildiğini açıklamıştır. Konuşmasının sonunda Atatürk’ün ifade ettiği gibi muasır medeniyet sahasında Türkiye’nin çok büyük rol alacağını söylemiştir. Konuşmaların ardından santralin temel atma töreni

---

¹¹⁰⁰ Tesal, 88.

¹¹⁰¹ Cumhuriyet, Sayı 7867, s. 3, İstanbul 11 Mart 1946.

¹¹⁰² İsmail Habib Sevük, “Vatanın En Büyük Santrali”, Cumhuriyet, Sayı 8340, s. 2, İstanbul 5 Kasım 1947.

gerçekleştirilmiş ve tesisin daha önce inşa edilen yerleri gezilerek incelemelerde bulunulmuştur.¹¹⁰³

Çatalağzı'nın Işıkveren mevkiinde kurulan elektrik santrali bazı düzenlemelerin ardından 1953 yılında kısmen faaliyete açılmıştır. Santralden, havai yüksek hatlar ile Zonguldak, İzmit ve İstanbul'a 1953-1955 yıllarında 982.000.000 kws elektrik verilmiştir. Santral bu üretilen enerjinin kilovatsaatini 1954 ve 1955 yıllarında ortalama olarak 3.6 ve 3.8 kuruştan satmıştır.¹¹⁰⁴ Çatalağzı Enerji Santralinde yapımı devam eden lavvarda Karadon, Kilimli, Gelik ve Çaydamar ocaklarında üretilen kömürlerin yikanacağı ve 20 Nisan 1955 yılında açılacağı duyurulmuştur.¹¹⁰⁵ Santral, belirtilen tarihte açıldıktan sonra Zonguldak kömür havzası ile İzmit, Darıca, Hereke ve İstanbul'a elektrik vermiştir. Santralin genişletilmesi kapsamında Çatalağzı Elektrik Santrali'nin 1. grubu¹¹⁰⁶ ve termik santralin 2. kısmı da bitirilmiştir.¹¹⁰⁷

Santralin tamamının açılması ise Başbakan Adnan Menderes, İşletmeler Bakanı Samed Ağaoğlu, Adliye Bakanı Avni Göktürk ve İngiliz Büyükelçisinin katılımıyla yapılmıştır. İşletmeler Bakanı Samed Ağaoğlu törende yaptığı konuşmada, 4-5 gün sonra Tunçbilek, ardından Seyhan santralinin hizmete gireceğini, 1956 yılı boyunca Sarıyar santralinin açılması, Soma santralinin faaliyete geçmesi, 4 yeni şeker fabrikasının işe başlaması, yeni çimento fabrikalarının açılması, yeni yolların, köprülerin, fabrikaların, soğuk hava depolarının, limanların memleket ekonomisinde birer varlık olarak tecelli etmesi ile devam edip gideceğini ifade etmiştir. Ağaoğlu, gerçek manada hür millet ve hür vatandaş olmak için layık olunan medeniyet seviyesine bir an evvel ulaşmak mecburiyetinde olduklarını söyleyerek konuşmasına son vermiştir. Konuşmanın ardından Başbakan Adnan Menderes kurdeleyi keserek tesisi açmıştır.¹¹⁰⁸

Kurulan tesis Kuzey-Batı Anadolu'nun enerji dağıtımında önemli rol üstlenmiştir. Bu bakımdan bölgeye 1960 yılında Zonguldak ve civarında 260.000.000, Karabük'te 68.000.000; Çaycuma, Devrek ve köylerinde 1.500.000, Ereğli'de 100.000 olmak üzere 329.600.000 kws elektrik enerjisinin verilmesi planlanmıştır.¹¹⁰⁹ Bu yapılan yeni

---

¹¹⁰³ **Milliyet**, Sayı 1463, s. 1, 3, İstanbul 2 Haziran 1954.

¹¹⁰⁴ Tesal, 101-102.

¹¹⁰⁵ **Milliyet**, Sayı 1766, s. 3, İstanbul 16 Nisan 1955.

¹¹⁰⁶ **Milliyet**, Sayı 1914, s. 1, İstanbul 16 Eylül 1955.

¹¹⁰⁷ **Cumhuriyet**, Sayı 11353, s. 1, İstanbul 5 Mart 1956.

¹¹⁰⁸ **Milliyet**, Sayı 2112, s. 1, İstanbul 1 Nisan 1956.

¹¹⁰⁹ Tesal, 102.

tesislerle birlikte Türkiye’de 1950 yılında elektrik üretimi 789.6 mil/kw iken, DP’nin on yıllık iktidarı sonunda üretim 2.886.0 mil/kw yükselmiştir.¹¹¹⁰

3.5.4. Karabük Demir-Çelik Fabrikası ve Filyos Ateş Tuğla Fabrikası

Mustafa Kemal Atatürk döneminde I. Beş Yıllık Sanayi Planı uygulamaya konulmuştur. Bu plan kapsamında fabrika kurulması düşünülen alanlardan birisi de madenler olmuştur. Madenlerden; kömür, demir, kükürt ve bakıra sahip illerde fabrikaların kurulmasına özen gösterilmiştir. Zonguldak’a bağlı Karabük ilçesinde de demir çelik fabrikasının temeli 1937 yılında atılmış ve 1939 yılında açılışı yapılmıştır. Fabrika,¹¹¹¹ 1939 yılından 1941 yılına kadar kuvvet santrali, kok fabrikası, yüksek fırınlar, boru fabrikası, çelikhane, haddehane ile sac haddesi üretimi yapmıştır. Fabrikalara ek üretim tesislerin yapılması doğrultusunda 31 Mayıs 1944 yılında sülfirik asit fabrikası ve 1 Haziran 1946 yılında oksijen fabrikasının yapımına başlanmıştır.¹¹¹²

Sülfirik Asit ve Süper Fosfat Fabrikaları 15 Mayıs 1951 yılında tamamlanmış, ikinci kok fabrikası 12 Mayıs 1952 yılında işletmeye açılmıştır. İlave tesisler yapılarak genişletilen Demir-Çelik Fabrikası’nda 1942 yılında 355.768 ton olan üretim, 1951 yılında 747.600 tona yükselmiştir. Fabrikada 1942-1951 yılları arasında görev yapan işçi, müstahdem, usta, memur, müdür yardımcısı ve mühendis sayısında artış yaşanmıştır. İşçi ve müstahdem sayısı 1942 yılında 3.324 ve 1951 yılında 3.626; usta sayısı 1942 yılında 70 ve 1951 yılında 196; memur sayısı 1942 yılında 257 ve 1951 yılında 309; müdür yardımcısı ve mühendis sayısı 1942 yılında 68 ve 1951 yılında 72’ye yükselmiştir.¹¹¹³ Üretilen ürünlerin artış göstermesinde; modern cihazların montajının yapılması, işçilerin makine bilgisinin artması ve donanımlı mühendislerin görev yapması etkili olmuştur.

Fabrikanın personel sayısı bakımından yaşanan artış, ne yazık ki kok tesisinde 1953-1955 yılları arasında aynı oranda görülmemiş hatta üretimde yıldan yıla düşüş gerçekleşmiştir. Kok tesisinde 1953 yılında 684.000 ton, 1954 yılında 648.000 ton ve

¹¹¹⁰ Ali Esen Minkari, **1950-1960 Yıllarında İktisadi Kalkınma ve Gelişme**, Y.Y: Demokratlar Kulübü Yayınları: 6, 27.

¹¹¹¹ Karabük Demir Çelik Fabrikası, 6 Haziran 1939’dan açılmasından 13 Mayıs 1955 yılına kadar Sümerbank’a bağlı Demirçelik Fabrikaları Müessesesi Müdürlüğü adı altında çalışmıştır. 1955 yılından sonra KİT (Kamu İktisadi Teşebbüsü)’e dönüştürülerek Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü ismiyle faaliyetlerine devam etmiştir. Bkz; Yüksel Kaştan, Atatürk Döneminde Sanayileşme ve Karabük Demirçelik İşletmeleri, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, Cilt 11, Sayı 2, 2003, 499.

¹¹¹² **Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948**, 53.

¹¹¹³ **Yeni Karabük**, Sayı 105, s. 1, 3, Karabük 30 Aralık 1952.

1955 yılında 647.000 ton kok, ham katran, ham benzol, kok gazı ve amonyak üretilmiştir. Fabrikanın haddehane bölümünün genişletilmesi kapsamında 28'lik hadde grubunda 26.5 kg'lık raylar, travers çubukları, maden direkleri, çeşitli profiller, levhalar; 16'lık hadde grupta yuvarlaklar, 4 köşeler, lamalar, köşebentler, I ve U profilleri, 10 kg'lık raylar, cebire ve ergolar, greyder bıçakları, dekovil rayları; 12'lik hadde grubunda yuvarlaklar, lamalar, dört köşeler, saç haddesinde, 0.5-1 mm, 1.5-3 mm, 3.5 mm'den yukarı saçlar çekilmiştir. Haddehane bölümünde 1953 yılında 272.000 ton, 1954 yılında 268.000 ton, 1955 yılında 296.000 ton 28'lik, 16'lık, 12'lik profil ve saç üretilmiştir.¹¹¹⁴

Haddehanenin mevcut üretimini arttırmak amacıyla Karabük'e modern cihazlar getirilmiştir. Yeni haddehanenin temelini atıldığı törende konuşan Başbakan Adnan Menderes, yapılan açılışların Türk milletinin azim ve gayretlerinin kendilerine olan güven ve itimadın delilleri olduğunu söylemiştir. Konuşmasına devam ederken Zonguldak tesislerini, Filyos tesislerini açtıklarını ifade etmiş, ülkenin çehresinin üç beş sene sonra tamamen değişeceğini ve böylece medeni memleketlerin seviyesine ulaşacaklarını dile getirmiştir. Adnan Menderes konuşması sırasında rakamlar vererek kişi başına düşen demirin bu yeni yapılan tesislerle 10 katına çıkacağını söylemiştir.¹¹¹⁵

Zonguldak'a ve ülke ekonomisine katkıda bulunan sanayi kuruluşlarından birisi de Ateş Tuğla Fabrikası olmuştur. Fabrikanın kısa tarihçesine bakıldığında, fabrikanın kurulmasına 1938 yılında başlandığı ve 1945 yılında tamamlanarak açıldığı görülmüştür. Fabrikanın yeri olarak Filyos'un seçilmesinde; şamot¹¹¹⁶ ham maddelerinin kömür formasyonlarıyla ilgisi, Karabük'te Demir-Çelik Fabrikası ile Kırıkkale'de Askeri Fabrikalarının bulunması ve diğer tüketicilere de ürünlerin deniz yoluyla nakledilmesinin kolay olması etkili olmuştur. Fabrikada üretilen ateş tuğlası; ateşe dayanan şiferton, kil ve bazı şartlarda kuvarsit ayrı ve belli oranda karıştırılarak kavrulup öğütülmesi ile el veya makinelerle şekillendirildikten sonra pişirilerek elde edilmiştir.¹¹¹⁷

---

¹¹¹⁴ Tesal, 105-107.

¹¹¹⁵ **Türkün Sesi**, Sayı 1406, s. 1-2, Zonguldak 9 Ağustos 1957.

¹¹¹⁶ Şamot; Tuğla, kil ve silisi fazla kum karıştırılarak öğütülen, yüksek sıcaklıkta fırınlanan ve çelik döküm kalıplarının içine dökülmüş parçalar halinde kullanılan, 1650 C'a kadar dayanıklı karışım demektir. Bkz; etimaden.gov.tr, Erişim Tarihi: 15 Kasım 2020.

¹¹¹⁷ **Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948**, 58.

Fabrikada 1953-1955 yılları arasında şamot tuğlasından 28.000 ton, slika tuğlasından 2.310 ton, izole tuğladan 200 ton, kromit tuğlasından 421 ton üretilmiştir. Ateş Tuğla Fabrikası bu ürünleri yaparken şiferton, şamot, bağlama ve Zonguldak killeri, silisli kil, kuvarsit, kromit, kizelgur, pegmatit gibi esas; ve kireç, sülfür ablavge, kok kömürü tozu gibi yardımcı ham maddeler kullanmıştır.¹¹¹⁸ Kurulduğu yıldan itibaren sürekli zarar eden fabrika 1954 yılından sonra teşkilat ve imalat sisteminde yapılan iyileştirmelerle daha rasyonel bir işletmeye bürünmüştür. Fabrika ilk defa 1957 yılında 1.000.000 liranın üstünde kâr elde etmiştir. Fabrika üretimi ülke ekonomisine sadece 1957 yılında 5.000.000 lira döviz tasarrufu ve 1950 yılından beri ise toplamda 30.000.000 lira¹¹¹⁹ döviz tasarrufu olmak üzere ciddi ekonomik katkı sağlamıştır.

3.5.5. Dış Yardımlar ve Zonguldak Kömür Havzası

Zonguldak kömür havzasına yapılan dış yardımlar bahsinde ABD'nin yardımları ele alınmıştır. Özellikle Marshall Planı çerçevesinde Türkiye'ye yapılan yardımlar ve kente katkıları anlatılmıştır. Marshall Planı'nın Türkiye'den sorumlu yöneticisi Russel H. Dorr, Zonguldak'a gelerek kömür havzasında yaptığı incelemeler sonunda bir basın toplantısı yaparak değerlendirmelerde bulunmuştur. Dorr, bütün havzayı dikkatli bir şekilde incelediğini Washington'a gittiği zaman Zonguldak limanının inşası, yeraltı işletmesinin elektrifikasyonu, Zonguldak ve Çatalağzı'nda yeni yapılacak tesisler için 1948-1949 yılı ödeneğinden 12.500.000 dolarlık yardım yapılması konusunda Marshall Planı üyelerini ikna ettiğini açıklamıştır. Ayrıca yardımların daha verimli şekilde kullanılması için Türk mühendis ve işçilerin Amerika'ya gönderilerek karşılıklı iş birliği kapsamında eğitileceğini belirtmiştir. Dorr, konuşmasının sonunda havzadaki sosyal tesisleri gezdiğini, işçiye iyi bakıldığını ve işletmenin işçi ile yakından ilgili olduğu övgüsünde bulunmuştur.¹¹²⁰

Havzada amenajman planının uygulanmasını kontrol ettirmek amacıyla Coppers Company Şirketi ile 50.000.000 dolar tutarında bir antlaşma imzalanmıştır. Marshall yardımları çerçevesinde 4 sene içinde yapılacak olan çalışmalar şu şekilde belirtilmiştir: 1) Kömür yükleme kapasitesi günde 10.000 ton olan Zonguldak limanının inşa edilerek donatılması, 2) Zonguldak liman sahasında saatte 750 ton kömür yıkayabilecek bir kömür yıkama tesisi; Çatalağzı sahasında 500 ton olmak

¹¹¹⁸ Tesal, 109-110.

¹¹¹⁹ **Türkün Sesi**, Sayı 1453, s. 1, 3, Zonguldak 5 Ekim 1957.

¹¹²⁰ **Cumhuriyet**, Sayı 8945, s. 1, 4, İstanbul 5 Temmuz 1949.

üzere 2 kömür yıkama tesisinin inşa edilmesi, 3) 1 ve 2 numaralı Uzun Mehmed kuyularının teçhiz edilmesini amaçlayan Kozlu yerüstü tesislerinin kurulması, 4) Ocak, kömür yıkama tesisi ve liman arasında yaklaşık 8 km'lik normal demir yolunun tesis edilmesi.¹¹²¹

Marshall yardımları çerçevesinde Türkiye'ye 1.133.000 dolar ayrıldığı ve bu paranın 800.000 doları ile sadece Amerikan menşeli olmak üzere malzeme alınacağı açıklanmıştır.¹¹²² Diğer taraftan kömür havzasında çalışan 16 Türk mühendisi 6 ay boyunca madencilik konusunda teknik eğitim almak için ABD'ye gitmiştir. Eğitim kapsamında maden malzemesi üreten fabrikalarda 2 hafta; Ohio, Pennsylvania, West Virginia ve Kentucky'deki kömür madenlerinde 3 hafta eğitim almıştır.¹¹²³ Türk madenciler aldıkları teknik eğitim sonrasında madenci yetiştirilmesi ve kömür üretim çalışmalarına yardımcı olmuştur.

Marshall yardımlarının devam etmesi konusunda Devlet Bakanı Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu ve Marshall Planı Türkiye Özel Misyonu Başkanı Orta Elçi Mr. Russel H. Dorr, Türkiye'nin zirai ve sanayi üretimini arttırabilmesi için kontrparti (karşılık)den 125.000.000 lira verilmesi konusunda anlaştıklarını açıklamıştır. Anlaşma sonrasında Dorr, ifade edilen paranın 83.680.000 lirasının devlet yatırımlarına ve 42.450.000 lirasının özel teşebbüslere kredi olarak verileceğini söylemiştir. Dorr konuşmasına devam ederek Türkiye'nin yollarının yapılacağını, gerekli olan teçhizatın alınması için 11.800.000 dolar harcanacağını ve 3.000 km'lik yol yapılacağından söz etmiştir. Dorr, kömür havzasında yaklaşık 20.000.000 lira ayrılacağını ve bu paranın 10.000.000 lirası ile Çatalağzı'ndan İstanbul'a kadar havai enerji hattının yapılacağını ifade etmiştir. Geriye kalan para ile de Zonguldak'ın masraflarının karşılanacağını ve havzaya yeni elektrik-mekanik malzemelerin kurulacağını dile getirmiştir.¹¹²⁴

Türkiye'ye yapılan Amerikan yardımları ve bu yardımların nerelere harcandığı konusunda Dr. Hans Emanuel Tütsch, Neue Zürcher Zeitung gazetesinde "Türkiye'nin Ekonomik Sahada Kalkınma Faaliyetinin İlk Safhası" adlı makale yazmıştır.

---

¹¹²¹ **Cumhuriyet**, Sayı 9148, s. 3, İstanbul 28 Ocak 1950; **Zonguldak**, Sayı 1123, s. 2, Zonguldak 31 Ocak 1950.

¹¹²² **Cumhuriyet**, Sayı 9295, s. 1, İstanbul 24 Haziran 1950; **Cumhuriyet**, Sayı 9314, s. 3, İstanbul 13 Temmuz.

¹¹²³ **Milliyet**, Sayı 76, s. 5, İstanbul 17 Temmuz 1950; **Türk Sesi**, Sayı 751, s. 1, Zonguldak 21 Ağustos 1950.

¹¹²⁴ **Milliyet**, Sayı 182, s. 1, 5, İstanbul 3 Kasım 1950.

Tütsch'ün bu makalesi Milliyet gazetesi tarafından aynen alınıp Türkçe'ye çevrilerek yayımlanmıştır. Yazar, Mayıs 1950'de Demokrat Parti'nin seçim zaferinden sonra yeni bir inkişaf safhasına girildiğini ifade ettikten sonra Amerikan desteği ile hazırlanan projelerin amacının nüfusunun %81'inin köylü ve arazi sahibi olduğu ülkede ziraat ekonomisinin kalkındırılması olduğuna vurgu yapmıştır. Tütsch yazısının devamında Türkiye'de İstanbul ve İzmir limanları dışında liman olmadığını ancak yeni yapılacak Zonguldak limanı sayesinde kömür üretiminin 1950 yılında 2.660.000 tondan, 1953 yılında 3.720.000 tona yükseleceği öngörüsünde bulunmuştur.¹¹²⁵

Havzanın modernize edilmesi, makineleşmesi ve yeni tesislerin inşa edilmesi kapsamında Koppers ve Paul Weir adlı firmalar ile iş birliğine gidilmiştir.¹¹²⁶ Diğer bir antlaşma da Çatalağzı Elektrik Santrali'nin 60.000 kilovatlık kapasitesinin 120.000 kilovata çıkarılması için Metropolitan Vickers Electrical Export CO. Ltd. ile yapılmıştır.¹¹²⁷ Türkiye Cumhuriyeti de ABD Dış Faaliyetler İdaresi ile 30 Haziran 1955 senesinde 30.000.000 dolarlık antlaşma imzalamıştır. Bu paranın 237.000 doları ile Zonguldak'ta kullanılması için taşıyıcı şerit ve vinç yedek parçaları alınmıştır.¹¹²⁸

Ayrıca Milletlerarası İşbirliği İdaresi, Türkiye'ye 19.222.000 dolar tutarında ödenek ayırmıştır. Bu paranın bir kısmı ile gerekli malzeme, kamyon yedek parçaları, lastik, endüstri teçhizatı, hesap makineleri, kösele, haşare öldürücü ilaçlar, demiryolu treversleri ve elektrik teçhizatları alınarak kömür madenlerinde kullanılmıştır.¹¹²⁹

Amerikan yardımlarının desteğiyle gelişen kömür havzasında, Karabük'ten sonra ikinci ağır sanayi fabrikasının Ereğli'de kurulmasına karar verilmiştir. Fabrikanın finansmanını sağlayacak Amerikalı Exim Bankası'nın uzmanları, fabrikayı kuracak Amerikalı Coppers firması ve Demir-Çelik Fabrikası'nın yetkilileri ilk önce

¹¹²⁵ **Milliyet**, Sayı 277, s. 4, İstanbul 1 Şubat 1951.

¹¹²⁶ **Milliyet**, Sayı 324, s. 1, 5, İstanbul 27 Mart 1951.

¹¹²⁷ **14 Mayıs**, Sayı 43/51, s. 1, Zonguldak 8 Temmuz 1953.

¹¹²⁸ Otuz milyon doların kullanımı şu şekilde olacağı açıklanmıştır: Üç milyon doları ile kamyon yedek parçaları, üç milyon doları ile kamyon lastikleri, bir milyon altı bin doları ile demir yolu yedek aksamı, iki milyon doları ile sınıai malzeme yedek aksamı ve yardımcı maddeler, bir milyon doları ile diesel makineleri yedek parçaları, iki yüz bin doları ile su tulumları yedek parçaları, beş yüz bin doları ile tarım makineleri lastikleri, yedi bin doları ile polis radyo yedek parçaları, sekiz yüz bin doları ile yün mensucat, iki milyon doları ile kauçuk, beş yüz bin doları ile maden makinelerinin yedek parçaları, üç milyon doları ile kimyevi maddeler, boyalar ve plastikler, üç milyon doları ile teneke levha, bir milyon doları ile kalay, bir milyon beş yüz bin doları ile deri, bir milyon doları ile çelik (nal mıhı ve ambalaj çemberleri dâhil), beş yüz bin doları ile jüt, altı yüz bin doları ile haşere mücadele ham maddeleri, dört yüz bin doları ile tıbbi hammadde, iki yüz elli bin doları ile ambalaj kâğıdı alınacağı belirtilmiştir. Geriye kalan iki milyon beş yüz bin dolar da nakliye masrafları için kullanılacağı ifade edilmiştir.

Cumhuriyet, Sayı 11106, s. 1, 7, İstanbul 29 Haziran 1955.

¹¹²⁹ **Cumhuriyet**, Sayı 11115, s. 3, İstanbul 8 Temmuz 1955.

Ankara’da, daha sonra Karabük’e gelerek görüşmüştür.¹¹³⁰ Böylece ilerleyen yıllarda açılacak fabrikanın hazırlığı yapılarak temelleri DP döneminde atılmıştır.

3.6. MADEN OCAKLARINDA MEYDANA GELEN KAZALAR

Dünyada 20.yy’ın en büyük maden kazası 10 Mart 1906 tarihinde Fransa’da Courrieres kömür ocaklarında meydana gelmiştir. Bu kaza sonucunda 1.176 kişi hayatını kaybetmiştir. Daha sonra 1909 yılında ABD’nin Illinois eyaletindeki kömür ocaklarından birinde meydana gelen kazada 259 işçi vefat etmiştir. İngiltere’nin Whitehaven kömür ocağında 1910 yılında 136, 1934 yılında Wexham ocağında 263 kişi, 1947 yılında bir kez daha Whitehaven ocağında 100 kişi, 1951 yılında Easington ocağında 80 işçi hayatını kaybetmiştir. Maden ocaklarında gelişmiş diğer bir ülke olan Almanya’da 1950 yılında Gelsenkirshen ocağında 76 işçi hayata veda etmiştir. Türkiye’de ise Zonguldak’ta meydana gelen grizu patlamasında ise 47 işçi vefat etmiştir.¹¹³¹

Zonguldak kömür ocaklarında grizu patlaması, ocaklarda yeterince tedbir alınmaması, işçi ve teknik personelin yetersizliği gibi sebeplerle maden kazaları yaşanmıştır. Bu kazalar sonucu yaralanan ve vefat edenler olmuştur. Demokrat Parti döneminde, Zonguldak kentinde 1950-1960 yılları arasında meydana gelen iş kazalarında ölen ve yaralananların sayısı tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. 1950-1960 Yılları Arasında İş Kazaları

YIL	YARALI	ÖLÜ
1950	4.229	49
1951	5.273	91
1952	5.346	59
1953	5.840	73
1954	5.730	80
1955	5.972	122
1956	6.470	86
1957	6.498	99
1958	6.828	99
1959	7.505	66
1960	8.028	94 ¹¹³²

Tablo incelendiğinde en fazla ölümün 1955 yılında, en fazla yaralının ise 1960 yılında olduğu görülmüştür. Bu kazaların meydana gelmesinde işçilerin tedbirsizliği, modern cihazların eksikliği ve gaz sıkışmasının büyüklüğü etkili olmuştur.

¹¹³⁰ **Sabah**, Sayı 3014, s. 1-2, Zonguldak 16 Kasım 1959.

¹¹³¹ **Akis**, Sayı 119, Cilt VII, s. 15, 18 Ağustos 1956.

¹¹³² Çıladır, 60.

Demokrat Parti Hükümeti de 1950’li yıllarda yılda ortalama 500 maden işçinin hastalanarak iş göremez raporu alması üzerine işçilere 1953 yılından itibaren Çalışma Bakanlığı ve İşçi Sigortaları Kurumu üzerinden yardım yapmıştır.¹¹³³ Böylece işçilerin hak kaybının önüne geçilerek mağdur olan işçilere yardım edilmiştir. Zonguldak’ta dönemin yerel gazeteleri incelendiğinde; kömür üretimi yapan maden ocaklarından Kozlu, Gelik, Karadon, Kandilli, Çaydamar, Kilimli ve Dilaver ocaklarında iş kazaları meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu kazalar ve sonuçlarından alt başlıklarda detaylı olarak bahsedilmiştir.

3.6.1. Kozlu Maden Ocağında Meydana Gelen Kazalar

Zonguldak maden havzasında özellikle grizu patlamalarının yol açtığı kazalarda can kayıpları yaşanmıştır. Olaylara hemen müdahale edilerek daha fazla insanın hayatını kaybetmesi önlenmiştir. Bu kapsamda vali, belediye başkanı, bakan ve milletvekilleri olay mahalline gelerek incelemeler ve gözlemlerde bulunmuştur. Yapılan tetkikler sonunda gerekli tedbirlerin hemen alınması sağlanarak yaralılara ve ölenlere hızlı bir şekilde ulaşılmıştır. Yaralılara hemen sağlık yardımında bulunulmuş ve ölenlerin cenaze merasimleri de valilik tarafından düzenlenmiştir. Ayrıca maden kazaları sırasında yaralanan ve hayatını kaybedenlerin ailelerine maddi yardımlar yapılarak sosyal ihtiyaçları temin edilmiştir.

CHP döneminde en önemli maden facialarından ilki Kozlu İncirharmanı ocağında meydana gelmiş ve grizu patlaması sonucunda 48 kişi hayatını kaybetmiştir. Olay hakkında Ekonomi Bakanı Cavid Ekin; Kozlu grizu infilakı hakkında bacalardan birinde ateşlenmiş infilak maddesi görüldüğü ancak çöküntüler kaldırılıp her bacanın durumu incelendikten sonra hükme varılacağını açıklamıştır.¹¹³⁴ Bu olay hakkında Millet gazetesinden İbrahim Köydamar, “Kozlu Grizu Faciası ve 49 Vatandaş” adlı broşür yayınlamıştır. Bu broşürde EKİ Genel Müdürü İhsan Soyak kendisine hakaret edildiği iddiasıyla broşür yazarı İbrahim Çaydamar ile Millet gazetesi sahibi Cemal Kutay’a dava açmıştır. Zonguldak Asliye Ceza Mahkemesi 25 Temmuz 1931 tarihinde kabul edilen Matbuat Kanunu’nun 1946 yılında değiştirilen 27. Maddesi ve Türk Ceza Kanunu’nun 482. Maddesine göre İbrahim Köydamar ile Cemal Kutay’ı, 3 ay hapis

---

¹¹³³ Özkan Demir, Cumhuriyet Döneminde Maden İşletmelerinde İşçi Haklarını Belirlemeye Yönelik Bazı Düzenlemeler (Ergani Bakır İşletmesi ve Ereğli Kömür İşletmesi Örnekleri), **Yer Altı Kaynakları Dergisi**, Sayı 18, Temmuz 2020, 51.

¹¹³⁴ **Cumhuriyet**, Sayı 8302, s. 1, 3, İstanbul 25 Eylül 1947.

ve 100 lira para cezası ile cezalandırmıştır. Ayrıca mahkeme davalıların, davacı İhsan Soyak'a 2.000 lira manevi tazminat ödemesine karar vermiştir. Bu kararların yanı sıra broşürlerin toplattırılarak imha edilmesine hükmedilmiştir. Mahkemenin sonunda sanıkların hapis ve maddi para cezaları ertelenmiş, manevi tazminatın ise ödenmesine karar verilmiştir.¹¹³⁵

İkinci olarak İncirharmanı üretim bölgesine bağlı Hacı petrol damarı ayağında Sefer Güler adında bir kazmacının elindeki fenerin yanmamasına sinirlenerek kazma ile feneri parçalamasıyla grizu patlaması meydana gelmiştir. Bu olay sonucunda 8 kişi¹¹³⁶ hayatını kaybetmiş, 38 kişi¹¹³⁷ yaralanmış ve 1 kişi¹¹³⁸ kaybolmuştur.¹¹³⁹ Üçüncü olarak 26 Nisan 1956'da Uzun Mehmet kuyusunda vardiya değişimi sırasında asansörle kuyudan çıkılması esnasında asansör ağırlık bandına çarpmıştır. Çarpma esnasında asansörün kapısının açılması sonrasında 5 işçi düşerek hayatını kaybetmiştir.¹¹⁴⁰ Son olarak Ekim 1959'da İncirharmanı ocağında galeride meydana gelen çökme sonucunda 1 kişi¹¹⁴¹ hayatını kaybetmiştir.

Kozlu'daki diğer bir maden ocağı olan 1 numaralı Uzun Mehmed kuyusunda meydana gelen ilk grizu patlamasında Amerikalı Hamilton firması mühendisi Conway ile ustabaşı Mehmed Taşçı zehirlenerek hayatını kaybetmiştir.¹¹⁴² Diğer bir kaza ise 24 Ağustos gecesine 1 numaralı Uzun Mehmed kuyusundan 300 m uzaklıktaki bir lağımda meydana gelmiştir. Olay esnasında duman çıktığını görmelerine rağmen gerekli gayreti göstermeyen lağımcı ekibi ve teknisyenlerin ihmalkârlığı yüzünden ateş yayılıp genişlemiştir. Yangın ekibi yetişinceye kadar etrafı duman kapladığından ekip geri çekilmek zorunda kalmıştır. Bunun üzerine kuyu dibine 30 m mesafede geçici bir baraj yapılarak yangın sahasına hava girmesine engel olunmuştur. Yangının

¹¹³⁵ **Zonguldak**, Sayı 1015, s. 1, 7, Zonguldak 10 Nisan 1948.

¹¹³⁶ Bu kişiler; Baki Gültekin, İbrahim Hırçın, Mustafa Karaduman, Hasan Hırçın, Muhittin Ünal, Bayram Nata, Muzaffer Yiğit ve Şaban Dalkıran'dır. Bkz; **Milliyet**, Sayı 1539, s. 1, 3, İstanbul 22 Ağustos 1954.

¹¹³⁷ Bu kişiler; Yusuf Kılıçaslan, Kamil Semizoğlu, Hakkı Karakuş, Ahmet Aksakal, Ahmet Karaduman, İsmail Duman, İlyas Porsuk, Sefer Güler, Şevki Yazın, Mehmet Usta, Mehmet Aytekin, İlyas Duran, Asım Özel, Hasan Erol, Nazım Duyar, Abdullah Uslubaş, Sadedtin Pekmezci, Hasan Köroğlu, İbrahim Karakaya, Dursun Kılıç, Mehmet Develi, Yakup Çınar, Ahmet Karakan, Eşref Köse, Recep Dönmez, Recep Yıldırım, Dursun Keleş, Bekir Akkant, Durmuş Gemici, Abbas Temel, Mehmet Çetinkılıç, Mehmet Turhan, Ahmet Akkanat, Sabahattin Anata, Haşim Gürel, Hakkı Sönmez, Bekir Gültekin, Yakup Özal'dır. Bkz; **Milliyet**, Sayı 1539, s. 1,3, İstanbul 22 Ağustos 1954.

¹¹³⁸ Bu kişinin adı Nazım Karaduman'dır. Bkz; **Milliyet**, Sayı 1539, s. 3, İstanbul 22 Ağustos 1954.

¹¹³⁹ **Milliyet**, Sayı 1539, s. 1, 3, İstanbul 22 Ağustos 1954.

¹¹⁴⁰ **Aydın Tarihi**, No 269, s. 39, Ankara Nisan 1956.

¹¹⁴¹ Bu kişinin adı; Şaban Ersoy'dur. Bkz; **Milliyet**, Sayı 3373, s. 1, İstanbul 1 Ekim 1959.

¹¹⁴² **Cumhuriyet**, Sayı 9725, s. 1, 3, İstanbul 28 Ağustos 1951.

genişlemesine karşı dışardan kuyu ve galeriler su ile doldurulup yangını söndürme tedbirine başvurulmuştur. Sonuç olarak suların boşaltılmasına, içerde kalmış olan makinelerin tamirine gayret gösterilmiş ve olayda herhangi bir can kaybı yaşanmamıştır.¹¹⁴³

DP döneminde Kozlu'daki 2. olayda ise kuyuda çalışan üçüncü vardiya işçileri 200. kattan asansörle çıkılırken, asansörün emniyet tespit demirinin ağırlık bandına çarpması sonucunda açılan kapıdan düşen 5 işçi hayatını kaybetmiştir.¹¹⁴⁴ Son olarak 28 vagonla gelen 23 ve 28 numaralı lokomotifler Kozlu tüneline çıktığı anda freni tutmadığı için yolda tamirat işi ile uğraşan işçilerin üzerine doğru yıkılmış ve vagonlar birbirine girmiştir. Bu feci kazada 3 kişi¹¹⁴⁵ hayatını kaybetmiş ve 6 kişi¹¹⁴⁶ de yaralanmıştır. Kozlu'nun Kılıç bölümünde de ana damarda grizu patlaması meydana gelmiştir. Olay sonucunda 1 kişi¹¹⁴⁷ hayatını kaybetmiş, 6 kişi¹¹⁴⁸ ise yaralanmıştır.¹¹⁴⁹ İhsaniye ocağında ise ocakta meydana gelen çökmede 1 işçi ağır yaralanarak hastaneye kaldırılmıştır.¹¹⁵⁰ Kasım 1959'da Kozlu bölgesinde grizu gazından zehirlenen 1 kişi hayatını kaybetmiştir.¹¹⁵¹

3.6.2. Gelik Ocağında Meydana Gelen Kazalar

Zonguldak'ta en fazla maden işçisinin hayatını kaybettiği kazalar Ereğli Kömür İşletmelerine bağlı Gelik bölgesinde yaşanmıştır. Gelik'te sulu ocakta meydana gelen

¹¹⁴³ **Milliyet**, Sayı 827, s. 1, 7, İstanbul 27 Ağustos 1952.

¹¹⁴⁴ **Milliyet**, Sayı 2138, s. 1, İstanbul 27 Nisan 1956.

¹¹⁴⁵ Hayatını kaybedenlerin isimleri; Tahir Tosun, Sadık Hançer, Ahmet Doğan'dır. Bkz; **Yeni Ses**, Sayı 140, s. 3, Zonguldak 29 Mayıs 1957.

¹¹⁴⁶ Yaralı olarak kurtulanların isimleri; Mustafa Yenipazar, Baki Çetehan, Kazım Genç, Bahattin Kulakçı, Mehmet Kuş, Bekir Ellialtı'dır. Bkz; **Yeni Ses**, Sayı 140, s. 3, Zonguldak 29 Mayıs 1957.

¹¹⁴⁷ Bu kişinin adı; Ali Koca'dır. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1297, s. 1, Zonguldak 23 Mart 1953.

¹¹⁴⁸ Bu kişilerin adları; Mustafa Karayanık, Hasan Lenger, Mustafa Makul, Hakkı İnceleme, Ömer Gökyar, Süleyman Çakar'dır. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1297, s. 1, Zonguldak 23 Mart 1953.

¹¹⁴⁹ **Zonguldak**, Sayı 1297, s. 1, Zonguldak 23 Mart 1953.

¹¹⁵⁰ **Zonguldak**, Sayı 1324-59, s. 1, Zonguldak 12 Haziran 1954.

¹¹⁵¹ Olayda Hasan Yavuz hayatını kaybetmiştir. Bkz; **Milliyet**, Sayı 3432, s. 3, İstanbul 29 Kasım 1959.

grizu patlamasında 38 işçi¹¹⁵² ölmüş ve 27 işçi¹¹⁵³ yaralanmıştır.¹¹⁵⁴ Elim kazadan yaralı olarak kurtulan Vardiya şefi Besim Çavuş olay anı hakkında “*Saat 17.00’a geldiğinde vardiya değiştiriyorduk. Bizim ekip çıkıyor, yenisi giriyordu. Zaten ölü adedinin bu derece fazla olmasına da bu sebep oldu. Elimde fener ocaktan çıkıyordum. Müthiş bir gürültü duydum ve birdenbire sırtımın ortasına sanki bir balyoz indi. Sonra da hastanede kendime geldim*” açıklamasını yapmıştır. İşletmeler Bakanı Samet Ağaoğlu ile Çalışma Bakanı Hayrettin Erkmən; Zonguldak maden işçilerinin acılarını paylaşmak ve hadisenin sebepleri hakkında bilgi almak için kente geldiklerini söylemiştir. Bakanlar işletme tarafından ölen işçilerin ailelerine maddi yardımda bulunulacağını ve işçilerin çocuklarının eğitim masraflarının üstlenileceğini ifade etmiştir.¹¹⁵⁵

Bu açıklamalar sonrasında hem ölenlerin hem yaralıların ailelerine yardım yapılmıştır. İşçi Sigortaları Kurumu maden faciasında hayatını kaybeden işçilerin cenaze masraflarını üstlenmiş, hastaneye kaldırılan yaralıların da tedavileri ile ilgilenmiştir. Ayrıca gerek ölenlerin ailelerine gerekse yaralananlara sosyal yardım yapılması için Zonguldak İşçi Sigortaları Müdürlüğü’ne talimat verilmiştir.¹¹⁵⁶ Zonguldak’ta faaliyet gösteren işçi sendikalarının başında gelen Maden İşçileri Sendikası da ölenlerin ailelerine 15.000 liralık para yardımında bulunmuştur.¹¹⁵⁷

Maden kazasının boyutlarının çok büyük olması nedeniyle konu Meclisin gündemine taşınmıştır. Facia hakkında CHP Tunceli Milletvekili Fethi Ülkü, İşletmeler Bakanı Samed Ağaoğlu’nun cevaplamaı için 4 maddelik önerge vermiştir. Önergede; 1) Zonguldak kömür havzasında meydana gelen müessif grizu infilakı faciasında kazazedelerin ölü veya yaralı olarak kesin sayısı nedir? 2) Bu kazada ölenlerin geride

---

¹¹⁵² Ölenlerin isimleri; Durmuş Deliağacı, Yener Deliağacı, Yusuf İsmail Sarıgöl, Lütfü Bayburt, Halil Bayburt, Hüseyin Taflan, Ömer Köstekçi, Şevket Bayburt, Mustafa Dede, Ragıp Taflan, Niyazi Taflan, Osman Akbaba, Hasan Muslukan, Galip Yağcı, Kadir Çelik, Kafir Karademir, Mustafa Sürekçi, Nafiz Yılmaz, Nusret Taşkın, Aslan Akan, Saim Çakmak, Suat Özceın, Hüseyin Yanık, Zati Muslukan, Şahin Kaya, Mehmet Kara, Ahmet Murat’dır. Bkz; **Milliyet**, Sayı 1685, s. 1, 7, İstanbul 25 Ocak 1955; **Cumhuriyet**, Sayı 10953, s. 1, 7, İstanbul 25 Ocak 1955.

¹¹⁵³ Yaralıların isimleri ise Kazım Aryan, Mehmet Deliağacı, Şükrü Turan, Mustafa Arabacı, Mehmet Sarı, Besnim Bozkurt, Mehmet Demir, Hasan Kocabıyık, Ekrem Turan, Hasan Kocabıyık, Ekrem Turan, Hasan Civlek, Recep Tellak, Mehmet Parlak, Ali Aşçı, Muharrem Tercan, Durmuş Topuzoğlu, İsmail Karabıyık, Mehmet Dedeoğlu’dur. Bkz; **Milliyet**, Sayı: 1685, s. 1, 7, İstanbul 25 Ocak 1955; **Cumhuriyet**, Sayı 10953, s. 1, 7, İstanbul 25 Ocak 1955.

¹¹⁵⁴ **Milliyet**, Sayı 1685, s. 1, 7, İstanbul 25 Ocak 1955; **Cumhuriyet**, Sayı 10953, s. 1, 7, İstanbul 25 Ocak 1955.

¹¹⁵⁵ **Milliyet**, Sayı 1686, s. 1, 7, İstanbul 26 Ocak 1955.

¹¹⁵⁶ **Cumhuriyet**, Sayı 10955, s. 3, İstanbul 27 Ocak 1955.

¹¹⁵⁷ **Milliyet**, Sayı 1688, s. 1, 7, İstanbul 28 Ocak 1955; **Cumhuriyet**, Sayı 10956, s. 6, İstanbul 28 Ocak 1955.

bıraktıkları dul ve yetimlerine ne şekilde ve ne miktar yardım yapılmaktadır. Yaralılar nasıl bir muameleye tabi olacaklardır? 3) Birçok işçinin ölümüne sebebiyet veren, son grizu infilakını meydana getiren sebepler nedir? Personel noksanlığı, idari aksaklıklar ve teknik hatalar var mıdır? Kömür üretiminde işçinin iş yerinde bizzat kurtarılması gereken malzeme ve teçhizat yeterli midir? İşçiyi bu malzeme ve tesislere alıştırmak için bir eğitim yapılmakta mıdır? 4) İşçinin, iş yerinde emniyet altında olması ve üretimin aksamaması hakkında ne gibi tedbirler düşünülmektedir?¹¹⁵⁸ sorularına yer verilmiştir.

Bu sorulara İşletmeler Bakanı Samed Ağaoğlu cevap vermiştir. Ağaoğlu; Zonguldak'ta meydana gelen grizu faciası kurbanlarının ailelerine yardımlar yapıldığını, kaza sonucunda dul kalan vatandaşlara aylık bağlandığını, yetimlerine okullarının sonuna kadar maaş bağlandığını, İşçi Sigortaları Kurumu'nun ailelere 1.000'er lira yardımda bulunduğunu söylemiştir.¹¹⁵⁹ Ayrıca maden kazasında 54 ölü ve 19 yaralı olduğunu ifade etmiştir.¹¹⁶⁰ Diğer taraftan maden faciası hakkında savcılık tarafından başlatılan soruşturma kapsamında grizu faciasının sorumluları olarak görülen bölüm emniyet mühendisi Faruk Haskalp, Ömer Tan, bölüm emniyet baş mühendisi Nuri Cet (Cep), Kartiye mühendisi Müşfik Şansan (Şansal) ve bölüm mühendisi Hilmi Alaskan (Avözkan) tutuklanmıştır.¹¹⁶¹ Avukatları bu kişilerin tutukluluğuna itiraz etmiş ve mühendislerden Faruk Haskalp tahliye edilmiştir. Ancak Ağır Ceza Mahkemesi diğer sanıkların tutukluluğunun devamına karar vermiştir.¹¹⁶² Maden faciası hakkında İngiltere İşletmeler Bakanı Geoffrey Lkoyd¹¹⁶³ ve Federal Almanya Büyükelçisi¹¹⁶⁴ Demokrat Parti Hükümeti'ne kazadan duyduğu üzüntüsünü

¹¹⁵⁸ **Milliyet**, Sayı 1696, s. 1, 7, İstanbul 5 Şubat 1955; **Cumhuriyet**, Sayı 10964, s. 7, İstanbul 5 Şubat 1955.

¹¹⁵⁹ **Milliyet**, Sayı 1745, s. 1, İstanbul 26 Mart 1955.

¹¹⁶⁰ **Cumhuriyet**, Sayı 11013, s. 3, İstanbul 26 Mart 1955.

¹¹⁶¹ **Milliyet**, Sayı 1690, s. 1, İstanbul 30 Ocak 1955; **Cumhuriyet**, Sayı 10958, s. 1, 6, İstanbul 30 Ocak 1955.

¹¹⁶² **Milliyet**, Sayı 1693, s. 1, 7, İstanbul 2 Şubat 1955.

¹¹⁶³ **Milliyet**, Sayı 1687, s. 7, İstanbul 27 Ocak 1955.

¹¹⁶⁴ Büyükelçi 31 Ocak 1955 tarihinde İşletmeler Bakanı Samed Ağaoğlu'na "Ekselans, Zonguldak'ta vukua gelen ağır ve müessif kaza sebebiyle en içten gelen teessürlerimi, asil Türk milletine ve zatı devletinize arz etmek isterim. Tehlikelerle dolu vazifeleri başında çalışmakta olan elli'ye yakın Türk işçisinin bu kazaya kurban gittiğini derin bir elemle haber aldım. Bu feci haberin Almanya'da ve bilhassa Alman maden işçileri arasında büyük teessürler uyandıracığına itimat ve kazazedelerin elemde ailelerine en kalbi taziyelerinin ulaştırılmasına lütfen tavassut buyurmanızı bilhassa rica ediyorum" diyerek üzüntülerini belirten mektup göndermiştir. Samed Ağaoğlu da büyükelçinin mektubuna cevaben teşekkür babında kendisine şu mektubu göndermiştir: "Zonguldak felaketi münasebetiyle bana göndermek lütfunda bulunduğunuz ve şahsınızın, memleketinizin ve bilhassa Alman maden işçilerinin teessürlerine tercüman olan dostane taziyeye mektubunuzdan dolayı en derin

bildirmiştir. Amerikan Maden İşçileri Birliği Başkanı John Lewis ise ABD İşçileri Bakanı Douglas Mckay'e gönderdiği mektubunda Türkiye'de meydana gelen maden kazası hakkında soruşturma açılmasını teklif etmiştir. Lewis, Mckay'den Türkiye kömür madenlerinin Amerikan dolarları ile geliştirilip işletildiğini, felaket hakkında inceleme yapmaları için Türkiye'ye hemen bir komisyon gönderilmesini istemiştir. Ayrıca bundan sonra kömür madenleri için yapılacak yardımın bir şarta bağlı olarak kabul edileceğinin Türkiye hükümetine bildirilmesini de teklif etmiştir.¹¹⁶⁵

John Lewis'in mektubunda Türkiye'deki kömür ocaklarının bir Amerikan heyeti tarafından incelenmesini istemesi Türkiye'de infiale yol açmıştır. İlk tepkiyi Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu idare heyeti bir tebliğ yayınlamış ve göstermiştir.¹¹⁶⁶ Tebliğde meselenin Türkiye'nin bir iç meselesi olduğunun üzerinde durulmuş, Türk-Amerikan dostluğunun geldiği nokta göz önüne alındığında Amerika İşçileri Bakanlığı, Amerikan Hükümeti ve Amerikalı işçilerin olaya John Lewis'in penceresinden bakmamaları gerektiğine vurgu yapılmıştır. Maden İşçileri Sendikası İkinci Başkanı Ömer Karahasan da John Lewis'in açıklamalarına tepki göstermiştir. Karahasan yaptığı açıklama ile Lewis'in Türkiye'nin işçilerine karışmaya cüret ettiğini, Türkiye'deki madenlerden haberdar olmadan yorumlar yaptığını, kaza ile ilgili olarak tedbirler alındığını ancak Belçika, Hindistan ve Avustralya'da meydana gelen kazaları unutmaması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca Gelik'te meydana gelen maden kazasında Hükümetin üzerine düşeni yerine getirdiğini ifade etmiştir.¹¹⁶⁷ Son olarak Milli Türk Talebe Birliği Genel Sekreterliği ise Lewis'in sözlerini protesto eden beyanname yayınlamıştır.¹¹⁶⁸ Beyannamede; Lewis'in sözlerinin küstahça bulunduğu, Türkiye Cumhuriyeti'ne müdahale içeren sözlerin kesinlikle kabul edilmediği açık bir şekilde vurgulanmıştır.

---

teşekkürlerimi arz ederim. Bu mektubunuzu olduğu gibi matbuata tevdi edeceğim. Bu suretle Türk milletine ve bilhassa kazaya kurban gidenlerin matemli ailelerine yüksek hislerinizi en iyi şekilde ulaştırmış ve onların derin tahassüslerine en münasip şekilde ifadesini bulmak imkanını vermiş olacağımı düşündüm." Bkz; **Ayn Tarihi**, No 254, s. 47-48, Ankara Ocak 1955.

¹¹⁶⁵ **Milliyet**, Sayı 1687, s. 1, 7, İstanbul 27 Ocak 1955.

¹¹⁶⁶ **Cumhuriyet**, Sayı 10956, s. 1, 6, İstanbul 28 Ocak 1955.

¹¹⁶⁷ **Cumhuriyet**, Sayı 10956, s. 6, İstanbul 28 Ocak 1955.

¹¹⁶⁸ **Milliyet**, Sayı 1689, s. 1, 7, İstanbul 29 Ocak 1955.

Bu tartışmaların ardından Gelik kömür ocağında, 13 Haziran 1958 yılında dinamit patlaması sonucu 4 işçi¹¹⁶⁹ ve aynı kömür ocağının bir galerisinde çıkan yangın sonucunda 1 kişi hayatını kaybetmiştir.¹¹⁷⁰

3.6.3. Karadon, Kandilli, Çaydamar, Kilimli ve Dilaver Ocağında Meydana Gelen Kazalar

Zonguldak'ın Karadon, Kandilli, Çaydamar, Kilimli ve Dilaver ocaklarında da maden kazaları yaşanmıştır. Bu kazalarda Ereğli Kömür İşletmelerine bağlı Karadon ocağında göçük meydana gelmiş ve 2 işçi hayatını kaybetmiştir.¹¹⁷¹ Kandilli ocağında Haziran 1954'te gerçekleşen grizu patlamasında beş işçi yaralanmış,¹¹⁷² Nisan 1956 yılındaki kazada 8 işçi ölmüş ve 56 işçi yaralanmıştır.¹¹⁷³ Kızılay da hemen harekete geçerek yardıma koşmuştur. Dernek, Zonguldak'ta meydana gelen grizu infilakı sonucunda ölen işçilerin ailelerine ilk ve acil yardım olarak 10.402.20 kuruş yardımda bulunmuştur.¹¹⁷⁴

Ereğli Kömür İşletmelerine bağlı Çaydamar maden ocağında Haziran 1954'te grizu patlaması meydana gelmiştir. Patlama sonucunda önce 4 madencinin hayatını kaybettiği ve 13 madencinin yaralandığı açıklanmıştır.¹¹⁷⁵ Daha sonra ölü sayısının 6'ya çıktığı bildirilmiştir.¹¹⁷⁶ Çaydamar maden ocağında Ekim 1954'te gerçekleşen kazada ise Zeynel adında 1 işçi hayatını kaybetmiştir. Olayın arka planına bakıldığında aslında bir maden işçisinin kendisini feda etmesi sonucu 30 işçinin hayatını kurtardığı anlaşılmıştır. Şöyle ki; Havzanın Çaydamarı bölümündeki Maksut Çivi bölgesinde çalışan Zeynel adında bir işçi sabah vardiyasından çıkmış, kendilerinden sonra ocağa girecek vardiya başçavuşunu bularak ocağın tehlikeli ve çökmek üzere olduğunu söylemiş, gelenlerin ocağa girmesine engel olmuştur. Zeynel bir yandan da durumu mühendisliğe bildirmiş, diğer yandan da işin aksamaması için ocağı incelemek üzere ocağın içine girmiştir. Ne yazık ki Zeynel'in ocağa girmesinden kısa bir süre sonra büyük gürültü meydana gelmiş, ocağın çökmesi sonucu Zeynel hayatını

¹¹⁶⁹ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1070, s. 1, Zonguldak 13 Haziran 1958.

¹¹⁷⁰ **Milliyet**, Sayı 3014, s. 3, İstanbul 2 Ekim 1958.

¹¹⁷¹ **Zonguldak**, Sayı 1324-40, s. 1, Zonguldak 12 Mayıs 1954.

¹¹⁷² **Cumhuriyet**, Sayı 10722, s. 1, 6, İstanbul 5 Haziran 1954; **Zonguldak**, Sayı 1324-54, s. 1, Zonguldak 7 Haziran 1954.

¹¹⁷³ **Yeni Ses**, Sayı 85, s. 1, Zonguldak 25 Nisan 1956.

¹¹⁷⁴ **Kızılay Umumi Merkezine Sunulan 26.4.1956 Tarihli Rapor**, 18, 22.

¹¹⁷⁵ **Cumhuriyet**, Sayı 10728, s. 1, İstanbul 11 Haziran 1954.

¹¹⁷⁶ **Zonguldak**, Sayı 1324-58, s. 2, Zonguldak 11 Haziran 1954.

kaybetmiştir.¹¹⁷⁷ Sonuç olarak bir işçi kendi hayatını feda ederek çok sayıda insanın hayatını kaybetmesini önlemiş ve bir kahramanlığa imza atmıştır.

Başka bir ilçe olan Kilimli’de de çok sayıda ölümlle sonuçlanan maden kazası yaşanmıştır. Nisan 1957 yılında 81 numaralı maden kuyusundaki asansörün milinin çıkması sonucu¹¹⁷⁸ 6 maden işçisi ölmüş ve 4 maden işçisi yaralanmıştır.¹¹⁷⁹ Daha sonra Mart 1959’da kömür ocağında meydana gelen çökme sonucunda 4 işçi hayatını kaybetmiş¹¹⁸⁰ ve 2 işçi de yaralanmıştır.¹¹⁸¹ Aynı ocakta çalışan 2 işçi ise oksijensizlikten boğularak hayatını kaybetmiştir.¹¹⁸² Son olarak Kasım 1959’da ocakta meydana gelen göçükte 1 kişi hayatını kaybetmiştir.¹¹⁸³

Zonguldak merkezde yer alan Dilaver kömür ocağında da farklı tarihlerde meydana gelen kazalarda çok sayıda işçi hayatını kaybetmiş veya yaralanmıştır. Bu ocakta 1959 ve 1960 yılları arasında toplam 5 işçi hayatını kaybetmiştir.¹¹⁸⁴ Ereğli Kömür İşletmelerine bağlı Bağlık ocağında yaşanan asansör arızası yüzünden 3 işçi hayatını kaybetmiş ve 1 kişi ciddi şekilde yaralanmıştır.¹¹⁸⁵ Kent merkezinde yer alan Rüzgarlımeşe semtindeki maden ocağının kömür galerisinin çökmesi dolayısı ile 2 kişi hayatını kaybetmiştir.¹¹⁸⁶ Zonguldak’ın ilçesi olan Çaycuma kömür ocağında ise Nisan 1959’da yaşanan göçük olayında 2 kişi hayatını kaybetmiştir.¹¹⁸⁷

Zonguldak’ta maden kazalarının yaşanmasında; grizu patlaması, madencileri taşıyan asansörün ağırlık bandına çarpması, teknisyenlerin ihmalkârlığı, ocakta çökme meydana gelmesi, personel sayısının az olması, teknik hatalar, idari aksaklıklar, dinamit patlaması, yangın çıkması, asansör milinin çıkması, havasızlıktan dolayı

¹¹⁷⁷ **Milliyet**, Sayı 1953, s. 7, İstanbul 25 Ekim 1954.

¹¹⁷⁸ **Yeni Ses**, Sayı 134, s. 1, Zonguldak 10 Nisan 1957.

¹¹⁷⁹ **Milliyet**, Sayı 2478, s. 1, İstanbul 8 Nisan 1957.

¹¹⁸⁰ Hayatını kaybedenlerin isimleri; Şevki Kartal, Mehmet Nalbant, Halik Durmaz, Hüseyin Bayrak’tır. Bkz; **Milliyet**, Sayı 3167, s. 1, İstanbul 4 Mart 1959.

¹¹⁸¹ **Milliyet**, Sayı 3167, s. 1, İstanbul 4 Mart 1959.

¹¹⁸² Bu işçilerin isimleri; İbrahim Akçaköşe ile Ahmet Doruk’tur. Bkz; **Milliyet**, Sayı 3176, s. 3, İstanbul 13 Mart 1959.

¹¹⁸³ Hayatını kaybeden işçinin adı Şahin Göktürk’tür. Bkz; **Milliyet**, Sayı 3432, s. 3, İstanbul 29 Kasım 1959.

¹¹⁸⁴ Bu işçilerin isimleri; Mehmet Çömez, Sadık Tor, Hüseyin Temel’dır. Bkz; **Milliyet**, Sayı 3103, s. 1, İstanbul 30 Aralık 1958. Diğer işçinin ismi Mustafa Topal’dır. Bkz; **Milliyet**, Sayı 3462, s. 3, İstanbul 29 Aralık 1959. 1960 yılı içerisinde Mustafa Topal ismindeki bir işçi hayatını kaybetmiştir. Bkz; **Milliyet**, Sayı 3509, s. 3, İstanbul 14 Şubat 1960.

¹¹⁸⁵ Maden kazasında Niyazi Uzel, Muharrem Kalaycı ve Osman Keskin hayatını kaybetmiş, Emin Aladağ da ağır yaralanmıştır. Bkz; **Milliyet**, Sayı 3566, s. 3, İstanbul 13 Nisan 1960.

¹¹⁸⁶ Kazada Güllüye Dümen ve Zeynep Özdemir adında iki kadın hayatını kaybetmiştir. Bkz; **Milliyet**, Sayı 3098, s. 3, İstanbul 25 Aralık 1958.

¹¹⁸⁷ Şaban Bozacı ve Nevzat Korkmaz hayatını kaybetmiştir. Bkz; **Milliyet**, Sayı 3219, s. 3, İstanbul 27 Nisan 1959.

işçilerin boğulması, asansör arızası gibi gerekçeler sebep olmuştur. Zonguldak'ta DP döneminde meydana gelen maden kazalarında toplamda 67.719 madenci yaralı kurtulmuş ve 918 madenci hayatını kaybetmiştir.

3.7. İŞÇİ MESELESİ

Türkiye'de iş kanunu ve sendikalaşma hareketleri anlamında ilk adımlar Cumhuriyetin ilanından sonra çıkarılan kanunlarla atılmıştır. Bu bağlamda ilk iş kanunu 8 Nisan 1936 tarihinde 3008 sayılı kanun olmuştur. Bu kanun sayesinde işçi *“Bir iş akdi dolayısı ile, bir şahsın işyerinde bedenen veya fikren çalışan kimse”* olarak tanımlanmış ve ilk defa hukuki anlamda tarif edilmiştir.¹¹⁸⁸ Ancak Cumhuriyetin ilanından 1945 yılına kadar geçen süre içerisinde Türkiye'de işçi, sadece üretimin bir unsuru sayıldığı için işçi meselesinin insani cephesi göz ardı edilmiştir. Bu eksikliği giderebilmek; işçinin, iş güvenliği, sağlık şartlarının iyileştirilmesi, sosyal durumuyla ilgili sorunların daha esaslı bir şekilde ele alınabilmesi adına 22 Temmuz 1945 tarihinde Çalışma Bakanlığı kurulmuştur. Bununla birlikte işçilerin haklarını savunabileceği İşçi Sendikaları Kanunu 27 Haziran 1945 yılında¹¹⁸⁹ ve 20 Şubat 1947 yılında Sendikalar Kanunu¹¹⁹⁰ adıyla İşçi ve İşveren Sendikaları ile Sendika Birlikleri Hakkında Kanun yasalaşmıştır. Çıkarılan kanunlar sayesinde CHP'nin 27 yıllık iktidarında sendika sayısı 88 ve toplam üye sayısı 76.000 kişi olmuştur.¹¹⁹¹

Demokrat Parti iktidara geldiğinde sendika sayısı ve üye sayısında artış görülmüştür. 1950 yılında 88 işçi sendikası ve 76.000 sendika üyesi var iken 1951 yılında sendika sayısı 162'ye ve üye sayısı 112.800'e yükselmiştir.¹¹⁹² Zonguldak milletvekili Hulusi Timur da 1954 yılında sendika sayısının 323, sendikaya kayıtlı işçi sayısının 188.000, 1957 yılında sendika sayısının 385, sendikaya kayıtlı işçi sayısının 245.580, 1958 yılında işçi sendika sayısının 394, sendikaya kayıtlı işçi sayısının 300.000 olduğunu açıklamıştır.¹¹⁹³

İşçileri doğrudan ilgilendiren kanunların yapılmasına önem veren Demokrat Parti, 9 Ağustos 1951'de kabul ettiği bir yasa ile işçilere bayram ve hafta sonu tatillerinde

¹¹⁸⁸ Aydemir, **İkinci Adam, II. Cilt**, 358.

¹¹⁸⁹ Karpat, 198-200.

¹¹⁹⁰ Adı geçen kanun yayınlanmasından sonra CHP işçileri kendi düşünceleri doğrultusunda örgütlemek amacıyla partide bir İşçi Bürosu kurmuştur. Büronun idaresinin başına Sabahattin Selek ile Dr. Rebiî Barkın getirilmiştir. Büro aynı zamanda Hür Bilek adında bir yayın organı çıkarmıştır. Bkz; Tevfik Çavdar, **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1839-1950)**, İstanbul: İmge Kitabevi, 1995, 396.

¹¹⁹¹ Aydemir, **İkinci Adam, II. Cilt**, 362-363.

¹¹⁹² Albayrak, 863.

¹¹⁹³ **TBMM Zabıt Ceridesi**, 11. Dönem, 7. Cilt, 46. Birleşim, Tarih: 26.02.1959, 1040.

yarım yevmiye ödenmesini kabul etmiştir. Ayrıca 30 Haziran 1952 tarihinde İş Kanunu'nda yaptığı bir değişiklikle 4 ila 9 işçi çalıştıran iş yerlerindeki işçilerin sosyal sigortalardan yararlandırılmasını sağlamıştır. Parti, 1950-1952 yılları arasında işçi haklarıyla ilgili 19 yasa, 9 tüzük, 5 yönetmelik çıkarmış ve 11 adet de Bakanlar Kurulu kararını kabul etmiştir. Daha sonra işçilerin yararına 1954 yılında İhtiyarlık Sigortası Kanunu'nun bazı maddelerini değiştirerek emekliler lehine yenilikler getiren 6931 sayılı yasa yürürlüğe konulmuştur. 18 Haziran 1956 tarihinde ise 6734 sayılı yasa ile işçilere hafta sonu tatilleri için bir gündelik ödenmesine karar verilmiştir. Hafta sonunda çalışmaları durumunda ise %100 zamlı gündelik ödenmesi kabul edilmiştir.¹¹⁹⁴

3.7.1. Zonguldak, İş ve İşçi Meselesi

Zonguldak, Türkiye'nin işçi sayısı bakımından en önemli illeri arasında yer almıştır. İşçilerin varlığı, maden ocaklarında çalışan işçilerin haklarının savunulması, işçi-işveren arasındaki anlaşmazlıkları beraberinde getirmiştir. İşçi sendikaları, işçi-işveren arasında orta yolun bulunması konusunda aracı kurum vazifesini görmüştür. Bu bağlamda Havzada 1950 yılında işçi temsilcileri, 50.000 işçi arasında milli birliği sağlamıştır.¹¹⁹⁵ Maden İşçileri Sendikası Demokrat Parti'nin 1950 seçimleri öncesinde işçiye grev hakkı vaatmesine rağmen üyeleri ile yaptığı toplantıda aldığı ortak karar ile Türk işçisinin grev yapmak istemediğini, memleketin ilerlemesi yolunda iman ve iş gücü birliğiyle çalışmak istediklerini kamuoyuna açıklamıştır.¹¹⁹⁶ Çalışma Bakanı Samed Ağaoğlu, işçi ve işveren temsilcileriyle toplantı yaparak önemli kararlar almıştır. Bu kararlar arasında; Zonguldak maden havzasında, ağır işlerde sağlık sebepleri ile çalışamayacakları anlaşılan işçilerin verdikleri primleri geri alabilmesini sağlamak ve kentte bin işçi evinin hemen inşa edilmesine başlanılması gibi konular yer almıştır.¹¹⁹⁷

Maden ocaklarında çalışan işçilerin önemli sorunlarından birisi de askerlik meselesi olmuştur. Meselenin çözülmesi için Zonguldak Milletvekili Suat Başol tarafından kanun teklifi hazırlanmıştır. Kanunun kabul edilmesiyle Ereğli Kömür İşletmesi, Devlet Linyit İşletmesi ve diğer devlet madenlerinin üretimi için zorunlu olan nitelikli

---

¹¹⁹⁴ Albayrak, 863.

¹¹⁹⁵ **Cumhuriyet**, Sayı 9148, s. 3, İstanbul 28 Ocak 1950.

¹¹⁹⁶ **Zonguldak**, Sayı 1123, s. 2, Zonguldak 31 Ocak 1950.

¹¹⁹⁷ **Milliyet**, Sayı 915, s. 7, İstanbul 26 Kasım 1952; **Cumhuriyet**, Sayı 10173, s. 1, 6, İstanbul 26 Kasım 1952.

işçi sorunu çözülmüş ve madende çalışan işçilerin durumu kanuni teminat altına alınmıştır. Kanun ile devlete ait madenlerde çalışan ve bu durumu resmi bir vesika ile bildiren işçilerin askere alınmaları durumunda 6 aylık kıta hizmetleri sonunda tekrar eski çalıştıkları iş yerlerine dönebilmeleri sağlanmıştır.¹¹⁹⁸ Böylece maden işçisi hem vatani vazifesini yerine getirmiş, hem de ülkenin ekonomisine katkıda bulunmuştur. Zonguldak kömür havzasında daimî ve münavebeli işçi olmak üzere 2 türlü işçi çalışmıştır. Münavebeli işçiler, A ve B grubu olmak üzere civar köylerden gelen işçilerden oluştuğu için iş yerlerine kamyon ve trenlerle getirilmiştir. Münavebeli işçilerin yıllık çalışma süreleri her sene yapılan programlarla tespit edilmiştir. Her 2 işçi grubunun çalışma gün sayısı 359 gün olarak gerçekleşmiştir.¹¹⁹⁹ Bu bakımdan kömür havzasında işçi sayısı ve aldıkları ücretler gazetelerde önemli yer tutmuştur. Diğer taraftan Mecliste de gündeme getirilerek tartışılmış ve işçilerin aldığı yevmiyeler Demokrat Parti'nin eleştirilmesine yol açmıştır. Partinin on yıllık döneminde işçi sayısı ve aldıkları ücretler tablo 10'da ayrıntıları ile gösterilmiştir.

Tablo: 10. Havzadaki Ortalama İşçi Sayısı ve Aldıkları Ücretler

Yıl	Ortalama İşçi Adedi		Toplam	Toplam Fiili Yevmiye Adedi
	İçeri	Dışarı		
1950	18.233	15.223	33.456	9.342.450
1951	18.125	14.592	32.717	9.136.084
1952	17.706	17.723	32.429	9.080.935
1953	20.002	15.652	35.654	9.956.175
1954	20.960	17.809	38.799	10.834.487
1955	20.288	19.650	39.938	11.152.375
1956	21.254	19.778	41.032	11.457.913
1957	23.203	18.755	41.958	11.200.298
1958	21.814	20.230	42.194	11.204.312
1959	22.682	21.105	43.787	12.250.161
1960	22.727	20.316	43.043	11.401.289 ¹²⁰⁰

Tabloda; Demokrat Parti'nin 10 yıllık döneminde havzada yeraltı ve yer üstünde çalışan işçi sayılarının ortalama 38.000-39.000 civarında olduğu görülmektedir. Kömür üretiminde 1955 yılında yaşanan düşüş ile beraber 1956 yılında işçi alımlarına ağırlık verildiği tespit edilmiştir. Aynı zamanda üretimin artırılması için 1957 yılında yer altı ve yer üstü işçi yevmiyelerine de zam yapılmıştır.

¹¹⁹⁸ **Cep Gazetesi**, Sayı 61, s. 1-2, Zonguldak 14 Temmuz 1956.

¹¹⁹⁹ Mehmet Alpdündar, Ereğli Kömür İşçileri ve Sendika Faaliyetleri, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı 16, 1965, 137.

¹²⁰⁰ Çıladır, 52-53.

İşçileri ilgilendiren bir diğer önemli mesele de işçilerin eğitimi konusu olmuştur. Bu konuda ilk adımlardan birisi Celal Bayar tarafından 1945 yılında atılmıştır. Bayar, işçilerin madencilik sahasında yetiştirilmesi amacıyla Zonguldak Amele Birliği'nin kurulmasına yardımcı olmuştur.¹²⁰¹ Kömür havzasında işçilerin teknik bilgisini arttırmak, okuma-yazma bilmeyen işçilerin okumalarını sağlamak ve mekanik bilgilerini arttırmak amacıyla iş yerlerinde dershaneler kurulmuştur.¹²⁰² Aynı zamanda işçiler için eğitim seminerleri düzenlenerek başarılı olanlara diploma verilmiştir.¹²⁰³ İlerleyen yıllarda da seminerler devam etmiş ve 8 Haziran 1959 tarihinde B tipi işçi semineri yapılmıştır. Bu seminerde de başarılı olanlara diploma dağıtılmıştır.¹²⁰⁴ İşçilerin bir başka sorunu da işçi sağlığının korunması olmuştur. İşçi sağlığının korunması ve meydana gelen kazalarda ilk müdahale için ocak içinde sağlık birimi kurulmuştur. Bununla birlikte Zonguldak merkezde 214 yataklı bir hastane ile işçilerin toplu buldukları üretim bölgelerinde yataklı dispanserler kurulmuştur. Ayrıca işçilerin çalıştıkları yerlerde temizlik konusunda da sorun yaşanmıştır. Bu sorunun çözülebilmesi için Zonguldak merkezde 24 saat çalışabilen modern bir temizleme evi hizmete sokulmuştur. Böylece işçilerin elbiselerinin temizlenmesi sağlanmıştır.¹²⁰⁵

3.7.2. İşçilerin Ev Sorunları

Zonguldak kömür havzasında yaşanan büyük problemlerden birisi de hem kentte iş arayan vatandaşların kalacak yer bulamaması hem de çalışan işçilerin ev bulma konusunda sıkıntı çekmeleri olmuştur. Sorunların çözümü konusunda hem Demokrat Parti Hükümetleri hem de valilik, belediye ve Ereğli Kömür İşletmeleri ciddi gayret göstermiştir. Bu bağlamda kente iş aramaya gelen vatandaşların han köşelerinde, park ve meydanlarda yatmamaları için 40 yataklı bir bina kullanıma hazır hale getirilmiştir. Böylece kalacak yer konusunda kısmen de olsa bir çözüm bulunmuştur.¹²⁰⁶ Bununla

---

¹²⁰¹ **Milliyet**, Sayı 218, s. 5, İstanbul 9 Aralık 1950; Amele Birliği, 22 Temmuz 1923 tarihinde kurularak ülkenin ilk sosyal yardım kuruluşu olarak faaliyete başlamıştır. Birliğin başlıca faaliyetleri arasında; işçilere gündelik yardım, ölen işçilerin cenaze masrafı, doğum yardımı, ölen işçilerin ailelerine maddi destek, kazazede işçilere avans yardımı, işçilere faizsiz ödünç para vermek, işçi ailesinden verimli olanlara maddi yardım yapmak yer almıştır. Bzk; Tunay Karakök, Zonguldak Kömür Havzasında Bir Yardım Sandığı: Amele Birliği, **ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 7, Sayı 13, 2011, 358, 361-362.

¹²⁰² **Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948**, 46-48.

¹²⁰³ **Türkün Sesi**, Sayı 1396, s. 1-2, Zonguldak 29 Temmuz 1957.

¹²⁰⁴ **Şafak**, Sayı 23/24, s. 1, 4, Zonguldak 10 Temmuz 1959 Cuma.

¹²⁰⁵ **Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948**, 25, 46-48.

¹²⁰⁶ **Cumhuriyet**, Sayı 9730, s. 3, İstanbul 2 Eylül 1951.

birlikte Zonguldak Belediyesi, işçilerin ev ve kalacak yer sıkıntısı çekmelerinden dolayı vatandaşlara 265.000 m²'lik ucuz arsa dağıtmıştır.¹²⁰⁷

Zonguldak'ın ilçelerinden Safranbolu'nun Bağlar imar sahasında işçiler için Demir-Çelik İşçi Yapı Kooperatifi tarafından ev yapılmasına başlanmıştır. Bu evler için harcanan paranın %75'i Emlak Kredi Bankası ve %15'i Sümerbank tarafından karşılanmıştır. Geriye kalan %10'luk para ise Safranbolulu vatandaşların bağışlarından temin edilmiştir. Kooperatifin yaptıracığı evlerin 150-200 m² arasında ve evlerin en küçüğünün 60 ila 75 m² arasında olacağı açıklanmıştır.¹²⁰⁸

Demir-Çelik Fabrikası Müdürü Mithat Ersöz Ankara'ya giderek Sümerbank Müesseseleri Müdürleri ile toplantı yapmıştır. Toplantıda Karabük'te işçiler için büyük bir pavyon¹²⁰⁹ yapılması kabul edilmiştir. Bu pavyonda 1.000 kişilik toplantı ve sinema salonu olmak üzere işçilerin sosyal hayatını kolaylaştıracak tesislerin inşa edilmesine karar verilmiştir.¹²¹⁰ Zonguldak'ta işçiyi ev sahibi yapabilmek ve işçilerin madencilik bir meslek olarak görmeleri adına Kandilli, Karadon ve Dilaver maden bölgelerine 1.000'den fazla ev yaptırılmıştır.¹²¹¹

Ereğli Kömür İşletmeleri Müdürü Behzat Firuz, işçi ve memuru ev sahibi yapabilmek için devam eden çalışmalar hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Firuz açıklamasında EKİ'de 1950 yılına kadar 1.346 adet işçi ve memur evi olduğunu (yaklaşık %50'si işçi evi), 1950 yılından 1959 yılına kadar 1.272 evin 840'ının işçi evi, kalan 432 evin %20'sinin işçi evi ve %80'inin memur evi olduğunu ifade etmiştir. Konuşmasının devamında bütün kömür havzasında İşçi Sigortaları Kurumu Genel Müdürlüğü'nden alınan 13.000.000 liralık kredi ile 982 evin yapıldığını söylemiştir. Bu 982 evin 840'ının EKİ'de, 122'sinin Armutçuk Kömür İşletmesi (AKİ)'nde ve 20'sinin Çatalağzı Elektrik Santrali'nde olduğunu dile getirmiştir. Behzat Firuz ayrıca AKİ'de 1950 yılına kadar kurum tarafından bizzat veya yardım edilerek yaptırılan işçi ve memur evi sayısının 238 olduğunu söylemiştir. 1959 yılına kadar yapılan toplam evin sayısının 192 olduğunu ifade etmiştir. Zonguldak'taki en önemli kurumlardan Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri ise 1950 yılına kadar 1.008 işçi ve memur evi yaptırdığını,

¹²⁰⁷ **Milliyet**, Sayı 337, s. 3, İstanbul 8 Nisan 1951.

¹²⁰⁸ **Yeni Zonguldak**, Sayı 63, s. 1-2, Zonguldak 21 Ekim 1952.

¹²⁰⁹ Pavyon terimi; Zonguldak'ta, köyde yaşamakla birlikte yarı ya da tam zamanlı çalışan işçilerin konaklaması amacıyla üretim bölgelerinde inşa edilen işçi barınağı olarak kullanılmıştır. Bkz; Adem Terzi, Kömürün Dili: "Kömür Üretiminin Zonguldak Ağızlarına Etkisi", **Türk Dili (Dil ve Edebiyat) Dergisi**, Cilt CX, Sayı 773, 2016, 106.

¹²¹⁰ **Yeni Zonguldak**, Sayı 75, s. 2, Zonguldak 29 Aralık 1952.

¹²¹¹ **Sabah**, Sayı 1776, s. 1-2, Zonguldak 15 Kasım 1955.

1950 yılından 1959 yılına kadar İşçi Yapı Kooperatifi evlerinin sayısının 200, kurum tarafından yaptırılan işçi ve memur evinin 326 olduğunu açıklamıştır.¹²¹²

3.7.3. İşçilerin Ücret Sorunları

CHP ve DP döneminde kömür havzasında işçilerin almış olduğu ücretlerin düşük olması gündemde tutularak iyileştirilmesine çalışılmıştır. Kömür havzasında 1927 yılında ortalama bir işçi yevmiyesi 128 kuruş, 1929'da 148 kuruş, 1939 yılında 112 kuruş, 1940 yılında 115 kuruş olmuştur. Ereğli Kömür İşletmeleri'nin 1948 yılında hazırladığı ücret baremlerine göre asgari ücret 120 kuruş olarak belirlenmiştir. Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi ile işçilerin ücretlerinde iyileştirmeler yapılmıştır. Bu doğrultuda havzada çalışan 32.000 işçinin 15.000'i 200-300 kuruş arasında, 10.000'i 300 kuruş civarında, 10.000'i de 300-500 kuruş arasında yevmiye almıştır.¹²¹³ İşçilerin aldığı maaşın arttırılması için Çalışma ve İşletmeler Bakanları ile Maden İşçileri Sendikası temsilcileri bir araya gelerek ortak noktada uzlaşmaya çalışmıştır. ZMİS (Zonguldak Maden İşçileri Sendikası)¹²¹⁴ Başkanı Necati Diken; Ticaret Odası'ndan alınan rakamlara göre 1941 ile 1951 arasında Zonguldak'ta hayat şartlarının %500 artış kaydettiğini ancak kömür fiyatlarına zam yapıldığı halde işçi ücretlerinin geçim seviyesinin altında kaldığını söylemiştir.¹²¹⁵ Sendika başkanı ve üyelerinin yaptığı görüşmeler sonunda işçi ücretleri ve işçilerin aldığı yevmiyelerin arttırılması kabul edilmiştir.¹²¹⁶

Ereğli Kömür İşletmeleri de kömür havzasında çalışan 26.300 maden işçisine 1 Şubat 1952 tarihinde 7 liraya kadar ücret alanlara %5, %7, %10, %18 ve %25 oranında olmak üzere zam yapmıştır.¹²¹⁷ 1952 yılında enflasyon oranını incelendiğinde %1.1 olarak görülmektedir. Bu nedenle Hükümetin yaptığı zamlar işçiyi memnun etmemiştir. Dönemin 1. dereceden memur maaşı ise 100 lirayken, 1952 yılında işçiye yapılan zamlarla aradaki fark kapatılmaya çalışılmıştır.¹²¹⁸ İşçi ücretlerine zam yapılmasına 1955

¹²¹² BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 108.685.10, 07.08.1959, 1-4.

¹²¹³ Çıladır, 26, 57-58

¹²¹⁴ ZMİS, Zonguldak kömür havzasında 1954 yılı verilerine göre işçi sayısı ve sendikalaşma oranı bakımından İstanbul, İzmir gibi şehirlerin ardından üçüncü sendika; 1958 yılı verilerine göre ise Türkiye'nin üye sayısı bakımından en büyük sendika olmuştur. Bkz; Mehmet Attila Güler, Zonguldak Havzasında İşçi Hareketleri ve 1990-1991 Büyük Madenci Grevi, **Çalışma ve Toplum**, Sayı 1, 2019, 513.

¹²¹⁵ Cumhuriyet, Sayı 9834, s. 3, İstanbul 18 Aralık 1951.

¹²¹⁶ Yeni Zonguldak, Sayı 1221, s. 2, Zonguldak 10 Ocak 1952.

¹²¹⁷ Yeni Zonguldak, Sayı 18, s. 3, Zonguldak 25 Mart 1952.

¹²¹⁸ Mehmet Göküş, Demokrat Parti Döneminde Türk Kamu Demokrasisinin Genel Görünümü, **Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Sayı 5, 2003, 51-52.

yılında da devam edilmiştir. Buna göre; ocak dışı mekanik işlerde çalışanlara 1 lira, direk-ulaştırmada çalışanlara 1 lira, inşaatta çalışanlara 75 kuruş ve sosyal işlerde çalışanlara 1 lira zam yapılmıştır. Ocak içinde çalışanlardan kazı işindekilere 50 kuruş, kazıya yardım edenlere 50 kuruş, tahkimat yapanlara 50 kuruş, nakliyat yapanlara 75 kuruş, çeşitli işlerde çalışanlara 75 kuruş zam yapılmıştır.¹²¹⁹ Ancak yapılan bu zamlar ülkedeki hayat pahalılığından dolayı işçileri memnun etmemiştir. Çünkü 1955 yılına gelindiğinde enflasyon oranının %7.1 olduğu ve verilen bu zammın işçiye yeterli gelmediği görülmüştür.¹²²⁰

İlerleyen yıllarda Zonguldak'ta madenlerde çalışan işçilerden yerüstünde ve yeraltında çalışanların temel yevmiyesine zam yapılarak ücret artışı sağlanmıştır. Bu bağlamda; yer üstü temel yevmiyesi 1 Eylül 1953'te 1.25, 1 Ağustos 1955'te 2.50 liraya yükseltilmiştir. Yer altı temel yevmiyesi 1 Eylül 1953'te 2.50, 1 Ağustos 1955'te 3.00, 1 Kasım 1955'te 3.25 liraya çıkarılmıştır. Yer altı kazı temel yevmiyesi ise 1 Eylül 1953'te 2.75, 1 Ağustos 1955'te 3.25, 1 Kasım 1955'te 3.50 liraya çıkarılarak ücretlerde iyileştirme yapılmıştır.¹²²¹ Ayrıca Demokrat Parti Hükümeti de Devlet işçilerine senede bir maaş tutarında ikramiye verilmesi hakkındaki kanunu kabul etmiştir.¹²²²

Kanunun ardından Zonguldak maden işçilerine ikramiyeleri ve kâr payları verilerek yılbaşını mutlu geçirmeleri sağlanmıştır.¹²²³

Türkiye Kömür İşletmesi, 1 Eylül 1957 tarihinde yeraltı ve yerüstü işçilerinin yevmiyelerini açıklamıştır. Buna göre; halen çalışmakta olan münavebeli (dönüşümlü) işçiler ile daimî işçilerin ücret çizelgesi belirlenmiştir. Aşağıda tablo 11 ve 12'de yeraltı ve yerüstü işçilerinin ücretleri detaylı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 11. Yeraltı Yevmiye Çizelgesi

Ehliyet Derecesi	Temel Yevmiye	Kazı	K.Yardım	İhzarat	Tahkimat	Nakliyat	Muhtelif
------------------	---------------	------	----------	---------	----------	----------	----------

¹²¹⁹ **Yeni Ses**, Sayı 57, s. 1, Zonguldak 3 Kasım 1955.

¹²²⁰ Göküş, 52.

¹²²¹ Mehmet Alpdündar, 138.

¹²²² **Milliyet**, Sayı 1687, s. 1, İstanbul 27 Ocak 1955; Devlet işçilerine bir maaş ikramiye verilmesini sağlayan kanun metni şu şekilde idi: "Madde 1: 3460 ve 6212 sayılı kanunların şumüllü dışında kalan umumi mühlak ve hususi dairelerle, mütedavil sermayeli müesseseler, sermayesinin yarısından fazlası devlete ait olan şirket, kurumlar, belediyeler ve bunlara bağlı teşekküllere ait bulunan iş yerinde müstahdem olanlardan iş kanununun muaddel birinci maddesindeki tarife göre işçi sayılan kimselere ücret sistemlere ne olursa olsun birer aylık istihkaklarını geçmemek üzere ve İcra Vekilleri heyetince tespit edilecek tarihte sene de bir defa ilave tediye yapılır." Bkz; **Milliyet**, Sayı 1687, s. 7, İstanbul 27 Ocak 1955.

¹²²³ **Yeni Ses**, Sayı 68, s. 1, Zonguldak 28 Aralık 1955.

İşçi	450	450	450	450	450	450	450
Yedek	500	500	500	500	500	500	500
Usta III	550	675	600	650	600	550	550
Usta II	600	750	650	700	650	600	600
Usta I	650	800	750	750	700	650	650

Tablo 12. Yerüstü Yevmiye Çizelgesi

Ehliyet Dereceleri	Kademe	Temel Yevmiye	E.Mekanik Kimyahane Kok Fb. Lavvar	Direk Ulaştırma	İnşaat	Sosyal ve Muhtelif
İşçi		450	450	450	450	450
Yedek		475	475	475	475	475
Usta III	A	500	550	500	500	500
	B	525	575	525	525	525
Usta II	A	550	625	600	550	550
	B	575	700	650	625	675
	C	600	750	675	650	600
Usta I	A	625	800	725	675	625
	B	650	850	775	725	650
	C	675	900	850	800	675
	D	700	950	900	850	700 ¹²²⁴

Yeraltı ve yerüstü işçi ücretlerine yapılan zam sayesinde işçilerin ekonomik olarak refah içinde yaşaması, hayat pahalılığı karşısında ezilmemesi ve yaptığı işin karşılığını alması sağlanmıştır.

Ereğli Kömür İşletmesi, nezaretçi ücretlerine de zam yapmıştır. Bu bağlamda başçavuşların yevmiyelerine 250'şer kuruş, kıdemli başçavuşlara 300 kuruş, asmadencilere 350 kuruş, usta madenci ve başmadencilere 400 kuruş; yer üstü nezaretçilerinde 200 kuruş zam yapılmıştır.¹²²⁵ Kazmacı ücretlerinde de iyileştirmeler yapılarak işçi yevmiyeleri 25 kuruş ile 75 kuruş arasında değişen miktarlarda arttırılmıştır. Ayrıca TBMM'de kabul edilen 6772 sayılı kanunla devlet sektöründe ve iktisadi devlet teşekküllerinde çalışan kazmacılara; diğer işçilerden 1 aylık ücretleri fazla olarak yılda 3 aylıkları tutarında ikramiye verilmesi de kanunlaşmıştır.¹²²⁶

Zonguldak'ta işçiler üzerinde etkili olan ZMİS (Zonguldak Maden İşçileri Sendikası), ikinci başkanı Mehmet Alpdündar başkanlığında bir heyet ile Çalışma ve Sanayi Bakanlığı yetkilileriyle bir araya gelmiştir. Görüşülen konular arasında havza işçilerinin günün şartlarına uygun olarak yevmiyelerinin ayarlanması, asgari ücretin

¹²²⁴ **Türkün Sesi**, Sayı 1446, s. 3, Zonguldak 27 Eylül 1957.

¹²²⁵ **Türkün Sesi**, Sayı 1453, s. 1-2, Zonguldak 5 Ekim 1957.

¹²²⁶ **Sabah**, Sayı 2536, s. 1-2, Zonguldak 25 Nisan 1958; **Demokrat Türkiye**, Sayı 1028, s. 1-2, Zonguldak 25 Nisan 1958.

acilen belirlenmesi, işçilerin mesken sorununun halledilmesi, yaş bedellerinin 100 kuruştan 250 kuruşa çıkarılması, bütün işçilere ve yeraltı işçilerinin 1957 yılına ait üçüncü ikramiyelerinin verilmesi yer almıştır.¹²²⁷ Toplantı sonunda Mehmet Alpdündar, gelinen son durumu basın mensupları ile paylaşmıştır. Alpdündar, işçilerin ücretlerinin düşük olduğunu ve ücretlerde %15 oranında zam yapılacağına dair sözlü vaad verildiğini açıklamıştır.¹²²⁸ Buna karşılık, Çalışma ve Sanayi Bakanlıklarında yapılan görüşmeler hiçbir sonuç vermemiştir. Sanayi Bakanı Sebati Ataman, işçilere yapılması istenilen %15 oranında zammı kabul etmemiştir.¹²²⁹

Sanayi Bakanı Sebati Ataman 8 Mart 1959 tarihinde Zonguldak DP il kongresinde yerüstü işçilerinin asgari ücretinin 7 lira olduğunu; fazla mesai, prim, çocuk zammı ile bu miktarın 8.42 liraya yükseldiğini dile getirmiştir. Yeraltı maden işçisinin asgari ücretinin 8.13 lira; fazla mesai, prim ve çocuk zamları ile bu ücretin 9.95 lira olduğunu ifade etmiştir.¹²³⁰

Sebati Ataman'ın konuşmasından 10 gün sonra Ereğli Kömürleri İşletmesi de yeraltı ve yerüstü işçilerinin ücretlerinde artış yapıldığını açıklamıştır. Buna göre; yeraltı işçilerinin temel yevmiyesi 675 kuruş, üçüncü sınıf ustanın 725 kuruş, ikinci sınıf ustanın 750 kuruş, birinci sınıf ustanın 800 kuruş; yerüstü işçilerinin temel yevmiyesi 600 kuruş, yedek işçinin 625 kuruş, üçüncü sınıf ustanın 650 kuruş, ikinci sınıf ustanın 700 kuruş, birinci sınıf ustanın 775 kuruş olarak belirlenmiştir.¹²³¹

Sanayi Bakanının açıkladığı miktarda zam yapılmaması işçilerin tepkisene yol açmıştır. İşçileri yatıştırma adına Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü ise, Sanayi Bakanı Sebati Ataman'ın açıklaması ile yapılan zam arasında bir fark olmadığını kamuoyuna duyurmuştur.¹²³² Ancak yine de söylemler işçiyi tatmin ve memnun etmemiştir. Açıklanan zamlar yeterli olmamakla birlikte işçilerin ücretleri ve ikramiyeleri ödenmeye devam etmiştir. Bu bağlamda işçiler 7-8 Nisan 1959 günlerinde aylık paralarını ve 1959 yılına ait birinci ikramiyelerini almıştır.¹²³³ Son olarak 1960 yılında işçilere son ikramiyeleri ödenmiştir.¹²³⁴

¹²²⁷ **Cumhuriyet**, Sayı 12270, s. 1, 3, İstanbul 23 Eylül 1958.

¹²²⁸ **Milliyet**, Sayı 3070, s. 3, İstanbul 27 Kasım 1958.

¹²²⁹ **Milliyet**, Sayı 3150, s. 1, İstanbul 15 Şubat 1959.

¹²³⁰ **Milliyet**, Sayı 3172, s. 1, İstanbul 9 Mart 1959.

¹²³¹ **Milliyet**, Sayı 3182, s. 1, 5, İstanbul 19 Mart 1959.

¹²³² **Milliyet**, Sayı 3183, s. 5, İstanbul 20 Mart 1959.

¹²³³ **Sabah**, Sayı 2831, s. 1, Zonguldak 13 Nisan 1959.

¹²³⁴ **Sabah**, Sayı 3368, s. 1-2, Zonguldak 2 Ocak 1961.

DP Hükümeti Ocak 1959'da maden işçilerinin ücretlerine %56 oranında zam yaparak 450 kuruş olan yevmiyenin 700 kuruşa çıkarılmasına karar vermiştir. Ancak işveren tarafının itirazı üzerine Çalışma Bakanlığı tarafından oluşturulan komisyonun yaptığı inceleme sonrası ücret 650 kuruşa indirilmiştir. Maden işçisinin düşük ücret aldığını gösteren önemli bir veri de 1960 yılından belirlenen asgari ücret olmuştur. Buna göre; 16 yaşından küçük olanlara 500-650 veya 650-700 kuruş ücret verilmiştir.¹²³⁵ 1959 yılı enflasyon oranı %19.5 olduğu tespit edilmiştir. Aynı yıl 1. dereceden memur maaşının ise 2.000 lira olduğu görülmüştür.¹²³⁶ Bu rakam maden işçisinin dönemin şartlarına göre daha ağır işlerde çalışmasına rağmen daha az kazandığını göstermekle birlikte muhalif siyasetçiler tarafından dile getirilen Zonguldak'ın üvey evlat muamelesi gördüğü söylemini ispatlar nitelikte olmuştur.

3.7.4. İşçilere Verilen Yardımlar

Zonguldak ve civarında işçilere çalıştığı kurum tarafından odun-kömür, yiyecek-giyecek ve bayramlarda yardım paketi verilmiştir. Kentteki en önemli işletmelerden Ereğli Kömür İşletmeleri işçilerin beslenme, giyim, yıkanma işi ile ilgilenen bakım teşkilatı kurmuştur. Aynı zamanda işçilerin hastalıklardan korunması ve tedavisi için hastane, poliklinik, dispanser ve eczane teşkilatı hizmeti vermiştir. Bu yapılanlarla birlikte işletme işçilerin ilköğretim ve beden terbiyesi işlerini düzenlemesi için de kültür teşkilatını aktif hale getirmiştir.¹²³⁷ İşletme mevsim şartlarına göre işçilerin kumanyasında değişikliğe giderek sağlıklı beslenmeleri için menüler belirlemiştir. Belirlenen menüde işçiler ayın 15'inden sonra haftada birer defa 300 gr üzümlü kek, 250 gr sandviç, 50 gr kaşar peynirli sandviç, aynı gramajda Hollanda tipi peynirli sandviç, haftada 2'şer defa 70 gr zeytin, 250 gr ekmek ve 1.000 gr yaz helvasından oluşan kumanyayı almıştır.¹²³⁸

İşletme giysi olarak 27 yevmiye yapan işçilerine 5 m basma dağıtmıştır.¹²³⁹ Bayramlarda da işçilere bayramı kutlayan bir kart, nöbetli-münavebeli işçilere 500 gr akide şekeri, daimî işçilere birer külah 1000 gr akide şekeri ve birer paket sigara

¹²³⁵ Ayça Erinç Yıldırım, Zonguldak Madencilerinin Sorunlarına Yönelik Sendikal Basının Katkıları: İşçi Sendikası Örneği, **Çalışma ve Toplum**, Sayı: 4, 2018, ss. 2229-2260.

¹²³⁶ Göküş, 51-52.

¹²³⁷ **Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948**, 38.

¹²³⁸ **14 Mayıs**, Sayı 43/51, s. 1-2, Zonguldak 8 Temmuz 1953.

¹²³⁹ **Zonguldak**, Sayı 1306, s. 1, Zonguldak 12 Haziran 1953; **14 Mayıs**, Sayı 43/51, s. 1, Zonguldak 8 Temmuz 1953. Ayrıca Ereğli Kömürleri işletmesinde fazla kömür çıkaran işçilere prim verilmesi için 500.000 liralık ödenek ayrılmış ve Etibank tarafından bir yönetmelik hazırlanmıştır. Bkz; **Zonguldak**, Sayı 1308, s. 1, Zonguldak 8 Temmuz 1953.

vermiştir.¹²⁴⁰ Bu yardımlardan başka Havza'da çalışan bütün yeraltı ve yerüstü işçisinin iâşesini sağlamıştır. İşletme; pavyonlarda yatan işçilere yemek vermiş ve yemek yemeyenlere de ücretini ödemiştir. Bu ücret günlük 1 lira iken daha sonra 1.5 liraya çıkarılmıştır.¹²⁴¹ Bu yapılan yardımlar sayesinde işçilerin refah içinde yaşamalarına yardımcı olunmuş, bayramlarda hediye paketleri yapılarak dağıtılması işçilerin mutlu ve moralli bir bayram geçirmelerini sağlamıştır. Yapılan yardımlar sayesinde işçilerin işletmeye olan bağlılığı artmış ve işçiler daha verimli çalışarak üretime katkıda bulunmuştur.

Kentteki diğer fabrikalardan Karabük Demir-Çelik Fabrikası ise işçilerine parasız olarak 500 kg kömür ve 250 kg odun dağıtmıştır.¹²⁴² Fabrika, işçilerine yakacak yardımında bulunarak işçilerinin kışı sıkıntısız bir şekilde geçirmesine yardımcı olmuştur. Fabrikanın yaptığı yakacak yardımları sayesinde işçinin cebinden daha az para çıkmıştır. Bu da doğrudan işçinin ekonomisine yani cebine yansımış ve yakacağa harcayacağı parayı kendisi için gerekli olan başka şeylere harcamıştır.

3.7.5. İşçi Temsilciliği, İşçi ve İş Bulma Kurumu

Zonguldak'ta kömür ocaklarında çalışan işçilerin haklarının savunulması için işçi temsilcileri seçimi yapılarak işveren ile aradaki bağlantıyı kurmaları sağlanmıştır. Bu bağlamda İncirharmanı,¹²⁴³ İhsaniye¹²⁴⁴ ve Gelik¹²⁴⁵ kömür ocağı bölümlerinde seçimler yapılarak işçi temsilcileri belirlenmiştir. Bu kişiler işçilerin yaşamış olduğu sıkıntıları işveren ile paylaşarak sorunların çözülmesine yardımcı olmuştur. Ayrıca işçi ile işveren arasında köprü vazifesi görerek işçi haklarının korumasını ve giyecek, yakacak, yevmiyenin arttırılması gibi yeni haklar elde etmesini sağlamıştır.

İş arayan vatandaşlar için kentte İş ve İşçi Bulma Kurumu temsilciliği Haziran 1955'te kurulmuştur. Kurum amacını, işverenlerin istedikleri işçileri ve her sınıf işçinin kabiliyetine göre en uygun şekilde yapabileceği işler bulmaya çalışmak olarak

¹²⁴⁰ **Zonguldak**, Sayı 1306, s. 1, Zonguldak 12 Haziran 1953.

¹²⁴¹ **Şafak**, Sayı 23/144, s. 1, Zonguldak 27 Kasım 1959.

¹²⁴² **Yeni Zonguldak**, Sayı 70, s. 1, Zonguldak 29 Kasım 1952.

¹²⁴³ İncirharmanı bölümünden Cafer Ünal, Ali Rıza Bülbül, Osman İnce, Muzaffer Öztürk ve Asım Çevik seçilmiştir. Bkz; **Kozlunun Sesi**, Sayı 1, s. 2, Zonguldak 28 Mayıs 1955.

¹²⁴⁴ İhsaniye bölümünden Yakup Kayabaşı, Mehmet Uslubaş, Osman Kapucu, Kadir Kavakbaş, İlyas Yazıcı seçilmiştir. Bkz; **Kozlunun Sesi**, Sayı 1, s. 2, Zonguldak 28 Mayıs 1955.

¹²⁴⁵ Gelik Ocağında Mahmut Bayraklı, Mehmed Şahin, Emin Demir, Kâzım Dura, Salim Aksoy, Rasim Girgin seçilmiştir. Kendi aralarından da Mahmut Bayraklı baş temsilci seçilmiştir. Bkz; **Yeni Ses**, Sayı 32, s. 2, Zonguldak 1 Haziran 1955.

açıklamıştır. Temsilcilik, Türk Sesi gazetesine verdiği ilanda amacını şu ifadelerle duyurmuştur:

“Sayın işveren,

İhtiyacın olan her sınıf işçiyi daima,

İş ve işçi bulma kurumundan,

Yazı, telefon veya şifaen, işte!

İşçi!

Zevkine ve kabiliyetine uygun iş arıyorsan,

İş ve İşçi bulma kurumuna, müracaat et!

Kurum bu işlerde, bir amme hizmeti olarak ücretsiz aracılık yapar.”¹²⁴⁶

İş ve işçi bulma kurumu, işverenlerin arzu ettikleri işçileri ve her sınıf işçilerin de kendi sevklerine ve kabiliyetlerine göre en iyi şekilde yapabilecekleri işçileri bulmaya çalışır.”¹²⁴⁷

İş ve İşçi Bulma Kurumu, iş arayan kadınlara faydalı olması için kurslar açılacağını ilan etmiştir. İlanda; 11 Mart 1957 tarihinde Ankara’da ev hizmetleri ile yetiştirme kursları açılacağı ve bu kurslara katılmak isteyen kadınların İş ve İşçi Bulma Kurumu Zonguldak şubesine başvurmaları istenmiştir.¹²⁴⁸ Zonguldak Şube Müdürü Nusret Pınar, 1959 yılı Temmuz ayına kadar açılan 918 meslek kursundan 16.233 kişinin sertifika aldığını açıklamıştır.¹²⁴⁹

Kurum, yardım faaliyetleri kapsamında 1959 yılının ilk ayında Zonguldak kömür havzasında gerçekleşen 8.132 doğum için 1.234.000 lira ödemiştir. Ayrıca aynı dönem içinde meydana gelen iş kazaları dolayısı ile istirahat edenlere 28.200 lira ve ayrıca 14.575 lira vermiştir.¹²⁵⁰ Bu yapılan yardımların yanı sıra Zonguldak şubesi 1959 Eylül ayı sonuna kadar bölge sigortalarına toplam 2.900.000 lira tutarında yardım yapmıştır. Kurumun çeşitli sigorta kollarında yaptığı yardımlar ise şu şekilde gerçekleşmiştir.

1) Yıl içinde iş kazası ve meslek hastalığı olarak gerçekleşen 5.520 vaka için ilaç, malzeme, doktor ve hastane masrafı olarak 277.886.090 lira, geçici iş göremezlik

¹²⁴⁶ **Türkün Sesi**, Sayı 731, s. 3, Zonguldak 30 Haziran 1955.

¹²⁴⁷ **Türkün Sesi**, Sayı 1177, s. 3, Zonguldak 1 Ocak 1957.

¹²⁴⁸ **Türkün Sesi**, Sayı 1224, s. 2, Zonguldak 4 Mart 1957.

¹²⁴⁹ **Şafak**, Sayı 23/24, s. 1, 4, Zonguldak 10 Temmuz 1959.

¹²⁵⁰ **Şafak**, Sayı 23/57, s. 1-2, Zonguldak 18 Ağustos 1959.

ödenęi olarak 919.709.001 lira, cenaze masrafı olarak 3.870 lira, yolluk ve zorunlu masraf olarak 25.727.075 lira ödemiştir.

2) 1959 yılının Eylül ayı sonuna kadar gerçekleşen 8.500 doğum ihbarı yapılmış ve bu süre içinde sigortalılara 1.394.000 lira yardımda bulunmuştur.

3) Maluliyet, ihtiyarlık ve ölüm sigortaları kanunu gereğince 22 sigortalıya ihtiyarlık aylığı bağlanmış, çalışma gücünü kaybeden 28 sigortalıya da bu kanun gereğince maluliyet geliri tahsis edilmiştir. Maluliyet ve ihtiyarlık sigortasından 37 sigortalıya toplam 21.991 lira ödenmiştir. Haklarında maluliyet muamelesi yapılan sigortalılara 6.070.095 lira, zorunlu masraf ve ölen sigortalıların hak sahiplerine cenaze masrafı karşılığı olarak 7.650 lira verilmiştir. Ayrıca ölümleri dolayısı ile 25 sigortalının hak sahiplerine aylık bağlanmıştır.¹²⁵¹

3.8. İŞÇİ SANDIK ve DERNEKLERİ

İşçi sandık ve dernekleri başlığı altında birlik, sandık, sendika ve derneklerden bahsedilmiştir. Adı geçen kuruluşlar arasında; Amele Birliği, Maden Başçavuşları Sendikası, Maden İşçileri Sendikası, Demir-Çelik Fabrikaları Sosyal Yardım Sandığı, Demir-Çelik İstihlak Kooperatifi, Demir-Çelik İşçileri Yapı Kooperatifi, Ereğli Kömür İşçileri Sendikası, Ereğli Kömürleri İşletmesi İstihlak Kooperatifi, Ereğli Kömür İşletmesi Memur ve Müstahdemleri Derneği, Ereğli Kömür İşletmeleri Maden Mühendisleri Cemiyeti, Ereğli Kömür İşletmeleri Şimendiferciler Derneği, Safranbolu'da Dokumacılık Kooperatifi, Karabük Orman İşletmesi Mesulleri Arasında Yardımlaşma Sandığı yer almıştır.

3.8.1. Amele Birliği

Zonguldak Amele Birliği, kömür havzasında 151 sayılı kanunun 4. maddesi¹²⁵² gereğince kurulmuştur. Birlik; kentteki işçilerin birlikteliğinin sağlanması, haklarının savunulması, yiyecek, giyecek ve yevmiye gibi konularda işçinin yanında yer alarak yeni haklar kazanmasına yardımcı olmuştur. Amele Birliği, CHP döneminde olduğu gibi DP döneminde de kentte kongreler düzenleyerek önemli kararlar almıştır. Birliğin 1950 tarihinde Vali Safaeddin Karanakçı'nın katılımıyla gerçekleştirdiği toplantısında

¹²⁵¹ Şafak, Sayı 23/107, s. 1, 4, Zonguldak 15 Ekim 1959.

¹²⁵² Dördüncü madde için bkz; <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.151.pdf>, Erişim Tarihi: 25 Aralık 2019; Şafak, Sayı 23/166, s. 1, Zonguldak 23 Aralık 1959. Amele Birliği'nin kurulması sırasında Celal Bayar 6 Haziran 1945'te seksen beş bin yüz yetmiş iki lira yirmi dokuz kuruluş başışlamıştır. Bkz; Doğu, Sayı 30, 31, 32, 33, 34, s. 38-39, Zonguldak Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1945.

işçilerin ödediği aidatların düşürülmesi, birliğin topladığı paraların daha verimli kullanılması, bir banka kurulması ve hasta evi yaptırılması gibi fikirler ortaya atılarak hayata geçirilmesi önerisinde bulunulmuştur.¹²⁵³

Amele Birliği'nin teşkilat yapısında zamanla değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda 1923 yılında yayımlanan talimatname ile birlik Ticaret Bakanlığı'na bağlanmıştır. İlerleyen yıllarda birlik, Bakanlar Kurulu'nun 1 Mart 1951'de aldığı karar gereğince Çalışma Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Birliğin 1951 yılı itibariyle üye sayısı 25.000'i bulmuştur.¹²⁵⁴ Bu bakımdan birlik Zonguldak'taki işçilerin sığındığı en önemli kuruluşlardan birisi olmuştur. Günümüzde de etkin olan birliklerden biri olarak işçilerin haklarını savunmaya devam etmektedir.

Zonguldak'ta Amele Birliği'nin dışında Karabük Demir-Çelik Fabrikalarında çalışan işçi ve memurların üye olduğu sendikalardan birisi de Türkiye Demir Çelik Fabrikaları Müessesesi Mensupları Sosyal Yardım Sandığı olmuştur. Sendika özellikle 1950'den sonra Demokrat Parti içinde başlayan partililik yüzünden dağılma noktasına gelmişti. Daha sonra yeniden toparlanıp, kongresini yapmasına rağmen¹²⁵⁵ siyasetle uğraştığı gerekçesiyle Karabük Sulh Hukuk Mahkemesi kararıyla kapatılmıştır. Bu karara, itiraz edilmesi sonucu¹²⁵⁶ 1956 yılında yıllık olağan kongresini gerçekleştirebilmiştir.¹²⁵⁷ Ayrıca Karabük'te Karabük Orman İşletmesi Mesulleri Arasında Yardımlaşma Sandığı Temmuz 1952'de kurularak faaliyete geçmiştir.¹²⁵⁸ Bu sendikaların dışında Demir-Çelik İstihlak Kooperatifi ve Demir Çelik İşçileri Yapı Kooperatifi kurularak işçilerin ev sahibi olması adına çalışmalarda bulunmuştur.

Safranbolu ilçesinde ise işsizlik yüzünden âtıl durumda kalan ev dokuma tezgahlarının kullanılması için Dokumacılık Kooperatifi kurularak¹²⁵⁹ vatandaşların yeni bir iş kolunda çalışması sağlanmıştır. Aynı zamanda kooperatif vatandaşların ek gelir elde ettiği bir çalışma merkezine dönüşmüştür. Yukarıda ifade edilen dernek, sendika, birlik, kooperatif gibi kuruluşlardan başka Zonguldak kentinde işçilerin bir araya gelip

¹²⁵³ **Zonguldak**, Sayı 1161, s. 1-2, Zonguldak 21 Eylül 1950.

¹²⁵⁴ **Milliyet**, Sayı 304, s. 5, İstanbul 6 Mart 1951.

¹²⁵⁵ **Zonguldak**, Sayı 1305, s. 1-2, Zonguldak 6 Haziran 1953.

¹²⁵⁶ **Zonguldak**, Sayı 1308, s. 1, Zonguldak 8 Temmuz 1953.

¹²⁵⁷ **Yeni Ses**, Sayı 87, s. 1, Zonguldak 9 Mayıs 1956.

¹²⁵⁸ Yönetim kurulu şu isimlerden oluşmuştur; Mustafa Demir, Nevzat Demiröz, Ragıp Açıkbaş, Enver Öcal ve Yusuf Genç. Bkz; **Yeni Zonguldak**, Sayı 38, s. 2, Zonguldak 5 Temmuz 1952.

¹²⁵⁹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 35, s. 1, Zonguldak 25 Haziran 1952.

üye olduğu sendikalar arasında Türk Maden İşçileri Yardım Derneği,¹²⁶⁰ Ereğli Kömürleri İşletmesi Şimendiferciler Derneği,¹²⁶¹ Maden Başçavuşları Sendikası, Maden Katipler Sendikası, Ereğli Kömürleri İşletmesi Sendikası ve Maden Mühendisleri Cemiyeti yer almıştır.

3.8.2. Zonguldak Maden İşçileri Sendikası (ZMİS)

Türkiye Cumhuriyeti'nde çalışanların haklarını korumak üzere dernek, birlik ve sendikalara izin verilmesiyle çok sayıda kuruluş ortaya çıkmıştır. Bu kuruluşlardan Maden İşçileri Sendikası;¹²⁶² 1947 yılında Zonguldak kömür havzasında çalışan her bir usta, işçi ve amelenin haklarını korumak üzere faaliyete geçmiştir.¹²⁶³ Sendika, işçi ve işveren arasındaki meselelerin çözümüne yardımcı olmuş; yardım sandığı aracılığı ile evlenme, doğum, hastalık, ihtiyarlık, ölüm yardımında bulunmuştur. Bu yardımlardan başka işçilerin mesleki bilgisini arttırmak için kurslar açmış ve işçilerin teknik konularda bilgilendirilmesi için haftalık İşçi Sendikası gazetesini çıkarmıştır.

Sendika Başkanı Necati Diken, maden işçisinin sosyal ihtiyaçlarının karşılanması için Cumhurbaşkanı, İşletmeler ve Çalışma Bakanları ile görüşmeler yapmıştır. Görüşmenin içeriği hakkında 14 Mayıs gazetesine verdiği beyanatta ocağa giren işçilere kahvaltı verilmesi konusunda; sabah çorbasını yedikten sonra ocağa giren işçilere ambalaj içinde peynirli pide veya poğaçaya ile soğuk yiyecek verilmesinin kabul edildiğini söylemiştir. Konuşmasının devamında, havzada çalışamaz ve hastalığı mesleki değildir raporunu alan işçilerin mağduriyetlerinin kısmen önlenmesi amacıyla yardım yapılmasına karar verilmiştir. Ayrıca Diken konuşmasında hafta tatili kanunu konusuna da değinmiştir. Hafta tatilinde çalışanlara tam yevmiye verilmekteyken, kanunun yürürlüğe girmesiyle hafta tatilinde çalışanlara yarım yevmiye verilmesine karar verilmiştir. Kendisinin yaptığı görüşme sonucunda hafta tatili yevmiyesinin eskiden olduğu gibi tam yevmiye ile alınmasına geçildiğinin müjdesini vermiştir.¹²⁶⁴ Necati Diken'in işçiler lehine kazandığı hakların ardından sendikanın 1953 yılı kongresinde, işçiler adına yaşanan olumlu gelişmelerden söz etmiştir. Sendika idare

¹²⁶⁰ **Cumhuriyet**, Sayı 7984, s. 6, İstanbul 10 Kasım 1946.

¹²⁶¹ Zonguldak EKİ Şimendifer Cemiyeti Ana Nizamnamesi için Bkz; **Yeni Ses**, Sayı 113, s. 4, Zonguldak 14 Kasım 1956; **Yeni Ses**, Sayı 114, s. 4, Zonguldak 21 Kasım 1956.

¹²⁶² Sendikanın ilk kurucuları arasında; Abdülkadir Basa (Yüksek İnşaat Mühendisi), Ahmet Armağan (Jeometr), Turgut Etingü (Üstmadenci), Rıza Ünlü (Ocak Başçavuşu), Selahattin Efes (Elektrik Posta Şefi), Mustafa Turanlı (Elektrik ustası), Hamdi Demirci (Elektrik Ustası) yer almıştır. Bkz; Çıladır, 33.

¹²⁶³ **Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948**, 64.

¹²⁶⁴ **14 Mayıs**, Sayı 43/11, s. 1, 3, Zonguldak 13 Şubat 1953.

heyeti; 146 işçi evinin ihale edilmesini sağlamış, işçilere zam yapılmasını başarmış, sağlık raporuyla işten çıkarılanlara ihtiyarlık sigortasını başlatmış, çocuğu Zonguldak'ta bulunmayanlara çocuk primi ve işçilere kahvaltı verilmesi gibi faydalı hizmetler yapmıştır.¹²⁶⁵ Necati Diken'in maden işçileri sendikası başkanı olarak gösterdiği çalışma azmi ve başarıları hükümet yetkililerinin de dikkatini çekmiştir. Bu bağlamda Demokrat Parti, 1954 seçimlerinde Zonguldak'tan kendisini milletvekili adayı olarak göstermiştir. Seçim sonucunda DP'den milletvekili olarak Meclise girmiştir.

Sendika, kentteki işçilerin yararına yeni haklar elde edebilmek için bir heyet belirlemiştir. Bu heyet; 19 Ocak 1956 Salı günü Zonguldak milletvekillerinden Necati Diken, Sabih Duralı ile Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan'ı ziyaret etmiştir. Ziyaret esnasında heyet üyeleri Tarhan'dan havzada asgari ücretin tesbit edilmesi, kıdem tazminatı meselesinin çözülmesi, temeddü (kâr payı) ikramiyelerinin işçilere 3 maaş oranında verilmesi, işveren ile sendika arasında antlaşmaların yapılmasının sağlanması, sigorta konusundaki aksaklıkların işçiler lehine düzeltilmesi gibi konularda yardım istemiştir.¹²⁶⁶ Sendika üyelerinin girişimde bulunduğu meseleler Mümtaz Tarhan döneminde çözüme kavuşmamıştır. Ancak bir sonraki bakan Sebati Ataman döneminde bu isteklerin bir bölümü gerçekleştirilebilmiştir.

Zonguldak Maden İşçileri Sendikası 18 Ağustos 1959 tarihinde Türkiye Maden İşçileri Sendikası, Zonguldak Maden Başçavuşları Sendikası, Zonguldak Maden Katipleri Sendikası, Tunçbilek Maden İşçileri Sendikası, Ergani Bakır Madeni İşçileri Sendikası, Armutçuk Maden İşçileri Sendikası, Divriği Kalkınma Sendikası ile birleşerek Türkiye Maden İşçileri Sendikaları Federasyonu'nun kurulmasına öncülük etmiştir.¹²⁶⁷ Federasyonun Zonguldak'ta yapılan ilk kongresinden¹²⁶⁸ sonra 1960 yılında alınan karar gereği Federasyon, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na (TÜRK-İŞ) üye olmuştur.¹²⁶⁹

3.9. ZONGULDAK ve ÇEVRESİNDEKİ İMAR ÇALIŞMALARI

Demokrat Parti'nin iktidar olduğu on yıllık dönemde Zonguldak ve ilçelerindeki belediyeler; elektrik, su, posta, telefon, telgraf hattının getirilmesi ve yenilenmesi için

¹²⁶⁵ 14 Mayıs, Sayı 43/48, s. 2, Zonguldak 27 Haziran 1953.

¹²⁶⁶ Yeni Ses, Sayı 72, s. 1-2, Zonguldak 25 Ocak 1956.

¹²⁶⁷ <http://www.madenis.org.tr/kurumsal/tarihce>, Erişim Tarihi: 9 Temmuz 2019.

¹²⁶⁸ Cumhuriyet, Sayı 12662, s. 5, İstanbul 25 Ekim 1959.

¹²⁶⁹ <http://www.madenis.org.tr/kurumsal/tarihce>, Erişim Tarihi: 9 Temmuz 2019.

alt yapı çalışmalarında bulunmuştur. Ayrıca Belediyeler tarafından şehrin modernleşmesi için sokak ve caddelerde yollar yapılmış, kaldırımlar düzenlenmiştir. Bu başlık altında Belediyelerin kent ve çevresinde yapmış olduğu alt ve üst yapı çalışmalarından bahsedilmiştir.

3.9.1. Zonguldak Belediyesi'nin Çalışmaları

Zonguldak'ta Belediye teşkilatının kurulması 19 Ağustos 1899 tarihinde gerçekleşmiştir.¹²⁷⁰ Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra kurulan ilk il olması ve kömürün Türkiye ekonomisi üzerindeki etkisinden dolayı şehirde alt yapı yatırımlarına öncelik verilmiştir. Tek partili yılların ardından Demokrat Partili yıllarda da şehre yapılan yatırımlar artarak devam etmiş ve kentin sorunlarının bir kısmı çözülebilmektedir. Kentin en önemli sorunlarından su ve elektrik projelerinin hayata geçirilmesi adına İçişleri Bakanlığı'ndan yardım istenilmiştir.¹²⁷¹ Diğer sorunlardan biri olan imar planının değiştirilebilmesi için ihale yapılmıştır. Ancak kentte yerleşime uygun alanlar az olduğu için mevcut yapılaşmanın %80'i kaçak olarak yapılmıştır. Bu yüzden imar planının hayata geçirilmesinde güçlükler yaşanmıştır.¹²⁷²

Zonguldak Belediyesi ise Ağustos 1950'de yaptığı çalışmalarla şehrin birçok sorununu çözmüştür. Bu çalışmalardan bazıları şu şekilde gerçekleşmiştir: a) Bütün motorlu vasıtaların fenni ve sıhhi muayeneleri yapılmıştır. b) Gezici suçlar yasaklanmış, yalnız Bağlık suyu satışına izin verilmiştir. c) Geceleri kapalı sinemalarda memur bulundurulmuştur. d) Caddeler düzenli olarak günde 3 defa sulanmıştır. e) Mahallelerin kontrollerine ve köpek itlafına devam edilmiştir. f) Yardıma muhtaç vatandaşlardan 47 kişi vapurla parasız şekilde memleketine gönderilmiştir. g) Dilenciler toplanmış ve tren paraları verilerek 8 tanesi memleketlerine gönderilmiştir. h) Pazar yerinin onarımına başlanmış ve pazar yeri yıkanıp ilaçlanmıştır.¹²⁷³

Belediye Ağustos 1951'de şehrin imar planının uygulanması için mahalle yolları ve kanalizasyon inşaatlarını hızlandırmıştır.¹²⁷⁴ 1952 yılında mahallelerin sınırlarının belirlenmesine ve ölçü alınmasına devam edilmiştir.¹²⁷⁵ Diğer taraftan su sıkıntısını çözebilmek için şehirdeki eski ana borunun yerine 2 misli 400'lük boru yerleştirilmesi

¹²⁷⁰ Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948, 10.

¹²⁷¹ Zonguldak, Sayı 1114, s. 1, 3, Zonguldak 3 Ocak 1950.

¹²⁷² Erman Aksoy, Gülnihal Doğru, Zonguldak Kömür Havzası ve Kentsel Yerleşme İlişkisi, **Karadeniz Araştırmaları**, Sayı 44, 2015, 6.

¹²⁷³ Zonguldak, Sayı 1158, s. 1, Zonguldak 29 Ağustos 1950.

¹²⁷⁴ Sabah, Sayı 264, s. 1, Zonguldak 9 Ağustos 1951.

¹²⁷⁵ Zonguldak, Sayı 1202, s. 2, Zonguldak 10 Ağustos 1951.

için ihaleye çıkmıştır. Aynı zamanda şehrin yüksek rakımlı tepelerinde büyük depoların inşasına başlanmıştır.¹²⁷⁶ Bu yapılanlarla birlikte kentin su sıkıntısı önemli ölçüde çözüme kavuşmuştur.

Şehirde bayındırlık faaliyetleri kapsamında 43 km yolun düzeltilmesi ile 8 adet beton köprü, 43 km stabilize yol yapılmış ve 6 köprü tamir ettirilmiştir. Köylerde ise 4 km kaldırım, 22 km düzeltme, 8 adet köprü, 21 km stabilize yol yapılarak 1 köprü onarılmıştır. Yapı işlerinde 10 dershanelik 1 ilkokul, Zonguldak Merkez ve Çaycuma Cezaevi, Bartın Verem Hastanesi, Bartın Halkevi binasının Sağlık Evi'ne dönüştürülmesi ile Safranbolu hastanesinin onarımı tamamlanmış ve 5 adet köy okulu inşa ettirilmiştir.¹²⁷⁷

Zonguldak Belediyesi 1954 yılında merkezde yer alan Acılık'ta hâl yaptırılması için Bayındırlık Bakanlığı'na proje göndermiştir. Bakanlık projeyi onaylamış ve hâlin inşası için gerekli olan para İller Bankası'ndan sağlanmıştır.¹²⁷⁸ Belediye şehrin yollarının parke taşlarıyla döşenmesi ve yaya kaldırımlarının asfaltlanması işine devam ederek Ankara köprüsünden Kokaksu Belediye mezbahasına kadar olan yerlerin parkelenme işini tamamlamıştır.¹²⁷⁹ Yol çalışmaları kapsamında Kozcağız-Perşembe, Dirgine-Devrek-Çaycuma Filyos, Bartın İnkumu ve Boğaz, Başverencuma-Alaplı, Kozcağız, Kumluca, Abdipaşa yolları ile birçok köy yolu birbirine bağlanarak¹²⁸⁰ alternatif yollar meydana getirilmiştir. Yolların yapılması köyler arasındaki mesafeyi kısaltmış ve şehre farklı yollardan gidilmesini sağlayarak zamandan tasarruf ettirmiştir. Bir diğer faydası da vatandaşların aynı mesafeye daha az yakıt harcayarak ulaşabilmesi olmuştur.

Zonguldak Belediyesi yukarıda bahsedilen faaliyetleri Hükümetin katkıları ve bütçesi oranında gerçekleştirebilmiştir. Bütçe; bir önceki sene yarım kalan işlerin tamamlanması, kanalizasyonun düzenlenmesi, şehir içi yol, merdiven ve istinat duvarlarının yapılmasında kullanılmıştır. Bu bağlamda Zonguldak Belediyesi'nin 1950 yılı bütçesi 1.940.411 lira,¹²⁸¹ 1952 yılı bütçesi 1.964.694 lira,¹²⁸² 1953 yılı

---

¹²⁷⁶ **Sabah**, Sayı 582, s. 1, Zonguldak 1 Temmuz 1952.

¹²⁷⁷ **Ayn Tarihi**, No 235, s. 5-6, Ankara Haziran 1953.

¹²⁷⁸ **Öz Zonguldak**, Sayı 29, s. 1, Zonguldak 19 Temmuz 1954.

¹²⁷⁹ **Şafak**, Sayı 23/55, s. 1, Zonguldak 15 Ağustos 1959.

¹²⁸⁰ **Şafak**, Sayı 120, s. 1, 3, Zonguldak 30 Ekim 1959.

¹²⁸¹ **Zonguldak**, Sayı 1121, s. 2, Zonguldak 17 Ocak 1950.

¹²⁸² **Yeni Zonguldak**, Sayı 8, s. 1, Zonguldak 17 Ocak 1952.

bütçesi 2.985.458 lira,¹²⁸³ 1956 bütçesi 2.009.000 lira, 1957 bütçesi 2.200.000 lira,¹²⁸⁴ 1958 yılı bütçesi 3.560.000 lira,¹²⁸⁵ 1960 yılı bütçesi 5.897.000 lira olarak tespit edilmiştir.¹²⁸⁶ Belediyenin bütçesi doğrultusunda şehrin bayındırlık hizmetleri arazi şartlarının elverdiği ölçüde yerine getirilebilmiştir.

3.9.2. Çaycuma, Bartın, Kilimli ve Çatalağzı Belediyesi'nin Çalışmaları

Zonguldak merkezden başka Çaycuma, Devrek, Bartın, Kilimli, Çatalağzı, Kozlu ve Kurucaşile belediyelerinde de bayındırlık faaliyetleri yürütülmüştür. Adı geçen ilçelerden Çaycuma Belediyesi bahçe düzenlemiş, havuza su getirmiş ve mevcut kaide üzerine Atatürk büstünü koymuştur.¹²⁸⁷ Belediyenin bütçesi de yıldan yıla artış göstererek 1954'te 40.000 lira olan bütçe 1960 yılında 247.000 liraya yükselmiştir.¹²⁸⁸ Bütçede yaşanan artış Çaycuma'nın temel problemleri olan elektrik, su ve yolların yapılmasında kullanılarak alt yapının iyileştirilmesini sağlamıştır. Bartın Belediyesi de,¹²⁸⁹ kentin imar planı kapsamında bazı yolların onarılmasına ve parke döşenmesine karar vermiştir. Bu doğrultuda Asma köprüsünden Gölbucağı'na giden yola parke döşenmiştir.¹²⁹⁰

Kilimli Belediyesi; imar ve yol çalışmaları kapsamında 29 Ekim 1956 tarihinde hal binasının temelini atmıştır.¹²⁹¹ Ayrıca Kilimli Belediye Başkanı Kemal Yıldırım ile Çatalağzı Belediye Başkanı İhsan Likoğlu Ankara'ya giderek ilçelerinde yaşanan su sorununu çözmeye çalışmıştır.¹²⁹² Yürütülen görüşmeler sonucunda Kilimli su şebekesi tamamlanarak ilçeye yeteri kadar su temin edilmiştir. Belediye imar çalışmalarına devam ederek Karadon'da inşaatına başlanan dükkanları tamamlamıştır. Bu yapılanların yanı sıra EKİ ile ortak çocuk bahçesini açarak halkın kullanımına sunmuştur.¹²⁹³

Çatalağzı Belediyesi, imar planı kapsamında ilk iş olarak ana caddeyi ele almış ve beldeyi bataklık manzarasından kurtarmıştır. Belediye sınırları içindeki Cumayanı ve

¹²⁸³ **Yeni Zonguldak**, Sayı 78, s. 1, Zonguldak 19 Ocak 1953.

¹²⁸⁴ **Türkün Sesi**, Sayı 1194, s. 1, Zonguldak 25 Ocak 1957.

¹²⁸⁵ **Demokrat Türkiye**, Sayı 959, s. 1-2, Zonguldak 31 Ocak 1958.

¹²⁸⁶ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1580, s. 1-2, Zonguldak 25 Şubat 1960.

¹²⁸⁷ **Zonguldak**, Sayı 1209, s. 3, Zonguldak 25 Ekim 1951.

¹²⁸⁸ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1574, s. 1, Zonguldak 18 Şubat 1960.

¹²⁸⁹ Bartın Belediyesi, 1293 (1877) tarihli vilayet belediye kanununun yayımlanması ile Belediye haline gelmiştir. Bkz; **Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948**, 73.

¹²⁹⁰ **Şafak**, Sayı 23/30, s. 1-2, Zonguldak 17 Temmuz 1959.

¹²⁹¹ **Yeni Ses**, Sayı 111, s. 3, Zonguldak 31 Ekim 1956.

¹²⁹² **Demokrat Türkiye**, Sayı 944, s. 1, Zonguldak 14 Ocak 1958.

¹²⁹³ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1234, s. 1-2, Zonguldak 27 Aralık 1958.

yollar tamamen ışıklandırılmıştır. Bu yapılanlardan başka 15 metrelik Kuzyaka Köprüsü, 9.000 m² asfalt ve 4.000 m² beton yol, 550 metrelik ana kanalizasyon bitirilmiştir. Ayrıca Doğancılara 150 m uzunluğunda sel kanalı yapılmış ve çeşitli yerlerde 300 kadar elektrik direğine aydınlatma takılmıştır.¹²⁹⁴ Yapılan bayındırlık faaliyetleri çerçevesinde Zonguldak ve ilçelerinin temel problemleri olan yol, köprü, elektrik ve su ihtiyacı kısmen giderilebilmiştir.

3.9.3. Kentte Elektrik Alanında Yapılan Çalışmalar

Elektriğin kullanım tarihçesine bakıldığında dünyada ilk belediye elektrik sisteminin 1891 yılında ABD’de Washington’da kurulduğu görülmektedir. Osmanlı Devleti’nde ise 1902 yılında Tarsus’taki amatör elektrik üretimi dışında gerçek anlamda ilk santral 1914 yılında İstanbul Silahtarolu’nda kurulmuştur. Cumhuriyet ilan edildikten sonra ise 1928 yılında İzmir Alsancak Santrali faaliyete geçmiştir. Türkiye’de elektrik santralleri yaygınlaşmaya başlarken Zonguldak’ta var olan kömür işletmeleri kendi elektrik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Elektrik Santralleri kurmuştur. Bu santrallerin profesyonelleşmesi ve elektriğin şehre ulaşması 1927 yılında olmuştur.

Zonguldak’ta elektriğin kente ve çevre illere enerji kaynağı olarak verilmesinde Çatalağzı Elektrik Santrali başrolü oynamıştır. Feridun Ergin, “Elektriklendirme İşlerimize Toplu Bir Bakış” adlı makale yazmıştır. Ergin makalesinde; Çatalağzı elektrik santrali sayesinde kömür havzası ile Karabük fabrikalarına ucuz ve bol enerji verileceğini ifade etmiştir. Aynı zamanda Çatalağzı-Karabük fabrikalarının arasında yapılacak bir hava hattı ile enerjinin nakledilmesi sonucunda demir çelik fabrikalarının tükettiği kömürde tasarruf imkânının doğacağını belirtmiştir.¹²⁹⁵ Santralin etkin bir şekilde faaliyete geçmesinden sonra İstanbul’a elektrik verilmesi için enerji nakil istasyonları kurulmasına başlanmıştır. Bu doğrultuda Kdz. Ereğli’de ve İzmit’te enerji nakil istasyonları bitirilmiş ve kullanıma açılmıştır.¹²⁹⁶

Yapılan istasyonlar sayesinde Çatalağzı’ndan İstanbul’a elektrik verilmesine Ekim 1952’de başlanmıştır.¹²⁹⁷ Elektrik santralının daha modern cihazlarla donatılmasına gayret edilmiştir. Bu kapsamda Amerikan yardımından da faydalanılmıştır. Bu yardımlardan bir kısmı Karabük Demir-Çelik Fabrikalarına elektrik enerjisinin

¹²⁹⁴ **Türkün Sesi**, Sayı 1303, s. 1-2, Zonguldak 5 Haziran 1957.

¹²⁹⁵ Feridun Ergin “*Elektriklendirme İşlerimize Toplu Bir Bakış*”, **Cumhuriyet**, Sayı 8000, s. 2, İstanbul 26 Kasım 1946.

¹²⁹⁶ **Yeni Zonguldak**, Sayı 7, s. 2, Zonguldak 12 Ocak 1952.

¹²⁹⁷ **Yeni Zonguldak**, Sayı 64, s. 1, Zonguldak 25 Ekim 1952.

verilmesi ve elektrik hattının çekilmesi için kullanılmıştır.¹²⁹⁸ Ayrıca santralin genişletilmesi için Metro-Folin Vickers ile Etibank arasında sözleşme imzalanmıştır. Proje sayesinde Çatalağzı ile Karabük arasına hat çekilerek Karabük fabrikalarının enerji ihtiyacı sağlanmıştır.¹²⁹⁹

Zonguldak'taki diğer bir elektrik santrali de Bartın ilçesinin Kayadibi mevkiinde 13 Haziran 1951'de açılmıştır.¹³⁰⁰ Bartın Belediye Başkanı Kemal Samancıoğlu elektrik şehir şebekesinin demir direklerle çevrilmesi için gerekli olan 380.000 liranın 180.000 lirasını İçişleri Bakanlığı'ndan ve 200.000 lirasını İller Bankası'ndan temin etmiştir.¹³⁰¹ Elde edilen para ile ilçenin elektrik şebekesi tamamlanarak her mahalleye elektrik verilmiştir.¹³⁰² Diğer ilçelerden Çaycuma'ya 1957 yılında,¹³⁰³ Alaplı'ya ise 1959 yılında¹³⁰⁴ elektrik verilerek ilçelerin aydınlanması sağlanmıştır.

3.9.4. Posta, Telefon ve Telgraf Alanında Yapılan Çalışmalar

Pota, telgraf, telefonun Türkiye'de kullanılmasının kısa tarihçesine bakıldığında ilk Türk posta pulunun 1863'te Londra'da basıldığı görülmüştür. İlk telgraf hattı 1855-1861 yılları arasında 2 hat üzerinden olmak üzere 1. hat Üsküdar'dan Ankara, Bağdat, Basra'ya ve 2. hat Edirne'den Aleksinac, Bursa, Kars gibi önemli merkezlere çekilmiştir. İlk telefon santrali ise 50 hatlı olarak İstanbul Büyük Postane binasında 1909 yılında kurulmuştur. Daha sonra 1911 yılında kurulan Dersaadet (İstanbul) Telefon Anonim Şirketi'nin 1912-1913 yılları arasındaki çalışmaları sayesinde İstanbul ve civarındaki elektrik santrali sayısı 688'e yükselmiştir. Millî Mücadele sırasında yapılan yoğun çalışmalar sonucunda Kastamonu, İnebolu, Samsun, Trabzon, Eskişehir, Afyon, Antalya, Konya, Kırşehir gibi birçok merkez telgraf hattıyla Ankara'ya bağlanmıştır.¹³⁰⁵ Türkiye'de ilk otomatik telefon santrali ise 1926 yılında 2.000 hat olarak Ankara'da kurulmuştur. Telefon hattının modern cihazlarla donatılmasından sonra 1930 yılında manuel ve otomatik santral sayısı 43'e çıkmıştır.¹³⁰⁶ Osmanlı'dan Cumhuriyet'e giden süreçte ve sonraki yıllarda günden

¹²⁹⁸ Zonguldak, Sayı 1308, s. 1, Zonguldak 8 Temmuz 1953.

¹²⁹⁹ Zonguldak, Sayı 1312, s. 1, Zonguldak 7 Ağustos 1953.

¹³⁰⁰ Zonguldak, Sayı 1197, s. 1, Zonguldak 15 Haziran 1951.

¹³⁰¹ Zonguldak, Sayı 1205, s. 2, Zonguldak 11 Eylül 1951.

¹³⁰² Zonguldak, Sayı 1306, s. 1, Zonguldak 12 Haziran 1953.

¹³⁰³ Türkün Sesi, Sayı 1279, s. 1-2, Zonguldak 7 Mayıs 1957.

¹³⁰⁴ Şafak, Sayı 23/143, s. 1-2, Zonguldak 26 Kasım 1959.

¹³⁰⁵ Yakup Gümrükçü, Türkiye'de PTT Hizmetleri, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yayınları, Cilt: 10, 2773-2774.

¹³⁰⁶ Gümrükçü, 2774-2775.

güne gelişen teknoloji sayesinde tüm illere postane şubeleri açılarak posta, telgraf ve telefon hizmetlerinin yaygın olarak verilmesine gayret edilmiştir.

Zonguldak şehrinde adı geçen hizmetler deniz taşımacılığı sayesinde gelişmiştir. Gemiler arasında haberleşmeyi sağlamak için sahiller arasına santraller kurulmuştur. Daha sonraki yıllarda şehrin posta, telgraf ve telefon hizmetlerinin iyileştirilmesi için Macaristan'dan otomatik telefon sipariş edilmiştir.¹³⁰⁷ PTT Genel Müdürlüğü de artık manyetolu telefonların kullanılmayacağını ve ekipler tarafından sökölmeğe başlanacağını açıklamıştır. Bu bağlamda Zonguldak'ta 19 Şubat 1951 Pazartesi gününden itibaren otomatik telefon kullanılmaya başlanacağı açıklanmış¹³⁰⁸ ve otomatik telefon santrali Vali Safaaeddin Karanakçı tarafından hizmete açılmıştır.¹³⁰⁹ Ancak santral ve şebekesi mahalli ihtiyacı karşılayamadığı için¹³¹⁰ PTT Genel Müdürlüğü bir telsiz istasyonu kurulmasına karar vermiştir.¹³¹¹ Kentin diğer yerleşim yerlerinden Ovacuma ve Çaycuma'ya telefon santrali kurulmuştur.¹³¹²

Dönemin Ulaştırma Bakanı Muammer Çavuşoğlu da PTT Genel Müdürlüğü'ne bağlı bir heyetin İsveç'e giderek Ericsson firması ile 119.200 hatlık yeni bir dağıtım yapılması üzerinde anlaşıldığının müjdesini vermiştir. Bu antlaşma sayesinde Zonguldak'ta 1.400'lük telefon hattının 4.000 hatta çıkarılacağını da sözlerine eklemiştir. Bakan, son olarak DP'nin iktidara geldiği 1950 yılında ülkede otomatik telefon hattının 61.000 olduğunu, 1955 yılı itibariyle hattın 99.500'e yükseldiğini söylemiştir.¹³¹³ Ulaştırma Bakanı Muammer Çavuşoğlu'nun söylediği rakamlar dikkate alındığında haberleşme ağının gittikçe güçlendiği ve iletişimin daha ulaşılabilir hale getirildiği söylenebilir.

Zonguldak'ta telefon hattı kapasitesinin artırılması için PTT tarafından başlatılan sahil telsiz istasyonu tamamlanarak işletmeye açılmıştır.¹³¹⁴ Bununla birlikte şehirlerarası telefon konuşmalarının daha çabuk yapılabilmesi için 6 kanal ilavesinin montajı bitirilmiştir.¹³¹⁵ Ayrıca şehirdeki telefon şebekesinin havai hatlardan alınarak

¹³⁰⁷ **Cumhuriyet**, Sayı 8605, s. 3, İstanbul 27 Temmuz 1948.

¹³⁰⁸ **Zonguldak**, Sayı 1184, s. 1, Zonguldak 16 Şubat 1951.

¹³⁰⁹ **Zonguldak**, Sayı 1186, s. 1, Zonguldak 22 Şubat 1951.

¹³¹⁰ **BCA**, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 117.737.8, 31.08.1951, 46.

¹³¹¹ **Zonguldak**, Sayı 1298, s. 1, Zonguldak 30 Mart 1953.

¹³¹² **Milliyet**, Sayı 1486, s. 2, İstanbul 27 Haziran 1954.

¹³¹³ **Cumhuriyet**, Sayı 11095, s. 1, 7, İstanbul 18 Haziran 1955.

¹³¹⁴ **Cumhuriyet**, Sayı 11078, s. 3, İstanbul 1 Haziran 1955.

¹³¹⁵ **Cep Gazetesi**, Sayı 64, s. 3, Zonguldak 11 Ağustos 1956.

yeraltı kablolarına bağlanmasına devam edilmiştir.¹³¹⁶ Yapılan çalışma sayesinde yerüstündeki kablolar yeraltına alınmıştır. Bu sayede görüntü kirliliğine son verilmiş, diğer taraftan yeni ilave edilen hatlarla otomatik telefon hattı kullanma sayısında artış yaşanmıştır.

3.9.5. Su Getirilmesi Konusunda Yapılan Çalışmalar

Zonguldak'ın temel sosyal problemlerinden birini de su meselesi oluşturmuştur. Şehrin su ihtiyacı Demokrat Parti döneminde hayata geçirilen sosyal politikalar, valilik ve belediyenin çalışmaları sayesinde kısmen çözülebilmiştir. Bu bağlamda kent merkezine su ulaştırılabilmesi için başlatılan çalışmalar sonucunda Göldağı'ndan eskiye nazaran daha kaliteli su sağlanmıştır.¹³¹⁷ Kozlu ilçesine Değirmenağzı'ndan su getirilmiştir.¹³¹⁸ Çaycuma ilçesi su sorunu çözmek için İller Bankası'ndan 129.000 liralık bir yardım almıştır.¹³¹⁹ Safranbolu ilçe merkezinde yaşayan vatandaşların daha temiz su içmeleri için tesisler yapılmıştır.¹³²⁰ İlçenin Yazı köyüne de içme suyu getirilmesi için 5.412 lira ödenek ayrılarak gerekli olan borular satın alınmıştır.¹³²¹ Yapılan tesisler sayesinde Zonguldak merkez ve ilçelerden Kozlu, Çaycuma ve Safranbolu halkı içme suyuna kavuşmuştur.

Diğer bir ilçe olan Ereğli'nin Başvirancuma semtine kente 4 km mesafeden içme suyu getirilmiştir.¹³²² Ulus ilçesine içme suyu getirilmesi için Kaymakam Midhat Vardal ve Belediye Başkanı Avni Kuru'nun yaptığı girişimlerle İller Bankası'ndan 112.000 lira alınmıştır. Bu para sayesinde ilçenin su sorunu çözülmüştür.¹³²³ Son olarak Devrek'te Belediye Başkanı Abdullah Akın zamanında İller Bankası'ndan 700.000 lira temin edilerek su meselesi halledilmiştir.¹³²⁴ Zonguldak ve ilçelerinde alt yapı çalışmaları doğrultusunda şehre yakın mesafelere boru hatları döşenerek temiz su getirilmiştir. Alt yapı çalışmalarının tamamlanması da şehre kısmen modern bir görünüm kazandırmıştır.

¹³¹⁶ **Şafak**, Sayı 23/447, s. 1-2, Zonguldak 28 Kasım 1960.

¹³¹⁷ **Yeni Zonguldak**, Sayı 62, s. 2, Zonguldak 18 Ekim 1952.

¹³¹⁸ **Zonguldak**, Sayı 1304, s. 1, Zonguldak 30 Mayıs 1953.

¹³¹⁹ **Zonguldak**, Sayı 1205, s. 1, Zonguldak 11 Eylül 1951.

¹³²⁰ **Yeni Zonguldak**, Sayı 57, s. 1, Zonguldak 23 Eylül 1952.

¹³²¹ **Yeni Zonguldak**, Sayı 10, s. 1, Zonguldak 31 Ocak 1952.

¹³²² **Zonguldak**, Sayı 1174, s. 1, Zonguldak 19 Aralık 1950.

¹³²³ **Yeni Zonguldak**, Sayı 20, s. 1, Zonguldak 10 Nisan 1952.

¹³²⁴ **Türkün Sesi**, Sayı 1246, s. 2, Zonguldak 29 Mart 1957.

3.10. ULAŞIM

Demokrat Parti on yıllık iktidarı süresince özellikle maden işinin ağırlıkta olduğu Zonguldak şehrinde ulaşım alanında atılımlar yapmıştır. Bu bağlamda kentte kara, demir, deniz ve hava yolu taşımacılığında gelişmeler yaşanmıştır. Yapılan yeni yollar, yeni taşıma usullerinin kullanılması vatandaşlar arasında memnuniyet yaratmıştır.

3.10.1. Karayolu

Osmanlı Devleti'nde Balta Limanı Antlaşması sonrasında hammaddeler dış pazarlara gönderilmeye başlanmıştır. Ticaret esnasında geleneksel kervan sisteminin yetersiz kalması sonucunda yeni taşıma taleplerinin karşılanması için Rumeli'de kullanılan araba Anadolu'da da yaygınlaşmaya başlamıştır. Arabanın yaygınlaşması sonucunda yolların yapılması hızlanarak 1860'lı yıllarda Trabzon-İran, Samsun-Sivas gibi Karadeniz limanlarını İç Anadolu'ya bağlayan yollar hizmete sokulmuştur. Yol yapım tekniğinde kırılmış taşları döşeyip üzerinden silindir geçirilerek yapılan macadam (makadam) türü yollar Osmanlı Devleti'nde ilk kez I. Dünya Savaşı sırasında kullanılmaya başlanmıştır. Kara yollarına bakıldığında Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne 18.335 km kara yolu kalmıştır. Kara yolu, 1945 yılında 43.460 km'ye çıkarılmıştır. Diğer taraftan yol yapım tekniğinde makadam yollardan kum, çakıl, mucur ve kil karışımıyla yapılarak silindirle üzerinden geçilen stabilize yol yapımı için ilk adımlar atılmış ve Çukurova'da stabilize yol yapımına başlanmıştır.¹³²⁵

Demokrat Parti öncesinde kara yolları toplamı ülkede 47.080 km'dir. Bu yolun sadece 1.425 km'si asfalt kaplama olup, geri kalanı stabilize ve ham yollardan meydana gelmiştir. Türkiye'de taşıma türleri arasında yolcu dağılımı 1955 yılında kara yolu %73.1, demir yolu %24, deniz yolu %2.5 ve hava yolu %0.4; 1960 yılında kara yolu %72.9, demir yolu %24.3 ve deniz yolu %2 şeklinde dağılım göstermiştir.¹³²⁶ Demokrat Partinin iktidara geldiği 1950 yılında Türkiye genelinde kara yollarının toplam uzunluğu 48.180 km iken, 1960 yılında 77.495 km'ye yükselmiştir. Köy yollarının uzunluğu ise 10 yıllık iktidar süresinde 27.775 km'den, 34.381 km'ye çıkarılmıştır.¹³²⁷ Karayolunun gelişmesi otobüs ve ulaştırma şirketlerinin çoğalmasını sağlamıştır. Diğer taraftan yeni karayollarının inşa edilmesiyle büyüyen otomobil ve

¹³²⁵ İlhan Tekeli-Selim İlkin, Türkiye'de Ulaştırmanın Gelişimi, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt 10, İletişim Yayınları, 2759, 2762.

¹³²⁶ Arif Merdol, Cumhuriyet Dönemi Ulaşım Modelleri, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt 10, İletişim Yayınları, 2772.

¹³²⁷ Albayrak, 861.

araç talebi Türk otomobil endüstrisinin temelini oluşturmuştur.¹³²⁸ Bu yapılanlar dikkate alındığında Demokrat Parti döneminde ulaşım alanında kara yolunda ilerlemeler kaydedilmiş, yeni yol ve köprüler yapılarak alternatif yollar hizmete açılmıştır.

Türkiye genelinde ulaşımında durum yukarıda ifade edildiği üzere bir ilerleme gösterirken, Zonguldak'ta zorlu arazi koşulları karayollarının yapımını güçleştirmiştir. Ancak her ne kadar arazi şartları problemlili olsa da ulaşım, kara yolu ve köprüler vasıtasıyla sağlanmıştır. Zonguldak'ta devletin yaptığı yolların yanı sıra kömür ve orman işletmesine ait yollar da ulaşımında kullanılmıştır. Devletin yaptığı yollar Ankara-Zonguldak, Kastamonu-Safranbolu-Ereğli, Karabük-Bartın-Amasra'yı birbirine bağlayarak ulaşımı kolaylaştırmıştır. Bu yolların yapılmasından sonra Zonguldak-Çatalağzı-Hisarönü-Bartın, Zonguldak-Ereğli-Akçakoca-Düzce, Karabük-Çaycuma-Zonguldak, Eflani-Karaevli, Eflani-Ovacuma yollarının ve bağlantılarının yapılması ulaşımı rahatlatmıştır.¹³²⁹ Bayındırlık Bakanlığı bu yolların yapılmasından sonra yeni bir proje kapsamında Zonguldak-Devrek-Akçakoca-Düzce-Zonguldak-Devrek-Kastamonu ve Karabük-İsmetpaşa, Zonguldak-Gerede yollarının yapımına başlamıştır.¹³³⁰ Bakanlık, harap durumunda olan Tefen Köprüsü'nün tamiri için 130.000 lira ödenek ayırarak burayı tamir ettirmiştir.¹³³¹

Bayındırlık Bakanlığı tarafından kara yolu yapımına devam edilerek Zonguldak-Safranbolu, Ereğli-Devrek, Karabük-Kastamonu, Bartın-Amasra yollarının bakımına 304.500 lira, Yeniçay-Zonguldak, Ereğli-Devrek yollarının onarımına 14.000 lira ayrılmıştır. Bu yapılanların yanı sıra İsmetpaşa-Karabük yolunun 42 km'sinin yapılması için 100.000 lira, Araç ve Çevik köprüsünün onarımı için 315.614 lira ayrılmış, Zonguldak-Bartın yolunda 1 köprü ve Ereğli-Devrek yolunda 5 köprünün inşa edilmesine başlanmıştır. Ayrıca il yollarında özel idare yolları için 504.086 lira, il ve köy okullarına 160.000 lira ödenek ayrılmıştır.¹³³²

---

¹³²⁸ Feroz Ahmad, **Modern Türkiye'nin Oluşumu**, Yavuz Alogan (çev), 11. Baskı, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2012, 140.

¹³²⁹ Tesal, 56, 60.

¹³³⁰ **Zonguldak**, Sayı 1214, s. 1, Zonguldak 22 Kasım 1951.

¹³³¹ **Zonguldak**, Sayı 1210, s. 2, Zonguldak 28 Ekim 1951.

¹³³² **BCA**, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 117.737.8, Tarih: 31.08.1951, 20.

Tamamlanan yollardan Çaycuma-Filyos, Çaycuma-Zonguldak,¹³³³ Çatalağzı-Filyos,¹³³⁴ Bartın-Arıt¹³³⁵ arası vatandaşların kullanımına açılmıştır. Bu yolların yapılması sayesinde Kozlu-Ereğli arasındaki 131 km'lik virajlı yol 67 km'ye indirilerek mesafe kısaltılmıştır.¹³³⁶ Bartın Belediyesi de kent sakinlerinin pazar günü tatilinden faydalanarak Amasra'ya gidebilmeleri için özel otobüs seferleri koymuştur. Ayrıca Bartın Belediyesi düzenlediği Kokaksu-Bartın-Amasra otobüs seferlerinin sabah saat 08.00'da başlamasına ve akşam 22.00'da son bulmasına karar vermiştir.¹³³⁷ Zonguldak'ta kara yolu taşımacılığının ilerlemesi adına Demokrat Parti Hükümeti yeni yollar yaparak farklı güzergahlar sayesinde ilçe ve köyler arasındaki mesafeyi kısaltmıştır. Belediyeler otobüs seferlerini arttırarak vatandaşların daha rahat yolculuk yapmasını sağlamıştır. Aynı zamanda köylerin ilerlemesi, kalkınması ve modernleşme adımlarından birisi olarak kabul edilen toprak yollardan asfalt yollara geçilmesi de yine bu dönemde yapılan örnek uygulamalardan olmuştur.

3.10.2. Demiryolu

Osmanlı Devleti zamanında demiryolu yapımı ile ilgilenen ilk devlet İngiltere olmuştur. İngiltere'nin bölgeyle ilgilenmesinde kendi sanayisi için hammadde ihtiyacının karşılanması, tarımsal üretim alanlarının limanlara bağlanması ve ürettiği malları iç bölgelere ulaştıracak bir ulaşım sisteminin kurulması düşüncesi etkili olmuştur. İngiliz şirketi de 1856 yılında Cernova'dan Köstence'ye kadar olan 66 km'lik Tuna-Karadeniz demiryolunun imtiyazını 99 yıllığına almıştır. Söz konusu Tuna-Karadeniz hattı 1860 yılında işletmeye açılmıştır.¹³³⁸

İlk demiryolu hattı olan İzmir-Sarıköy hattı ise 1882 yılında açılmış ve Haydarpaşa-İzmir hattı da tamamlanmıştır. Osmanlı'dan Cumhuriyet dönemine kalan demir yolu mirası ise 4.637 km'lik bir hattan meydana gelmiştir. Bu demir yolu hattı güneyde Toroslar ve Orta Anadolu'da Ankara'da sona ermiştir. Ayrıca Karadeniz, Akdeniz, Doğu Anadolu birbirlerine bağlı olmamakla birlikte bütün mevcut hatlar yabancı imtiyazlı şirketlerin kontrolünde olduğundan¹³³⁹ Cumhuriyet döneminde ilk olarak 24 Mayıs 1924'te Haydarpaşa Limanı ve Anadolu Demiryolları Şirketi'nin satın alınması

¹³³³ **Yeni Zonguldak**, Sayı 42, s. 2, Zonguldak 22 Temmuz 1952.

¹³³⁴ **Zonguldak**, Sayı 1312, s. 1, Zonguldak 7 Ağustos 1953.

¹³³⁵ **Zonguldak**, Sayı 1315, s. 1, Zonguldak 5 Eylül 1953.

¹³³⁶ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1144, s. 1-2, Zonguldak 11 Eylül 1958.

¹³³⁷ **Yeni Zonguldak**, Sayı 41, s. 2, Zonguldak 19 Temmuz 1952.

¹³³⁸ Suavi Aydın, Türkiye'nin Demiryolu Serüvenine Muhtasar Bir Bakış, **Kebikeç**, Sayı 11, 2001, 50.

¹³³⁹ Aydemir, **İkinci Adam**, Cilt: I, 346-347.

için Hükümete yetki verilmiştir. Anadolu hattının satın alınması ise 1928 yılında gerçekleştirilmiştir. Daha sonraki yıllarda sırası ile 1931 yılında Mersin-Adana-Bursa-Mudanya, Samsun-Çarşamba, 1934 yılında İzmir-Kasaba hattı ve uzantıları, 1935 yılında Aydın demiryolu, 1937 yılında Fevzi Paşa-Meydan-ı Ekber, 1948 yılında Çobanbey-Nusaybin, Şenyurt-Mardin hatlarını satın alınarak millileştirilmiştir. Bu şekilde yabancı şirketlere ait 4.600 km demiryolunun devlete geçişi tamamlanmıştır. Millileştirilen demir yolları da Devlet Demiryolları ve Limanları İdaresince işletilmiştir.¹³⁴⁰

1950'li yıllara gelindiğinde II. Dünya Savaşı'nın getirdiği ekonomik sıkıntılardan dolayı demir yolları inşaatı ikinci plana itilmiştir. Sadece ara hat denilebilecek Yolçatı-Genç hattı, Tatvan-Van-Kontur'a uzatılarak İran'la bağlantı sağlanmıştır. Ayrıca bu dönemde büyük şehirlerde kent içi ulaşımı kolaylaştırması adına 1955 yılında Sirkeci-Halkalı, 1959 yılında Pendik-Gebze elektrikli çift hat olarak banliyö kullanıma açılmıştır.¹³⁴¹ Demokrat Parti'nin 10 yıllık iktidar döneminde yalnızca 224 km yeni demir yolu yapılmış, 557 km hat yenilenmiş ve 342 km hat eklenmiştir.¹³⁴² Rakamlardan da görüldüğü üzere demiryolu taşımacılığının ikinci plana itilmesi sonucunda mevcut demir yolu hatları yenilenmiş ve az sayıda yeni hatlar kurulmuştur. Zonguldak'ta ise demir yolu taşımacılığı hem kömürün toplu bir şekilde ve daha ucuza ulaştırılmasında hem de insanların taşınmasında önemli bir vasıta olmuştur. Cumhuriyet döneminde demiryoluna önem verilmesi sonucunda Ekim 1937'de Irmak-Zonguldak hattı, 2 Mayıs 1943'te Zonguldak-Kozlu hattı açılmıştır. Bu hatlar kömürün iç bölgelere dağıtılmasında ve özellikle Ankara'ya taşınmasında kullanılmıştır.¹³⁴³ Ayrıca Ankara, Zonguldak, Karabük arasındaki yolcu taşımacılığı yoğun bir şekilde yaşandığı için bu dönemde Ankara-Zonguldak ve Zonguldak-Ankara olmak üzere motorlu tren seferleri Temmuz 1952 yılı itibariyle başlamıştır. Tren seferleri Ankara'dan Salı ile Cumartesi günü ve Zonguldak'tan Çarşamba-Pazar

---

¹³⁴⁰ Tekeli-İlkin, 2761; Milli demiryolu siyaseti 1923-1930 yılları arasında yeni demiryolu yapmak, mevcut ve yabancı şirketler elindeki demiryollarının satın almak siyasetini takip etmiştir. Demiryolculuk alanında 1930-1939 döneminde yeni demiryolları yapmak, eski ve imtiyazlı şirketleri satın alma gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bu amaçla 29 Mayıs 1933'te kömür ve bakıra varan yeni demiryollarına başlanmıştır. Filyos-Çatalağzı arası 19 Kasım 1936'da işlemeye başlamış ve bu hattın Zonguldak'a ulaşması 1 Ekim 1937'de tamamlanmıştır. Bkz; Aydemir, **İkinci Adam**, Cilt: I, 363, 430.

¹³⁴¹ Ali Osman Akalan, Cumhuriyet'ten Günümüze Ulaştırma, **KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Cilt II, Sayı 1, Bahar 2000, 101-102.

¹³⁴² Albayrak, 861.

¹³⁴³ Suavi Aydın, 74-75.

günleri hareket edilecek şekilde planlanmıştır.¹³⁴⁴ İlan edilen tren seferlerinden Zonguldak-Ankara, Karabük-Ankara, Karabük-Zonguldak, Karabük-Filyos ile Filyos-Zonguldak arasındaki tren biletlerinin fiyatı ise tam, yarım ve öğrenci olmak üzere tablo 13'te gösterilmiştir:

Tablo 13. Zonguldak-Ankara, Karabük-Zonguldak, Karabük-Filyos, Filyos-Zonguldak Arasındaki Tren Seferlerinin Tam, Yarım ve Öğrenci Fiyatları

Fiyatlar	Zonguldak-Ankara	Karabük-Ankara	Karabük-Zonguldak	Karabük-Filyos	Filyos-Zonguldak
Tam	2.520 kr	1.905 kr	694 kr	539 kr	175 kr
Yarım	1.310 kr	990 kr	364 kr	304 kr	102 kr
Öğrenci	1.095 kr	845 kr	319 kr	254 kr	92 kr ¹³⁴⁵

Ankara-Zonguldak motorlu tren seferlerinin 2 Şubat 1953 Pazartesi gününden itibaren geçerli olmak üzere seferlerinin Pazartesi-Cuma, Zonguldak'tan Ankara'ya ise Salı-Cumartesi günü yapılmasına karar verilmiştir.¹³⁴⁶ Daha sonra 3 Mart 1954 tarihinde alınan kararla Zonguldak-Ankara tren seferlerinin Cumartesi Ankara'dan gelmesine ve Pazar günü Ankara'ya dönmesi şeklinde değiştirilmiştir.¹³⁴⁷ Diğer bir değişiklik de Zonguldak-Karabük arasında yapılan tren seferlerinin sadece Pazar günü yapılmasına ve gidiş-dönüş bileti kesilmesine karar verilmiştir.¹³⁴⁸ Zonguldak-Ankara tren hattı Mayıs 1958'de Çankırı'da meydana gelen sel felaketi yüzünden bir süreliğine kapansa da sel suları temizlendikten sonra Zonguldak-Ankara tren hattı ulaşımaya yeniden açılmıştır.¹³⁴⁹

3.10.3. Denizyolu

Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet Türkiye'sine 1923 yılında otuz beş bin tonluk filo kalmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nde yabancı şirketlere ait liman işletmelerinin imtiyazları kaldırılarak millileştirilmiştir. Limanların millileştirilmesi kapsamında İstanbul ve İzmir Limanı 1925 yılında, Haydarpaşa Limanı 1927 yılında ve Fenerler İdaresi, Gemi Kurtarma İşletmeleri 1930'lu yıllardan sonra devletleştirilmiştir. Millileştirmeler sonrasında 1926-1938 yılları arasında deniz yolu taşımacılığı arasında

¹³⁴⁴ **Yeni Zonguldak**, Sayı 37, s. 1, Zonguldak 1 Temmuz 1952; **Yeni Zonguldak**, Sayı 38, s. 4, Zonguldak 5 Temmuz 1952.

¹³⁴⁵ **Yeni Zonguldak**, Sayı 52, s. 2, Zonguldak 2 Eylül 1952; **Yeni Zonguldak**, Sayı 53, s. 2, Zonguldak 6 Eylül 1952.

¹³⁴⁶ **Yeni Zonguldak**, Sayı 80, s. 1, Zonguldak 2 Şubat 1953.

¹³⁴⁷ **Zonguldak**, Sayı 1324-17, s. 1, Zonguldak 1 Nisan 1954.

¹³⁴⁸ **Şafak**, Sayı 20, s. 1, Zonguldak 9 Haziran 1956.

¹³⁴⁹ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1054, s. 2, Zonguldak 26 Mayıs 1958.

yük ve yolcu taşımacılığı karma olarak yapılmıştır.¹³⁵⁰ Demokrat Parti dönemine gelindiğinde deniz yolu taşımacılığının yaygınlaştırılması için Ereğli, Haydarpaşa, İzmir, Alsancak, İnebolu, Mersin, Samsun, Trabzon ve Zonguldak limanları hizmete açılmıştır.¹³⁵¹

Zonguldak'ta ise Zonguldak ve Ereğli¹³⁵² limanlarının tamamlanmasıyla kent yeni limanlar kazanmıştır. Ayrıca kentte bu limanlar yapılmadan önce de taşımacılık yapılmaktaydı. Bu bağlamda İstanbul'dan kalkan yolcu vapurları Zonguldak'a belirli gün ve saatlerde gelmiştir. Zonguldak'tan İstanbul'a gelen vapur Pazar, Çarşamba, Cuma günü ve giden vapur Pazartesi, Perşembe, Pazar günü sefer yapmıştır.¹³⁵³ İstanbul-Zonguldak arasındaki vapur fiyatları ise; 1. sınıf gemiler denilen sürat postalarında birinci mevki 5.000, 2. mevki 3.300, üçüncü mevki 1.800, güverte 1.200 ve 2. sınıf gemilerde 1. mevki 4.300, 2. mevki 2.900, 3. mevki 1.550 ve güvertede seyahat etmek 1.000 kuruş olarak açıklanmıştır.¹³⁵⁴

Zonguldak limanının inşa edilmesinin tarihi sürecine bakıldığında; taş kömürünün bulunmasıyla birlikte başlayan üretim sonucunda kömürün taşınması için tekne ve gemiler Zonguldak iskelesine gelmiştir. Ancak kentte modern bir liman mevcut olmadığı için II. Abdülhamid döneminde Kozlu'da liman yapılmasına karar verilmiştir. Fakat Kozlu'nun fırtınalı olması sebebiyle limanın Zonguldak merkezde inşa edilmesi düşünülmüştür. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde kömür nakliyatının kolay bir şekilde yapılabilmesi için 24 Haziran 1949 tarihinde limanın genişletilmesi için Bayındırlık Bakanlığı, Hollanda Kraliyet Liman Şirketi ile anlaşmıştır.¹³⁵⁵ Anlaşma sonrasında Etibank Genel Müdürü Ferid Nazmi Gürmen; limanın inşaatına 6 ay içinde başlanacağını, Marshall Planı kredisinden yararlanılacağını, limanın inşaatının 25.000.000 liraya mal olacağını ve inşaatın 48 ay süreceğini açıklamıştır.¹³⁵⁶ Ayrıca Türkiye'de incelemelerde bulunan Amerikalı maden uzmanlarından Ward

¹³⁵⁰ Tekeli, İlkın, 2762, 2763, 2765, 2766.

¹³⁵¹ Albayrak, 861.

¹³⁵² Başbakan Adnan Menderes 15 Şubat 1955 tarihinde İzmir limanının açılışında Ereğli limanı hakkında "*Sekiz yüz elli metre tulünde dalga kıranı, altı yüz metre rıhtımı vardır. Limanda otuz-otuz beş gemi ve yüze yakın motor barınabilir. Yıllık tahmil ve kapasitesi bir buçuk milyon tondur. Yirmi altı milyon liraya mal olmuştur*" açıklamasında bulunmuştur. Bkz; **Ayın Tarihi**, No 255, s. 19, Ankara Şubat 1955.

¹³⁵³ **Yeni Zonguldak**, Sayı 52, s. 2, Zonguldak 2 Eylül 1952.

¹³⁵⁴ **Zonguldak**, Sayı 1306, s. 1-2, Zonguldak 12 Haziran 1953.

¹³⁵⁵ Vedat Karadeniz, Şaban Çelikoğlu, Kömür Üretimine Bağlı Olarak Kurulmuş Bir Liman: Zonguldak Limanı, **Doğu Coğrafya Dergisi**, Cilt 15, Sayı 24, 2010, 164-165.

¹³⁵⁶ **Cumhuriyet**, Sayı 8935, s. 3, İstanbul 25 Haziran 1949.

Stahl, Zonguldak limanının inşa edilerek geliştirilmesi ile kömür üretiminin artacağını ve kaliteli kömür üretilbileceğini ifade etmiştir. Stahl konuşmasına devam ederek Zonguldak ve çevresinin geliştirilmesi için Marshall Planı'ndan 5.500.000 dolar harcanacağını müjdesini vermiştir.¹³⁵⁷

Zonguldak Limanı'nın temel atma töreninde Başbakan Şemsettin Günaltay, EKİ Müdürü İhsan Soyak, Amerikan Heyetinden Mr. Brehon Burke Somerville katılmıştır. Zonguldak Limanı'nın temel atma töreninde ilk sözü alan Ereğli Kömürleri İşletmesi Müdürü İhsan Soyak, yeni limanın 25.000.000 liraya mal olacağını ve limanın en geç 15 Ağustos 1953 tarihinde tamamlanacağını söylemiştir.¹³⁵⁸ Daha sonra Başbakan Şemseddin Günaltay; Zonguldak'ta liman eksikliğini gidermek adına ilk adımın atıldığını söyleyerek konuşmasına başlamıştır. Konuşmasının devamında Amerikan heyeti ve limanı yapacak Hollanda firmasına teşekkür ettikten sonra yeni limanın Zonguldaklılara ve bütün Türk milletine hayırlı olması dileğiyle kurdeleyi keserek temel atma törenini başlatmıştır.¹³⁵⁹

Törenden sonra limanın yapımını kontrol edecek olan Amerikan Koppers kumpanyasının müdürü Mr. Brehon Burke Somerville düzenlediği basın toplantısında; Zonguldak liman inşaatının 4 sene içinde tamamlanacağını, liman inşaatı için harcanacak paranın %75'ini Avrupa İktisadi İşbirliği Komitesi'nin ve %25'ini de Türk Hükümeti'nin ödeyeceğini açıklamıştır.¹³⁶⁰ Özellikle liman inşaatının bitirilmesi konusunda 650 Türk işçisi, Hollandalı teknisyen ve mühendislerin idaresinde haftanın her günü çalışmıştır. İnşaatla kullanılan modern makine ve cihazların büyük bir bölümü Marshall Planı İdaresi tarafından bir kısmı da Hollanda firması tarafından getirilmiştir.

İnşaat ile ilgili dikkat çekici bir husus ise Bayındırlık Bakanlığı ile Hollanda firması arasında yapılan anlaşmada yer alan madde olmuştur. Bu maddeye göre; limandaki inşaat faaliyeti 31 Temmuz 1953 tarihinde bitmez ise, bitmediği her gün için 2.000 lira Hollanda firmasının Türk Hükümeti'ne, eğer belirtilen tarihten önce iş tamamlanırsa Türk Hükümeti'nin Hollanda firmasına her gün için 2.000 lira ödenmesine karar verilmiştir.¹³⁶¹ Sözleşmede yer alan cezai maddeler sonucunda liman belirtilen tarihte

---

¹³⁵⁷ **Zonguldak**, Sayı 1128, s. 3-4, Zonguldak 7 Mart 1950.

¹³⁵⁸ **Cumhuriyet**, Sayı 9222, s. 1, 3, İstanbul 12 Nisan 1950; **Zonguldak**, Sayı 1137, s. 1, 18 Nisan 1950.

¹³⁵⁹ **Zonguldak**, Sayı 1137, s. 1, 3, Zonguldak 18 Nisan 1950.

¹³⁶⁰ **Cumhuriyet**, Sayı 9252, s. 1, 4, İstanbul 12 Mayıs 1950.

¹³⁶¹ **Milliyet**, Sayı 423, s. 2, İstanbul 2 Temmuz 1951.

31 Temmuz 1953'te hizmete açılmıştır.¹³⁶² Liman; genel kargo, kargo yükleme, tekerlekli araç ve yolcu taşımacılığı olmak üzere 4 rıhtımdan meydana gelmiştir.¹³⁶³

Limanın açılmasından sonra 9 Haziran 1958 tarihinde 6 bölüm ve 36 maddeden oluşan, Zonguldak Liman Nizamnamesi yürürlüğe konulmuştur. Nizamnamenin 1. bölümünde liman sınırları, 2. bölümünde demir yerleri, 3. bölümünde parlayıcı ve patlayıcı maddelerin yüklenmesi boşaltılması ve sevki, 4. bölümünde iç limanda yanaşma ve bağlama yerleriyle yükleme ve boşaltma hizmetleri, 5. bölümünde iç limana giriş-çıkış şartları ve iç limanda küçük deniz nakil vasıtalarına tahsis edilen saha ve 6. bölümünde hükümler başlığı yer almıştır.¹³⁶⁴

Zonguldak limanının açılmasından sonra Ereğli limanının inşaatının tamamlanması için yoğun bir gayret gösterilmiştir. Ereğli limanının 29 Temmuz 1945 günkü temel atma töreninde konuşan Bayındırlık Bakanı Sırrı Day, deniz taşımacılığının dünyanın her yerinde bütün ulaştırma yolları arasında en ucuz ve en ekonomik olduğunu söyledikten sonra Türkiye'nin güneyden, batıdan, kuzeyden denizlerle çevrili ve bütün medeniyet dünyasıyla en iyi münasebetler kurmaya elverişli bir durumda olduğunu vurgulamıştır. Bakan konuşmasının devamında kıyılarda her şeyden önce deniz geliş ve gidiş emniyetini sağlamak için ilk büyük iş olarak Ereğli ve Trabzon'da birer liman inşa edilmesinin bitirilerek hizmete açılacağını söylemiştir.¹³⁶⁵

Temeli atılan Ereğli Limanı hakkında Ekonomi Bakanı Fuad Sirmen de açıklamalarda bulunmuştur. Sirmen; limanın Türkiye'nin iktisadi hayatında faydalar sağlamanın yanı sıra kömür yükleme limanı ile havza için de tamamlayıcı bir tesis olacağını söylemiştir. Bakan konuşmasına devam ederek İstanbul'dan Zonguldak'a kömür yüklemeye gelen gemilerin asırlardan beri emniyetle barınabilecekleri bir liman olmadığını ve bu yüzden birçok zorluklara katlanıldığına dikkat çekmiştir. Son olarak Ereğli limanı hinterlandının Zonguldak ve diğer bölgelerin demiryollarına bağlanması ile daha geniş bir iktisadi refah ve gelişmenin başarılacağına vurgu yapmıştır.¹³⁶⁶

Ereğli limanının açılışı yaklaştıkça gazetelerde Başbakan Adnan Menderes'in kente geliş programı ile ilgili bilgiler yer almaya başlamıştır. Programa göre; Başbakan Adnan Menderes'in 6 Ağustos 1957 Salı günü kente geleceği, 7 Ağustos Çarşamba

¹³⁶² **Milliyet**, Sayı 1200, s. 1, İstanbul 12 Eylül 1953.

¹³⁶³ Karadeniz, Çelikoğlu, 166.

¹³⁶⁴ **Resmî Gazete**, Sayı 9980, s. 19971-19973, Ankara 13 Ağustos 1958.

¹³⁶⁵ **Doğu**, Sayı 30, 31, 32, 33, 34, s. 41-43, Zonguldak Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1945; **Cumhuriyet**, Sayı 7525, s. 1-2, İstanbul 30 Temmuz 1945.

¹³⁶⁶ **Cumhuriyet**, Sayı 7526, s. 1, 3, İstanbul 31 Temmuz 1945.

günü Filyos Ateş Tuğla Fabrikası'nın açılışını yaptıktan sonra Karabük'e giderek Demir-Çelik Fabrikası'nın tesislerini inceleyeceği açıklanmıştır.¹³⁶⁷ Başbakan Adnan Menderes belirtilen tarihte beraberindeki bir heyet¹³⁶⁸ ile kente gelmiştir. Liman açılış töreninde konuşan Sanayi Bakanı Samed Ağaoğlu, üzerinde bulunulan toprak altında medeniyetin en önemli iki unsuru kömür ve demirin bulunduğunu ifade etmiştir. Ağaoğlu konuşmasının devamında iktidarda yaptıklarından söz ederek iktidara geldiklerinde 3.000.000 tonluk üretimi 6.500.000 tona çıkardıklarını ve artık bir kömür davası kalmadığına dikkat çekmiştir. Daha sonra Başbakan Adnan Menderes tesisi hayırlı uğurlu olması dileği ile işletmeye açmıştır.¹³⁶⁹

Zonguldak ve Ereğli limanlarının bitirilerek hizmete açılması Demokrat Parti iktidarının deniz taşımacılığına vermiş olduğu önemi göstermektedir. Limanların bitirilmesiyle kömür ve yük taşımacılığı kolaylaşmış, limanlar arasındaki ulaşım rahatlamış ve daha fazla tonaja sahip gemilerin bu limanlara uğraması sağlanarak iller arası ve ülkeler arası ticaret geliştirilmiştir.

3.10.4. Havayolu

Hava yolu taşımacılığında, ilk uçuş 1925 yılında Ankara-İstanbul arasında yapılmıştır. Yolcu ve posta taşımaya ise 1926 yılında İstanbul-Brindizi arasında başlanmıştır. Hava Yolları Devlet İşletme İdaresi'nin 1933 yılında kurulmasından sonra İstanbul-Ankara, İstanbul-İzmir, Ankara-Adana seferleri konularak iller arası uçak seyahatleri arttırılmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında hava yolu taşımacılığını geliştirmek için hava meydanları açılmasına başlanmıştır. Bu bağlamda 1949-1957 yılları arasında Yeşilköy, Esenboğa, Adana, Trabzon, Van hava meydanları işletmeye açılmıştır.¹³⁷⁰

Hava yolu taşımacılığının yıllar içinde gösterdiği gelişim dikkati çekmekle birlikte Zonguldak'ta hava yolu diğer ulaşım vasıtaları kadar etkili olmamıştır. Ancak alternatif ulaşım vasıtalarından biri olması için gayret gösterilmiştir. Demokrat Parti'nin ilk yıllarında hava yolu taşımacılığı için uygun bulunmayan kentte, ilerleyen

---

¹³⁶⁷ **Cumhuriyet**, Sayı 11856, s. 1, İstanbul 31 Temmuz 1957; **Milliyet**, Sayı 2591, s. 1, 5, İstanbul 31 Temmuz 1957.

¹³⁶⁸ Heyette; Adalet Bakanı Hüseyin Avni Gökçürk, Devlet Bakanı Hasan Polatkan, İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedik, Sanayi Bakanı Samed Ağaoğlu yer almıştır. Bkz; **Cumhuriyet**, Sayı 11863, s. 1, 5, İstanbul 7 Ağustos 1957.

¹³⁶⁹ Ereğli limanı 32 hektar üzerine inşa edilmiş olup 33.000.000 liraya mal olmuştur. Bu tesis ile saatte 750 ton kömür temizleyecek ve saatte 1.350-1.650 tona kadar yükleme yapabilecekti. Yeraltı ve yer üstünde 33.000 işçinin çalışacağı tahmin edilmektedir. Bkz; **Cumhuriyet**, Sayı 11863, s. 1, 5, İstanbul 7 Ağustos 1957.

¹³⁷⁰ Tekeli, İlkın, 2763, 2766.

yıllar içinde Kokaksu Havaalanının yapılarak hava yolu taşımacılığı konusunda da gerekli adımlar atılmıştır. Böylece Zonguldak ve diğer iller arasında hava yolu taşımacılığı başlamıştır.¹³⁷¹

Ankara ile Abant arasında uçak seferlerinin açılması üzerine Amasrayı Sevenler Derneği Başkanı Tahir Karağuz, Kokaksu ile Amasra arasında da uçuşların yapılabilmesi için Devlet Havayolları Genel Müdürü Rıza Peker'e telgraf göndermiştir.¹³⁷² Bu girişimler ve Kokaksu Havaalanında yapılan iyileştirmeler neticesinde Devlet Hava Yolları 4 Ağustos 1959 tarihinde Zonguldak-Ankara ve İstanbul hattını açmıştır. Ayrıca İstanbul-Zonguldak-Ankara ve Ankara-Zonguldak-İstanbul arasında uçuş seferleri başlamıştır. Bu sefer programı çerçevesinde seferler Pazar, Pazartesi ve Perşembe günleri yapılmıştır. Bilet ücretleri ise Kokaksu-Ankara 65 lira, Kokaksu-İstanbul 90 lira olarak belirlenmiştir.¹³⁷³ Bir süre sonra Türk Hava Yolları bilet ücretlerine %30, %35 ve %50 oranında zam yaptığını açıklamıştır. Buna göre; İstanbul'dan Zonguldak'a Heron ve Dakato uçağına binmenin ücreti 120 lira, Ankara'dan Zonguldak'a Dakota uçağına binmek 85 lira olarak açıklanmıştır.¹³⁷⁴

Daha sonrasında Kokaksu'daki hava seferleri haftada 3 günden 2 güne indirilmiştir. 2 Ağustos 1959 Pazar gününden itibaren geçerli olacak programa göre; Çarşamba ve Pazar günleri uçak İstanbul'dan 08:45'te kalkış yaparak seferine başlayacak, Kokaksu'ya 10:10'da ulaşacaktır. Kokaksu'dan 10:20'de kalkan uçak 11:10'da Ankara'ya; Ankara'dan 13:00'da kalkan uçak 13:56'da Kokaksu'ya; Kokaksu'dan 14:10'da kalkan uçak 14:25'te İstanbul'a inecektir. Uçak bilet ücreti Kokaksu'dan İstanbul'a 120 lira, Ankara'ya 85 lira olmuştur.¹³⁷⁵ Zonguldak-Kokaksu-Ankara ve İstanbul arası uçak seferlerine, Kokaksu hava alanının kış mevsimine uygun tesisatı içermediği için 19 Ekim 1959 Pazartesi gününden itibaren yaz mevsiminde tekrar başlamak üzere ara verilmiştir.¹³⁷⁶

---

¹³⁷¹ Kokaksu hava alanının iller arası uçuşa izin verilmesi sürecinde Ulaştırma Bakanlığı sahada incelemelerde bulunmuştur. Bakanlık, hava alanının şehre kara yolu ile yetmiş, demiryolu ile kırk kilometre mesafede ve uçakların inişine uygun olmadığından uçuşa uygun olmadığına karar vermiştir. **Zonguldak**, Sayı 1202, s. 2, Zonguldak 10 Ağustos 1951; Kokaksu hava alanının yolcu taşımacılığına uygun olmamasının gerekçelerinden bir diğeri de hava alanının askeri amaçlarla yapıldığı için hava yolcu taşımacılığına uygun olmamasıdır. Bkz; **BCA**, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 117.737.8, 31.08.1951, 42.

¹³⁷² **Zonguldak**, Sayı 1311, s. 1, Zonguldak 31 Temmuz 1953.

¹³⁷³ **Şafak**, Sayı 23/1, s. 1, Zonguldak 9 Haziran 1959.

¹³⁷⁴ **Milliyet**, Sayı 3275, s. 1, 5, İstanbul 25 Haziran 1959.

¹³⁷⁵ **Şafak**, Sayı 23/45, s. 1-2, Zonguldak 4 Ağustos 1959.

¹³⁷⁶ **Şafak**, Sayı 23/108, s. 1-2, Zonguldak 16 Ekim 1959.

Ara verilen Zonguldak, Ankara, İstanbul uçak seferlerinin Kastamonu hava alanının açılması ile Ankara, Kastamonu, Zonguldak ve İstanbul arasında 15 Mayıs 1960 tarihinden itibaren yeniden başlayacağı açıklanmıştır. Uçak seferleri Ankara, Kastamonu, Zonguldak, İstanbul arasında haftada sadece Salı ve Perşembe günleri gerçekleşmiştir. Uçuş seferine göre uçak Ankara'dan 08:15'te hareket etmiş ve 09:00'da Kastamonu'ya gelmiş, Kastamonu'dan 09:20'den kalkan uçak 10:00'da Çaycuma hava alanına inmiş, Çaycuma'dan 10:20'de kalkan uçak da 11:35'te İstanbul'a gelmiş, İstanbul'dan 12:40'ta kalkan uçak 13:55'te Zonguldak'a ulaşmış, Çaycuma'dan 14:15'te kalkan uçak Kastamonu'ya 15:05'te gelmiştir. Kastamonu'dan ise 15:20'de kalkan uçak Ankara'ya dönmüştür.¹³⁷⁷ Hava ulaşımının da şehirler arasında kullanılmaya başlanması ulaşımı rahatlatmış, vatandaşların komşu iller ve büyük şehirler arasında hızlı bir şekilde gidip-dönmesi sonucunda seyahatlerde artış yaşanmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde; DP döneminde Zonguldak'taki zirai hayat, hayvancılık, ormanlar, ticaret ve bankacılık, sanayi, maden ocaklarında meydana gelen kazalardan, yine maden ocaklarında yaşanan işçi meselelerinden, bayındırlık ve ulaştırma alanında yapılan yatırımlardan bahsedilmiştir. Şehrin coğrafi yapısının tarım ve hayvancılığa elverişli olmamasından dolayı vatandaşların gıda ihtiyacı diğer illerden getirilerek çözülebilmıştır. Arazi yapısının zorlaması ve kömürün varlığı, Zonguldak halkının temel geçim kaynağının madenlerde çalışmaya bağlı olması sonucunu doğurmuştur. Zonguldak'ın sık ormanlarla kaplı olması karşısında vatandaşlar Türkiye genelinin aksine ağaçları yakacak olarak kullanmak amacıyla vahşi kesim yoluna gitmeyerek doğanın dengesinin korunmasına yardımcı olmuştur. Aslında bu gerçeğin arkasında kentin kömür şehri olması yatmaktadır. Kömürün varlığından dolayı halk ağaçları kesmeye ihtiyaç duymamış ve kentin halen günümüzde de en yeşil kentlerinden biri olarak kalması sağlanmıştır.

DP döneminde kömür havzasına 1.000.000.000 Türk lirasına yakın yatırım yapılması sonucunda moderne tesislerin kurulması sağlanmış ve Filyos Ateş Tuğla Fabrikası ilk defa kâr etmiştir. Şehrin ekonomik olarak gelişmesi bankacılık sektörünü de hareketlendirmiş ve kentin hemen hemen her ilçesinde çeşitli bankaların şubeleri açılmıştır. Aynı zamanda Zonguldak'ta Çatalağzı Elektrik Santrali'nin kurulması da

---

¹³⁷⁷ **Demokrat Türkiye**, Sayı 1668, s. 1-2, Zonguldak 25 Nisan 1960.

şehir ve ülke ekonomisine katkıda bulunarak Türkiye Cumhuriyeti'nin dışa bağımlılığının azaltılmasına yardımcı olmuştur.

İşçilerin sosyal ve ekonomik durumları incelendiğinde döneme göre madencilerin daha ağır işlerde çalışmasına rağmen daha az ücret alması işçilerin şikayetine sebep olmuştur. Hatta işçilerin maaşlarının düşüklüğü konusu muhalefet partilerinin DP'yi eleştirme nedenlerinden birisi olarak dikkati çekmiştir.

Kentin ulaştırma hizmetlerinde Türkiye genelindeki gelişmelere uygun bir şekilde öncelikli alan kara yolu ağının geliştirilmesi olmuştur. Bu kapsamda köy, kasaba, ilçe ve merkez arasındaki bağlantı yollarının yapılarak köylünün ürettiği ürünün kasabalara, ilçelere ve merkeze ulaştırılması sağlanmıştır. Bu durum ise karayolu ağının ilerlemesi neticesinde köylünün ürettiği ürünü satabilmesini ve köylünün madenden kazandığı gelir dışında cebine para girmesini sağlamıştır. Zonguldak bir maden şehri olduğu için deniz yolunda da gelişmeler yaşanmıştır. Bu kapsamda DP iktidarında Zonguldak ve Ereğli limanları bitirilerek daha fazla kömür bu limanlardan yüklenebilmiş ve iç piyasada satışa sunulmuştur. Hava yolu konusunda şehir diğer sanayi şehirlerine oranla geride kalmıştır. Bu durumun sebebi Kokaksa'da kurulan hava alanının şehre uzak ve askeri amaçlarla yapıldığı gerekçe gösterilerek 1959 yılına kadar sivil yolcu taşımacılığına izin verilmemesidir. Hava yolu taşımacılığına izin verildikten sonra Zonguldak-İstanbul-Ankara arasında uçuş seferleri açılmış ve vatandaşlar alternatif bir ulaşım aracı olarak hava yolunu kullanmaya başlamıştır. Demiryolu ise DP iktidarında geri plana itilmiş olmasına rağmen Zonguldak'ta kömürün toplu bir şekilde ve daha ucuza ulaştırılması için demiryolunda yeni hatlar açılmıştır.

SONUÇ

Demokrat Parti, 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan milletvekilleri seçimi sonucunda Türkiye genelinde muhalefet partilerine karşı çok net bir zafer kazanmıştır. Zonguldak'ta ise DP Türkiye genelinin üzerinde oy alarak 10 milletvekilliğinin tamamını kazanmıştır. DP, 1954 ve 1957 seçimlerinde de Türkiye genelinin üzerinde kentte oy alarak toplam 23 milletvekillik elde etmiştir. Yapılan seçimler kamuoyunda Zonguldak'ın güvenilir oy depolarından veya DP'nin Karadeniz'deki kalelerinden birisi olarak söz edilmesini sağlamıştır. Bu durum şehrin en bariz özelliğinin işçi seçmenin ağırlıkta olmasına karşın sosyal demokrat politikardan ziyade Türkiye'deki genel eğilime uygun bir siyasal tercih yapıldığını göstermektedir.

Demokrat Parti'nin 10 yıllık iktidarında temelde iktidar-muhalefet gerginlikleri sıklıkla yaşandığı gibi DP'nin kendi içinde de partililiğe karşı etkin mücadelesi söz konusu olmuştur. Bu illerden biri olan Zonguldak'ta siyasal ayrışma yoğun bir şekilde gerçekleşmiştir. Bu ayrışmaya tüm Türkiye'nin bir arada olduğu milli bayramlarda protokolde muhalefet partilerine yer ayrılmaması, valilerin DP'nin kuruluş yıl dönümlerine katılırken muhalefet partilerinin törenlerine katılmaması örnek verilebilir. Yaşanan olaylar iktidar-muhalefet arasındaki siyasi gerginliğin valiler üzerinde de etkili olduğu ve devlet erkanının bile taraf seçmek zorunda bırakıldığını göstermiştir. Ayrıca belirtmek gerekirse DP-CHP arasındaki siyasi ayrışma maden işçileri arasında da etkili olmuştur. İşçiler arasındaki partililik hareketlerinin önüne geçebilmek amacıyla da İşletmeler Bakanlığı bir genelge yayınlamıştır. Bu genelge ile işçilerin ya parti görevi ya da işi arasında tercih yapmaları istenilerek partililiğin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Diğer mesele de DP içindeki parti içi muhalefet veya hizipçiliğin il teşkilatında sıklıkla yaşanması sonucunda DP'nin parti disiplini gereğince il kongreleri genel merkez tarafından iptal edilmiş veya il başkanları değiştirilerek partililiğin sona erdirilmesine gayret gösterilmiştir. Özellikle DP'nin ilk kurulduğu yıllarda demokrasi, özgürlük ve hürriyet kavramının vücut bulduğu "Yeter Söz Milletindir" sözü partililerin özgürce konuşabilmesini sağlamıştır. Bu yüzden DP Genel Merkezi ilk yıllarda bu duruma karşı tahammül gösterse de iktidarını gittikçe sağlamlaştırdıktan sonra parti içi muhalefeti dizginleyerek partide yaşanması muhtemel olayların önüne geçmek istemiş ve parti bütünlüğünü korumak temel prensibi haline gelmiştir.

Siyasi hayat bahsinde Zonguldak'ı ön plana çıkaran gelişmeler arasında şehrin en önemli sanayi kuruluşlarına sahip olması, kömür, demir-çelik gibi ürünlerin daha fazla üretilmesi için yeni yapılacak tesislere temel atılması ve bitirilen tesislerin açılışı bizzat Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes'in katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Kent milletvekillerinin Mecliste yaptığı konuşmalar, yazılı ve soru önergeleri şehrin sorunlarını gündeme getirerek İşletmeler ve Çalışma Bakanlarının sıklıkla kenti ziyaret ederek sorunların aşılmasına yardımcı olmuştur. Ayrıca yabancı devlet adamlarından Irak Kralı Faysal, İran Şehinşahi Rıza Pehlevi ve Afgan Kralı Zahir Şah, örnek sanayi şehirlerinden birisi olan Zonguldak'a getirilerek hem Türkiye'nin hem de şehrin sanayi alanında gelişmişliği devlet adamlarına gösterilmiştir. Yapılan bu siyasi ve ekonomik ziyaretler; Zonguldak'a daha fazla alt yapı, üst yapı ve sanayi alanında yatırımın yapılmasını sağlamıştır.

DP'nin 10 yıllık iktidarı boyunca devam eden iktidar-muhalefet arasındaki siyasi gerginlik ve DP'nin muhalefeti kontrol altında tutma politikaları neticesinde muhalefet partileri kendi aralarında birleşerek güç birliğine gitme yolunu tercih etmiştir. Bu duruma örnek olarak Hürriyet Partisi'nin CHP'ye katılması, Cumhuriyetçi Millet Partisi ile Köylü Partisi'nin birleşerek Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisine dönüşmesi verilebilir. Bu yaşanan birleşme hamlelerine karşı DP iktidarı da muhalefet üzerindeki baskısını güçlendirmeye çalışmıştır. Bu kapsamda Zonguldak'ta muhalefet partilerinin yapmış olduğu kongrelere hükümet komiserleri görevlendirilerek ve konuşmalar kayıt altına alınmıştır. Konuşmalar dolayısı ile birçok konuşmacı soruşturma ve yargılamalarla karşı karşıya kalmıştır. Bu siyasi atmosfer içinde gerçekleşen 27 Mayıs darbesi DP'nin kalesi olarak kabul edilen kentte, muhalefet parti mensuplarınca bayram havası içinde kutlanmıştır. Demokrat Parti taraftarı denilebilecek yerel gazeteler ise darbe karşıtlığı söylemi yerine olayı sadece kamuoyuna yansıtmakla yetinmiştir.

27 Mayıs darbesinden sonra hazırlanan 1961 Anayasası, 9 Temmuz 1961 tarihinde halk oylamasına sunulmuştur. Oylama sonucunda Anayasa %61.49 evet oyu ile kabul edilmiştir. Ancak burada Zonguldak'ı diğer illerden ayıran fark Anayasa oylamasında hayır oyu vermesi olmuştur. Zonguldak'ta yapılan oylama sonucunda 123.202 hayır, 108.812 evet oyu kullanılmıştır. Bu durum DP'nin Karadeniz'deki kalelerinden biri olduğu söylemini haklı çıkarmıştır. DP'nin kapatılması sonrasında kurulan Adalet

Partisi de Zonguldak'ta en fazla milletvekili çıkaran parti olarak DP'nin devamı olarak görülmüştür.

Zonguldak'ın nüfus yapısına ve idari taksimatına bakıldığında 1940 yılında Merkez, Bartın, Devrek, Ereğli, Safranbolu; 1950 yılında Merkez, Bartın, Çaycuma, Devrek, Ereğli, Safranbolu ve Ulus; 1955 yılında Merkez, Bartın, Çaycuma, Devrek, Eflani, Ereğli, Karabük, Safranbolu ve Ulus; 1960 yılında Merkez, Bartın, Çaycuma, Devrek, Eflani, Ereğli, Karabük, Kurucuşile, Safranbolu ve Ulus ilçesinden meydana gelmiştir. Yıllar içerisinde ilçe sayısı artan kentin nüfusu ise 1940 yılında 349.783, 1945 yılında 383.481, 1950 yılında 426.684, 1955 yılında 491.147, 1960 yılında 569.059'a yükselmiştir. Kentin yaşam şekli hakkında bir diğer veri olarak şehir ve köylerdeki nüfus yoğunluğu önem arz etmiştir. 1950 yılında Zonguldak'ta şehir nüfus oranı % 13.33 ve köy nüfus oranı % 86.67 iken Türkiye'de şehir nüfus oranı % 25.16 ve köy nüfus oranı % 74.84; 1955 yılında Zonguldak'ta ise şehir nüfus oranı % 19.39 ve köy nüfus oranı % 80.61 iken Türkiye'de şehir nüfus oranı % 28.79 ve köy nüfus oranı %71.21; 1960 yılında Zonguldak'ta ise şehir nüfus oranı % 21.63 ve köy nüfus oranı % 78.37 iken Türkiye'de şehir nüfus oranı %31.92 ve köy nüfus oranı % 68.08 olarak gerçekleşmiştir.

Bu oranlar dikkatli dikkatli bir şekilde incelendiğinde Türkiye genelinde sanayileşme ile birlikte şehirde yaşayan nüfus artış gösterirken, tarım ve hayvancılık ile uğraşan köy nüfusu azalmıştır. Zonguldak'ta da benzer şekilde şehir nüfus oranında artış yaşanırken, köy nüfusu düzenli olarak azalış göstermiştir. Zonguldak'ta şehir nüfusunun artış göstermesinde genellikle köylerde yaşayan münavebeli (dönüşümlü) işçilerin yıllar içerisinde fabrika ve kent merkezine yakın yerlere yerleştirilmesi etkili olmuştur. Diğer taraftan Zonguldak'ta Mükellefiyet Kanunu'nun kaldırılmasından sonra maden ocaklarında çalışan işçi nüfusunun azaldığı tespit edilmiştir. Bu yüzden kente yoğun bir şekilde dönüşümlü işçi göçü yaşanmıştır. Zonguldak halkı ise maden ocaklarında yaşanan can kayıpları, erken iş göremezlikle karşı karşıya kalması, maden ocaklarında çalışmanın vücutta kalıcı hasarlar bırakması gibi sebeplerle ilerleyen yıllarda Almanya'ya göç etmeyi tercih etmiştir.

Zonguldak'ın siyasi yapısını etkileyen olaylardan birisi de Türkiye ve Bulgaristan arasında yaşanan siyasi kriz sonrasında Bulgaristan'dan yaşayan Türklerin Türkiye'ye göç ettirilmesi sonrasında yaşanmıştır. Demokrat Parti Hükümeti de bu durum karşısında Türklere sınır kapılarını açarak Türkiye'ye giriş yapmasına izin vermiştir.

Bulgaristan Türklerinin iskanını sağlamak üzere oluşturulan komisyonların planına göre; göçmenlerin meslekleri ön planda tutularak illere gönderilmesine karar verilmiştir. Bu bağlamda Zonguldak'a da sanayi ve ticaretle uğraşan 108 Türk vatandaşı gelmiştir. Türk vatandaşlarının kente uyum sağlamaları için evler inşa ettirilmiş, iş yerleri sağlanmış ve tarımla uğraşanlara krediler verilerek göçmenlerin kısa sürede üretim faaliyetlerine geçmeleri sağlanmıştır. Aynı zamanda kent sakinleri de gelen göçmenlere karşı misafirperverce davranarak kente hızlı bir şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olmuştur.

Zonguldak, iklim şartları ve arazi yapısından dolayı şiddetli yağışlara maruz kaldığı için sellerle karşı karşıya kalmıştır. Özellikle 1955 yılında yağın şiddetli yağışlar şehirde hayatı durma noktasına getirmiştir. Seller yolları kapatmış, elektrik hattına zarar vermiş ve caddeleri, sokakları molozlarla doldurmuştur. Olay karşısında kentte vali, belediye başkanının gayretlerinin yanı sıra vatandaşların desteği ve Kızılay'ın yardımlarıyla selin etkileri kısmi olarak giderilebilmiştir. Hükümet yetkilileri başta İşletmeler Bakanı Samet Ağaoğlu, İçişleri Bakanı Namık Gedik olmak üzere ilk andan itibaren olay yerine gelerek incelemelerde bulunmuştur. Hükümet, Ziraat Bankası aracılığı esnafa yardımcı olmak amacıyla 60.000.000 liralık uzun vadeli kredi vermiştir. Doğal afetlerde gerek hükümet gerekse halk imkanları ölçüsünde felaket bölgesine yardımda bulunmuştur. Bu durum Zonguldak halkının birlik ve beraberlik içerisinde hareket ederek çevresinde yaşanan olaylara karşı duyarsız kalmadığını göstermiştir.

Şehirde; sosyal anlamda birlik ve beraberliği arttıran, kaynaşmaya yardımcı olan 29 Ekim, 23 Nisan, 19 Mayıs, 30 Ağustos günlerinin yanı sıra kent için önemli kabul edilen Uzun Mehmet Kömür Bayramı ile şehrin kurtuluş günü kutlanmıştır. Özellikle kömürü bularak şehrin talihini değiştiren Uzun Mehmet'in adı tek parti döneminde Kömür Bayramı ile özdeşleştirilerek kutlanırken, Demokrat Parti iktidarında Kömür Bayramından ziyade Anma Gününe dönüşmüştür. Bu bayramlardan başka partilerin kuruluş yıl dönümü, denizcilik, veremle savaş haftası, hava şehitlerini anma, Kıbrıs ve diğer önemli günler anılmıştır. Bu önemli günlerin anılmasında ve kutlanmasında Türk Kadınlar Birliği, Türk Milliyetçiler Derneği, Yüksek Tahsil Derneği, Milli Talebe Federasyonu Zonguldak şubesi, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi dernekler önemli görevler üstlenmiştir. Bu bağlamda, dernekler organizasyon sürecinde etkin rol alarak bayramların güzel bir şekilde kutlanmasına yardımcı olmuştur. Bu dönemde ülkenin

önde gelen sanatçılarından Zeki Müren, Hamiyet Yüceses gibi ses sanatçıları Zonguldak'a gelerek konser vermiştir.

Tek parti iktidarında tepki çeken uygulamalardan parti, balo ve yılbaşı gecelerinin kutlanmasına Demokrat Parti döneminde de devam edilmiştir. Demokrat Parti döneminde eğlence kültürü biraz değişime uğramıştır. Özellikle parti, balo gibi kutlamalar daha çok yardım toplama gecelerine dönüşmüştür. Eğlence hayatı daha çok şehir merkezinde gelişmiş ve halk eğlencelere büyük ilgi göstermiştir. Ancak toplumun her kesimi aynı oranda ve kalitede eğlenememiştir. Gelir seviyesi düşük olan aileler sadece mesire yerlerine, park ve bahçelere gidebilmiştir. Sosyal ve kültürel hayatta halkevleri önemli rol üstlenerek halkın tiyatro, sinema gibi alanlara olan ilgisini arttırmıştır. Zonguldak'ta sinema ve tiyatro gibi kültürel aktiviteler Halkevi, Belediye ve EKİ'ye ait sinemalarda yapılmıştır. Demokrat Parti zamanında Yıldız, Gül, Ferrahbahçe, Yeni, Güney, Hilal, Yeni Lale, Zevk ve Yeni Melek sinemaları açılarak İstanbul'da gösterime giren filmler adı geçen sinemalarda da seyirciyle buluşturulmuştur. Böylece şehirde kültürel hayatın canlanması ve çeşitlilik kazanması sağlanmıştır.

Kent sakinleri yukarıda ifade edilen aktiviteler dışında tenis, futbol, basketbol gibi spor karşılaşmalarına da ilgi göstermiştir. Bu bağlamda kentte yeni tenis kortları yapılmış, Kömürspor, Terakkispor, Işıkspor gibi takımların varlığı sayesinde hem yerel hem de ulusal anlamda karşılaşmalar yapılarak halkın spora olan bakış açısı değiştirilmeye çalışılmıştır. 1960'lı yılların ortalarından itibaren de Zonguldakspor futbol takımı Türkiye ölçeğinde adından söz ettirmeye başlamıştır. Ayrıca Zonguldak deniz kenarında bir şehir olduğu için vatandaşlar yaz aylarında doğal plajlara giderek denize girmiştir. Kentte sosyal ve kültürel aktivitelerin bu nedenle gelişmesinde Demokrat Parti'nin kente verdiği önem yadsınamaz bir gerçektir.

Demokrat Parti'nin zaferiyle sonuçlanan 1950 seçimleri sonrasında Türkiye'de olduğu gibi Zonguldak'ta da yerel basında DP yanlısı gazeteler kurulmaya başlanmıştır. Bu gazeteler arasında Demokrat Zonguldak, On Dört Mayıs, Demokrat Türkiye, Sabah gibi gazeteler yer almıştır. Şehirde yeni gazetelerin yayın hayatına girmesiyle basında kesin bir ayırım yaşanmıştır. Demokrat Parti taraftarı gazeteler daha rahat bir şekilde yayın yapabilirken, CHP taraftarı gazeteler kâğıt sıkıntısı ve basım aletleri konusunda sıkıntı yaşamaya başlamıştır. Bu durum daha sonra CHP taraftarı Zonguldak gazetesi gibi gazetelerin kapanmasına yol açmıştır. Zonguldak'ta Tahir Karauğuz'un sahibi

olduğu Zonguldak, Kömür gazeteleri ve Doğu dergisi dışında süreklilik arz eden yayıncılık yapılamamıştır. Diğer illerle kıyaslandığında bazı illerin vilayet gazetesi dışında gazeteleri olmadığı düşünüldüğünde, kentte basın hayatının oldukça geliştiği rahatlıkla ifade edilebilir.

Şehirde bayındırlık faaliyetleri kapsamında köprülerin inşa ettirilmesi, derelerin temizlenmesi, içme suyu, elektrik ve telefon şebekelerine kadar altyapı hizmetleri yapılarak imar ve yenileme faaliyetinde bulunulmuştur. Yollar tamir edilmiş, şehir içindeki kaldırımlar asfaltlanmış ve yollar parke taşlarla döşenmiş, köylere yeni yollar yapılmıştır. Zonguldak'ın ilçelerinden Alaplı, Devrek gibi yerleşim yerlerinde içme suyu ve elektrik sorunu çözülmüştür. Ulaşım anlamında yeni karayolları yapılmış, deniz yolu kullanılması için Zonguldak ve Ereğli limanları açılmış, hava yolu ulaşımında 1959 yılında Kokaksu Havaalanı açılarak İstanbul, Ankara, Kastamonu arasında uçakla seyahatler başlamıştır. Ancak Bursa gibi sanayi şehirlerine oranla hava yolu ulaşımın kentte gelişmediği söylenebilir.

DP döneminde sağlık alanındaki yatırımlar dikkate değer bir şekilde artış göstermiştir. Kömür madeninde çalışmak üzere çevre il ve köylerden Zonguldak'a yoğun bir işçi göçü yaşanmıştır. Bu nüfus artışını beraberinde getirdiği gibi hastalıkların görülme oranını da arttırmıştır. Kente çalışmak için gelen işçiler ve hali hazırda çalışan işçilerin verem hastalığına yakalanması sonucunda bulaşıcılığın önlenmesi için DDT ilacı kullanılmış, gezici sağlık ekipleri harekete geçirilmiş, dispanserler ve verem hastaneleri kurulmuştur. Kentte hastane, dispanser, tedavi merkezlerine ilave olarak otuz yataklı verem pavyonu açılarak hastalar tedavi edilmiştir. Veremle mücadele dışında tifo, frengi, şap hastalığı, boğmaca, kuduz gibi hastalıklarla mücadele edilerek başarı sağlanmış ve hastalık önlenmiştir. Hastalıkların önlenmesinde gezici sağlık birimleri oluşturularak köylerde taramalar yapılması ve erken teşhis konularak tedbirlerin alınması etkili olmuştur. Ayrıca doğum ve çocuk bakımevleri de yine bu dönemde hizmete açılmıştır.

Eğitim anlamında Cumhuriyet öncesinde Zonguldak'ta birkaç okul dışında eğitim kurumu olmadığı için aileler çocuklarını Bolu, Kastamonu, İstanbul gibi illere göndererek eğitim almalarını sağlamıştır. Cumhuriyet sonrasında ilkokul, ortaokul, teknik okul, lise ve yüksek okul açılmıştır. Madencilik eğitimi alanında yüksek öğretim kurumu olan Yüksek Maden ve Sanayi Mühendis Mektebi kurulmuştur. Bu mektebe ilave olarak Maden Mektebi açılmıştır. Bu okulların açılması ile Türkiye

Cumhuriyeti'ne ve Zonguldak'a mühendis, mühendis yardımcısı ve tekniker yetiştirilmiştir. Kentte ilk lise olarak 1938 yılında Mehmet Çelikel Lisesi açılarak eğitim-öğretim faaliyetine başlamıştır. Ayrıca kent merkezinde Kolej ve Karabük'te lise eğitim-öğretime başlamıştır. Hükümet, yeni okulların yapılmasına, yapılan okulların tamir edilerek onarılması için bütçeden ödenek ayırarak okul sayısının arttırılmasına gayret göstermiştir. Türkiye'de eğitim alanında okullar açıldığı ve öğretmen sayılarında artış yaşandığı gözlemlenmiştir. Fakat Zonguldak'a gelindiğinde açılan okul sayısı nüfus artış oranına göre yeterli düzeyde olmamıştır. Bunun sebepleri arasında Zonguldak'ın arazi koşullarının engebeli olması, karayolu bağlantı yollarının tam olarak bitirilememesi sonucunda köy nüfusuna ulaşamaması yer almıştır. Bu durum Milli Eğitim Bakan Vekili Tefvik İleri'nin sözlerine de yansiyarak Türkiye genelinde en fazla eğitim-öğretim alamayan on ilin içerisinde Zonguldak'ın 5. Sırada olduğu açıklamasını yapmıştır.

Şehrin ekonomisi içinde kömür dışında tarım, hayvancılık ve ticaret de önemli yer tutmuştur. DP iktidarının tarımsal kalkınmayı hedefleyen politikaları doğal olarak bu şehirde de hayat bulmuştur. Bu dönemde tarımda modernizasyonun başlatılması, çiftçinin teknik bilgisinin arttırılması, ıslah edilmiş kaliteli tohumların verilmesi, uygun kredilerin sağlanması, kimyevi gübrelerin kullanılması ve zirai mücadelenin gerçekleştirilmesiyle tarımsal üretim arttırılmıştır. Her ne kadar tarımsal üretim arttırılmış olsa da Zonguldak'ın arazi yapısından dolayı tarım şehrin iç tüketimini dahi karşılayamayacak düzeyde kalmıştır. Bu sebeple DP döneminde Zonguldak şehrinin bir kısım bölgelerindeki halka buğday, mısır ve un gönderilmiştir. Hayvancılık konusunda da özellikle eşek, katır, merkeplerden taşımacılık konusunda faydalanılmıştır. Besi hayvancılığı konusunda ıslah çalışmaları yapılarak hayvan üretimi arttırılmaya çalışılmış ve hayvan hastalıklarına karşı da aşılama uygulaması ve kısmen de itlaf yapılarak hayvan hastalıklarının son bulması sağlanmıştır.

Zonguldak, Sanayi İnkılabı'nın etkisiyle insanın gücünün önemini yitirip makineleşme döneminin başlamasıyla önem kazanmıştır. Kömürün sanayi alanında kullanılması bütün dikkatleri şehre çevirerek kentin kaderini kökten değişime uğratmıştır. Şehirde ilk yıllarda iptidai şekilde tesisler bulunurken, Cumhuriyet hükümetlerinin kömür havzasına verdiği önem sayesinde modern kömür tesisleri kurulmuştur. Bu da kentin şehirleşme konusunda modern bir görünüm kazanmasına yardımcı olduğu gibi, kent sakinlerinin tarım ve hayvancılık dışında yeni bir iş kolu ile uğraşmasına vesile

olmuştur. Ayrıca modern tesislerin kurulması sayesinde kömür ve elektrik üretiminde artış yaşanmıştır. Türkiye'nin en büyük elektrik santrallerinden birisi olan Çatalağzı Elektrik Santrali'nden Ankara, İstanbul, Kocaeli gibi şehirlere elektrik verilerek ısınma, aydınlanma sorununun çözülmesine ve bu şehirlerdeki sanayi üretiminin artmasına yardımcı olunmuştur.

Zonguldak'ta ekonomik gelişmenin bel kemiği olan kömürün etkisi toplumsal hayata gözle görülür bir biçimde yansımıştır. Özellikle madenlerde kullanılan veya geçen kavramların kentte mahalle, sokak, cadde isimleri olarak verilmesi kömürün önemini ve kentteki değerini göstermiştir. Örnek vermek gerekirse; Kuyu Sokağı (Merkez), Fabrika Sokağı (Merkez), Kuyu Mevkisi (Kilimli), Ocakçılar Sokağı (Devrek), Pavyon Sokağı (Merkez ve Kilimli) gibi isimlerin verilmesi Zonguldak'ta kömüre bağlı bir kent kültürünün oluşmasını sağlamıştır.

Demokrat Parti döneminde Zonguldak siyasi, sosyal ve kültürel, ekonomik anlamda 1.000.000.000 lirayı bulan yatırımlar sayesinde gelişme göstermiştir. Bu yatırımların bir kısmı CHP döneminde başlamış ve DP döneminde hayata geçirilmiştir. Kentin ekonomisini geliştirmesi, daha fazla kömür yüklenebilmesi için Zonguldak ve Ereğli limanlarının temelleri CHP döneminde atılmıştır. Temelleri atılan bu limanlar DP döneminde bitirilerek şehir yeni ve modern 2 limana sahip olmuştur. Yine başka bir örnek olarak Çatalağzı Elektrik Santrali CHP döneminde temeli atılmasına rağmen Demokrat Parti döneminde Zonguldak'a kazandırılmıştır. Şehir adına önemli fabrikalardan Filyos Ateş Tuğla Fabrikası'nın üretim tesisleri yine bu dönemde genişletilmiştir. Fakat CHP döneminde kurulan Karabük'teki Demir – Çelik Fabrikalarından sonra temeli ve anlaşmaları DP döneminde yapılan şehirdeki ikinci Demir-Çelik Fabrikası olan Ereğli Demir-Çelik Fabrikası 1963 yılında faaliyete geçirilmiştir. DP'nin parti ve hükümet programlarında belirttiği politikalar Zonguldak'ta büyük oranda gerçekleştirilebilmiştir.

Sonuç olarak; çok partili hayat sonrasında yaşanan iktidar değişikliği ile şehrin daha çok gelişme gösterdiği, bu gelişmenin sosyal, ekonomik ve ticari anlamda değişime yol açtığı söylenebilir. İlerleyen yıllarda bu değişimin de etkisiyle Zonguldak'tan Karabük ve Bartın adında yeni 2 il ortaya çıkmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında başlayan ve Demokrat Parti döneminde devam eden kalkınma hamleleri sayesinde kent önemini muhafaza etmiştir.

KAYNAKÇA

ARŞİV KAYNAKLARI

1. Cumhurbaşkanlığı Arşivi

Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, Yer No: 3/8-29, Fihrist No: 4972-10.

Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, Yer No: 3/8-29, Fihrist No: 4972-9.

Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, Yer No: 3/3-22, s. 1-2, Fihrist No: 1385.

2. Başkanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 111.52.15, s. 1-2, 19.08.1946.

BCA, Fon Kodu: 490.1.0.0, Yer No:454.1871.1, s. 3-4, 24.12.1949.

BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0, Yer No: 217.35.4, s. 2-3, 30.09.1950.

BCA, Fon Kodu: 490.01, Yer No: 926.605.1, s. 4-5, 25.04.1950.

BCA, Fon Kodu: 490.01, Yer No: 1059.1070.2, s. 2-3, 12.10.1950.

BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 117.737.8, s. 20, 28-31, 36-37, 42, 46, 31.08.1951.

BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 77.514.7, s. 2, 27.09.1951.

BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 76.480.5, s. 48, 55-56, 60-61, 66-69, 73-76, 134-135, 26.04.1952.

BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 77.514.23, s. 2, 4, 11.06.1952.

BCA, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 129.65.6, s. 1, 28.08.1952.

BCA, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 130.72.18, 10.09.1952.

BCA, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 130.76.8, s. 1, 13.10.1952.

BCA, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 130.98.6, s. 1, 30.12.1952.

BCA, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 131.1.9, 22.01.1953.

BCA, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 131.7.4, s. 1-2, 25.01.1953.

BCA, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 131.16.1, s. 1, 28.02.1953.

BCA, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 131.22.17, 26.03.1953.

BCA, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 133.66.1, 05.08.1953.

BCA, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 135.25.7, s. 1, 15.03.1954.

BCA, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 78.516.14, s. 1-2, 06.05.1954.

BCA, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 136.55.19, 15.06.1954.

BCA, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 136.63.2, 13.07.1954.

BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 67.422.1, s. 1-4, 11, 13.11.1954.

BCA, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 137.98.10, 26.11.1954.

BCA, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer No: 139.35.14, 14.04.1955.

BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 110.694.9, s. 1, 28.09.1955.
BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0, Yer No: 254.43.24, s. 2, 16.12.1955.
BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 51.309.9, s. 2, 4, 1955.
BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 126.810.3, s. 1-2, 03.08.1955.
BCA, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 144.73.13, 03.09.1956.
BCA, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 144.97.4, 24.11.1956.
BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 2.6.4, s. 1-5, 8-9, 08.08.1957.
BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 108.685.10, s. 1-4, 07.08.1959.
BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 52.312.6, s. 14, 29, 130, 29.11. 1959.
BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 52.312.7, s. 65, 29.11. 1959.
BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer No: 52.313.2, s. 15, 40, 13.03.1960.
BCA, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 154.89.2, 13.04.1960.
BCA, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 150.158.13, s. 72, 75-76.
BCA, Fon Kodu: 30.18.01.02, Yer No: 145.101.11.
BCA, Fon Kodu: 490.01, Yer No: 1384.595.1, s. 4-7, 122, 130, 146, 152.

3. Kızılay Arşivi

Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Kurulunun 1952 Kongresine Sunduğu Rapor
(1952).

Türkiye Kızılay Cemiyeti 1954 Umumi Kongresine Sunulan Rapor (18.6.1954)

Türkiye Kızılay Cemiyeti 1956 Umumi Kongresine Sunulan Rapor (26.4.1956).

Türkiye Kızılay Cemiyeti 1957 Umumi Kongresine Sunulan Rapor (19.4.1957)

Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkez ve Müesseseleri 1958 Yılı Raporu (1959).

Türkiye Kızılay Cemiyeti 1961 Umumi Kongresine Sunulan Rapor (27.4.1961).

4. Amerikan Ulusal Arşivi

782.00/10-1552, From Amembassy, Ankara To: The Department Of State,
Washington, Enclosure pg. 19-21, 15 October, 1952.

RESMİ YAYINLAR

1. TBMM Zabıtları

TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 3. Cilt, 16 Birleşim, s. 111-112, 08.12.1950.

TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 1. Cilt, 18. Birleşim, s. 457, 464, 466, 07.07.1950.

TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 4. Cilt, 33. Birleşim, s. 294-296, 298-300,
22.01.1951.

TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 5. Cilt, 43. Birleşim, s. 155-160, 14.02.1951.
TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 6. Cilt, 69. Birleşim, s. 297, 301, 27.04.1951.
TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 9. Cilt, 111. Birleşim, s. 736-737, 775, 778, 786-787, 838, 840, 08.08.1951.
TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 12. Cilt, 33. Birleşim, s. 399-400, 30.01.1952.
TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 13. Cilt, 34. Birleşim, s. 16-18, 01.02.1952.
TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 14. Cilt, 54. Birleşim, s. 63, 28.03.1952.
TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 15. Cilt, 71. Birleşim, s. 196, 12.05.1952.
TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 16. Cilt, 87. Birleşim, s. 321-323, 19.06.1952.
TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Dönem, 29. Cilt, 56. Birleşim, s. 94-97-99, 129-130, 03.03.1954.
TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 5. Cilt, 40. Birleşim, s. 95, 14.02.1955.
TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 5. Cilt, 50. Birleşim, Tarih: 26.02.1955, s. 857-859, 863.
TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 5. Cilt, 51. Birleşim, Tarih: 27.02.1955, s. 935-936, 939-941, 965-966, 968.
TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 10. Cilt, 47. Birleşim, s. 1134, 28.02.1956.
TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 12. Cilt, 74. Birleşim, s. 248-249, 258-260, 08.06.1956.
TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 17. Cilt, 48. Birleşim, s. 1114-1115, 1117, 1193, 1195-1196, 27.02.1957.
TBMM Zabıt Ceridesi, 10. Dönem, 19. Cilt, 66. Birleşim, s. 95-97, 10.05.1957.
TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 2. Cilt, 48. Birleşim, s. 1065-1066, 27.02.1958,
TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 46. Birleşim, s. 1040, 1056-1057, 1061-1062, 26.02.1959.
TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 10. Cilt, 7. Birleşim, s. 199-202, 27.11.1959.
TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 12. Cilt, 49. Birleşim, s. 934-935, 988-989, 991, 27.02.1960.
TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 13. Cilt, 55. Birleşim, s. 104-105, 109-110, 117, 11.04.1960.

2. DÜSTURLAR

Düstur, Üçüncü Tertip, Cilt: 32, s. 1301-1302, 1824, 1932-1934, Kasım 1950-Ekim 1951, Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara, 1951.

Düstur, Üçüncü Tertip, Cilt: 33, s. 138-164, 207, 299-300, 463-469, 1365-1367, 1460-1461, Kasım 1951-Ekim 1952, Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara, 1952.

Düstur, Üçüncü Tertip, Cilt: 34, s. 502-503, 1792-1867, 1879-1883, Kasım 1952-Ekim 1953, Başvekalet Devlet Matbaası, Ankara, 1953.

Düstur, Üçüncü Tertip, Cilt: 35, s. 526-528, 1156-1160, 1169-1222, 1739-1748, Kasım 1953-Ekim 1954, Başvekalet Devlet Matbaası, Ankara, 1954.

Düstur, Üçüncü Tertip, Cilt: 36, s. 204-205, 1968-1970, Kasım 1954-Ekim 1955, Başvekalet Devlet Matbaası, Ankara, 1955.

Düstur, Üçüncü Tertip, Cilt: 37, s. 1121-1122, 1126, 1263, 1305-1306, Kasım 1955-Ekim 1956, Başvekalet Devlet Matbaası, Ankara, 1956.

Düstur, Üçüncü Tertip, Cilt: 38, s. 355-371, 407-410, 426-437, 1301-1302, Kasım 1956-Ekim 1957, Başvekalet Devlet Matbaası, Ankara, 1957.

3. Resmî Gazete

Resmî Gazete, Sayı: 4444, s. 13405-13406, 27 Şubat 1940.

Resmî Gazete, Sayı: 9071, s. 12477-12478, 6 Ağustos 1955.

Resmî Gazete, Sayı: 9332, s. 14553, 14 Haziran 1956.

Resmî Gazete, Sayı: 9980, s. 19971-19975, 13 Ağustos 1958.

Resmî Gazete, Sayı: 10133, s. 20979, 12 Şubat 1959.

Resmî Gazete, Sayı: 10219, s. 21775-21776, 1 Haziran 1959.

4. Ayın Tarihi

Ayın Tarihi, No: 235, s. 5-6, Haziran 1953.

Ayın Tarihi, No: 237, s. 37, Ağustos 1953.

Ayın Tarihi, No: 247, s. 1-3, Haziran 1954.

Ayın Tarihi, No: 251, s. 54-56, Ekim 1954.

Ayın Tarihi, No: 252, s. 2-4, Kasım 1954.

Ayın Tarihi, No: 253, s. 10-11, Aralık 1954.

Ayın Tarihi, No: 254, s. 47-48, Ocak 1955.

Ayın Tarihi, No: 255, s. 19, Şubat 1955.

Ayın Tarihi, No: 260, s. 4-5, Temmuz 1955.

Ayın Tarihi, No: 261, s. 3-5, 12-13, Ağustos 1955.

Ayın Tarihi, No: 267, s. 33, Şubat 1956.

Ayın Tarihi, No: 269, s. 2-3, 39, Nisan 1956.

Ayın Tarihi, No: 270, s. 52, Mayıs 1956.

Ayın Tarihi, No: 275, s. 24-26, Ekim 1956.

Ayın Tarihi, No: 278, s. 58, Ocak 1957.

Ayın Tarihi, No: 282, s. 39-42, 46, Mayıs 1957.

Ayın Tarihi, No: 285, s. 8-14, 79-80, Ağustos 1957.

5. Kızılay Dergisi

Kızılay Dergisi, Sayı: 44, s. 13, Temmuz 1953.

GAZETELER

1.Cep Gazetesi

Cep Gazetesi, Sayı: 2, s. 1, 21 Mayıs 1955.

Cep Gazetesi, Sayı: 8, s. 4, 2 Temmuz 1955.

Cep Gazetesi, Sayı: 9, s. 1, 9 Temmuz 1955.

Cep Gazetesi, Sayı: 13, s. 3, 13 Ağustos 1955.

Cep Gazetesi, Sayı: 16, s. 2, 3 Eylül 1955.

Cep Gazetesi, Sayı: 19, s. 2, 24 Eylül 1955.

Cep Gazetesi, Sayı: 26, s. 2, 10 Kasım 1955.

Cep Gazetesi, Sayı: 34, s. 1, 7 Ocak 1956.

Cep gazetesi, Sayı: 40, s. 2, 18 Şubat 1956.

Cep Gazetesi, Sayı: 49, s. 1, 21 Nisan 1956.

Cep Gazetesi, Sayı: 51, s. 3, 5 Mayıs 1956.

Cep Gazetesi, Sayı: 52, s. 1-2, 11 Mayıs 1956.

Cep Gazetesi, Sayı: 59, s. 1, 30 Haziran 1956.

Cep Gazetesi, Sayı: 61, s. 1-2, 14 Temmuz 1956.

Cep Gazetesi, Sayı: 64, s. 3, 11 Ağustos 1956.

Cep Gazetesi, Sayı: 68, s. 1-2, 8 Eylül 1956.

Cep Gazetesi, Sayı: 75, s. 1, 27 Ekim 1956.

Cep Gazetesi, Sayı: 82, s. 1, 5 Ocak 1957.

Cep Gazetesi, Sayı: 83, s. 1, 12 Ocak 1957.

Cep Gazetesi, Sayı: 88, s. 1, 16 Şubat 1957.

Cep Gazetesi, Sayı: 93, s. 1, 23 Mart 1957.

Cep Gazetesi, Sayı: 98, s. 1, 27 Nisan 1957.

2. Cumhuriyet

Cumhuriyet, Sayı: 7463, s. 3, 29 Mayıs 1945 Salı.

Cumhuriyet, Sayı: 7498, s. 3, 3 Temmuz 1945.
Cumhuriyet, Sayı: 7525, s. 1-2, 30 Temmuz 1945.
Cumhuriyet, Sayı: 7526, s. 1, 3, 31 Temmuz 1945.
Cumhuriyet, Sayı: 7594, s. 2, 8 Ekim 1945.
Cumhuriyet, Sayı: 7607, s. 1, 3, 21 Ekim 1945.
Cumhuriyet, Sayı: 7631, s. 2, 14 Kasım 1945.
Cumhuriyet, Sayı: 7648, s. 1, 4 Aralık 1945.
Cumhuriyet, Sayı: 7654, s. 1, 3, 10 Aralık 1945.
Cumhuriyet, Sayı: 7867, s. 3, 11 Mart 1946.
Cumhuriyet, Sayı: 7841, s. 3, 15 Haziran 1946.
Cumhuriyet, Sayı: 7984, s. 6, 10 Kasım 1946.
Cumhuriyet, Sayı: 8280, s. 3, 3 Eylül 1947.
Cumhuriyet, Sayı: 8302, s. 1, 3, 25 Eylül 1947.
Cumhuriyet, Sayı: 8605, s. 3, 27 Temmuz 1948.
Cumhuriyet, Sayı: 8814, s. 3, 24 Şubat 1949.
Cumhuriyet, Sayı: 8935, s. 3, 25 Haziran 1949.
Cumhuriyet, Sayı: 8945, s. 1, 4, 5 Temmuz 1949.
Cumhuriyet, Sayı: 9148, s. 3, 28 Ocak 1950.
Cumhuriyet, Sayı: 9209, s. 1, 3, 30 Mart 1950.
Cumhuriyet, Sayı: 9222, s. 1, 3, 12 Nisan 1950.
Cumhuriyet, Sayı: 9239, s. 5, 29 Nisan 1950.
Cumhuriyet, Sayı: 9239, s. 5, 29 Nisan 1950.
Cumhuriyet, Sayı: 9250, s. 5, 10 Mayıs 1950.
Cumhuriyet, Sayı: 9252, s. 1, 4, 12 Mayıs 1950.
Cumhuriyet, Sayı: 9295, s. 1, 24 Haziran 1950.
Cumhuriyet, Sayı: 9314, s. 3, 13 Temmuz 1950.
Cumhuriyet, Sayı: 9389, s. 1, 3, 26 Eylül 1950.
Cumhuriyet, Sayı: 9390, s. 1, 3, 27 Eylül 1950.
Cumhuriyet, Sayı: 9570, s. 3, 26 Mart 1951.
Cumhuriyet, Sayı: 9571, s. 1, 27 Mart 1951.
Cumhuriyet, Sayı: 9670, s. 1, 2 Temmuz 1951.
Cumhuriyet, Sayı: 9690, s. 5, 27 Temmuz 1951.
Cumhuriyet, Sayı: 9713, s. 1, 4, 16 Ağustos 1951.

Cumhuriyet, Sayı: 9714, s. 6, 17 Ağustos 1951.
Cumhuriyet, Sayı: 9715, s. 5, 18 Ağustos 1951.
Cumhuriyet, Sayı: 9721, s. 4, 24 Ağustos 1951.
Cumhuriyet, Sayı: 9725, s. 1, 3-4, 28 Ağustos 1951.
Cumhuriyet, Sayı: 9730, s. 3, 2 Eylül 1951.
Cumhuriyet, Sayı: 9734, s. 1, 5, 6 Eylül 1951.
Cumhuriyet, Sayı: 9740, s. 5, 12 Eylül 1951.
Cumhuriyet, Sayı: 9742, s. 6, 17 Eylül 1951.
Cumhuriyet, Sayı: 9758, s. 1, 3, 3 Ekim 1951.
Cumhuriyet, Sayı: 9834, s. 3, 18 Aralık 1951.
Cumhuriyet, Sayı: 9880, s. 5, 12 Mayıs 1952.
Cumhuriyet, Sayı: 9903, s. 5, 25 Şubat 1952.
Cumhuriyet, Sayı: 10048, s. 1, 21 Temmuz 1952.
Cumhuriyet, Sayı: 10062, s. 1, 3, 6, 4 Ağustos 1952.
Cumhuriyet, Sayı: 10161, s. 3, 14 Kasım 1952.
Cumhuriyet, Sayı: 10164, s. 6, 17 Kasım 1952.
Cumhuriyet, Sayı: 10173, s. 1, 6, 26 Kasım 1952.
Cumhuriyet, Sayı: 10516, s. 3, 9 Kasım 1953.
Cumhuriyet, Sayı: 10639, s. 1, 8, 12 Mart 1954.
Cumhuriyet, Sayı: 10644, s. 6, 17 Mart 1954.
Cumhuriyet, Sayı: 10653, s. 3, 8, 26 Mart 1954.
Cumhuriyet, Sayı: 10722, s. 1, 6, 5 Haziran 1954.
Cumhuriyet, Sayı: 10728, s. 1, 11 Haziran 1954.
Cumhuriyet, Sayı: 10869, s. 2, 2 Kasım 1954.
Cumhuriyet, Sayı: 10900, s. 1, 6, 3 Aralık 1954.
Cumhuriyet, Sayı: 10901, s. 1, 6, 4 Aralık 1954.
Cumhuriyet, Sayı: 10953, s. 1, 7, 25 Ocak 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 10955, s. 3, 27 Ocak 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 10956, s. 1, 6, 28 Ocak 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 10958, s. 1, 6, 30 Ocak 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 10964, s. 7, 5 Şubat 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 10995, s. 3, 8 Mart 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 11013, s. 3, 26 Mart 1955.

Cumhuriyet, Sayı: 11078, s. 3, 1 Haziran 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 11083, s. 7, 6 Haziran 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 11095, s. 1, 7, 18 Haziran 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 11106, s. 1, 7, 29 Haziran 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 11115, s. 3, 8 Temmuz 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 11138, s. 1, 6, 3 Ağustos 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 11139, s. 1, 7, 4 Ağustos 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 11140, s. 3, 5 Ağustos 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 11142, s. 1, 7, 7 Ağustos 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 11146, s. 1, 7, 11 Ağustos 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 11148, s. 1, 13 Ağustos 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 11151, s. 1, 7, 16 Ağustos 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 11203, s. 1, 5, 7 Ekim 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 11242, s. 1, 5, 15 Kasım 1955.
Cumhuriyet, Sayı: 11312, s. 1, 5, 24 Ocak 1956.
Cumhuriyet, Sayı: 11313, s. 1, 5, 25 Ocak 1956.
Cumhuriyet, Sayı: 11340, s. 3, 21 Şubat 1956.
Cumhuriyet, Sayı: 11353, s. 1, 5 Mart 1956.
Cumhuriyet, Sayı: 11379, s. 1, 5, 31 Mart 1956.
Cumhuriyet, Sayı: 11380, s. 1, 3, 1 Nisan 1956.
Cumhuriyet, Sayı: 11382, s. 3, 3 Nisan 1956.
Cumhuriyet, Sayı: 11572, s. 1, 5, 15 Ekim 1956.
Cumhuriyet, Sayı: 11702, s. 1, 5, 22 Şubat 1957.
Cumhuriyet, Sayı: 11732, s. 3, 24 Mart 1957.
Cumhuriyet, Sayı: 11738, s. 1, 30 Mart 1957.
Cumhuriyet, Sayı: 11801, s. 2, 3 Haziran 1957.
Cumhuriyet, Sayı: 11856, s. 1, 31 Temmuz 1957.
Cumhuriyet, Sayı: 11863, s. 1, 5, 7 Ağustos 1957.
Cumhuriyet, Sayı: 11889, s. 1, 5, 2 Eylül 1957.
Cumhuriyet, Sayı: 11921, s. 5, 4 Ekim 1957.
Cumhuriyet, Sayı: 11925, s. 1, 4, 5, 8 Ekim 1957.
Cumhuriyet, Sayı: 11931, s. 1, 5, 14 Ekim 1957.
Cumhuriyet, Sayı: 12192, s. 1, 5, 7 Temmuz 1958.

Cumhuriyet, Sayı: 12270, s. 1, 3, 23 Eylül 1958.

Cumhuriyet, Sayı: 12287, s. 1, 5, 10 Ekim 1958.

Cumhuriyet, Sayı: 12318, s. 1, 5, 10 Kasım 1958.

Cumhuriyet, Sayı: 12333, s. 1, 25 Kasım 1958.

Cumhuriyet, Sayı: 12575, s. 1, 30 Haziran 1959.

Cumhuriyet, Sayı: 12662, s. 5, 25 Ekim 1959.

Cumhuriyet, Sayı: 12670, s. 1, 5, 2 Kasım 1959.

Cumhuriyet, Sayı: 12675, s. 3, 7 Kasım 1959.

Cumhuriyet, Sayı: 12677, s. 3, 9 Kasım 1959.

3. Demokrat Türkiye

Demokrat Türkiye, Sayı: 936, s. 1-2, 4 Ocak 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 939, s. 1-2, 8 Ocak 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 944, s. 1, 14 Ocak 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 946, s. 1, 16 Ocak 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 949, s. 2, 20 Ocak 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 952, s. 1-2, 23 Ocak 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 953, s. 2, 24 Ocak 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 959, s. 1-2, 31 Ocak 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 960, s. 1-2, 1 Şubat 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 965, s. 1-2, 7 Şubat 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 974, s. 1-2, 18 Şubat 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 985, s. 1-2, 3 Mart 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 992, s. 2, 11 Mart 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 1007, s. 2, 28 Mart 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 1015, s. 2, 5 Nisan 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 1019, s. 1, 11 Nisan 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 1027, s. 1-2, 24 Nisan 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 1028, s. 1-2, 25 Nisan 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 1028, s. 1-2, 26 Nisan 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 1036, s. 2, 5 Mayıs 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 1040, s. 1-2, 9 Mayıs 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 1043, s. 1, 13 Mayıs 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 1045, s. 1-2, 15 Mayıs 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 1046, s. 1-2, 16 Mayıs 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1049, s. 1-2, 20 Mayıs 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1052, s. 1, 23 Mayıs 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1054, s. 1-2, 26 Mayıs 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1060, s. 2, 2 Haziran 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1061, s. 2, 3 Haziran 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1064, s. 2, 6 Haziran 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1070, s. 1-2, 13 Haziran 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1075, s. 2, 19 Haziran 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1083, s. 1-2, 2 Temmuz 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1087, s. 1, 7 Temmuz 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1089, s. 1, 9 Temmuz 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1092, s. 1-2, 12 Temmuz 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1096, s. 2, 18 Temmuz 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1130, s. 1-2, 26 Ağustos 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1134, s. 1-2, 30 Ağustos 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1135, s. 1-2, 1 Eylül 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1139, s. 1, 5 Eylül 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1144, s. 1-2, 11 Eylül 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1156, s. 2, 25 Eylül 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1160, s. 2, 30 Eylül 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1166, s. 1-2, 7 Ekim 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1167, s. 2, 8 Ekim 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1196, s. 1-2, 10 Ekim 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1177, s. 1-2, 21 Ekim 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1183, s. 1-2, 28 Ekim 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1184, s. 1-2, 29 Ekim 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1185, s. 1-2, 30 Ekim 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1193, s. 2, 8 Kasım 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1194, s. 1-2, 10 Kasım 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1195, s. 1-2, 11 Kasım 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1197, s. 1-2, 13 Kasım 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1199, s. 2, 15 Kasım 1958.

Demokrat Türkiye, Sayı: 1211, s. 1, 29 Kasım 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1224, s. 1, 16 Aralık 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1234, s. 1-2, 27 Aralık 1958.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1565, s. 1-2, 1 Şubat 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1574, s. 1, 18 Şubat 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1580, s. 1-2, 25 Şubat 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1583, s. 1-2, 1 Mart 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1600, s. 1-2, 23 Mart 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1601, s. 1-2, 24 Mart 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1606, s. 2, 2 Nisan 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1608, s. 2, 5 Nisan 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1610, s. 2, 7 Nisan 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1614, s. 1-2, 12 Nisan 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1668, s. 1-2, 22 Nisan 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1668, s. 1-2, 25 Nisan 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1676, s. 1, 6 Mayıs 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1677, s. 1-2, 7 Mayıs 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1681, s. 1-2, 11 Mayıs 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1683, s. 1-2, 14 Mayıs 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1684, s. 1-2, 16 Mayıs 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1689, s. 1-2, 20 Mayıs 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1693, s. 1, 25 Mayıs 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1695, s. 1, 28 Mayıs 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1697, s. 1-2, 30 Mayıs 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1698, s. 1-2, 31 Mayıs 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1700, s. 1-2, 2 Haziran 1960.
Demokrat Türkiye, Sayı: 1710, s. 1-2, 18 Haziran 1960.

4. İleri Zonguldak

İleri Zonguldak, Sayı: 1, s. 2, 24 Eylül 1953.
İleri Zonguldak, Sayı: 2, s. 1, 1 Ekim 1953.
İleri Zonguldak, Sayı: 3, s. 1, 9 Ekim 1953.

5. Kozlunun Sesi

Kozlunun Sesi, Sayı: 1, s. 2, 3, 28 Mayıs 1955.

6. Milliyet

Milliyet, Sayı: 59, s. 3, 30 Haziran 1950.

Milliyet, Sayı: 76, s. 5, 17 Temmuz 1950.

Milliyet, Sayı: 182, s. 1, 5, 3 Kasım 1950.

Milliyet, Sayı: 218, s. 5, 9 Aralık 1950.

Milliyet, Sayı: 247, s. 2, 7 Ocak 1951.

Milliyet, Sayı: 277, s. 4, 1 Şubat 1951.

Milliyet, Sayı: 304, s. 5, 6 Mart 1951.

Milliyet, Sayı: 320, s. 1, 22 Mart 1951.

Milliyet, Sayı: 321, s. 5, 23 Mart 1951.

Milliyet, Sayı: 322, s. 1, 5, 24 Mart 1951.

Milliyet, Sayı: 323, s. 5, 25 Mart 1951.

Milliyet, Sayı: 324, s. 1, 5, 26 Mart 1951.

Milliyet, Sayı: 324, s. 1, 5, 27 Mart 1951.

Milliyet, Sayı: 325, s. 5, 28 Mart 1951.

Milliyet, Sayı: 337, s. 3, 8 Nisan 1951.

Milliyet, Sayı: 342, s. 3, 13 Nisan 1951.

Milliyet, Sayı: 407, s. 1, 15 Haziran 1951.

Milliyet, Sayı: 411, s. 1, 3, 19 Haziran 1951.

Milliyet, Sayı: 415, s. 1, 3, 23 Haziran 1951.

Milliyet, Sayı: 416, s. 1, 3, 24 Haziran 1951.

Milliyet, Sayı: 417, s. 1, 3, 25 Haziran 1951.

Milliyet, Sayı: 423, s. 1, 3, 2 Temmuz 1951.

Milliyet, Sayı: 423, s. 2, 2 Temmuz 1951.

Milliyet, Sayı: 429, s. 1, 3, 18 Temmuz 1951.

Milliyet, Sayı: 450, s. 1, 3, 9 Ağustos 1951.

Milliyet, Sayı: 460, s. 3, 19 Ağustos 1951.

Milliyet, Sayı: 469, s. 1, 3, 21 Ağustos 1951.

Milliyet, Sayı: 481, s. 3, 11 Eylül 1951.

Milliyet, Sayı: 500, s. 6, 3 Ekim 1951.

Milliyet, Sayı: 619, s. 7, 30 Ocak 1952.
Milliyet, Sayı: 693, s. 2, 13 Nisan 1952.
Milliyet, Sayı: 722, s. 1, 7, 12 Mayıs 1952.
Milliyet, Sayı: 740, s. 7, 30 Mayıs 1952.
Milliyet, Sayı: 760, s. 1, 7, 19 Haziran 1952.
Milliyet, Sayı: 804, s. 1, 7, 4 Ağustos 1952.
Milliyet, Sayı: 827, s. 1, 7, 27 Ağustos 1952.
Milliyet, Sayı: 903, s. 7,14 Kasım 1952.
Milliyet, Sayı: 910, s. 1, 7, 21 Kasım 1952.
Milliyet, Sayı: 915, s. 7, 26 Kasım 1952.
Milliyet, Sayı: 1030, s. 1, 7, 21 Mart 1953.
Milliyet, Sayı: 1050, s. 7, 10 Nisan 1953.
Milliyet, Sayı: 1182, s. 1, 7, 25 Ağustos 1953.
Milliyet, Sayı: 1183, s. 1, 7, 26 Ağustos 1953.
Milliyet, Sayı: 1200, s. 1, 12 Eylül 1953.
Milliyet, Sayı: 1398, s. 7, 29 Mart 1954.
Milliyet, Sayı: 1413, s. 6-7, 13 Nisan 1954.
Milliyet, Sayı: 1433, s. 7, 3 Mayıs 1954.
Milliyet, Sayı: 1463, s. 1, 3, 2 Haziran 1954.
Milliyet, Sayı: 1486, s. 2, 27 Haziran 1954.
Milliyet, Sayı: 1511, s. 3, 22 Temmuz 1954.
Milliyet, Sayı: 1514, s. 3, 25 Temmuz 1954.
Milliyet, Sayı: 1516, s. 3, 27 Temmuz 1954.
Milliyet, Sayı: 1533, s. 2, 16 Ağustos 1954.
Milliyet, Sayı: 1539, s. 1, 3, 22 Ağustos 1954.
Milliyet, Sayı: 1547, s. 1, 30 Ağustos 1954.
Milliyet, Sayı: 1592, s. 2, 24 Ekim 1954.
Milliyet, Sayı: 1953, s. 1, 7, 25 Ekim 1954.
Milliyet, Sayı: 1685, s. 1, 7, 25 Ocak 1955.
Milliyet, Sayı: 1686, s. 1, 7, 26 Ocak 1955.
Milliyet, Sayı: 1687, s. 1, 7, 27 Ocak 1955.
Milliyet, Sayı: 1688, s. 1, 7, 28 Ocak 1955.
Milliyet, Sayı: 1689, s. 1, 7, 29 Ocak 1955.

Milliyet, Sayı: 1690, s. 1, 30 Ocak 1955.
Milliyet, Sayı: 1693, s. 1, 7, 2 Şubat 1955.
Milliyet, Sayı: 1696, s. 1, 7, 5 Şubat 1955.
Milliyet, Sayı: 1745, s. 1, 26 Mart 1955.
Milliyet, Sayı: 1766, s. 3, 16 Nisan 1955.
Milliyet, Sayı: 1841, s. 1, 2 Temmuz 1955.
Milliyet, Sayı: 1873, s. 1, 7, 6 Ağustos 1955.
Milliyet, Sayı: 1874, s. 7, 7 Ağustos 1955.
Milliyet, Sayı: 1879, s. 1, 12 Ağustos 1955.
Milliyet, Sayı: 1880, s. 1, 4, 13 Ağustos 1955.
Milliyet, Sayı: 1884, s. 1, 7, 17 Ağustos 1955.
Milliyet, Sayı: 1914, s. 1, 16 Eylül 1955.
Milliyet, Sayı: 1935, s. 1, 7, 7 Ekim 1955.
Milliyet, Sayı: 2112, s. 1, 1 Nisan 1956.
Milliyet, Sayı: 2113, s. 1, 5, 2 Nisan 1956.
Milliyet, Sayı: 2138, s. 1, 27 Nisan 1956.
Milliyet, Sayı: 2160, s. 5, 21 Mayıs 1956.
Milliyet, Sayı: 2166, s. 1, 27 Mayıs 1956.
Milliyet, Sayı: 2167, s. 1, 5, 28 Mayıs 1956.
Milliyet, Sayı: 2459, s. 1, 19 Mart 1957.
Milliyet, Sayı: 2467, s. 1, 27 Mart 1957.
Milliyet, Sayı: 2478, s. 1, 8 Nisan 1957.
Milliyet, Sayı: 2591, s. 1, 5, 31 Temmuz 1957.
Milliyet, Sayı: 2624, s. 1, 5, 2 Eylül 1957.
Milliyet, Sayı: 2634, s. 1, 12 Eylül 1957.
Milliyet, Sayı: 2656, s. 1, 5, 4 Ekim 1957.
Milliyet, Sayı: 2660, s. 3, 5, 8 Ekim 1957.
Milliyet, Sayı: 2671, s. 1, 19 Ekim 1957.
Milliyet, Sayı: 2681, s. 5, 29 Ekim 1957.
Milliyet, Sayı: 2683, s. 1, 5, 31 Ekim 1957.
Milliyet, Sayı: 3014, s. 3, 2 Ekim 1958.
Milliyet, Sayı: 3053, s. 1, 7, 10 Kasım 1958.
Milliyet, Sayı: 3068, s. 1, 5, 25 Kasım 1958.

Milliyet, Sayı: 3069, s. 1, 5, 26 Kasım 1958.

Milliyet, Sayı: 3070, s. 3, 27 Kasım 1958.

Milliyet, Sayı: 3098, s. 3, 25 Aralık 1958.

Milliyet, Sayı: 3103, s. 1, 30 Aralık 1958.

Milliyet, Sayı: 3150, s. 1, 15 Şubat 1959.

Milliyet, Sayı: 3172, s. 1, 5, 9 Mart 1959.

Milliyet, Sayı: 3182, s. 1, 5, 19 Mart 1959.

Milliyet, Sayı: 3183, s. 5, 20 Mart 1959.

Milliyet, Sayı: 3219, s. 3, 27 Nisan 1959.

Milliyet, Sayı: 3237, s. 1, 15 Mayıs 1959.

Milliyet, Sayı: 3271, s. 1, 21 Haziran 1959.

Milliyet, Sayı: 3275, s. 1, 5, 25 Haziran 1959.

Milliyet, Sayı: 3373, s. 1, 1 Ekim 1959.

Milliyet, Sayı: 3410, s. 5, 7 Kasım 1959.

Milliyet, Sayı: 3432, s. 3, 29 Kasım 1959.

Milliyet, Sayı: 3167, s. 1, 4 Mart 1959.

Milliyet, Sayı: 3176, s. 3, 13 Mart 1959.

Milliyet, Sayı: 3432, s. 3, 29 Kasım 1959.

Milliyet, Sayı: 3462, s. 3, 29 Aralık 1959.

Milliyet, Sayı: 3509, s. 3, 14 Şubat 1960.

Milliyet, Sayı: 3560, s. 1, 5, 7 Nisan 1960.

Milliyet, Sayı: 3563, s. 1, 10 Nisan 1960.

Milliyet, Sayı: 3566, s. 1, 3, 13 Nisan 1960.

Milliyet, Sayı: 3569, s. 5, 16 Nisan 1960.

7. On Dört Mayıs (14 Mayıs)

14 Mayıs, Sayı: 43/11, s. 1, 3, 13 Şubat 1953.

14 Mayıs, Sayı: 43/48, s. 2, 27 Haziran 1953.

14 Mayıs, Sayı: 43/51, s. 1-2, 8 Temmuz 1953.

8. Öz Zonguldak

Öz Zonguldak, Sayı: 9, s. 1, 25 Haziran 1954.

Öz Zonguldak, Sayı: 11, s. 1, 28 Haziran 1954.

Öz Zonguldak, Sayı: 14, s. 1, 1 Haziran 1954.

Öz Zonguldak, Sayı: 15, s. 1, 2 Temmuz 1954.
Öz Zonguldak, Sayı: 22, s. 1, 10 Temmuz 1954.
Öz Zonguldak, Sayı: 25, s. 1, 14 Temmuz 1954.
Öz Zonguldak, Sayı: 29, s. 1, 19 Temmuz 1954.
Öz Zonguldak, Sayı: 30, s. 1, 20 Temmuz 1954.
Öz Zonguldak, Sayı: 31, s. 1, 21 Temmuz 1954.
Öz Zonguldak, Sayı: 35, s. 1, 28 Temmuz 1954.

9. Sabah

Sabah, Sayı: 49, s. 4, 2 Ocak 1951.
Sabah, Sayı: 160, s. 1-2, 24 Nisan 1951.
Sabah, Sayı: 264, s. 1, 4, 9 Ağustos 1951.
Sabah, Sayı: 332, s. 4, 21 Ekim 1951.
Sabah, Sayı: 357, s. 4, 15 Kasım 1951.
Sabah, Sayı: 404, s. 4, 1 Ocak 1952.
Sabah, Sayı: 446, s. 4, 13 Şubat 1952.
Sabah, Sayı: 582, s. 1, 1 Temmuz 1952.
Sabah, Sayı: 1776, s. 1-2, 15 Kasım 1955.
Sabah, Sayı: 2536, s. 1-2, 25 Nisan 1958.
Sabah, Sayı: 2732, s. 1-2, 15 Aralık 1958.
Sabah, Sayı: 2799, s. 1-2, 3 Mart 1959.
Sabah, Sayı: 2831, s. 1, 13 Nisan 1959.
Sabah, Sayı: 2833, s. 1-2, 15 Nisan 1959.
Sabah, Sayı: 2837, s. 1-2, 20 Nisan 1959.
Sabah, Sayı: 2841, s. 1-2, 24 Nisan 1959.
Sabah, Sayı: 2901, s. 1-2, 7 Temmuz 1959.
Sabah, Sayı: 3014, s. 1-2, 16 Kasım 1959.
Sabah, Sayı: 3251, s. 1-2, 18 Ağustos 1960.

10. Şafak

Şafak, Sayı: 4, s. 1, 26 Ekim 1955.
Şafak, Sayı: 1, s. 1, 8 Ekim 1955.
Şafak, Sayı: 20, s. 1, 9 Haziran 1956.
Şafak, Sayı: 23/1, s. 1, 9 Haziran 1959.

Şafak, Sayı: 23/7, s. 3, 15 Haziran 1959.
Şafak, Sayı: 23/8, s. 1-2, 22 Haziran 1959.
Şafak, Sayı: 23/16, s. 1, 4, 1 Temmuz 1959.
Şafak, Sayı: 23/17, s. 1, 4, 2 Temmuz 1959.
Şafak, Sayı: 23/18, s. 1-2, 3 Temmuz 1959.
Şafak, Sayı: 23/19, s. 1, 4 Temmuz 1959.
Şafak, Sayı: 23/20, s. 1, 6 Temmuz 1959.
Şafak, Sayı: 23/23, s. 1, 9 Temmuz 1959.
Şafak, Sayı: 23/24, s. 1, 4, 10 Temmuz 1959.
Şafak, Sayı: 23/30, s. 1-2, 17 Temmuz 1959.
Şafak, Sayı: 23/32, s. 1, 20 Temmuz 1959.
Şafak, Sayı: 23/41, s. 1, 3, 30 Temmuz 1959.
Şafak, Sayı: 23/45, s. 1-2, 4 Ağustos 1959.
Şafak, Sayı: 23/48, s. 1, 4, 7 Ağustos 1959.
Şafak, Sayı: 23/55, s. 1, 15 Ağustos 1959.
Şafak, Sayı: 23/57, s. 1, 3, 18 Ağustos 1959.
Şafak, Sayı: 23/60, s. 1, 21 Ağustos 1959.
Şafak, Sayı: 23/63, s. 1-2, 25 Ağustos 1959.
Şafak, Sayı: 23/66, s. 1-2, 28 Ağustos 1959.
Şafak, Sayı: 23/67, s. 4, 29 Ağustos 1959.
Şafak, Sayı: 23/68, s. 1-2, 31 Ağustos 1959.
Şafak, Sayı: 23/73, s. 1, 5 Eylül 1959.
Şafak, Sayı: 23/107, s. 1, 4, 15 Ekim 1959.
Şafak, Sayı: 23/84, s. 1, 18 Eylül 1959.
Şafak, Sayı: 23/108, s. 1-2, 16 Ekim 1959.
Şafak, Sayı: 23/86, s. 4, 21 Eylül 1959.
Şafak, Sayı: 23/143, s. 1-2, 22 Ekim 1959.
Şafak, Sayı: 23/118, s. 1-2, 28 Ekim 1959.
Şafak, Sayı: 120, s. 1-3, 30 Ekim 1959.
Şafak, Sayı: 23/122, s. 1, 2 Kasım 1959.
Şafak, Sayı: 23/127, s. 1, 4, 9 Kasım 1959.
Şafak, Sayı: 23/129, s. 1, 3, 11 Kasım 1959.
Şafak, Sayı: 23/132, s. 4, 14 Kasım 1959.

Şafak, Sayı: 23/136, s. 1, 18 Kasım 1959.
Şafak, Sayı: 23/139, s. 1, 4, 21 Kasım 1959.
Şafak, Sayı: 23/143, s. 1-2, 26 Kasım 1959.
Şafak, Sayı: 23/144, s. 1, 27 Kasım 1959.
Şafak, Sayı: 23/145, s. 1-2, 28 Kasım 1959.
Şafak, Sayı: 23/148, s. 1, 4, 2 Aralık 1959.
Şafak, Sayı: 23/151, s. 1, 3, 7 Aralık 1959.
Şafak, Sayı: 23/158, s. 1, 3, 14 Aralık 1959.
Şafak, Sayı: 23/166, s. 1, 23 Aralık 1959.
Şafak, Sayı: 23/170, s. 1-2, 28 Aralık 1959.
Şafak, Sayı: 23/172, s. 1-2, 30 Aralık 1959.
Şafak, Sayı: 23/447, s. 1-2, 28 Kasım 1960.

11. Terazî

Terazi, Sayı: 1, s. 1, 23 Mayıs 1956.

12. Türk Sesi

Türk Sesi, Sayı: 550, s. 2, 1 Ocak 1950.
Türk Sesi, Sayı: 751, s. 1-2, 21 Ağustos 1950.

13. Türkün Sesi

Türkün Sesi, Sayı: 152, s. 4, 9 Ocak 1952.
Türkün Sesi, Sayı: 254, s. 2-4, 7 Ocak 1953.
Türkün Sesi, Sayı: 328, s. 1, 3-4, 30 Eylül 1953.
Türkün Sesi, Sayı: 346, s. 4, 30 Kasım 1953.
Türkün Sesi, Sayı: 582, s. 4, 3 Ocak 1955.
Türkün Sesi, Sayı: 731, s. 2-3, 30 Haziran 1955.
Türkün Sesi, Sayı: 887, s. 1, 5 Ocak 1956.
Türkün Sesi, Sayı: 1028, s. 2, 2 Temmuz 1956.
Türkün Sesi, Sayı: 1177, s. 2, 1 Ocak 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1177, s. 3, 1 Ocak 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1179, s. 1-4, 5 Ocak 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1181, s. 1, 10 Ocak 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1184, s. 1, 3, 14 Ocak 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1187, s. 1, 17 Ocak 1957.

Türkün Sesi, Sayı: 1192, s. 1, 23 Ocak 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1193, s. 1-2, 24 Ocak 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1194, s. 1, 25 Ocak 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1201, s. 1-2, 5 Şubat 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 102, s. 1-2, 6 Şubat 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1203, s. 1-2, 7 Şubat 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1204, s. 1-2, 8 Şubat 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1210, s. 1, 16 Şubat 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1214, s. 1, 20 Şubat 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1224, s. 2, 4 Mart 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1234, s. 4, 15 Mart 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1246, s. 2, 29 Mart 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1247, s. 1, 30 Mart 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1255, s. 1-2, 9 Nisan 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1262, s. 1, 17 Nisan 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1272, s. 1-2, 24 Nisan 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1279, s. 1-2, 7 Mayıs 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1280, s. 3, 8 Mayıs 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1286, s. 1, 15 Mayıs 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1287, s. 1-2, 16 Mayıs 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1290, s. 1-3, 20 Mayıs 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1294, s. 1, 24 Mayıs 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1298, s. 4, 29 Mayıs 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1303, s. 1-2, 5 Haziran 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1303, s. 3, 5 Haziran 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1311, s. 3, 13 Haziran 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1313, s. 1, 15 Haziran 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1318, s. 1-2, 21 Haziran 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1319, s. 1, 22 Haziran 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1320, s. 1-2, 24 Haziran 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1324, s. 1-2, 28 Haziran 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1327, s. 1-2, 1 Temmuz 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1331, s. 1, 6 Temmuz 1957.

Türkün Sesi, Sayı: 1339, s. 1, 20 Temmuz 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1392, s. 3, 24 Temmuz 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1394, s. 1-2, 26 Temmuz 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1396, s. 1-2, 29 Temmuz 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1401, s. 1-2, 3 Ağustos 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1404, s. 1-2, 7 Ağustos 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1405, s. 1-2, 8 Ağustos 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1406, s. 1-2, 9 Ağustos 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1047, s. 3, 12 Ağustos 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1408, s. 3, 13 Ağustos 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1412, s. 3, 17 Ağustos 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1414, s. 3, 20 Ağustos 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1417, s. 1, 23 Ağustos 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1422, s. 1-2, 29 Ağustos 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1423, s. 1-2, 30 Ağustos 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1423, s. 1-2, 30 Ağustos 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1424, s. 4, 2 Eylül 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1425, s. 3, 3 Eylül 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1431, s. 2, 10 Eylül 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1437, s. 2-3, 17 Eylül 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1441, s. 3, 21 Eylül 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1443, s. 1-3, 24 Eylül 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1446, s. 3, 27 Eylül 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1447, s. 3, 28 Eylül 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1448, s. 1, 30 Eylül 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1449, s. 1-2, 1 Ekim 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1452, s. 1-3, 4 Ekim 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1453, s. 1-3, 5 Ekim 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1457, s. 3, 10 Ekim 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1459, s. 1, 14 Ekim 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1476, s. 2, 1 Kasım 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1477, s. 2, 2 Kasım 1957.
Türkün Sesi, Sayı: 1482, s. 1, 8 Kasım 1957.

Türkün Sesi, Sayı: 1485, s. 1-2, 11 Kasım 1957.

Türkün Sesi, Sayı: 1513, s. 1-2, 11 Aralık 1957.

Türkün Sesi, Sayı: 1529, s. 1, 30 Aralık 1957.

14. Yeni Karabük

Karabük, Sayı: 1, s. 1, 28 Aralık 1951.

Yeni Karabük, Sayı: 105, s. 1, 3, 30 Aralık 1952.

Yeni Karabük, Sayı: 116, s. 1-2, 6 Şubat 1953.

Yeni Karabük, Sayı: 799, s. 1-2, 28 Aralık 1955.

Yeni Karabük, Sayı: 801, s. 1, 30 Aralık 1955.

Yeni Karabük, Sayı: 1574, s. 1, 26 Temmuz 1958.

Yeni Karabük, Sayı: 1710, s. 1, 8 Ocak 1959.

Yeni Karabük, Sayı: 1711, s. 1, 9 Ocak 1959.

Yeni Karabük, Sayı: 1908, s. 1, 9 Ekim 1959.

Yeni Karabük, Sayı: 1909, s. 1, 10 Ekim 1959.

Yeni Karabük, Sayı: 1924, s. 1, 12 Kasım 1959.

Yeni Karabük, Sayı: 1979, s. 1, 29 Ocak 1960.

15. Yeni Ses

Yeni Ses, Sayı: 29, s. 1, 4 Mayıs 1955.

Yeni Ses, Sayı: 32, s. 2-3, 1 Haziran 1955.

Yeni Ses, Sayı: 37, s. 4, 29 Haziran 1955.

Yeni Ses, Sayı: 38, s. 1, 6 Temmuz 1955.

Yeni Ses, Sayı: 40, s. 1-2, 20 Temmuz 1955.

Yeni Ses, Sayı: 42, s. 1, 3, 6 Temmuz 1955.

Yeni Ses, Sayı: 43, s. 1-2, 10 Ağustos 1955.

Yeni Ses, Sayı: 43, s. 1, 10 Ağustos 1955.

Yeni Ses, Sayı: 44, s. 3, 17 Ağustos 1955.

Yeni Ses, Sayı: 47, s. 1-3, 31 Ağustos 1955.

Yeni Ses, Sayı: 48, s. 4, 7 Eylül 1955.

Yeni Ses, Sayı: 49, s. 1, 3, 14 Eylül 1955.

Yeni Ses, Sayı: 50, s. 1-2, 21 Eylül 1955.

Yeni Ses, Sayı: 53, s. 2, 12 Ekim 1955.

Yeni Ses, Sayı: 54, s. 1, 19 Ekim 1955.

Yeni Ses, Sayı: 56, s. 1-2, 1 Kasım 1955.
Yeni Ses, Sayı: 57, s. 1-2, 3 Kasım 1955.
Yeni Ses, Sayı: 68, s. 1, 28 Aralık 1955.
Yeni Ses, Sayı: 69, s. 1, 4 Ocak 1956.
Yeni Ses, Sayı: 70, s. 1-2, 11 Ocak 1956.
Yeni Ses, Sayı: 71, s. 3, 18 Ocak 1956.
Yeni Ses, Sayı: 72, s. 1-2, 25 Ocak 1956.
Yeni Ses, Sayı: 74, s. 1-2, 8 Şubat 1956.
Yeni Ses, Sayı: 75, s. 2, 15 Şubat 1956.
Yeni Ses, Sayı: 76, s. 1-2, 22 Şubat 1956.
Yeni Ses, Sayı: 81, s. 1, 28 Mart 1956.
Yeni Ses, Sayı: 85, s. 1-2, 25 Nisan 1956.
Yeni Ses, Sayı: 86, s. 3, 2 Mayıs 1956.
Yeni Ses, Sayı: 87, s.1-2, 9 Mayıs 1956.
Yeni Ses, Sayı: 88, s. 2, 16 Mayıs 1956.
Yeni Ses, Sayı: 89, s. 1-2, 23 Mayıs 1956.
Yeni Ses, Sayı: 90, s. 1-2, 30 Mayıs 1956.
Yeni Ses, Sayı: 91, s. 1, 6 Haziran 1956.
Yeni Ses, Sayı: 93, s. 1, 20 Haziran 1956.
Yeni Ses, Sayı: 94, s. 2, 27 Haziran 1956.
Yeni Ses, Sayı: 95, s. 1-2, 4 Temmuz 1956.
Yeni Ses, Sayı: 97, s. 3, 18 Temmuz 1956.
Yeni Ses, Sayı: 99, s. 1-2, 8 Ağustos 1956.
Yeni Ses, Sayı: 108, s. 1, 10 Ekim 1956.
Yeni Ses, Sayı: 110, s. 1, 24 Ekim 1956.
Yeni Ses, Sayı: 111, s. 1-3, 31 Ekim 1956.
Yeni Ses, Sayı: 112, s. 1, 7 Kasım 1956.
Yeni Ses, Sayı: 113, s. 1, 3-4, 14 Kasım 1956.
Yeni Ses, Sayı: 114, s. 4, 21 Kasım 1956.
Yeni Ses, Sayı: 115, s. 2, 28 Kasım 1956.
Yeni Ses, Sayı: 122, s. 1, 16 Ocak 1957.
Yeni Ses, Sayı: 123, s. 1, 23 Ocak 1957.
Yeni Ses, Sayı: 124, s. 1-2, 30 Ocak 1957.

Yeni Ses, Sayı: 128, s. 1-2, 27 Şubat 1957.
Yeni Ses, Sayı: 129, s. 1, 3, 6 Mart 1957.
Yeni Ses, Sayı: 131, s. 1, 20 Mart 1957.
Yeni Ses, Sayı: 132, s. 1, 27 Mart 1957.
Yeni Ses, Sayı: 134, s. 1, 10 Nisan 1957.
Yeni Ses, Sayı: 136, s. 1, 3, 24 Nisan 1957.
Yeni Ses, Sayı: 137, s. 1, 8 Mayıs 1957.
Yeni Ses, Sayı: 139, s. 1, 22 Mayıs 1957.
Yeni Ses, Sayı: 140, s. 1-3, 29 Mayıs 1957.
Yeni Ses, Sayı: 142, s. 1-2, 12 Haziran 1957.
Yeni Ses, Sayı: 143, s. 1, 19 Haziran 1957.
Yeni Ses, Sayı: 144, s. 2, 26 Haziran 1957.
Yeni Ses, Sayı: 146, s. 1, 3, 13 Temmuz 1957.
Yeni Ses, Sayı: 151, s. 3, 14 Ağustos 1957.
Yeni Ses, Sayı: 154, s. 1, 4 Eylül 1957.
Yeni Ses, Sayı: 155, s. 2, 11 Eylül 1957.
Yeni Ses, Sayı: 156, s. 1, 18 Eylül 1957.
Yeni Ses, Sayı: 157, s. 1, 25 Eylül 1957.
Yeni Ses, Sayı: 158, s. 2, 28 Eylül 1957.
Yeni Ses, Sayı: 159, s. 1, 2 Ekim 1957.
Yeni Ses, Sayı: 161, s. 1, 9 Ekim 1957.
Yeni Ses, Sayı: 164, s. 2, 19 Ekim 1957.
Yeni Ses, Sayı: 168, s. 1, 13 Kasım 1957.
Yeni Ses, Sayı: 169, s. 1, 20 Kasım 1957.
Yeni Ses, Sayı: 173, s. 1, 18 Aralık 1957.

16. Yeni Zonguldak

Yeni Zonguldak, Sayı: 1 (1215), s. 2, 6 Aralık 1951.
Yeni Zonguldak, Sayı: 2 (1215), s. 1, 13 Aralık 1951.
Yeni Zonguldak, Sayı: 3 (1218), s. 3, 20 Aralık 1951.
Yeni Zonguldak, Sayı: 1221, s. 1-2, 10 Ocak 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 7, s. 2, 12 Ocak 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 8, s. 1, 17 Ocak 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 9, s. 1-3, 24 Ocak 1952.

Yeni Zonguldak, Sayı: 10, s. 1, 31 Ocak 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 11, s. 2-4, 7 Şubat 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 12, s. 2, 14 Şubat 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 13, s. 4, 21 Şubat 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 14, s. 1-2, 28 Şubat 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 15, s. 2, 4, 6 Mart 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 18, s. 1, 3, 25 Mart 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 19, s. 1-2, 1 Nisan 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 20, s. 1, 3-4, 10 Nisan 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 21, s. 1, 19 Nisan 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 22, s. 1, 3-4, 22 Nisan 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 23, s. 1-3, 26 Nisan 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 24, s. 1-2, 4, 29 Nisan 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 25, s. 1-2, 3 Mayıs 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 26, s. 1, 10 Mayıs 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 27, s. 1-2, 13 Mayıs 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 28, s. 1, 17 Mayıs 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 29, s. 1, 27 Mayıs 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 31, s. 1, 3 Haziran 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 32, s. 1, 7 Haziran 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 34, s. 1, 20 Haziran 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 35, s. 1, 25 Haziran 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 37, s. 1, 1 Temmuz 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 38, s. 2, 4, 5 Temmuz 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 39, s. 2, 8 Temmuz 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 40, s. 1, 15 Temmuz 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 41, s. 1-2, 19 Temmuz 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 42, s. 1-2, 22 Temmuz 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 43, s. 1, 26 Temmuz 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 44, s. 1, 29 Temmuz 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 45, s. 3, 2 Ağustos 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 46, s. 1, 9 Ağustos 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 50, s. 1-2, 26 Ağustos 1952.

Yeni Zonguldak, Sayı: 51, s. 1, 30 Ağustos 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 52, s. 1-2, 2 Eylül 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 53, s. 1-2, 6 Eylül 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 54, s. 1-2, 9 Eylül 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 56, s. 1-2, 20 Eylül 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 57, s. 1, 23 Eylül 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 58, s. 3, 5, 4 Ekim 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 59, s. 1-2, 7 Ekim 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 60, s. 1, 11 Ekim 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 62, s. 2, 18 Ekim 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 63, s. 1-2, 21 Ekim 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 64, s. 1, 25 Ekim 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 65, s. 1-2, 29 Ekim 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 67, s. 2, 8 Kasım 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 68, s. 1, 12 Kasım 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 69, s. 1-2, 19 Kasım 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 70, s. 1, 29 Kasım 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 72, s. 1, 13 Aralık 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 73, s. 1, 20 Aralık 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 75, s. 2, 29 Aralık 1952.
Yeni Zonguldak, Sayı: 77, s. 4, 12 Ocak 1953.
Yeni Zonguldak, Sayı: 78, s. 1, 4, 19 Ocak 1953.
Yeni Zonguldak, Sayı: 80, s. 1, 2 Şubat 1953.
Yeni Zonguldak, Sayı: 82, s. 1, 15 Şubat 1953.
Yeni Zonguldak, Sayı: 86, s. 1, 6 Mart 1953.

17. Zonguldak

Zonguldak, Sayı: 1015, s. 1, 7, 10 Nisan 1948.
Zonguldak, Sayı: 1114, s. 1, 3, 3 Ocak 1950.
Zonguldak, Sayı: 1121, s. 2, 17 Ocak 1950.
Zonguldak, Sayı: 1123, s. 2, 31 Ocak 1950.
Zonguldak, Sayı: 1128, s. 1, 3-4, 7 Mart 1950.
Zonguldak, Sayı: 1130, s. 2, 14 Mart 1950.
Zonguldak, Sayı: 1136, s. 1, 7 Nisan 1950.

Zonguldak, Sayı: 1137, s. 1, 3, 18 Nisan 1950.
Zonguldak, Sayı: 1141, s. 1, 9 Mayıs 1950.
Zonguldak, Sayı: 1142, s. 1-2, 12 Mayıs 1950.
Zonguldak, Sayı: 1143, s. 1, 16 Mayıs 1950.
Zonguldak, Sayı: 1144, s. 1-2, 23 Mayıs 1950.
Zonguldak, Sayı: 1148, s. 1-2, 16 Haziran 1950.
Zonguldak, Sayı: 1149, s. 1, 23 Haziran 1950.
Zonguldak, Sayı: 1150, s. 1, 30 Haziran 1950.
Zonguldak, Sayı: 1151, s. 1, 7 Temmuz 1950.
Zonguldak, Sayı: 1152, s. 1-2, 14 Temmuz 1950.
Zonguldak, Sayı: 1155, s. 2, 11 Ağustos 1950.
Zonguldak, Sayı: 1156, s. 1, 15 Ağustos 1950.
Zonguldak, Sayı: 1158, s. 1, 29 Ağustos 1950.
Zonguldak, Sayı: 1159, s. 1-2, 5 Eylül 1950.
Zonguldak, Sayı: 1160, s. 1, 15 Eylül 1950.
Zonguldak, Sayı: 1161, s. 1-2, 21 Eylül 1950.
Zonguldak, Sayı: 1162, s. 1-2, 29 Eylül 1950.
Zonguldak, Sayı: 1163, s. 1-2, 6 Ekim 1950.
Zonguldak, Sayı: 1165, s. 1-4, 20 Ekim 1950.
Zonguldak, Sayı: 1166, s. 1, 28 Ekim 1950.
Zonguldak, Sayı: 1167, s. 1, 3 Kasım 1950.
Zonguldak, Sayı: 1168, s. 1, 10 Kasım 1950.
Zonguldak, Sayı: 1171, s. 1, 21 Kasım 1950.
Zonguldak, Sayı: 1172, s. 1, 12 Aralık 1950.
Zonguldak, Sayı: 1173, s. 1, 15 Aralık 1950.
Zonguldak, Sayı: 1175, s. 1, 22 Aralık 1950.
Zonguldak, Sayı: 1176, s. 1, 26 Aralık 1950.
Zonguldak, Sayı: 1177, s. 1, 29 Aralık 1950.
Zonguldak, Sayı: 1178, s. 1, 16 Ocak 1951.
Zonguldak, Sayı: 1179, s. 1, 19 Ocak 1951.
Zonguldak, Sayı: 1180, s. 2, 2 Şubat 1951.
Zonguldak, Sayı: 1181, s. 1, 4 Şubat 1951.
Zonguldak, Sayı: 1182, s. 2, 6 Şubat 1951.

Zonguldak, Sayı: 1183, s. 2, 7 Şubat 1951.
Zonguldak, Sayı: 1184, s. 1-2, 16 Şubat 1951.
Zonguldak, Sayı: 1185, s. 2, 20 Şubat 1951.
Zonguldak, Sayı: 1186, s. 1-2, 22 Şubat 1951.
Zonguldak, Sayı: 1187, s. 2, 23 Şubat 1951.
Zonguldak, Sayı: 1188, s. 2, 26 Şubat 1951.
Zonguldak, Sayı: 1189, s. 1-2, 28 Şubat 1951.
Zonguldak, Sayı: 1192, s. 1, 13 Nisan 1951.
Zonguldak, Sayı: 1193, s. 1, 27 Nisan 1951.
Zonguldak, Sayı: 1196, s. 1, 12 Haziran 1951.
Zonguldak, Sayı: 1197, s. 1, 15 Haziran 1951.
Zonguldak, Sayı: 1198, s. 1, 1 Temmuz 1951.
Zonguldak, Sayı: 1200, s. 1-2, 17 Temmuz 1951.
Zonguldak, Sayı: 1201, s. 2, 3 Ağustos 1951.
Zonguldak, Sayı: 1202, s. 2, 10 Ağustos 1951.
Zonguldak, Sayı: 1203, s. 1, 17 Ağustos 1951.
Zonguldak, Sayı: 1205, s. 1-2, 11 Eylül 1951.
Zonguldak, Sayı: 1208, s. 1, 18 Ekim 1951.
Zonguldak, Sayı: 1210, s. 1-2, 28 Ekim 1951.
Zonguldak, Sayı: 1211, s. 3, 1 Kasım 1951.
Zonguldak, Sayı: 1212, s. 1, 8 Kasım 1951.
Zonguldak, Sayı: 1213, s. 1-2, 4, 15 Kasım 1951.
Zonguldak, Sayı: 1214, s. 1-3, 22 Kasım 1951.
Zonguldak, Sayı: 1297, s. 2, 23 Mart 1953.
Zonguldak, Sayı: 1298, s. 1, 30 Mart 1953.
Zonguldak, Sayı: 1299, s. 1-2, 13 Nisan 1953.
Zonguldak, Sayı: 1300, s. 1, 25 Nisan 1953.
Zonguldak, Sayı: 1302, s. 1, 11 Mayıs 1953.
Zonguldak, Sayı: 1304, s. 1, 30 Mayıs 1953.
Zonguldak, Sayı: 1305, s. 1-2, 6 Haziran 1953.
Zonguldak, Sayı: 1306, s. 1-2, 12 Haziran 1953.
Zonguldak, Sayı: 1307, s. 1-2, 1 Temmuz 1953.
Zonguldak, Sayı: 1307, s. 1, 24 Haziran 1953.

Zonguldak, Sayı: 1308, s. 1, 8 Temmuz 1953.
Zonguldak, Sayı: 1310, s. 1, 22 Temmuz 1953.
Zonguldak, Sayı: 1311, s. 1, 31 Temmuz 1953.
Zonguldak, Sayı: 1312, s. 1, 7 Ağustos 1953.
Zonguldak, Sayı: 1314, s. 1, 29 Ağustos 1953.
Zonguldak, Sayı: 1315, s. 1, 5 Eylül 1953.
Zonguldak, Sayı: 1316, s. 1-2, 16 Eylül 1953.
Zonguldak, Sayı: 1324-1, s. 2-3, 9 Mart 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-4, s. 2, 12 Mart 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-5, s. 2, 13 Mart 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-7, s. 4, 16 Mart 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-8, s. 2-3, 17 Mart 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-10, s. 2-3, 19 Mart 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-11, s. 1-2, 20 Mart 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-13, s. 3, 23 Mart 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-15, s. 1, 4, 30 Mart 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-15, s. 1, 31 Mart 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-17, s. 1, 1 Nisan 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-18, s. 2, 2 Nisan 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-20, s. 4, 5 Nisan 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-22, s. 1, 4, 6 Nisan 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-23, s. 1, 9 Nisan 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-25, s. 1, 12 Nisan 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-26, s. 1, 13 Nisan 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-28, s. 1, 16 Nisan 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-33, s. 1-2, 4, 27 Nisan 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-34, s. 1, 28 Nisan 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-36, s. 1, 4 Mayıs 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-37, s. 1-2, 6 Mayıs 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-39, s. 1, 10 Mayıs 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-40, s. 1, 12 Mayıs 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-47, s. 1, 21 Mayıs 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-49, s. 1-2, 24 Mayıs 1954.

Zonguldak, Sayı: 1324-50, s. 1, 25 Mayıs 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-51, s. 1, 26 Mayıs 1954.
Zonguldak, Sayı:1324-54, s. 1, 7 Haziran 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-55, s. 2, 8 Haziran 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-58, s. 2, 11 Haziran 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-59, s. 1, 12 Haziran 1954.
Zonguldak, Sayı: 1324-61, s. 1, 15 Haziran 1954.

DERGİLER

1. Akis

Akis, Sayı: 119, Cilt: VII, s. 15, 18 Ağustos 1956.
Akis, Sayı: 237, Cilt: XV, s. 20, 30 Haziran 1959.
Akis, Sayı: 288, Cilt: XVII, s. 9, 3 Şubat 1960.

2. Doğu

Doğu, Sayı: 5, Mart-Nisan 1943, s. 51, 6 Şubat 1943.
Doğu, Sayı: 30, 31, 32, 33, 34, s. 38-39, 41-43, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1945.
Doğu, Sayı: 82-96, s. 131-132, 165, 175-176, 191-192, Eylül-Aralık 1949-Ocak-Ekim 1950.

3. Zonguldak Ticaret Dünyası

Zonguldak Ticaret Dünyası 1923-1948, Sayı: 7, (haz. İzzet Akyol-Gazanfer Kunt), Ocak 1949.

TELİF ESERLER (Kitap, Makale, Bildiri, Tez)

Ahmad F (2012) *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, çev. Yavuz Alogan (Kaynak Yayınları, İstanbul).

Akalan A. O (2000) Cumhuriyet'ten günümüze ulaştırma, *KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi* II (1): 99-111.

Akdağ Ö (2002) İstiklal savaşının ilk safhasında mitingler (Kasım 1918-Haziran 1919). *Türkler* 15: 745-755.

Akın F (200) Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş (IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul).

Aksoy E, Doğru G (2015) Zonguldak kömür havzası ve kentsel yerleşme ilişkisi. *Karadeniz Araştırmaları* 44: 1-14.

- Albayrak M (2002) D.P. hükümetlerinin politikaları (1950-1960). *Türkler* 16: 855-877.
- Aldıbaş Ö (2016) Zonguldak halkevi ve faaliyetleri (1932-1951). Yüksek Lisans Tezi, Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Alkan, İ. N (1955) Zonguldak'ın imar planı-sel felaketi sebebiyle, *Yeni Ses*, Sayı: 44, s. 3, 17 Ağustos 1955.
- Alpdündar M (1965) Ereğli kömür işçileri ve sendika faaliyetleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi* 16: 125-146.
- Ayas V (1955) Zonguldak'ta meyvacılık, *Cep Gazetesi*, Sayı: 22, s. 3, 15 Ekim 1955.
- Aydemir ŞS (2011) *İkinci Adam* (Remzi Kitabevi, I. Cilt, İstanbul).
- Aydemir ŞS (2012) *İkinci Adam* (Remzi Kitabevi, II. Cilt, İstanbul).
- Aydın S (2001) Türkiye'nin demiryolu serüvenine muhtasar bir bakış. *Kebikeç* 11: 49-94.
- Aygen C (1962) Memleketimizdeki seçimler ve neticeleri. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 17 (1): 203-287.
- Aytekin A (2007) *Zonguldak-Ereğli Kömür Havzası İşçileri 1848-1922* (Yordam Kitap, İstanbul).
- Bakan S, Özdemir H (2013) Türkiye'de 1946-1960 dönemi iktidar-muhalefet ilişkileri: Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Demokrat Parti (D.P)'ye karşı. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 1 (1): 373-397.
- Bayar C (2010) *Başvekilim Adnan Menderes*, hzr. İsmet Bozdağ (Truva Yayınları, İstanbul).
- Başgil AF (2014) *27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri* (Kubbealtı Yayınları, İstanbul).
- Bila F (2008) *CHP 1919-2009* (Doğan Kitap, İstanbul).
- Burçak R. S (1991) *27 Mayıs Üzerine Görüşler* (Demokrat Kulübü Yayınları, Ankara).
- Burçak R. S (1994) *Türkiye'de Milli İradenin Zaferi* (Demokratlar Kulübü Yayınları: 8, TBMM Basımevi Müdürlüğü, Ankara).
- Burçak R. S (1998) *On Yılım Anıları (1950-1960)* (Demokratlar Kulübü Yayınları, Ankara).
- Çapa M (2002) Kızılay, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 25: 544-546.
- Çatma E (1998) *Asker İşçiler* (Ceylan Yayıncılık, İstanbul).
- Çavdar T (YY) Demokrat Parti. *Cumhuriyet Dönemi Ansiklopedisi* 8: 2060-2075.

- Çavdar T (1995) *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1839-1950)* (İmge Kitabevi, İstanbul).
- Çavdar T (2003) *Türkiye Ekonomisinin Tarihi (1900-1960)* (İmge Kitabevi, İstanbul).
- Çavdar T (2008) *Bir İnkılabın Günbatımı (1908-2008)* (İmge Kitabevi, Ankara).
- Çiçek R (2002) Millî mücadelede batı Karadeniz. *Türkler Ansiklopedisi* (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları) 15: 679-699.
- Çolak F (2002) Türkiye'de çok partili hayata geçiş ve Demokrat Parti (1945-1960). *Türkler Ansiklopedisi* 16: 780-781.
- Dağlıoğlu H. T (1950) Kömür havzamız merkezinde ihtiyaçlar ve başka derdler, *Cumhuriyet*, Sayı: 9256, s. 2, 16 Mayıs 1950.
- Demir Ö (2020) Cumhuriyet döneminde maden işletmelerinde işçi haklarını belirlemeye yönelik bazı düzenlemeler (Ergani Bakır İşletmesi ve Ereğli Kömür İşletmesi örnekleri), *Yer Altı Kaynakları Dergisi* 18: 43-54.
- Doğaner Y (200) Atatürk inkılabının yerleşmesinde Halkevlerinin rolü, *KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi* III (2): 77-98.
- Efiloğlu A, Tan Ç (2016) Tek parti dönemi Uzun Mehmet Kömür Bayramı kutlamaları. *Journal of History Studies* 8 (3): 21-36.
- Emiroğlu M (1966) Zonguldak'ta endüstri ve işgücü münasebetleri. *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*.
- Ergin F (YY) Hürriyet Partisi. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* 8: 2087-2088.
- Ergin F (1946) Elektrikleendirme işlerimize toplu bir bakış, *Cumhuriyet*, Sayı: 8000, s. 2, 26 Kasım 1946.
- Eroğlu C (2014) *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi* (Yordam Kitap, İstanbul).
- F Ahmet (2014), Düünden bu güne Kabatoj ve Türk denizciliğindeki yeni ivmelenmeler. *Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi* 7 (2): 61-69.
- Fenik, F (1951) Zonguldak, Kastamonu, Sinop, Sivas ve Gümüşhane'de kim kazanacak?", *Cumhuriyet*, Sayı 9740, s. 5, 12 Eylül 1951.
- Genç H (2010) Cumhuriyetin ilk yıllarında Zonguldak'ta nüfus, ticaret ve sanayi (1920-1932). *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 6 (12): 137-152).
- Gevgili A (YY) Türkiye basını. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* 1.
- Göktepe C (2002) Menderes dönemi (1950-1960). *Türkler* (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları) 16: s. 901-910.

- Göküş M (2003) Demokrat parti döneminde Türk kamuoyu bürokrasinin genel görünümü. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 5: 41-62.
- Güler M. A (2019) Zonguldak havzasında işçi hareketleri ve 1990-1991 büyük madenci grevi. *Çalışma ve Toplum* 1: 509-530.
- Gümrükçü Y (YY) Türkiye’de PTT hizmetleri. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* 10: 2773-2776.
- Güngör S (2010) 14 Mayıs 1950 seçimleri ve CHP’de bunalım. *SDE Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 21: 193-208.
- Gürboğa N (2007) Emek, sermaye ve mekân üretimi: Zonguldak kömür havzasında amele köyleri projeleri. *Toplumsal Tarih* 164: 28-35.
- Gürsoy G (YY) Sağlık. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* 6-7: 1716-1730.
- İnan S (2007) Demokrat parti dönemi (1950-1960), *Yakın Dönem Türk Politik Tarihi*: 117-145.
- Işık, Z (1946) Yabancı gözü ile kömür havzamızdaki inkişaf başlığı, *Cumhuriyet*, Sayı: 7995, s. 3, 21 Kasım 1946.
- İskân ve Muhacirin Defteri*, No: 1, Kod: 271, s. 1-16.
- Kaçmazoğlu H. B (2012) Demokrat Parti Dönemi Toplumsal Tartışmaları (Doğu Kitabevi, İstanbul).
- Karadeniz V, Çelikoğlu Ş (2010) Kömür üretimine bağlı olarak kurulmuş bir liman: Zonguldak Limanı, *Doğu Coğrafya Dergisi* 15 (24): 157-176.
- Karakuzu H, Namal Y (2014) Başbakan İsmet İnönü’nün Zonguldak kömür havzası ziyaretinin Türk basınına yansımaları. *Cappadocia Journal of History and Social Sciences* 2: 1-13.
- Karakuzu H, Namal Y (2016) Cumhuriyetin onuncu yıl kutlamaları: Zonguldak örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 43: 493-518.
- Karaoğuz D (2017) *Bir Zamanlar Zonguldak* (Çaycuma Belediyesi Kent Kültürü Yayınları, Ankara).
- Karpat K (2012) *Türk Demokrasi Tarihi* (Timaş Yayınları, İstanbul).
- Karakök T (2011) Zonguldak kömür havzasında bir yardım sandığı: Amele Birliği, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 7 (13): 351-367.
- Kaştan Y (2003) Atatürk döneminde sanayileşme ve Karabük Demirçelik İşletmeleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 11 (2): 487-502.

- Kessler G (1949) Zonguldak ve Karabük'te çalışma şartları, Ekmel Zâdil (çev), *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 2: 7-33.
- Kılıç M (2011) Liberalleşme sürecinde Türk Milliyetçiliği ve Türk Milliyetçiler Derneği (1945-1953), Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Isparta.
- Koca H (2011), Zonguldak havzasında maden kömürü üretimi ile başlayan çalışma ve kentleşme koşullarının yöre halkı üzerindeki etkileri. 38. *ICANAS Bildirileri, II. Cilt: Çevre, Kentleşme, Sorunları ve Çözümleri*, 581-598.
- Koca S (2002) Eski Türklerde bayram ve festivaller. *Türkler Ansiklopedisi* (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları) 3: 51-57.
- Koraltürk M (2002) Türkiye ekonomisi (1923-1960). *Türkler Ansiklopedisi* (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları) 17: 581-597.
- Lewis B (2011) Modern Türkiye'nin Doğuşu, çev Boğaç Babür Turna (Arkadaş Yayınevi).
- Merdol A (YY) Cumhuriyet dönemi ulaşım modelleri. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* 10: 2769-2272.
- Minkari A. E (YY) *Demirkırat Belgeseline Dair* (Demokratlar Kulübü Yayınları 5).
- Minkari A. E (YY) *1950-1960 Yıllarında İktisadi Kalkınma ve Gelişme* (Demokratlar Kulübü Yayınları 6).
- Naim A (2014) *Yeraltında Kırk Beş Sene (Bir Maden İşçisinin Anıları 1886-1931)*, haz. Sina Çıladır. (Evrensel Basım Yayın, İstanbul)
- Namal Y, Karakuzu H (2017) *Zonguldak'ta Hilal-i Ahmer Cemiyeti (1911-1938)* (Emre Yayınları, İstanbul).
- Namal Y, Karakuzu H (2017) Türkçülüğün Zonguldak'tan yükselen sesi: Doğu Dergisi. 1. *Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu, Sempozyum Bildiri Kitabı*, Antalya 11-14 Mayıs 2017, Ankara, 233-252.
- Oğuz A (2010) Birinci Meşrutiyet Kanun-ı Esasi ve Meclis-i Mebusan (Grafiker Yayınları, Ankara)
- Olgun K (2011) Türkiye'de cumhuriyetin ilanından 1950'ye genel seçim uygulamaları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi XXVII* (79): 1-35.
- Öz İ (2015) *Demokrat Parti'nin Gençlik Politikaları ve Gençlik Teşkilatı 1946-1960* (C Planı Akademi, İstanbul).

- Özeken AA (1944) *Ereğli Kömür Havzası Tarihi 1848-1940* (Kenan Matbaası, İstanbul).
- Öztürk K (YY) *Türk Parlamento Tarihi, TBMM IX. Dönem 1950-1954* (VII. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No: 18).
- Poshor O. A (2006) *Fener'in Çocukları* (YGY, İstanbul).
- Sarikoyuncu A, (1992) *Millî Mücadelede Zonguldak ve Havalisi* (Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara).
- Sarikoyuncu A (1993) Emperyalizm ve Zonguldak kömür havzası. *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi)* 4: 309-332.
- Sarikoyuncu A (1997) Mustafa Kemal ve millî mücadelede din adamları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi XIII* (39): 979-1037.
- Savaşkan B (1993) *Zonguldak Maden Kömürü Havzası Tarihçesi 1829-1989* (Türkiye Taşkömürü Kurumu Eğitim Daire Başkanlığı Yayını, Zonguldak).
- Sevük, İ. H (1947) Vatanın en büyük santrali, *Cumhuriyet*, Sayı: Sayı: 8340, s. 2, 5 Kasım 1947.
- Sevük İ.H (1943) *Yurddan Yazılar (Üç Bölge: Fıratın Toroslara, Karadeniz Yalıları, Yukarı Doğu Diyarı)* (Cumhuriyet Matbaası, İstanbul): 151-156.
- Seyda M (2016) *Yanartaş* (Evrensel Basım Yayın, I. Cilt, İstanbul).
- Seyitdanlıoğlu M (2009) Türk siyasal kültürünün oluşması; siyasi partiler ve siyasal haklar. *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü Atatürk Dönemi* (1920-1938) 1: 169-171.
- Sungur Z (2015) *Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikaları ve Kalkınma Çabaları* (Gece Kitaplığı, Ankara).
- Tan Ç (2015) 20. Yüzyılın ilk yarısında Zonguldak: gündelik yaşam ve siyaset, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Ankara.
- Tatar C (2018) Türk havacılık tarihi (1909-1954) Millî Mücadele Dönemi Öncesi ve Sonrası Türk Havacılığı. Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Afyon Karahisar.
- TBMM Albümü* (2010) *1. Cilt-1920-1950* (TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No: 1, Ankara).
- Tekeli İ, İlkin S (YY) Türkiye'de ulaştırmanın gelişimi. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* 10: 2757-2776.

- Terzi Â (2016) Kömürün Dili: “Kömür Üretiminin Zonguldak Ağızlarına Etkisi”. *Türk Dili (Dil ve Edebiyat) Dergisi CX (773)*: 103-109.
- Terzi Â (2016), Kömürün Dili: “Zonguldak Yer Adlarının Oluşumunda Kömür Üretiminin Etkisi”-2-. *Türk Dili (Dil ve Edebiyat) Dergisi CX (771)*: 100-106.
- Tesal N (1957) Zonguldak Vilayetinin İktisadi Ehemmiyeti (Sulhi Garan Matbaası, İstanbul).
- Timur T (2013) *Türk Devrimi ve Sonrası* (İmge Kitabevi, Ankara).
- Toksöz F (YY) Dernekler. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi 2*: 366-378.
- Tuncel M (1992) Bartın. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 5: 87-90.
- Tuncel M (1995) Ereğli. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 11*: 289-290.
- Tuncel M (2013) Zonguldak. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 44: 502-504.
- Tuncer E (2003) *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)* (TESAV, Ankara).
- Tuncer E (2010) *1950 Seçimleri* (TESAV, Ankara).
- Tunçay M (YY) Cumhuriyet Halk Partisi (1923-1950). *Cumhuriyet Dönemi Ansiklopedisi 8*: 2019-2036.
- Turan M (YY) Madenciliğimizin tarihsel gelişimi. *Cumhuriyet Tarihi Ansiklopedisi 5*: 1323-1346.
- Turan Ş (2003) *İsmet İnönü Yaşamı, Dönemi ve Kişiliği* (Bilgi Yayınevi, Ankara).
- Uyar H (2012) *Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Partisi* (Boyut Yayıncılık, İstanbul).
- Uyar H (2017) *Demokrat Parti İktidarında CHP 1950-1960* (Doğan Kitap, İstanbul).
- Uzunkaya, Ş (1950) Zonguldak'ta neticeler işçiye bağlı, *Cumhuriyet*, Sayı 9239, s. 5, 29 Nisan 1950.
- Uzel İ (2009) Sağlık. *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü Atatürk Dönemi (1920-1938)* 1: 313-330.
- Yılmaz M, (1999) Sened-i İttifak'tan Demokrat Parti'ye demokrasi için atılan adımlar, *KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1 (1): 41-51.
- Yılmaz M (2000) Siyaset ve demokrasi, *KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, II, (1): 73-87.
- Yılmaz M (1998) Cumhuriyet döneminde bakanlar kurulu kararı ile yasaklanan yayınlar 1923-1945-I-. *Kebikeç*, 6: 53-80.

- Yılmaz M (1998) İsmet İnönü döneminde bakanlar kurulu kararı ile yasaklanan yayınlar 1938-1945, *Türk Kültürü Araştırmaları Dr. Orhan F. Köprülü'ye Armağan*, Yıl XXXIV/1-2: 187-215.
- Yılmaz M (2000) İsmet İnönü döneminde bakanlar kurulu kararı ile yasaklanan yayınlar (1945-1949). *KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi* III (2): 35-62.
- Yılmaz M, Doğaner Y (2006) Demokrat Parti döneminde bakanlar kurulu kararı ile yasaklanan yayınlar. *Kebikeç* 22: 151-204.
- Yürsütümur D (2008), Zonguldak basın tarihi (1923-2007), Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Sakarya.
- Yücel S (2001) *Demokrat Parti* (Ülke Kitapları, İstanbul).
- Zaman EM (2004) *Zonguldak Kömür Havzasının İki Yüzyülü* (TBMMOB Maden Mühendisi Odası Yayınları, Ankara).
- Zaman EM (2012) *Zonguldak İnsan, Mekân, Zaman* (TMMOB Maden Mühendisleri Odası Yayınları, Zonguldak)
- Zonguldak Ticaret ve Sanayi Odası (1933) *Cumhuriyetin On Yılında Zonguldak ve Maden Kömürü Havzası*.
- Zürcher E. J (2007) *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, çev; Yasemin Saner Gönen (İletişim Yayınları, İstanbul).

23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı (1961) Yayın No: 412 (Ankara).

23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı (1963) Yayın No: 444 (Ankara).

İnternet Kaynakları

etimaden.gov.tr, (15 Kasım 2020).

<https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=AMR01&DistId=MRK> (8 Ağustos 2020).

<http://zonguldakgazetecilercemiyeti.com/kunye> (30 Temmuz 2019).

<http://www.tysd.org.tr/tarihce/> (24 Temmuz 2019).

<http://www.madenis.org.tr/kurumsal/tarihce> (9 Temmuz 2019).

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.151.pdf> (25.Aralık 2019).

<http://www.zonguldak.gov.tr/valilerimiz> (18 Ocak 2020).

<http://www.caycuma.gov.tr/eski-kaymakamlarimiz> (12.04.2021).

<http://www.devrek.gov.tr/gemiste-grev-yapmis-kaymakamlarimiz> (12.04.2021).

<http://www.eflani.gov.tr/ilcemizde-gorev-yapan-kaymakamlar> (12.04.2021).

<http://www.karadenizeregli.gov.tr/gorev-yapmis-kaymakamlarimiz> (12.04.2021).

[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210, İl ve Cinsiyete Göre İl/İlçe Merkezi, Belde/ Köy Nüfusu ve Nüfus Yoğunluğu \(09.06.2021\).](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210, İl ve Cinsiyete Göre İl/İlçe Merkezi, Belde/ Köy Nüfusu ve Nüfus Yoğunluğu (09.06.2021).)

Sözlü Tarih Kaynakları

Hüsnü Kalafat, 1923 Doğumlu, Demokrat Parti eski üyesi, 2017.

Mehmet Alaca, 1923 Doğumlu, CHP Kilimli eski Belediye Başkanı, 2017.

Yusuf Çebi, 1926 Doğumlu, Demokrat Parti eski üyesi, 2017.

EKLER

Tablo 1. 1953-1960 Yılları Arasında Zonguldak'ta Öğretmenli ve Sınıf Teşkilatına Göre Faal Okul Sayısı

İli	Ders Yılı	Faal Okul Sayısı														
		Öğretmen Sayısına Göre							Sınıf Teşkilatına Göre						Toplam	
		1 Öğretmenli	2 Öğretmenli	3 Öğretmenli	4 Öğretmenli	5 Öğretmenli	6 Öğretmenli	7 Öğretmenli	8+ Öğretmenli	1 Sınıfı	2 Sınıfı	3 Sınıfı	4 Sınıfı	5 Sınıfı		6 Sınıfı
ZONGULDAK	1953 – 1954	-	-	-	-	1	2	1	3	-	-	-	-	7	-	7
	1954 – 1955	-	-	-	-	1	-	1	4	-	-	-	-	6	-	6
	1955 – 1956	-	-	-	-	1	-	-	5	-	-	-	-	6	-	6
	1956 – 1957	-	-	-	-	-	1	-	5	-	-	-	-	6	-	6
	1957 – 1958	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	6	-	6
	1958 – 1959	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	8	-	8
	1959 - 1960	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	8	-	8

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitü Başkanlığı, Milli Eğitim İstatistikleri 193-1960, Yayın No: 431, Rüzgarlı Matbaa, Ankara 1963, s. 75.

Tablo 2. 1953-1959 Yılları Arasında Zonguldak'taki Özel İlkokulların Bütçe Durumları

İli	MAL İ YIL	Gelir Nevileri								
		Öğrencilerden	Bağışlar	Akar hasılatı	Cemaat ve Cemiyetlerden	Devlet Bütçesinden	İl Bütçesinden	Yabancı Devletlerden	Diğer Gelirler	Toplam
		Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira
Zonguldak	1953	-	-	-	-	-	-	-	647400	647400
	1954	-	-	-	-	-	-	-	565071	565071
	1955	-	-	-	-	593447	-	-	-	593447
	1956	-	-	-	-	1145333	-	-	-	1145333
	1957	1267152	-	-	-	-	-	-	-	1267152
	1958	-	-	-	-	-	-	-	1232000	1232000
	1959	-	-	-	-	-	-	-	992548	992548

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitü Başkanlığı, Milli Eğitim İstatistikleri 193-1960, Yayın No: 431, Rüzgarlı Matbaa, Ankara 1963, s. 314.

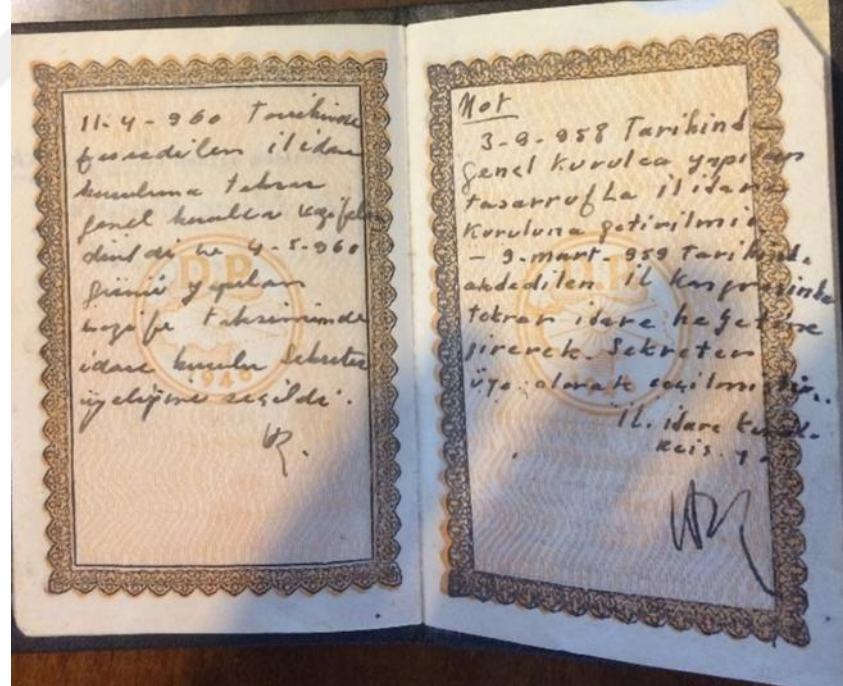
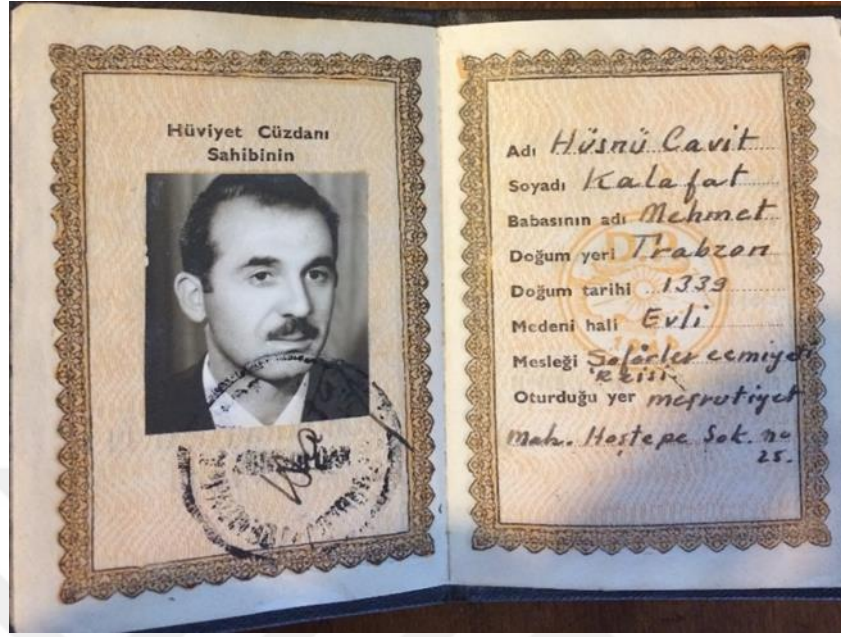

Tablo 3. 1953-1960 Yılları Arasında Zonguldak'ta Resmi İlkokulları Dışarıdan İmtihan Vererek Bitirenler

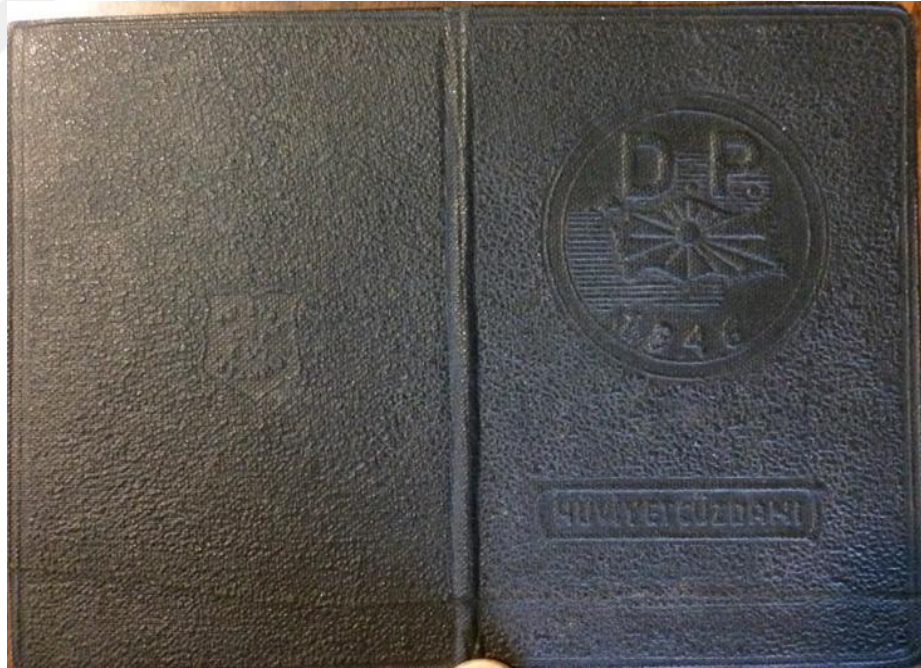
Öğretim yılı	İller	İmtihana Girenler			Diploma Alanlar		
		E	K	T	E	K	T
1953 -1954	Zonguldak	118	2	120	81	2	83
1954 -1955		167	3	170	117	3	120
1955 -1956		256	10	266	106	6	112
1956 -1957		201	5	206	71	1	72
1957 -1958		317	14	331	140	9	149
1958 -1959		299	13	312	118	6	124
1959 -1960		307	8	315	112	5	117

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitü Başkanlığı, Milli Eğitim İstatistikleri 193-1960, Yayın No: 431, Rüzgarlı Matbaa, Ankara 1963, s. 420.

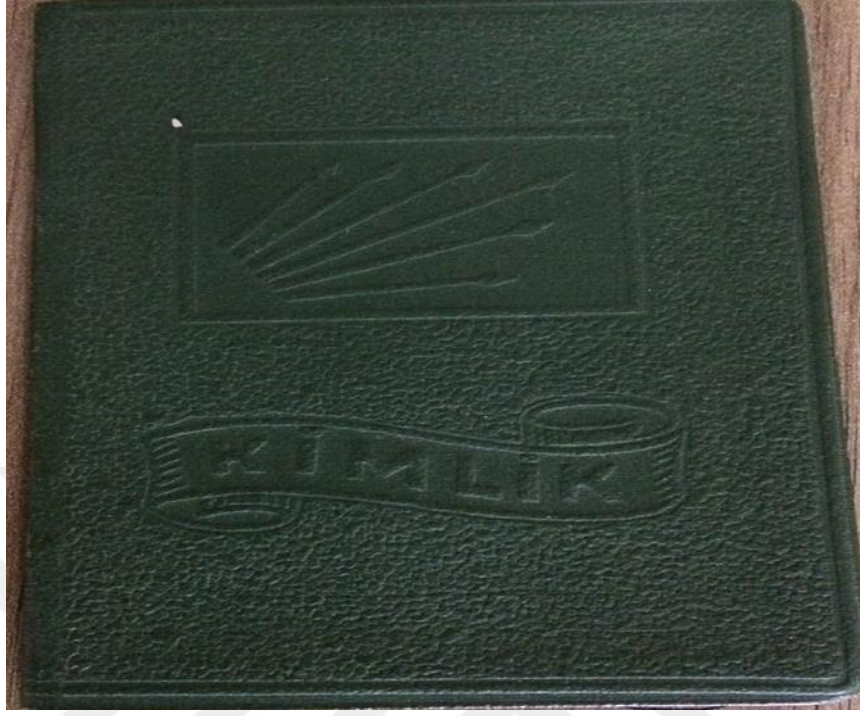
Tablo 4. Hüsnü Kalafat Şöförler Cemiyeti Başkanı

Tablo 5. Hüsnü Kalafat Demokrat Parti Hüviyeti

Tablo 6. Yusuf Çebi'nin CHP Kimliği

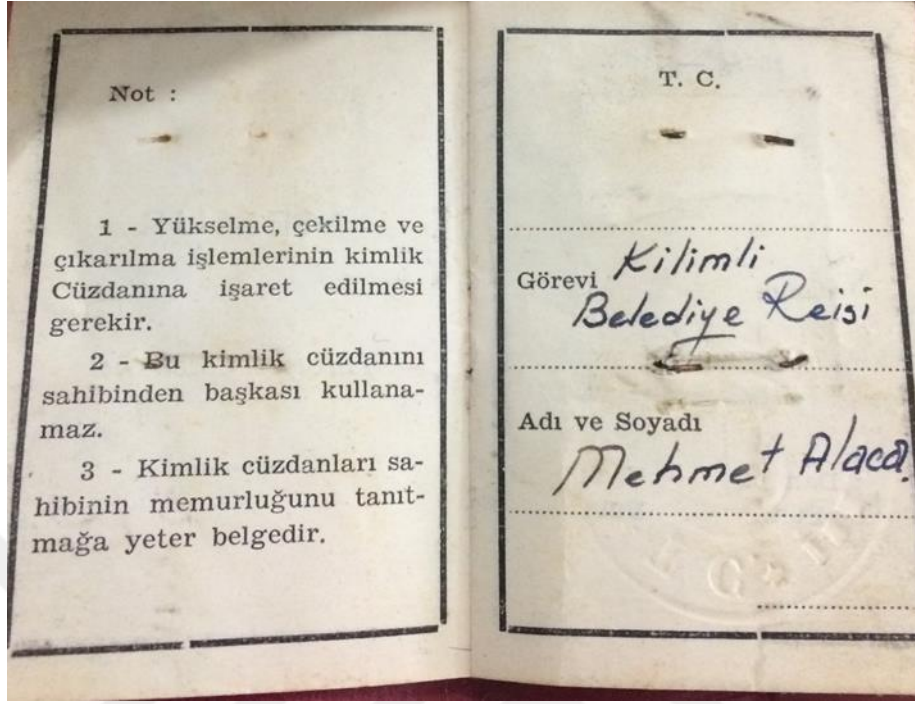

Tablo 7. Yusuf Çebi'nin CHP Kimliği

C. H. P. Üye Kimlik Sahibi	
	
Adı : Yusuf	
Soyadı : Özyurt	
Babasının adı : Yakup	
Doğum yeri : Sürmene	
Doğum tarihi : 1926	
Medeni hali : Bekâr	
Mesleği : Sıhhiye	

İli : Zonguldak	Partideki vazifesi : Üye
İlçesi : merkez	Partiye giriş tarihi : 1953
Bucağı : u .	Kütük No.
Ocağı : Belik	
İkamet Ad. : E.K.İ	
İş adresi : E.K.İ	

Tablo 8. Kilimli Eski Belediye Başkanı Mehmet Alaca'nın Kimliği

Tablo 9. Sabah Gazetesi'nin 7 Ocak 1957 Tarihli Nüshası.

Tablo 11. Türkün Sesi Gazetesi'nin 15 Ocak 1957 Tarihli Nüshası.

İntiyas sahibi
Nispet Bâkay
Tulgar TÜRKÜN SESİ
Telefon : 2266
S A L I 15 Ocak 1957
Fiyatı her yerde 10 Krş.

Türkün Sesi

GÜNLÜK SİYASİ DEMOKRAT GAZETE

Bu kadar fedakârlıklara er-
menenî sınırlarda kaçınmak
ve gıyâs muhtal ve fakârlık
na bu daha geri idâmetin in-
kârı bilerek tedbirler almak
bilm için her günde, dâbce-
ni olmalıdır.
ATATÜRK

Birleşik Amerika Hariciye Vekili John Foster Dulles

Kongrenin gizli oturumunda verdiği demeçte Orta- Doğuyu kaptırmamak için acele edelim dedi

Washington (AP) Kongrenin
gizli toplantısında müberrâ bir ka-
rşın yapar Dulles Ortadoğu ve
Amerikan planı mevzuunda bu-
gun saatleri itibarıyla şifalıdır.
1 - Derazın şahmetine Tür-
kiye, İsrail, İrak ve Pakistan'a
birlikte bilmek imkanıdır.
2 - Kuvvet için güçlükle göder-
me vadedin rağmen tedbirler de-
ğildir. Asil tedbirler Rusya'dan gele-
cektir.
3 - Yapılacak Amerika vatan-
ını korumaya yönelik güdümler
milletlerarası teşkilatları teşkil et-
mektedir.
4 - Gübülâ rekâlet tedbirleri ve
yongun. Rusya'nın herşeyden çok
nemli yak. sadece vatanın sınırları
vardır.

evvel verilmemiş kuvvetle tedbirler
almıştır.
Dulles Mısır, Ürdün, Irak ve su-

John Foster Dulles

Dulles birgünle Paris'te
gizli toplantıda birgünle
B. Amerikanın sınırları hareket
gözetimi halinde stratejik birim
bütün Ortadoğu bölgesinde şifalı
dünyaya kapıyı açtığı için
ve bunun bir dâbce için ve
bu bir dâbce için adanmış ve
istemi ve Elâsköruşin tedbirleri ve
kuvvet ve mali tedbirlerinin bir an-

son müddetli çok acilen tedbirler
almıştır.
Dulles R. Amerikanın sınırları
b. rekâlet tedbirleri halinde bölge-
de vatanı ve sınırlarını korumak ve
koruyucu tedbirlerini bulduğunda
Türk ve İsrail ve Pakistan ar-

şifalıdır. Bu arada otomobil tes-
ti için tedbirler alınacak kadar ol-
duğu tahminleri yapılmaktadır.

Vilâyet emrine yeni yapılan tahsisler Şehrimiz halkı arasında büyük memnunluk yarattı

Vilâyetimiz emrine ihtiyacı
karşın vatanın her tarafında
dâbce için ve sınırlarını korumak
ve sınırlarını korumak için
tedbirler alınmıştır. Özellikle köy
veya sınırların tedbirleri. Köy
tedbirleri dâbce için tedbirler
alınmıştır ve sınırlarını korumak
inhalat çok memnundur. Herkesin ol-

A M E R İ K A

İsrail'e, Sina'yı tahliye etmesi için kat'i olarak ihtarda bulundu

New York Ortadoğu sek-
törleri gazetesinde geçen Elâskö-
ruşin planları Kongrenin kabulü
için yapılan konuşmalar yapıldı
Amerika, İsrail'e Ortadoğu mev-
cut hâzıratın tedbirlerini tedbir
almıştır.

Amerika'ya Yemen alacağı müb-
errâni olarak yardım talep edilmiştir.

Başkan Elâsköruşin

İngiltere ve Yemen, son gündeki
gizli toplantıda tedbirler alın-
maktadır. İngiltere'nin,
bu mesele Ortadoğu tedbirleri için
tedbirler almıştır.

YENİ SANAYİ HAMLELERİ

Karabük demir ve çelik sanayi
yeni müesseselerine yeni yıl projesi
ne dâbce için vatanın sınırlarını
korumak için tedbirler alınmıştır.
Her geçen gün böyle hamleler
ve vatanın sınırlarını korumak için
tedbirler alınmıştır.

Ankara'ya giden heyet döndü

Ankara Şehrimizde bulunan
Zonguldak Vilâyetli emami meclisi
Şehretin evvelki gün Anı-Kabre gi-
dik heyetimiz dönüşünde bulunmuş
tedbirler alınmıştır.

3 sene evvel bir tüccarı öldüren Cemal Tiryaki adındaki kaatil, üç senelik bir firardan sonra yakalandı

Elâsköruşin tedbirleri ve sınırlarını
korumak için tedbirler alınmıştır.
Her geçen gün böyle hamleler
ve vatanın sınırlarını korumak için
tedbirler alınmıştır.

Shell firmasının yaptığı yenilik

Shell firmasının yaptığı yenilik
yaparak vatanın sınırlarını korumak
ve sınırlarını korumak için tedbirler
alınmıştır. Bu pompa sayesinde sınırlarını
korumak için tedbirler alınmıştır.
Her geçen gün böyle hamleler
ve vatanın sınırlarını korumak için
tedbirler alınmıştır.

Çaycuma yakında elektriğe kavuşuyor

Tellerin çekilmesine yarın başlanacak

İngiltere'nin yeni yıl için
tedbirlerini buldu. Özellikle
bu mesele Ortadoğu tedbirleri için
tedbirler alınmıştır.

Çaycuma Çaylıca sınırlarında
güdümler tedbirleri kasaba için
de çekilmeye yarın başlanacak
tedbirler alınmıştır.

İngiltere'nin yeni yıl için
tedbirlerini buldu. Özellikle
bu mesele Ortadoğu tedbirleri için
tedbirler alınmıştır.

318

Tablo 12. Türkün Sesi Gazetesi'nin 11 Şubat 1957 Tarihli Nüshası.

İntiyas sahibi
Mehmet Bakkay
Türkün SESİ
Tebliğ : 2266
PAZARTESİ 11 Şubat 1957
Fiyah her yerde 10 Krs.

Türkün Sesi

GÜNLÜK SİYASİ DEMOKRAT GAZETE

Bu kadar fedakârlıkların emelini elinden bırakmamak için... ATATÜRK

Demokrat idarenin Kömür Havzasına Harcadığı Para

950 den bu yana havzada 400 milyonluk tesis yapılmıştır
Halen günlük istihsal 18.500 tondur

Yırtınmazlık teklifi...
Sıyın Şişelerle İstihsalda...
Havza başına 400 milyon...
Karadonda tesisleri...

Koca Uzun Mehmet tesisleri, Karadonda tesisleri, Çatalağı ve merkez tesisleri, yalınca bu iki tesisin mevzuatı...
Bu tesisler mevcut...
Püskül ile...
Bu tesisler mevcut...
Püskül ile...
Bu tesisler mevcut...
Püskül ile...

Şişin havzası 800 bin ton kömür...
1950 den...
Hemen hemen yarı yarısı faaliyettir.

Yurdumuzda Pancar Yetiştiren Müstahsile Açılan Geniş Kredi

950 ye kadar açılan 380 milyon krediye mukabil 950-956 arası 800 milyon ödendi

Başvuru...
Büyük...
Büyük...
Büyük...

Büyük...
Büyük...
Büyük...
Büyük...

Hesap ve inkâr

Selma ERKUT

Yurdumuzda...
Yurdumuzda...
Yurdumuzda...

ki yıl içinde...
ki yıl içinde...
ki yıl içinde...

Söğütünde...
Söğütünde...
Söğütünde...

Hariçten Çimento İthal Edilmeyecek

Bu yıl istihsal 2 milyon tona yükseliyor
1950 istihsalı (af buyurun çok gülmeye) 375 bin ton idi

Çimento...
Çimento...
Çimento...

Çimento...
Çimento...
Çimento...

Kozlu Notları: 2

Beş gün zarfında 10.500 ekmek Onurlu müessesesinin azimli ve verimli çalışmaları

Onurluların...
Onurluların...
Onurluların...

Onurluların...
Onurluların...
Onurluların...

Onurluların...
Onurluların...
Onurluların...

Karadonda vukua gelen elektrik kazası

Yaralanan işçi hastahanedede öldü

Geçen Cuma...
Geçen Cuma...
Geçen Cuma...

Geçen Cuma...
Geçen Cuma...
Geçen Cuma...

Efes Bankın 25. ci Kuruluşu Yıldönümü

Efes Bank...
Efes Bank...
Efes Bank...

Aydın Sezgingil vefat etti

Aydın Sezgingil...
Aydın Sezgingil...
Aydın Sezgingil...

Tablo 13. Yeni Ses Gazetesi'nin 18 Mayıs 1955 Tarihli Nüshası.

Sahibi
Abdül Güner

Yan İşleri
Müdürü
Tahsin GÖNGÖR

İdari İşler Müdürü
Behar Barutcu

Telefon : 1934
Posta Kutusu : 87

YENİ SES

SIYASİ VE İÇTİMAİ HAFİYALIK GAZETE

Abone ve İlan

Sevici : 5 Lira
Altı aylık : 3 -

Kısa edimsiz İktidar
bir defa parak di-
genini paradedi
Kısa İktidar parak-
lıca yapar.

YIL : I - SAYI : 31

18 MAYIS 1955 ÇARŞAMBA

FIYATI 10 KURUŞ

Merkez İlçe Kozlu Nahiyesinde D. P. Çözüntü Halinde

Şimdilik 60 üye 4 Belediye Meclisi üyesi 1 muhtar istifa ettiler

Bir parti için işleri birli-
ğlendirmesinden hakikatli gö-
rülen arkadaşlarımızın ve 946 dan
beri D.P. ü olarak çok samimi
çalışan bu kıymetli istifaları
menidardır.

Yeni Ses Gazetesi yan işleri
Müdürüğüne

Zonguldak

D.P. den istifa ettirmişse ait
İmza ile ekidir.

Nepisli rica ederiz.
Saygılarımızla.

Güney mahallesi

Mustafa Şimşek (Muhtar)
Mehmet İçcan
Hüseyin Balta
Dursun Artaçlar
Ahmet Doğan
Vahit İsmail
Zekiye Ağ
Ali Demirkol
Baki Meis
Merkez mahallesi

Mustafa Şimşek
Musa Gençdoğan
Sabri Demircan
Nuri Sarıay
Ahmet Bekas
İbrahim Dıyanaklı
Hüseyin Dayanık
Mehmet Yeşer
Hasan İplik
Abdullah Çiçek

Evvelce verdiğimiz haberler doğru çıkıyor

Körü körüne partililik yapan gazeteler, halâ bize hücum etmeler havadza geniş islahat bağlanmış bulunuyor

Fuat Karayazıcı, Sabahattin Dinler, Cangiz Erkanlı,
A. Rıza Erduran gidecekler

Mevruk membalardan
haber aldığımız göre bar-
za dahilinde geniş tavsiye
ve nakiller bağlanmış bulun-
maktadır. Her vatandaşın
dikkatini çekmek EĞİT ve
işaat servislerindeki adama
iş ayrıntılı iş temin eden
ler arasında tasfiyeler ya-
pılacağı gibi idare Amirleri
arasında nakil ve değı-
meler yapılacaktır.

Bu arada Fuat Karaya-
zıcı mevkide alınacağı an-
ladığımız kendisinin iki
sene Amerika'da kalmak
için şimdiden teşebbüslere
geçtiği öğrenilmiştir.

Aktöyler Baş Mübaeedisi
Sabahattin Dinler'e iş bul-
ması için tebligat yapıldığı.
Cangiz Erkanlı ise, Etil-
bank'a müraacat ederek bir
aya kadar havadan alınıma-
sını, ahmadığı takdirden
istifasının kabul edilmesini
talep ettiği A. Rıza Erdu-
ranın da, mevkide alınma-
sının bir aya kadar temin
edileceği, diğer taraftan
Personel Müdürü Hamdi
Ülker'in başka vazifeye al-
ınacağı bildirildi.

Demers a not sahifede

D. P. ve C. M. P. Kongrelerinde Düşündüklerimiz

Ata Germen

Son iki haftada Demokrat
Partisi ve C. Millet Partisinin
Kongreleri oldu. Demokratlar
pükyeti idiler saden yapmı-
yoramus diyordular. Muhafiler
de Rız yapacağı diye iddialar-
da bulundular.

Şikâyetlerin hepsi doğrudur,
hatta pek çok eskü de vardır.
Ancak hal çareleri hususunda
vatandaşların İleri sürdükleri
mütalâlar, devanın tamamen
kavranmadığını gösterirler.

Demokrat parti İktidarının
bu gün yapamadığını yarın baş-
ka İktidar yapabilecektir?...
Adnan Menderes'in yapamadığı-
mı bir başka şahın yapacağını
hangi ölçülere göre iddia ede-
biliriz?

Başka memleketlerde üç yüz
sane evvel tehis edilmiş olan
hürriyetler zıssamı, garip ölçü-
lerle kormak iddiası gibi, aklın
ve çinki teoribe ve tarifihi ka-
bul edemeyeceği garip icraat,
Şahakların kusuru sayıp bunla-
rı düzeltilmesini başka şahsıla-
ra tamarlamak yalnız gülünç o-
lur.

Hakikat şudurki, Bu günkü
derilerinin devası, memleket
İdaresinin kontrolü bir sisteme
bağlanmasındadır. Hür memle-
ketlerde bu kontrolü hâzır
halk yapar, basın yapar, me-
buslar yapar, muhalif partiler
yapar, üniversalite yapar. Bizde
ise bu kontrol unsurlarının sesleri
kısılmıştır. Bu sesleri aç-
madıkça memleket İdaresinde
hataların önlenmesi beklenemez.

Bu kontrol sistemini kur-
mak için C.H.P. serbest seçim-
lerle çok partili hayata girdi.
Demokrat Parti bu harekete ge-
litiremedi. Terisine, eskilisi a-
tırılacak durumlar yaratıyor.
Bu kontrol sistemi İhtiyacını
dayan ve ilk adımı atan C.H.P.
olduğuna göre bu sistemi ge-
litirecek liyâzatta olan da bit-
tibi C.H.P. dir ve C.H.P. nin
başlık davası da budur. Şu-
his değil, sistem... Memleket
bir müddet sonra buna tahak-
kuk ettirecek partiyi basiretle
arısacaktır.

Çatalağzı Belediye hududu dahilindeki üç mahallenin Muhtarlık seçimleri yapıldı

C.H.P. iki D.P. bir muhtarlık kazandı

Belediye seçimlerinde tatbiki
gökide çalışmaya muvafık bulan
C.H.P. seçimi 250 reyile kay-
betti.

Bu kerre 15 Mayıs 1955 Pa-
sar günü yapılan Muhtar seçim-
lerinde hiç telâzuz ve fakat an-
layışlı bir mücadele yapmanın
emredilesi mahalî C.H.P. teki-
lâtı iyi bir muvafakiyet elde
ederek, Çatalağzı mahallesinde
203 D.P., 283 C.H.P., 204 C.M.P.
Doğancılar mahallesinde 251 D.
P., 237 C.H.P., Cumayanı 190
D.P., 176 C.H.P. rey almıştır.
Bu suretle iki muhtarlığı C.H.P.
bir muhtarlığı D.P. adayları ka-
zansınlar.

Demers a not sahifede

C. M. P. nin İl Kongresi Çok Parlak Oldu

Kongrede A. Tahtakılıç, Fuat Arna, Sadık Aldoğan, A. Bilgin halkın muazzam alkışla- rına mazhar olan konuşma yaptılar

Pazar günü saat 10 da İca-
salonunda çalışmalarına başlayan
kongrede gereken formaliteler
tamamlandıktan sonra divan se-
çimi yapıldı. Birinci başkanlığı
Yakup Keleşli, ikinci başkanlığı
Ali Aktürk, kâtipliklere Seyfi
Çöbek, Maksud Çavdar, seçil-
diler. Çalışma raporu okunma-
sına geçildiğinde, İcrattan hiç
bir şey bahsedilmeden C.H.P.
ne ve D.P. hücumları İhtiva e-

den rapor divanı müdebelesile
yandı kesildi. Mübaelâben ten-
kiltlere geçildi. Üç arkadaş ten-
kiltlerde bulundu. Sosocu: Genel
Merkez temsilcilerinin ve millet
vekillerinin konuşmalarına gel-
di.

Sadık Aldoğan kendisine
has jest ve mimiklerle seçim
mevsuunda misaller vererek ko-
nuşma yaptı. Mutadi veçhile
C.H.P. sine olan kisi İ. İNÖNÜ
den geldiğinden halâ hiletile
hareket etmektedir.

D.P. ye çatıp da MENDE-
RES'e kırmamasın mütevevli-
tir. Biz sayın generalden daha
şumulu ve oğun konuşma bek-
lerdik.

Kırşehir Milletvekili Ahmet
Bilgin : İse sanık Kuşehri C.H.P.
kaza yapmış gibi ve kendilerine
Demers a not sahifede

Ankarada Ses Opereti temsillerine bağladı

İstanbul Ses Opereti
temsillerini Ankara yeni
sinemasına vermeye başlanmış
ve ilk temsili (Kıralar Ser-
best Olursa) çok ragbet gör-
müştür. Kıraların artma-
sından çok endişe vardır.

Havzaya bir partizan daha geliyor

E.K.I. Umum Müdür İdari muavinliğine Et Balık köm-
bularında çalışan müfettiş Mimat Teoman tayin edildi.

Menfaatlerine niki niki
ya bağlı olan D.P. İİ İda-
resinden bazı zararla

İsmi bilâhare açıklıyaca-
ğımız Milletvekillerininin ta-
re heyetinden bazı zararla

Demers a not sahifede

Cefa kögesi C. H. P. Genel idare kurulu; neyi bekliyorsunuz?

Partiler arasında yaklaşma ve kardeşlik teranesi çıktı gı-
kah C.H.P. ne bir seslilik çıktı. Bu sesliliğin manas teğ-
kiltta da bildirilmedi.

İktidarın yeni vadeleri karıştırmada, N. Ermiş bu vadeleri
kanunlardan da kuvvetli anlatım zıbiyetlerinden daha şumulu
bir zihaliyete sızıldandı.

953 Kuru İayında F. Ahmet Barutçu general verdiği halde
İktidarda çok medeni ve anlayış içineki görüşmelerin netice-
sinde neleri kaybettiklerini hemen unuttular.

Teğkiltli dolaylıyorsunuz. Çalışmalarında da haberiniz
yok.

Tamam ve tekit ettiginiz yastatla, partililik yürütme
derasini?

İçte, MENDERES :

"Muhalefete İa... Can evimden dargın, dedi.
Basın Kanununda değışmesini istediğini tekliflerle ved-
dedimdir.

Köylerde C.M.P. si köylü D.P. ü C.H.P. birliğine
İsandırma, İsmen muvafık olmuş bulunuyor.

Six evet Six halâ bekliyorsunuz.

Söyleyin Allah şahına kime garsınız var? Neyi bekliyo-
runuz?

Ahmet GÖNER

Cefa kögesi C. H. P. Genel idare kurulu; neyi bekliyorsunuz?

Partiler arasında yaklaşma ve kardeşlik teranesi çıktı gı-
kah C.H.P. ne bir seslilik çıktı. Bu sesliliğin manas teğ-
kiltta da bildirilmedi.

İktidarın yeni vadeleri karıştırmada, N. Ermiş bu vadeleri
kanunlardan da kuvvetli anlatım zıbiyetlerinden daha şumulu
bir zihaliyete sızıldandı.

953 Kuru İayında F. Ahmet Barutçu general verdiği halde
İktidarda çok medeni ve anlayış içineki görüşmelerin netice-
sinde neleri kaybettiklerini hemen unuttular.

Teğkiltli dolaylıyorsunuz. Çalışmalarında da haberiniz
yok.

Tamam ve tekit ettiginiz yastatla, partililik yürütme
derasini?

İçte, MENDERES :

"Muhalefete İa... Can evimden dargın, dedi.
Basın Kanununda değışmesini istediğini tekliflerle ved-
dedimdir.

Köylerde C.M.P. si köylü D.P. ü C.H.P. birliğine
İsandırma, İsmen muvafık olmuş bulunuyor.

Six evet Six halâ bekliyorsunuz.

Söyleyin Allah şahına kime garsınız var? Neyi bekliyo-
runuz?

Ahmet GÖNER

Tablo 14. Cep Gazetesi'nin 2 Temmuz 1955 Tarihli Nüshası.

Cumartesi
2
TEMMUZ 1955

İstinye Sahibi
Ezver Ayas

İdare yeri:
Nispetiye Sokak A. Tuna
Ap. No. 4 Kat 2
P. K. 98
ZONGULDAK

CEP

GAZETESİ

HAFTALIK SİYASİ DEMOKRAT GAZETE

SARAY
Paşa Salon'unun
En ustâ paşa ve
pasanelerini müjdesi
verilen emirler arz eder
Saray paşa önüne sâkin
sâhiboldur.
Cualubiyet ceddesi

Yıl : 1

Fiyatı (10) Kuruş

Sayı : 8

اگر، و سارا

HOŞ GELDİNİZ

IRAK KRALI MAJESTE FAYSAL II, Veliht Altes Prens Abdülillâh ve Maiyetleri Erkânı Şehrimizin Mümtaz Misafiridirler

HOŞ GELDİNİZ

Yazan: A. Naim Çiğdem

Irak Kralı Majeste Faysal II, Veliht Altes Prens Abdülillâh ve maiyetleri erkânı bugün şehrimizin mümtaz misafirleridirler. Müstâfil ve kardeş devletin genç Kralını, Velihtını ve maiyetlerindeki gülsede temsalcilerini arasında görmekle bahşırız. Konaklarına hoş geldiniz der şühâb ve âşiyeler diler, ziyaretlerinin her iki memleket için çok daha hayırlık ve başarı olmasını esandan temenni ederiz.

Majeste Faysal II, Veliht Altes Prens Abdülillâh ve maiyetleri erkânı Türkiye'ye şeref verdikleri gülden itibaren bir protokol nezimiyetle değil, fakat için ve candan gelen bir mahabbetle karşılanırlar, Türk Milleti Majestelerini, Velihtlarını Altes Prensi selamlarken onların büyük şahsiyetlerinde kardeş Irak halkını bir de kardeş bağdaşmasıyla tağürlarına başınlar.

Bu, can ve yürekten gelen savagmayı, iki devletin bütünlüğü ile imzaladıkları vefa ahdını çekimiyenler çoktur. Onlara şükran hatıralarını Türkiye—Irak ittifakı geçici menfaatlerin bir icadı değil ve fakat, dâbaya var olukça varlıklarını muhafaza ve müdafaa edecek olan iki devletin, daha doğrusu, iki milletinin uğruna and içtikleri istikbal davasının doğurduğu hayati bir terürettir.

Türkiye—Irak Birinci Cihan harbinin buhranlı devreleri geçtikten, memleketimiz en getto partiler altında ALLAHIN İZİN ve İNAYETİYLE başarıya ulaştırdığı istikbal savaşını bitirdikten sonra, cümleleri toplu bir ifadeyle nâlib bir sükûn ve istikrar devresi başlandıktan sonra, hakikatı geçimli misafirlerin verdiği

Majeste Kral Faysal II

derelerle kavayarak birbirlerine el uzatan iki millet Türkiye ve Irak olmuştur.

Rahmetli Atatürk, yine onun gibi hakkın rahmetine eren o zamanki Irak başvekil Bekir Sıtkı Paşa ile Ankara'da muvafaka etmiş, her iki tarafın çöklüğünü kendi menfaatlerinde bulanlar muvacehesinde göz göre bakarak, yürek yörge yaslanarak bağdaşmanın olgunlaşma karşı varlık kudretinin tek ve emin çaresi olduğunu belirtmiştir.

Atatürk, Bekir Sıtkı Paşa bir mütabakatla ayrıldılar. Bekir Sıtkı Paşa ilinci Ankara yolculuğuna çıkıyordu. Fakat, arzettiğim gibi bu kardeş bağdaşmasını çekimiyenlerin bir terüpt eser olarak Bekir Sıtkı Paşa Mevâzı hava meydanında ve tam harekeli esnasında hale bir kurşunun kurbanı olarak şehit edildi.

Bekir Sıtkı Paşa şehit edilmişti ama, Türkiye Irak kardeşliği ödürülemezdi. "Et tuncan ayırılmaz, darımseselli meşhurdur. Bâtıl gayretlere rağmen et tuncan ayırılmaz."

(Devamı sayfa 2 de)

Düst Irak Kralık Faysal II bir merasim esnasında

Köylüye bu yıl mesken kredisi verilmeyeceği haberi katiyen yalandır

Ziraat Bankası Umum Müdürünün Zafer'e Beyanâtı

[Zafer İstihbaratı]

Ziraat Bankası tarafından tesis olunan 60 milyon lira tutarındaki (Külli meskenleri kredisi)nin iptal edildiğine dair geçen hafta bir İstanbul gazetesinde bir haber neşredilmiş ve alâkâlılardan aldığımız bilgi üzerine bu haberin doğru olmadığını Zafer gazetesinin 27 Haziran tarihli sayısında

(Devamı sayfa 2 de)

ARKADAŞ KÖŞESİ

Çizmeden Yukarı

Zonguldak'ta, Öyle garip insanlar var ki, buldukları mevkii ile, Başından büyük işlere karışmaları arasındaki Tezattırlar. At koşturuyor vallâhi, işte yeni bir numune:

(Şemsattin Gönaltay'a açık mektup)

Yazan: . . . . . Süde paşınım değimi?

Memleketimizin, ilim ve irfan menbaı olan Üniversitelerimizde, binlerce talebesine fayız vererek, yurt hizmetinde gereklilik vazifelerine koşturan, mühterem profesör ve başvekilik, zamanında, Demokrasiyi güç doğuran lobusa yatığından kaldırarak ona yığılıp eden Hürriyet doktoru ve ağuşna, Bu gün, Halk Partisinin içinde bulunduğu çıkmazı doğru ve açık olarak yüzlerine vurduğu için ona (yeni serpen Tarizler)!. Hayret değimi? İsmi, Demokrasi tarihinin şahitlerine, şeref kalemi ile işlenecek olan, Şemsattin Gönaltay Nerede, Mektup sahibi Neredel.

Varın, Hükûmâtü siz verin siz okuyucular. CEP

Tablo 15. Şafak Gazetesi'nin 9 Haziran 1959 Tarihli Nüshası.

40 Bin Maden İşçisinin Büyük Kongresi

Maden İşçileri Sendikasının 12 nci dönem kongresi fırtınalı oldu zaman zaman çok ateşlenen kongre ilk gün mesaisini bu yüzden bitiremedi

Zonguldak Maden işçileri sendikasının bekleme kongresi 3 Haziran Pazartesi günü saat 11.30'da Belediye sinemasında aktarıldı. Bu kongreye tekadüm

eden günlerde mevcut olduğu söylenen hispler arasında hummalı bir faaliyetli alıp yürüdüğü de bahis konusu idi. Nitekim kongre günü çıkan gase

teler toplantının çok elektrikli bir hava içinde çok tartışmalı geçeceğini yazmakta idiler. Gazetelerin istihbaratı da şüpheli ki afakiyata değil bir geçişe dayanıyordu. Nitekim kongredeki vakalar tahminleri tamamilen teyit etti. Muayyen mevzularda görüşlerin ikileşmesi iki taraflı tutun bir hizbin mevcudiyetini aleniyele koyuyordu.

Kongre Başkanı usulen yoklama yaptı ve ekseri-

Ocaklarımızın direk ihtiyacı

Orman Bölgeler. Başmüdürleri Havzada geniş mikyasta tetkiklerde bulundular

Öğrendiğimize göre Bolu bölgesi Orman başmüdürlüğü ile civar vilayetler Orman başmüdürlüklerinden müteşkil bir heyet Ereğli Kömürleri işletmesinin vaki daveti üzerine Kömür havzamızda tetkiklerde bulunmuşlardır. Havza amensiyonu planı gereğince günlük

kömür istihsal tonajı her gün artmaktadır (Devamı S. 3 de)

İŞÇİ SİGORTALARI KURUMU GENEL KURUL TOPLANTISI
İşçi Sigortaları Genel müdürlüğünde yapılacak olan genel kurul toplantısına iştirak et-

Şafak yeniden neşir hayatında

Ahmet Naim ÇİLADIR

ŞAFAK'ın ilk baş yazısını ben yazmışım. Onda da arın süren bir aralıkta sonrasından neşir hayatına ablişken, garip bir tesadüf, aynı iş yine bana düştü.

Şafak, mahallî bir gazete olmak bakımından tam mamen Zonguldak'lı bir neşir organıdır. Onun sahibi çocukluğunu burada geçirmiş, burada okumuş ve hayat için seçtiği mal-basıcılık ve gazetesizliğinin beşiği de yine burası olmuştur. Bu itibarla Şafak ilk sayılarında ki umumi neşiriyatla daima bu vasıflarını belirtmiş; memleketin genel sosyal ve kültürel aktüalite ve dayaja zile birlikte hatza bunlardan daha çok Zonguldak'ın ve çevresinin deri, ihtiyaç ve temennilerine yer vermiştir.

Gazetenin bir ara neşiriyatını tatil etmesi sebeplerini Şafak müessesesinin sahibi Bedri Erel kendi köçesinde açıklıyacaktır. Bu bakımdan ben bu bahis üzerinde duracak değilim, şu kadarı var ki gövül dolusu temennim, bir gazete olarak memleket hizmetine yeniden girmiş olan Şafak'ın bu defa uzun ömürlü olmasıdır. Arkadaşım Bedri ga-

zetinin sahibi olmak zıfat ve hayisiyetle bütün imkânlarını bir araya getirmiş ve gazetenin gün-

(Devamı S. 4 de)

Devlet Hava Yolları

Zonguldak - Ankara - İstanbul hava hattı seferlere başladı

Devlet Hava Yollarının ihdas ettiği hatlardan Zonguldak-Ankara ve İstanbul hatlarının 4 Ağustos tarihinde sürenle açıldığı malumdur. Hazırlanan programı göre seferler şöyle-

İstanbul - Zonguldak
Ankara :
9.00 İstanbuldan kalkış
10.10 Kokaksuya varış
10.30 Kokaksudan kalkış
11.20 Ankaraya varış
Ankara - Zonguldak
İstanbul
13.00 Ankaradan kalkış
13.50 Kokaksuya varış
14.10 Kokaksudan kalkış
15.20 İstanbula varış
Bu program gereğince

ce yapılacak seferlerim dilik haftada üç gün olacaktır. Günleri, Pazartesi, Pazartesi ve Perşembe olarak tesbit edilmiştir.

Bilet ücretleri Kokaksu - Ankara 65, Kokaksu - İstanbul 90 liradır.

ZONGULDAK Gazeteciler Cemiyetinin toplantısı

Zonguldak Gazeteciler Cemiyeti kongresinde alınmış bir karar gereğince Matbaa teknisyenlerinin cemiyetinden ayrılarak kendilerinin kurmalarını bir cemiyet kurmaları gerekiyordu. Gazeteciler Cemiyetinden vazifelendiren bir

(Devamı S. 3 de)

Azılı bir şerir yakayı ele verdi

Katil, soygunculuk ve ırza geçmekten sanık asker kaçağı bir evin bodrumunda yakalandı

Alaplı'nın Musabeyler köyünden Ahmet oğlu 532 doğumlu Tesel Oktay isimli asker kaçağı altıyandanberi devamlı olarak aranmakta idi. Aranan gahis asker kaçaklığından başka yol kesmek, adam öldürmek ve ırza geçmek suçlarından da sanıktı. Alaplı buca merkezine 5 Haziran günü saat 14.30

da bir mübahir gelerek caminin yaklandığı yeri bulundu. (Devamı S. 2 de)

GÜNÜN SESİ GAZETESİ

Karacelman Basımevi nin matbaa işlerinin çok luğundan dolayı ara verilmiş olan GÜNÜN SESİ (Devamı S. 4 de)

Bundan böyle...

Bedri EREL

Tekrar karışma çıkarken şimdi kadar üç seneden fazla ara verdüğüm ŞAFAK'ı bu kadar ara verip tekrar çıkarmam sebebiyim - Ercanlar, 956 ve 957 seneleri arasında halihazırda yirmi olarak çıkarmış başlangıçta gazeteciler, Ercanlar yeni sürgün matbaasından kopmuş bulunmaları ile gazetecilerin oca mahallerinde bir vade yandı ile sürgün ayrılmıştır.

Az önce her şeyi unuttu bir iki seneye geçtikten sonra ŞAFAK'ı çıkarmak hericim hericim!

ŞAFAK'ın çıkarması gereğince hericim ve tedbirler kapsamında ilk defa halihazır ve silahsız yirmi olarak ta 9 numara çıkardım. Fakat benim en büyük manil ve tutanım Ereğli'ye nakledilim idi.

Sizlerle tekrar buluşmam bana verdigi sevdiğim devletin silahsızdan emin etmişlerdir.

İki seneye verdiğiniz sürgünün manevi kayıtlarını tamamlayabilmek için ŞAFAK'ın tekrar çıkarması silahsız sürgünün bitmesi ne dereceye kadar sevdim olacaktır.

Yine sizlerden görüşüm alınca ve sürgünün sonu ile ŞAFAK'ın imar-ihak bu defa uzun yollar devam ettirecek ve sizlerin sevgisinde yatarak...

Tablo 16. Kömür Yükleme Sahası

Tablo 17. Zonguldak Merkezdeki Kömür Tesisi

Tablo 18. Devrek Halkevi

Tablo 19. Gazi İlkokulu

